Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları
Kitap No: 70

MEHMED ŞEVKET EYGİ
İstanbul Beyefendisi Müslüman Bir Münevverin Portresi

Koordinasyon
Sertaç Güleç
Nurullah Yaldız

Hazırlayanlar
Aydın Gülan
İsmail Coşkun

ISBN 978-605-7664-76-1

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
Sertifika No: 20640

1. Baskı,
İstanbul, Temmuz 2021

Kitap Tasarım
Abdüsselam Ferşatoğlu

Baskı, **Seçil Ofset**
100. Yıl Mahallesi Massit Matbaacılar Sitesi
4. Cadde No:77 Bağcılar, İstanbul
Sertifika No: 44903

ZEYTİNBURNU
BELEDİYESİ
zeytinburnu.istanbul | 444 1984

MEHMED ŞEVKET EYGİ

İstanbul Beyefendisi

Müslüman Bir Münevverin Portresi

Hazırlayanlar

Aydın Gülan

İsmail Coşkun

ZEYTİNBURNU
BELEDİYESİ

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ 13

KİTABI TAKDİMİMİZDİR 15

YALNIZLIĞI ARKADAŞ EDİNEN KİŞİ: MEHMED ŞEVKET EYGİ 17

M. ŞEVKET EYGİ İLE ORTAKÖY'DEN SULTANAHMET'E 29
Beşir Ayvazoğlu

SIRA DIŞI MÜSLÜMAN MÜNEVVER MEHMED ŞEVKET EYGİ:
"BEN BİR TÜRKİYE İÇİN, BİR DE DİNİM İÇİN HİZMET EDİYORUM" 51
Röportaj: *Birol Biçer*
Fotoğraflar: *Güven Polat*

MEHMED ŞEVKET EYGİ'NİN GAZETECİLİĞİ 67
Yakup Öztürk

MEHMED ŞEVKET EYGİ: GAZETECİ ve KÜLTÜR ADAMI 93
Cem Sökmen

BEDİR YAYINEVİ 105
Mehmet Erken

Mehmed Şevket EYGİ 117
Prof. Dr. İsmail Coşkun

EV 125
Mehmet Nuri Yardım

MEHMED ŞEVKET EYGİ: BİR KÜLTÜR ADAMININ
ÖZEL KOLEKSİYONUNUN CUMHURBAŞKANLIĞI
MİLLET KÜTÜPHANESİNİ TEŞRİFİ SERÜVENİ 129
Ayhan Tuğlu
Hanife Gökduman
Ozan Yıldırım

BİR GİZLİ HAZİNE: MEHMED ŞEVKET EYGİ YAZMALARI 147
Ensar Karagöz

MEHMED ŞEVKET EYGİ KOLEKSİYONUNDAKİ HÜSN-İ HAT ESERLERİ 151
Nurullah Özdem

MEHMED ŞEVKET EYGİ HATIRASINA 173
Mehmed Safiyüddin Erhan

MEHMED ŞEVKET EYGİ 177
(1933 ŞUBAT 7 ZONGULDAK EREĞLİ - 2019 TEMMUZ 12 İSTANBUL)
Mustafa S. Kaçalin

HERKESİN ŞEVKET ABİSİ 181
İsmail Güleç

MEHMED ŞEVKET EYGİ 185
Haldun Lengerlioğlu

ŞEHİR, TABİAT, SANAT, KEDİ VE SON BEYEFENDİ 191
Fatih Özcan

İSLAMA VE İNSANLIĞA ADANMIŞ ZEVK-İ SELİM SAHİBİ BİR ŞAHSİYET: MEHMED ŞEVKET EYGİ 203
Fatma Afyoncu
Şeyma Şahin

KUTLUGÜN SOKAĞI'NDA BAYRAM 207
M. Selim Özdemir

İKİ YOL AYRIMI: ÂDEM VE ADEM 211
Mücahit Bayram Işık

DEVR-İ KADÎM EFENDİSİ ŞEVKET EYGİ 217
Ömer Faruk Demirkan

MEHMED ŞEVKET EYGİ'NİN AZİZ HATIRASINA 221
Dr. Muhammed Burak Kaya

ŞEVKET AĞABEY 225
Yasin Göçer

ŞEVKET AĞABEY 227
Hadi Karakaya

RAHMETLİ M. ŞEVKET EYGİ İLE YURT DIŞI GEZİLERİMİZ 231
Prof. Dr. Sefa Saygılı

MERHUM ÜSTADIMIN HEKİMİ OLMAK 235
Dr. Ali Akben

BİZİM AĞABEYİMİZDİ 239
Recep İncecik

VEFATINA DÜŞÜLEN "TARİH"LER 245

MEHMED ŞEVKET EYGİ'NİN ZEYTİNBURNU KÜLTÜR SANAT MERKEZİ'NDE YAPMIŞ OLDUĞU KONUŞMALAR 247

ÜLKEMİZ ve DÜNYA AHVÂLİ 249
Eton Koleji ve Öğrencileri 250
Kral Offa'nın Kelime-i Tevhidli Sikkesi 251
Mali'deki Toprak Cami 251
Galatasaray Lisesi'nin Camisi 252
Açe Özerk Bölgesi 253
Çin'de Takkeli Müslümanlar 254
Güneydoğu Asya'da Teras Ziraati 254
Küçük Çin Kâseleri 255
Acayip Bir Tren Yolu ve Eski Zaman Gemileri 255
Singapur ve Ay Yıldızlı Bayrağı 255
Mudurnu'dan Bir Manzara 256
"Siyonizm, Musevîlik ve Yahudiliğe Karşıdır" 257
Cevri Kalfa Mektebi 257
İstanbul'da Son Üç Türk Evi 258
Kazan'da Türk Müteahhitlerce Yapılan Bir Cami 258
İsviçre'de Bir Lisenin Kütüphanesi 258
Fransa'da Bir Katolik Kilisesi 259
Japonya'yı Japonya Yapan Hususlar 259
Emoto'nun *Suyun Gizli Mesajı* Kitabı 261
Japonya'da Sokaklarda Gezen Geyikler 261
Kolekant Balığı 262
Piramit ile Tedavi 262
Amişler Cemaati 263
Mary Baker Eddy 263
Alexandra David-Neel 263
Şeyh Şamil 264
Eski Sultanahmet Cezaevi 265
Mimar Mısırlı Hasan Fethi 265
Çay Kültürü 266

KISA KISA 267
Çörek Otu Yağı 267
Dünyanın En Büyük Dergisi: *National Geographic* 267
Maliyeci ve Maarifçi Raşid Erer, Öğretmen Enver Tekand 268
"Musevîlik ve Yahudilik Siyonizmi Reddeder" 269
Busbeck ve *Türk Mektupları* 270
Necmeddin Okyay 270
Ürineterapi 271
Son Devrin Şeyhlerinden Muzaffer Ozak Efendi 271
50'li Yıllardan Günümüze Güney Kore 272
Ingvar Kamprad 272
Cep Telefonu ve Kalem 273
Son Halife Abdülmecid Efendi 273
İstanbul Erkek Lisesi Talimatnamesi 273
Mahir İz Beyefendi 274
İskilipli Atıf Efendi 274
Arthur Wagner 275
Erbilli Esad Efendi 275
"Gel Keyfim Gel" 275
Süheyl Ünver 276
Avram Galanti ve Arap Harfleri 276
Cezayirli Emir Abdülkadir Hazretleri 276
Ekmek 277
Şeyhülislâm Mustafa Sabri Efendi 278
Senegal 278
Yahova Şahitleri ve *Gözcü Kulesi* 279
Camilerimiz ve Altın Oran 279
Singapur'da Yapılan Bir Çin İlacı ve Aspirin 280
İstanbul'da Son Üç Türk Evi 280
Soru-Cevap Faslı 280

MEMLEKET ve TARİH MESELELERİ 283
Kanunî Sultan Süleyman 283
İstanbul'un Üç Büyük Evliyası 284
Dünyanın En Hür Müslümanları 285
Uruguay'ın Eski Devlet Başkanı José Mujica 286
Katolik Papazı Monseigneur Ignace 287
Avusturya - Macaristan İmparatoru 288
Yakup Kadri ve "Çarşafa ve Peçeye Dair" 288
Madam Matild Manukyan 288
Fibonacci Rakamları ve Altın Oran 289
"Tekin Alp" Moiz Cohen 289
Manastır Şehidi Şemsi Paşa 290

Trabzon Mebusu Ali Şükrü Bey 290
Kapuska - Lahana 290
Ay-Yıldızlı Bayraklar 291
Yeni Özbekistan Cumhurbaşkanı Şevket Mirzabey 291
Lise Dergileri 292
Japonya'da Eğitim 292
Hollanda Hakkında 293
Türkiye'de Girişimci Ruh Eksikliği 294

MÜSLÜMAN İTİKAT, AHLÂK VE ESTETİĞİ 299
Reformasyon, Deformasyon 299
Lüks ve Sefalet 300
Ömer Nasuhi Bilmen ve Sıddık Sami Onar 300
Millî Kalkınma Partisi ve Nuri Demirağ 302
Hürriyet Gazetesinin İlk Nüshası ve Türk Basını 303
Yabani Hayvanların Korunması 304
Ankara Kalesi ve Millî Mimarî 305
Türkiye Titanic Yolcu Gemisi 305
Bir Sanat ve Zanaat Seferberliği 306
Pierre Loti'nin Türkleri 308
Son Halife Abdülmecid Hazretleri 309
Ziyad Ebüzziya'nın Kızı Alev Hanım 309
Tarihî Bir Resim 309
Hayvanlarla Ünsiyet 310
Parfümlü Çiçekler, Şifalı Bitkiler 310
Kudüs Haçlı Krallığı ve İsrail 311
Vehbi Cem Aşkun ve Eseri 312
Durham ve İstanbul Kıyaslaması 312
Boğaziçi'nde Yalılara Çarpan Gemiler 313
50 Bin Yeni Cami 313
Devlet Adamlarının Ofisleri 314
İsmail Hakkı Altunbezer'in Yağmalanan Eserleri 315
Osmanlı Dilencisi: "Gedâ-yı Muhteşem" 315
"Müslümanlar Yaşlandıkça Güzelleşirler" 315

DİN BÜYÜKLERİ ve CEMİYET YAPIMIZ 317
Mustafa Sabri Efendi ve Muhammed Zâhid el-Kevserî 317
Erbilli Esad Efendi 318
Tacikistan Ahvali 319
Neturei Karta ve Filistin 320
Avram Galanti 322
Pakraduniler 323
Bizimkiler Ağlama Duvarı'nda 324
Osmanlı Kudüs'ü 324

Endülüs - İspanya 324
Mühtedî Hollandalı Avukat Van Doorn 325
The Times ve Bizim Gazeteler 326
Eğitimde Singapur, Finlandiya, Türkiye Farkı 326
Eski İstanbul Manzaraları 327
Eğitim Yolunda Ankara'ya … 327
Sarıklı Hocalar, Hakimler 328
Toplum İçinde Görgü Kuralları 328

GENÇLERLE SOHBET 331
Osmanlıca ve Klasik Sanatlarımız 331
Merak, Dikkat, Hafıza 332
Daldan Dala 334
Çocuk Yetiştirmek 335
Din Kültürü Dersleri ve Diyanet 335
İnternet ve Alternatif Üniversite Özelliği 336
Rus Başpapaz Dmitriy'in Video Konuşması 337
Eton Koleji'nin Kilisesi 338
İngiltere, Bernard Shaw ve İslâmiyet 338
Doktor Aidin Salih Hanım ve İslâm Tıbbı 339
Barnaba İncili 341
Japon Eğitim Sistemi 342
Türkiye İçin İsteklerim 342
Osmanlıca Öğrenin 347
Soru-Cevap Faslı 348

GÜNDELİK HAYAT ve İSLÂM 349
Arapça Ezan Yasağı 349
Japonya ve Balıkçılık 350
Japon Liselerinde Arkadaşlık 350
Moskova Metrosu ve Sanat 350
Hattat Emin Barın ve Latin Yazısı 351
İstanbul'un En Ucuz Lokantası 352
On Üç Şifalı Yiyecek 352
İslâm Tıbbı ve Halk Sağlığı 353
Beyazıt Pazarı ve Diğer Bitpazarları 354
Andres Manuel Lopez Obrador 354
Latin Harflerinin Geometrisi 354
Üsküdar'da Kedili Cami 355
Yahya Efendi Camii'nde Kediler 355
Aidin Hanım ve Doktor Emoto 355
Papazlar, Hahamlar ve Müslümanlık 356
İnternet Nimeti 357
Soru-Cevap Faslı 358

OKUNACAK KİTAPLAR LİSTESİ 365
Kültür Değişmeleri, Prof. Mümtaz Turhan 366
Suyun Gizli Mesajı, Doktor Masaru Emoto 367
Dağlar Kralı Balçıklı Ethem, Refi Cevad Ulunay 368
Kitlelerin Psikolojisi, Gustave Le Bon 369
Milliyetçilik, Mehmet Ali Aynî 370
Yol Ayrımı, Kemal Tahir 370
Türkiye'de Şark Garp Amerika Tesirleri, Halide Edib-Adıvar 371
Trajik Başarı: Türk Dil Reformu, Geoffrey Lewis 371
Peter Prensibi, Laurence Peter 372
Kitlelerin İsyanı, Jose Ortega Y Gasset 373
Beyaz Zambaklar Ülkesinde, Grigoriy Petrov 373
Doğu ve Batı, René Guénon 373
Mustafa Kemal, Harold C. Armstrong 374
Tibet'te Parisli Bir Kadın, Alexandra David-Neel 374
TDK İmla Kılavuzu (En son baskısı) 376
Klasik Mantık Unsurları (Fransızca) 376

DÜNYA, ÜLKEMİZ ve İSTANBUL 379
Norveç 380
Batıda Müslümanlık 381
Profesör Norman Borlaug ve Tarım 382
Strazburg ve Atina'da İki Yeni Camii 383
Boğaziçi'nin Balıkları 383
Avrupa'da Satılık Kiliseler 384
Cumhuriyet Tarihi Çalışmaları 384
"Mekteplilere Hâtıra-yı Hilafet" 387
Suriçi İstanbul'u Projem 387
Merak, Dikkat ve Hafıza Medeniyeti 388
Medya ve İletişim 389
Kanunlar Çöplüğü Türkiye 389
Soru - Cevap Faslı 390

SOSYOLOJİDE DOMİNANT UNSUR ve GENÇLERİMİZ 393
Askerlik, Öğretmenlik Meslekleri 393
Gençlerle Muhavere 398
Belediye Seçimleri ve Diğer Meseleler 399
Gençlerimizin Yetişmesi 400
Soru-Cevap Faslı 402

BELGE VE FOTOĞRAFLAR 407

DİZİN 425

SUNUŞ

Kıymetli okurlarımız,

Mehmed Şevket Eygi, Zeytinburnu Kültür Sanat'taki derslerinden birinde, "burada kuşlar insanlara güvenemiyor" diyerek şöyle eklemişti:

"Öyle bir İstanbul istiyorum ki ikindi çayını içmek için çok büyük bir bahçeye gideyim ve bahçede ördekler göreyim; siyah beyaz kuğular göreyim; yaşlı insanların ellerine konup tane yiyen munis kuşlar göreyim."

Bu lâtif talep bile onun karakteri, yazıları ve hayatıyla neyi inşa etmek istediğiyle ilgili bize müthiş ipuçları vermektedir. O, kültürü kuru bilgi değil, bir hayat tarzı meselesi olarak görüyor; kendisini okuyan ve dinleyenlere, Müslümanların kültürü, İstanbul'un kültürü, Türkiye'nin ve dünyanın kültüründen bahsederken aslında estetik bir hayat teklif ediyordu. Kelimenin gerçek manasıyla bir hezarfen sayılan rahmetli Mehmed Şevket Eygi, kültürel kopukluğun önce bireyi sonra toplumu derin bir cehalete ve sığlığa sürükleyeceğini ısrarla vurguluyor, derslerine iştirak edenlere, "mutlaka ama mutlaka" geleneksel milli ve İslami sanatlarımızdan birini öğrenmesini tavsiye ediyordu. Gelgelelim, günümüzde sanat, güzellik ve estetik bakımından geri kalmış olduğumuzu dile getirirken, "Mimar Sinan bu devirde yaşasaydı eski camilerin taklitlerini yapmaz, bambaşka camiler yapardı." diye maharet ve hüner içeren bir yenilik duygusunu vurgulamayı da ihmal etmiyordu.

Saydığım örnekler, onun derslerinde, yazılarında, bilfiil hayatında işaret ettiğinin geçmişi bir müze gibi görüp geleneksel hayatı bir vitrinin gerisinden ziyaret etmekten fazlası olduğunu anlatmaya yeterli olduğunu düşünüyorum. Onun kültürlü olmaktan kastı, Yahya Kemal'in "kökü mazide olan âti" dizesiyle çerçevesini çizdiği bir bakış açısını ihtiva ediyordu.

Elinizdeki kitabın oluşmasına vesile olan sohbetleri, yalnızca hasbihal ehli bir hezarfenin, bir İstanbul beyefendisinin seminerleri olarak değil, aynı zamanda zarif bir vasiyet, kendinden sonrası için bırakılmış kendinden öncesiyle ara-

sında köprü vazifesi gören incelikli bir mektuplar bütünü olarak da görüyor, merhum Mehmed Şevket Eygi hocamıza Allah'tan gani gani rahmet diliyorum.

Bu vesileyle merhumun, itikat, ahlak, estetik konularında görüşlerinden tarihi şahsiyetler, şehirler, ülkeler, kültürler hakkında verdiği bilgilere, çağın marazlarından güzelliklerine, yaşama sanatının inceliklerine, öğütler barındıran nasihatlerini derleyip toparlayan üstelik bu derlemeye Mehmed Şevket Eygi ile ilgili yazılmış birbirinden kıymetli yazı ve makaleler ekleyen Aydın Gülan ve İsmail Coşkun hocalarımıza emekleri için minnetlerimi bildiriyorum.

Son olarak, gerek tanıklıkları gerek araştırmalarıyla bu kitaba katkı veren değerli yazarlarımıza ve *Mehmed Şevket Eygi, İstanbul Beyefendisi Müslüman Bir Münevverin Portresi* kitabımızda emeği geçen bütün arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Ömer Arısoy
Zeytinburnu Belediye Başkanı

KİTABI TAKDİMİMİZDİR

Şevket Ağabey kendisi hakkında bir kitap çıkmasını muhtemelen istemezdi. Öncelikle dini/tasavvufi anlayışından ötürü istemeyebilirdi. Buna ek olarak; belki gördüğü kötü örneklerden, vefat eden üzerinden kendine alan açmak isteyenlerin, kimi zaman kişinin yanından uzaklaştırdıklarının vefatından sonra yakinen bilir ve sahip çıkar yaklaşımlarını görmüş olmasından da mı istemezdi; yoksa yaptıklarıyla, yazdıklarıyla, yayınladıklarıyla değerlendirilmeye bırakılması tercihinin de buna eklenmesiyle mi istemezdi, bilemiyorum ama istemeyebilirdi.

Fakat emsali az olan bir insanı tanımak, anlayabilmek için ipuçları, başlangıç noktaları sunmak, tanıklıkları değerlendirme imkânı vermek geride kalanlar ve gelecek nesiller için mutlaka faydalı olacaktı. İyi yetişmiş, kendini sürekli geliştirmek için çalışmış; bilgi, aksiyon ve estetik üçlüsünü birbirinden ayırmadan önem vermiş yerli ve mümin bir insan üzerinden Türkiye'nin geçirdiği aşamaları, şimdi anlaşılması zor tehlikeler karşısında verilmesi gerekli mücadeleleri, kültürel kopuklukları gidermeyi sürekli gündemde tutan bir hayatın; makama, gelire, övgüye, rahata, hapiste olup olmamaya önem vermeyen bir hayatın örneğini arayan insanlar için başlangıç noktası sunmak değerlidir. Zaten haddimiz olmayan övmek tuzağına düşmeden, bilebildiğimiz, anlayabildiğimiz hâliyle ortaya konulan, incelemeye sunulan emsaller, anlamak, idrak etmek için çok ama çok faydalı olabilir. Bunu düşündük.

Zeytinburnu Belediye Başkanı Ömer Arısoy Bey'in samimi teklifi ve desteği, Başkan Yardımcısı Sertaç Güleç Bey'in nazik takibi ve yaklaşımıyla bu imkân sağlanmış oldu.

Gençlere değer veren, onların eğitimini ön plana alan, üniversite duvarlarını aşabilen Prof. Dr. İsmail Coşkun Bey'in olmazsa olmaz katkısıyla da işin ehli ilim insanlarının, salgın şartlarının kısıtlayıcı şartlarına rağmen, Şevket Ağabey'in gazeteciliği ve yayıncılığına ilişkin ilmî makaleleri ortaya çıktı.

Şevket Ağabey'in bağışlamış olduğu zengin kütüphanesine, yazma eserlerine

ilişkin makalelerle, evine, hatlarına ilişkin yazılar ve Şevket Ağabey'in yanında bulunmuş, hizmet etmiş kişilerin tanıklıkları; doktorunun, yurt dışı seyahatine eşlik eden dostunun aktardıkları; dolu dolu geçirilmiş bir ömür üzerinden Türkiye'ye ve İslâma odaklı bir diğergâmlık; fikri, kültürel ve sosyal alanda süreklilik ve gelişme içeren bir şahsi gayret ve şahsiyet görmek isteyenlere değerli bir anlama noktası oluşturacaktır. İnsanları, kendilerini yetiştirmeye teşvik eden, kültürel kopukluğu gidermeye ve sanata yönlendiren; bilgi, aksiyon ve estetik boyutunun daha görünür olmasına, arayanın bulabilmesine yönelik gayrete getirici bir çabanın gözden kaçırılmamasına karınca misali hizmet edilmesine ihtiyaç vardı.

Zaman içinde Şevket Ağabey hakkında yazılanlar onu ve yaşadığı dönemi çalışanlar olacağı için gelişecek, dönemler ve gerekleri değerlendirilecek, eksikler tamamlanacak, sorular cevabını bulacaktır.

Zeytinburnu Belediyesi bu kitaba aldığımız kültür konuşmalarına davet etmekle, yaşarken de Şevket Ağabey'e değer vermişti, artık kıyamete kadar bedenen beldesinin mukimi olduğunda da vefa gösterdi. Zeytinburnu Belediye Başkanı Ömer Arısoy Beyefendinin aynı zamanda önemli bir kültür insanı ve hamisi olması, katkıda bulunanların gayretleri ve emekleri sayesinde salgının ortaya çıkardığı zorluklara rağmen kitabın hazırlanması mümkün oldu, şükranlarımızı sunuyoruz.

Kitabı inceleyip İslam'a hizmete, Türkiye'nin selametine, milli kültürün zor dönemlerde savunulmasına, korunmasına ve gelişmesine vakfedilmiş bir ömürle karşılaşıldığında, ona dua edip, Fatiha-i Şerife ikram edenlerden Allah razı olsun.

A. Gülan

YALNIZLIĞI ARKADAŞ EDİNEN KİŞİ: MEHMED ŞEVKET EYGİ

(7 Şubat 1933 - ...)[1]

1930'lu yılların sonlarında Karadeniz Ereğli'sini Devrek'e bağlayan şose kenarında tek bir evin önünde 6 yaşlarında küçücük bir çocuk sabırsızlık ve heyecanla bekliyor.

Neyi bekliyor?

Haftanın muayyen bir gününde posta idaresinin katırlı müvezzii, Ereğli'ye vapurla gelen mektupları, gazeteleri, dergileri Devrek'e götürüyor, onu bekliyor...

500 metre ötedeki dönemeçte katırlı müvezzi göründü, çocuğun heyecanı dorukta, müvezzi uzaktan çocuğu görünce tebessüm ediyor, heybesinden iki dergi çıkarıyor, onun hizasına gelince dergileri yere atıyor ve hiç durmadan yoluna devam ediyor...

Çocuk dergileri kaparak eve koşuyor, annesini buluyor, *"Anne mecmualarım (dergilerim) geldi, ne olur bana okuyuver."*

Henüz okula gitmiyor, okuma bilmiyorken, dağ başında *Afacan* ve *Çocuk* adındaki iki dergiye aboneydi.

Bu küçük çocuk, daha sonra ülkenin en gözde mekteplerinden birinde okuyacak ve ileride gazeteci, yazar, fikir adamı olacak Mehmed Şevket Eygi'dir.

1 Bu Biyografi, bir muharririn isteği üzerine, Mart 2017'de Mehmed Şevket Eygi Beyefendi tarafından Ömer Faruk Demirkan'a dikte ettirilmek suretiyle hazırlanmıştır. Mehmed Şevket Eygi 12 Temmuz 2019 tarihinde, birkaç saat önce kaldırıldığı Alibey Hastanesinde, yatsı ezanı okunurken huzur içinde emaneti teslim etmiş ve ahirete doğmuştur.

Ailesi... Çocukluğu... Eğitimi...

Mehmed Şevket Eygi, 7 Şubat 1933 tarihinde Ereğli ile Devrek arasındaki şosenin kenarında yer alan evde doğdu. Civarda başka ev bulunmuyordu. Kardeşi yoktu. Bu yüzden hep yalnızlıkla iç içe, arkadaşsız bir çocukluk geçirdi. Yalnızlıkla arkadaşlığı bu şekilde başladı.

Babası Said Bey Ereğlili işadamı, annesi ilkokul öğretmenliğinden ayrılma Seher Hanım'dı. Annesinin öğretmen olması, Mehmed Şevket Eygi'nin hayatının şekillenmesinde önemli rol oynadı. En büyük destekçisi annesiydi. Baba tarafından dedesi Şevket Efendi, hafız ve iptidai (ilkokul) muallimiydi. Anneannesinin adı da Şevket idi. Anne tarafından dedesi Kolağası Neşet Bey'di.

Babası Mehmet Said Bey, İstanbul'da ihtiyat zabitliği (yedek subay) yaptıktan sonra Ereğli'ye döndü ve ticaret hayatına atıldı. Zaman zaman buharlı gemilerle İstanbul'a geldi. O dönemde ticaret yapabileceği ürünler aldı. Ticaretle uğraştı. Rüştiye mektebinde okumuştu.

Okul çağına geldiğinde ortaya bir problem çıktı. Birkaç kilometre uzakta Ortaköy'de okul vardı ama çocuğun kış soğuğunda, karda kışta her gün oraya gidip gelmesi zordu. Annesi öğretmenlik yapmış, okur-yazar bir kadın olduğu için onu İstanbul'da Galatasaray Mektebi'nde (ilk, orta, lise) okutmaya karar vermişti. Okul paralı idi. Taksitleri ödemekte zorlanabilirlerdi ama oğlunu cahil bırakmak istemiyordu.

Seher Hanım 1939 yılının Eylül ayında Ereğli'den yola çıkan, bacasından buram buram kömür dumanları savuran bir posta gemisine binerek oğlunu İstanbul'a götürdü. O zaman Türkiye'nin nüfusu 20 milyonun altındaydı, okullara kayıt için imtihan yoktu. Galatasaray'ın ilk kısmı, Ortaköy civarındaki Fer'iye saraylarının birindeydi. Kayıt yaptırdılar. Gerekli battaniye vs. malzemeyi Beyoğlu'ndaki Zahariyadis Mağazası'ndan aldılar ve Seher Hanım oğlunu okula teslim etti.

Mehmed Şevket Eygi, bu okulda 12 sene boyunca yatılı paralı olarak okudu. Okul numarası 273, mezuniyet tarihi 1952.

İlkokuldayken dışarıya tek başına çıkamadığı için teyzesi Hamdune Hanım, Cumartesi öğleden sonra gelir, onu alır, Nişantaşı'na ve daha sonra taşındığı Cağaloğlu'ndaki evine götürürdü.

Eygi, birinci yılda okumayı yazmayı söker sökmez kendini kitaplara, yazılara verdi. Okumayla, yazmayla geçen bir ömür böyle başlamıştı.

İlkokul birinci sınıfta hocası Hafız Nuri Bey'di. Bu zâtın saltanatın son yıllarında Hanedana mensup bazı şehzadelere de öğretmenlik yaptığı söyleniyordu.

İkinci sınıfta hocası Hafız Ahmet Bey idi. Bunlar kış aylarında lastikli mest giyen kimselerdi. Okulda Fransızca da öğretiliyordu.

Birinci sınıfı geçmiş olarak eve döndüğünde artık okuma yazma biliyordu. Babası şehre indiğinde çocuklara mahsus 10 - 15 kuruşluk hikâye, tarih, seyahat kitapları getirirdi. Onları heyecanla okurdu. Galatasaray'ın 2. senesine başladığı zaman öğretmenleri, "Bu çocuk bu bilgileri nereden öğrenmiş?" diye hayret etmişlerdi.

Beş sene sonra okulun Beyoğlu'ndaki ortaokul ve lise kısmına geçti ve 7 sene de orada okudu.

Çok değerli hocaları vardı. Matematik hocası meşhur arkeolog Mösyö Mamboury'ydi. Coğrafya hocası Fransa'da Grenoble Üniversitesi'nde tahsil görmüş, seçkin bir ailenin oğlu Ferruhzad Turaç'tı.

Ailesinin ona çok az cep harçlığı göndermesine rağmen bu harçlığının bir kısmıyla eski kitaplar satın alırdı.

Liseye geçince hocalarının ve okul idaresinin tensibiyle Tevfik Fikret'in müdürlüğü zamanında yapılmış kütüphanenin bir anahtarını ona verdiler. 4 sene anahtar onda kaldı ve bu kütüphaneden çok yararlandı.

"Ayak Takımıyla İşim Yoktur"

Mehmed Şevket Eygi, o döneme ait bir ortaokul anısını şöyle anlatır: "Yıl 1947. Ortaokul ikinci sınıfında okuyorum. Tarih hocamız eski Osmanlı nazırlarından (bakanlarından) Raşid Erer Bey çok güzel ders anlatıyordu. Bir gün dersin ortasında birden konuşmayı kesmiş, kürsüden aşağı inmiş ve kapıya doğru yürümeye başlamıştı.

Biz çocuklar şaşırdık, meraklandık. '*Hocam ne oldu? Niçin gidiyorsunuz?*' diye bağırıştık. Yüzünü biraz öfkeli biraz da üzgün bir şekilde bize çevirdi, '*Ben buraya Galatasaray efendilerine ders vermeye geliyorum, tulumbacılarla (ayak takımı) işim yoktur.*' dedi. Sınıfın hayreti bir kat daha artmıştı. '*Hocam ne oldu?*' diye sorduk. Meğerse arka sıradaki görgüsüz bir arkadaşımız ellerini sesli bir şekilde çıtlatmış!

Bendeniz o tarihte, topluluk içinde el çıtlatmanın İstanbul görgü ve terbiyesine aykırı bir kabalık olduğunu öğrenmiş oldum."

Tercihi Üniversite Oldu

İlk ve ortaokuldan sonra liseyi de başarılı bir şekilde tamamlayarak 1952'de Galatasaray Lisesi'nden mezun oldu.

Galatasaray'ı 1952'de bitirdiğinde babasının işleri bozulmuş, onu üniversitede okutacak gücü kalmamıştı. Bir yerden burs bulmalıydı, yoksa yüksek tahsil yapamayacaktı. O tarihlerde bugünkü gibi burs veren vakıflar, dernekler, kuruluşlar yoktu. Gazetelerde bir ilan yayınlanmıştı: Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne imtihanla öğrenci alınacak, bunlardan ilk 40'a girenlere burs verilecekti.

Çok çalışıyor, gecesini gündüzüne katıyordu. Ne kadar çok çalışırsa çalışsın, sınava pek de güvenemiyordu. Tam bu dönemde Osmanlı Bankası, memur alımı için sınav açtı. Üniversite sınavını kazanamaz, memurluk sınavını kazanırsa mecburen memur olacaktı. Bu düşüncelerle memurluk sınavına girdi. Kazandı. Aklında üniversite vardı. Mutlaka üniversiteye girmeliydi. Üniversite sınavı oldu. Sonuç açıklandı. Eygi, sınavda 28'inci olmuştu. Hem Osmanlı Bankası'nın açtığı memurluk sınavını hem de fakülteye giriş sınavını kazandı. Şimdi önünde iki yol vardı. Ya memurluğu ya da üniversiteyi tercih etmesi gerekiyordu. Mehmed Şevket Eygi, üniversiteyi tercih etti.

1952 sonbaharıydı. Bir akşam, Kadıköy rıhtımında "Ankara, Ankara..." diye bağırılan külüstür bir otobüse bindi. Ücret 5 liraydı. Siyasal Bilgiler Fakültesi macerası başlıyordu.

Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni pek sevmiyor, kafa şişirici derslerinden zevk almıyordu.

Fakültede Fransızca dersleri okutuluyordu. Galatasaraylı olduğu için onu 3. kura almışlardı. *Le Monde* gazetesinin Türkiye temsilcisi olan hocası bir gün ona, "*Fransa hükümeti Ankara'da bir kültür merkezi açacak, öğleden sonraları saat 14.00'e kadar orada sekreterlik yapar mısın?*" dedi.

O da kabul etti. Burslar 125 liraya çıkmıştı, kültür merkezindeki sekreterlikten de 175 lira maaş almaya başlamıştı. Fakir bir öğrenciyken cebine doğru düzgün para girmeye başlamıştı.

Necip Fazıl'la Tanışması...

Lisedeyken bir kere ziyaretine gittiği Üstad Necip Fazıl'la asıl tanışması üniversite yıllarında oldu.

1953'te Üstadı, Ahmet Emin Yalman'ın Malatya'da vurulması hadisesinden dolayı hapse atmışlardı. Arkadaşlarıyla ziyaretine giderdi. Lisedeyken bazı Cu-

martesileri de Eşref Edib'i, Ankara Caddesi'ndeki Sebilürreşad ve Âsar-ı İlmiye Kütüphanesi idare yerinde ziyaret ederdi.

İlk yazısı 1951'de *Sebilürreşad*'da yayınlanan bir tercümesidir.

Ankara'daki Fakülte yıllarında yetişmesinde rolü olan ağabeylerinden biri o tarihlerde yüzbaşı rütbesindeki Doktor Dursun Aksoy'du. Bu zât Adanalı Şeyh Sami Efendi'ye mensup mütedeyyin bir kimseydi. 90 küsur yaşında Medine-i Münevvere'de vefat etti.

Fakülteyi bitirdikten sonra bir kısım dostlarıyla birlikte Ankara'da *İslam* isminde aylık bir dergi çıkarttılar. Yazı işlerini Mehmed Şevket Eygi idare ediyordu.

Müteşebbis heyette kimler vardı?

Yüzbaşı Dr. Dursun Aksoy, hazine avukatı Rıza Ulucak, Türk Hava Yolları'nda pilot Zihni Hızaloğlu, emekli sandığında muhasebeci Ömer Faruk Ergin, Salih Özcan, Devlet Demir Yolları'nda teknisyen İsmail Doyuk ve Mehmed Şevket Eygi.

İslam dergisini çıkartanlar dergiden ücret, maaş ve ticaret hissesi almayacaklardı. İlk sayısı çıktığı vakit heyet ceplerinden para vererek abone olmuşlardı.

Fransız Kültür Merkezi'ndeki işinden ayrıldıktan sonra başka bir geliri olmadığı için mecburen iki ay kadar dergiden otel ve yiyecek masrafı almıştı. *İslam* dergisi, 10 küsur sayı sonra kurucularının elinden çıktı.

Bir iş bulması gerekiyordu. Dışişleri Bakanlığı (o zamanki ismi ile Hariciye Vekâleti) meslek memurluğu imtihanına girdi ve kazandı. Sonra meslek memurluğundan vazgeçti.

İçişleri Bakanlığı'na (Dâhiliye Vekâleti) münhal kaymakamlıklardan birine tayini için dilekçe verdi. Kaymakam olmayı düşünüyordu. Tayin isteği onaylanmadı.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın mütercimlik (çevirmenlik) bölümünde boşluk vardı. İşsiz kalmamak için Milli Eğitim Eski Bakanı Tevfik İleri'nin aracılığıyla Diyanet İşleri Başkanlığı'ndaki boş mütercimlik kadrosuna talip oldu. Başvurusu kabul edildi. Diyanet'in Fransızca mütercimlik kadrosunda işe başladı. O tarihte başkanlık binası Opera civarındaydı.

Müşavere heyetindeki hocalar eski Osmanlı medreselerinin mezunu icazetli ve ehliyetli kimselerdi. Seydişehirli Hasan Fehmi Efendi, Milli Mücadele'de Yozgat'tan Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne mebus seçilmiş, sonra siyasete girmemiş, müftülükte kalmış Hulusi Efendi, bilahare Diyanet reisi olan Hasan Hüsnü Erdem, Kazanlı Şefik Efendi, Ezher'de okumuş Konyalı Mustafa Runyun, Personel Dairesi Başkanı Asım Köksal ulemadan bir zattı.

Diyanet'te bir yıl çalıştıktan sonra askerlik hizmetini yapmak üzere önce Mamak'taki Muhabere Okulu'na daha sonra Erzurum'daki kıt'asına gitti. Muvazzaf subay sıkıntısı vardı. Galatasaray Lisesi ve Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu olduğu için Mehmed Şevket Eygi'yi bölük kumandan vekili yaptılar.

1958-1959 kışı Erzurum'da çok zorlu geçti. Uzun kış mevsiminde bütün günler, bazen geceler dışarıda dehşetli soğuk bir havada karlar üzerinde talim yaptılar. Bu askerlikten çok yararlandı. Hayatın zorluklarına karşı direnç kazandı. Askerden döndü. Diyanet'teki çevirmenlik işine devam etti.

Mahir İz'den Gelen Mektup

27 Mayıs 1960'taki Askerî Darbe sonrası Ankara'daki kasavetli ve iç sıkıcı hava içinde Mehmed Şevket Eygi, İstanbul'dan Mahir İz'den bir mektup aldı. Mahir İz, Sönmez Neşriyat Anonim Şirketi'nin bünyesinde haftalık yayın yapan *Yeni İstiklâl* gazetesini çıkarıyordu. Gazeteyi çıkarırken bocalıyorlardı. Mehmed Şevket Eygi, bu konuda tecrübeliydi. Haftalık *Yeni İstiklal* adında bir gazete çıkartmaya başladığını, ilk sayılarının başarılı olmadığını, işi derleyip toparlamak için İstanbul'a gelip gelemeyeceğini soruyordu mektubunda İz.

Eygi, anne ve babasıyla istişare etti, rızalarını aldı ve 1960'ta İstanbul'a gitti. Gidiş o gidiş. 2 sene Fransızca mütercimliği yaptığı Diyanet İşleri Başkanlığı'ndaki memuriyetlik görevini bıraktı.

Sönmez Şirketi'yle anlaştı. Neşriyat müdürü olarak maaşının yanında burslu olarak okuduğu için devlete iade etmesi gereken meblağı da taksit taksit vereceklerdi. İşe başladı. Ankara'daki *İslam* dergisini çıkartırken matbaacılık, yayıncılık ile ilgili tecrübe ve birikim edinmişti. Haftalık *Yeni İstiklal* gazetesi bir çığır açtı.

Sönmez Şirketi'nde işe başladıktan altı ay sonra şirket mali sıkıntıya düştü. Gazeteyi çıkaramayacak hâle geldi. Memuriyete geri dönmesi de mümkün değildi.

Mahir İz'e gazeteyi kendisine satmasını teklif etti.
"*Siz çıkartamıyorsanız bana verin, bendeniz devam ettireyim.*" dedi.
İz, teklifi olumlu karşıladı.

İz, Eygi'ye gazeteyi devretmek için "*15 bin lira isterim.*" dedi.

Mehmed Şevket Eygi'de o para yoktu. Eygi, Konya Lezzet Lokantası'nın sahibi Mustafa Doğan'dan 15 bin lira borç aldı. Gazeteyi satın aldı.

Mehmed Şevket Eygi, aynı zamanda 1961 yılında Bedir Yayınevi'ni kurdu.

İlk Hapis Cezası

Adnan Menderes'in Yassıada'da idam edilişinin ilk yıl dönümünde 19 Eylül 1962'de *Yeni İstiklal*'in 92. sayısının ilk sayfasına "Zulümlerin en şenîi ve alçakçası kanunların gölgesinde yapılandır" başlıklı imzasız Menderes'i savunan bir makale yazmıştı.

Onun yanına da meşhur şaire Şükufe Nihal'in yeni yazmış olduğu, hiçbir yerde yayınlanmamış "Git" başlıklı şiirini basmıştı. Bu yazısı nedeniyle tutuklandı.

İlk hapis cezasını aldı. 99 gün Sultanahmet Cezaevi'nde yattı. Hapishanede büyük sıkıntılar çekti.

Bugün'ün Toplu Sabah Namazları

Yıl 1965. Henüz İslami camianın günlük yayın yapan bir yayın organı olmadığı bir dönem. Hacı Nafiz Çelebi, yayıncılık işlerine meraklı bir zengindi.

Süleymaniye'de Hacı Nafiz Çelebi'nin konağında Mehmet Zahit Kotku'nun ve etrafının bulunduğu bir ziyafet ve sohbette, İslami camianın neden günlük bir gazetesi olmadığı konusu gündeme gelmişti. Mehmed Şevket Eygi, o toplantıda yoktu. Oradakilerden biri bu işi onun yapabileceğini söylediler. Şeyh Efendi, "*Öyleyse her birimiz "bin"er lira borç verelim, sermaye oluşturalım, o da bu işe başlasın!*" dedi. Kendisi bin lira verdi. O gece 27 bin lira taahhüt edildi.

Bugün gazetesi, Atlantik'i sandalla aşmak gibi bir çılgınlıktı. Eygi, 14 Aralık 1966'da günlük olarak *Bugün* gazetesini çıkarmaya başladı.

Birkaç ay geçti. Sıkıntıya düştü. Bütün dostları, yakınları, "*Bu gazeteyi kapat, iflas edeceksin.*" dediler. "*Başlanmış iş geri bırakılmaz.*" dedi, sebat etti. Sonunda tuttu. Tuttu ama büyük bir maddî sıkıntı içindeydi. Kâğıt alacak para bulmakta çok zorlanmıştı. Gazete, en iyi döneminde 83 bin okura ulaştı.

Bugün'ün teşebbüslerinden birisi, toplu sabah namazları oldu. 1968'de önce Beyazıt Camii'nde büyük sabah namazı kılındı. Namaza 8 ile 10 bin arasında kişi geldi.

İkinci büyük sabah namazı 1968 Haziran'ında Sultanahmet Camii'nde oldu. Müslümanları bu namaza çağırırken "Ya cami dolmazsa? Ya davet fiyaskoyla neticelenirse?" endişesine kapılmış, korkmuştu.

O tarihlerde Boğaz Köprüsü yoktu. Karşıdan karşıya araba vapurlarıyla geçiliyordu.

Eygi, Anadolu yakasında oturduğu için o gece evine gitmedi. Aksaray'da Kızıl Minare Camii müezzininin lojmanında kaldı. Sabah saat 03.30'da uyandı, abdest alıp ana caddeye çıktı. Vızır vızır taksiler, dolmuşlar geçiyordu.

Bir arabanın şoförü bağırdı: "Sultanahmet! Sultanahmet!"

Sultanahmet'e doğru yola çıktı. Divanyolu Caddesi'ne geldiğinde her yer araba ve yaya ile doluydu. Camii, ışıl ışıl aydınlıktı. Cami yatsı namazından sonra kapatılmamış, bir kısım cemaat sabahı camide beklemişti. Büyük mabedin etrafı Anadolu'nun her yerinden gelen otobüslerle doluydu. Hatta namaz için Bediüzzaman'ın talebelerinden Molla Hamid de Van'dan uçakla gelmişti. Erzurum, Ilıca Şeker Fabrikası'ndan bir mühendis... O da camideydi. Camilerin bütün kapılarından oluk oluk insan içeri giriyordu. Mehmed Şevket Eygi, müezzin mahfiline çıktı. Ulu mabedin içi dolmuştu. Yer bulamayanlar üst kata çıktılar. Avlular, çevre hep cemaatti. O Pazar ikinci imam Erzurumlu Şerafettin Efendi nöbetçiydi. Ezanlar okundu. Sünnet, farz, tesbihat, dua, aşr-ı şerif... Cemaat sükûnet içinde dağıldı.

Toplu namazlar bütün yurtta yapılmaya başlandı. Eygi, bazılarına gidip iştirak etti. İzmir'de Hisar Camii'nde teröristler el yapımı bir bombayı tam farz kılınırken patlattılar. Can kaybı, yaralanma olmadı. Bombanın gürültüsü büyük olmuştu ama bir Müslüman bile namazını bozmamıştı.

Mehmed Şevket Eygi, iyi bir Müslüman olmak için yaşanılması gereken hayatı yaşamayan Müslümanlar'ı da sert dille eleştirdi. Sadece eleştirisi Müslümanlar'a değildi. Sabetaycılık yani Dönmelik mevzusu ona göre, Türkiye'nin en önemli konularının başında geliyordu. *Bugün* gazetesini çıkardığı yıllarda da bu konular üzerinde yazılar kaleme aldı.

Haftalık olarak yayımlanan *Yeni İstiklâl* gazetesi, 35 binlere varan satış rakamıyla 1967 yılına kadar yayımını sürdürdü.

1968 yılında *Bâb-ı Âli'de Sabah* gazetesini satın aldı. Gazete, 10 bin civarında satıyordu.

Yahudiler, Ne Teklif Etti?

Mehmed Şevket Eygi, gazete çıkardığı bir dönemde Yahudiler'den ilginç bir teklif geldi. Peki, Yahudiler'in teklifi neydi? Devamını Eygi'den dinleyelim: "Bir ara Yahudiler bana, adam gönderdiler, *'Aleyhimizdeki yayınları kes!* -o zamanın parasıyla - *300 milyon lira verelim!'* diye.

Sene 1968. Ben kabul etmedim. İkinci gün 500 milyona çıktı bu. Yine kabul etmedim. Hatta dedim ki, '*Sizin aleyhinizdeki kampanyayı durdurursam okuyucularım bana ne der.*'.

Akıl da verdiler: '*Bizimle ilgili yazıları durdur, iki gün sonra Dönmelerin aleyhine kampanya aç!*' diye.
Beni satın alamadılar."

Yurt Dışına Çıkışı

Avukatı İstanbul senatörü (o zaman iki meclis vardı) Abdurrahman Şeref Laç telefon etti ve "*Şevketçiğim, karar tasdik edilmiş, postaya verilmiş... Yurtdışına çıkmakta yarar var. Nasıl olsa Meclis'te Basın Affı Kanun Tasarısı.*" dedi.

Ocak 1969'du. Hacca gitmek üzere normal yollardan yurtdışına çıkacaktı. İstanbul'da kar, fırtına, buz vardı. Bin zahmet Yeşilköy Havalimanı'na gitti. Atina'dan gelen Panamerican Havayolları uçağına binip Beyrut'a gidecekti, oradan da Cidde'ye.

Havaalanında beklerken bir anons yapıldı: "*Atina'dan gelen Panamerican Havayolları uçağı, hava muhalefeti dolayısıyla İstanbul'a inemeyecektir. Yolcularımız, misafirimizdir.*"

O gece uçak şirketinin misafiri olarak Hilton Oteli'nde kaldı. Ertesi gün uçağa bindi ve önce Beyrut'a oradan da Cidde'ye gitti. Hac için Türkiye'den ayrılışından bir gün sonra Temyiz'in (Yargıtay'ın) mahkûmiyet kararı İstanbul'a ulaşmıştı.

"Birkaç ay içinde dönerim." diye düşünürken, beş seneden fazla sürgünde yaşamak zorunda kaldı. Birkaç ay Arabistan'da, on beş gün Ürdün ve Amman'da, üç ay da Beyrut'ta ev tuttu, orada oturdu. Oradan Almanya'ya geçti. Almanya'dan da Paris'e. Sonra tekrar Almanya'ya.

Türkiye'ye dönünceye kadar Hannover şehrine yakın bir şehirde barındı.

Gurbet hayatı boyunca Kerküklü Doktor Zeynelabidin'in çok iyiliğini gördü. Eygi, Doktor Zeynelabidin'in iyiliklerini hiçbir zaman unutmadı. Kendisine 30 bin Alman markı borçlanmıştı. Türkiye'ye döndükten ve Doktor Zeynelabidin vefat ettikten sonra bu meblağı zevcesi Sevim Hanım'a ödedi.

Almanya'da beş sene ikametsiz oturdu. Arada pasaportunun müddeti doldu. Türkiye Cumhuriyeti, elçiliklere konsolosluklara talimat verdiği için pasaportunun süresini uzatmadılar.

Kanlı Pazar Olaylarını Kışkırttı mı?

Mehmed Şevket Eygi, Kanlı Pazar Olaylarını kışkırtmakla suçlandı. Gerçekten de Eygi, Kanlı Pazar Olaylarını kışkırttı mı? Eygi'nin bu konudaki cevabı neydi?

İşte Kanlı Pazar Olaylarını kışkırtmakla suçlanan Mehmed Şevket Eygi'nin cevabı: "Bu olaylar olduğunda hac vazifesini yapmak üzere Suudî Arabistan'da bulunmaktaydım. O tarihte cep telefonu yoktu. İki ülke arasında normal telefon da yoktu. Hadiseleri kışkırtmak bir tarafa durumdan hiç haberim ol-

madı. Yazılarımı biriktirip on beş-yirmi günlük aralıklarla THY ile elden gönderiyordum.

O tarihte, birtakım anarşistler ve teröristler dehşet saçıyordu. Seçimle gelmiş iktidarı devirip Türkiye'de Marksist bir rejim kurmayı hedefliyorlardı. Müslüman çoğunluk onlara karşıydı. Taksim'de iki grup karşılaşmış. İlk taşı solcular atmış. İki kişi ölmüş. Benim bunlardan hiç haberim yoktu. Böyle bir hadisenin organizatörü, suçlusu ben olsaydım yurda döndükten sonra devlet ve adalet yakama yapışmaz mıydı?

Elimde, beni bu konuda suçlayan ve hakaret edenleri tazminata mahkûm eden bir mahkeme kararı da bulunmaktadır.

Taksim Kanlı Pazar Olayları, rejimi devirip Kızıl bir diktatörlük kurmak isteyenlere karşı Müslüman çoğunluğun karşı çıkmasından dolayı meydana gelmiştir. Kızıllar'ın sokağa çıkma, toplanma hürriyeti var da Müslüman çoğunluğun yok mudur?

Nitekim 68 olaylarını organize eden ve Devrimci Öğrenci Birliği'nin kurucularından Mustafa Zülkadiroğlu, Enstitü 68 kanalında katıldığı programda, "Müslümanların olaylara dâhil olmasına kendilerinin sebep olduğunu ve Taksim'de ilk taşı kendi arkadaşlarının attığını" anlatmıştır.

Çileli Hapislikler

1974 yılında "Af Kanunu" çıktıktan sonra Türkiye'ye döndü. iki tane günlük gazetesi vardı (*Bugün* ve sonradan satın aldığı *Bâb-ı Âli'de Sabah*). Bunlar batmıştı. Çünkü 12 Mart Askerî Darbesi'nin Başbakanı Nihat Erim iktidarı, gazetelerini süresiz olarak kapatmıştı. Elinde bir tek Bedir Yayınevi kalmıştı, bir de külüstür bir matbaa.

Gazeteleri kapatıldığı için bir nevi gazetecilik serüveni bitmişti. Haldun Simavi'nin sahibi olduğu *Günaydın* gazetesi tarafından yayımlanan ağırlıklı olarak sağ kesime hitap eden *Son Haber* adlı gazete ile gazeteciliğe tekrar döndü. Kısa bir süre bu gazetede yazdı.

1976 ile 1980 arasında haftalık olarak *Büyük Gazete*'yi çıkardı. *Bâb-ı Âli'de Sabah* gazetesinde günlük yazılar yazdı.

1984'te üç ayrı yazısı dolayısıyla üç ayrı davadan hapis cezalarına çarptırıldı. Toplam 28 ay hapis cezası aldı. Tekrar hapse atıldı.

Önce Sağmalcılar'da hapis yattı. Eygi için burası tam bir faciaydı. Bir süre Sağmalcılar'ın revirinde kaldı. Ardından ellerinden, ayaklarından zincirlere

vurularak bir sabah sevk arabasıyla Gerede'ye gönderildi. Burada çileli bir hapislik dönemi oldu. Epey çile çekti. Sonra Şile'ye sevk edildi. Cezasını Şile'de tamamladı. 29 Ekim 1985 tarihinde tahliye edildi.

3 Kasım 1986 tarihinde Ankara Ulus Rüzgârlı Han'da yayın hayatına başlayan *Zaman* gazetesi, 1987'de İstanbul Yenibosna'ya taşındıktan sonra bu gazetede üç ay yöneticilik görevinde bulundu. Yine sağ eğilimli bir gazete olan *Son Çağrı*'da birkaç ay yazdı.

Necmettin Erbakan'ın Teklifi Neydi?

Refah Partisi Genel Başkanı Necmettin Erbakan, 1991 genel seçimlerinden önce İslami kesimden çeşitli temsilcileri Ankara'ya basın toplantısına çağırmıştı.

Refah Partisi'nin İstanbul İl Başkanlığı'ndan Mehmed Şevket Eygi'ye de telefon etmişler, "*Bilhassa sizi de bekliyor, uçak biletlerinizi alıp gönderelim.*" demişlerdi.

Eygi de, "*Uçak bileti istemem, gidip gidemeyeceğimi düşüneyim.*" diye cevap vermişti.

Gazeteci ve Eygi'nin bazı tanıdıkları otomobille Ankara'ya gitmişlerdi. Giderken arabanın benzin masrafına ortak oldular. Toplantıda Mahmut Efendi Cemaati'nden, Risale-i Nur camiasından, Süleyman Efendi bağlılarından bazı kimseler vardı.

Necmettin Erbakan, o toplantıda Mehmed Şevket Eygi'yi tanıtırken övgü dolu sözler söyledi. Toplantıdan sonra alt kattaki odasına geçtiler. Fehmi Koru da o toplantıya katılanlar arasındaydı. Sohbet esnasında Erbakan, *Millî Gazete*'nin güçlendirilmesi gereğine dair birkaç söz etti.

Erbakan, Eygi'ye ve Koru'ya "*Millî Gazete'yi kalkındırmak istiyorsanız buyurun, yazın.*" dedi.

Eygi de bu teklifi kabul etti. Fakat Eygi'nin üç şartı vardı: Yazılarına müdahale edilmeyecek, tashihine itina gösterilecek ve yazılarından maaş, ücret almayacaktı.

Eygi, 1991'den vefatına kadar (Bir ara iki aylık kesinti dışında) haftalık, aylık, yıllık tatil yapmadan *Millî Gazete*'de yazmayı sürdürdü.

Eygi, *Millî Gazete*'deki günlük yazılarında fikirlerini, görüşlerini, çarelerini, çözümlerini, özeleştirilerini kamuoyuna sunuyor.

Eygi'nin en önemli ve en hacimli eseri 1991'den beri *Millî Gazete*'de yayınlanan yazılarıdır. Bu yazıları her yılın yazıları olarak büyük bir kitapta toplanmak suretiyle 25 cildi aşan büyük bir külliyat meydana getirecekti. (Her cildin 800 sayfa civarında olacağı ve toplamda bu külliyatın 20 bin sayfayı geçeceği ifade ediliyor.)

Mal Varlığını Açıkladı

Mehmed Şevket Eygi, mal varlığını şöyle beyan etti: "*Hayatım boyunca, mülk olarak hâlen oturmakta olduğum bir dairem, bir de İstanbul civarında taşlı bir tarla içindeki tek katlı basit tuğla bağ evim olmuştur. Başkaca gayr-i menkulüm yoktur.*

Kütüphanemi, Ankara'da kurulan 5 milyonluk kütüphaneye parasız bağışlamış bulunuyorum. Bedir Yayınevi sahibiyim. Birikmiş param yoktur.

Geçimimi yayınevinden ve BAĞKUR emekli maaşımdan karşılamaktayım. Herhangi bir yerden ücret ve maaş almamaktayım."

"Müslüman'ım ama İslamcı değilim"

Mehmed Şevket Eygi, dinde reformu, yeniliği, değişimi, *light* ve ılımlı İslam'ı kabul etmiyor. Fırka-ı Naciye olan Ehlisünnet ve Cemaati tutuyor, destekliyor. Kültür açısından bütün kopukluklara karşı, devamlılık taraftarı. Dinin, politikanın dışında ve üzerinde tutulmasından yana.

Aynı zamanda Eygi, Müslümanları, İslamcıları tenkit edip özeleştiri yapıyor. Müslümanların kurtulmak ve yücelmek için, Millî Eğitim ve okullara önem vermelerini, İngiltere'deki Eton ve Oxford Christ Church College gibi güçlü okullar açmalarını teklif ediyor. Din sömürücülerine ve Müslüman arivistlere (ikbal avcılarına) karşı. Müslümanların şifahî kültürden medenî, yazılı kültüre geçmelerini istiyor.

Eygi'nin üzerinde sıkça durduğu, tekrarladığı konular, kavramlar, değerler: "Bütün müminler tek bir ümmettir, her Müslüman ümmet bünyesi içerisinde yerini almalı, ümmet şuuruna sahip olmalıdır. Ümmetin başında, müminlerin kendisine biat ve itaat ettikleri raşid, adil, muktedir, dirayetli, faziletli bir imam ve emir bulunmalıdır. Bütün İslam dünyası bir konfederasyon veya federasyon şeklinde birleşmelidir. Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Birliği oluyor da, niçin İslam Birliği olmasın?"

Eygi, aktivist, terörist İslami cereyanlara karşı. Onun gözünde en büyük ve önemli keramet, istikamet yani doğruluk ve dürüstlük.

Eygi, kendisini şöyle tarif ediyor: "*Müslüman'ım ama İslamcı değilim...*"

Kitapları

Mehmed Şevket Eygi'nin *Müslüman'ın 100 Vazifesi, Yakın Tarihimizde Cami Kıyımı, Birkaç Yazı, Gıybet İlleti, Çareler Çözümler Teklifler Tenkitler, İslami Konular, Namazı Dosdoğru Kılmak, Yahudi Türkler Yahut Sabetaycılar* yayımlanmış eserleridir.

M. ŞEVKET EYGİ İLE ORTAKÖY'DEN SULTANAHMET'E [1]

Beşir Ayvazoğlu

Efendim, doğma büyüme İstanbullu değilsiniz ama her hâlinizde İstanbulluluk var. Lütfederseniz, sizinle İstanbul'u ve İstanbulluluğu konuşmak istiyoruz. Ama isterseniz ta baştan başlayalım. Karadeniz Ereğli'sinde 1933 yılında doğdunuz.

Evet, Ereğli'yle Devrek arasındaki şosenin kenarında tek bir evde doğmuşum. Çevrede köyler vardı ama bizim evimiz tek başına bir ev. Komşumuz yoktu.

1 Bu röportaj *Büyük İstanbul Tarihi, Hafızalardaki İstanbul* kitabında yayınlanmıştır. Bu kitapta kullanılmasına rıza gösterildiği için teşekkür ederiz.

Köylü değildik, babam rüştiye okumuştu. Böyle ıssız bir yerde oturmak yedi yaşına gelinceye kadar fazla problem olmadı. Fakat mektebe gitme çağım geldiğinde bir çözüm bulmak gerekiyordu, çünkü en yakın köyle bizim evin arası birkaç kilometreydi. Yol ormanların arasından geçiyor; kışın kar yağıyor, kurtlar iniyor, yollar çamur, birilerinin beni götürmesi lâzım. Kurtların saldırılarından emin olamazdık. Rahmetli annem on bir sene öğretmenlik yapmış bir hanımdı.

Darülmuallimat'tan mı mezundu?

Yok, değil... Ne mezunu olduğunu bilmiyorum. Fakat merhum Turgut Özal Bey'in annesi Hafize Hanım'la tanışırlardı. Annem on bir sene yaptıktan sonra bırakmış öğretmenliği. Düşündü taşındı, beni İstanbul'da bir yatılı okulda okutmaya karar verdi. O zaman Galatasaray, ilkokul birinci sınıftan başlayarak on iki senelik kesintisiz tahsil veren bir mektep. Bugünkü gibi imtihan falan da yok. Paralı... İlk sene ücreti zannediyorum ya 245 ya 265 lira, üç taksitte ödeniyor. Ailemizin durumu o kadar parlak değil, ama her şeyi göze alıp beni Galatasaray'a yazdırdılar. Eskiden karayolu yok, otobüs yok, Hopa'dan ve İnebolu'dan kalkan vapurlarla İstanbul'a gidiliyor. Bacasından buram buram kömür dumanları çıkartan, kocaman bir vapura bindik, İstanbul'a geldik.

1940 yılında, değil mi?

1939-40 eğitim yılı... Beni aldılar, Ortaköy'deki Galatasaray Mektebi'nin ilk kısmına götürdüler. Kaydım falan yapıldı.

Ereğli'nin bir köyünden İstanbul'a Galatasaray Lisesi'ne...

Evet, çok enteresan bir hadise. Bacak kadar bir çocuğum. Şurada o zamandan kalma soluk bir resmim olacak. Tabii Galatasaray'da bazı çocuklar Hanedan ve zadegân çocukları. Çaresiz başladık efendim, numaram 273'tü. Okul numaraları unutulmaz. Aynı numarayla on iki sene okudum Galatasaray'da. Orada okumamış olsaydım, yetişemeyecektim. Şu anda birazcık kültürüm var, ona sahip olamayacaktım. Onun için Galatasaray'a şükran borçluyum...

İstanbul hakkındaki ilk intibalarınızdan söz eder misiniz?

Vapurla geliyoruz... Karadeniz genellikle çalkantılı olurdu. Vapur bata çıka, sağa sola yalpalaya yalpalaya Boğaz'ın önüne gelir, Boğaz'a girdiğimiz vakit deniz sakinleştiği için yalpalama durur, sükûnet başlardı. Anadolu Feneri, Rumeli Feneri iki küçük köy... Sarıyer ve Beykoz'dan itibaren Boğaziçi başlardı. Bugünkü gibi değil tabii. Çok iyi hatırlıyorum: Cihangir bile ahşap evlerle,

konaklarla doluydu. Üsküdar'dan Şemsipaşa tarafına baktığımız vakit, evlerin çoğu ahşaptı, bahçeler içinde... Salacak... Tabii ben çok küçüktüm, bugünkü gibi algılayamazdım. Hafızamda kalan bu resimleri seneler sonra değerlendirebiliyorum. Meğerse biz bir efsaneler şehrinin Boğaz'ından geçermişiz. Vapur ya Sirkeci'ye, nadiren Galata'da iskeleye yanaşarak kıçtan halatla bağlanırdı. Oradan yirmi, otuz veya elli metrelik mesafeyi geçmek için sandallara binerdik. Gerçi İstanbul kışın çamurlu, yazın tozlu olurdu, kaldırımlar pek düzgün değildi; fakat şehir, şehirdi efendim. Bir "hayal şehir"di İstanbul. Güzelliği uzaktan bakılarak anlaşılırdı. Bugünkü değişiklik şudur: Artık İstanbul'un güzelliğini gündüzleri göremiyorsunuz. Geceleyin karanlık bastığı vakit, ışıklardan yine güzel bir şey görünüyor. Fakat gündüzleyin bu betonlar, bu çirkin binalar, şehrin siluetini katleden bu gökdelenler... O zaman İstanbul'da gökdelen yoktu. Tabii biz bacak kadar çocuğuz, okuma yazma bile bilmiyoruz. Sonra Galatasaray'a yatılı olarak girdim. İlk ders Fransızca, Matmazel Lameda diye bir hanım ders veriyor bana "*Comment t'appelles-tu?*" diye sordu. Yani "Senin adın nedir?" Ben o güne kadar Fransızcayla hiç karşılaşmadığım için bilemedim. Ama o şehir çocukları hemen uyardılar, "*Matmazele adını söyleyeceksin!..*" Meğerse yanlış sınıfa koymuşlar beni, hemen telaşla karşıki sınıfa gönderdiler. Bir rivayete göre, vaktiyle şehzadelere ders vermiş, Hâfız Nureddin Bey'in dersine girmiş oldum.

Ne dersiydi?

İlkokul... Alfabeden başlayacağız. Tabii Hafız Nureddin Bey, bana daha cana yakın geldi. Kışın mest lastikle gelirdi. On iki sene, üstelik bir de yatılı olarak aynı okulda okumak, gerçekten bir macera yani. İnsan, unuttuklarının dışındakileri bile yazmaya kalksa bayağı bir kitap olur.

Bu on iki yılın hepsi Ortaköy'deki binada mı geçti?

Hayır, beşinci sınıftan sonra, Beyoğlu'ndaki ana binaya geçtik. Ortaköy'de beş sene, Beyoğlu'nda yedi sene okudum. Tabii o zamanki Beyoğlu bir başka dünyaydı. Benim doğumumdan önce olan bir şeyi söyleyeyim: Bunu yazdım da... 1929 İstanbul'unda, beş adet günlük Fransızca gazete çıkıyormuş, beş adet!.. Demek ki İstanbul bir kültür şehriymiş efendim. O zaman İstanbul'un nüfusu bir milyona varmamıştı. Şimdi, resmî rakam on beş, gerçek rakam yirmi beş milyon olmuştur. Peki, bugün bu şehirde beş tane günlük -o zamanın Fransızcası yerine- İngilizce gazete çıkması düşünülebilir mi? Düşünülemez. Çünkü İstanbul, dünyanın en büyük köyü, bilahare dünyanın en büyük mezrası hâline geldi. Bunu kimseyi tahkir etmek için söylemiyorum. Ama gerçekleri niçin saklayacağım yani... İstanbul'a Paris gibi, Berlin gibi, Londra gibi bir kültür

merkezi demenin bir imkânı yok. Ama yine kültür var, yine kültürlü insanlar var. Ama şehir köy hâline gelmiştir. Köyden de öte, mezra hâline gelmiştir.

Biraz da Ortaköy'den söz eder misiniz?

Dedim ya, ben o zaman bacak kadar çocuğum; çocukların okuldan çıkmalarına velisi gelmeden izin vermiyorlar. Cumartesi günleri rahmetli Hamdune Teyzem gelir alırdı beni. Hamdune, şimdi kullanılmayan bir isim.

Hamdune Hanım, yakın bir akraba mı, yoksa?...

Teyzem işte efendim. Rahmetli annemin ablası... İstanbul'da oturuyordu. Beyi vefat etmiş dul bir hanımdı. Beni alır, Allah rahmet eylesin ve razı olsun evine götürürdü tatillerde ve hafta sonlarında.

Evi neredeydi?

Evi başlangıçta Nişantaşı'ndaydı, sonra Rumeli Caddesi'nde, Konfor Apartmanı diye bir apartman vardı, orada bir daireye taşındı. Demek ki o zamanlar varlıklı olmayan bir hanım bile oralarda ev tutabiliyormuş.

Öyle anlaşılıyor ki, siz çocukluğunuzda alafranga İstanbul'un içine dalmışsınız. Ortaköy, Galatasaray, Nişantaşı... Değil mi?

Evet, öyle oldu. Ben ne gördüysem, Galatasaray Mektebi'nde gördüm. Sonra, efendim, oradaki akrabalarım, rahmetli teyzem vs. Daha sonra da henüz çok gençken, yirmili yaşlarımda gazeteci olarak birtakım üstatlarla tanıştım. Mesela merhum Ali Fuat Başgil, Mahir İz... Kültür seviyeleri, hayat tarzları itibariyle kırsal kesimde benzerlerini görmediğim insanlardı. Ama çok içine kapanık utangaç bir gençtim ben. Tabii kolay intibak edemedim. Ama bir de Galatasaray'da hocalarımız vardı. Meselâ ortaokul ikinci sınıfta tarih hocamız, eski Osmanlı nâzırlarından Raşid Bey'di, Raşid Erer. Bugün eski bir bakanın, bir ortaokulda öğretmenlik yapması düşünülemez. Ama o bize derse geliyordu. Ondan da çok şey öğrendim. Bir gün ders veriyor, çok da güzel anlatıyordu, dersin ortasında birden indi kürsüden, sınıfı terk etmek üzere kapıya doğru yürüdü. Arkasından "*Hocam niçin gidiyorsunuz, nereye gidiyorsunuz?*" diye bağırdık. Durdu, elini şöyle sınıfa doğru uzattı, "*Ben buraya Galatasaray efendilerine ders vermeye geliyorum, tulumbacılarla işim yoktur!*" dedi. Bu sefer daha çok şaşırdık. "*Hocam ne oldu?*" Meğerse arka sıralarda bir arkadaşımız parmaklarını çıtlatmış. Parmak çıtlatmanın, İstanbul görgüsüne göre çok ayıp olduğunu o zaman öğrendim. Yine 1947'de Ferruhzad Bey adında bir coğrafya öğretmenimiz vardı. Seçkin bir aileye mensup, Fransa'nın Grenoble Üniversi-

te'sinde coğrafya okumuş. Ben hâlâ coğrafyaya çok meraklı bir insanım, onun aşıladığı coğrafya sevgisi sayesinde. İstanbul ve Ankara şehir rehberlerini yazan meşhur arkeolog Mösyö Mamboury matematik hocamızdı.

Ernest Mamboury...

Evet, Ernest Mamboury... Liseye gelince... Nihad Sami Banarlı, Orhan Şaik Gökyay, Ahmet Kutsi Tecer, Muvaffak Benderli, daha niceleri... Şimdi bir gün -bu lisede oluyor- edebiyat hocamız Muvaffak Bey, "*Şevket hemen koş, kütüphaneden Feridun Bey Münşeatı'nı getir*" dedi. Kütüphanenin anahtarı bendeydi. Galatasaray'da böyle bir gelenek vardı; kütüphanenin anahtarlarını edebiyata kitap okumaya en meraklı çocuğa verirlerdi. Kütüphane dediysem, müze gibi. Ben koştum gittim, az buçuk Osmanlıca okumayı biliyorum, *Feridun Bey Münşeatı* kocaman bir kitap, çok da kıymetlidir. Aldım, nefes nefese getirdim. Hocamız sayfaları karıştırdı, Kanuni Sultan Süleyman'ın Fransa Kralı I. François'ya gönderdiği nâme-i hümâyunu okudu. Şimdi şu sahne bile, 2015 Türkiye'sinde tahayyül edilemeyecek bir sahnedir. Okul kütüphanesinde *Feridun Bey Münşeâtı* olacak, öğrencilerden biri bunu, hiç olmazsa başlığını okumayı bilecek, hoca bunu getirtecek, sınıfta çocuklara okuyacak... Ben zannediyorum, bugün bu Osmanlıcayı orijinalinden okuyacak öğretmen bulmak bile zordur. Galatasaray Lisesi'nden 1952'de iki imtihan vererek mezun oldum. Birincisi lise bitirme, ikincisi bakalorya (olgunluk) imtihanı...

Mezuniyetten önce Ortaköy'ü bir anlatacaktınız.

Ha, Ortaköy'ü şöyle anlatayım: Ortaköy'de dere vardı efendim, şimdi üzeri kapatıldı. 40'lı yıllarda, benim çocukluğumda...

Ne deresi, adı neydi?

Ortaköy Deresi'ydi. Açık bir dereydi. Üzerinde, sık aralıklarla köprüler vardı karşıdan karşıya geçmek için. Ortaköy kozmopolit bir yerdi. Yahudi mahallesi vardı orada. Evler, hep eski zaman evleri... Tabii İstanbul bugünkü kadar göç almamış. İstanbul'un fakir halkı da İstanbulluydu. Fakir insanlar, kışın camları kırılır, kâğıt yapıştırırlar. Paraları yok cam taktırtmaya. Fakat "Estağfirullah, efendim, teşekkür ederim" demesini bilirlerdi. Ortaköy'ün Yahudi'si de vardı, Türk'ü de, Rum'u da vardı, Ermeni'si de... Teyzem daha sonra kızı ve damadı ile birlikte Cağaloğlu'na Şeref Efendi Sokağı'na taşındılar. Cağaloğlu eskiden orta hâlli iyi ailelerin oturduğu bir semtti. Ben ilkokulda tek başıma çıkamazdım, ama ortaokulda, 1945'ten sonra artık serbestçe çıkardım. O zaman hafta tatili cumartesi günü saat birde başlardı, cuma akşamı değil.

Nefs-i İstanbul'a, Suriçi'ne teyzeniz Cağaloğlu'na taşındıktan sonra mı gidip gelmeye başladınız?

Efendim şimdi şöyle: O zaman tabii şimdiki gibi ufkum geniş değildi. Gideceğim de efendim, yok şu camiyi, şu türbeyi, yok şu kabir taşını inceleyeceğim! Yine de eski İstanbul'u hatırlıyorum. Mesela Yerebatan Sarnıcı'nın üzeri eski zaman evleriyle doluydu yakın zamana kadar. Tramvayla geçerken -hiç unutmam- Recep Tanaçar adında bir köftecinin kocaman tabelasını görürdüm. Divanyolu'nun iki tarafında eski konaklar vardı. İstanbul Erkek Lisesi civarı da öyle... Onların hepsi kayboldu. Bugün zannediyorum Cağaloğlu'nda ikamet eden bir tek aile kalmamıştır. O zaman Çemberlitaş'la Nuruosmaniye arasında manavlar, balıkçılar, ciğerciler, turşucular vardı. Orda bir turşucu vardı, sınıf arkadaşımdı o turşucunun çocuğu. Hatırlıyorum, vitrininde kocaman kristalden iki tane turşu kabı vardı. O eski Sirkeci'yi düşünüyorum. Hayal gibi... Çok da az resim çekmişler. Keşke efendim, bütün eski İstanbul'u teker teker resimlemiş olsalardı.

Şimdi Ortaköy'ü anlattınız. Daha sonra Beyoğlu'na geçtiniz, lise Galatasaray'da. Bir Beyoğlu âlemi var. Galatasaray'ın bir dünyası var tabii, Fransız kültürünün hâkim olduğu bir dünya. Kafanızda, ruhunuzda bir kültürel çatışma yaşadınız mı?

Bende yani fıtrî olarak bir dindarlık duygusu vardı.

Peki, eski harfleri okumayı ne zaman öğrendiniz?

İlkokulu bitirip ortaokula geçtiğim vakit rahmetli anneme harfleri yazdırttım bir deftere, sonra bir eski yazı kitabı aldım. Bir romandı... Şimdi, bulmaca çözer gibi bakıyorum. Bir "es" diyorum, "tan" diyorum ve bu herhâlde "İstanbul" olacak... Anneme koşuyorum: "*Anne bu İstanbul mu?*" Annem şaşırıyor: "*Çocuk sen nasıl okudun bunu?*" diye. Böyle yavaş yavaş sökmeye başladım. Tabii çok mükemmel okuma değildi, ama elifi görünce mertek sanmıyordum. Bazı hocalarımızın din aleyhindeki konuşmaları beni çok tedirgin ederdi. O zaman bir okul çocuğunun, hocasına karşı gelmesi düşünülebilecek bir şey değildi. Bir de şunu söyleyeyim: Gayrimüslim hocalarımdan bile bir şey öğrendiysem, kendilerine minnettarım. Ama bir Müslüman olarak, her şeyin bir sınırı vardır, hududu vardır. Gayrimüslim hocalarımdan da çok yararlandım. Galatasaray'da herkes dinsiz değildi. Bizim hocalarımızın çoğu Sultan Abdülhamid zamanında Galatasaray Lisesi'nde okumuşlar. O zaman Galatasaray Sultanisi'nde Müslüman öğrencilerin namaz kılmaları mecburi imiş. Onlar da namaz kılmışlar. Sonra bırakmışlardı ama İslâmiyet'e saygısız değildi hiçbiri. Birkaç

tane diyelim ateist olur, şu olur... Ateistlerin hepsi de İslâmiyet'e saygısız değildi. Bazı ateistler İslâmiyet'e, çoğunluğun dinidir, onları tedirgin etmeyelim derdi. Bazıları saldırgandı. Saldırgan olmayanlardan bir şikâyetim olmazdı. Zaten okulda insanın hocası İngiliz olsun, Fransız olsun öncelikle hocadır... İngilizce hocamız, Hıristiyan bir Arap'tı, Habip Bey... Ondan benim hiçbir şikâyetim yoktu öğretmen olarak.

Beyoğlu âlemiyle ilişkiniz nasıldı?

Beyoğlu tabii bambaşka bir âlemdi. Cumartesi günü çıkardık. Benim cep harçlığım pek fazla olmadığı için fazla oyalanmaz, fakat yine de Yüksekkaldırım'da sergicilerden bir iki kitap alırdım. Ondan sonra, Behzat Butak diye bir zat vardı, onun pasta ve şekerleme mağazası vardı, Butak Pastahanesi... Arkadaşlarla oraya gider pasta yerdik. Behzat Butak, biliyorsunuz, aktördür, ikincisi para koleksiyoncusu, üçüncüsü de pastacı... Sinemalara falan giderdim. O zamandan kalan hatıralarım şu: Beyoğlu'nda o zaman herkes, erkekler şapka giyiyor. Bugünkü pejmürdelik yoktu. Matruş insanlar, gömleklerin yakaları kolalı olurdu o tarihte. Biz de zaman zaman kolalı gömlek giyerdik. Elbiseler ütülü, ayakkabılar pençeli olsa bile mutlaka boyalı ve cilalı olurdu. Hatta titiz insanlar arka ceplerinde, ayakkabılarının tozlarını günde birkaç kez silmek için kadife parçaları bulundururdu. Beyoğlu'nda hayli gayrimüslim nüfus vardı. O semtte yaşayan gayrimüslimlerin, yani Yahudi, Rum ve Ermenilerin bazılarının evlerinde zengin kütüphaneleri varmış, güzel mobilyaları varmış. Bu kültür sizlere ömür... Ağa Camiine yakın, vitrini âlem bir Kanzuk eczahanesi vardı

Kanzuk mu dediniz?

Kanzuk... Ağa Camii'nin yanında bir de Abdullah Efendi Lokantası vardı. O şimdi Boğaz'a mı ne gitmiş.

Hacı Abdullah...

Yoo, Abdullah Efendi Lokantası. Hacı Abdullah o zaman yoktu. Hacı Salih daha sonra kuruldu. Hacı Salih vefat ettikten sonra Hacı Abdullah oldu. Beyoğlu'nda Markiz Pastahanesi vardı, biz gidemezdik. Harçlığımız yetişmezdi. Löbon vardı karşısında. Taksim'den Galatasaray'a kadar biraz işlek olurdu. Galatasaray'dan Tünel'e kadar daha seyrek olurdu trafik. Maçka-Tünel tramvayları vardı. Zaten Şişli'ye, Mecidiyeköy'e giden tramvaylar hep Beyoğlu'ndan geçerdi. Sinemaları çok meşhurdu. O zaman televizyon yok, bir şey yok, hayat sinema demekti. Konserler olurdu tabii. Refik Fersan, Fahire Fersan... Daha sonra kendilerini çok dinledim. Tepebaşı'nda tiyatro hayatı çok canlıydı me-

selâ. Cyrano de Bergerac uzun müddet sahnede kalmıştı. Bir akşam bir hanım çıkar kadın başrolüne, diğer akşam bir başkası... Tabii bir de Tünel'de Haşet Kitabevi vardı. Başlı başına bir kültür merkeziydi. Şimdi Haşet'in yerinde yeller esiyor.

Evet, Haşet yok şimdi.

Bir de küçük bir hatıramı anlatayım: 1940'larda St. Antuan Kilisesi'nin yakınında bir Bulgar muhallebici vardı. Rahmetli annemle teyzem buluştukları vakit oraya giderlerdi, ben de yanlarında... İkindi çayı içerdik. Çay, servis olarak gelirdi. Sıcak su, üzerinde demliği... Ben sonra 70'li yıllarda Avrupa'dan döndükten sonra bir gün yine gittim oraya, eski hatıralarımı tazelemek için, garson bardakla çay getirdiğinde "*Yahu*," dedim, "*ben çocukluğumda buraya gelirdim, çok güzel çaylar içerdik*." Bulgar bana biraz kızdı, dedi ki: "*Sen o adamları bul, ondan sonra konuş!*" dedi. "*Şimdi öyle çay servisi yapsam kimse anlamaz*" diye ilave etti. Bulgar'ın bana verdiği cevap, bizdeki kültür değişikliğini gösteriyor. Beyoğlu'nda Türkçe'nin yanında üçte bir Rumca konuşulurdu. Hatta Balık Pazarı'nda Nea Agora ve Ermis bakkaliyeleri vardı. Çok büyük dükkânlardı bunlar. Hesap yaparken -biz de çocuk olarak ezberlemişiz- hep Rumca hesaplarlardı. Çok kültürlü Rumlar vardı. Çituris Biraderler Matbaası vardı. Zelliç Matbaası... Yüksekkaldırım'da *Embros* gazetesi çıkardı. Ara sokaklarda, gömlekçiler, elbiseciler... Eskiden elbiseler bugünkü gibi konfeksiyon olmaz, herkes elbisesini terzilere diktirirdi. Ve orada belki Türkiye'nin en meşhur berberi vardı. Berber Villi... Ameliyat masası gibi acayip sandalyeleri olan bir berber... Büfelerin vitrinlerinde -sokaktan geçerken görülürdü- kayık tabaklar içinde uskumru dolması satarlardı. Şimdi arayın da bulun.

Boğaz'dan artık uskumru pek çıkmıyor.

Uskumru yok, yapmasını bilen de kalmadı. Uskumru dolması, Rum yemeğidir. Ama Rumlar da İstanbul'un bir parçası oldukları için İstanbul yemeğiydi. Çocukluğumda Boğaz balık kaynardı. Beykoz önlerinde kalkan balıkları tutulurdu. Bacalarından buram buram kömür dumanları savuran Şirket-i Hayriye vapurlarıyla yunuslar yarış yapardı. Şirket-i Hayriye vapurlarını özlüyorum. İsimleri ne kadar güzeldi: İnşirah, İnbisat, Neveser... Kadıköy tarafına sefer yapan yandan çarklı Halep ve Basra gemilerine yetiştim. Biz çocuklar onlara "patpat" derdik. Gençler şu hüküm cümlesini iyi anlayamazlar: Boğaziçi'nin canına okuduk! Bir Boğaziçi medeniyeti vardı, bir Boğaziçi kültürü vardı. Boğaziçi başlı başına bir sanattı. Boğaziçi'nde çok kötü gelişmeler, yapılaşmalar, betonlaşmalar, tahribat oldu ama yine de bir şeyler kaldı. Tavsiye ederim, vaktiniz olursa orada bir

vapur turu yapınız. Bir renk cümbüşü olan erguvan mevsimini tavsiye ederim. Eminönü'nden bir vapura binip ta Beykoz'a, Sarıyer'e kadar Boğaziçi seferi yapınız. Dilim alışmış da vapur diyorum. Vapur, kazanları kömürle çalışan buharlı gemilere denir. Şimdi onların yerini dizelli gemiler aldı. Siz isterseniz nostaljik mostaljik deyin, eski gemiler daha güzeldi. Her neyse, içiniz yalıları, koruları, ağaçları, çiçekleri gördükçe açılır, çirkin yapılaşmaya baktıkça kararır. İster istemez bu dillere destan güzelliği tahrip edenlere beddua edersiniz.

Teyzenizin yanında ne kadar kaldınız?

Teyzemin yanında kalmadım. Ben geceleri de okulda kalırdım, o cumartesi günü alırdı beni; cumartesi gecesi kalırdım, pazar gecesi kalırdım, pazartesi gene okula giderdim. Bazen de gelemezdi. Ben o zaman okulda hapis kalırdım.

Mezun olduktan sonra hemen Ankara'ya mı gittiniz?

Efendim, mezun olunca şöyle bir şey oldu: Babamın işleri bozuldu, üniversitede okuyacak malî imkân kalmadı. Ee, Galatasaray gibi bir okul okuduktan sonra üniversite okumamak, benim için bir kayıp olacaktı. Burs aramaya başladım. O zaman bugünkü gibi vakıflar, burslar falan yok. Devlet sadece kırk SBF öğrencisine imtihanla burs veriyor. İmtihana girdim, kazandım, ayda yüz liralık burs için Ankara'ya gittim.

Peki, Mülkiye bittikten sonra Ankara da bitti. Yani, devlette görev almadınız bildiğim kadarıyla.

Hayır, şöyle: Mülkiye'yi bitirdikten sonra on kişilik bir grup *İslâm* dergisini çıkardık Ankara'da. Ancak on küsur sayı sonra bu dergi bizim kontrolümüzden ve elimizden çıktı. Dedim ya, ailem maddî bakımdan güçlü bir aile değil. O yüzden muhakkak bir iş bulmam lâzım. Dışişleri Bakanlığı'nın, o zamanki ismiyle Hariciye Vekâleti'nin...

Demokrat Parti dönemindeyiz, değil mi?

Evet. Hariciye Vekâleti'nin meslek memuriyeti imtihanına girdim, kazandım, fakat şöyle düşündüm: Benim gibi, dans etmek istemeyen, briç oynamayan, alkollü içki kullanmayan birisinin yükselme şansı yok. Bolivya Orta Elçiliği Birinci Kâtipliğinden emekli olmaya mahkûmum. Tevfik İleri'yi tanıyordum; rahmet olsun, çok muhterem, çok değerli bir insandı. Kendisine dedim ki: "*Efendim benim bir işe ihtiyacım var. Bana Dâhiliye Vekâleti'nden bir kaymakamlık buluverin.*" O yıllarda çoğu köy gibi, yolu olan olmayan küçük kazalar var. "*Bir tanesine beni göndersinler*" dedim, dilekçe verdim. O konuşmuş.

Dilaver Argun diye bir müsteşar vardı. Benim tayinimi yapmadılar. Gittim randevu aldım. Müsteşar bey bana dedi ki: "*Oğlum, sen dindar bir kimseymişsin, buna karışmayız. Fakat çok genç ve tecrübesizsin, seni alet edebilir birtakım kötü insanlar*" dedi. Beni kaymakam da yapmadılar. Kaldım açıkta.

Diyanet'e çok sık gidiyordum. Orada bir mütercimlik kadrosu açıkmış. Tevfik İleri'ye tekrar gittim, dedim ki: "*Bari Diyanet'teki mütercimliğe beni tayin ettirmek lütfunda bulunun.*" Ahmet Salih Korur vardı, başbakanlık müsteşarı, ona söylemiş, bana "*Ahmet Salih Bey'le görüş. Senin hakkında kendisiyle görüştüm.*" dedi. Ben gittim, hususi kalem müdürüne söyledim, aldı beni odasına. Hâlâ hatırlıyorum, müze gibi bir odaydı. Bir yerde abanoz ağacından yapılmış bir paravana, yerde harika halılar, duvarda da, tam arkasında, Yahya Kemal'in "Kocamustapaşa" şiiri var.

Yahya Kemal, "Kocamustapaşa" şiirini ona ithaf etmiştir.

Evet, mavi gözlü bir adam, Rumelili... Bana şöyle bir baktı soğuk mavi gözleriyle. Sonra öfkeli öfkeli... "*Yahu sen Siyasal Bilgiler'i bitirmiş bir kimsesin, vali olabilirsin*" dedi. Benim Diplomasi bölümünü bitirdiğimden haberi yok. "*Bu Diyanet işi nereden çıktı?*" dedi. Biraz ağzı bozuk konuştu: "*Bu işte bir b.. luk var*" dedi. Fakat Adnan Menderes'in partide muavini olan Tevfik İleri Bey'i de kırmak istemedi. Küçük bir not kâğıdı çıkarttı. Üzerinde Ahmet Salih Korur yazılı. İki satır yazdı oraya. "*Bunu,* dedi, "*Diyanet İşleri Başkanı'na verirsin.*" Latin harfleriyle "*Görüşünüz*" yazdı. Altına da eski harflerle "*Görüşelim*" yazmış. Benim okuduğumu bilmiyor. Kâğıdı aldım gittim, Diyanet'e böylece girdim, Fransızca mütercimi olarak. Diyanet'te çok şeyler öğrendim. Orda eski meşihat zamanından kalma, gerçekten âlim, mütedeyyin, temiz insanlar vardı. Fakat Diyanet'i o yıllarda marjinalleştirmişlerdi.

Nasıl yani?

Düşünün, Diyanet İşleri Başkanı'nın makam arabası dolmuş bile olmayacak kadar berbat bir arabaydı. Nihayet 27 Mayıs oldu, bu 27 Mayıs'tan sonra çok rahatsız olduk. Ömer Nasuhi Bilmen'i Diyanet İşleri Başkanı yaptılar. Şu hususu da tebarüz ettirmek isterim: Eski darbeciler insaflı insanlarmış. Çünkü bugün darbe olsa, Ömer Nasuhi Bilmen gibi birini Diyanet İşleri Başkanı yapmazlar. Onlar aramışlar, Türkiye'nin en âlim hocası kimdir, Ömer Nasuhi Bilmen... Fakat tabii subay alışkanlığı, birtakım devrimci Kemalist subaylar geliyorlar Başkanlığa, baskı yapıyorlar: Şu kitabı basacaksınız, bu kitabı basacaksınız. Ben de orada çok göze batan bir kimseydim. Efendim bu elemanımız yirmi küsur yaşında, Galatasaray mezunu, Siyasal Bilgiler'in de Hariciye bö-

lümünden mezun olmuş. Allah Allah, bunun burada ne işi var? Rahat edemedim, çok tedirgin oldum. Bu arada dine yapılan baskılar falan... O sırada bir mektup aldım İstanbul'dan. Üstad Mahir İz Bey diyor ki: "*Biz Sönmez Şirketi diye bir şirket kurduk, Yeni İstiklal diye de haftalık bir gazete çıkarttık, yüzümüze gözümüze bulaştırdık. Sen biraz bu matbaacılık, yayıncılık, dergicilik işlerini biliyorsun, İslâm mecmuasını çıkarttın. Bunun başına geçmeyi kabul eder misin?*"

Diyanet'te çok iyi bir işim vardı, vali maaşı gibi maaş alıyordum. Annem ve babamla istişare ettim. Dedim ki, böyle böyle... "*Oğlum, ne istiyorsan yap!*" dediler. Ben de Diyanet'i bıraktım -istifa mektubumu bilahare göndermiştim- İstanbul'da gazeteciliğe başladım. Döndüm dolaştım, kürkçü dükkânına yeniden geldim. E tabii ihtilâl ortamı... Sönmez'le şöyle anlaştım: Burstan dolayı mecburi hizmetim vardır. Bana taksit taksit bir para verin ki, devlete bu borcumu ödeyebileyim. Neyse, anlaştık, altı ay ben bu haftalık gazeteyi çıkarttım. O zaman, bugünkü İslâmcılık hareketi yok. İslâmî kesim de yok. Eski dindarlar var.

Milliyetçi muhafazakârlar var...

Muhafazakârlar var. Hacı Beyler var...

Şimdi efendim, bu konulardan ziyade, İstanbul'a odaklanalım. Geldiniz İstanbul'a, nerelerde oturdunuz?

İlk önce bu Şeref Efendi Sokağı'nda... Sönmez Şirketi'nin eskiden ev olarak kullanılan bir ahşap binası vardı, oranın bir katını idarehane olarak bana verdiler. İki oda, bir de sandık odası vardı. O kadar. Burada haftalık bir dergi çıkartıyorum. O sandık odasında yatıp kalkıyordum. Ama tabii semt o tarihlerde bütünüyle aile yuvasıydı. Bizim sokağımızda o eski tabutluk hadiselerinde çok rolü olan Birinci Şube Müdürü Giritli Ali Bey'i hatırlıyorum. Teyzemlere misafir gelirdi hanımıyla, Sansaryan Hanındaki tabutlukları bizzat ondan duydum. Tabutluklara koydukları adamlar eğilemesin diye dizlerinin arkasını bir sopa ve iplerle bağlıyorlarmış. Tepesinde de 100-150 mumluk ampuller. Beynini kaynatmak için. Ben onları birinci ağızdan çocukken bir kenara sinip dinlemiş kimseyim. Tabii nice doktorlar, okul müdürleri, orta hâlli iş adamları Cağaloğlu'nda otururlardı. Tafsilatıyla yazılıp anlatılmazsa Cağaloğlu nedir, Cağaloğlu kültürü nedir, bir yerleşim mahalli olarak bunun havası nedir, anlatmak çok zordur efendim?

Peki nedir? Şeref Efendi Sokağı adı nereden geliyor?

Şeref Efendi Sokağı'nın adı çok meşhur, İttihatçılar dolayısıyla. İttihat ve Terakki Fırkası'nın genel merkezi ordaymış.

Meşhur Kırmızı Konak...

Benim tanıştığım eski kimseler Şeref Efendi Sokağı deyince, yakın geçmişi yaşamış oldukları için çok kolay algılıyorlardı. Bugün bir liseli, üniversiteli, kültürlü çocuğa Şeref Efendi Sokağı deseniz, zavallı hiçbir şey anlamayacak. Doktor İsmet Bey diye biri vardı Şeref Efendi Sokağı'nda, evi aynı zamanda muayenehanesiydi. Hiç unutmam, hizmetçisi her sabah kaldırımları -Arnavut kaldırımı gibi yaya kaldırımları vardı- sabahın kör karanlığında suyla yıkayıp pırıl pırıl yapardı. Oturanların çoğu eski mütekait insanlardı, kültürlü insanlardı. Şeref Efendi Sokağı'nın bir tarafında da matbaalar duruyordu. Meselâ Tasvir Matbaası... Nuh nebi zamanından kalma bir rotatifi vardı, çalışmaya başladığı vakit Sultanhamamı'na kadar yer sallanırdı. Salhurde bir makine... Ama dedim ya, aileler çoğunluktaydı. Hatta 40'lı yıllarda orada bir binayı yıkmışlar yeni bir bina yapmak için, alt katından türbe gibi iki tane kabir çıkmıştı. Demek ki daha önce tekkeymiş. Hayal meyal hatırlıyorum.

Siz bu bölgede yaşadığınıza göre Vilayet Konağının karşısındaki Fatma Sultan Camii'ni de hatırlıyorsunuzdur. Aynı zamanda Gümüşhanevi Dergâhı olarak kullanılıyormuş. Ahşap çatılı bir cami imiş.

Onu maalesef hatırlamıyorum. Ben Gümüşhaneli Hazretleri'nin bir kitabını bastım ve caminin de fotoğrafını koydum. Semavi Eyice'nin bir dergide onunla ilgili çok güzel bir makalesi var. Resimleri de var.

1957 yılında yol açma gerekçesiyle yıktırılmış.

Evet efendim, hem öyle bir yıktılar ki, temeline kadar. Gümüşhanevi Dergâhı bir merkezdi, bir maneviyat merkeziydi; onun devam etmesini istemediler. Ama şimdi projesi yapılmış, müceddeden ihya edeceklermiş.

Ne güzel! Şimdi efendim, bir Cağaloğlu kültüründen söz ettiniz, çok ilgimi çekti. Nedir Cağaloğlu kültürü?

Cağaloğlu kültürü şu: Teyzemin damadı Nurettin Bey ve hanımı Nermin Ablam, ayda bir akşam giyinir, kuşanır, süslenirler, Çemberlitaş'ta eski bir bina vardı, içinde Çemberlitaş Sineması vardı, o sinemada ayda bir...

Bugünkü Çemberlitaş Sineması'nın olduğu bina değil...

Evet. Ama bugünkü bina değil. Eski bina.

Osmanbey Matbaası'nın bulunduğu bina mı?

Evet, orası sadece Osmanbey Matbaası değildi. Osmanbey Matbaası'na gittim, eskiden kalma çok acayip litografya makineleri vardı. Sabit merdivenlerle üstlerine çıkılıyordu. Adamcağız, hep Kur'an-ı Kerim basılsın diye orayı vakfetti, Kur'an-ı Kerim'in taş kalıplarına kadar yok ettiler. Bir ara içki bile sattılar orada. Ne diyordum? Nurettin Bey ve Nermin Ablam, konserlere giderlerdi. O konserlerden birine ben de gitmiştim. Hâlâ unutamıyorum Refik Fersan'la hanımı Fahire Fersan'ın icralarını. Nota ayrı bir şey, icra ayrı bir şeydir. Hatta geçen gün yine canım sıkıldı da, bir sirtosunu dinledim.

Cemil Bey'in talebeleri... Tanburi Cemil Bey'in...

Öyle... Onlar Tanburi Cemil Bey'in talebelerinin bercestesi imişler. Çok iyi hatırlıyorum, o zaman halkta müzik kültürü vardı. Rakım Elkutlu, gündemde olan bir kimseydi. Mesela Kaptanzâde Ali Rıza Bey'in, "Görülmemiş devr-i Yusuf'tan beri böyle güzel" şarkısı... Şimdi bunlar yine var, fakat halk anlamıyor. Çok küçük bir zümre anlıyor. Tabiî müziği anlamanın da kategorileri var. Müzik kulağına sahip olur, bilerek anlar. Bir de müzik başlı başına bir güzellik olduğu için, müzik kültürü olmasa bile, hoşuna gider. İyi müzik dinleyen inekler daha çok süt veriyormuş, tavuklar daha çok yumurtluyormuş. Yani müzik için herkesin illâ müzik kulağına sahip olması gerekmez. Müzikten anlamayan bir kimse, Abdülkadir Meragi'den yine bir şey kapabilir. Ama bunun için, çocuklarımızı yetiştirmemiz lâzım...

Çemberlitaş'ta aynı binanın alt tarafında, vitrinleri, pencereleri ana caddeye bakan bir muhallebici vardı. O da çok meşhurdu. Oradan aşağıya, Sultanahmet'e, Dizdariye'ye doğru mahalleler vardı, bu mahallelerde göçmen yoktu. Kaç kuşak İstanbullu... Oraya başka bir semtten gelmiş olabilirlerdi ama hepsi İstanbullu... Cağaloğlu'nun en önemli tarafı ise şuydu: Basının, matbuatın kalbi orada atardı. Şimdi Cağaloğlu'ndan aşağı inersiniz, Cağaloğlu Yokuşu'ndan, kestirme geçerseniz Meserret Kıraathanesi'ne gidersiniz. Büyük üstatlardan birini mutlaka, orada çay içip simit yiyerek bir mektup kâğıdına eski harflerle makalesini çiziktirirken görebilirdiniz. O zamanlar şimdiki gibi modern gazete binaları yok. Gazetelerde yemek falan çıkmıyor. Bütün gazetecileri ve yazarları Nuruosmaniye'deki köftecilerde görebilirdiniz. Tabii İstanbul'un çok lezzetli yemek yapan esnaf ve halk lokantaları vardı, oralara üstatlar da giderdi. Çok iyi hatırlıyorum, İstanbul Erkek Lisesi'ne yakın bir yerde, en çok hamalların gittiği bir esnaf lokantası vardı. Öğle yemeğinde iğne atsanız yere düşmezdi. Yemeklerinin tadı hâlâ damağımdadır. O kadar güzel yemek yapan bir küçük lokanta görmedim.

Yemekleri esnaf lokantalarında yemek lâzım.

Şimdi de öyle. İstanbul Ticaret Odası büyük bir kitap çıkartmış, *İstanbul'un 40 Esnaf Lokantası* diye... Gerçi Konyalı'yı falan da koymuşlar. Konyalı esnaf lokantası değil ama İstanbul'da bugün de çok güzel esnaf lokantaları var. Esnaf lokantalarında masalar rezerve edilmez. Boş yer varsa gider, "afiyet olsun" der, otururusunuz. Fakat tabii o kültür biraz zayıfladı.

Peki, yakından tanıdığınız İstanbullu insan tipleri var. İstanbullu tipini tarif eder misiniz? Nasıl biriydi has İstanbullu?

"İstanbul Kültürünün Özellikleri" diye iki yazı yazmış, altmış iki madde sıralamıştım. Rahmetli teyzem beni dostlarına falan da götürürdü, sohbetlerinde üç kelimeyi çok duyardım. Eski İstanbulluların çok sevdikleri, çok kullandıkları üç kelime... Birincisi "efendim"... Efendim aşağı efendim yukarı, günde bin defa "efendim"...

Siz de çok kullanıyorsunuz efendim. Urfalı Nabi'nin İstanbul Türkçesinin güzelliğini Arapçayla kıyaslayarak anlattığı mısralarını bilirsiniz. "Bağzik hitaplarından gelür mi hiç/Lafz-ı 'A cânım! Ay efendim!' letafeti?" diyor.

Ne güzel söylemiş.

Diğer kelimeler hangileri efendim?

İkincisi, "teşekkür ederim"... İstanbullu çok teşekkür eden bir kimsedir. Çünkü o, "*İnsanlara teşekkür etmeyen Allaha şükretmemiş gibi olur*" mealindeki hadis-i şerifi bilir. Lakin teşekkür ederken her zaman samimidir, çünkü teşekkür etmeye alışmıştır, içinden gelir, teşekkür etmesi gerektiğini bilir ve onun için teşekkür eder. Üçüncüsü "Estağfirullah"... Meselâ, gerçekten üstad olan bir zata gider, "Üstadım" diye hitap edersiniz, hemen "Estağfirullah efendim" derdi. Kibar ve gerçek üstad olduklarından dolayı bunu kabul etmezlerdi. Sonra tabii -bugün tarihe karışmış vaziyette- eski İstanbul'da kibar insanlar katiyen "ben" demezlerdi.

"Fakir"...

"Fakir" yahut "bendeniz"... Tabii her zaman herkese değil. Diyelim ki iki kibar İstanbullu konuşuyorlar. "Ben geldim, ben gittim, ben yaptım..." yok! "Bu fakir, bendeniz..."

Muhataplarını da yüceltirlerdi değil mi efendim, "zâtıâlîniz", "efendi hazretleri" gibi sözlerle?

Tabii. Şimdi bu, Cerrahi Tekkesi mensuplarında kaldı. Bir de bana gelip giden liseli bir çocuk vardır; fakirden randevu istemek için mesela "Önümüzdeki Çarşamba günü öğleden sonra saat ikide zatıâlînizi devlethânenizde ziyaret etmek istiyorum" diye yazar. O bir tanedir, 76 milyonluk Türkiye'de. Demek öğretilirse sayısı çoğalabilir.

Siz de "fakirhâne"ye davet edersiniz onu.

Ben çocuklara "fakirhâne" demiyorum. Ama şimdi kural şuydu: "Eviniz hangi semtte?" demek çok ayıptı kibarlar arasında. "Devlethâneleri" yahut "saadethâneleri" denirdi. Buna yetiştim. İkincisi, kendi evi için de: "Bizim ev Beşiktaş'ta..." Bu, Ahmet Cevdet Paşa'nın "kaba Türkçe" dediği Türkçe... Kibar bir İstanbulluysa kibar muhatabına "Fakirhâne Beşiktaş'ta..." derdi. İstanbul'a mahsus enteresan bir Türkçe vardı. Eğer bir kimse, tarikat, tasavvuf mensubu ise, ışığı yakmaz, uyandırır, söndürmez dinlendirirdi. "Yemek yiyelim" demez, "Lokma edelim," derdi. Okumuşların el yazıları çok düzgündü. Yeni yetişen ilkokul çocuklarının yazıları bile bugünkü üniversitelilerin yazılarından daha güzeldi. Bizim Galatasaray'da ortaokul ikinci sınıfta kaligrafi dersimiz vardı, hocası Celal Bey'di, Fransızca okutulurdu. Bir insan, yazısından anlaşılırdı. Geçen sene, İsviçre'de yatılı bir okulda okuyan bir çocukla tanışmıştım, özel, seçkin bir okul... Dolmakalemle yazı yazmak mecburiyeti varmış. Benim zamanımda, II. Dünya Savaşı sırasında dolmakalem bulunmuyordu.

Eskiler stilo derlerdi.

Biz kalem uçlarıyla hokkaya banarak yazardık. Ama meselâ eskiden bir kalem kültürü vardı, bir mürekkep kültürü vardı, hokka kültürü vardı. Kâğıtlara "eser-i cedîd kâğıdı" derdik. Bütün çocuklar, haylaz, haşarı arkadaşlarımız bile "eser-i cedîd kâğıdı" derlerdi. Kibar insanların cep defterleri vardı, çok güzel bir yazıyla notlarını, adresleri, telefon numaraları yazarlardı ona. Şimdi meselâ üniversite çocuğu, cebinde heves etmiş, babası da vermiş parayı, 1500-2000 liralık cep telefonu almış, cebinde kalem -o da varsa- 1 liralık... Yahu insaf! Bari on liralık bir kalem al! Mürekkepli kalemle tükenmez kalem arasındaki kalite farkını idrak edemiyorlar. 1957'de yayınlanmış Fransızca *Constellation* dergisinin bir sayısında okumuştum. İngiltere'de bir kolejde bir talebeyi tükenmezle yazı yazdığı için tard etmişler okuldan. Şimdi bazen bir yerlere konuşmaya gidiyorum, "Sorularınızı yazılı verin" diyorum. Aksi takdirde bazıları kalkıyor, soru sormak bahanesiyle küçük bir konferans veriyor. Yazılı sorularda da sık sık şu oluyor: Biri defterinden bir kâğıt yırtıyor, kâğıdın üç tarafı güzel kesilmiş, bir tarafı fare yemiş gibi. Tırtık tırtık. Herkes için söylemiyorum bunu. Ama eski İstanbul'da kibar insanlar böyle yapmazlardı.

Önemsiz gibi görünüyor ama, asıl medeniyet galiba böyle ince ayrıntılarda gizli.

Bende bir paşanın küçük cep ajandası var. İnci gibi yazıyla günlük masraflarını yazmış. Ekmek masrafını İmparatorluğun son yıllarında "nân-ı azîz" diye not etmiş, Cumhuriyet'ten sonra "ekmek" diye... Bu çok enteresan bir şey. Bir de tanıdığım İstanbullu tiplerini sormuştunuz.

Evet efendim.

Mesela merhum üstadımız Muallim Mahir İz Bey hakiki İstanbul kültür ve edebine sahip kadri yüce bir zat idi. 1952 yılından Türkiye'yi terk ettiğim 1969 yılına kadar sayısız kere evine gittim, yemeğini yedim, çayını içtim, sohbetlerine katıldım, bendeniz Ankara'da okurken hayli mektuplar yazdı. Bu on yedi sene zarfında bir kere bile gıybet ettiğini görmedim. Ve bir kere bile hem baba, hem anne tarafından seyyid olduğunu söylemedi. Onun bu özelliğini ölümünden nice yıllar sonra öğrendim. Merhum, İstanbul kültürüne, edebine, ahlakına, nezaketine, kibarlığına örnek Müslümandı. Merhum Ali Fuat Başgil de öyleydi. Evine gideriz, bizi kütüphanesinde ağırlar, Feneryolu Eflâtun Sokak'ta. Bu sokağın ismi şimdi Ali Fuat Başgil oldu. Ben kibarlığı ondan öğrendim. İsminizi sorar, diyelim ki isminiz Ekrem. Artık size hitap ederken, yaşınız kaç olursa olsun, hep "Ekrem Beyefendi" derdi. Halbuki torunu yaşındaki gence "Ekrem" dese n'olacak, değil mi?

Ki aslen İstanbullu değildi.

Samsun Çarşambalıydı efendim. Fakat eski Osmanlı terbiyesini...

Demek ki İstanbul alıyor, kendisine benzetip damgasını vuruyor.

Evet, İstanbul şehri, buraya gelip de okuyup yetişen insanları kendi kalıbına sokarak damgasını vuruyordu. Bugün bu bitmiştir. İstanbul artık "efendim"ler şehri değil, "beyefendi"ler "hanımefendi"ler şehri değil, "aha" oha" şehri hâline gelmiştir.

"Ulan İstanbul" diye dizi var.

Benim yüreğim artık televizyon seyredecek hâlde değil.

Hakiki İstanbullunun özellikleri olarak altmış iki madde belirlediğinizden söz etmiştiniz. Başka ne gibi özellikleri vardı İstanbullunun? Birkaçını lütfeder misiniz?

Ne bileyim, mesela İstanbullu, iki öğün yemeği atlamış ve açlıktan başı dönmüş durumda olsa bile, sofraya sakin sakin oturur, sanki hiç aç değilmiş gibi ağır ağır sakin sakin yer. Gözlerini faltaşı, ağzını faraş gibi açıp çılgınca yemez. Ama bir evde misafir ise, ev sahibine hürmeten istiğnada ölçülü olur. "Ulan", "yuh", "aha", "oha" gibi kaba kelime ve ünlemleri kullanmaz. Sokaklardaki kedi ve köpeklere, kuşlara, ağaçlara, yeşilliklere merhametlidir. Onlara su ve yiyecek verir. Asla merhametsizlik ve gaddarlık etmez. İstanbullu, dindar olmayabilir, gayrimüslim, hatta ateist olabilir, ama bu şehrin dominant kültürü olan İslâm'a düşmanlık etmez, hiçbir dini tahkir ve tezyif etmez, aksine saygılı olur. Eskiden İstanbullular Mekke demezler Mekke-i Mükerreme derlerdi, Medine demezler Medine-i Münevvere derlerdi. Şam ve Kudüs'ü "şerif" sıfatını eklemeden anmazlardı. Haleb'e Haleb-i Şehba derlerdi. Beyazıt Camii'ne değil, Bayezid Cami-i Şerifine giderlerdi. Eyüp, Eyüp Sultan'dı. Hangi birini sayayım?

Şimdi efendim, siz İstanbul'a geldikten sonra basın hayatına girdiniz. Basın hayatında bir mücadeleniz var, onu biliyoruz zaten. İstanbul'da İstanbul'un meseleleriyle, İstanbul'un kültürüyle bir entelektüel olarak ciddi mânâda ne zaman ilgilenmeye başladınız?

Açık konuşayım: Kırsal kesimden gelmiş, çok mahcup, biraz içine kapanık bir genç olduğum için bu sanat, estetik meseleleriyle çok erken meşgul olmadım. Fakat 1974'te altı senelik bir sürgünden sonra Türkiye'ye tekrar döndüğüm vakit, artık gazetecilik yapamıyordum. İki günlük gazete sahibiydim, ikisi de batmış. Yazılarımı basacak doğru dürüst bir yer de yok. Yavaş yavaş sanat meseleleriyle ilgilenmeye başladım. Kültür ve bilhassa güzel sanatlar konusunda çok kötü bir durumda olduğumuzu şimdi aynelyakîn görüyorum. Bir kere, sanat denince, sadece edebî eserler, mimarî eserler hatıra gelmesin. İnsanların da bir kısmı sanat eseri gibidir. Kibar bir insan, bir üstat yahut bir kahraman, aynı zamanda bir estetik konusudur. Şimdi bunların yokluğunu çok hissediyorum. Meselâ Nurettin Topçu Bey'in -her konuda aynı şekilde düşünmüyorduk ama- bir fazilet abidesi olduğunu her geçen gün biraz daha iyi anlıyorum. Şimdi bir Ali Fuat Başgil olsa da, hiç değilse senede bir kere ziyaretine gidebilsem. Bir Mahir Bey olsa da senede bir kere sohbetine gidebilsem.

Mahir İz üstadımızla ilgili hatıralarınızdan biraz bahseder misiniz?

Efendim, üstad Mahir İz Beyefendiyle 1950'lerde bazen Sarıyer'e gider, meşhur börekçide karnımızı doyururduk; daha sonra biraz ötedeki muhallebiciye uğrardık. İstanbullu olmanın bin şartından biri su muhallebisi yemektir. Bu

muhallebiyi sevmeyenlere İstanbullu diyemiyorum. Mahir Bey'in ablası hanımefendinin Kanlıca'da bahçe içinde konak yavrusu bir evi vardı. Hoca yaz aylarında bazen orada kalırdı. Hatırımda yanlış kalmadıysa salı günleri öğleden sonra Celal Ökten Hoca, Cevat Rıfat Atilhan, Kuleli Lisesi hocalarından muhterem bir edebiyat öğretmeni gelirlerdi. Fevkalade zevkli sohbetler yapılırdı. Bir gün Hoca'yla Kanlıca'da bir eski zaman kahvesine gitmiş, yoğurt yiyorduk. Derken sokaktan boylu poslu seyyar bir bıçak satıcısı geçti. Yayvan bir sepete bıçaklarını doldurmuş, Üsküdar'dan Beykoz'a bağıra bağıra, sata sata gidiyor. Mahir Hoca o zatı işaret ederek "*Bilir misiniz*," demişti, "*bu adam Mesnevi-i Şerif'i ezbere bilir.*" Düşünün, Osmanlı kültürü bu seyyar bıçak satıcısına *Mesnevi*'yi ezberletmiş.

Yine aynı yıllarda Celal Hoca, Çubuklu'da yazları geçirdiği harap yalıda Hazret-i Ali'yle Hazret-i Muaviye arasındaki ihtilafı anlatan dersler vermeye başlamıştı.

Bina haraptı, içinde elektrik yoktu. Hocanın derslerini duyan geldi duyan geldi. Hoca dersleri kesmek zorunda kaldı. Başka kimseler de vardı. İsmail Hâmi Danişmend'in evine -Şişli'de bir ara sokakta, Valide Apartmanı'nda otururdu- cumartesi günleri, Fransızların salonları gibi, üstadlar, şairler, muharrirler giderlerdi. Bir kütüphanesi vardı, o kütüphanede karton ciltli kitap bulamazdınız efendim. Hepsi antika. Bir gün oturdum, yanımda küçük bir vitrin var; içinde bir fes... "*Efendim, bu fes kimin?*" dedim. "*Sultan Abdülhamid'indir*" dedi. Orada, kadife kaplı duvarında vitrinin, toplu iğneyle iliştirilmiş, kurşun kalemle yazılmış bir mektup gördüm, Osmanlıca... "*Bu mektup kimin efendim?*" dedim: "*Sultan Vahdeddin'in mektubudur*" dedi. Şimdi gel de İsmail Hâmi Bey'i arama!

Tabii Osmanlı bakiyesi adamlar. Siz yetiştiniz onlara. Biz çok azına yetiştik.

Efendim, 60'larda bir gün, Sirkeci'deki bir ara sokakta bir cami var, Ankara Caddesi'nden aşağı inerken, sağda, oraya gittim namaz kılmak için. Namazdan sonra kısa boylu, 70 yaşlarında bir zatla tanıştım. O da namaza gelmiş. "*Ben*," dedi, "*gençliğimde, II. Meşrutiyet'te Fedakârân-ı Millet Cemiyeti azasından mütekait zabit filan...*" E, ara bul şimdi!

Basit bir misal vereyim: Çarşıkapı'da ara sokakta kedilere ciğer almak için bir ciğerciye girdim: Şişman, sigarası ağzından düşmeyen biri... Laf olsun diye konuşuyoruz. Bizde akciğer, kuzu akciğeri yenilmez insanlar tarafından. Hâlbuki onun çok güzel yemeği yapılır. Laf açıldı, derken "*Biz Manastırlıyız*" dedi. "*Aa*," dedim, "*bizim İttihatçıların kasırgalar estirdikleri, Şemsi Paşa'nın şehit olduğu şehir!*" Adam dedi ki: "*Benim babamı*," dedi, "*İttihat Terakki'ye soktu-*

lar, masanın üzerinde bir Kur'an-ı Kerim, yanında da bir hançer vardı, öyle yemin ettirdiler." Bir ciğerci bile yaşayan bir tarihti... Yaşı da hiç umulmayacak bir yaş, 90 yaşındaymış, hâlâ ciğercilik yapıyor, taş gibi bir adam, üstelik de şişman... Bazen bir lokantaya giderdiniz, birini görürdünüz, yaşayan bir tarih. Bir hanımefendi görürdünüz, babası Yemen'de bilmem ne askerî birliğinin kumandanıymış. *Canlı Tarihler* diye altı ciltlik bir koleksiyon vardır, bilirsiniz, Tahsin Demiray'ın çıkarttığı...

Türkiye Yayınevi'nden çıkan Canlı Tarihler...

Evet, meselâ onlar hep aramızda yaşıyordu efendim. Ben Siyasal Bilgiler'de okurken, arkadaşlarımdan birinin babası mı, dedesi mi, tam hatırlamıyorum, Kızıldeniz'de bir adada kaymakamlık yapmış. Yine eski gazeteciler, ressamlar içinde Mekke doğumlular vardı, Şam doğumlular vardı.

Peyami Safa'nın babası ve amcaları hep Mekke doğumludur.

Şimdi efendim yani bir yozlaşma olmuş mu? Tabii yozlaşmayı biz belki gazeteci diliyle anlatıyoruz. Keşke bir romancı çıksa yazsa. Yahut büyük mütefekkirler bu konuda bir şeyler yazsalar. Çünkü şimdi genç nesiller İstanbul'u dünyanın en güzel şehri olarak görüyorlar. Ben eski İstanbul'u görmüş, eski güzel İstanbul'un son demlerine yetişmiş bir kimse olarak bu şehrin bu betonlaşmış hâlini beğenmeme imkân yok. Ne diyordum? Demin dedim ki eski İstanbul, dışarıdan, bakıldığı vakit çok güzeldi. Belki sokaklarına girdiğiniz vakit Arnavut kaldırımları kışın çamur olabilirdi, şu anda eskisinden temiz, ama bütün füsununu, cazibesini, esrarını kaybetmiş, ancak geceleyin güzel görünüyor. Geceleyin Çamlıca'dan İstanbul'a baktığınız vakit, harika bir manzara görüyorsunuz. Ben senelerce Üsküdar'da da oturdum, 50'li, 60'lı yıllarda. Üsküdar vapuruna bindiğimiz vakit, Mihrimah Sultan Camii'nin sol tarafında arka tarafından bütün ahşap köşk, konak ve binalar vardı. Bahçelerinde çam ağaçları vardı. Bunu da kaybettik efendim. O harika camiin arkasına o bugünkü çirkin apartmanlar nasıl yapılabilmiş, anlaşılır gibi değil. Sultantepesi'nde Kazanlı Abdullah Bey'in köşkünün iki odasında kiracı olarak otururken, karşıdaki Sinan Paşa Camii'nde okunan sabah ezanları duyulurdu... Beş sene Almanya'da oturduğum için biliyorum. İkinci Dünya Savaşı'nda silindirin altında kalmış Almanya bütün eski binalarını restore ederek kurtardı. Bir de Türkiye'ye bakın!

Peki, bu değişmeyi yaşadınız siz. 1940'lardan itibaren İstanbul'da olduğunuza göre, İstanbul'daki büyük değişimi adım adım, safha safha yaşadınız.

Çocukken olup bitenin farkında değildim, ama evet, yaşadım.

1950'lerde, Demokrat Parti dönemindeki imar faaliyetleri...

Efendim, o bir facia...

Ne hissediyordunuz. O zaman yapılanların farkında mıydınız, yoksa İstanbul modernleşiyor gibi mi düşünüyordunuz?

Çocukluğumdan beri biraz muhafazakârlık vardır bende. Eskiye biraz nostaljik alâkam olduğu için, her konak yıkıldıkça, her köşk yıkıldıkça, her bahçe kurutuldukça içimde acısını hissediyordum. Sonra bir de şu var: Şimdi Tophane'den Beşiktaş'a doğru giderken, Dolmabahçe Sarayı'na kadar, bilhassa Fındıklı'da deniz tarafı dükkân doluydu, bina doluydu. Sahilde kayıklar vardı. Karnınız acıksa yemek yiyebiliyordunuz. Çay içmek isterseniz, bir kahvehane, kıraathane buluyordunuz. Sonra burayı bir düzlediler, bir kazıdılar, hiçbir şey kalmadı. Ya Haliç efendim? O çok yeni bir facia. 1984'te Yemiş İskelesi'nden başladılar, Eyüp'ten döndüler, karşıdaki Perşembe Pazarı'na kadar... Sultan Abdülmecid'e İstanbul'la ilgili bir rapor gibi bir şey sunuluyor; ben Fransızcasını okudum. "*Padişahım, sizin iki İstanbul'unuz var, biri bu karada olan, bildiğimiz İstanbul, ikincisi dolunaylı gecelerde, aksi, Haliç'e vuran ikinci İstanbul, bu ikincisi de sizindir.*" Bunu bitirdiler efendim. Elbette çürük çarık binalar yıkılacak, molozlar kaldırılacaktı. Ama ben eminim ki, yıkılmaması gereken binlerce binayı da yıktılar. Ne için? Çünkü bunlar vandal...

Haliç'i önce bir imalathane, fabrika, şu bu yaparak mahvettiler, sonra onları temizlemek bahanesiyle yıkarak... Menderes döneminden söz ediyordunuz.

Menderes Dönemi... Biliyorsunuz, kurşunu yiyen insan başlangıçta bunun acısını hissetmezmiş. Yara soğumaya başlayınca o acı başlarmış. Menderes zamanında meğer İstanbul büyük bir tahribata uğramış. Sultan Abdülhamid zamanında Beşiktaş'tan Yıldız'a doğru köşkler, kasırlar var. Bende Mehmet Ali Laga'nın orijinal bir suluboyası var, oraları tasvir ediyor. Burayı yukarıya doğru dümdüz cascavlak bir bulvar yaptılar.

Barbaros Bulvarı.

Evet. Bu bulvarın hiçbir estetiği yok. Eski İstanbul, tarihî İstanbul, meselâ sur içi, bir müze şehir olarak muhafaza edilmeliydi. Bu İslâm dünyasında bir Yemen'de kalmış, efendim. Yemen'deki San'a şehri... UNESCO'nun da desteğiyle, yeni bir han, yeni bir apartman mı yapılacak, 500 sene önceki Yemen mimari üslubuyla inşa ediliyor... Biz bunu da yapmadık. E peki, yollar açtık. Bari bu yolların kenarlarına düzgün binalar koymuş olsaydık, bunu beceremedik efendim. Dünyada çok yerler gezdim; Ukrayna'ya filan gittim, yüksek binalara

bile bir şekil vermek istemişler. Kayseri'ye gittim, bitmiş. Kayseri gibi köklü bir Selçuklu şehrinde bile bu kadar yozlaşma olursa, gerisini düşünün.

Son kırk yıl içinde yapılan yeni camilerin yüzde doksan dokuzu mimarlık bakımından bir facia. Diyanet, camii projeleri üretebilirdi, Vakıflar müdahale edebilirdi, devlet, belediyeler müdahale edebilirdi. Türkiye'de İslâmî hizmetler, yeterli kültürü olmayanların baziçesi olmuştur. İstisnai olarak birkaç bilgili, kültürlü, estet insan varsa, onları istihdam etmezler.

Sultanahmet'te ne zamandan beri oturuyorsunuz hocam?

Efendim, 1980'lerin başında aldım evi. Çok harap bir yerdi. İşte bir sene tamir ettirdim. Yani otuz seneyi mütecaviz... Bendeniz buraya geldiğimde bir tek otel yok, bir tek halıcı dükkânı yok... Burada cezaevi vardı. Mimarisi harika Dersaadet Cinayet Tevkifhanesi. Gençliğimde orada yattım... Çelik Gülersoy bir proje çıkarttı; Sultanahmet'te butik oteller yapılacak. Bazı yeni binaların pencerelerine kafes mafes bile koydular. Fakat tabii Sultanahmet insanî mânâda o eski hüviyetini yitirdi.

Ve beşerî dokusunu kaybetti.

Yani antropolojik açıdan Sultanahmet bitmiştir, artık. Biz burada tutunmaya çalışıyoruz. Nereye gideceğim artık bu yaştan sonra?

Efendim, çok teşekkür ediyorum, lütfettiniz, vakit ayırdınız.

SIRA DIŞI MÜSLÜMAN MÜNEVVER MEHMED ŞEVKET EYGİ: "BEN BİR TÜRKİYE İÇİN, BİR DE DİNİM İÇİN HİZMET EDİYORUM"

Röportaj: **Birol Biçer**

Fotoğraflar: **Güven Polat**

12 Temmuz 2019 tarihinde Hakk'a yürüyen merhum Mehmed Şevket Eygi gazeteci, düşünür, yazar, yayıncı, koleksiyoncu, kültür-sanat hamisi, kitap aşığı ve Müslüman vasıflarıyla temayüz etmiş nadir bir şahıstı. Bir yanda Galatasaray Liseli ve Mülkiyeli, diğer yanda İslam kültürüne vakıf mütedeyyin ve muhafazakâr bir Müslüman olan, siyasi meseleler, ümmetin ve milletin sorunlarına olduğu kadar estetik, görgü, zarafet, sanat, kültür ve moda konularına da kafa yoran, çözüm önerileri sunan Eygi hayatının sonuna kadar inandığı din ve ülkesi adına bir kalem erbabı olarak mücadele

ve mücahede verdi. Yaşadığı her devirde toplumsal tartışmalara kalemiyle dâhil oldu ancak tenkitlerini kendi mensup olduğu cenaha yöneltmekten de hiç sakınmadı. Sahip olduğu vasıfları kadar, hâli ve tavrıyla da tam anlamıyla sıra dışı bir Müslüman aydın portresi teşkil eden merhum Eygi'nin mücadelesini, amaçlarını, maruz kaldığı eleştirileri ve kendisini bizzat kendisine sorduk. Mehmed Şevket Eygi'yi 2007 yılında yaptığımız, daha önce hiçbir yerde yayımlanmamış röportaj ile yad ediyoruz

Gazetecilik hayatınızda 1970'lere kadar hararetli bir aktivist olarak siyasi polemiklerin içinde olduğunuzu, daha sonra ise değişip yumuşak bir tavır sergilediğinizi görüyoruz. Sizi böyle değiştiren ne oldu? Geçmişteki hâlinizi bugün nasıl değerlendiriyorsunuz? Geçmişteki radikal sayılabilecek tavrınızdan pişman mısınız?

Kendime soruyorum da hiç pişman değilim.

Bir farklılığınız var ama...

O farklılık var çünkü Türkiye hızla değişen bir ülke. Türkiye'nin halkı, sosyal ve kültürel yapısı baş döndürücü bir hızla değişiyor. Bu durumda da insanların kendilerini yenilemeleri ve gerektiği kadar değiştirmeleri icap ediyor. O dönemlerde benim yaşım oldukça gençti. Gençliğimden dolayı da sert, aktivist belki agresif çıkışlarım olmuştur. Bir insanı değerlendirirken o zamanın sosyal ve kültürel konteksti içinde mütalaa edip değerlendirmek lazım. Bugünün şartlarına göre değerlendirirseniz yanlış olur. Daha rafine olmak şartıyla o dönemlere bu yaşta dönsem aynı yayınları, aynı üslubu devam ettirirdim fakat daha yumuşak konuşur, daha az agresif olmaya çalışırdım.

Sizdeki bu değişimi sağlayan ne oldu?

Çok çeşitli sebepler var. İnsanın yaşı ilerledikçe birikimi, kültürü artıyorsa olumlu bir değişme, yerine oturma, sükunet, soğukkanlılık kazanır; heyecanlardan, hamlelerden, aniden parlayıp aşırılığa kaçmaktan kurtulmuş olur.

İslami kesimi en çok eleştirenlerin başındasınız. Sizi İslami kesimin "özeleştiri mekanizması" olarak görüyorum. Eleştirilerinizi bazen ağır bulsam da sizi "İslami kesimin vicdan muhasebesini yapan bir aydın" olarak tanımlayabilirim. Siz ne dersiniz?

Benim kanaatim şu: Ben kendime aydın demem, aydın olsam bile, kendimi böyle nitelendirirsem aydınlık statüme zarar vermiş olurum. Ben Türkiye'nin okur-yazar bir vatandaşıyım. Günde birkaç saat kitap okuyorum. Yahut internetten bir şeyler okuyor yahut yazılar yazıyorum. Şimdi haysiyetli bir okur-yazarın, kültürlü bir vatandaşın birinci vazifesi ülkesindeki kötülükleri tenkit

edip, muhalefet etmektir. Bu aydın olmanın da temel şartıdır. Yalakalık, dalkavukluk yapan ya da kötülükleri tenkit etmeyip, onları önleyerek yerlerine doğruları getirmek istemeyen bir insan kesinlikle aydın olamaz. Kültürlü bir insan olabilir ama ahlak ve karakter bakımından çok kaybeder. Siz sert tenkitler yaptığımı söylüyorsunuz, olabilir ama ben tenkitlerimin çok yumuşak olduğunu sanıyorum. Çok daha fazla feryat etmem gerekiyor. Bu tenkitlerimin bir sıfatı var; bunlar olumlu tenkitler. Ben kendim Müslüman olduğum için Müslüman kardeşlerime asla yıkıcı tenkit yöneltemem. Onları uyarmaya, daha iyi hizmet etmelerine, daha faydalı olmalarına çalışıyorum. Ülkeye, devlete, milletin bütünlüğüne daha yararlı işler yapmalarını istiyorum. Birtakım yanlış işler görüp eleştiriyorum. Bunu bir vazife olarak telakki ediyorum.

Dindar kesimde bir bozulma görüyor musunuz?

Dindar kesimde bir bozulmadan çok, sosyolojik ve kültürel açıdan hiç de iyi olmayan bir manzara var. Türkiye'deki İslami kesim, geneli itibariyle, şifahi toplum kategorisi içinde. Bunu ben son derece vahim buluyorum. Çünkü İslamiyet çok yüksek, insan yapısı ve dünya şartlarına en uygun medeniyeti getiren bir dindir. Medeniyet yazılı kültürü gerektirir. Türkiye'deki Müslümanlar çeşitli "tarihî arızalar" yüzünden şifahi kültür uçurumuna düşmüşler. Ben bunu tenkit ediyorum, bunu yıkıcı olarak almamaları lazım. Bu durumdan kurtulmalarını istediğim için uyarıyorum.

Estetik, görgü, nezaket, kültür gibi konularda da dindar çevreleri çok eleştiriyorsunuz? Sadece onlar değil, toplumun büyük kısmı bu konularda özürlü. Toplumun genel yapısı göz önüne alınınca mazur sayılmazlar mı?

Kesinlikle mazur görülemezler. Sosyolojide dominant unsur denilen bir kavram vardır. Türkiye bir İslam memleketidir. "Yüzde 99" biraz edebi bir rakam ama Türkiye'nin yüzde 70-75'e varan kesimi Müslümandır. Bu Müslümanların yeterli sayıda vasıflı eleman yetiştirmesi lazım... Bunlar neye yarayacak: Bir, İslamiyet'e hizmet edecekler, ikincisi devlete, üçüncüsü ülkeye, dördüncüsü halka hizmet edecekler. Yeterli sayıda vasıflı kimse yetiştirilmezse o zaman bu konudaki sorumluluk ülkenin tamamına raci olur. Ben böyle bir gayret ve niyet görmüyorum. Bu bilgisizlikten kaynaklanıyor. Mesela bu zamana kadar 40 bin cami yapıldı ama içlerinden mimarlık sanatı ve estetik bakımdan ancak 40 tane güzel cami çıkar. Yapmışken güzeli yapacaksın. Bu yetersizlikten, kültürsüzlükten oluyor. Tabii cami deyice, kırsal kesim ve şifahi kültür bir bina, bir de içinde duracak imamı anlıyor. Cami bu değil ki. Cami, İslami hayatın mihrakı ve merkezidir. Cami bir kurumdur. Binalar bu kurumun gerçek ma-

nasını temsil etmez. Ben tenkitlerimle Müslümanları bu kadar caminin neden çirkin yapıldığının sorgulamaya davet ediyorum.

Ancak sizin arzuladığınıza uygun işler yapanlar da var. Onları eleştirme sebepleriniz nedir?

İsim vererek hiçbir zaman bir kesimi, bir cemaati hedef ittihaz etmem. Ben bütün faydalı, müspet hizmetleri şükranla kabul ediyorum. Ben yapılmayan hizmetlerin hesabını soruyorum. Asıl soru şudur: "Elindeki imkânlarla daha iyi neler yapabilirdi?" Bu sorunun sorulmasından kimse hoşlanmıyor. İslami kesim elindeki imkânlarla çok daha nitelikli hizmet yapabilirdi. Ben zaten kimsenin alınmaması için bazen yazılarıma şu kaydı düşerim: "Vazifesini hakkıyla yapan, ihlaslı, samimi, ehliyetli, dürüst bütün hizmet erbabına görüşü ve meşrebi ne olursa olsun teşekkür ediyorum, onları tenkitlerimden tenzih ediyorum. Bunları üzerlerine alınmasınlar."

Dindar çevrelere karşı olanlar sizin eleştirilerinizden de çok yararlanıyorlar. Hatta eleştirilerinizi genelleştiriyorlar. Onlara bir nevi manevi destek olduğunuzu düşünmüyor musunuz?

Bu bir sakınca olabilir. Onlar bundan yararlanıp, Müslümanlara çatmak için tenkitlerimi vesile olarak kullanıyorlar diyerek benim bunları dile getirmemem doğru olmaz. Ben şimdi "dindar kesim hem dindarlık taslıyor, hem bir kısmı namaz kılmıyor, ezan okunurken lakayt davranıyor, camiye gitmiyor" desem, dinsizler de bu yazıyı alıp "bakın Müslümanların dinî hassasiyeti bu kadardır, içlerinden bile onları eleştiren var" deseler bu tenkitleri yapamayacak mıyız? Bu tenkit en temel din kitaplarında var zaten. En ağır uyarıyı Peygamber Efendimiz yapmış zaten. Bazıları bunu kullanmak isteyecektir ama fazla sakıncası yoktur. En azından bugün İslami kesim az çok kendi eleştirisini yapıyor. Karşı taraf bunu yapamıyor. Bu özeleştiri İslami kesimin aslında güçlü taraflarından biridir. Bazılarının başı ağrıyıp, canı sıkılıyor olabilir. Ama eskiden "maşeri şuur" denilen bu şey yavaş yavaş bir yer ediniyor.

Özellikle 28 Şubat'tan sonra birçok TV programında fıkhi konularda (kurban gibi) sizi tartışmalarda izledik. O tip tartışmalarda Hayrettin Karaman gibi fıkıh uzmanları yerine, gazeteci-yazarlar konuşturuldu. Bu durumda kullanıldığınızı düşünüyor musunuz?

Onlar bizi, biz de onları kullanmak isteriz. Mesela ben bu gibi programlara şu niyetle gidiyorum: Ben burada faydalı sekiz-on cümle edebilirsem vazifemi yapmış olurum diyorum. Geçenlerde irtica konulu bir programa katıldım,

sanırım en fazla on cümle sarf edebilmişimdir. Orada şeriatın tarifini verebildim. Bugün en kapsamlı Osmanlıca–Türkçe sözlükte şeriat şöyle tarif edilir: "*Kur'an'dan, sünnetten ve icma-ı ümmetten çıkarılmış din hükümleri*". Şeriat bu olunca şeriata saldırmaları çok saçma ve ahlaksız çünkü şeriat İslam ile özdeşleşmiş bir terim. Bunun gibi birkaç şey söylemiş olmak da bir şey. Bunun üzerine sokakta beni gören pek çok vatandaş sohbet edip bana bu hususta teşekkür ettiler. Bu anormal değil. Karşıtlarınız sizi, siz de onları kullanmak isteyeceksiniz.

Türkiye'de pek çok ilahiyatçı ve cemaat lideri olduğu hâlde İslam dünyasında itibar edilen pek bir din âlimi, düşünür göremiyoruz. İslam dünyasındaki âlim ve düşünürleri de Türkiye pek tanımıyor. Biz bu alanda gerçekten çaplı âlim, akademisyen yetiştiremiyor muyuz yoksa diğer İslam düşünürleri bizdekilere itibar mı etmiyor?

Efendim, tarihî arızalar yüzünden Türkiye'deki dinî eğitim müesseseleri kapatılmış. Medreseler, Dârülfünun İlahiyat Fakültesi kapatıldı; bir nevi paralel ve alternatif eğitim müessesesi olan tekkeler kapatıldı, daha sonra İmam-Hatip Okulları ve Yüksek İslam Enstitüleri açıldı. Bunlar geleneksel İslami usule göre ders okutmuyorlar. Ülkedeki bazı derin güçler bunlar vasıtasıyla dinde reform gerçekleştirmek istiyorlar. Binaenaleyh Türkiye'deki ilahiyatçıların hepsi değil ama önemli bir kısmı "Müslüman oryantalist" hâline gelmiştir. İslam dünyasının onları kabul etmesi mümkün değildir. Bundan birkaç ay önce Konya Selçuk Üniversitesi'nden bir zatın "*İslamiyet'te tesettür yoktur, bu bize Yahudilikten geçmiştir*" şeklinde bir açıklamasını bir gazete yazdı. Bu tamamen bir hezeyandır. Diya-

net'in "tesettürün kitaba, sünnete ve icma-ı ümmete dayanan çok kuvvetli bir farz-ı ayn olduğu" yolunda iki kararı var. Diyanet bunu derken, kalkmış oradan bir doçent aklı başında bir oryantalistin bile söylemeyeceği akıl, mantık ve ilim dışı bir iddiada bulunabiliyor. İsim vermek istemiyorum ama öyle aykırı fikirler ileri süren ilahiyatçılar var ki... Durum böyle olunca kurunun yanında yaş da yanıyor; sağlam din bilgisine sahip, geleneksel çizgideki din âlimi sayılabilecek olanlar da bundan zarar görüyor. Bunlar biraz cesaretsiz de oldukları için böyle ileri geri konuşanlara gereken cevabı veremiyorlar. İlahiyatçı değilim belki ama böylelerine ben cevap veriyorum mesela. Türkiye'de geleneksel İslami ilim hiyerarşisi kalmamıştır. Zaten 2400 yıllık İslam tarihinde ilahiyatçı diye bir sınıf olmamıştır; ulema, meşayih, talebe-i ulûm, müftüler, mollalar, danişmentler olmuştur. İlahiyatçı ise "teolog" demektir ve tamamen Batı'dan ithal edilmiş bir kavramdır.

11 Eylül'den sonra dünyadaki İslam âlimi ve entelektüellerinden oluşan bir konsey toplandı ve görüş bildirdiler. Ben bunların içine bir tek Türk âlimi ya da entelektüelinin çağrıldığını hatırlamıyorum. Bu kadar din adamı ya da kanaat önderi arasında İslam dünyasınca itibar edilen yok mu demek oluyor bu? Yoksa biz kendi kendimize gelin güvey mi oluyoruz?

Yoktur tabii. Tabakat-ı fukaha (fıkıh âlimlerinin dereceleri) diye bir kavram var. Bunların en başında kitaptan sünnetten doğrudan hüküm çıkaran yüksek "müçtehitler" var. İslam tarihinde böyle yirmi kişi kadar çıkmış; Ebu Hanife, İmam Şafii gibi... Sonra bir mezhep dairesinde hüküm çıkaran "mukayyet müçtehitler" var; İmam Muhammed, İmam Ebu Yusuf gibi... En alt derecede müftüler var. Bugün Türkiye'de her vilayette devletin bir müftüsü var ancak İslami normlara göre acaba kaç hakiki müftü çıkar? Mesela İstanbul Müftüsü Ömer Nasuhi Bilmen, Ahmed Davutoğlu gibi zevat vardı. Bu zâtlar hakiki manada bir müftü idi. Artık bu çapta hakiki din âlimi yetişmiyor. Müfessir, muhaddis yetişmiyor. Hiç yetişmiyor demiyorum, muhakkak istisnaları vardır ama bu istisnalara da itibar eden kalmamıştır. Ama Suriye'de, Mısır'da, Pakistan'da, Hindistan'da, Katar'da, Sudan gibi yerlerde hâlâ eski geleneklere göre din âlimi yetiştiren müesseseler mevcut.

Siz dindarları başka açılardan da eleştiriyorsunuz. Dindar kesimin maddi imkânlara kavuşup genişledikçe dünyevileştiğini ya da Protestan hayat tarzına yaklaştığını düşünüyor musunuz?

Dünyevileşmeyi kabul ederim ama Protestanlaşmayı değil. Püriten Protestanların kapitalizmin gelişmesinde çok büyük rolleri olmuştur. Ancak onlar

hiçbir vakit israfa kaçmamışlar aksine son derece iktisatlı, dervişane bir hayat sürmüşler. Züht dediğimiz dünyaya fazla yönelmemek, sırt çevirmek Protestanlarda olan bir şeydir. Bizim dindarların bir kısmı ellerine para geçince dinî sınırları aşıp, dağıtıyorlar. Bugün 20 milyarlık serveti olan İKEA'nın sahibi 13 yaşında bir Volvo ile dolaşıyor. Onun binde biri serveti olamayan bazı Müslümanlar çok ölçüsüz, çılgınca harcamalar yapabiliyorlar. Zengin bir Müslümanın kültür bakımından da zenginleşmesi, lüks bir otomobilin kendisine hiçbir değer kazandırmayacağını, böyle bir eğilimin İslami değerlere aykırı olduğunu bilmesi lazım. Müslümanlara örnek olması gereken bazı politikacılara bakıyoruz; beş yıldızlı oteli beğenmeyip yedi yıldızlı otele gidiyorlar. Sözde İslamcı birtakım kadınlar pahalı markalar giyip, lüks eşarp sarmakla İslami tesettür sergilediklerini zannediyorlar. Bunların çok daha yüksek bir tonla uyarılmaları lazımdır.

"Din baronları" ya da "din sömürücüleri" dediklerniz bunlar arasından mı çıkıyor?

Bugün Türkiye Müslümanları iki tehlike arasındadır: Biri Müslümanların haklarını çiğneyip, göz açtırmayan agresif din düşmanları. Bunlar en tabii dinî faaliyetleri irtica diye damgalıyorlar. Müslümanları devlet için tehlike olarak gösteriyorlar. Bir de Müslüman görünüp din sömürüsü yapan, İslamiyete hizmet perdesi altında dini kendisine hizmet ettiren ve bu yolla servet biriktiren bir sınıf var. Ben bunları daha tehlikeli görüyorum. Bunlar Müslümanların itibarını kazanıyor, paralarını alıyor, mevki ve makamlara kuruluyorlar. "Arrivist" diye bir tabir var Türkçesi "ikbal avcısı"dır. Arrivist, ehil olmadığı makamlara insanları aldatarak çıkan kimsedir. Tabii ki "Din Baronu" diye böyle kimselere diyoruz. Bunlara "Müslüman arrivist" de diyebiliriz. Türkiye'deki dindarların önündeki iki engel din düşmanlarıyla bu arrivistlerdir.

Siz İslami kesim yazarları içinde görüşlerinizin dışında altyapınız, bakış açınız ve eğitim formasyonunuzla da ayrılıyorsunuz. Sanırım bu farklılığın altında eğitimini aldığınız Galatasaray Lisesi ve Mülkiye mensubiyetinin etkisi var. Galatasaray Lisesi sizin için ne ifade ediyor?

Galatasaray Sultan Abdülaziz zamanında 1868'de İslamiyet'e hizmet etmek için kurulmuştur. Galatasaray Batı'ya açılan penceredir ama İslamiyet'e karşı olmak için değil, aksine İslam'ı güçlendirip destek olmak için kurulmuştur. Sonra birtakım derin ve gizli güçler o okulu ele geçirerek, İslam'a karşı bir merkez hâline getirmeye çalışmışlardır. Ama bunu başardıklarını sanmıyorum, Galatasaray öğrencilerinin büyük kısmının milli kimliğe bağlı olduklarını

düşünüyorum. Bana sırf dindar olduğum için bazıları "imalat hatası" diyorlar. Hâlbuki 1908'e kadar Galatasaray'da namaz kılmak mecburiydi. Namaz kılmak isteğe bağlı değildi. 1924'e kadar Lise'nin mescidi açık kalmış ve isteyen gidip namazını kılabilmiştir. Çinili mihrabı olan bu mescidi 1924'te kapattılar. Yavaş yavaş Galatasaray sanki İslam'a, millî kültüre karşı bir havaya sokulmak istendi. Bu zihniyeti ben Türkiye'nin menfaatine uygun bulmuyorum. O camiadan beni de bir ara dışladılar ama bu benim içim problem değil. Ben Galatasaraylıyım. Orada 12 yıl okudum, kültür bakımından çok yararlandım. Kıymetli hocalarımız vardı. Gayrimüslim hocalarımızdan da çok şey öğrendim. Şimdi Türkiye'de bütün okullarda dehşet verici bir yozlaşma var, temenni ederim ki Galatasaray Lisesi bu kirlenmeden payını almasın.

Fransa'nın Türkiye aleyhine manevralarına karşı Galatasaray ve benzeri okulların Kartezyen Fransız anlayışı yerine Anglo-Sakson eğitim tarzına yakın bir eğitimi benimsemeleri hem Fransa'ya bir ders, hem de eskiyen bu eğitim anlayışını değiştirmek açısından tarihi bir fırsat olabilir mi?

Türkiye'de eskisi kadar olmasa bile Fransızca bilen ve bu kültüre aşina insanların bulunması gerek. Osmanlı, Tanzimat'tan sonra bütün modelleri, kanunları, nizamları Fransa'dan almıştır. İngiltere'den almış olsaydık kendi kültürümüzle bu kadar kopukluk ve arıza olmayacaktı. Büyük Fransız İhtilali dolayısıyla Fransa tarihinde büyük bir kopukluk yaşanmıştır. Biz onları örnek aldık. Tarihimizi ve büyük müesseselerimiz anlayabilmek için Fransızcaya ve Fransız kültürüne aşina kimseler yetiştirmezsek, büsbütün bir kopukluk yaşarız. Ancak bugün kültür kitabı okuyabilecek seviyede İngilizce öğretilmesi de şarttır.

Galatasaray'daki eğitimin size büyük bir katkısı oldu mu?

Oldu tabii... Ben kırsal kesimden geldim. Galatasaray'da okumamış olsaydım, küçük bir köy okuluna gönderilmiş olurdum. Benim yetişmemde Galatasaray'ın çok önemli rolü oldu.

Güncel siyasete dönersek... Son zamanlarda ikinci bir 28 Şubat senaryosunun sahnelenmeye çalışıldığı görülüyor.

Türkiye bazılarına çok büyük görünüyor; bunu küçültmek istiyorlar. Toprak olarak büyüklüğümüzün yanında, dinamik bir nüfusumuz da var. Nüfus planlaması ile biraz frenlense de nüfus yine de çoğalmaya devam ediyor. Türkiye'yi rahat bıraksalar, 10 senede Japonya kadar olmasa da Güney Kore gibi büyük bir sanayi ülkesi olabilir. Tabii bunu önlemek için bahaneler kullanılıyor. Gericilik, irtica diyorlar, cumhuriyet ve laiklik tehlikede diyorlar. Bu sebeple de

Türkiye'nin bir numaralı adamının dindar çoğunluktan biri olmasını istemiyorlar. Bu bir realitedir, gerçekçi olmamız lazım.

Türkiye'de çok sert birtakım gerçekler var: Türkiye'nin kendine mahsus ödün vermez bir laikliği var. Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden Prof. Atilla Yayla Türkiye'deki güncel laikliği "totaliter laiklik" olarak niteliyor. Türkiye'deki laiklik liberal ve demokratik bir laiklik değildir. Din devlete karışmasın, devlet dine karışmasın, dindarlar başkalarının hak ve hürriyetlerini çiğnememek şartıyla istedikleri gibi yaşasınlar; laiklik budur. Bugünkü totaliter laiklik bunu kabul etmiyor. Ben zaten Türkiye'de laiklik olduğunu hiç kabul etmiyorum. Türkiye'deki sistem "Devlet Dini" sistemidir (din devletiyle karıştırılmasın). İlk anayasada "Devletin dini İslam'dır hükmü" vardı. Bu madde kaldırıldı ama pratikte devam etmektedir. Türkiye'de devletin dini yine İslam'dır fakat devletle din arasında bir uyum, uzlaşma yok, bir gerginlik ve çatışma var. Devlet din üzerine baskı yapıyor. "Benim ülkem bir Müslüman ülkesidir, Müslümanların da diğerleri kadar hakları, hürriyetleri vardır, evrensel insan hakları metinleriyle bunlar kabul edilmiştir. Bunlar hayata uygulanacaktır" dense, bu şekilde bir uzlaşmanın sağlanması mümkün olabilecektir.

Siz hem özel hayatınızda, hem yazarlığınızda çok farklı yelpazede farklı yönleri olan bir kimsesiniz. Bir yanda Laikliler, Kemalistler, Solcular, Sabatayistler, İslamcılar gibi konuları işlerken, öte yandan sanat, estatik, nezaket gibi konulara da bolca atıfta bulunuyorsunuz. Çok geniş bir yelpazede fikir mücadelesi verirken, farklı insani taraflarınızı da yansıtabiliyorsunuz. Bu size zorluk çıkartıyor mu?

Benim kaybedecek hiçbir şeyim yok. Yazılarımdan kazanç elde etmeyi, politikaya atılıp milletvekili olmayı düşünmüyorum, insanların beni sevmesini, alkışlamasını, övmesini de istemiyorum. Dolayısıyla rahat yazıyorum. Yazarken de birkaç saatlik ömrü olan güncel hadiseleri değil, kalıcı olabilecek, faydalı konuları yazıyorum. 10-20 sene sonra bu yazıları birisi merak edip devrimizi değerlendirmek için okuyabilir. Bir de şu açıdan rahatım: bütün gazetelerde ya sansür ya da otosansür vardır. Biliyorsunuz Ahmet Altan bir yazısından dolayı gazetenin kapısına kondu. Ben *Milli Gazete*'de yazmaya başladığım vakit benim yazılarıma karışılmasını istemedim. Tabii "*Her şeyi yazacak değilim, ben kendimi kontrol edebilirim, siz benim yazılarıma dokunmayın*" dedim. İslami kesimin bazı gazetelerinde bu mümkün değildir. Adam yazı gönderir, orada bir takım editörler, ya da sekreterler yazıyı kuşa çevirebilir.

Ancak bu diğer kesimin gazetelerinde de var duyduğumuz kadarıyla...

Ben böyle bir şeyi kendim için kabul etmem. Geçimimi gazetecilikten temin etmiyorum. Benim bir yayınevim var, orası benim geçinmeme yetiyor. Yazılara gelince, kolay yazarım, yazarken kaynağa bakmam. Bazı günler beş yazı çıkarabiliyorum. Tabii eski nesilden olduğum için bilgisayarla yazmak pek kolay gelmiyor.

On beş yıldır Milli Gazete'desiniz ve yazılarınız için ücret almıyorsunuz. İslami kesimi sık eleştirmeniz sebebiyle biraz dışlanmışsınız sanırım. Başka gazetelerde de yazma şansınız var mı?

İslami kesimin gazetelerinde (gülerek) üste para versem de yazabileceğimi zannetmiyorum.

Yazmaz mısınız yoksa yazdırmazlar mı?

Yazdırmazlar. Bana *Cumhuriyet*'te bile bir köşe ayırsalar memnuniyetle yazarım. Tabii onlar bana yazdırmazlar, o başka... Roma'da *Observatore Romano* diye Papalığın bir gazetesi var, orada bana yer ayırsalar, ben Papa'ya teşekkürlerimi sunarak yazarım. Gazetecilikten elbette bir ücret alınabilir, ancak benim Türkiye'ye karşı bir borcum vardır; bu memleket, bu devlet, bu halk bizi okuttu, yetiştirdi, binaenaleyh Türkiye'nin üzerimizde tuz ekmek hakkı vardır. Ben bir Türkiye için, bir de Müslüman olmak hasebiyle dinim için bir hizmet olarak bu işi yapıyorum, bundan para almam.

Fikirleriniz ve gazeteciliğiniz dışında sanatla, kültürle, hayatın latif ve zarif yanlarıyla da ilgili bir insan olarak biliniyorsunuz. Size "estet", "gurme" bile diyenler var. Siz bunları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bana gurme diyenler bence hata ediyorlar çünkü gurmeler ağzının tadını bilen, üst seviyede damak zevkine sahip, lüks yerlerde nefis şeyler yiyen kimseler oluyor. Ben bir kere damak zevkine düşkün değilim ve lüks yerlerde pahalı yemekler yemem. Mesela ben dışarı çıkınca en fazla on liraya karnımı doyururum. Bir gurme bunu yapmaz. Ama ben mütevazı bir şekilde o gurmenin elde ettiği hazzı duyabilirim. Bu o kadar kolay bir şey değildir. İyi lokantaları bilmek gerekir. Bir de, çay ve kahve nedir bunları bilen bir insanım. Güzel çay hazırlarım, bu da beni memnun etmeye yeter.

Sanata gelince, insanların dekora da dikkat etmesi gerek. Çok masraf etmemek şartıyla dekorasyona da özen gösterilebilir. Bu kupkuru koltuk kanepeyle olmaz. Giyim kuşamda da zarif olmak için ille pahalı ve markalı şeyler gerekmez. Göze hoş gelen, insanları rahatsız etmeyen şeyler uyumlu olarak kullanılırsa yeter. En pahalı markaları uyumsuz ve zevksiz olarak giyseniz insanların gözünde soytarıya dönersiniz. Son 60-70 yılda Türkiye'de estetik ve sanat açısından büyük bir yozlaşma yaşandı. Sahil kenarına otoyol yapıyorlar, tabiatın bütün estetiğini yok ediyorlar. Binlerce yazlık villa yapıldı bir tane güzel bir şey yok içlerinde. Ben pencereden bakınca ağaç göremediğim, komşunun yatak odasına bakan yazlığı ne yapayım... Ben Türkiye'nin çirkinleştirilmesine de karşıyım. Herkese geleneksel sanat veya zanaatlardan birini öğrenip yapmasını tavsiye ederim. Bu hem ruhu dinlendirir, rahatlatır, hem de bazıları için ek gelir kapısı olur.

Basın ve ifade özgürlüğü konusunda sıkça mağdur olanlardan biri de sizsiniz. Ancak Orhan Pamuk, Elif Şafak ve Hrant Dink vakalarında bu özgürlüğün ihlaline karşı tepki verenlerin söz konusu siz ya da Abdurrahman Dilipak gibi kişiler olunca susmalarına ne diyorsunuz? Özgürlük taraftarları çifte standartlı davranmıyorlar mı?

George Orwel'in *Hayvan Çiftliği* kitabında hayvanlar çiftliği ele geçirir, domuzlar yönetimi ele alır. Yaptıkları açıklamada şöyle ilan ederler: "*Bütün hayvanlar eşittir, fakat domuzlar daha eşittir*". Tabii bu misali vererek ben kimseye domuz demiyorum, bundan teeddüp ederim. Bu terbiyeye aykırı bir şey olur. Fakat Türkiye'de bugün anayasal olarak bütün vatandaşlar temel hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir, ama bazı vatandaşlar "daha eşittir". Vatandaş olarak Orhan Pamuk benden "daha eşittir". Ben doğru da söylesem onun kadar eşit olmadığım için benim kulağımı çekiyorlar. Ben son olarak bir yıl

hapse mahkûm oldum; savcı beraatımı istedi ama bu dikkate alınmadı. En büyük gazete *Hürriyet*, haberi verirken savcının beraat talebini haberin içine koymadı. Savcı suçun sabit olmadığı, yeterli delil bulunmadığı gerekçesiyle beraat istedi buna rağmen mahkeme ceza verdi. Bu mahkûmiyetimi erteleyebilir ya da paraya çevirebilirlerdi ama ikisini de yapmadılar. Buradan da anlaşılıyor ki onlar bizden "daha eşit" vatandaşlar.

Türkiye'de çıkartılan etnik sorunlar, Güney Doğu meselesi ya da Kürt sorunu sizce nasıl halledebilir?

Efendim, bu Kürt meselesi tamamen yapay bir meseledir. Dışarıdan kurcalanarak meydana getirilmiştir. 1984'te Asala terörü kaldırılmış, yerine hemen bu PKK terörü konmuştur. PKK'nın mimarları, kurmayları ve arkasındaki güçler tamamen Ermeni'dir. Bunda hiç kimsenin şüphesi olmasın. Türkiye'de bu zihniyet, bu "derin güçler düzeni" devam ettiği müddetçe bunun çözülmesi mümkün değildir. PKK terörü devam ettiği sürece yüz milyarlarca dolarlık kazançlar ve rantlar elde edilmiştir. Hatta Abdullah Öcalan görüştüğü Avni Özgürel'e şunu demiş: "*Bu savaşı bitireni bitirirler*". Niçin? Milyarlarca dolarlık bir gelir kaynağı düşünün; bundan yararlananlar size bu izni vermezler.

Türkler ve Kürtler %95 et ile kemik gibidir. Her ikisinin de menfaati bu ülkede kendi alt kimliklerini koruyarak, sosyal barış ve uzlaşmadadır. Fakat birtakım derin ve gizli güçler "hayır" diyor. Türkiye'de Türklerle Kürtleri, Sünnilerle Alevileri, dindarlarla laikleri kasıtlı olarak çarpıştırmak istiyorlar. Aleviler de Müslümandır ve farklı tarafları vardır. Hiçbir zaman Sünni ve Aleviler bu ülkede boğazlaşma derecesine gelmemişlerdir. Ama provokatör gizli güçler bunları birbirine düşürmek istiyor. Kahramanmaraş, Sivas hadiseleri hep provokasyon neticesinde meydana gelmiştir. Türk Tarih Kurumu Başkanı Yusuf Halaçoğlu birkaç hafta önceki beyanatında "*Bu kafayla bu toprakları elde tutamayız*" diyordu. Bu çok önemli bir cümledir. Önemli bir kurumun başı ve Türkiye'nin mazisini, hâlini en iyi bilen aydın bir kişi veriyor bu hükmü. Türkiye'yi ve bütünlüğünü korumak, yüceltmek istiyorsak ilk olarak bu kafayı değiştirmemiz gerek.

Söz buraya gelmişken, tüm dünyayı terörle mücadele konseptiyle allak bullak eden ABD'nin gidişatı hakkında ne diyorsunuz?

Sanırım M.Ö. 68 senesinde birileri baskın yaparak Ostia limanındaki Roma donanmasını yakmışlar, bunun üzerine Roma terörle mücadele için diktatörlük dönemine geçmiş. Roma vatandaşları zamanla bütün özgürlüklerini kaybetmeye başlamış. Roma'nın batışı böyle başladı diyorlar uzmanlar. Bugün ABD Roma ile aynı hataya düşüyor. Asırlar boyu geliştirip savunduğu hak

ve özgürlükleri kendi vatandaşları açısından da ayaklar altına alıyor. Sanırım ABD bu kafayla birkaç on yıl içerisinde yıkılacak. Sovyetler'in çökeceğine inanır mıydık? ABD'de de çöküntü alametleri başlamıştır. Şimdi orada ses getiren bir şiddet hadisesi olsa allak bulak olup birbirlerini çiğnerler.

Batı bu hâldeyken, Doğu ne durumda dersiniz?

Doğu ve Asya ülkeleri hiçbir zaman Batı ülkeleri gibi demokrasiyi ön plana çıkarmış değil. Orada hürriyetten önce adalet geliyor. Doğu ülkeleri zaten bir fetret devri yaşıyorlar. Arapların hâline bakın mesela; ordularının iki bin Hizbullah militanı kadar ağırlıkları yok. Doğu'da Japonya, Güney Kore, Malezya gibi yerine oturmuş birkaç ülke var. Orta Doğu ve Arap dünyası zahiri bir hürriyet perdesi altında "oto-koloni" dediğimiz kendi içinden sömürge hâline gelmiş durumda.

Siz son dönemlerin moda kavramı "Dinler arası diyalog"a karşı çıkıyorsunuz. En azından çekinceleriniz var. Bunları açıklar mısınız?

Şöyle olur: Dinden ödün vermemek ve fazla güvenmemek şartıyla diyalog kurulabilir. İyi ilişkiler, birtakım insani hizmetler yapılabilir. Hâlbuki bugün diyalogda İslamiyet'ten ödün veriliyor, aykırı şeyler söyleniyor. Deniyor ki "Ehl-i Kitap ile ittifakımız vardır". Böyle bir ittifak yoktur. Onlar "Hz. İsa Allah'ın oğludur ve tanrıdır; bir tanrı vardır ancak üç uknumdadır" diyorlar. Hz. Muhammed'i peygamber, Kur'an'ı hak kitap, İslam'ı hak din olarak kabul etmeyenlerle nasıl diyalog yapacaksınız? Şu yapılabilir: Diğer dinî otoriteler ziyaret edilebilir, konuşulabilir ama İslami esaslardan taviz şeklindeki bir diyalogu kabul etmeme imkân ve ihtimal yoktur. Bugün bizimkiler bu tavizi veriyorlar. Buna hakları yok. Bir de benim bir problemim yok ki; Müslüman olarak ben Hz. İsa'ya ve diğer peygamberlere iman etmişim zaten. Hz. Meryem'e saygım sonsuz, diğer kitapları tanıyorum. Tabii ki bugün bunların tahrif edildiğini düşünüyorum.

Sizi "şeriatçı", "gerici" gibi sıfatlarla niteleyenler de var. Sizin gibi başka pek çok insan da bu kategoriye sokuluyor. İslami kesimin yazarları, düşünürleri, liderleri gerçekten bu rejim için bir tehlike oluşturuyorlar mı? Şeriatçı, gerici denilen bu insanların gerçek talepleri nedir? Bir uzlaşma olamaz mı?

Öncelikle şunu söyleyeyim: İyi ve doğru bir Müslüman hiçbir zaman ülkesi için tehlike teşkil etmez. Ben ülkemi seviyorum, benden bu ülkeye bir zarar gelmez. Ben ibadetimi yaparım, gece kalkıp nafile namaz kılarım, Kur'an okurum; bu kimseyi ilgilendirmez. Ama Müslümanların içinde İslam'a aykırı bozuklukla-

rı olan kimseler varsa bunlar tenkit edilebilir. Cebinde Türkiye Cumhuriyeti kimliğini taşıyan hiç kimseye düşman gözüyle bakılamaz. Bu ahlaksızlık olur. Bir vatandaş çok yanlış işler yaparsa adil şekilde yargılanır ama düşman, tehdit ve tehlike olarak ilan edilemez. Ülkemizdeki en büyük yamukluk vatandaşlarımızın -hem de büyük bir kısmını- tehdit ve tehlike olarak görmektir. Savaş esirlerinin bile haklarının kabul edildiği bir çağda yaşıyoruz. Daha dindar ya da fazla dindar diye bir vatandaşımızı iç tehdit olarak görmek çok yanlış bir iştir. Bana gelince, ben çok olgun bir insan olduğumu iddia etmiyorum; tabii ki pek çok kusurum olabilir. Ama memleketimi seviyorum. Hırsızlık, ahlaksızlık yapmıyorum, amme malına zarar vermiyorum. Hatta pikniğe gittiğim vakit ormanda bir tek çöp bile bırakmıyorum. Ben Türkiye'nin bir karıncasını bile ezmek istemiyorum. Niçin dindarım diye ben bu ülke için zararlı olacakmışım? Birilerinin bu iddiaları, çocukça, gülünç, saçmasapan şeylerdir.

Şeriatı tehlike olarak görüyorlar, buna karşı çıkıyorlar...

İnsan Müslüman olur da şeriatçı olmaz mı? Şeriat ne demektir: "Kur'an'dan, sünnetten ve icma-ı ümmetten çıkarılan din hükümleri". Ben Müslüman olup da bunlara karşı mı geleceğim?

Yalnız bazıları bunu farklı anlıyor. Kabul etmeyecekleri ve uyamayacakları bir düzene zorla sokulacaklarını düşünüyorlar ve bunların çoğu aynı zamanda Müslüman.

Bu istikbale ait bir tehlike tahminidir ve tamamen bir kuruntudan ibarettir. Biz bin senedir bu topraklarda bulunuyoruz ve hem Hıristiyan hem Yahudi hem de diğerlerinin özgürlüklerine karışmamışız. Herkes kendi dinini icra etmiş. Türkiye'de Müslümanlar haklarını elde ettiği vakit neden diğer insanları ezsinler ki... Bakın sözlükte ne tarif yapılıyor: "*Şeriat: Allah'ın emri; doğru yol; ayet, hadis ve icma-ı ümmet esaslarına dayanan din kaideleri*". İnsanlar öğrensin diye "Şeriat Ne Demektir" diye bir kitap çıkarmak istiyorum. Müslüman olup da şeriata karşı çıkmak "ben İslam dinindenim ama Müslümanlığa karşıyım" demek kadar saçma bir şey. İki tür Müslümanlık var: birisi "musallim" yani inanan kimsenin Müslümanlığı, diğeri "musalla Müslümanlığı" ölen kimsenin Müslümanlığı, sosyolojik açıdan Müslümanlık yani.

Afganistan, İran ve Arap ülkelerinin durumu sanırım bu konuda kötü örnek oluyor.

Bugün Türkiye'de hiçbir medeni ve demokrat ülkede bulunmayan bir baskı vardır dindarların üzerinde. Biz bunun kalkmasını istiyoruz. Bir de Türki-

ye'de 1-1,5 milyon kadar "iki kimlikli" insan var. Bunlar kendilerinin hayat görüşlerini, sistemlerini bize dayatacak, ama ben kendi ülkemde Müslümanca yaşayamayacağım! Bırakın Müslümanları nasıl giyinirse giyinsinler, nasıl yaşayacaklarsa yaşasınlar! Bakın mesela, Elazığ'da oruç tutmayan vatandaşlar Ramazan'da sokakta sigara içip, bir şey yemekten imtina ediyorlar. Bunu bile irtica olarak gösterenler var. Bu sosyolojik bir olaydır, sosyal uzlaşmadan ibarettir. Çoğunluk oruç tutunca, tutmayanlar onlara saygılarından, vatandaşlık hukukuna saygıdan dolayı ortalıkta yemiyorlar. Kırk beş sene önce Çemberlitaş'ta gayrimüslim bir vatandaş Ramazan'da meyhanesini kapatır ve "Ramazan dolayısıyla kapalıyız" levhası asardı. Bunlar bir gayrimüslim kadar da mı olamıyor yani. Ölçü şudur: demokrasi bize dışarıdan gelmiştir, insan hakları da bugünkü hâliyle Batı'da gelişmiştir. Referans olarak bunları kabul etmemiz gerekir. "Bizim laikliğimiz bize mahsus bir laikliktir, biz onu biliriz" diye bir anlayış olmaz. Öyle yağma yok! Laiklik bizde çıkmadı ki, Fransa'da çıktı.

Bu karşıtlık sanırım şu yüzden: Kişi başkasını kendi gibi bilirmiş. "Yarın dindarlar söz sahibi olurlarsa benzer bir baskıyı onlar da yaparlar" endişesi var sanırım.

Hindistan'da yaşıyorsan Hinduizmi bileceksin ve bir Müslüman olarak inançlarına katılmasan bile saygı göstereceksin, ineklerine tekme atıp onları üzmeyeceksin. İrlanda'da, Polonya'da Katolikliğe dıştan da olsa saygı gösterip onları üzmeyeceksin. Geçenlerde Hollandalı bir politikacı "*Hollanda halkı isterse Hollanda'da şeriat ilan edilebilir*" dedi. Bu söz üzerine sadece fikir planında tartışmalar olmuştur, hiçbir vakit onu tehdit etmemişlerdir. İngiltere'de saraylardan birinde çalışan Müslüman bir görevli namaz kılmak için bir yer istemiş, Kraliçeye söylemişler, o da ona namaz için bir yer, oda verilmesini buyurmuş. Dini konularda böyle rahat olmak lazım... Bizde bitmez tükenmez bir din ve rejim kavgası var, bu yüzden rahat nefes alamıyoruz.

Dirlik düzen içinde yaşamak için bir uzlaşma olamaz mı? Ne önerirsiniz?

Geçenlerde İstanbul'da bir miting yapıldı. Bunu oldukça solcu bir parti düzenledi. Konu şuydu: "Türk'le Kürt, Sünni ile Alevi, laik çağdaş ile dindar vatandaşlar kardeş olsun! Çekişip, tepişmesinler!" Bizim bunu yapmamız lazım. İslamiyet'e ve şahsıma agresif bir şekilde saldırmayan herkesle anlaşabiliyorum. Oturup sohbet edebiliyor, efendice konuşabiliyorum. Türkiye'de bu havayı kabul etmek istemeyen birtakım gizli ve derin güçler vardır. Bunlar Türkiye'yi soyuyorlar. Bu laiklik, irtica yaygaralarının altınca milyarlarca dolarlık rantlar vardır.

Bu işin sonu bir çatışmaya gider mi?

Her işin bir faturası vardır. Türkiye'de en toleranssız insanlar bu agresif dinsizlerdir. Müslümanlara ben toleranslı demesem bile onlardan daha toleranslıdırlar. Türkiye'deki her grubun temsilcileri bir araya gelip, "Biz aynı toprakların çocuklarıyız, ayrılıkları gayrılıkları dikkate almıyoruz, kardeş gibi yaşayacağız" diyebilirler. Liberaller bunu yapmaya çalışıyor zaten.

Peki, İslami kesimdeki farklı gruplar arasında bir irtibat, diyalog yok mu?

Çok az diyalog var. Ama sebebini söyleyeyim: İslami kesimde ne kadar cemaat varsa hepsinin içine köpek sürüsü gibi casus, istihbaratçı ve provokatör girmiştir.

Bu yüzden cemaatler birbirlerine mesafeli mi duruyor?

İçeri sokacakları casusa gerekirse şalvar giydirip, sakal bıraktırıyor, yere hiç abdestsiz basmıyor numarası yaptırıyorlar. Bu casus hem onları kışkırtıyor, hem yönlendiriyor. Bir de herkesten fazla takvalı, gayretli görünüyorlar. Böylece milleti birbirine düşürmeye çalışıyorlar. Ben uzlaşmacı bir tavır olarak, çok olumlu bir Alevi dedesiyle bir televizyon programı yapacaktım. Böylece bir fitne fesadı önlemeye çalışacaktık. TV idaresi bunu kabul etmedi.

Değerli sohbetiniz ve açık sözlü cevaplarınız için çok teşekkür ederim.

Bilmukabele.

MEHMED ŞEVKET EYGİ'NİN GAZETECİLİĞİ

Yakup Öztürk

Karadeniz Ereğlisi'nde iptidaî muallimi Hafız Şevket Efendi'nin torunu, ihtiyat zabiti, tüccar Mehmed Bey[1] ve 1908'de Üsküdar'da Karacaahmet Mezarlığı'na bakan bir evde doğmuş İstanbullu bir kadın olan öğretmen Seher Hanım'ın oğlu Mehmed Şevket Eygi, 7 Şubat 1933'te Zonguldak'ta dünyaya gelir. Ailenin tek çocuğudur. Annesinin arzusu ve iradesiyle 1940'da Galatasaray'ın orta kısmına kaydolur ve burada on iki yıl geçirir. 1950'de vefat eden Fevzi Çakmak'ın cenaze töreninde ezanın ilk defa Arapça okunduğunu bu okulun penceresinden duyar.[2] Gazetecilik yıllarında resmî ideolojiye karşı alacağı tavrın ardında tek parti gölgesinde geçen çocukluğun izleri vardır. CHP hâlâ iktidardadır. DP iktidarına otuz dört gün kalmıştır.

O, eski İstanbul terbiyesinin son temsilcilerinden olan hocaları vasıtasıyla gelecek yıllarda üzerinde sıkça duracağı Osmanlı estetiği ve kültürünü de bu okulda tanımıştır. Bir dönem nazırlık yapmış Raşid Erer'in, bir talebe derste parmaklarını çıtlattı diye sınıfı terk etmesi üzerine Eygi'nin anlattıkları bu hocaların kendisi üzerindeki tesirini de gösterir:

"1947'de, Galatasaray Lisesi'nin orta kısmında, eski nâzırlardan Raşid Erer bey hocamız tarih anlatırken, birden dersin ortasında sınıfı terk etmek istemiş, biz çocuklar ne oldu hocam, diye sorduğumuzda, son sıradaki bir arkadaşımızın parmaklarını çıtlatmış olmasından çok üzüldüğünü söylemişti.

1 23 Şubat 1977 tarihli *Büyük Gazete*'de Eygi, babasının vefatından dolayı gazeteyi bir önceki hafta yayımlayamadığından bahseder.

2 Abdullah Yıldız, "İslami Basının Öncü İsmi: Mehmed Şevket Eygi", *Umran*, S. 154, Haziran 2007, s. 76.

Böylece bir toplulukta parmak çıtlatmanın Osmanlı terbiyesine aykırı bir kabalık olduğunu o tarihte öğrenmiştim."[3]

Galatasaray Lisesi yıllarında ilke yazısını Eşref Edib'in *Sebilürreşad* dergisinde yayımlar. Bu bir tercümedir. Yıllar sonra Eygi, *Büyük Gazete*'de "Merhum Eşref Edip ve Sebilürreşad" yazısında Galatasaray'da talebe iken bin kişi arasında birkaç dindardan biri olduğunu, o zamanlar Müslümanların günlük bir gazeteleri olmadığını, olanlardan birini de Eşref Edip'in *Sebilürreşad* adıyla yayımladığını hatırlattıktan sonra bu gazetenin bir arkadaşı ile Ankara Caddesi'ndeki idarehanesine gittiğini anlatır. "*Benim gazeteciliğe ve neşriyat işlerine merak sarmamda Eşref Edib'in ve Sebilürreşad'ın büyük rolü olmuştur.*"[4] der. Daha sonra Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni burslu kazanır. Ankara'ya yerleşir. Fransız Hükûmetinin Ankara'da açtığı kültür merkezinde çalışmaya başlar. 1956'daki Mülkiye mezuniyetinden sonra, Millî Eğitim Bakanı iken ayrılıp DP Genel Başkan Yardımcılığına getirilen Tevfik İleri'yi ziyaret eder ve ondan kaymakamlık ya da buna benzer bir görev talep eder. Eygi, böylesine bir makama gelemez ancak yine İleri'nin tavassutuyla Diyanet İşleri Başkanlığında yeni açılan mütercimlik kadrosunda işe girer ve burada iki yıl çalışır. On kişilik bir grupla 1957 yılında başkanlık uhdesinde *İslam* adında bir dergi çıkarmaya başlar. Rıza Ulucak ve Salih Özcan gibi isimlerle dergi kadrosunda bir aradadır. Ancak Eygi burada kendi adıyla yazı yayımlamamıştır. Dergide müstear isimle yazmış olma ihtimali kuvvetlidir zira Rıza Ulucak'ın hatıralarında telif karşılığında imzaladığı evrak bulunur.[5] Derginin bütün sayılarını tetkik ettiğimiz hâlde Eygi adına künyede de rastlamadığımızı ifade edelim. Daha sonra Ömer Nasuhi Bilmen'in hususî kalem müdürlüğünü yürütür.

Gazetecilikteki Maksadı

Mehmed Şevket Eygi, Türk basın tarihinde kalıcı yeri olan birtakım gazete ve dergileri idare ettiği hâlde kendisini profesyonel bir gazeteci olarak görmemiş, aksine amatör olduğunu dile getirmiştir. Sarı basın kartı sahibi değildir. Haftalık *Yeni İstiklâl*, günlük *Bugün*, yine haftalık *Büyük Gazete* ve 1960'lardan önce on kişilik bir grubun içerisinde Ankara'da aylık *İslam* mecmuasının on sayıdan fazla sayısında yazılar kaleme alıp dergiyi bizzat ederek basına hizmet etmiştir. Bir yazısında bunca emeğini hatırlattıktan sonra Müslüman bir yazar

3 Eser Postallı, "Mehmed Şevket Eygi Bey ile İstanbul Âdâbına Dair", *1453 İstanbul Kültür ve Sanat Dergisi*, S. 20, 2014, s. 36.

4 Mehmed Şevket Eygi, "Merhum Eşref Edip ve Sebilürreşad", *Büyük Gazete*, 15 Haziran 1977.

5 Rıza Ulucak, *Müslümanlar Arasında Bir Garip Yolcu*, Kendi Yayını, Nisan 2004.

ve gazeteci olarak niçin bu meslekte olduğunu maddeler hâlinde açıklar.[6]

1. *İnsanlığa, Müslümanlara, vatanıma, milletime, Âlem-i İslam'a, İslam'a, Kur'ana, Sünnete, Şeriata, Ümmete, Ehlisünnete, İmamete hizmet etmek. Bu hizmet iki türlü olabilir. Ya doğrudan doğruya, yahut dolaylı şekilde, yâni hizmet edenleri destekleyip savunarak.*

2. *Birinci madde ne kadar iddialı değil mi? Değil... Bunlar güçlü veya zaif, aciz veya muktedir her Müslümanın vazifesidir. Herkes kendi iktidarı nispetinde bunlar için çalışmalıdır. Hikâye malumunuzdur, karıncanın biri kendi cirmine nispetle pek büyük bir çekirge bacağını bin zahmetle sürükleyip götürmeye çalışıyormuş. Sormuşlar, bu nedir, nereye doğru sürüklüyorsun? Hazret-i Süleyman aleyhisselama hediye olarak götürüyorum cevabını vermiş...*

3. *Bir Müslüman olarak bütün insanların hidayeti, yani iman edip Müslüman olmalarını temenni ederim.*

4. *İman edip mü'min olanların da itikadlarının sahih (=inanç bilgilerinin doğru olmasını) isterim.*

5. *Allah Kelamı olan Kur'ana, Resullullaha ve bin dört yüz yıllık icmaya göre bütün müminler tek bir Ümmettir. Bendeniz de mü'minlerin tek Ümmet olmasını arzu ve temenni ederim. Mü'minler arasındaki tefrikanın kalkmasını candan dilerim.*

6. *Mü'minlerin tek bir Ümmet olabilmesi için birleşmeleri lazımdır. Bu birleşme de ehliyetli, liyakatli, muktedir, dirayetli, kiyasetli, muhlis, müdebbir, Allahın hıfz u emanında olan, Resulullahın (Salat ve selam olsun ona) ruhaniyetinin gölgesinde sayelenen müeyyed bir İmam-ı Kebire, bir Emîrü'l-mü'minîne biat ve itaat ederek hayata geçirilebilir.*

7. *İslam düşmanları ve münafıklar Ümmeti yıkmak, Müslümanları parçalamak maksadıyla, divide et imperia kaidesi gereğince Ehl-i İslamı bin kadar birbirinden kopuk irtibatsız fırkaya, cemaate, hizbe, gruba, sekte, parçaya, İslamcılığa ayırmışlar, ortaya bir İslam Protestanlığı mozaiği çıkartmışlardır. İşte bendeniz bu tefrikaya, bu parçalanmaya muhalifimdir ve bu konuda devamlı özeleştiri yaparım.*

8. *Dinde reform, dinde değişim, dinde yenilik gibi hareket ve akımları son derece zararlı ve tahripkâr görürüm. Kur'an tahrife uğramamıştır ki, İslam'da reform yapılsın."*[7]

6 Mehmed Şevket Eygi, "Amaçlarım", *Millî Gazete*, 1 Haziran 2013.

7 Mehmed Şevket Eygi, "Amaçlarım", *Millî Gazete*, 1 Haziran 2013.

Basın Hayatı dergisinde de Mehmet Köşker'e nasıl bir gazete hayal ettiğini anlatır:

"Günde on iki sayfa çıkacak, yarısı ciddi haberler, resimler, analizler röportajlar, diğer yarısı ilanlar... İlanlar gazetenin masraflarını karşılayacak ve yurt sathında her gün bir milyon adet bedava dağıtılacak. İçeriği o kadar meraklı ve ilgi uyandırıcı olacak ki, halk televizyonlarını kapatıp o gazeteyi okuyacak. Yapana, becerene, aşk olsun diyorum..."[8]

Gazetecilik hakkındaki görüşlerinin takip edilebileceği bir röportaj da yıllar sonra *Büyük Gazete*'de "İslam Basını Mevzuunda M. Şevket Eygi ile Bir Konuşma" başlığıyla verilir.[9] Görüldüğü üzere kendisini bir amatör olarak nitelese de Eygi, gazeteciliği bir meslek ve hizmet vasıtası görmüş, bu mesleğe dair zihninde belli bir program ve ideali daima diri tutmuştur.

Yeni İstiklal

Mahir İz, hatıralarında maksatlı dediği gazetelerin bir müftünün çalınan keçisini haber verirken "Müftî keçi çaldı." diye yazdıklarını nakleder. O, saklanan hakikati meydana koymak ve milletin hukukunu korumak amacıyla *Yeni İstiklal* adıyla bir gazete çıkardıklarını anlatır. Gazetenin otuz sayısına kadar başmakaleleri kendisi yazmıştır. İdarecilik ve ders yükü yorucu gelmeye başlayınca tek mesaisini gazeteye harcayacak ehil bir kimsenin aranmasına karar verilir. Ali Fuad Başgil, bu iş için Hakkı Devrim'i tavsiye etmiş ancak Devrim'den müspet cevap alınamamıştır. Bunun üzerine Mahir İz, Sönmez Şirketi'ne kefil olduğu Mehmed Şevket Eygi'yi teklif eder. Aralarındaki hukuk Eygi'nin Galatasaray'dan mezun olduğu yıla dayanır. İz, bizzat Ankara'ya giderek gazetenin başına geçmesini Eygi'den talep eder. Eygi, gazete kendisine ait olursa bunu kabul edebileceğini söyler ki istediği gibi de olmuştur.

Burada bir istitrat kabilinden Eygi'nin yıllar sonra Mahir İz hakkında söylediklerini hatırlamak gerekir:

"Kendisini liseden mezun olduktan sonra tanıdım. Okulda öğrencisi olmadım ama ondan çok feyz aldım. Hayatım boyunca gördüğüm çok yüksek, çok faziletli, büyük meziyet ve hasletleri olan bir zattı. 1952'den Türkiye'yi terk ettiğim 1969'a kadar on yedi yıl ona mülazemet ettim. Defalarca evine gittim. Yemeğini yedim, çayını içtim, sohbetlerinde bulundum. 1952-56 yılları esna-

8 https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/osmanli-estetigini-babialiye-tasiyan-yazar-mehmed-sevket-eygi/1907062

9 *Büyük Gazete*, 16 Mart 1977.

sında Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'ndeki talebeliğim sırasında bendenizi değerli mektuplarıyla şereflendirdi. On yedi yıl boyunca bir kere bile hem baba, hem anne tarafından seyyid olduğunu söylemedi. Muhterem pederleri Medine'de kadılık yapmış. Onun ahlak ve karakterini anlatabilmek için, her ay, yegâne geçim kaynağı olan maaşını aldığında bunun kırkta birini sadaka olarak dağıttığını söylemek yeterlidir. Türkçe'yi çok iyi bilirdi... Bir kere bile gıybet ettiğini, bir kimseyi arkasından çekiştirdiğini duymamışımdır. Gençliğimizde kıymetini bilemedik. Allah rahmet eylesin."[10]

Bazı kaynaklarda Mahir İz'in Eygi'yi Diyanet'ten ayrılmayı düşündüğü sıralarda bir mektup ile İstanbul'a davet ettiği söylenir. Sönmez Şirketi'nin çıkardığı haftalık *Yeni İstiklal*, işten anlayan birileri olmadığı için sıkıntıya girmiştir. Eygi, bu davetle *Yeni İstiklal*'in başına geçer. Bedir Yayınevi'ni de bu dönemde kurar. Şirketin sermayesi altı ay sonra tükenince Eygi, gazetenin hisselerini Konya Lezzet Lokantası sahibi Mustafa Doğan'dan borç alarak 15 Bin liraya uhdesine geçirir. Gazetenin idarehanesi Cağaloğlu Şeref Efendi Sokağı'nda ahşap bir binanın üst katındadır. 1960'dan 1966'ya kadar *Yeni İstiklal* macerası devam eder. O yıllar üniversitelerde "genç cevherler"in olduğu yıllardır. Gazetede, Fen Fakültesi'nde okuyan Sıtkı Evren boş zamanlarında musahhihlik yapmış, gazetenin orta sayfasına da kısa, yorumlu haberler hazırlamıştır. Teknik bir sahada tahsil görmesine rağmen edebiyatı, kalemi, sosyal kültürü kuvvetli bir gençtir. Hukuk'ta okuyan Ahmet Yücel de aynı şekilde gazetenin destekçisidir. 1960'larda Talat Aydemir hadisesi olarak bilinen olaylardan sonra gazete sıkıyönetim tarafından kapatılmış ve Eygi, Birinci Ordu Kumandanı Paşanın huzuruna çıkarılmıştır. Yanında yazı işleri müdürlüğü yapan bir öğrenci ile "heccav şair" Dr. Abdullah Öztemiz de vardır.[11] Eygi o günü şu sözlerle anlatır:

"Gittik, huzura çıkartıldık. Büyük bürokratın etrafında yedi, sekiz erkânı bulunuyordu. Hiç unutmuyorum önünde bir fincan kahve, elinde de bir puro vardı. Haşin bir yüzle ve yüksek sesle bize bağırmaya başladı:

'Nedir bu rezalet şiir, bu karikatür? Siz, ne yaptığınızı zannediyorsunuz?'

Bağırdı, bağırdı, bağırdı. Bir ara purosu söndü, birkaç çakmak birden uzandı yakması için. Bağırmaya devam ederek:

'Şimdi hepinizi meydan dayağına çektiririm haa!' dedi.

Sonra bizi huzurundan kovdu. Büyük bürokrat bağırırken hem gülesim geldi,

10 Mehmed Şevket Eygi, "Eski Üstadlara Dair", *Millî Gazete*, 14 Mart 2015.

11 Mehmed Şevket Eygi, "Üslup Meselesi", *Millî Gazete*, 6 Nisan 2017.

hem de çok üzüldüm. Koskoca Türkiye devletinin kodaman, yüksek, tepeden bakan bir bürokratı doğrusu çok kaba, çok edebiyatsız, çok galiz, çok alt seviyeden bağırıp çağırıyordu. Keşke bizi azarlarken, tahkir ederken edebiyat yapmış olsaydı. Fuzulî'den, Koca Ragıp Paşa'dan, Ziya Paşa'dan, Tevfik Fikret'ten mısralar, beyitler okumuş olsaydı."[12]

Gazetenin 92. sayısının kapağı Adnan Menderes'in idamının birinci yıldönümünde "Zulümlerin en şenîi ve alçakçası kanunların gölgesinde yapılandır" manşet yazısıyla çıktığı için tutuklanır. Aynı sayının birinci sayfasında Şükûfe Nihal'in "Git" başlıklı bir şiiri de basılır. İhtilalciler bu şiirden de rahatsız olurlar. O yıllarda darbecilerin çıkarttığı "Tedbirler Kanunu" denilen "bir zulüm kanunu" vardır. 27 Mayıs Darbesini tenkit etmek ağır suçtur. Eygi'nin, ilk çıkarıldığı mahkemede tutuklanmasına lüzum görülmez ancak savcılık karara itiraz edince gıyabında tutuklama kararı verilir. Sultanahmet Adliyesi'nin alt katındaki nezarethaneye atılır. Genç bir hırsızla Eygi'yi birer koldan kelepçeleyerek ve yürüterek Sultanahmet Hapishanesi'ne götürürler.[13] Parktaki, yollardaki insanlar onlara bakmaktadır. Küçük bir kız çocuğunun, yanlarından geçerken ninesine *"Anne bunlar hırsız mı?"* diye sorduğunu işitmiştir. Ana kapısının üzerinde sülüs bir yazıyla "Dersaadet Cinayet Tevkifhanesi" kitabesi bulunan kapı açılır, evrakları idareye teslim edilir. Eygi, tarihî romanlardaki zindanları hatırlatan alt kattaki karantina kısmına verilir. Aynı gün *Yeni İstanbul* gazetesi yazı işleri müdürünü de tutuklamışlardır. İkisini de milletvekillerinin, emniyet amirlerinin olduğu, hapishanenin "Hilton bölümü" dediği beşinci kısma verirler. Yine de içeride Yassıada idamlarına ağladığı, sızlandığı için tutuklanmış insanlar görmesi "Tutuklanmamı abartacak değilim." diyen Eygi'ye daima 27 Mayıs zulmünü hatırlatmıştır. Sultanahmet Hapishanesi'nde "Yassıada'ya tünel sanıkları"nı bile tanımıştır. Onlar, Trakya sahilinden Yassıada'ya kadar tünel kazacaklar ve Menderes'i kaçıracaklar diye tutuklanmışlardır.[14] Eygi'nin ilk hapis cezasındaki manzara budur. 60'lı yıllarda defalarca evi ve gazete idarehanesi aranmış, çuval çuval kitap ve evrakı toplanıp götürülmüştür. Hem haftalık *Yeni İstiklâl* hem de günlük *Bugün* gazetesini çıkarırken polisle, adliye ile başı dertten kurtulmamıştır. Meşhur kanunun 163. maddesi gereğince "Din ve dünya ayrı değildir..." diye bir cümle yazdığınızda hemen mahkemeye verilmeniz kaçınılmazdır.

O yıllarda sadece gazete idarecileri değil gazeteye karınca kararınca destek olmaya çalışan insanlar da türlü gerekçelerle tutuklanmışlardır. Her hafta ga-

12 Mehmed Şevket Eygi, "Üstad Necip Fazıl'a Cevap", *Millî Gazete*, 18 Aralık 2005.
13 Mehmed Şevket Eygi, "Cezaevlerindeki Çilelerim", *Millî Gazete*, 5 Aralık 2015.
14 Mehmed Şevket Eygi, "Zulümlerin En Alçakçası", *Millî Gazete*, 5 Haziran 2010.

zeteye gelip bir miktar gazete alan ve bunları sokaklarda, meydanlarda, cami kapılarında satan, hem gazeteye hizmet edip hem de birkaç kuruş para kazanmaya çalışan "saf zavallı bir Müslüman"ın birden ortadan kaybolmasına tanıklık eden Eygi, bir akşam gazetenin kapısının çalındığını ve bu adamın geldiğini anlatır:

"Bir akşam kapı çalındı, açtık o gelmiş. Yahu nerelerdeydin sorumuza, ağabey Eminönü'nde gazete satarken beni yakaladılar, Emniyete götürdüler, sonra adliyeye, tutuklandım, bugün tahliye ettiler, size geldim... Yanımda part time gelip giden bir lise öğrencisi vardı. O gün harçlık vermiştim. Bendeniz hapisten yeni çıkan zavallıya 15 lira verdim. Yanımdaki lise çocuğu gencin gözleri yaşarmıştı. Zaman geçti, ona, hatırımda kaldığına göre 75 lira vermiştim. Çıkardı, 25 lirasını hapisten yeni tahliye olmuş o zavallıya verdi, beni geride bıraktı... Şimdiki genç kuşaklar, yakın tarihlerde Müslümanların neler çektiklerini bilmezler. Evinde çay sohbeti yapıp dinî kitap okumak bile suçtu. Geceleyin böyle sohbetler basılır, namaz takkesi, tesbih, cüppe, seccade, din kitabı, Risale-i Nurlar, hattâ Kur'an-ı Kerimler suç aleti olarak, müsadere edilir, Müslümanlar polise, oradan adliyeye götürülür ve tutuklanırdı."[15]

Mehmed Şevket Eygi, 27 Mayıs Darbesinden sonra İsmet İnönü'nün bir ara başbakanlık yaptığını ve sonra muhalefete düştüğünü hatırlattıktan sonra İnönü'nün bir vesile "Bizim zamanımızda bu ülkede bir tek cami bile yıkılmamış ve kapatılmamıştır. Böyle söyleyenler bize iftira etmektedir." kabilinden bir söz sarf ettiğini duyunca *Yeni İstiklâl* okurlarına müracaat ederek onlardan, kendi şehirlerinde İsmet Paşa zamanında yıkılıp yok edilen, satılan camilerin listesini göndermelerini ister. Bu hususta gazeteye bir hayli cevap gelir. Gazete yayımlanırken Eygi bir yandan da *Bugün* gazetesinin ekonomik yükü ile karşı karşıya kalınca *Yeni İstiklâl*'in yayınını durdurur. Yok edilen camiler tefrikası da bu sebeple tamamlanamaz. *Yeni İstiklâl* kapandığında otuz beş bin satışa ulaşmış bir gazetedir. Ülkenin nüfusunun kırk milyon olduğu hesaba katılırsa bu rakam bugünle kıyas bile edilemez. Eygi, yarım kalan bu tefrikayı yazı ve görsellerle genişleterek kitap olarak yayımlamıştır.

Yeni İstiklâl'in Muhtevası

Gazetenin 21 Aralık 1960 tarihli sayısında *Yeni İstiklâl* imzasıyla "Yolumuz" başlıklı bir yazı yayımlanır. İlk cümlede "Hakikatin peşindeyiz, partilerin dışındayız." denir. Amaç, millete hizmettir. Tarihe, an'aneye, mukaddesata, millî faziletlere hizmetkâr ve batı anlayışıyla faydalı olmaktır. İlk sayıda haftalık çı-

15 Mehmed Şevket Eygi, "Kendisini Hiç Övmezdi", *Millî Gazete*, 1 Temmuz 2018.

kacakları, daha sonra okurdan görecekleri rağbet doğrultusunda günlük gazete hâline gelecekleri ifade edilir. Gazetenin sahibi o tarihte Sönmez Neşriyat adına Mahir İz, yazı işlerinden sorumlu müdür ise N. Güven Kurtul'dur. Daha sonra bu göreve sırasıyla Mehmed E. Düzdağ ve Mahir İz gelir. Bu üç değişiklik gazetenin birkaç aylık ömrü içerisindedir. Şevket Eygi adı künyede henüz yazı heyeti içerisinde geçmektedir. Eygi imzası ilk defa Mehmed Zihni Efendi'nin (v. 1914) hayatı ve eserleri hakkında kaleme aldığı yazıda görülür.[16] Daha sonra son devrin âlimleri hakkında buna benzer yazılar yazar, İslam âlim ve estetikçilerinden ve müsteşriklerden çeviriler yapar. 3 Mayıs 1961 tarihi 20. sayıdan sonra künyede Mehmed Şevket Eygi'yi yazı işleri müdürü olarak görürüz. 5 Temmuz 1961'deki 29. sayı ile Eygi hem gazetenin sahibi hem de yazı işleri müdürüdür. Adresi, Şeref Efendi Sokak, No: 13, Kat: 3, Cağaloğlu'dur. Gazete yayın hayatına başladığında 27 Mayıs Darbesi gerçekleşmiş, Yassıada'da duruşmalar sürmektedir. İlk sayıların manşetini Darbe etrafındaki gündem belirler. Gazetede "Yassıada'da Bu Hafta" başlıklı hususî bir sayfa dahi yer alır.

Memleket ve dünya meselelerinin bir arada haberleştiği gazetede kültüre de geniş yer ayrılır. 12 sayfanın dörtte üçünde bu türden yazılar görülür. Gazetenin kadrosunda Edebiyat Fakültesi'nden hocaların ve şairlerin imzaları ile karşılaşılır. Bu yazılardan birkaçını hatırlatalım. *İslam Ansiklopedisi*'ndeki çeviri ve madde hataları üzerine Prof. Dr. Ahmed Ateş'in on altı sayfalık bir broşür yayımlaması üzerine gazete, Ateş'e bir muhabir göndererek bunu haber yapmıştır.[17] Anayasanın dili nasıl olacak tartışması, Peyami Safa'nın oğlu Merve Safa'nın yedek subay öğretmen rütbesiyle Tercan'da bulunduğu sırada ani bir ateş ve hepatit teşhisiyle Erzincan hastanesine kaldırılması ve vefatı, yayımlanmaya başlayan *Hayat Ansiklopedisi*'ndeki "Müstebid Padişah, Kızıl Sultan Abdülhamid" başlığına tepki, yurtdışında yayın yapan ve "Bizim Radyo" olarak duyurulan kanalın Nâzım Hikmet tarafından idare edildiği iddiası gibi pek çok kültür ve edebiyat tarihine dair haber gazetenin muhteva zenginliğini gösterir.

Gazete Diyanet etrafında düzenli haberlere de yer verir. Köy Enstitülerinin toplumda açtığı tahribat, komünizm tehlikesi, çağdaş Batı sanatı ve Türk romanına dair yazılar ve hatta Japon edebiyatının bugünü, İnönü muhalefeti, İmam-Hatip mekteplerinin önemi, CHP karşısında Adalet Partisi desteği, Prens Sabahaddin ilgisi, masonluk, Rusluk, Moskof anlayışının reddi, Eygi'nin İslam Kongresi için Arap Yarımadasına yaptığı seyahat, İslamcılık-

16 Mehmed Şevket Eygi, "Mehmed Zihni Efendi", *Yeni İstiklâl*, 8 Şubat 1961.

17 "*İslam Ansiklopedisi* Ehliyetsiz Ellerde mi?", *Yeni İstiklâl*, 25 Ocak 1961. Yine gazeteden öğreniyoruz ki Vedat Günyol da Ahmed Ateş'in broşürüne karşılık yedi sayfalık bir broşür yayımlamıştır: *İslam Ansiklopedisi Dolayısiyle Bir Saldırıya Cevap I*.

tan çok milliyetçilik vurgusu, müstehcen yayınlarla mücadele, Ayasofya'nın cami olarak açılması, II. Abdülhamid ve Mehmed Âkif gazetenin yoğunlaştığı meselelerdendir.

"Zulümlerin En Şenii ve Alçakçası Kanunların Gölgesinde Yapılandır" manşeti 19 Eylül 1962 tarihli 92. sayıda çıkar. Kapakta Menderes'in Darbeden üç ay önceki bir Anadolu gezisinde çekilmiş fotoğrafı vardır. Manşeti tamamlayan yazı imzasızdır. Menderes'in ya da idamların sözü edilmediği hâlde Eygi bu fotoğraf ve başlıkla, Menderes'in idam yıldönümünde bir darbımesel yerine geçecek manşeti atmıştır. Sayfanın sağ altı köşesinde Şükûfe Nihal'in "Vatan hainlerine" hitabıyla yayımlanan "Git" şiirine yer verilir. İlk dörtlük şöyledir:

> *"Sana bu topraktan gayrı vatan yok,*
> *Gözleri kararmış eller uşağı...*
> *Öz kardeşinindir döktüğün kanlar;*
> *Yaktığın, yıktığın baba, ocağı..."*

Gazetenin bir sonraki sayısında Mehmed Şevket Eygi'nin tutuklandığı haberi sürmanşetten verilir. Orada görülür ki 92. sayının çıktığı gün Eygi gözaltına alınmıştır. Gazete "Fikir hürriyeti öldürülemez" manşetiyle çıkmış, yine sağ alt köşede bu kez Tevfik Fikret'in "Doksan Beşe Doğru" şiirine yer verilmiştir. Gazete toplatılmış, basın savcısı Şükufe Nihal'in tutuklanması için talepte bulunmuş ancak bu talep reddedilmiştir. "Bir Tevkifin Hikâyesi" başlıklı bir yazı ile o gün nelerin yaşandığı da okura bildirilmiştir. 93. sayı da toplattırılmıştır. Eygi, 99 gün tutuklu kaldıktan sonra tahliye edilmiştir. 2 Ocak 1963 tarihli sayısında okurlarına, avukatlığını yapan dostlarına birinci sayfadan bir teşekkürnâme yayımlamıştır.

Gazetenin Kadrosu

Ali Fuat Başgil, Ali Nihat Tarlan, Faruk Kadri Timurtaş, Kemal Edib Kürkçüoğlu, Hasan Basri Çantay, Sezai Karakoç, Nurettin Topçu, Raif Cilasun, Abdülhak Kemal Yörük, Nihad Sami Banarlı, Nejdet Sançar, Uğur Derman, Cemal Oğuz Öcal, Mehmet Kaplan, Necip Fazıl Kısakürek, Erol Güngör, Yücel Çakmaklı, Tarık Buğra gibi dönemin pek çok ismi *Yeni İstiklâl*'de yazmıştır. Bu isimlerin bazıları birkaç yazı ile bazıları hem tefrikaları hem de köşe yazıları ile gazetede görülür. Eygi gazetelerinde geçmiş zamanlarda kitaplaştırılmış fikir ve edebiyat eserlerinin yeniden tefrika edildiği de görülür. Mesela Namık Kemal'in *Selahaddin Eyyubî* eseri ile Mizancı Murad'ın *Turfanda mı Yoksa Turfa mı* romanı dili sadeleştirilerek tefrika edilmiştir. Burada Sultan Abdülaziz'in katli meselesi de sıkça işlenir. Yozlaşan kültür, yılbaşı eğlenceleri,

kadınların kılık kıyafeti, çarşafla mücadele için kurulan Kemalist derneklerin uygulamaları, Babıali gazetelerinin Müslümanlar aleyhindeki yayınları ile mücadele, tiyatro sahnelerinde dine ve örfe aykırı oyunlar, bunlardan özellikle Hülleci üzerinde durulması kadro tarafından kaleme alınan yazılarda öne çıkan meselelerdendir.

"Hakkı tutan Türklerin gazetesi" olarak tarif edilen *Yeni İstiklâl*, sert politik manşetleri ile hatırlansa da Müslümanların sanat, edebiyat ve kültür meselelerine bakışını göstermesi bakımından diğer Eygi gazeteleri gibi dikkatle incelenmesi gereken bir gazetedir.

Bugün gazetesi

Mehmed Şevket Eygi, 1965 yılı Ramazan ayının ilk gününde, günlük *Bugün* gazetesini çıkarmaya başlar. Abdullah Yıldız, gazetenin nasıl çıktığını şu sözlerle anlatır:

"Bir gün Büyük Postane civarında ticaretle iştigal eden Hacı Nafiz Çelebi Bey, M. Şevket ağabeye gelir. Akşam, Süleymaniye'de bugün Suffa Vakfı olan konağında, Mehmet Zahit Kotku Hocaefendinin de bulunduğu bir ortamda Müslümanların günlük bir gazeteye sahip olmamaktan yakındıklarını, Ömer Derin ve Rıfat Tandoğan beylerin yönlendirmesi ile bu işi ancak Şevket Eygi'nin yapacağının konuşulduğunu ve hemen oracıkta 27 bin lira da para topladıklarını anlatır. O sıralar günlük bir gazete çıkarmanın kelimenin tam manasıyla bir macera olduğunu düşünen Eygi, dostlarıyla istişare ettikten sonra yapılan teklifi kabul eder."[18]

Bugün gazetesinin çıkmasına vesile olan sermayenin iki bin lirasını, Eygi'nin haberi yokken Hacı Nafiz Çelebi'nin yukarıda bahsi geçen konağında M. Zâhid Kotku vermiştir.[19]

Bugün'ün bir binası yoktur. Cağaloğlu Nuruosmaniye Caddesi'nde Yeşilay Derneği'nin eski binasının bodrum katını mürettiphane, birinci katını da idarehane yapmışlardır. Burada kiracıdırlar. Eski teleks cihazları, telefon hattına bağlı daktilo gibi bir şeydir. Daha iyisini tedarik edecek paraları olmadığı için bir çalışanları, her çeyrek saatte bir yakındaki Anadolu Ajansı binasına giderek haber bültenlerini alır gelir. Alt katlarında erimiş kurşunla çalışan iki "külüstür" dizgi makinaları vardır. Kâğıdı günübirlik alabilecek durumdadırlar. Sayfa kalıplarını

18 Abdullah Yıldız, "İslami Basının Öncü İsmi: Mehmed Şevket Eygi", *Umran*, Haziran 2007, s. 74,

19 Mehmed Şevket Eygi, "Yazık ki, Hizmet Edemedim...", *Millî Gazete*, 22 Mayıs 2011.

da hamalla rotatife basıma gönderirler. Bütün gazetede sadece iki telefon vardır.

Eygi, "Gazetenin yayınlarında İslâm'dan hiç tâviz vermezdik. Basılmak için yurdun her yerinden kız Kur'ân kursları öğrencilerinin fotoğrafları gelirdi. Bunlar önce ressama verilir, başörtülerinin altından birazcık da olsa saçı görünenler varsa, onlar rotuş edilirdi."[20] diyerek gazetenin hassasiyetini ifade eder. Banka ilanları basmamak da bu hassasiyete dahildir. Gazete ekonomik darlığa iyice saplandığı bir gün Eygi, İskenderpaşa Camii imamı Mehmed Zâhid Efendi'ye gider ve banka ilanlarını basıp basamayacağını sorar. Hocaefendi "*Kesinlikle olmaz.*" diyerek cevap verir. Başlarda gazete ilgi görmez. Eygi'den dikkatli bir dil kullanması, suya sabuna dokunmaması istenmiştir. Ancak o, zamanın şartlarının gerektirdiğini düşündüğü şekilde komünistlere, siyonistlere, dönmelere, resmî ideolojiye çatmaya, mücadeleye başlar. Hâliyle bu, beraberinde tehdit, baskı, mahkemeler getirir ve Eygi, yurtdışına çıkmak zorunda kalır. Abdullah Yıldız'a verdiği mülakatta "*Demek hepsine birden saldırmamak gerekiyormuş.*" diyerek o günleri anlatır.[21] *Bugün* gazetesi 83 bin tirajı görmüştür. Bazı günlerde sayfalarının esans kokusuyla çıkması da gazeteyi basın tarihinde ilginç bir hatıraya dönüştürmüştür.

Bugün, 1966'da çıkmaya başladığında İslamî kesimde sarı basın kartlı gazeteci yoktur. Basın İlan Kurumu'ndan ilan alabilmek için yirmi yedi kişilik basın kartlı sigortalı-vergili kadroları bulunması gerektiği için çoğu kendi inançlarından olmayan, görüşlerini paylaşmayan ve hatta çeşitli sebeplerle iş bulamamış insanlardan müteşekkil bir kadro kurmuşlardır.[22] Daha sonra Beyaz Saray'daki Enderun sahaftan tanınan merhum İsmail Özdoğan gazetenin idare müdürlüğünü üstlenmiştir.

Mehmed Şevket Eygi, *Bugün*'ü 1966-1971 yılları arasında yönetir. Gazeteyi yaşatabilmek için haysiyetinden fedakârlık ettiğini, birtakım zenginlere yüz suyu dökmek zorunda kaldığını ifade eder. Bu insanların gazeteye ilan vermelerini, okurların abone olmalarını, karz-ı hasenle destekte bulunmalarını sevgiyle hatırlar. Zaman zaman kendisine yapılan suçlamaların aksine bu paraları kendisi ve ailesi için harcamadığını pek çok defa dile getirmek zorunda kalmıştır. Gazete, sıkıyönetim kararıyla kapatıldığında dünyada tek dikili ağacı, tek tapu senedi, kıyıda köşede parası ve serveti olmadığını vurgular. *Bugün*'ü idare ettiği yıllarda evde telefonu bile yoktur. 1967'de Üsküdar-Kuzguncuk arasında Hüseyin Baykara Sokağı'nda kiracıyken evin telefonunu bir senede bir defa kullanmıştır.[23]

20 https://www.mehmetsevketeygi.org/2019/03/03/350-bin-dolar-iftirasi/

21 Abdullah Yıldız, "İslami Basının Öncü İsmi: Mehmed Şevket Eygi", *age.*

22 Mehmed Şevket Eygi, "Eğitim ve Gençlik 2", *Millî Gazete*, 28 Temmuz 2004.

23 Mehmed Şevket Eygi, "Nereye Kaçsam?", *Millî Gazete*, 23 Temmuz 2007.

Hanesinde çamaşır makinesi ve buzdolabı da yoktur. Bursa bürosuna telefon açıp, fabrikası Bursa'da bulunan merdaneli Tolon çamaşır makinelerinden bir adetini ilan karşılığında istediğini, annesinin yaşlılığından dolayı elde çamaşır yıkamakta zorlandığı için bu yola tevessül ettiğini anlatır.[24]

Gazeteyi idare ettiği yıllarda göz altına alındığı dönemler olmuş hatta hakkında tutuklama kararları çıkmıştır. Eygi'nin "Doğrusu" başlıklı yazısından dolayı açılan davada hem kendisi hem de yazı işleri müdürü Hilmi Karabel için ikişer yıl hapis cezası verilmiştir. "Cuma Namazı" başlıklı bir başka yazısından da kendisine ve yazıişleri müdürü Refik Özdek'e dava açılmış, bundan beraat etmiştir.[25]

Bugün, 12 Mart 1971'de Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından süresiz kapatıldığı için yayınına son vermiştir. Gazetenin ve müesseselerinin batmasına sebep olan dönemin başbakanı Nihat Erim'e, bazı bakan ve komutanlara hakkını helal etmediğini yıllar sonra yazacaktır.[26] *Bugün*, yine Eygi'nin ifadesiyle "Marksist kızıl teröristlere karşı Türkiye'nin bütünlüğünü, millî kimliği savunan bir gazete"dir. 12 Mart'ın Müslümanlara değil "kızıllara" karşı yapıldığını dile getiren Eygi, *Cumhuriyet*'in 20 gün; *Bugün*'ün, İslam'ı ve Müslümanları bu ülke için "kızıllardan" daha tehlikeli görenlerce süresiz kapatılmasına daima öfke göstermiştir. Eygi, o tarihte Almanya'dadır.

Sabah Namazları

Meşhur sabah namazı davetleri *Bugün* gazetesi döneminde olur. Sabah namazı buluşmalarının nasıl doğduğunu şu sözlerle anlatır:

"O sene hacca gitmiştim. Dönüşte, hatıralarımı yazmaya başladım. Bir ara aklıma bir fikir geldi, okuyucularla ve tanıdıklarla buluşmak maksadıyla, yazımın altına iki satır bir davet yazdım: 'Pazar sabahı Dolmabahçe Camii'nde buluşalım.' Ben Anadolu yakasında oturuyorum. O sıralar köprü filan da yok. Yazıhanede sabahladım. Galata köprüsü de gece gemilere açıldığı için trafik kapalı. Sandala binip Karaköy'e, oradan da dolmuşla Dolmabahçe'ye vardım. Baktım, iki bin kişi gelmiş sabah namazına. Hepsiyle el sıkıştık. Bu benim için bir tecrübe oldu. İkincisini Bayezit Camii'nde yaptık ve cami tamamen doldu."[27]

Mehmed Şevket Eygi'nin *Bugün* ve *Babıali'de Sabah* olmak üzere iki günlük

24 "Deve Fare Hikâyesi", *Millî Gazete*, 15 Ağustos 2008.

25 "Cuma Namazı Davasından Beraat Ettik", *Bugün*, 7 Temmuz 1969, s. 1.

26 Mehmed Şevket Eygi, "Yaşar Nuri'ye cevap: Türkiye'nin kızıl bir cehennem olmasını istemedik", *Millî Gazete*, 27 Mayıs 2008.

27 Abdullah Yıldız, "İslami Basının Öncü İsmi: Mehmed Şevket Eygi", *age.*

gazetenin sahibi bulunduğu yıllardır. *Bugün*, diğerine göre tesiri yüksek ve hareketli bir gazetedir. Eygi, Müslümanlar adına var olan düzenin taraftarı değildir. Ancak bu düzenin yerine komünist bir rejimin gelmesini de istemez. Hem Ankara'daki rejimin eleştirisini yapar hem de "kızıl terörü" lanetler. 1968'den 1971'e *Bugün* vasıtasıyla "Büyük cemaatli sabah namazları" hareketini başlatır. Gazete sayfalarında İstanbul'daki büyük bir caminin ismi verilir ve muayyen bir tarihte bu camide sabah namazında buluşma çağrısı yapılır. Büyük bir cemaatle ilk namaz Beyazıt'ta kılınır. İkinci sabah namazı 1968 yılının bir Haziran pazarında Sultanahmet'te tertiplenmiştir. Caminin içi, avlusu ve çevresi Müslümanlarla dolar. İstanbul'dan ve memleketin her yerinden gelenlerle sayı otuz bin civarındadır. Eygi, o günü şöyle anlatır:

"O zaman Boğaz Köprüsü henüz yapılmamıştı. Üsküdar'da oturuyordum. O geceyi Aksaray'da bir müezzin dostumuzun meşrutasında geçirdim, gece fecre doğru yola çıktım, Sultanahmet Camii'ne yaklaşınca bir de ne göreyim: Cami ışıl ışıl aydınlatılmış. Etrafı yakın ve uzak şehirlerden bu namaz için gelmiş otobüslerle dolu. Halk, Mekke'de ve Medine'de olduğu gibi bütün kapılardan akın akın camiyi dolduruyor. İçeriye girdim, müezzin mahfeline çıktım. Cami hınca hınç doldu. Sünnet kılındı, o pazar nöbet ikinci imam Erzurumlu Şerafeddin Efendi'de idi. (Birinci imam merhum Gönenli Mehmed Efendi'ydi.) Farz da kılındı, sonra tesbihat, mihrabiye ve cemaat sessiz sedasız dağıldıydı."[28]

Eygi, bir arada kılınan sabah namazlarını Müslümanların medenî, manalı, dinin ruhuna uygun hareketleri olarak tarif eder. Bunu "ateist kızıl anarşistler" dediği toplulukların terör faaliyetlerinin karşısında bir hadise olarak hatırlar. Sultanahmet Camii'ndeki pazar sabahı namazından sonra *Ulus* gazetesi "Yeni bir 31 Mart denemesi" diye manşet dahi atmıştır. Ancak bu tertibattan rahatsız olan sadece *Ulus* değildir. Mahir İz de hatıralarında Eygi'nin bu çağrılarını nazik bir üslupla tenkit etmiştir.[29]

29 Temmuz 1968'deki sayının kapağı "Müslüman Türkiye" manşetiyle çıkar. 35 bin Müslüman'ın sabah namazı kıldığı duyurulur. Kapakta bu ifadeler dışında tam sayfaya yayılan namaz sırasında çekilmiş bir fotoğraf da yer alır. Yaklaşık bir ay sonra bu defa Süleymaniye'de 50 bin kişinin sabah namazında bir araya geldiği görülür. O yılın 30 Ağustos Zafer Bayramı dolayısıyla bir mesaj yayımlayan Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, memleketin çeşitli yerlerinde

28 https://www.haber7.com/medya/haber/22894-m-sevket-eygi-nasil-amerikanci-oldu

29 Mahir İz, *Yılların İzi*, İrfan Yayınevi, İstanbul, 1975, s. 376.

topluca kılınan sabah namazlarının engellenmesini istemiştir.[30] 1968'in Aralık ayında Diyanet'in bütçesi görüşülürken CHP'li bir milletvekili de toplu namazların bir cihad manzarası arz ettiğini söyler.[31] Gazete, bu cihad iddiasını reddetmediğini 1 Ocak 1969'daki manşetinde gösterir: "Cemaat-i kübrâ ile kılınan namazlar îmanın küfre karşı açtığı bir cihattır." Sabah namazları sadece İstanbul'la sınırlı kalmaz, İzmir ve Ankara'daki Hacı Bayram gibi merkez camilerde kalabalıklarca sabah namazları kılınır.

Sabah namazları, malum Taksim çatışmasına rağmen devam eder. 1969'un Haziran ayında Fatih Camii'nde, Ağustos ayında Dolmabahçe Camii'inde, Eylül ayında 30 bin kişiyle Sultanahmet Camii'nde, 1970'in Aralık ayında yine Sultanahmet Camii'nde sabah namazları kılınır.

Necip Fazıl'ın toplu namazlarla ilgili ilk defa *Bugün*'de yayımladığı bir kıtası da burada hatırlanmalıdır:

> *"Mihraptan ilâhî kelâm geliyor!*
> *Yere, dipsiz gökten selâm geliyor!*
> *Ne makam, ne rütbe, ne pul, ne devlet;*
> *Savulun, kalplere İslâm geliyor!"*[32]

Burada ayrı bir bahis açarak Eygi'nin Necip Fazıl hakkındaki bir yazısını belge değeri taşımasından dolayı anmak gerekir:

"Üstad Necip Fazıl'ın Büyük Doğu'su ile ilk tanışmam 1943'te oldu. İlkokul üçüncü sınıftaydım. Ortaköy'de Galatasaray Mektebi'nde yatılı okuyordum. Rahmetli Hamdune Teyzem cumartesi öğleden sonra okula gelir, beni alır Cağaloğlu'nda Şeref Efendi Sokağı'nda kızı Nermin Ablam ve damadı eniştem Nurettin Bey'le birlikte oturduğu eve getirirdi. Cumartesi gecesini orada geçirir, pazar ikindiden sonra da Aksaray-Ortaköy tramvayıyla okula dönerdim. Hiç unutmuyorum, Tophane veya Fındıklı taraflarında bir direğe yapıştırılmış Büyük Doğu afişini görmüştüm. O zaman pek küçüktüm, Büyük Doğu'yu alıp okuyacak hâlim yoktu.

Lisede Büyük Doğu dergi ve gazetelerini aldım, tiryakisi oldum... Üstad şair ruhlu olduğu için hesap kitap bilmez, çıkardığı dergi ve gazeteler bir müddet sonra kapanırdı.

Bir ara Büyük Doğu'yu günlük gazete olarak çıkartıyordu, yıl 1951 mi 52 mi? Bendeniz Galatasaray'da okuyorum, sabah kalkış saati altı buçuktu, Büyük

30 *Bugün*, "Sunay, Toplu Namazların Önlenmesini İstedi", 31 Ağustos 1968.

31 *Bugün*, "Müslümanların Uyanmasından Ürken Bir CHP'li Mebus Feryad Etti: 'Toplu Namaz Tertipleri Bir Cihad Manzarası Arzediyor", 19 Aralık 1968.

32 Necip Fazıl, "Kıt'a", *Büyük Gazete*, 19 Mayıs 1976.

Doğu gazetesinin çıktığı günlerde, altıda kalkıp hademenin getirdiği gazeteler içinden gazetemi alır merak ve heyecanla okurdum.

Üstadla şahsen tanıştım. Liseden sonra Ankara'ya, Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde okumaya gittim. Üstad sık sık Ankara'ya geliyordu. Onunla bazen Ulus'taki İstanbul Pastanesi'nde buluşurduk.

Bir pazar günü birlikte Keçiören'de eski Van Milletvekili İbrahim Arvas'ın ziyaretine gitmiştik. Hâlâ hatırlıyorum, yemekte soğan dolması vardı.

Üstad bazen öfkelenir, kızar, darılırdı.

Daha sonra gazetecilik mesleğine atıldım. Haftalık Yeni İstiklal, günlük Bugün gazetelerinde Üstadın makaleleri, tefrikaları basıldı.

Bayramlarda ziyaretine giderdim. Yaşlanınca gözleri görmez, ayakları tutmaz olmuştu.

Sıhhatinin bozulmasında dört yıla yakın bir zaman hapishanelerde çile çekmesinin de rolü olmuştur.

1953'te Dönme gazeteci Ahmet Emin Yalman vurulduğu zaman Üstadı da tutuklamışlardı. Ankara Asli Cezaevi'nde ziyaretine gider, mahkemelerdeki duruşmaları takip ederdim.

Merhum Üstadı nasıl bilirim: Ehlisünnet mezhebinden; Allah'a, Peygamber'e (Salât ve selam olsun ona), Kur'ana, Sünnete, Şeriata bağlı bir Müslümandı."[33]

Kanlı Pazar / Kızıl Pazar Hadisesi

Türkiye'nin yakın döneminde bazı kalem sahipleri tarafından "Kanlı Pazar" olarak adlandırılan bir hadise cereyan etmiştir. Amerikan 6. filosunu protesto için Taksim'de gösteri yapan örgütler içinden iki işçinin hayatını kaybettiği 16 Şubat 1969 günü, bazı çevrelerce bu isimle hatırlanır. 6. filo İstanbul'a iki defa gelir. İlki 18 Temmuz 1968'de protesto edilir. İkinci protesto 16 Şubat 1969'da "Emperyalizme ve Sömürüye Karşı İşçi Yürüyüşü" adıyla Amerikan donanması ve NATO'ya karşı planlanır. Yürüyüş, Beyazıt'ta başlayacak Taksim'de sona erecektir.[34] Milliyetçi, mukaddesatçı olduğu söylenen gençler "Dinimize hakaret ediliyor." diyerek 14 Şubat'ta "Türk Bayrağına Saygı - Kızıl Bayrak Asanlara Son İhtar" mitingi düzenlemişlerdir. Bu mitingin haberi *Bugün*'de "Kızılları Boğmanın Vakti Geldi" manşetiyle yer bulur. Komünizmle Mücade-

33 Mehmed Şevket Eygi, "Merhum Üstad Necip Fazıl", *Millî Gazete*, 11 Mart 2013.

34 O gün Beyazıt Kulesi'ne kızıl bir bayrak da asılır. Bu hadise üzerine gazete, 13 Şubat 1969 günü "Milletin Sabrı Tükenmek Üzeredir" manşetiyle çıkar.

le Dernekleri Başkanı İlhan Darendelioğlu "Memlekete ihanet eden hainleri toprağa gömme zamanı gelmiştir." demiştir. Eygi'nin "Cihada Hazır Olunuz" yazısının o pazar yayımlanması da çatışmanın müsebbibi olarak yıllarca kendisinin gösterilmesine sebep olur.

Hadisenin meydana geldiği pazar günü İstanbul'un büyük camilerinden birinde yine sabah namazı kılınmış, aynı gün sol örgütler ve işçi sendikaları da Boğaziçi'nde demirlemiş olan 6. Amerikan filosunu protesto etmek için yürüyüşe başlamışlardır. Sabah namazını kılanlar da dağılmayarak Taksim'e doğru hareket etmiş, öğle namazı vakti Dolmabahçe'ye gelmişlerdir. Dolmabahçe Camii, askerî bölgede bulunduğu gerekçesiyle namaz kılmak isteyen kalabalık camiye alınmamış, cemaat de namazlarını parklarda kılmışlardır. Camiye yakın bir noktada Amerikan filosu demirli olduğu için gazetelerden biri "Bu gericilerin kıblesi Amerikan 6'ncı filosudur..." demiştir.

O gün, protestocu topluluk bir taraftan, Müslümanlar bir başka taraftan Taksim'e çıkmışlardır. Çatışmalar sonucunda sol grup içinden iki kişi hayatını kaybetmiştir. Birtakım gazetecilerin ifadesiyle bu hadise tarihe "Kanlı Pazar" olarak geçmiş ve hadisenin tetikçisi olarak Mehmed Şevket Eygi suçlanmıştır.[35] Eygi, 1969'un Ocak ayında hacca gitmek üzere Türkiye'den ayrılmıştır. Yazılarını on, yirmi yazı birden yedekleriyle gazeteye gönderir. "Kanlı Pazar" hadisesinin olduğu gün gazeteye cihatla ilgili yazısı girer. Bunun kasıtlı olmadığını pek çok mülakatında ve gazete yazılarında sıkça anlatmıştır. Ayrıca o günlerde Eygi, zaten bu türden yazılar kaleme almaktadır. Bu hadisenin derin devletin tertibi ile çıktığını iddia eder ve şunları nakleder:

"Provokasyondur. Benim haberim yokken birtakım Müslümanlar gitmişler, orada Marksistlerle bir çatışma olmuş. Bundan dolayı hiçbir sorumluluğum yok. Zaten herhangi bir sorumluluğum olsaydı o zamanın adliyesi bize karşı pek sıcak değildi. Aleyhimde bu konuda bir dava açılmış olurdu."[36]

Bir başka yerde de "Bu, solcuların işlediği, solcularla paralel çalışan birtakım İslamcıların uydurması."[37] demiştir. Hadisenin bir gün sonrası çıkan gazetede manşet "Komünistler Halka Hücum Etti Dört Ölü Yetmiş Yaralı" biçimindedir. Gazetenin devam eden sayılarında bu hadiseyi solcuların planladığının tespit edildiği nakledilir. O günden sonraki *Babıali'de Sabah*'ın ilk manşetinde "Büyük Arbede: 3 Ölü Çok Yaralı Var"[38] denir. 21 Şubat 1939'da da Kızıl Pazarın

35 Mehmed Şevket Eygi, "Amerikancıymışım!", *Millî Gazete*, 20 Kasım 2004.

36 Cemal A. Kalyoncu, "Mehmed Şevket Eygi: Hiçbir işe yarayamıyorum", *Aksiyon*, S. 559, 22 Ağustos 2005.

37 Muharrem Coşkun, Mehmed Şevket Eygi ile röportaj, *Vakit*, 14 Mayıs 2007.

38 *Babıali'de Sabah*, 17 Şubat 1969.

TKP ve solun tertiplediği manşetten ifade edilir. 6. filonun bahane olduğu, asıl hedefin Müslümanlara yöneldiği vurgulanır. 23 Şubat 1969 tarihli kapakta o güne "Kanlı Pazar" denmesine karşılık "Kızıl Pazar" ifadesi kullanılır.[39] Mehmed Şevket Eygi, yıllar sonra yazdığı bir yazıda "Kanlı Pazar" hadisesine dair başka ayrıntılara da yer verir:

"Ben olup bitenleri Arabistan'da günlerce sonra öğrenmiştim. O zaman biri Millet Meclisi, diğeri Senato olmak üzere iki meclis vardı. Senato'da, 27 Mayıs'ı yapan kişiler hayat boyu üye olarak bulunuyorlardı. Bunlardan biri, hadiseden sonra eline Bugün gazetesini almış, beni kastederek, "Bu adam yurtdışından da memleketi karıştırıyor" gibi iftiralar atmıştı.

Marksistler ve ateistler o zamanın terörist kızıl gençleri Deniz Gezmiş'ler, Mahir Çayan'lar için ağıtlar düzüyor, onların çok vatansever, çok idealist gençler olduklarını anlata anlata bitiremiyor. Hiç de öyle değildi. Gezmiş, Çayan ve yoldaşları İsrail konsolosunu kaçırmışlar ve katletmişlerdi. Güç kullanarak bozuk düzeni yıkmak, yerine çok bozuk, en bozuk bir düzen getirmek istiyorlardı. Bugün bazı sahte Atatürkçüler onlara sahip çıkıyor. Sanki onların Atatürk rejiminin en azılı düşmanları olduğunu bilmiyorlar."[40]

Bugün'ün Muhtevası

İlk sayısı 14 Aralık 1966'da çıkan *Bugün*, Eygi'nin gazeteleri arasında hem haberlerin çeşitliği hem de düzenli yazan kadrosunun büyüklüğü ile diğerlerinden ayrılır. Siyonizm, mason tehdidi, sol örgütlerin faaliyetleri, Müslümanların gördüğü baskılar, Said Nursi mürit ve talebelerinin tutuklanmaları, baskı altına alınmaları, Demirel'in neredeyse bütün programı, Kıbrıs hadiseleri, halkevlerinin sol ellere geçtiği iddiası, TRT eleştirisi,[41] öğrenci anarşisi, üniversite işgalleri, İnönü eleştirisi, Ayasofya'nın cami olarak ibadete açılması talepleri, bu talepler devam ederken Papa Pol'ün İstanbul'u ziyaret edecek olması,[42] Batı Trakya Türklerinin Rum zulmüne maruz kalması[43] ve gündelik siyaset gaze-

39 *Bugün*, "'Kızıl Pazar' Kızıl Kalemlerin Eseridir.", 23 Şubat 1969.

40 *Millî Gazete*, 31 Mart 2000.

41 Gazetede, TRT'nin adımları ile ilgili pek çok yazı ve habere yer verilir. Bunlardan birkaçı şöyledir: "TRT, Milletin Bağrında Bir Hançer Gibidir," 22 Ekim 1968; "TRT, Şarap İlânına Evet, Dinî Yayına Hayır Diyor"

42 *Bugün*, papanın Ayasofya'yı ziyaret etmemesi için ziyaretten günler önce manşetten bu ziyareti duyurur ancak 26 Temmuz 1967'deki sayının manşeti "Ayasofya'da Papa diz çökerek dua etti." biçiminde çıkar.

43 Gazetede Balkan Türkleri hassasiyeti daima görülür. Hatta M. Necmettin Deliorman'ın "Rumeli'den Hatıralar" başlığıyla Ekim 1967'de başladığı tefrikası dikkat çekici fotoğraf, belge ve tarihi malumat ile yayımlanır.

tenin asıl haber ağını oluşturur. Her gün hangi camide kim tarafından hangi meselede vaaz edileceği listeleri yayımlanır. Türkiye'de başörtülü hâlleriyle üniversiteden kovulan öğrencilerin varlığı da bu yıllara denk gelir.[44] Ancak bütün Eygi gazetelerinde olduğu gibi kültür, sanat ve edebiyat meseleleri de *Bugün*'de geniş yer tutar. Bunun en öne çıkanı tiyatro faaliyetleridir.

15 Eylül 1967'de çıkan nüsha, yıllar önce katledilmiş devlet adamları Menderes, Polatkan ve Zorlu'nun naaşlarının ailelerine verileceği manşetiyle çıkar. Merhumların kabir yerlerinin neresi olacağına dair haberler de gelecek sayılarda görülür. Hatta 4 Ekim 1967 tarihli sayıda "Anadolu, Menderes'in naaşını paylaşamıyor" manşeti görülür. Kur'an kurslarından haberler, ihtida eden gayrimüslimler de *Bugün*'ün üzerinde durduğu meselelerdendir. Yahudilerin Mescid-i Aksa ve çevresindeki işgalleri ve Arap Filistinli Müslümanlara yaptıkları zulümler anlatılır. 23 Ağustos 1967'de İsrail'in işgal ettiği Arap topraklarına Türkiye'deki Yahudileri çağırdığı duyurulur.

Eygi'nin gazetecilik yılları İnönü'nün siyasetteki son ama hâlâ tesirli zamanlarına denk gelir. İnönü'ye karşı öyle sert bir üslup kullanır ve onun devlet ve Müslümanlar aleyhindeki adımlarını eleştirir ki *Bugün*'de bir psikiyatra haftalar sürecek "İnönü'nün Ruh Tahlili" başlıklı (Haziran 1967) bir tefrika yazdırır.

12 Mart 1971 Muhtırasından sonraki birkaç ay *Bugün* gazetesinden takip edildiğinde Müslümanlar aleyhindeki uygulamaların durmadığı aksine muhtırayla arttığı görülür. 31 Mart 1971-15 Nisan 1971 tarihleri arasındaki bazı manşetler iddiamızı destekler: "Ezanın Türkçe Okunması İçin Kanun Hazırlanıyor", "İzinsiz Olarak Açılan Bütün Kur'an Kursları Kapanıyor", "Dört Kur'an Kursu Daha Kapatıldı", "4 Mü'min Daha Adliye'ye Verildi", "Diyânet Kadrosu Solcuların Emrine Giriyor", "Başını Örten İki Kız Talebeye Ceza Verildi"

Bugün'de Kültür-Sanat Faaliyetleri

Bugün'ün tefrika açısından zengin bir gazete olduğu hatırlanmalıdır. Roman, resimli mizah yazıları,[45] fotoroman, düşünce tefrikaları gazetede her zaman yer alır. Şule Yüksel Şenler, Eşref Edib ve Necip Fazıl Kısakürek gazetenin daimi yazarları olmaları yanında roman ve düşünce kitaplarını burada tefrika etmişlerdir. Şenler'in Anadolu'nun her köşesinde büyük kalabalıklara verdiği

44 13 Nisan 1968'de gazetenin manşeti şöyledir: "Hatice Babacan Fakülteye alınmazsa vahim hâdiseler çıkabilir" Malum olduğu üzere başörtüsü yasağına maruz kalan ilk öğrenci Hatice Babacan'dır. Bu tarihten sonra gazetede Babacan çevresinde haberlerle karşılaşılır.

45 Bu hususta merhum Vehip Sinan'ın gazeteye katkıları unutulmamalıdır.

konferanslar, mahkeme kararlarıyla tutuklanması haberleri en açık biçimde *Bugün* sayfalarından takip edilebilir. Meşhur *Huzur Sokağı* romanının tefrikası da 5 Ağustos 1969'da burada başlar. Necip Fazıl'ın *Yeniçeri* ve *II. Abdülhamid* gibi eserleri de *Bugün*'de tefrika edilir.

Nizamettin Nazif Tepedenlioğlu, Eygi gazetelerinde daima hürmetle yad edilen edebiyatçı, gazetecilerdendir. Onun vefatı sonrası arka arkaya pek çok yazı çıkmıştır.[46] Türkçenin muhafazası, dil devrimi ve TDK'nın dil sadeleşmesinde artan faaliyetleri de Eygi gazeteciliğinde öne çıkan eleştirilerdendir. Nâzım Hikmet'in herhangi bir gerekçe ile haberinin yapılmadığı bir hafta Eygi gazetelerinde yoktur. Sadece Nâzım Hikmet değil sol camia içerisinde yer alan pek çok romancı hakkında da neredeyse tamamı eleştiriye dayalı haber ve yazılarla karşılaşırız. Bu metinlerdeki eleştirilerin boyutu bir yana söz konusu şahıslar hakkında biyografik bilgi edebiyat araştırmacılarının dikkatini çekecektir. "Orhan Kemal tedavisini Rusya'da Yaptıracak Kadar Bizden Kopmuştur"[47] yazısı bunlardan biridir. Yine Fakir Baykurt'tan bahseden bir haberde onun Tahir adını değiştirerek Fakir adını alması eleştirilir. "Fakir Baykurt'un İçyüzü" başlıklı yazılarda "Mülevves ideolojisi uğruna 'Tahir' olan adını Fakir yapmıştı."[48] denir. Peyami Safa, Eygi gazetelerinde daima hayırla yad edilen en önemli edebiyatçılardandır. Onu hem sağlığında hem de ölümünden sonra bir vesile sayfalarında misafir eder. O yıllarda henüz genç bir şair olan Sezai Karakoç fikir yazılarıyla kendi poetikasını inşa etmeye başlamış bir isimdir. 18 Ekim 1967'deki manşete göre Karakoç'un *İslam'ın Dirilişi* kitabı mahkeme kararıyla toplatılmıştır.

Tiyatro, bu gazetelerin üzerinde ısrarla durduğu en önemli sanat faaliyetidir. Genelde MTTB'ye bağlı öğrenci gruplarının sahnelediği oyunlar, muhtevaları ve oyun anındaki fotoğraflarıyla haber yapılır. Bursa'daki milliyetçi gençlerin daha sonra Elif Tiyatrosu adını alacak olan Kuva-yı Milliye Tiyatrosu, Karatay Lisesi Tiyatrosu, Balıkesir Sanat Tiyatrosu, çeşitli kolej ve imam-hatip okullarının tiyatro kolları Eygi gazeteciliğinden takip edilebilir.

Millî bir Türk tiyatrosu inşa edilebilmesi için mücadelede bulunan tiyatro toplulukları öne çıkarılır.[49] Hatta İstanbul Belediye Başkanı Fahri Atabey'in

46 Eygi'nin "Hatıralar" başlığıyla 13 Şubat 2006'da *Millî Gazete*'de yayımladığı yazıda Tepedelenlioğlu hakkında geniş malumat bulmak mümkündür.

47 *Bugün*, 1 Kasım 1969.

48 *Bugün*, 5 Şubat 1970.

49 Mehmed Kaplan da "Millî Tiyatronun Lüzumuna Dair" başlıklı kısa bir yazı ile neden böylesi bir tiyatro ihtiyacı doğduğunu anlatır. Mehmed Kaplan, "Millî Tiyatronun Lüzumuna Dair", *Bugün*, 21 Mart 1971.

Harbiye tiyatrosunun açılışında yaptığı konuşmada *"Millî damgasını taşıyan ve her yönü ile İslam ve Türk olan eserlere özlemimiz büyüktür."*[50] dediği görülür. Türk tiyatrosuna büyük hizmeti geçen Hasan Nail Canat da zaman zaman oyunlarıyla gazetenin sayfalarında yer alır. MTTB'nin Cağaloğlu'ndaki şubesinde milliyetçi, mukaddesatçı tiyatrocu gençler yetiştirmek için bir okul dahi kurduğu görülür. Ahmet Kabaklı, Tarık Buğra, Nejat Uygur, Galip Arcan çeşitli başlıklar altında burada ders vereceklerdir.[51]

Devlet Tiyatrolarında ya da farklı sahnelerde yer alan müstehcen ya da İslam değerlerine hakaret eden oyunlar da haberleştirilir. Türk milletinin parasıyla Yahudi propagandası yaptığı iddia edilen *Damdaki Kemancı* oyununun bir yıldır Ankara ve İstanbul'da sahnelenmesi manşete taşınacak kadar önemli görülür.[52] Bu oyundan bahsedilmesinin asıl sebebi Kur'an'ı öven bir oyunun sahneden çekilmesidir. Söz konusu oyun Turan Oflazoğlu'nun *IV. Murad*'ıdır.

Eygi gazetelerinde Nâzım Hikmet başlı başına üzerinde yoğunlaşmayı gerektirecek kadar çok söz konusu edilir. Bunu bir kültür meselesinin ötesinde komünizm tehdidi ve politik bir mesele olarak ele aldığı ifade edilmelidir. 10 Kasım 1968'de Atatürk'ün ölüm yıldönümünde çıkan sayıda Atatürk'ün en büyük düşmanının Nâzım Hikmet olduğu iddia edilir. Aynı haberde Nâzım Hikmet'in Atatürk aleyhindeki bir şiirine yer verilir.

Bâbıâlî'de Sabah

Babıali'de Sabah, 8 Ekim 1965'te yayın hayatına başlar. Gazetenin sahibi kömür sobaları satan, ticaretle uğraşan Hüseyin Avni Alpay, yazıişleri müdürü ise Veli Gün'dür. Müessese müdürlüğünü de Sadi Somuncuoğlu yürütür. Umumi neşriyat müdürü olarak Ergun Göze de gazetenin kadrosundadır. Bir dönem Sabahattin Topbaş gazetenin sahibidir. Daha sonra bu makamda Osman Kılıç görülür.

Nizamettin Nazif Tepedelenlioğlu, Ergun Göze, Emine Işınsu, Nezih Uzel, Galip Erdem, Necip Fazıl, Arif Nihat Asya, Vecihi Ünal, Kâmil Turan, Reşat Ekrem Koçu, Üstün İnanç, Abdurrahman Şeref Laç, Münevver Ayaşlı, Sezai Karakoç gibi isimler gazetenin kadrosundadır. Halide Nusret Zorlutuna, *Aşk ve Zafer* romanı ile "Eski Ramazanlar ve Bayram" yazıları ve Münevver Ayaşlı'nın *Pertev Bey'in Üç Kızı* romanı burada tefrika edilir. İlhan E. Darendelioğlu'nun "Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri" tefrikası yine gazetede görülür.

50 *Bugün*, "Atabey, Tiyatrolarda İslâm ve Türk Eserlerine Yer Verilmelidir.", 13 Ocak 1970.
51 *Bugün*, "MTTB Nihayet Tiyatro Okulunu Açtı", 14 Mayıs 1970.
52 *Bugün*, "Devlet Tiyatrosunda Skanda! Kurânı Öven Piyes Sahneden Alındı" 20 Kasın 1970.

Gazete, Eygi gazeteciliğinde öne çıkan meselelerin sürdürüldüğü bir başka mecra olarak basın tarihindeki yerini almıştır. TRT, Ayasofya, Mehmed Âkif, Peyami Safa, tiyatro, Necip Fazıl ve Nâzım Hikmet, sol entelektüeller, komünizm tehdidi, İlahiyat Fakültesi hocalarından Neşet Çağatay'ın başörtüsünü çıkarmadığı için Hatice Babacan'ı derse almaması hadisesi ve Müslümanların maruz kaldığı meseleler bunlar arasında sayılabilir.

"CHP'lilerin ve aşırı solcuların arpalığı haline gelen TRT hakkında tahkikat" açıldığına dair manşet 10 Aralık 1965 tarihli sayısında yayımlanır. Haberde halkın vergileriyle kurulmuş olan TRT'nin Türk ve Müslüman milletin maneviyatını hedef alan yayınlar yaptığı söylenir. Diyanet İşleri Başkanı İbrahim Elmalı'nın "TRT'nin neşriyatı milletin dinî, millî hissiyatını rencide ediyor." sözlerine de yer verilir.[53]

Necip Fazıl Kısakürek'in MTTB Salonu'nda verdiği bir konferansta Ayasofya'yı gençliğin açacağına dair sözler sarf etmesi gazetenin manşet haberiyle aktarılır.[54] Sadece Ayasofya değil Dolmabahçe Camii de kırk yıl ibadete kapatıldıktan sonra açılır. Cami, deniz müzesi yapılacağı gerekçesiyle kapatılmıştır.[55] Genelde MTTB'de verilen konferanslarda Âkif'e dair programlar yapıldığı da görülür. Milliyetçiler Derneği ve MTTB tarafından yapılan çalışmalarla Peyami Safa'nın mezar projesinin tamamladığı haberi yer alır.[56]

Düşünen Gençlik başlığı altında akademiden Mehmet Çavuşoğlu, Emin Hacıeminoğlu gibi isimlerle dil ve edebiyat meselelerine dair röportajlar yapılır. 1966 yılı Haziran ayında İstanbul Muallimler Birliği'nin Çemberlitaş'taki binasında Türk Dilini Koruma ve Geliştirme Cemiyeti adı altında Ali Nihad Tarlan başkanlığında bir teşkilat kurulur. Mümtaz Turhan, Ayhan Songar, Mithat Sertoğlu, Kemal Erarslan, İbrahim Kafesoğlu gibi isimler buradadır. Cemiyetin ilk kongresinde Nihad Sâmi Banarlı da bir konuşma yapmıştır.[57]

Türkoloji sohbetlerinde Faruk Kadri Timurtaş uzun yazılar kaleme alır. Timurtaş'ın gazetede dil ve kültür meseleleri hakkında başka yazı ve röportajları da görülür. Bunlardan 4 Ağustos 1966 tarihli nüshada "Türkolojinin merkezi Türkiye'dir." sözü başlığa çekilmiştir. Timurtaş, farklı tarihlerde Nâzım Hikmet etrafında cereyan eden hadiseler üzerine şairi eleştiren yazılar kaleme alır. Harp

53 *Babıali'de Sabah*, 6 Mayıs 1966.

54 *Babıali'de Sabah*, "Ayasofya'yı gençlik açacaktır", 2 Ocak 1966.

55 *Babıali'de Sabah*, "Kırk Yıl Sonra İbadete Açıldı", 15 Aralık 1966. Edebiyat Fakültesi'nden Kemal Yavuz imzalı "Ayasofya" başlıklı bir şiir de gazetenin sayfalarında görülebilir: 11 Ocak 1968.

56 *Babıali'de Sabah*, "Peyami Safa'nın Mezarı Yapılıyor", 1 Nisan 1966.

57 *Babıali'de Sabah*, "Türk Dilini Korumak ve Geliştirmek", 30 Kasım 1966.

okulu hadisesi ve mecliste Çetin Altan'ın Nâzım Hikmet'i vatan şairi olarak anması bu yazıların kaynağıdır.

Reis Bey oyununun Necip Fazıl'ın izniyle romanlaştırılması ve gazetede tefrika edilmesi edebiyat tarihi araştırmaları için oldukça önemlidir. Tefrika 1 Ekim 1966'da başlamış, 11 Aralık 1966'daki 41. tefrika ile sona ermiştir.

Eygi gazetelerinde vazgeçilmez bir mesele olarak yerli ve İslamcı tiyatro anlayışını yansıtan oyunlara dair sıkça haberler çıkar. Başkent Tiyatrosu'nca sahnelenen *Parazit* oyunu bunlardan biridir. Tarık Buğra'nın *Ayakta Durmak İstiyorum* oyununun Ankara'da Yeni Sahne tarafından sahnelenmesi üzerine hem oyuncuların fotoğraflarının hem de Tarık Buğra'nın oyuna dair görüşlerinin verildiği bir haber görülür.[58]

İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği Gençlik Tiyatrosu, Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun kendileri için yazdığı *Büyük Otmarlar* oyununu Çapa Eğitim Enstitüsü Salonu'nda oynamışlardır. Mustafa Miyasoğlu, hem oyunun muhtevasını hem de sahnelenmesini uzun bir yazıyla gazetede anlatır.[59] Bu topluluk Zürih'te tertip edilen Birinci Milletlerarası Tiyatro Festivali'de *Büyük Otmarlar* ile birincilik de kazanmıştır.[60]

Konya Yüksek İslam Enstitüsü Talebe Cemiyeti'nin tiyatro faaliyetleri de zaman zaman gazeteye mesele olur. *Onlar Böyleydi* adlı oyunun yazarı İ. Lütfi Çakan'dır.[61] Bu oyundan, birkaç gün sonra "İslamî Temsillere Büyük Rağbet Var" başlıklı haberde yeniden söz açılır. *Onlar Böyleydi*, Antalya'da kalabalık bir seyirci karşısında sahnelenmiştir. Çakan'ın bu oyunu Bursa'daki Elif Tiyatrosu tarafından İnegöl, Karacabey ve Eskişehir'de de icra edilmiştir.[62]

Mustafa Miyasoğlu, "'Fikir Tiyatrosu' Önünde" başlıklı küçük bir yazısında sair tiyatroların her yıl binlerce kişiyi kendisinden uzaklaştırırken yeni kurulan Fikir Tiyatrosu adlı bir topluluğun "sağlam fikir, asil duygu ve ulvî güzelliği seyirciye aktarma" amacıyla yola çıktığını ve Necip Fazıl'ın *Sultan Abdülhamid* oyununu sahneleyeceklerini yazar.[63]

Tiyatroda yeni bir dönemin başladığı gazete sayfalarına yansıyan haberlerde de vurgulanır. Erzurum Hikmet Sahnesi'nin sahnelediği *Çakıl Taşları* oyununda

58 *Babıali'de Sabah*, "Ayakta Durmak İstiyorum", 2 Mayıs 1966.
59 Mustafa Miyasoğlu, "Büyük Otmarlar", *Babıali'de Sabah*, s. 5, 23 Mart 1968.
60 *Babıali'de Sabah*, "İ.Ü.T.B. Dünya Birincisi", 15 Mayıs 1968.
61 *Babıali'de Sabah*, "Onlar Böyleydi Temsili Gişe Rekoru Kırıyor", 16 Mayıs 1968.
62 *Babıali'de Sabah*, "Millî ruha bağlı bir tiyatro", 25 Mayıs 1968.
63 *Babıali'de Sabah*, 3 Ağustos 1968.

sanatçılar, söz konusu iddiayı gazete muhabirine ifade ederler.[64] Gazetede çıkan bir başka haber bunu daha da kuvvetlendirir.[65]

Nâzım Hikmet adının bir Rus şilebine verilmesi edebiyatımız adına önemli bir bilgidir.[66] Şilebin Derince limanında yükün boşaltırken çekilmiş fotoğrafı da haberdedir. Eygi'nin gazete künyesinde sahip olarak görüldüğü tarih 5 Kasım 1968'dir. Eygi'den sonra İlhan Darendelioğlu'nun Nâzım Hikmet hakkındaki "Vatan Şairi mi? Vatan Haini mi?" tefrikası gazetede yer alır.

Yurtdışı

Mehmed Şevket Eygi, 1969'un Ocak ayında Hacca gider. Daha önceki hapis cezasından sürgüne çarptırılmıştır. Hac için yurtdışına çıktıktan sonra Yargıtay'ın kararı gazeteye tebliğ edilir. "İstanbul'a Beyrut'a Hareket"[67] başlıklı yazıdan Eygi'nin *Bugün* gazetesini çıkarırken yurtdışına gidişi hakkında bilgi ediniriz. 1969'un Ocak ayında 163. maddeden mahkum edilmiştir. Onu mahkum eden Temyiz dairesinde Yassıada'nın başsavcısı Egesel ve arkadaşları vardır. Eygi'nin avukatlığını Abdurrahman Şeref Laç üzerine almış ve bir telefonla Eygi'ye mahkumiyetin kesinleştiğini haber vermiştir. Fakat mecliste "Basın âffı Kanunu Tasarısı" konuşulmaktadır. Bir iki ay içinde basın suçlarıyla ilgili bir affın çıkacağını umut etmektedirler. Bu kanun çıkana kadar hacca gitmeye karar verir. Suudî Arabistan konsolosluğuna vize müracaatı yapar. Bu sırada konsolosluk yetkilileri "Bizim hükûmetimiz Türkiye'den üç kişilik bir gazeteci heyetini Suudî Arabistan'a çağırdı. *Tercüman*'dan, *Son Havadis*'ten birer kişi, *Bugün*'den de sizi davet etmeyi kararlaştırmıştık. Sizin de şu anda hacc için müracaatınız iyi bir tevafuk eseri oldu. Tayyare biletiniz de bizden." diye bir karşılık alır. Bir an önce havaalanına ulaşmak ve Atina'dan gelip Beyrut'a gidecek uçağa binmek istemektedir. Ancak karlı, fırtınalı İstanbul'a söz konusu uçak inemez ve Eygi bir sonraki Beyrut uçağını beklemek üzere yetkililerin davetiyle Hilton'da geceyi geçirir. Ertesi gün Laç, uğurlamaya gelir ve Eygi Beyrut'a uçar. Bir Ermeni'nin çok pahalı olmayan bir oteline yerleşir. Birkaç aya af kanunu çıkar ve ben memlekete dönerim diye çıktığı bu yolculuk altı yıl sürmüştür.

64 *Babıali'de Sabah*, 3 Şubat 1969.

65 *Babıali'de Sabah*, "Artık bizim de tiyatromuz var", 10 Şubat 1969.

66 *Babıali'de Sabah*, "Nâzım Hikmet isimli Rus gemisi İzmit'te" 2 Aralık 1968. Bu haber Eygi, gazetenin başına geçtikten sonra çıkan haberlerdendir.

67 Mehmed Şevket Eygi, "İstanbul'a Beyrut'a Hareket", *Büyük Gazete*, 24 Kasım 1976. "Karz-ı Hasenle Sermaye Edinip İslamî Neşriyat Yapmak Suç mudur" başlıklı *Büyük Gazete*'de yayımlanan bir yazısında da *Bugün*'ü çıkarırken her yıl Ramazan ayının birinde gazete ile ilan ederek mal beyanında bulunduğunu anlatır: 1 Aralık 1976.

Haccı tamamlayıp üç ay daha Arabistan'da kalır. Ardından Beyrut'a gider. Bir ev tutup orada da üç ay geçirir. Avrupa'ya gider. Beş yıl da Almanya'da sürgün hayatı yaşar. O sırada gazetenin yazı işlerini Sabri Yılmaz yürütür. Eygi, görüldüğü üzere Kanlı Pazar Hadisesinden önce yurtdışına çıkmıştır. Gündemde basın affı çalışması vardır. Bunun sonuçlanmasını yurtdışında bekler ancak üç ayda biteceğini sandığı bu günler altı yıl sürer. 12 Mart Muhtırası olduğunda da yurtdışındadır. 1974'te genel af çıkıp, ağır cezalardaki yüzlerce dosyası kaldırıldıktan sonra Türkiye'ye döner. Bedir Yayınevi dışındaki bütün kurumları batmıştır. *Bugün*'ün idare müdürü İsmail Özdoğan, Eygi için 18 bin lira saklamıştır. Onunla da kitaplarını koymak için birkaç dolap yaptırır. Yurtdışındayken Kerküklü dostu Doktor Yusuf Zeynelabidin'den 30 bin mark civarında borç alarak geçinmiştir.

Haftalık *Büyük Gazete*

Mehmed Şevket Eygi'nin sahibi ve idarecisi olarak görüldüğü son yayın *Büyük Gazete*'dir. İlk sayısı Ocak 1976'da çıkar. Birinci sayısında "Türkiye Nasıl Kurtarılır?" manşeti görülür. *Büyük Gazete*, Eygi'nin geçmiş yılların muhasebesini yaptığı, yazar kadrosunun azlığı dolayısıyla aynı sayıda birden çok imza ile yazılar kaleme aldığı bir gazete olur. Oradaki yazılarından birinde "*1974'te af kanunundan sonra yurda döndüğüm zaman, bir dostuma emanet olarak bırakmış olduğum Bedir Yayınevi dışında elimde hiçbir imkân kalmamıştı. Artık günlük gazete çıkartamazdım. Beyazlar benden intikamlarını almışlardı...*"[68] diyerek hem gazeteciliğe dair hevesini terk etmediğini hem de ancak haftalık bir yayını idare edebileceğini dile getirir.

Yeniden basına dönmesinin faydalı olup olmayacağına dair okurlarla hasbihal ettiği bir başka yazı kaleme alır. Türkiye'ye döndükten sonra tuttuğu notları üç yazıda okura takdim eder. Orada bir gazete çıkarmasının doğruluğunu sorar ve idealindeki gazeteyi anlatır. Bu gazete Müslümanları kaynaştırıcı bir yayın yapmalı, bir partiye saplanıp diğerlerine mesafeli olmamalı, insanları namaz ve cemaate teşvik etmeli, Bolşevikliğe karşı milleti manen silahlandırmalıdır.[69] Eygi, gazeteyi tek başına doldurur. Bunu kendisi de ifade etmekten kaçınmaz:

"Büyük Gazete'nin nâçiz sahibi sıfatıyla, kendimi bu işe verdiğime göre gerek telif, gerek tercüme, derleme, adapte yoluyla -inşaallah- birkaç muharririn yerini tutacak kadar faydalı olabileceğimi zannetmekteyim."[70]

68 Mehmed Şevket Eygi, "Yaşar Nuri'ye cevap: Türkiye'nin kızıl bir cehennem olmasını istemedik", *Millî Gazete*, 27 Mayıs 2008.

69 Mehmed Şevket Eygi, "Gazete çıkartayım mı?" *Büyük Gazete*, S. 1, Ocak 1976.

70 Mehmed Şevket Eygi, "Kadromuz", *Büyük Gazete*, 28 Nisan 1976.

Büyük Gazete'de kendi imzasını bazen bir sayfada dört yazıyla göstermesinin yanında Ubeydullah Küçük müstearını kullandığı da ifade edilmelidir.

Büyük Gazete'nin sayfaları arasında "Mırnav" adıyla tek sayfalık müstakil bir mizah gazetesine yer verir. Eygi'nin yıllık kazancını hesaplarken kalp krizi geçiren Hasûd Bey'in macerası mizahî yazıları da yine bu sayfalarda görülür.

Hekimoğlu İsmail, Vehip Sinan, Raif Ogan, Bedî Şehsuvaroğlu gibi isimler gazetede yazar. Nezih Uzel'in Gönül Erleri üst başlığıyla yazdığı portre yazıları da bir araya getirilmeyi hak edecek değerdedir. Uzel, Üsküdarlı Nâfiz Efendi, Midhat Baharî Bey, Hafız Kudsî Efendi, Ulvi Erguner, Yusuf Fahir Baba, Hattat Necmüddin Hoca, Ümmi Sinan Dergâhı, Merkez Efendi, Yahya Efendi, Seyyid Seyfullah, Sineçak Yusuf Dede, Selami Ali Efendi gibi isim ve mekânlar hakkında denemeler kaleme alır. Münevver Ayaşlı'nın "Tanıdıklarım", sonra "Yakın Tarihten Portreler" üstbaşlığıyla yazdığı Asaf Hâlet Çelebi ve Halide Edip portreleri önemlidir. Nâzım Hikmet burada sadece mizah sayfalarında yer bulur.

Dört Gazeteden Sonrası

1974'ün sonbaharında Türkiye'ye gelen Eygi, Haldun Simavi'nin yönetiminde çıkan *Son Çağrı* gazetesi ile medyaya döner. Eygi'nin ücret alarak çalıştığı son gazete Hürriyet grubunun bu gazetesi olur. Buradaki faaliyeti birkaç ayı geçmemiştir. En son 1988'de üç ay süreyle *Zaman* gazetesini idare etmiştir. 1991'den vefatına kadar *Millî Gazete*'de yazmıştır. Eygi, 12 Temmuz 2019'da vefat etmiş, Fatih Camii'nde kılınan namazın ardından Merkezefendi'ye defnedilmiştir.

MEHMED ŞEVKET EYGİ: GAZETECİ ve KÜLTÜR ADAMI

Cem Sökmen
Kırklareli Üniversitesi

Mehmed Şevket Eygi, 1933 yılında Karadeniz Ereğli'de Said Bey ve Seher Hanım'ın oğlu olarak dünyaya gelmiştir. 7 yaşına kadar Ereğli'de yaşadıktan sonra annesinin teşebbüsüyle Galatasaray Lisesi'nin ilkokul kısmında okumak üzere İstanbul'a gitmiştir. İstanbul'da teyzesine emanet edilen Eygi, 7 yaşında bir çocuk olarak bu değişikliğin kendisine hissettirdiklerini şöyle anlatır:

"7 yaşında çıktım. O zaman karayolları bugünkü gibi yaygın değildi. Sahillerdeki şehirlerden İstanbul'a vapurlarla, yani kömürle çalışan buharlı yolcu gemileriyle gelinirdi. Bacalarından siyah dumanlar savuran bir gemiye bindik Ereğli'den. İstanbul'a geldik. Rahmetli annem ve teyzem beni aldılar, Ortaköy'deki Galatasaray Lisesi'nin ilk kısmına getirdiler, yazdırdılar. Sonra onlar çektiler, gittiler. Küçücük bir çocuk olarak kalakaldım. Hiç alışmadığım bir şey. Sonra tabii okula alıştım. Senelerce gurbet hayatının, yatılı öğrencilik hayatının -bazen rahmetli teyzem hafta sonları beni alır evine götürürdü ama bazen Cumartesi, Pazar da orada kalırdım- benim yetişmemde, karakterimin gelişmesinde oldukça tesiri oldu. Bir nevi çile gibi bir şey."[1]

Mehmed Şevket Eygi'nin 1940-1945 arasındaki ilkokul yılları Galatasaray Lisesi'nin Ortaköy'deki binasında, 1945-1952 arasındaki ortaokul ve lise yılları ise Beyoğlu'ndaki binasında geçmiştir. Eygi, yazı ve söyleşilerinde sık sık Ga-

1 Mehmed Şevket Eygi, "Yetişmemde Esas Rol Galatasaray Mektebine Ait", söyleşi: Mahmut Bıyıklı, *Yaşayan Hatıralar* içinde, İstanbul, Okur Kitaplığı, 2018, s. 86.

latasaray Lisesi'nde geçen on iki yılın ve aldığı eğitimin kıymetine vurgu yapmıştır. Henüz okuma-yazma bilmediği altı yaşındayken annesinden dinlediği *Afacan* ve *Çocuk* dergilerinden sonra Galatasaray Lisesi'ne ait kütüphanelerde okuduğu kitaplar bilgi ve kültürle ilişkisini kuvvetlendirmiştir:

"*Kitapları, okumayı çok sevdiğimi gören idareciler ve hocalarımız -bizim lise o zamanlarda bile dört seneydi- 9. sınıftan itibaren lisenin müze kütüphanesinin anahtarını bana verdiler. Kütüphane memuru Celal Bey vardı, bir anahtar onda, diğeri öğrenci kütüphane temsilcisi olarak bende. Bir anahtar da edebiyat öğretmeni Orhan Şaik Gökyay'daydı. Tabii öyle sıradan, uyduruk bir kütüphane değildi; müze-kütüphaneydi. Çok kıymetli tarihi kitaplar vardı Galatasaray Lisesi Kütüphanesi'nde.... Tabii etütlerde ve ders çalışma saatlerinde oraya gidiyordum. Hem dersime çalışıyordum hem de orada kitaplarla meşgul oluyordum. Benim yetişmemde, bir şeyler öğrenmemde ve mutlu olmamda da rolü olan bir mekândır.*"[2] Galatasaray Lisesi'nin kütüphanesiyle kurduğu derin ilişkinin en ilginç örneklerinden biri, öğretmeni Muvaffak Benderli'nin derste öğrencilerine okumak istediği bir kitap için Eygi'yi görevlendirmesiyle ortaya çıkmıştır:

"*Bir gün edebiyat hocamız derste, 'Şevket, kütüphaneye git, Feridun Bey Münşeatı'nı getir.' dedi. Ben koştum, kütüphaneye gittim, Osmanlıca Feridun Bey Münşeatı'nı getirdim. Hocamız, sayfalarını karıştırdı ve Kanuni Sultan Süleyman'ın Fransa Kralı François'ya yazdığı 'Name-i Hümayun'u okudu bize. Düşünebiliyor musunuz? Okulun kütüphanesi o kadar zengin ki, Feridun Bey Münşeatı gibi çok nadir, çok değerli bir eser bile vardı orada. Ben onu okumasını biliyorum. En azından başlığını... Ve hocamız onu karıştırarak içinden bize tarihi bir belge okuyor. Bundan elli-altmış sene önceki lisenin, lise kültürünün, lise hocalarının da kalitesini gösteren bir hatıra.*"[3]

Mehmed Şevket Eygi, Galatasaray Lisesi'ndeki öğretmenlerinden de her fırsatta övgüyle söz etmiştir. Galatasaray Lisesi'nde dersini dinlediği öğretmen kadrosunun İstanbul Üniversitesinde görev yapan akademisyenlerle boy ölçüşebilecek seviyede olduğunu vurgulamıştır. Özellikle eğitim konusundaki yazı ve konuşmalarında, ilkokul öğretmeni Hafız Nuri Bey'den başlayarak, Şemseddin Sâmî'nin damadı Raşid Erer, Fransız tarihçi Robert Mantran, İsviçreli arkeolog Ernest Mamboury, Nihad Sami Banarlı, Orhan Şaik Gökyay, Ahmet Kutsi Tecer, Ömer Zeki Defne, Muvaffak Benderli ve Ercüment Ekrem Talu

2 Mehmed Şevket Eygi, "Yetişmemde Esas Rol Galatasaray Mektebine Ait", söyleşi: Mahmut Bıyıklı, *Yaşayan Hatıralar* içinde, İstanbul, Okur Kitaplığı, 2018, s. 86.

3 *Yaşayan Hatıralar* içinde, İstanbul, Okur Kitaplığı, 2018, s. 89.

gibi isimlerin öğrencisi olmanın hissettirdiği gururu ifade etmiştir.[4]

1952 yılında Galatasaray Lisesi'nden mezun olduktan sonra Mehmed Şevket Eygi'nin üniversite eğitimi için tercihi Mülkiye olacaktır. Bu yıllarda babasının işleri bozulduğundan, Mülkiye'nin kırk öğrenciye verdiği burs Mehmed Şevket Eygi'nin bu okulu tercih etmesinde etkili olmuştur. Ancak aldığı burs da yeterli olmayınca Mülkiye'den bir hocasının yardımıyla Ankara'da açılan Fransız Kültür Merkezi'nde yarı zamanlı olarak çalışmaya başlamıştır.[5] Mülkiye öğrenciliği sırasında, aynı fakültede okuyan Sezai Karakoç ve Hukuk Fakültesinden Ziya Nur Aksun ile tanışıp arkadaşlık etmeye başlamıştır. Sezai Karakoç'un hatıralarında Mehmed Şevket Eygi'nin daha o yıllarda yayıncılığa ilgi duyduğu görülmektedir.

"*İstanbul'da Eşref Edip Beyle görüşmüştü. Eşref Edip o zaman Sebilürreşad'ı yeniden çıkarıyordu. Şevket, ideal olarak Sebilürreşad'ı görüyordu o zamanlar. 'Bana verse de Sebilürreşad'ı çıkarsam ilerde, fakat vermez' diyerek umutsuzluğunu belirtirdi.*"[6]

Mehmed Şevket Eygi, 1956 yılında Mülkiye'nin siyasi şubesinden mezun olmuştur. Okulu bitirdikten sonra 1957 yılında Ankara'da aralarında Dursun Aksoy, Rıza Ulucak, Salih Özcan, Zihni Hızaloğlu gibi isimlerin bulunduğu bir grup arkadaşıyla birlikte *İslam* dergisini çıkarmıştır. 1958 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı'nda çevirmenlik kadrosuna girmiş ve bir süre sonra askerlik yapmak üzere Erzurum'a gitmiştir. Askerlik bittikten sonra Ankara'ya dönmüş, Diyanet İşleri Başkanlığındaki çevirmenlik kadrosunda çalışmaya devam etmiştir. 27 Mayıs sonrasında, oluşan gergin atmosferle birlikte, Sönmez Neşriyat adına Mahir İz'den gelen iş teklifi memuriyetten ayrılmasına sebep olmuştur.[7]

Yeni İstiklal Gazetesi ve İstanbul'a Dönüş...

Mehmed Şevket Eygi'nin ilk gazetecilik deneyimi haftalık *Yeni İstiklal* gazetesi ile gerçekleşmiştir. *Yeni İstiklal*, 27 Mayıs askeri müdahalesi sonrasında İstanbul'da yaşayan muhafazakâr tüccar ve eğitimcilerin ortak teşebbüsüyle vücut bulmuş bir gazetedir. Gazete için gereken sermayeyi sağlayan tüccarların yayın sorumluluğu çerçevesinde en çok güvendiği isimler İstanbul Üniversitesi

4 Abdullah Yıldız, "İslami Basının Öncü İsmi: Mehmed Şevket Eygi", *Umran*, 2007, S. 154, s. 75.5

5 Abdullah Yıldız, agm., s. 76-77.

6 Sezai Karakoç, "Hatıralar", *Diriliş*, 7 Temmuz 1989, S. 5

7 Abdullah Yıldız, agm., s. 77.

öğretim üyesi Ali Fuad Başgil ile Haydarpaşa Lisesi edebiyat öğretmeni Mahir İz olmuştur. Amacı önce muhafazakâr bir gazete çıkarmak daha sonra kitap yayıncılığı yapmak olan bu oluşum için Sönmez Neşriyat adlı şirket kurulmuştur. Dönemin yayıncılık anlayışında gazetecilik yapanlar kendi matbaalarının sahibi olduğu için Sönmez Neşriyat'ın kuruluşundan sonraki ilk adım matbaa satın alınması olmuştur. Ancak matbaa işletmeciliğinde ekonomik başarı sağlanamayınca makinelerin satılmasına ve gazetenin farklı bir matbaada bastırılmasına karar verilmiştir. Ekonomik zorluklar gazetenin günlük çıkarılmasını ve tek işi gazeteyle ilgilenmek olan bir kadronun kurulmasını engellemiş, bu şartlar altında haftalık *Yeni İstiklal* gazetesinin ilk sayısı 21 Aralık 1960'ta, Cağaloğlu'nda bulunan ve İstanbul gazetecilik tarihi içinde pek çok gazeteye ev sahipliği yapmış Şeref Efendi Sokak'ta, 13 numaralı binada yayınlanmıştır. Gazetenin ilk sayılarının hazırlanmasında Mahir İz sorumluluk almış aynı zamanda başyazarlık yapmıştır. *Yeni İstiklal*'in ilk sayılarında Mahir İz ve Ali Fuad Başgil'le birlikte, Nurettin Topçu, Hasan Basri Çantay, Faruk Kadri Timurtaş gibi isimlerin yazılarına rastlamak mümkündür. *Yeni İstiklal* gazetesi hem haftalık periyodda yayınlandığı hem İslami hassasiyetlerinin yansıtılması misyonunu taşıdığı için bir gazeteden çok dergiye benzemektedir. Gazetenin yazar havuzu ise kökü 1940'lara dayanan dergiler ve bu dergileri yayınlayan isimlerden yararlanılarak oluşturulmuştur. Bilindiği gibi Türkiye'de muhafazakâr yayıncılık Nurettin Topçu, Necip Fazıl, Eşref Edip, Osman Yüksel Serdengeçti ve -bir sonraki kuşaktan olmakla birlikte- Sezai Karakoç'un yayınladığı dergilerle gelişmiştir. Dergiler zaman içinde hem anılan isimleri muhafazakâr dünyanın üstadları haline getirmiş, hem de yazdıkları takip edilebilecek farklı ve yeni isimleri tanıtmıştır. Muhafazakâr aydınların küçük de olsa bir takipçiler grubu/cemaati oluşmuş, dergi bürolarında ve evlerinde takipçileriyle bir araya gelmeye başlamışlardır. Hemen hepsi için, dergi yayıncılığı dönemler hâlinde gerçekleştirilebilen bir faaliyet olmuş, süreklilik sağlanamamıştır. Öne çıkan isimlerden Eşref Edip, geçmişi 27 Ağustos 1908'de ilk sayısı yayınlanan *Sırat-ı Müstakim* dergisine dayanan *Sebilürreşad*'ı 23 yıllık aradan sonra 1948'de yeniden yayınlamaya başlamış, 1966'ya kadar 362 sayıyı okuyucusuyla buluşturmuştur. Asıl mesleği öğretmenlik olan Nurettin Topçu 1939 yılından itibaren dönemler hâlinde *Hareket* dergisini, Necip Fazıl, 1940'lardan itibaren çeşitli dönemlerde *Büyük Doğu* dergisini, Osman Yüksel Serdengeçti 1947'den itibaren *Serdengeçti* dergisini, Sezai Karakoç, 1960'ta kurduğu *Diriliş* dergisi, aralıklarla 1992 yılına kadar yayınına devam edecektir. *Yeni İstiklal* gazetesi altı yıllık yayın hayatı bu isimlerden yararlanma yolunu seçmiştir. Necip Fazıl'ın daha sonra *Başmakalelerim* kitap serisi içinde toplanan yazılarının bir kısmı *Yeni İstiklal* gazetesinde yayınlanmıştır. Sezai

Karakoç'un ilk eserlerinden olan *Dirilişin Çevresinde* kitabındaki yazıların bir kısmı *Diriliş* dergisinde yayınlanmışken bir kısmı da *Yeni İstiklal*'de çıkmıştır.

Asıl mesleği tüccarlık ya da eğitimcilik olan isimlerin öncülük ettiği *Yeni İstiklal* gazetesinde, yayın hayatına başlamasından kısa bir süre sonra sadece gazetenin hazırlanmasıyla ilgilenebilecek bir çalışan ihtiyacı belirmiştir. Bu çerçevede akla gelen ilk isimlerden biri Mehmed Şevket Eygi olmuştur. Mahir İz, hatıralarında Mehmed Şevket Eygi'nin *Yeni İstiklal* gazetesinin yazı işleri müdürlüğüne getirilme sürecini şöyle anlatmaktadır:

"Tabii derslerimiz, idare işi bizi yoruyordu. Gazeteyi başlı başına idare edecek birinin başa geçmesi lazımdı. Ali Fuad Bey'e başvuruldu, Hakkı Devrim Bey'i tavsiye etti. Kendisine müracaat edenler müspet cevap alamadılar. Ankara Diyanet İşlerinde mütercimlik yapmakta olan Galatasaray Lisesi ve Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu ve Hariciye Vekaleti imtihanlarına girip başarı kazandığı hâlde serbest çalışmak ve bir mecmua çıkarmak emelinde olan Mehmed Şevket Eygi Bey'i benden evvel heyete kabul ettirememiş olan Başgil merhum ile görüştüm. Şevket Bey'i Galatasaray'dan mezun olduğu sene tanıdığımı, bilgili, dürüst karakterli, sağlam inançlı ve çok çalışkan, gayretli bir genç olduğunu ve çok kitap okuduğunu, gazetenin başına geçmesinin yerinde olacağını anlattım, iyi karşıladı ve anlaştık. Ankara'ya gidip kendisini evinde bularak teklifimi yaptım. Gazete kendisine ait olursa çalışabileceğini söyledi. 'Gazetenin idaresi size ait olacaktır. Daha sonra şirketten gazetenin sahipliğini devir alabilirsiniz ve bu hususta bir teklifte bulunursunuz.' dedim. Kabul etti. Geldi işe başladı. Bizim omzumuzdan bu munzam ağır vazife kalktı."[8]

Mehmed Şevket Eygi'nin ismi *Yeni İstiklal* gazetesinin 24 Mayıs 1961'de yayınlanan 23.sayısından itibaren gazetenin künyesinde "yazı işleri müdürü" olarak yer almaya başlamıştır.

Yazı işleri müdürlüğüne başlamasından altı ay sonra Mehmed Şevket Eygi'nin Yeni İstiklal gazetesinin tek sahibi olma süreci başlamıştır. Sönmez Neşriyat şirketinin yöneticileri ekonomik zorlukları gerekçe göstererek *Yeni İstiklal*'i kapatma kararı vermişken, Eygi'nin satın alma teklifiyle gazete yayın hayatına devam etme imkânı bulmuştur.

Mehmed Şevket Eygi'nin gazeteyi yönettiği dönemde Rasim Özdenören, Celil Kahvecioğlu müstear ismiyle arkadaşı Ahmet Kutlay'la birlikte *Yeni İstiklal* gazetesinde edebiyat sayfası hazırlamış,[9] Nuri Pakdil, 1964-65 yıllarında sanat sayfalarına bir süre katkıda bulunmuştur. Muhafazakâr çevrelerde Şule Yüksel

8 Mahir İz, *Yılların İzi*, 5.baskı, İstanbul, Kitabevi Yayınları, 2013, s. 462-463.

9 Rasim Özdenören, *Açık Mektuplar*, İstanbul, İz Yayınları, 2014, s. 36.

Şenler'in adının duyulmasına vesile olan "İslam Kadınına Hitap" adlı yazısı 1967'de *Yeni İstiklal* gazetesinde yayınlanmıştır.

Bugün Gazetesi

Mehmed Şevket Eygi, satış rakamı otuz bin civarında seyreden haftalık *Yeni İstiklal* gazetesinin yayınını sürdürürken 1966 yılının ilk aylarında bir günlük gazete fikri ortaya çıkmıştır. *Yeni İstiklal*'in tüccarlar ve eğitimcilerin katkılarıyla doğuşuna benzer bir biçimde, *Bugün* gazetesinin çıkarılmasında da İstanbullu muhafazakâr tüccarlar ön ayak olmuşlardır. 1960'lı yıllarda ülkede gerçekleşen toplumsal ve kültürel hareketlilik günlük yeni bir gazete fikrinin somutlaşmasında başlıca etken olmuştur.

Bununla birlikte Türkiye'de 1960'lı yıllarla birlikte karayolları ağının gelişmesi İstanbul gazetelerinin pek çok şehre yayınlandığı gün ulaşabilmesini sağlamıştır. Ulaşımda yaşanan ilerleme gazetelerin satış rakamlarını arttırmıştır. Ülkemizde günlük gazetelerin toplam satışı 1950'de 300 bin iken, 1956'da 1 milyon 60 bin, 1960'ta 1 milyon 411 bin, Mehmed Şevket Eygi'nin Bugün gazetesini çıkaracağı 1966'da 1 milyon 500 bine yükselmiştir.[10] Gazetelerin güçlenmesinde ulaşımla birlikte sanayileşme, şehirleşme ve eğitimli insan sayısının artışı gibi faktörler önemli rol oynamıştır. 1960'larda gerçekleşen toplumsal değişim bir yandan fikir gazeteciliğinden kitle gazeteciliğine geçiş sürecini hızlandırırken diğer yandan farklı ideoloji ve dünya görüşlerinin sözcüsü olacak gazetecilik, dergicilik ve kitapçılık faaliyetlerine de ivme kazandırmıştır. Böyle bir atmosfer içinde İstanbul'da Nazif Çelebi, Ömer Derin ve Rıfat Tandoğan'ın öncülüğünde yapılan toplantılarda muhafazakâr bir günlük gazetenin yayını için gereken sermaye toplanmış ve gazetenin sorumluluğunun Mehmed Şevket Eygi'ye teklif edilmesi kararı alınmıştır.[11]

Mehmed Şevket Eygi, 1966 yılının Haziran ayından itibaren *Yeni İstiklal* gazetesinde *Bugün* gazetesinin yayınlanacağına dair duyurular yapmaya başlamıştır. *Bugün* gazetesinin ilk sayısı 14 Aralık 1966'da çıkarılmıştır. Gazetenin ilk günlerinde ihtiyatlı bir yayın politikası takip edilmiş, satış rakamı düşük seyretmiştir. Zamanla şartların gerektirdiği düşünülmüş olsa gerek ki sert eleştiriler içeren, polemiklere açık bir yayın politikasına geçmiştir. Bu dönemde gazetenin satış rakamı 80 bin civarına yükselmiş, toplumsal karşılığı hatırı sayılır bir biçimde artmış, Eygi, bu gazeteye daha fazla zaman ayırabilmek için

10 Michael Kuyucu, *Türkiye'de Medya Ekonomisi*, İstanbul, Esen Kitap, 2012, s.55

11 Abdullah Yıldız, "İslami Basının Öncü İsmi: Mehmed Şevket Eygi", *Umran*, 2007, S. 154, s. 78.

1967'de haftalık *Yeni İstiklal* gazetesini kapatmıştır. İlerleyen günlerde *Bugün* gazetesinde yayınlanan çeşitli yazı ve haberler gerekçe gösterilerek gazeteye çok sayıda dava açılmış, oluşan baskı Mehmed Şevket Eygi'nin 1969 yılı başlarında Türkiye'den ayrılmasını getirmiştir. Mehmed Şevket Eygi'nin yurt dışına çıkışından sonra 6 Mayıs 1969 tarihinden itibaren gazetenin künyesinde sahibi olarak Hayrettin Bulut'un ismi görülmüştür. Eygi'den sonra İsmail Oğuz'un genel yayın yönetmenliğini, Hilmi Karabel'in yazı işleri müdürlüğünü üstlendiği gazete 12 Mart 1971 Muhtırası dönemine kadar yayın hayatına devam etmiştir. Bu süreçte Mehmed Şevket Eygi köşe yazılarını yurt dışından yazmaya devam etmiştir. 1497 gün yayınlandıktan sonra 1 Mayıs 1971'de kapatılan *Bugün* gazetesinin beş yıllık macerasında Necip Fazıl, Bülent Şeren, Refik Özdek, Refik Şevki, Sezgin Sezer, Cemal Oğuz Öcal, İhsan Cemil Derbent, Sinan Omur gibi isimler köşe yazarlığı yapmıştır. Gazetenin yazı işlerinde daha sonraki yıllarda farklı milliyetçi ve muhafazakâr gazetelerde isimleri gözükecek olan Ahmet Güner Elgin, Keramettin Aşmaz ve Abdullah Aksak gibi isimler çalışmıştır.[12] Mehmed Şevket Eygi, *Bugün* gazetesinden sonra 1968 yılında *Babıali'de Sabah* gazetesini satın almıştır. *Babıali'de Sabah*, 1965 yılının Ekim ayında Mehmet Emin Alpkan, Galip Erdem, Ergun Göze, Ömer Öztürkmen, Sadi Somuncuoğlu ve Emine Işınsu gibi isimlerin öncülüğünde kurulmuştur.[13] On binin üzerine pek çıkamayan satış rakamı ve yaşanan ekonomik sorunlar sebebiyle yönetici ve yazar kadrosu sıkça değişen *Babıali'de Sabah* gazetesi 1967'de Muammer Topbaş tarafından satın alınmış, genel yayın müdürlüğüne Osman Kılıç getirilmiştir.[14] Gazetenin organizasyon sorunlarına çözüm bulunamayınca gazete 1968'de Mehmed Şevket Eygi'ye satılmıştır. Ancak önce Bugün gazetesinin yoğun mesaisi sonra da yurt dışına çıkması sebebiyle Mehmed Şevket Eygi *Babıali'de Sabah* gazetesini ikinci planda bırakmak zorunda kalmıştır. 12 Mart sürecinde kapatılan *Babıali'de Sabah* gazetesi, 1970'lerin ortalarında Süleyman Hilmi Tunahan çevresi tarafından satın alınarak Mustafa Akkoca'nın yayın yönetmenliğinde yayınlanmaya devam etmiştir.[15]

12 Ekrem Bektaş, "Bugün Gazetesi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C 6, İstanbul, 1992, s. 360-361.

13 Ergun Göze, *Yaşasın Hatıralar*, İstanbul, Kubbealtı Neşriyatı, 2007, s. 27.

14 Ahmet İyioldu, *60'lılardan Vatan Kurtarma Hikayeleri*, İstanbul, Ötüken Neşriyat, 2014, s. 127.

15 Hüdavendigar Onur, *Türk Sağı Sözlüğü*, İstanbul, Biyografi Net Yayınları, 2004, s. 476.

Marmara Kıraathanesi Günleri...

1961'de *Yeni İstiklal* gazetesinde çalışmak için İstanbul'a gelen Mehmed Şevket Eygi yurt dışına çıktığı 1969'a kadar bu şehirde yaşayacaktır. 1940-1952 arasındaki Galatasaray Lisesi öğrenciliğinden sonra gazetecilik ve yayıncılıkla uğraştığı 1961-1969 arasındaki yıllar Mehmed Şevket Eygi'nin hayatındaki ikinci İstanbul dönemidir. Bu yıllarda Üsküdar'da oturan Eygi'nin iş dışı zamanlardaki en önemli uğrağı Beyazıt'taki Marmara Kıraathanesi olmuştur. 1950'lerin ikinci yarısındaki imar hareketiyle ortadan kalkan Küllük Kıraathanesi'nin müdavimlerini devralan Marmara Kıraathanesi özellikle 1960'larda ününü arttırmıştır. Geniş bir alana sahip bu mekânın bir kısmı bilinen kahvehanelerin görüntüsünü taşımakla birlikte Beyazıt Meydanına bakan ön bölümü kültür adamlarına ayrılmış gibidir. İstanbul Üniversitesi, Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Belediye Kütüphanesi, Sahaflar Çarşısı, Beyaz Saray Kitapçılar Çarşısı gibi eğitim ve kültür merkezleriyle birlikte Cağaloğlu'ndaki gazetecilik, dergicilik, kitapçılık dünyasına ve İstanbul'un önemli liselerine yürüme mesafesinde oluşu Marmara Kıraathanesi'ni kısa zamanda bir kültür mahfili haline getirmiştir. Mehmed Şevket Eygi, Marmara Kıraathanesi'nin merkez şahsiyetlerinden biri olan Ziya Nur Aksun için yazdığı yazıda bu mekânın atmosferini ve önde gelen isimlerini şu cümlelerle anmıştır:

"Ziya Nur Beyefendi ile haftanın her günü, akşamleyin Beyazıt'ta ki Marmara Kıraathânesi'nde buluşuyorduk. Oraya kimler gelmiyorduki... Sonradan profesör ve Konya Üniversitesi Rektörü olan Erol Güngör. O tarihte İstanbul Edebiyat Fakültesinde Prof. Mümtan Turhan'ın asistanıydı. Profesör Mükrimin Halil Yinanç Bey, Teknik Üniversitesi profesörlerinden Nuri Kayahöyüklü, Sezai Karakoç, Şeyh Muzaffer Ozak Efendi. Bazen Üstad Necip Fazıl da gelirdi. Daha sonra gazeteci ve yazar olan Ahmet Güner Bey... Marmara Kırâathanesi gerçekten bir akademi bir Encümen-i Dâniş gibiydi. İsmini hâlâ unutmamışımdır, yaşlı bir garson vardı. Hulusi Bey, bize nefis çaylar getirirdi. Sigaralardan derin nefesler çekilir (ben içmezdim) çaylar yudumlanır ve memleketin hali, bilhassa yakın tarih, başımıza gelenler, olup bitenlerin mahiyeti, gelecekte neler olacağı konusunda derin mübâhaseler yapılırdı. Ahmet Güner Bey, Ötüken Yayınevi tarafından neşredilen *Marmara Kitâbeleri* adlı kitabında bu kıraathâneden bahsediyor. Sanırım bundan sonra Türkiye'de böyle bir yer olmaz."[16]

Önce *Yeni İstiklal* sonra *Bugün* gazetelerini çıkaran bir isim olarak Mehmed

16 Mehmed Şevket Eygi, "Feyyaz Bir Zeka", *Bilge Tarihçi Ziya Nur Aksun Kitabı* içinde, haz. Necmettin Turinay, Ömer Ziya Belviranlı, Mehmet Nuri Yardım, İstanbul, Marifet Yayınları, 2004, s. 171-172.

Şevket Eygi, Marmara Kıraathanesi'nin müdavimi olan gazeteciler grubunun önemli bir üyesi olarak sayılmıştır. O yıllarda *Akşam* gazetesinde çalışan İrfan Derman, *Yeni İstanbul* gazetesinde çalışan Yücel Hacaloğlu ve *Yeni İstanbul*'dan ayrılıp Mehmed Şevket Eygi ile birlikte önce *Yeni İstiklal* sonra *Bugün* gazetelerinde çalışacak olan Ahmet Güner Elgin Marmara Kıraathanesi'nin diğer gazeteci müdavimleridir. Marmaratörler için, geç saatlerde kıraathaneye gelebilen gazetecilerden günün en taze haberlerini dinlemek adeta bir alışkanlık halini almıştır.

Ahmet Güner Elgin, hem dostu, hem çalışma arkadaşı olan Mehmed Şevket Eygi'nin Marmara Kıraathanesi'ndeki yerini anlatırken aynı zamanda 27 Mayıs sonrasının gergin ortamını da aktarır:

"Marmara Kıraathanesi'nin vazgeçilmezlerinden biri de Mehmed Şevket Eygi idi. Haftalık *Yeni İstiklâl* gazetesini yayınlıyordu. Eygi, şimdi olduğu gibi o zamanlarda da islam entelijansiyasının tutarlı, bilgili ve inanmış ismi idi. Çok iyi bir eğitim almıştı. Kültürü, zekâsı ve mizah duygusu ile "ötekilerden" ayrılıyordu. Galatasaray Lisesi ve Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunuydu. İngilizce, Fransızca ve Arapça biliyordu. Daha sonraki yıllarda bu lisan zenginliğine Almanca'yı da kattı. Eygi, Batı kültürüne de vakıftı. Avrupa medyasını adım adım takip ediyordu. İstanbul'daki özel kütüphanelerden en kaliteli ve en çok kitaplılardan birine sahipti. Kabiliyetlerinin yanında millî ve manevî değerlerle de techiz ettiği kişiliği onu muhafazakâr çevrenin önemli iki-üç isminden biri haline getirmişti. Eygi bir yandan da kitaplar yayınlıyor, gazetesine yazdığı köşe yazılarıyla geniş bir okuyucu kitlesine hitap ediyordu. Aynı yerde çalıştığımız için bazı akşamlar Marmara'ya birlikte gelirdik. Masanın duayeni Ziya Bey'in de kadim dostu idi. Ama Şevket Bey masaya yerleşir yerleşmez Ziya Beye dönük iğnelemelerine başlar, günün çok ciddi, hatta çok dramatik bazı olaylarını kendine has ironisi ile hafifletir, gülünç kılıklara sokardı. Ziya Bey tepeden tırnağa ciddi biri ve meselelerin ağır başlılıkla görüşülüp tartışılması yanlısı olduğu için Şevket Bey'in olaylara bu mizahî yaklaşımını reddeder, onu sık sık "ciddiyete" davet ederdi. Şevket Eygi kendi trajedisini kara mizaha dönüştüren, aslında maruz kaldığı acı muameleleri, haksızlık ve gaddarlıkları bir rind olgunluğuyla kabul eden üstün bir kişiliğe sahipti. Siyasî dalgalanmalarda, askerî darbe sonlarında, hatta demokratik yönetimlerin iktidarda olduğu günlerde de keyfî olarak veya kanun adına en fazla haksızlıklara uğrayan isimlerden biriydi. Defalarca cezaevlerine girmiş, hırsızlarla, canilerle birlikte, onlara reva görülen itilip kakılmalar içinde nezarethanelerden mahkemelere, oradan da çeşitli cezaevlerine sürülüp durmuştur. Ben onun ağzından bu adaletsiz ve insanı isyan ettirici muameleler karşısında en ufak bir sızlanma, şikâyet, kendine acınma duymamışımdır."[17]

17 Ahmet Güner Elgin, *Marmara Kitabeleri*, İstanbul, Ötüken Neşriyat, 2003, s. 105-106.

Mehmed Şevket Eygi'nin Marmara Kıraathanesi müdavimliği yurt dışına çıktığı 1969 yılıyla birlikte son bulmuştur. 1974 affıyla Türkiye'ye dönen Mehmed Şevket Eygi, bu tarihten sonra Bedir Yayınevi ve haftalık *Büyük Gazete*'yi yöneteceği Yerebatan Caddesi'ndeki bürosunu kültür sohbetlerinin mekanına dönüştürmüştür. 1980'lerden sonra ise Enderun Kitabevindeki sohbet meclisinin bir üyesi olmuş, Sultanahmet, Kutlugün Sokak'ta bulunan evinde dostlarını ve takipçilerini ağırlamaya devam etmiştir.

1974 Sonrasında

1969 yılı başlarında Türkiye'den ayrılan Mehmed Şevket Eygi, 1974'te çıkarılan af sonrasında yurda dönmüştür. İlk günlerde Bedir Yayınevi ile ilgilenen ve kısa bir süre *Milli Gazete*'de köşe yazarlığı yapan[18] Eygi, 1975 yılının ortalarından itibaren yeni bir gazete yayınlamak üzere çalışmalara başlamıştır. Yeni gazeteyle ilgili çalışmalarını Bedir Yayınevi'nin Yerebatan caddesi üzerinde bulunan bürosunda yürütmüştür. Üç katlı binanın giriş katı *Büyük Gazete*'ye ait baskı makinalarına, orta katı Bedir Yayınevi'ne tahsis edilmişken, üst katta Mehmed Şevket Eygi'nin çalışma odası bulunmaktadır. Haftalık *Büyük Gazete*'nin ilk sayısı 1976 yılının ocak ayında 32 sayfa olarak yayınlanmış, daha sonra gazetenin yayınına ara verilmiştir. Gazetenin ikinci sayısı 5 Mayıs 1976'da 16 sayfa olarak çıkmış, bu tarihten sonra yayını düzenli olarak devam etmiştir. Mehmed Şevket Eygi Büyük Gazete'nin makale ihtiyacını gidermek için 1960'lı yıllarda *Yeni İstiklal, Bugün* ve *Babıali'de Sabah* gazeteleri için yardımlarını aldığı isimlere başvurmuştur. *Büyük Gazete*'ye yazı verenler arasında Necip Fazıl, Cemil Meriç, Hekimoğlu İsmail, Nezih Uzel, Muzaffer Ozak, Münevver Ayaşlı ve Ali İhsan Yurd gibi isimler bulunmuştur.[19]

Büyük Gazete'de aktüel gelişmelerin geniş yorumlarla ele alındığı haberlerde ise Türkiye'de 1976 yılından itibaren belirgin bir şekilde artan siyasal gerilimin izlerini görmek mümkündür. Ülkedeki genel siyasi gelişmeler, sol akımlar ve İslam dünyası gazetenin başlıca haber konuları olmuştur. *Büyük Gazete*'nin 1980 yılının ortalarında kapanmasından sonraki dönemde Mehmed Şevket Eygi, Bedir Yayınevi ile ilgilenmeyi tercih etmiştir. 1974 sonrasındaki yıllar aynı zamanda Mehmed Şevket Eygi'nin kültür tarihiyle bir koleksiyoner olarak ilgilendiği dönem olmuştur. Bu yıllarda Mehmed Şevket Eygi, Bedir Yayınevi'nin bürosunda sohbet ortamları oluşturmuş, Beyaz Saray Kitapçılar Çarşısındaki Enderun Kitabevi'nde devamlılığa kavuşan sohbetlerin müdavimi olmuştur.

18 Rahmetullah Karakaya, *İkitelli'de Biten Babıali*, İstanbul, Scala Yayıncılık, 1998, s. 64.
19 Haluk Dursun, *Haluk'un Defteri*, 4. bs.,, İstanbul, Yeditepe Yayınevi, 2020, s. 153.

1990'lardan itibaren ise köşe yazarlığını benimsemiştir. 1991 yılında *Milli Gazete*'de "Takvimden Yapraklar" başlıklı köşede yazmaya başlamıştır. *Milli Gazete*'deki köşe yazarlığıyla birlikte 1990'lı yıllarda *Sur* ve *Yörünge* dergilerinde uzun süre yazmıştır. 1996-1997 yıllarında Doğan Grubunun muhafazakâr kesime yönelik olarak çıkardığı *Son Çağrı* gazetesinde yazmıştır.[20]

Gazete yayıncılığını geride bıraktığı 1980 sonrası dönemde Mehmed Şevket Eygi'nin yazı konuları geçmişteki yazılarına göre bazı farklılık içermeye başlamıştır. 1960-1980 arasındaki dönemin şartları içinde ağırlığı tek parti devrinin dini alandaki uygulamaları, İslam dünyasında yaşanan problemler ve Türkiye'deki sol hareketlerin eleştirisine veren Mehmed Şevket Eygi, hayatının son otuz yılında Türkiye siyasi tarihiyle ilgili eleştirel yazılarına devam etmekle birlikte toplumsal ve kültürel hayata dair yazılarını yoğunlaştırmıştır. 28 yıllık *Milli Gazete* yazarlığı döneminde, İstanbul kültürü, şehirlilik ve köylülük, eğitim ve eğitim kurumları, mimaride yaşanan değişim, lüks tüketim, tarikatlar, cemaatler gibi konularda sık sık eleştirel yazılar yazmıştır. Siyasi gündemin dışında toplumsal ve kültürel eleştiriler içeren yazıları 1990'lardan vefatına kadar çeşitli tartışmalara ve polemiklere konu olmuştur. Gazete ve dergilerdeki köşe yazılarının yankılarıyla 2000'li yıllardan sonra çok sayıda televizyon programına konuk olmuş, yukarıda anılan konu başlıklarına bağlı görüşlerini seslendirmiştir.

20 Rahmetullah Karakaya, *age., s. 66.*

BEDİR YAYINEVİ

Mehmet Erken

Mehmed Şevket Eygi tarafından 1961 yılında kurulan Bedir Yayınevi, 60 yıllık tarihi ile Türkiye'de halen faaliyette olan en eski yayınevleri arasındadır. Bu özelliği ile Türk yayıncılık tarihi ve özelde dini yayıncılık tarihi açısından önemli bir konuma sahiptir. Yayınevi, uzun yaşamı içinde yüzlerce eser yayınlamış ve yayın dünyası içinde yazarından matbaacısına kadar pek çok aktör ile yakın ilişkisi olmuştur.

Bu yazının amacı, müstakil bir kurum olarak Bedir Yayınevi'ne dair genel bir panaroma sunmaktır. Bu panorama içinde yayınevinin yayınladığı kitaplar kadar, ilişkili olduğu yazar-mütercim-editörler, yayın serileri, farklı adresleri, kitap tasarımları da değerlendirilecektir. Yazının, yayınevine dair betimleyici bir giriş oluşturması hedeflendiğinden yayınevinin Eygi'nin hayatı ve düşüncesi ile ilişkisi yanında dönemin gelişmeleri ve eğilimleri ile ilişkilerine mümkün mertebe az temas edilecektir.[1]

Yayınevinin uzun bir tarihe sahip olması, bir bütün olarak ele alınmasını da zorlaştırmaktadır. Bu nedenle yayınevi iki dönem içinde ele alınacaktır; 1961-1990 yılları arası dönem ve 1990'dan günümüze kadarki dönem.

1 Pek çok hatıratta ve çalışmada kimi zaman dostane kimi zaman ise eleştirel bir şekilde ismi geçen; yayınladığı gazeteleri, kitapları, köşe yazıları ve röportajları ile hayatı boyunca dindar camianın gündeminde olan Eygi'nin biyografisi namına, elinizdeki bu kitaba kadar derli toplu bir çalışma yapılmamıştır. Böyle bir çalışmanın mevcut olmaması, yayınevinin yayınları ile Eygi'nin hayatı hakkında yanlış bağlantılar kurma riski taşıması sebebiyle, yazının betimleyici bir sınır içinde tutulması tercih edilmiştir.

Birinci dönem (1961-1990)

Bu bölümde öncelikle Bedir Yayınevinin yayınladığı eserler ele alınacak, sonrasında yazarları, mütercimleri, dayandığı sosyal zemin, kitapların şekil özellikleri ele alınacaktır.

Yayınlanan eserler

1961 yılında ilk kitaplarını yayınlayan Bedir Yayınevinin yayın programı, 10-15 sene içinde büyük oranda oturmuş ve sonrasındaki yıllarda bu program etrafında gelişim göstermiştir. Yayınevinin, ilk dönemlerinde yayınına başlanan ve bugün dahi yayını devam eden serileri olduğu gibi yayınına başlanan fakat devamı gelmeyen ya da bir dönemden sonra yayını devam etmeyen yayın serileri de görülmektedir.

Yayınevinin ilk yıllarındaki yayınları arasında; 60'ların öne çıkan yazarlarının eserleri, Osmanlı münevverlerinin eserleri, dönemin politik tartışmalarına dair kitaplar, İslam klasikleri, Batı-Doğu dünyasından edebi-kültürel-siyasi tercümeler vardır.[2]

Eygi yayınevini kurduğu esnada, Sönmez Neşriyat tarafından yayınına başlanan *Yeni İstiklal* gazetesinin yayın yönetmenidir.[3] *Yeni İstiklal* ve Eygi'nin daha sonra yayınladığı gazeteler, yayınladığı kitaplar birbirleri ile ilişkili, birbirini besleyen türdedir. Örneğin 1962 yılında, yayınevinin yayınladığı ilk eserlerden biri olan *İslâmiyet ve Komünizm birbirine Zıttır*[4] kitabının iç kapağında "1961 Yılında *Kitabı'nın* gazetesinde tefrika edildikten sonra ayrıca kitap hâline getirilmiştir" ibaresi yer almaktadır.

Yayınevinin ilk kitapları arasında Mümtaz Turhan'dan *Garplılaşma'nın Neresindeyiz* (1962), Peyami Safa'dan *Mistisizm* (1961), Necip Fazıl'dan *Çile* (1962) kitapları vardır. Bu yazarlar, dönemin sağ-muhafazakar kitlesi içinde muteber yazarlardır ve aynı zamanda gazetelerde de zaman zaman yazılar yazmıştır. Bu yazarların daha sonra da muhtelif kitapları Bedir Yayınevi bünyesinde yayınlanmıştır.[5]

2 Bu noktada bir ek not olarak belirtmemiz gerekir ki Bedir Yayınevi yanında Şevket Eygi'nin 1976-80 yılları arasında yayınladığı *Büyük Gazete* adı ile de küçük kitapçıklar yayınladığı görülmektedir. Bu kitapçıkların ilki 1976 yılında, Şevket Eygi'nin üç yazısından müteşekkil *İslâmiyet ve Sosyalizm* başlıklı 16 sayfalık bir risaledir.

3 Eygi'nin gazetenin yayın yönetmeni olması ve sonrasında gazeteyi devralmasına dair bk. İz, Mahir. *Yılların izi*. s. 481-486 ve Zaim, Sabahattin *Bir Ömrün Hikayesi*. s. 292-293

4 Han, İhsanullah. *İslâmiyet ve Komünizm birbirine Zıttır* (çev. Ahmed Hamdi Hatipoğlu). İstanbul: Bedir Yayınevi 1962

5 Mümtaz Turhan'dan *Maarifimizin Ana Dâvaları ve Bazı Hal Çareleri* (1964) ve *Toprak Reformu ve Köy Kalkınması* (1964); Necip Fazıl'dan *İman ve Aksiyon* (1964) ve *Hazreti Ali* (1964) kitapları daha sonra Bedir Yayınevi tarafından yayınlanmıştır.

Bedir Yayınevi kuruluşunun hemen ardından İslam Klasiklerinden tercümeler yayınlamaya başlamıştır. Bu eserlerin ilk örnekleri cep kitabı boyutunda küçük eserlerdir. Zaman içinde ise hacimli ve sert kapaklı klasik eserler yayınlanmıştır. Bunlar Kutbuddin İzniki'den *Mürşid-i Müteehhilîn*[6]; İmam Gazâlî'den *Eyyühe'l-Veled*[7] ve *Mişkâtü'l-Envâr*[8]; Abdülkadir Geylani'den *İlahi Armağan*[9], *Kimya-i Saadet*[10]; *Birgivi Vasiyetnamesi*'nin *Kadızade Şerhi*[11], Molla Cami'den *Nefehâtü'l-Üns*[12] bu eserlerden bazılarıdır. Yayınevi açısından İslam klasiklerinin yayını noktasında önemli bir dönemeç Gazâlî'nin *İhyâ-u 'Ulûmi'd-din* eserinin yayınıdır. 1974'de tamamlanan 4 ciltlik bu tercüme binlerce satılmış, dönemin neredeyse her evinde yer almıştır. Yukarıda saydığımız, yayınevinin ilk on beş yılında yayınlanan eserlerden sonra zaman içinde Temel İslam Klasikleri'nden Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın *Marifetnâme*[13]'si; Sadi Şirazi'den *Bostan-Gülistan*[14]; İmam Şa'rânî'nin *Tezkiretü'l-Kurtubî*[15]*;* Molla Cami'den *Şevahidü'n-Nübüvve*[16]; Yazıcıoğlu Ahmed Bican'ın *Envârü'l-Âşıkîn*[17]; Kadı İyaz'dan *Şifâ-i Şerif;* Ebu'l Leys Semerkandî'den *Tenbîhü'l-Gâfilîn Bostânü'l-Ârifîn*[18] gibi önemli eserler yayınevi etiketi ile yayınlanmıştır.

Bedir Yayınevi'nin ilk dönemlerinden itibaren sürdürdüğü yayın başlıklarından bir tanesi de son dönem Osmanlı münevverlerinin Arap Harfli Türkçe ile kaleme aldıkları eserlerin yeniden neşridir. Yukarıda Zikrettiğimiz *İslâmiyet*

6 Muhammed b. Kutbüddin İznikî (sad. Salih Şeref). *Evli Müslümanlara Rehber (Mürşid-i Müteehhilin).* İstanbul: Bedir Yayınları 1966

7 İmam Gazâlî (çev.Lütfü Doğan). *Ey Oğul – Eyyühel Veled.* İstanbul: Bedir Yayınları 1968

8 İmam Gazâlî (çev. Süleyman Ateş) *Mişkat-ül Envar (Nurlar Feneri)* İstanbul: Bedir Yayınları 1966

9 Abdulkadir Geylani (çev. Abdülkadir Akçiçek). *İlahi Armağan.* İstanbul: Bedir Yayınları 1968

10 İmam Gazâlî (çev. Faruk Meydan). *Kimya-i Saadet.* İstanbul: Bedir Yayınları

11 Kadızâde İslâmbolî (çev. A.F. Meyan). *Birgivî Vasiyetnamesi.* İstanbul: Bedir Yayınları 1970

12 Molla Cami . *Nefahatü'l-Üns Min Hadarati'l Kuds Tercümesi.* İstanbul: Bedir Yayınları 1971

13 Erzurumlu İbrahim Hakkı (çev. M.Hakkı Meyan). *Mârifetname.* İstanbul: Bedir Yayınları 1980

14 Şeyh Sa'di'den (çev. Yakup Kenan Necefzade ve Rahmi Serin). *Bostan - Gülistan - Altın Küpeler.* İstanbul: Bedir Yayınları 1978

15 İmam Şa'rânî (çev. Halil Günaydın). *Ölüm - Kıyâmet - Âhiret ve Âhirzaman Alâmetleri* . İstanbul: Bedir Yayınları 1973

16 Mevlana Abdurrahman Cami. *Peygamberlik Müjdeleri Şevahidü'n-Nübüvve.* İstanbul: Bedir Yayınları 1976

17 *Yazıcıoğlu Ahmed Bican* (çev. Arslan Tekin - Melek Tekin). *Envarü'l Aşıkin.* İstanbul: Bedir Yayınları 1983

18 Ebu'l Leys Semerkandî (çev. Abdülkadir Akçiçek) *Tenbîhul Gâfilîn Bostânul Ârifîn.* İstanbul: Bedir Yayınevi 1977

ve Komünizm birbirine Zıttır kitabının arka kapağında bu yayınların başlangıcı şöyle duyurulmuştur; "*Bedir Yayınevi, milli kültürümüze faydalı olabilmek amacı ile, Arap harfleriyle yazılı ve dil bakımından eski oldukları için unutulmuş bulunan, klâsik Türk-İslam eserlerini, yeniden neşretmek üzere geniş bir faaliyet programı hazırlamıştır. Bekleyiniz*".

Yayınevi'nin bu kapsamda yayınladığı kitaplardan bazıları şunlardır: Şehbenderzâde Filibeli Ahmed Hilmi'den *Taklitle Medeniyet Olmaz* (1962), *Müslümanlar Uyanın* (1966); Said Halim Paşa'dan *İslam Dünyası Niçin İlerliyemiyor* (1962), *İslamlaşmak* (1965); Ahmed Cevdet Paşa'dan *Kısas-ı Enbiya ve Tevarih-i Hulefâ*; Abdülehad Dâvud'dan *İslamiyetin Zaferi* (1966).

1960-80 arası Türkiye'sinin yoğun politik atmosferi de yayınevinin kitaplarına yansımıştır. Dönemin güncel siyasetine dair yayınlanan kitaplara örnek olarak şu kitapları gösterebiliriz; *Adaletin Zaferi*[19], *Kızıl Tehlike*[20], *Adalet Mülkün Temelidir*[21], *Din Aleyhtarı TRT'ye İhtar*[22], *Türkiyede Anarşi ve Bolşevilik Belasının Sorumlusu C.H.P*[23].

Yayınevinin Çağdaş Dünya Kültürü ve Edebi eserleri başlıklı seriler altında başlattığı (daha sonra devamı gelmeyen) edebi, kültürel yayınlarının da dönemin siyasi atmosferi ile uyumlu olduğu görülmektedir. Bu kapsamda yayınlanan ilk kitabın *Hayvan Çiftliği*[24] olması bu yorumumuzu desteklemektedir. Aynı kapsamda diğer eserler *Faşizm*[25], *Hükümet Darbesi Tekniği*[26], *Kitleler Psikolojisi*[27] başlıklarını taşımaktadır. Yayınevi, başlangıcından itibaren sürdürdüğü yayın çizgisine 1980 yılına kadar devam ettiği fakat 1980 darbesinden sonra güncel siyasi konulara dair eser yayınlamayı bıraktığı görülmektedir.

Bedir'in 1980 yılı sonrasında yayınladığı yeni eserlerin sayısında azalma vardır. Bu

19 *Adaletin Zaferi (Maraş 2 ci Sulh Ceza Mahkemesinin "Din Hürriyeti ve Lâiklikle" İlgili Tarihi Bir Kararı).* İstanbul: Bedir Yayınevi 1963

20 Osman Turan, Peyami Safa, M.Şevket Eygi. *Kızıl Tehlike.* İstanbul: Bedir Yayınevi 1964

21 Abdülmecid Belli. *Adalet Mülkün Temelidir Türkiye'de Hâkimler Var.* İstanbul: Bedir Yayınevi 1964

22 *Din Aleyhtarı TRT'ye İhtar.* İstanbul: Bedir Yayınevi 1966. Kapakta kitaba dair şu ifade bulunmaktadır: "Diyanet işleri başkanlığının, dini konularda kasıtlı neşriyat yapan solcu TRT idaresini uyarmak maksadıyla gönderdiği resmi yazıların suretleri ile yeni istiklal gazetesinin bu mevzuda akis dergisinin tecâvüzkar makalelerine verdiği cevabı muhtevidir"

23 Muammer Taylak. *Türkiyede Anarşi ve Bolşevilik Belasının Sorumlusu C.H.P.* İstanbul: Bedir Yayınevi 1975

24 George Orwell (çev.Rasim Özdenören). *Hayvan Çiftliği Domuzlar Diktatoryası* İstanbul: Bedir Yayınevi 1964

25 Benito Mussolini (çev.Refik Özdek). *Faşizm.* İstanbul: Bedir Yayınevi 1966

26 Curzio Malaparte (çev.Refik Özdek) *Hükûmet Darbesi Tekniği.* İstanbul: Bedir Yayınevi 1969

27 Gustave Le Bon (çev.Selahattin Demirkan). *Kitleler Psikolojisi.* İstanbul: Bedir Yayınevi 1969

dönemde her yıl yayınlanan birkaç yeni eserin yanında çoğunlukla mevcut eserlerin yeni baskıları yapılmıştır. Yayınevinin tekrardan yeni başlıkların yayınına hız vermesi, bir sonraki bölümde ele alacağımız gibi 1990 sonrasında olmuştur.

Yayınevi etrafında

Bedir Yayınevi'nin kurulduğu ilk yıllarda hem okur hem de yazar namına geniş bir kitle ile temasta olduğu görülmektedir. Bu durumun en önemli sebebi Şevket Eygi'nin yayınlayıp yönettiği gazetelerdir. Bedir Yayınevi'ni kurduğu esnada Şevket Eygi *Yeni İstiklal* gazetesi'nin yayın yönetmenidir. Sonrasında da 1966-71 yılları arasında, dönemin etkin gazetelerinden *Bugün* gazetesini yayınlayıp yönetmiştir. *Bugün* gazetesi kadrosunda yer alan Necip Fazıl Kısakürek, Refik Özdek, N.Nazif Tepedenlioğlu, Abdullah Öztemiz Hacıtahiroğlu'nun[28] Bedir Yayınevi bünyesinde de kitapları ve tercümeleri yayınlanmıştır. Yazarların kitaplarını yayınlamanın yanında gazeteler, yayınevinin diğer eserlerinin tanıtımına katkı sağlamıştır. Gazeteler ile ilişkili olarak yayınevinde eser ve tercümeleri yayınlanan bir diğer özel grup, sonraki yıllarda adı daha çok duyulan Sezai Karakoç, Rasim Özdenören, Necip Fazıl Kısakürek gibi edebiyatçılardır.

Arapça ve Osmanlıca kitapların mütercimleri yayınevi ile ilişkisi olan bir başka çevredir. İstanbul Müftülerinden Ali Fikri Yavuz, Bilecik ve Eskişehir müftülükleri yapmış olan Mehmet Emre, Eski Diyanet İşleri Başkanlarından Lütfü Doğan ve Süleyman Ateş, A. Faruk Meyan (Abdürreşid Avanoğlu), Sıdkı Gülle, Refik Özdek, Ahmet Serdaroğlu, Abdülkadir Akçiçek, Fatih'in meşhur hocalarından Salih Şeref yayınevinin mütercimliğini yapmış isimlerden bazılarıdır. Tercümeler dışında dönemin imam ve müftülerinin bazı eserleri de yayınevi tarafından yayınlanmıştır.

Yayınevinin yazarları ve mütercimleri dışında ilişkisi olan bir diğer grup, kitaplar için takriz yazan hocalardır. Örneğin *İhyâ-u 'Ulûmi'd-din* (1974), *Riyazü's-Salihin* (1974) ve Mehmed Emre'nin *İslam'da Kadın ve Aile* (1974) kitaplarında Ahmed Davudoğlu hoca'nın takrizleri[29]; Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevî'nin *Ehl-i Sünnet İtikadı* (1980) kitabının tercümesinin başında Ali İhsan Yurd'un takrizi bulunmaktadır.

28 Bektaş, Ekrem "BUGÜN", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, https://islamansiklopedisi.org.tr/bugun (19.05.2021).

29 Davudoğlu hocanın yazdığı bütün takriz, takdim ve mukaddimeler için bkz. Sezen, Melikşah (haz). *Ahmed Davudoğlu Hocaefendi'nin Mukaddime, Takdim ve Takrizleri*. İstanbul: Kökler Derneği Yayınları 2017

Şevket Eygi'nin Almanya'da kaldığı yıllar (1969-74), yayınevinin Almanya'ya açıldığı ve buraya yönelik de yayınlar yaptığı yıllar olmuştur. Bu dönemde Eygi'nin Ubeydullah Küçük müstear ismi ile yayınlanan *Olgun ve Şuurlu Müslümanın Yüz Vazifesi* (1973) başlıklı 32 sayfalık risale "Bremen (Batı Almanya) Müslümanlarından bir grup tarafından din kardeşlerimize hizmet maksadıyla Neşredilmiştir." Kitabın kapağında basım yeri olarak "İstanbul-Bremen" yazmaktadır.

Benzer şekilde Ahmed Subhi Furat'ın yaptığı kırk hadis derlemesi, *Altın Anahtar (Goldene Schlüssel)*[30] başlığı ile Türkçe aslı ve Almanca tercümesi bir arada yayınlanmıştır. Kitabın tercümesi aynı zamanda *Bugün* gazetesinin de yazarlarından olan[31] Ahmed Schmiede tarafından Almanca'ya tercüme edilmiştir. Bu örnekler yayınevinin en azından bir dönem doğrudan Almanya'da yaşayan okurlara hitap ettiğini göstermektedir fakat Şevket Eygi'nin İstanbul'a dönüşü sonrasında doğrudan Almanya Müslümanlarına hitap eden kitaplara rastlanmamıştır.

Bedir Yayınevi'nin, dini kitap basan diğer yayınevleri farklı şekillerde ilişkileri olmuştur. Örneğin *Mir'at-ül-Akaid* kitabının kapağında Bedir Yayınevi imzası bulunsa da iç kapakta Abdullah Işıklar Kitabevi yazmaktadır. Yayınevi'nin telif devri ya da sınırlı sayıda baskı için kitaplarını verdiği de görülmektedir. Bunun en önemli örneği *İhyâ*'dır. Yayınlandıktan sonra çok ciddi bir ilgi gören *İhyâ* tercümesinin 1985 yılında Akçağ Yayınevi ile beraber yapılan bir baskısı vardır. *Tenbîhü'l-Gâfilîn Bustânü'l-Ârifîn* kitabı da 1997 yılında *Milli Gazete* ve Bedir Yayınevi tarafından ortaklaşa basılmıştır.

Dönemin önemli fenomenlerinden bir tanesi, yayınevi ve dergi bürolarının bir sohbet ortamı olarak kullanılmasıdır. Şevket Eygi'nin kendisi de bu anlamda öne çıkan mekanlardan birisi olan Enderun Kitabevi[32]'nin gediklilerindendir. Bu durum, Bedir Yayınevi'nin adresinin neresi olduğu ve yayınevi mekânının bu amaçla kullanılıp kullanılmadığı sorusunu akla getirmektedir. Şevket Eygi'nin kendisi de, dönemin Bâbıali – Cağaloğlu anlatıları da Bedir'in mekânına dair bu tür anekdotlara rastlanmamıştır. Fakat tekil olarak Şevket Eygi'yi ziyaret eden, ziyaretleri esnasında bulunan diğer konuklar ile sohbet eden, tanışan, görüşen farklı yaş gruplarından pek çok insan vardır.

30 Furat, Ahmed Subhi ve Achmed Schmiede. *Altın Anahtar (Golden Schlüssel).* İstanbul: Bedir Yayınevi 1970

31 Güllüoğlu, Abdullah "SCHMIEDE, Hanspeter Achmed", TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/schmiede-hanspeter-achmed (22.05.2021).

32 Kitabevine dair derinlemesine bilgi için bkz. "İsmail Özdoğan ile yapılan yapılan söyleşi" Bisav *Notlar 25: Yayınevleri ve Yayıncılık Üzerine Sohbetler* (Haz. Serhat Aslaner), s.86-103; İsmail Güleç (haz). *Dem Bu Dem Demlen Bu Demden: Sahhaf İsmail Özdoğan Bey'in Hatıraları.* İstanbul: İstanbul Sosyal Yayınları 2016

Yayınevi'nin adreslerine gelince, 1962 yılında idare yeri Şerefefendi Sokak no.13, kat 3'dedir. 1965 yılında Nurosmaniye Caddesinde yer almaktadır ki kitaplar da aynı adreste Mehmed Şevket Eygi Matbaası'nda basılmaktadır. Yayınevi 1970'lerin ortalarında Ankara Caddesi no:7/1'de bulunan şubesine taşınmış ve sonraki yıllarda ana merkez burası olmuştur.

Tasarım

Bedir Yayınları'nın faaliyete başladığı yıllarda dini yayınlar arasında küçük, bugün cep kitabı olarak nitelenen boyutta kitaplar oldukça yaygındır. Bedir de bu usulü, bugüne kadar istikrarlı bir şekilde kullanmıştır. Bu kitapların pek çoğu hem okuyucunun kolay ulaşabilmesi, kolay okuyabilmesi ve hediye edebilmesi niyetini taşımaktadır. Bu amaçla küçük kitapların neredeyse tamamında, bu kitaptan başkalarına da hediye etmek isteyenlerin toplu olarak alabilecekleri ve toplu alımlarda indirim yapıldığına dair ilanlar vardır.

Temel İslam klasikleri ciltli, klasik görünümü andıran bir şekilde yayınlanmıştır. Kalın cilt usulü sonraki dönemlerde daha az görülmektedir.

Birinci dönemde kitap kapaklarında yer alan Arap harfli yazılarda dönemin en meşhur hattatı Hattat Hâmid'in imzası görülmektedir. *Mürşid-i Müteehhilin*[33], *el-Ahkamu's-Sultaniyye*[34] ve *Sevâd-ı A'zam*[35] bu kitaplardan bazılarıdır.

Yayınevi aynı şekilde ciltli kitaplarında da, esas kullanım ve şekline uygun olarak cilt içinde ebru kullanımına dikkat etmiştir.

Arap harfli yazılara gösterilen önem, kitaplarda islam sanatlarının farklı örneklerinin kullanılması, Şevket Eygi'nin sürekli vurguladığı gibi okurların bu sanatlar ile ilişkisini sağlamak, en azından göz aşinalığı oluşturmak için tercih edilmiştir.

Yayınevinin kitaplarının ortak yönlerinden bir tanesi, büyük çoğunluğunda Mehmed Şevket Eygi'nin bazen kendi imzası ile, bazen müstear ismi Ubeydullah Küçük ismi ile bazen de yayınevinin imzası ile kitabı tanıtıcı, açıklayıcı, dönemin bağlamına oturtan yazılarının yer almasıdır. Hatta bazen kitapların başında ya da sonunda Eygi'nin farklı imzalar ile kısa makaleleri yer almaktadır.

33 Muhammed b. Kutbüddin İznikî (Sad. Salih Şeref). *Evli Müslümanlara Rehber (Mürşid-i Müteehhilin).* İstanbul: Bedir Yayınları 1966

34 İmam Ebu'l Hasan el-Maverdi (çev. Dr.Ali Şafak). *el-Ahkamu's -Sultaniyye - İslam'da Hilafet ve Devlet Hukuku.* İstanbul: Bedir Yayınları 1976

35 Hakim Semerkandi. *Sevâd-ı A'zam: Ehl-i Sünnet Mezhebinin 62 Temel Hususiyeti.* İstanbul: Bedir Yayınları 1980

Gümüşhaneli Ahmed Ziyâüddin'in *Ehl-i Sünnet İtikadı*[36] kitabının başında yer alan uyarı, kitapların şekil özelliklerinin oluşmasında dönemin maddi şartlarının da belirleyici olduğunu göstermektedir;

> DİKKAT!
> Kağıt ve matbaa fiyatlarının son derece yüksek; kitap baskısiyle ilgili diğer masrafların anormal derecede pahalı oluşu yüzünden bu eser baskı ve dizgi tekniğinden istifade edilerek, az sahifeye çok yazı sığdırılmak suretiyle nisbeten küçük bir hacimle sunulmuş aslının TAM ve EKSİKSİZ bir tercümesidir. Ayrıca şerh kısımları 8 punto hurufatla dizilerek kağıttan tasarruf edilmiştir. Bu suretle kitabı muhterem okuyucularımıza ucuz bir fiyatla sunmak imkanını bulmuş oluyoruz. (.....).BEDİR YAYINEVI"

Yayınevinin kitapları incelendiğinde bu tercihin dönemsel olarak yapılıp geçilmediği ve çoğu zaman yayınevinin genel politikası olarak işlediği görülmektedir. Bu sayede yayınevi, kitap maliyetlerini düşürerek okurların kitapları daha ucuza almalarının amaçladığı anlaşılmaktadır.

1990 ve sonrası

Yayınevinin eserleri kronolojik olarak incelendiğinde 1990 yılından itibaren yayınlanan kitaplar, kitap serileri ve şekil özelliklerinde değişikliğe gidildiği görülmektedir. Tarih Serisi, Kültür Serisi ve Pembe Kitaplar yayınevinin en belirgin yayın serileri haline gelmiş, hem daha önce yayınlanan kitaplar bu seriler altında yeniden yayınlanmış hem de her seri altında yeni kitaplar neşredilmeye başlanmıştır. Bu esnada, daha önce yayınlanan Temel İslam klasiklerinin yeniden baskıları ve bu alanda yeni kitaplar da yayınlanmıştır.

Tarih dizisi altında; *Tarih-i Vahhabiyan*[37], *Yunan İllerinde Zavallı Esirlerimiz*[38], *Milli Bağımsızlık Hareketleri Esnâsında Arnavutluk Müslümanları (1878-1912)*[39], *İki Komite İki Kıtal*[40], *Bir Türkistanlı'nın İkinci Dünya Savaşı Hatıraları*[41] gibi son dönem Osmanlı tarihine dair eserler yayınlanmıştır.

36 Gümüşhaneli Ahmed Ziyeddin *Ehl-i Sünnet İ'tikadı* (çev. Abdülkadir Selvi ve Fuad Günel). İstanbul: Bedir Yayınevi 1980 -1400 H

37 Eyüp Sabri Paşa (çev. Süleyman Çelik). *Tarih-i Vahhabiyan (Vahhâbiler Tarihi).* İstanbul: Bedir Yayınevi 1992

38 Muhammed Safi. *Yunan İllerinde Zavallı Esirlerimiz: Matbuat ve İstihbarata Müdüriyet-i Umumiyesi* İstanbul: Bedir Yayınevi *1998*

39 Peter Bartl (çev. Ali Taner). *Milli Bağımsızlık Hareketleri Esnâsında Arnavutluk Müslümanları (1878-1912).* İstanbul: Bedir Yayınevi 1998

40 Ahmet Refik Altınay (haz. Yasin Kurt) *İki Komite İki Kıtal (Önsöz: Haluk Dursun).* İstanbul: Bedir Yayınevi 1999

41 Hüseyin İkram Han. *Bir Türkistanlı'nın İkinci Dünya Savaşı Hatıraları.* İstanbul: Bedir

Kültür Dizisi altında yayınlanan kitapları 1993 yılında Âlimcan Şeref imzası ile *Harflerimizin müdafaası* ve Yusuf Samih'in yazıp Muhammed Sâfi'nin yayına hazırladığı *Yazımız: Tanzimat'tan Cumhuriyete Yazı Değiştirme Teşebbüslerinin Kısa Kısa Tarihçesi*. 1997 yılında Avram Galanti'nin *Arabî Harfleri Terakkîmize Mâni Değildir* kitapları örnek gösterilebilir.

1990 sonrasında yayınevi, 1961'den itibaren yayınladığı küçük kitaplar Pembe kitaplar serisi altında yeniden yayınlanmış ve seri, yeni kitaplar ile genişletilmiştir. Daha önce yayını yapılmış ve pembe kitaplar serisinden yayınlanan kitaplardan arasında *Sevâd-ı Âzam*, *Mürşid-i Müteehhilîn*, *Eyyühe'l-Veled* gibi eserler vardır. Her biri pek çok baskı yapan Pembe Kitaplar serisinin diğer bazı kitapları şunlardır; Babanzâde Ahmed Nâim'in *İslam Ahlakının Esasları*, Tahir Büyükkörükçü'den *İslam'da Edeb*, Mehmed Ali Aynî'den *Şeyh-i Ekber-i Niçin Severim* (haz. H.Rahmi Yananlı). Pembe kitaplar serisi altında yer alan cep kitaplarının yanı sıra Bedir yayınevi zaman zaman tek forma, risale-makaleler de yayınlamıştır. Örneğin: *Müslümanlara 1427/2006 Ramazan Armağanı (2006)*, *Müslüman Olan Fransız Rahibi Jean-Marie Duchemin Abdülmecid (1908-1988)* (2006), *Tabaklarımızdaki ve Bardaklarımızdaki Kimya -AB Standartlarına Göre Gıda Maddelerine ve Meşrubata Konulan 299 Kimyevî Maddenin Kodları ve İsimleri* (2006).

Ehlisünnet'in önemine dair vurgu, yayınevinin faaliyeti başladığı zamandan itibaren alâmet-i fârikalarından bir tanesidir. Fakat özellikle 1970'lerin sonundan itibaren yayınlanan kitapların başında-sonunda yer alan notlarda Ehlisünnet'in önemine yapılan vurgu yanında Ehlisünnet olmayanlara karşı sert ifadeler de yer almaya başlamıştır. Örneğin 1966 yılında yayınlanan *Müslümanlar Uyanın* başlıklı kitabın sonunda yer alan zeyl'de İslam'ı saran tehlikeler başlığı altında Misyonerler, Masonlar, Komünistler, Kozmopolitler sayılmış ve sonrasında insanların kendilerine "Şeyh Abduh ve Cemaleddin Afgani tipinde ikbâl-perest zayıf karakterli macerâcılar değil, İmam Rabbani ve benzerleri gibi İslam büyükleri"ni rehber olarak edinmeleri gerektiğini vurgulamaktadır. 1980 yılına gelindiğinde ise bu ifadelerin dozu değişmekte ve sertleşmektedir. Örneğin *Ehl-i Sünnet İtikadı (Câmiu'l-Mutun)* eserinin başında "Humeyniciler" başta olmak üzere dönemin pek çok eğilimi de eleştirilmiş ve bu nâkısalardan kaçınmak, Ehlisünnet akâidinin doğru öğrenilmesi için bu kitabın okunması tavsiye edilmiştir. Yayınevinin Ehlisünnet vurgusu ve yaklaşımının 70'lerin sonuna doğru değişmesi ve "Ehlisünnet Karşıtı" olarak tanımlanan gruplara dair eleştirilerin sertleşmesi ile aynı dönemde Türkiye'de yükselişe

Yayınevi, 1999.

geçen İslami hareket ve 1979'da gerçekleşen İran İslam Devrimi sonrasında Türkiye ve dünyada yaşanan İslam devrimi fikrine dair hareketlilik arasındaki paralellik incelemeye değer bir konudur.

Kitapların kapak, iç kapak, mukaddime ve zeyllerinden takip ettiğimiz bu değişimin yayın programına yansıması ise 1990'larda gerçekleşmiştir. Bu yıllarda Bedir, hem telif hem de tercüme olarak reddiye türü kitaplar yayınlamıştır. Bu çerçevede yayınevinin bazı eserleri şunlardır; Said Ramazan el-Buti'nin *Mezhepsizlik Bid'attır* (1995) kitabı, M.Reşad, İ.Yüceeer, A.Yalçınkaya ve A.Nar'ın beraber kaleme aldığı *Cemaleddin Efgani'nin Gerçek Yüzü* (1997); Şeyhülislam Mustafa Sabri'nin *Musa Carullah Bigiyef'e Reddiye* (1998) kitabı, Sinan Yılmaz'ın *Yaşar Nuri'nin Hataları: Bir Reformcuya Cevaplar* (1998) ve Ali Nar'ın *Dinde Yenilikçiler ve Buluşma Noktaları* (2001).

1990'lardan sonra yayınların tasarımlarında kısmi değişiklikler yaşanmıştır. Bu dönemde yayına başlanan yeni serilerin her birisi için belirgin bir renk tercih edilmiştir. Örneğin Kültür serisi beyaz kapak ile basılmış, pembe kitaplarda ise pembe rengin ağırlıklı olduğu ebru örnekleri kullanılmıştır. Temel İslam Klasikleri'nin de kapakları, 1990 öncesinde sert ciltlere sahipken, 90 sonrasında renkli ve çoğunlukla farklı ebrular ile ciltler yapılmıştır. Fakat bu dönemde karton kapak kullanımının arttığı görülmektedir. Bunun sebebinin yine yayınevinin okura daha makul fiyatlar ile kitap sunma gayreti ile paralel olduğunu düşünebiliriz.

Sonuç

Bu yazıda Bedir Yayınevi'nin tarihi iki dönem altında tasviri bir şekilde ele alınmıştır. Yayınevinin Türkiye şartlarında oldukça uzun bir tarihi olması, başlangıçtan bugüne sürdürdüğü belirli çizgi ve kalıpları olduğu kadar zaman içinde yaşanan bazı kopukluklara da sahiptir.

Yayınevi, başlangıcından bugüne kadar daima Temel İslam Klasiklerini gerek büyük ve ciltli olarak gerek cep kitabı formatında yayınlamıştır. İnsanların Osmanlı- İslam kültürüne aşinalıklarını artırmak amacıyla bu kitaplarda geleneksel formlar kullanılmış, özellikle ilk dönemlerde Arap harfli yazılar, dönemin önemli hattatlarına yazdırılmıştır.

Yayınevinin eserleri incelendiğinde, ilk dönem yayınları arasında güncel siyaset ile doğrudan ilişkili pek çok eser mevcutken, özellikle 1980 sonrasında bu tür eserlerin neredeyse hiç yayınlanmadığı görülmektedir.

Aynı şekilde yayınevinin ilk dönemlerinde, güncel meşhur yazarlar ile daha fazla temas içinde olduğu, zaman içinde bu temasın azaldığı görülmektedir.

Kaynakça

Güllüoğlu, Abdullah "SCHMIEDE, Hanspeter Achmed", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, https://islamansiklopedisi.org.tr/schmiede-hanspeter-achmed (22.05.2021).

Bektaş, Ekrem "BUGÜN", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, https://islamansiklopedisi.org.tr/bugun (19.05.2021).

Işık, İhsan. *Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi*. Ankara Elvan Yayınları 2006 (10 cilt)

İz, Mahir. Yılların İzi. İstanbul: Kitabevi Yayınları 2012

Sezen, Melikşah (haz). *Ahmed Davudoğlu Hocaefendi'nin Mukaddime, Takdim ve Takrizleri*. İstanbul: Kökler Derneği Yayınları 2017

Zaim, Sabahattin. *Bir Ömrün Hikayesi*. İstanbul: İşaret Yayınları 2008

MEHMED ŞEVKET EYGİ[1]

Prof. Dr. İsmail Coşkun
İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi,
Sosyoloji Bölümü

Batı Karadeniz. Karadeniz Ereğlisi. Devrek. Köy. Ticaretle meşgul bir baba, ilkokul öğretmenliği yapmış bir anne. Daha ilk okuldan itibaren okumasına, okuma alışkanlığı kazanması için uğraşılan, üzerine düşülen bir çocuk. Şosede abone olunan dergileri almak üzere katırlı müvezzii bekleyen, okumaya, öğrenmeye aç çocuk.

Aile – Terbiye

Baba tarafından dedesi Şevket Efendi, hafız, muallim. Anne tarafından dedesi Neşet Bey, kolağası, öğretmen anne. Bu yanıyla Şevket Beyin ailesi devletli diyebileceğimiz, eğitimli bir aile. Hayatın gündelik üretimi anlamında her gün somut / pratik sorunlarla uğraşma, sorun çözme çabasında müteşebbis, ticaretle meşgul bir baba, Said Bey. Mehmed Şevket Eygi'nin gelecekteki gazetecilik serüveni, gazete kuruculuğu ve sahipliğini, bu konudaki girişkenliğini Said

1 Mehmed Şevket Eygi ile ilgili bu yazı, vefatını müteakip Aydın Gülan Hoca ile bir araya gelmelerimizde "Şevket Bey ile ilgili bir kitap hazırlığı için neler yapılabilir?" sorusu etrafında ortaya çıkan konuşmalarımız sırasında gündeme geldi. İlk düşüncemiz Şevket Bey'in sağlığında erken dönemlerinden itibaren yanında olmuş, çevresinde yer almış, birlikte yol gitmiş isimlerle bir dizi görüşmeler gerçekleştirerek tanıklıkları derlemek, kayıt altına alma şeklinde bir çalışma yürütmek, bilahare bunu kapsamlı bir yazı ya da kitap haline getirmekti. Kısmen bu yönde çalışmalara başladık, ancak salgın şartları, kapanma tedbirleri bu süreci sağlıklı bir şekilde yürütmeye izin vermedi. Çok sınırlı sayıda görüşme gerçekleştirilebildi. Biraz bu görüşmelere, biraz da Mehmed Şevket Eygi üzerine yazılmış çalışmalardan hareketle bu kısa yazı kaleme alındı.

Bey'in tecrübeleriyle birlikte düşünebiliriz.

1930'lu – 1940'lı yılların Türkiye'si, iktisadi şartların olağanüstü derecede zor, iletişim, ulaşım imkânlarının kısıtlı, bütün şartlara bağlı olarak eğitim imkanlarının da yetersiz olduğu bir dönemdir. Bu kısıtlılıklar merkezden çevreye doğru gidildiğinde zorluklar katlanarak artmaktadır. O günün zor şartları okul, eğitim imkanları, aileyi, başta bir ilkokul öğretmeni olan anneyi çocuk Mehmed Şevket'in geleceği, eğitimi konusunda düşünmeye sevk eder. Çözüm, uzakta, baba Said Beyi ihtiyat zabitliği sırasında bulunduğu, daha sonrasında ticaret maksadıyla gidip geldiği İstanbul'da bulunur. Çocuk Mehmed Şevket ilkokuldan başlayarak on iki yıl sürecek Galatasaray Mektebi'nde yatılı eğitime başlamak üzere annesi Seher Hanım eşliğinde İstanbul'a gelir. Eylül, 1939. Çocuk Mehmed Şevket'in eğitiminin merkeze alınmasında öğretmen anne kadar, baba tarafından dedesi Şevket Efendi'nin hafız ve muallim oluşu de etkili olmuş olmalı. Mehmed Şevket Eygi'nin sonraki serüveninde gerek düşünce düzeyinde gerek fiili olarak insana yönelik terbiye odaklı yetiştiriciliğinde bu erken dönem yetişmesi için gösterilen çaba, ısrar ne denli belirleyici olmuştur? Ya da yatılı okul süreci? Hep tek başına sürdürülen üniversite eğitimi?

Yetişme, Gençlik ve Olgunluk

Mehmed Şevket Eygi'nin hayatı üç önemli evre etrafında ele alınabilir. Çocukluğu, ilk, orta ve yüksek tahsil dönemini içeren ilk evre. 1933-1956 yılları arasını kapsayan bu evreyi yetişme dönemi olarak tanımlayabiliriz. İkinci evreyi 1950'lerin ikinci yarısında başlayan, 1980'lerin ortasına kadar sürecek olan dönem olarak tespit edebiliriz. Bu evrede Mehmed Şevket Eygi'nin yazılarıyla, gazeteciliğiyle, düşünceleriyle öne çıktığı, etki yarattığı, hareketli olduğu bir dönemdir. Bu dönem farklı alanlarda teşebbüslerin, üretkenliğin yoğun olduğu, aynı zamanda hapislik ya da yurtdışına çıkmalarla kısıtlamalara maruz kaldığı bir dönemdir. Hareketliliğin egemen olduğu bu yıllar Genç Şevket Eygi dönemi olarak tanımlanabilir. Gençlik dönemi, bugün bilinen Şevket Eygi portresinin ortaya çıktığı, şekillendiği, kurucu bir dönemdir. Bu dönemi son hapislik tecrübesinin tamamlandığı 29 Ekim 1985 tarihiyle nihayetlendirebiliriz. Bu tarihten başlayarak vefatına kadar olan dönemi, olgunluk evresi olarak tanımlayabiliriz. Bu evre Mehmed Şevket Eygi'nin gazeteciliğini sürdürdüğü, ancak kurucu ve teşebbüs sahipliğinin, hareketliliğinin geride kaldığı, daha çok köşe yazarlığı seviyesinde gazetecilik yaptığı bir dönemdir. Olgunluk dönemi Mehmed Şevki Eygi'nin bütün enerji ve mesaisini genç kuşağın yetişmesi, terbiyesi, düşünce ve kültür düzeyinde beslenmesi konularıyla, geleneksel İslam Osmanlı Sanatlarının günümüz şartlarında korunması ve sürdürülebilirliğine

verdiğini söyleyebiliriz. Bu dönemle birlikte terbiyeci ve estet Mehmed Şevket Eygi, Genç Şevket Eygi tecrübesiyle bütünleşerek son Mehmed Şevket Eygi portresini bize verir.

Entelektüel Kaynaklar, Kültürel Beslenmeler

İlk dini, kültürel beslenmelerin aile ocağında gerçekleştiğini, sonraki hayatına tesir edecek ilk etkilerin burada ortaya çıktığı tespitinde bulunabiliriz. Hafız ve muallim bir dede, eğitimi için üzerine titreyen bir anne. Erken çocukluk evresinden itibaren modernliğin kültürel etkilerinin, dergi ve kitaplar aracılığıyla çocuk Mehmed Şevket'e ulaştığını ayrıca ifade etmeliyiz. Bu ikili beslenme, bir süreklilik ve kaçınılmazlık olarak Mehmed Şevket Eygi'nin yetişme evresinde varlığını sürdürecektir.

1939-40 Eğitim Öğretim dönemi Galatasaray Mektebindedir. İlkokul ve yatılı. Dönemin hocaları, öğretmenleri Osmanlı'da doğmuş, o kültür iklimini yaşamış, solumuş, bu anlamda geleneksel kültür kodlarını sürdüren isimlerdir. Davranış kurallarından, iletişim diline, dünyayı kavrama biçiminden gündelik hayata bakışa kadar daha geleneksel diyebileceğimiz davranış tarz ve bakış açılarına sahiptiler.[2] Çok daha açık bir ifadeyle radikal modernleşme uygulamaları ve sonuçlarının Osmanlı bakiyesi kurumları henüz bütünüyle tesir altına almadığı bir dönem ve kadrolardan söz ediyoruz. Galatasaray'da aile Ocağından gelen kültürel etkiler, Osmanlı ikliminden gelen hocalar aracılığıyla beslenmeye devam ederken, Fransızca ve modern eğitimden başlayarak, modern müfredat çocuk Mehmed Şevket'in beslenmesinin, onun düşünsel kimliğinin oluşmasının temel bir bileşeni olacaktır.

Cumhuriyet devrinin başlangıç evresinde Türk muhafazakarlığı ya da daha nesnel bir deyişle dindarlığı birkaç mecrada kendisini üretti. Bu mecraların ilki, Meşrutiyet bakiyesi aydınlar, entelektüeller ve bürokratların oluşturduğu çevreler. Süleyman Hilmi Tunahan ve Said Nursi gibi hem dini kimliği hem de

2 Burada tekrar olacak ama Mehmed Şevket Eygi'nin Galatasaray Ortaokulunda hocalarının terbiye anlayışına örnek olarak verdiği parmak çıtlatma konusunu hatırlamakta fayda var:
"Yıl 1947. Ortaokul ikinci sınıfında okuyorum. Tarih hocamız eski Osmanlı nazırlarından (bakanlarından) Raşid Erer Bey. Çok güzel ders anlatıyordu. Bir gün dersin ortasında birden konuşmayı kesmiş, kürsüden aşağı inmiş ve kapıya doğru yürümeye başlamıştı. Biz çocuklar şaşırdık, meraklandık. 'Hocam ne oldu? Niçin gidiyorsunuz' diye bağrıştık. Yüzünü biraz öfkeli biraz da üzgün bir şekilde bize çevirdi, 'Ben Galatasaray efendilerine ders vermeye geliyorum, tulumbacılarla (ayak takımı) işim yoktur' dedi. Sınıfın hayreti bir kat daha artmıştı. 'Hocam ne oldu?' diye sorduk. Meğerse arka sıradaki görgüsüz bir arkadaşımız ellerini sesli bir tarzda çıtlatmış! ..." bk. *Yalnızlığı Arkadaş Edinen Kişi: Mehmed Şevket Eygi*. Bk. s. 15

modern yönelimleri olan simalar ve bunların yarattığı sosyal kültürel çevreler ikinci mecrayı oluşturur. Üçüncü mecra olarak da tekke ve zaviyelerin kapatılmasını müteakip olağanüstü güç kaybına uğrayan tekke çevrelerini zikredebiliriz. Mehmed Şevket Eygi'nin düşünsel ve kültürel kimliğinin oluşumunda bu mecralarla daha en başta, yetişme döneminde kurduğu temaslar, dostluklar önemli olmuştur.

Daha Lise yıllarında, yetişme döneminde Mehmed Şevket'in Necip Fazıl ile temas kurduğunu, bu teması sonraki yıllarda, üniversite döneminde de sürdürdüğünü görüyoruz. Yine lise yıllarında Babıali ile, kültür çevreleri ile tanışmaya başladığını, bazı hafta sonları Meşrutiyet ve Millî Mücadele döneminde Mehmet Âkif'in dava arkadaşı Eşref Edib'i, *Sebilürreşad* ve Asar-ı İlmiye Kütüphanesi idarehanelerinde ziyaret ettiğini biliyoruz.[3] Nitekim lise yıllarının sonunda, 1951'de ilk yazısı / tercümesi *Sebilürreşad*'da yayınlanacaktır. Bu yıllardaki dostluklarına, Birinci Mecliste, meclis katipliği görevinde bulunmuş, eski kültür ve terbiyeye sahip Mahir İz Bey ile tanışmasını, 1952, eklemek gerekir. Mahir İz'le bu ilk temas ve dostlukları Mahir İz Bey'in 1969'da vefatına kadar sürecektir. Mahir İz, Mehmed Şevket Eygi'nin dini terbiye ve davranış timsali olarak andığı örnek bir isim olacaktır.[4]

Necip Fazıl, Eşref Edib ve Mahir İz gibi aydınlarla başlayan temas ve dostluklar, üniversite yıllarında Ankara ikliminde yeni dostluklarla zenginleşecektir. Bunların başında o tarihlerde yüzbaşı rütbesinde olan Doktor Dursun Aksoy gelmekteydi. Aksoy Adanalı Şeyh Sami Efendi'ye mensup dindar bir insandı. Mehmed Şevket Eygi, Mülkiye'yi bitirdiğinde bir grup arkadaşıyla *İslam* isimli dergi çıkarmaya teşebbüs ettiğinde yanında Dursun Aksoy, Rıza Ulucak, Zihni Hızaloğlu gibi dindar yönelimli bürokrat isimler yer alacaktı. Bu tarihlerdeki ilişki ve dostluklarına, 1950 seçimlerinde hem. DP'nin hem de CHP'nin milletvekilliği teklif ettiği, daha sonra tercihini Demokrat Parti saflarında siyaset yapma yönünde kullanan, Maarif ve Bayındırlık Bakanlığı görevlerinde bulunan Tevfik İleri de eklenecektir. Galatasaray ile başlayan modern eğitim tecrübesi, Mülkiye ile devam etmişti. Entelektüel gelişiminde hangisi daha baskındı? Galatasaray muhabbetinden ve Mülkiye'deki derslerin sıkıcılığından

3 Bk. *Yalnızlığı Arkadaş Edinen Kişi: Mehmed Şevket Eygi.*

4 "Üstadımız Mahir İz Bey hakiki İstanbul kültür ve edebine sahip kadri yüce bir zat idi. 1952 yılından vefat ettiği 1969 yılına kadar sayısız kere evine gittim, yemeğini yedim, çayını içtim, sohbetlerine katıldım. Lakin bir kere bile gıybet ettiğini görmedim efendim. Ve bir kere bile hem baba hem anne tarafından seyyid olduğunu söylemedi. Onun bu özelliğini ölümünden nice yıllar sonra öğrendim. Merhum, İstanbullu örnek Müslümandı.." bkz. Beşir Ayvazoğlu, Mehmed Şevket Eygi ile Ortaköy'den Sultanahmet'e, *Büyük İstanbul Tarihi*, s.98

söz etmesinden dolayı rahatlıkla Galatasaray cevabını verebiliriz.

Mülkiye eğitimini müteakip bürokraside görev alma yönünde girişimleri söz konusudur. Ancak sular başka yönlere akacaktır. Dışişleri Bakanlığı sınavını kazanır, gitmez; İçişleri Bakanlığı'nda, kaymakamlık müracaatında bulunur, tayin talebi onaylanmaz. Kısa bir süre, bir yıl kadar Diyanet İşleri Başkanlığı'nda memuriyeti müteakip askerlik hizmetini yapmak üzere, önce Mamak, sonra Erzurum'da bulunur. Askerlik dönemi, yetişme sürecine hayatla ilişki anlamında genç Şevket Eygi'yi güçlendiren bir dönem olmuştur. Kendi ifadesiyle hayatın zorluklarına karşı direnç kazandı.

Genç Şevket Eygi

Mehmed Şevket Eygi, askerlik hizmetini tamamlayıp döndüğünde Türkiye, sert, gerilimli bir iklime girmiştir. 27 Mayıs askeri müdahalesi ile seçimle gelen bir iktidar tasfiye edilmiş, DP saflarında siyaset yapan isimler siyasetten yasaklanmış, Başbakan Adnan Menderes'le birlikte iki bakanı, Fatin Rüştü Zorlu ve Hasan Polatkan idam edilmiştir. 1946'da çok partili hayata geçişle birlikte toplumun siyasete katılması, kendi bünyesinden çıkan temsilciler aracılığıyla ülke sorunları önünde ve kendi kaderi üzerinde etkili olma süreci kesintiye uğramıştı. DP mensuplarına, tabanına yönelik yargılayıcı, ötekileştirici, aşağılayıcı bir dil o günün deyişiyle matbuata egemen olmuştu.[5] Mehmed Şevket Eygi bu iklimi, Ankara bağlamında "kasavetli ve iç sıkıcı" olarak tanımlayacaktı. Türkiye'de 27 Mayıs Askeri müdahalesi ile 1946'da başlayan toplumun siyasete katılması süreci kesintiye uğramasının yanında ikinci önemli bir dinamik süreç daha işlemeye başlamıştı. II. Dünya Savaşı sonrası uluslararası düzende ABD ile Rusya arasındaki ilişkiler 1947'den itibaren gerilimli bir hal almış ve Soğuk Savaş olarak tanımlanan bir süreç yaşanmaya başlanmıştır. Türkiye, Soğuk Savaş döneminin çekişmelerine 1960'lı yıllardan itibaren yoğun bir şekilde maruz kalma sürecine girmiştir. Kırılan, hasarlanan toplum- devlet ilişkileri, Soğuk Savaş iklimin Türkiye'ye yansımaları biraz sonra düşünce hayatından sokağa, bürokrasiden topluma toplumun her yanına egemen bir gerilimle sonuçlanacaktır.

Mehmed Şevket Eygi askerliği müteakip döndüğü Ankara'da iken kendisine gelen haftalık bir gazeteyi, *Yeni İstiklal* gazetesini yönetmesi tekline sıcak bakar. Buradan itibaren Mehmed Şevket Eygi'nin gazetecilik serüveni başlar. Önce yönetici, biraz sonrasında ise gazetenin sahipliğini de üstlenir. Canlı, dinamik bir Mehmed Şevket Eygi portresi teşekkül etmeye başlamıştır. Gazetecilik çalışmalarına, 1961'de kurduğu Bedir Yayınevi ile yayıncılık faaliyetini de

5 Sözgelimi DP Mensupları ve tabanının "Düşükler" olarak adlandırılması.

eklemiştir. Gazetecilik serüveninin daha başında, siyasi iklim, gazetecilik çalışmasını kesintiye uğratmıştır. 1962'de Menderes'i savunan bir yazısından dolayı ilk mahkumiyetini yaşar. Haftalık *Yeni İstiklal* gazetesi tecrübesine birkaç yıl sonra, 1966'da *Bugün* gazetesi eklenecektir. 1968'de *Bab-ı Ali'de Sabah* gazetesi. *Yeni İstiklal, Bugün, Bab-Ali'de Sabah* 1960'lı yılların ikliminde dindar muhafazakâr kesimlerin sözcülüğünü üstlenmiş, geniş halk kesimlerinin o günkü toplum sorunları karşısında konum belirlemesinde etkili olmuştur. Siyasi iklim, Mehmed Şevket Eygi'nin gazetecilik hayatını ikinci kez kesintiye uğratır, kesinleşen bir mahkûmiyet öncesinde yurtdışına çıkar. Birkaç aylık bir uzaklaşma olarak düşünülen yurtdışına çıkış, beş yılı aşkın bir uzaklıkla sonuçlanır. 1973 Seçimlerini müteakip kurulan CHP-MSP koalisyon hükümetince çıkarılan 1974 affıyla yurda dönme imkanı bulur. Mehmed Şevket Eygi'nin 1970'lı yıllardaki gazeteciliği, 1960'lı yılların hareketliliği ile kıyaslandığında kısmen sürecektir. Daha çok köşe yazıları ile matbuatta olacak, diğer taraftan Bedir Yayınevi ile meşgul olacaktır. 1970'lerin İkinci yarısında, 1976-1980 arasında yayınladığı *Büyük Gazete* ile aktif gazeteciliğe dönüşü denese de daha sınırlı bir gazetecilik hayatı söz konudur. 12 Eylül 1980 sonrasında, üç ayrı yazısından dolayı Mehmed Şevket Eygi bir kez daha hapse mahkûm edilir, toplam 28 ay hapis yatar.

Mehmed Şevket Eygi'nin 1960-1985 dönemi yazılarıyla, gazeteciliğiyle, yayıncılığıyla aktif bir dönemdir. *Yeni İstiklal, Bugün* ve *Bab-ı Ali'de Sabah* gazeteleri ile 1960'lı yıllar boyunca geniş toplum kesimlerinin, dindar muhafazakâr halkın sözcülüğünü üstlenmiştir. O günkü matbuat hayatında Batıcı yönelimlerin ve halka yukardan bakan üstenci tavırların egemenliği göz önünde bulundurulduğunda Mehmed Şevket Eygi'nin mücadeleci tavrı önem kazanmaktadır. Türk muhafazakarlığının matbuat hayatında temsil edilmesi ve geniş halk kesimleri üzerinde yarattığı etki bakımından Mehmed Şevket Eygi sadece Necip Fazıl ile karşılaştırılabilir.

Olgunluk Dönemi

Mehmed Şevket Eygi 1985 sonrasındaki hayatında gazetecilikle ilgisi köşe yazarlığı düzeyindedir. Vefatına kadar *Milli Gazete*'de yazmıştır. Olgunluk dönemi olarak tanımladığımız bu dönemde erken dönemden beri gelen düşünsel yönelimlerini korumuş, İslam düşüncesi alanında ortaya çıkan tartışmalarda klasik geleneğe yakın durmuştur. Bedir Yayınevi'nde neşrettiği kitaplar daha ziyade klasik dönem İslam düşüncesinin bugüne kazandırılması yönündedir. Bu yönelim yazılarında da her fırsatta kendisini yineler.

Olgunluk dönemi Mehmed Şevket Eygi'nin bütün ilgi ve mesaisi iki konuya odaklanır. Geleneksel İslam – Osmanlı sanatları ve genç kuşakların terbiyesi. Geleneksel sanatlar radikal modernleşme politika ve uygulamalarının tabii bir neticesi olarak çöküş süreci yaşamaktadır. Mehmed Şevket Eygi, geleneksel İslam Osmanlı sanatlarının korunması, sürdürülebilmesi konusunda bireysel olarak yoğun bir çaba sarf etmiştir. Hat sanatının yaşaması, hattatların mesleklerini sürdürebilmeleri konusunda sürekli olarak hat satın almış, etrafındaki insanlara hediye etmek suretiyle onları bu yönde davranmayan teşvik etmiştir. Bilinen koleksiyonerliği bir zenginlik biriktirme çabasından ziyade, bu alandaki mirasın korunması mesleki ilgilerin sürdürülebilirliğine katkıda bulunmak endişesiyle ilgilidir. Etrafındaki genç kuşak insanları bu sanatları öğrenme yönünde teşvik etmiştir. Bu yöndeki ilgi ve mesaisi, onun estet kimliğinin öne çıkmasını getirmiştir. Olgunluk dönemi Mehmed Şevket Eygi'nin yazı ve kitap çalışmalarının diğer merkezi teması, sohbetlerinin odağı genç kuşakların yetişmesi, terbiyesi konusu olmuştur. Bu yönüyle estet kimliğinin yanında terbiyeciliği de Mehmed Şevket Eygi portresinin asli özelliği hâline gelmiştir.

Birkaç Söz

Mehmed Şevket Eygi Cumhuriyet dönemi Türk muhafazakarlığının ilk kuşak entelektüel isimlerindendir. Radikal modernleşme uygulamaları ile hasarlanan devlet-toplum ilişkilerinde, bürokrasi – dindar halk kesimleri arasında yaşanan gerilimde, bilhassa 1960'lı yıllarda, Soğuk Savaş ikliminin ülkeyi sert bir şekilde kuşattığı dönemde geniş halk kesimlerinin sözcüsü olmayı seçmiş bir entelektüeldir. Kurucu, müteşebbis ve mücadeleci kimliğiyle, düz, tavizsiz diliyle gündelik siyasi gelişmeler karşısında dindar halk kesimlerinin konum belirlemesinde rol üstlenmiştir. Başlı başına bu yöndeki tercihi ve çabalamasıyla, üretkenliğiyle, kurucu kimliğiyle, eserleri, tanık olduğu dönem ve hadiselerle ilişki içinde ele alınmayı, çalışılmayı hak ediyor. Rahmet ve saygı ile.

EV

Mehmet Nuri Yardım

Ev. İki harften müteşekkil bir kelime. Kısacık, öz ama çok anlamlı bir kavram. Farklı isimleri de var: Hane, ocak, yuva. Bir bakıma insanoğlunun en çok ünsiyet kurduğu mekân, en çok aşina olduğu yapı ve biricik sığınağı.. Ev yürek sıcaklığını, göz temasını, gönül kaynaşmasını, ruh dinginliğini dile getiren bir tahassüngâh...

Peki Müslüman'ın evi nasıldır? O nasıl bir meskendir ki, birçok manevi zenginliği bünyesinde barındırır. Müminin hem yatıp kalktığı, ibadet ettiği, ders mütalaa ettiği, kitap okuduğu, ilim tahsil ettiği, çoluk çocuğuyla güzel vakitler geçirdiği biricik yer...

Örnek evler vardır. Sadelikleriyle öne çıkarlar, sevimlilikleriyle hatırlanırlar ve elbette iskân edenleriyle şereflenirler. Gerçek Müslümanın evi böyledir. Ve İslam'ı hayatında yaşayan, temsil eden Mehmed Şevket Eygi gibi mütefekkir münevverlerimizin evleri böyle seçkindir. İmrenilir, özlenir, özenilir, hatırlanır ve asla unutulmaz.

Bu özge ev İstanbul'un merkezi semtlerinden Sultanahmet'te. Merhum büyüğümüzün yakınlarının ziyaret ettiği ve unutulmaz hatıralarla ayrıldığı o evi unutmak kabil mi? Hiçbir lüzumsuz eşyanın yer işgal etmediği, bibloların, tabloların, levhaların, ibriklerin, seccadelerin, heybelerin, başköşeye kurulduğu bu ev ne şanslı imiş ki eserleri ve fikirleriyle nesiller yetiştiren bir zatı ağırladı yıllar boyu...

Gaz ocakları, kalemlikler, ebrular, minyatürler, nakışlı cam işleri, gümüş şekerlikler, bakır tabaklar, pirinç ibrikler, toprak testiler, durmuş saatler, süslü fincan-

lar, fincan zarfları, deniz mavisi semaverler, bayrak kırmızısı bardaklar... Konsol, ayna, sehpa ve ahşap kutulu büyük saat... Çiçekli vazolar, Anadolu'nun ruh iklimini yaşatan, kültür âlemini yansıtan renk ve desen cümbüşü kilimler...

Öyle bir ev ki, nice yürek sızısına, doğum sancısına, fikir inkişafına, eserin yazılmasına, gazetenin hazırlanmasına, makalenin kaleme alınmasına, istişarelerin yapılmasına, sohbetlerin edilmesine, çayların demlenmesine, çorbaların içilmesine, nüktelerin paylaşılmasına, dertlere çare aranmasına şahitlik etmiştir.

Bu güzel evin bir sakini daha var. Evin kedisi. Sahibinin çok sevdiği, şefkatle kucakladığı ve ona muhabbetini, merhametini gösterdiği talihli kedi... Rabbimizden bize 'Emanet' edilen can dostu... Kedilerin mesut bir şekilde yaşadığı güvenilir evdir anlatılan.

Bu muhteşem tabloyu tamamlayan kitaplar... Boy boy kitaplar... Ciltli ciltsiz, ufak büyük, sade süslü, kalın ince ve envai çeşit kitaplar... Ahşap dolapların raflarına usulca dizilmiş, okuyucusuna muntazır eserler... Duvarda uzak diyarlardan gelmiş antika bir halı... Esans ve gülsuyu şişeleri... İçinde kim bilir ne kıymetli eşyayı barındıran bordo kadifeyle kaplı kutu...

Büyüteçler, zarif kalemlikte seçilerek dizilmiş kalemler... Duvara kurulmuş tarihî bakır avizeler... Özel imal edilmiş ördek görünüşlü su testisi... Divanda heybetle kurulmuş, özenle işlenmiş çeşit çeşit yastıklar... Göz nuruyla, alın teriyle, derin sevgiyle işlenmiş kuş motifleri... Şahmeranlar, derviş fesleri ve simurg kuşu...

Takkesi, yeleği, teşbihi ve saatiyle Osmanlı asırlarından günümüze yansımış bir kalem efendisi... Ne mutlu o eve sık sık gidenlere... Saksıların renk kattığı salonda bulunup da özge sohbetleri dinleyenlere... Boş alanı azalmış duvarda, insanoğlunun zayıflığını, acizliğini, yalnızlığını hatırlatan mükemmel istifli "Hiç" levhası... Üstat bir hattatın kaleminden çıkmış, gözlere şölen bir "Maşaallah"...

Bazı sanatkârların ve edebiyatçıların evleri müzeye dönüştürülüyor. Çalıştığı masa, yazı yazdığı daktilo, kalemleri, kitapları, defterleri, gözlüğü ve diğer hususi eşyaları sergileniyor. Böyle donatılıp müzeye dönüştürülmüş çok ev var. Mehmed Şevket Eygi ise bir 'müze ev'de yaşadı. Tabii hâliyle, her zaman kullandığı eşyalarıyla, zengin kütüphanesiyle ve özenle bulunup alınmış eşyalarıyla müstesna bir evde oturdu. Cumhuriyet devrinde yaşamış bir Osmanlı münevverinin evi! Bir dava, mücadele ve fikir adamının kutlu hanesi. Keşke Sultanahmet'teki bahsettiğim bu ev korunabilse ve müze yapılabilse. Mümtaz bir kişinin örnek evini, nesiller hep ziyaret edebilse. Bu evin hikâyesininin anlatıldığı kitapta buluşmak üzere... Bir huzurlu mekân veya *Mehmed Şevket Eygi'nin Evi*...

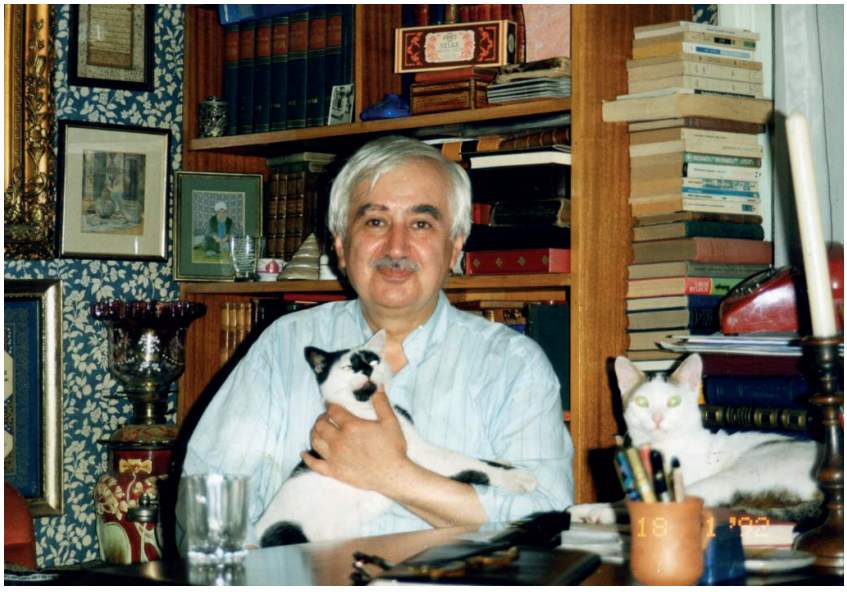

MEHMED ŞEVKET EYGİ: BİR KÜLTÜR ADAMININ ÖZEL KOLEKSİYONUNUN CUMHURBAŞKANLIĞI MİLLET KÜTÜPHANESİNİ TEŞRİFİ SERÜVENİ

Ayhan Tuğlu[1]
Hanife Gökduman[2]
Ozan Yıldırım[3]

Mehmed Şevket Eygi Koleksiyonu Hatıraları

Her zamanki işimizi yapmak üzere ne öncesinde ne sonrasında tam saatinde merhum Mehmed Şevket Eygi Beyefendinin evindeydik. Kendi tabiriyle "fakirhanesi"nde. Senenin başından beri haftanın üç günü evin girişteki salonunda koleksiyon tespit çalışmaları yapıyor, kitapları raflardan indiriyor, nadir eserlerin giriş sayfalarını fotoğraflıyorduk. Çalışırken, yemek yerken, çay içerken, otururken ve hatta susarken Şevket Bey'in "hanegî usûlü" eğitimini aklımızdan çıkarmıyor ve ders almaya çalışıyorduk. Şevket Bey bizden o gün çalışmamızı erken tamamlamamızı ve tanıyanları tarafından hiç de yabancı olmayan ikindi çayını beraber içmemizi teklif edince hem mutlu olmuş hem de heyecanlanmıştık. Bu vesileyle Şevket Bey'in misafiri olacak, sohbetini dinleyecek, notlar alacak ve müzeyi andıran o odada birkaç saat geçirecektik.

İkindi saati müzeyi andıran misafir odasındayız. Şevket Bey bizi salonun ortasında ayakta *bekliyor. Âdetmiş, eve gelen misafir küçük büyük demeden salonun ortasında karşılanırmış*. Gösterilen yere *oturuyoruz. Koca bir salon.*

1 Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı Kütüphaneler Daire Başkanı
2 Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi Okuyucu Hizmetleri Şube Müdür V.
3 Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi Uzman

Hatta büyükçe bir çalışma salonu da denebilir. Duvarlarda birbirinden güzel tezhiplerle süslenmiş Osmanlı yazı sanatının nadide örnekleri... Bu nadide örneklerin aralarına serpiştirilmiş İznik çinisinden, porselenden tabaklar, antika saatler... Odanın girişinde, sağ tarafta bir tırnak ayna... Müzayede kataloglarında görülen güzel bir saat ile iki şamdan da buraya konmuş... Aynanın hemen yanında bir masa, sağında iki koltuk, kolları sedef kakmalı koltuğun sağında da iki ahşap sandalye... Misafir sandalyelerinin hemen arkasında çok estetik bir vitrin... Bunların hemen karşısında bir çalışma masası, kitaplarının sayfalarını eskittiği dolma kalemler ve masanın da hemen arkasında kumaşından yılların yorgunluğunu taşıdığını hissettiren bir koltuk... Koltuğun sırtını yasladığı duvarda Hafız Osman'ın bir hilye-i, şerifesi... Koltuğun üstünde harika desenli birkaç el işi tülbent...

Kenarları evde çokça denk gelinen güzel kediler tarafından muhtemelen sıkça kullanılıyor... Hemen hemen her boş alana bir obje konmuş...

Çaydanlıklar, semaverler, ahşap, cam veya seramikten yapılmış çeşitli rengârenk kâseler, dekoratif işlemeli saksılar... Halının üstü, masanın altı, pencerenin önü, vitrinin içi, kitaplar, broşürler, eski yazıyla yazılmış *mektuplarla dolu... Tespihler var, bir de yüzükler... Sehpa, masa ve rafların boş kalan kısımlarına sığdırılmış kolonya ve parfüm şişeleri...* İki duvarda gül ağacından yapılmış kitaplık, içlerinde deri ciltli ama ciltleri yakın zaman*da yağlandığı parlaklığından belli olan kitaplar, kitapların önlerinde birkaç vesikalık fotoğraf...* Köşede *odayı ısıtan Fransız stili bir odun sobası... Sobanın üzerinde sonradan öğrendiğimize göre Suriye işi bakırdan bir çaydanlık ve* çaydanlığın üzerinde topraktan yapılmış Japon işi bir demlik... Demlenen *çay ise* Şevket Bey'in çay merakını bilen yakın dostları tarafından çeşit*li ülkelerden hediye getirilmiş çaylardan bir kaçıymış...*

-Bu fakirhanede gördüğünüz bu kadar kitabı nasıl toparladım inanın bilmiyorum. Kesik kesik belki kopuk kopuk olacak ama hatırımda olanları size anlatacağım. Zonguldak'ın Devrek ilçesinde yolun kenarında bulunan evimizin bahçesine haftada bir gelen postacı dergileri fırlatır, koşup dergileri alıp, üzerindeki çamuru, toprağı siler, anneme okuturmuşum. O yaşlarda başlamışım...

Şevket Bey anlatıyor bizler dinliyoruz... Ancak her cümle başka bir cümleye, her hatıra başka bir hatıraya açılınca sohbeti dinlemenin zevki not almanın önüne geçiyor.

-İstanbul'da okuduğum dönemlerde Beyoğlu'nda hem kitapçıları hem sahafları sık sık ziyaret eder, bütçeme göre kitaplar, dergiler alırdım... Sonra Ankara'ya gittim yüksek tahsile...

Ankara'da Siyasal Bilgiler'de okuduğu yıllarında bütçesi bir miktar rahatlamış Şevket Bey'in. Burs paralarıyla Haşet (Hachette) Kitabevi'nden taksitle kitap alırmış, hatta yurt dışından Fransızca kitaplar sipariş edermiş.

İstanbul'a döndükten sonra yayıncılık hayatına atılmış. O yıllarda Türkiye'nin bir dönüşümden geçtiğini ve bu dönüşümün İstanbul'un kültür hayatına verdiği zararlardan bahsediyor. Yıkılan her bir köşkün, yanan her bir konağın içinde ne yazma eserlerin ne kitapların ne hat levhalarının yok olduğunu hatta çoğu zaman sokaklara atıldığını üzülerek anlatıyor.

-Yıldız yokuşunda Ertuğrul Tekkesinin yanında vaktiyle Sultan Abdülhamid'in danışmanlarından Şeyh Zafir'in oturduğu konağın çatı katında bulunan eşyaların, kitapların, evrakın yani hemen hemen her şeyin, o an evde oturan kişiler tarafından sokağa atıldığını haber verdiler. Yetiştiğimde birçoğu yollara saçılmıştı. Bir kısmını da eskiciler alıp götürüyordu. Bir tanesine yetiştim, el arabasının üzerinde bir tomar evrak vardı. Ne olduğuna bakmadan, kaybolmasınlar telef olmasınlar diye satın aldım. Meğerse cennetmekân Sultan Abdülhamid'in Şeyh Zafir hazretlerine yazdığı mektuplarmış...

Bizler hayretle Şevket Bey'i dinlerken, hayretimizi hemen koltuğun üzerinde birkaç kitaba çekerek içlerindeki damgayı gösteriyor. *Sultan Abdülhamid'in Yıldız Sarayı'daki kütüphanesine kayıtlı kitaplar... Vaktiyle bitpazarındaki bir yer tezgâhından aldığını söylüyor.*

-Yurtdışında bulunduğum zamanlar oradaki bitpazarlarından çokça kitap alırdım. Bizdeki bitpazarları oradakileri gibi tertipli düzenli değil. Ama yine de pazarların olduğu günler sabah namazını müteakip gitmeye çalışır, yer tezgâhlarından sağlığım el verdikçe hâlâ kitap alırım."

*Daha sonra 1960'lı ve 1970'li yılların Beyazıt Meydanı'nda kurulan sergilerinden, Sahaflar Çarşısı'na ve Şeyh Muzaffer Özak'ın sahaf dükkânına, merhum İsmail Özdoğan'ın Enderun Kitabevi'nden, Marmara ve Küllük kıraathanelerine, d*önemin kitap, kültür, *fikir ve mücadele hayatının, yıllar boyunca biriktirdiği bu koleksiyonu oluşturan hatıralara yansıdığını ve koleksiyonuyla beraber her bir kitaba işlemiş bu hatıraları da Cumhurbaşkanlığı Kütüphanesi'ne (O dönem ismi Cumhurbaşkanlığı Kütüphanesi) bağışladığını belirtiyor.*[4]

Gelecek nesillere miras koleksiyon, okuyucusuyla buluşmak üzere yeni evinde "milletin kütüphanesi"nde...

4 Bu sohbet, 19 Ocak 2016 Salı günü Merhum Mehmed Şevket Bey'in evinde koleksiyonun tasnifi esnasında Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi çalışanlarından İlayda Şükran Yorulmaz, Nurşafak Arvas ve Barış İnce tarafından alınan notlardan derlenmiştir.

Kütüphanelerin dermesi; satın alma, bağış, mübadele ve derleme usulleri ile oluşturulmaktadır. Kütüphanelerde bağış eserler çok önemli yer tutmaktadır. Tarihte bazı kütüphaneler sadece bağış kitaplarla oluşturulmuştur. Bir kişi üç-beş kitabını bağışlayabileceği gibi kendine ait tüm kitaplarını, evraklarını, kitap dışı materyallerinden oluşan koleksiyonunu da bağışlayabilmektedir. Bağış yapan kişiler; kitapların kaydı, düzeni, kullandırılması gibi kütüphanecilik hizmeti faaliyetlerini tamamen kütüphane yönetimine bırakabilmelerinin yanı sıra koleksiyonları hakkındaki düzenlemeler için şartların belirtildiği protokol/sözleşme de yapabilmektedirler.

Kitaplar, sahiplerinin çocukları gibidir. Kitapseverler kitaplarını hayatlarındaki her şeyden üstün tutarlar. Biraz hoyrat bir dokunuş olsa içleri titrer. Bu yüzden 'kitaba bir göz atın' değil 'kitabı ziyaret buyurun' derler. Bu hisse sahip bir kitapseverin sağlığında koleksiyonunu bağışlaması çok zordur, kitapları vefatından sonra varislerinin değerlendirmesine kalır. Bazı kitapseverler ise kitaplarını, yaşarken dünya gözü ile emin ellerde olmasını sağlayabilmek amacıyla kılı kırk yararak kurumların, üniversitelerin, okulların vb. kütüphanelerine bağışlayabilirler ve istedikleri zaman gidip ziyaret ederler, koklarlar, özlem giderirler. Kütüphane görevlilerinden de kitaplarına itinalı, hassas ve özenli yaklaşımlar beklerler.

Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi'nde de çok kıymetli özel koleksiyonlar bulunmaktadır. Bunlardan Mehmed Şevket Eygi koleksiyonu; hem bağışlanan ilk özel koleksiyon hem de nitelik ve nicelik açısından en kapsamlı olması hasebiyle önemli bir koleksiyondur.

Eygi'nin, hayatı boyunca kitapçılardan, yayıncılardan, sahaflardan, bitpazarlarından, fuarlardan binbir emekle topladığı her kitabın, her sayfanın bir hikâyesi vardır. Koleksiyonuna yurtiçi ve yurtdışından pek çok kütüphane talip olmuş ve satın almak istemiştir. Ancak Eygi, koleksiyonuna olan gönül bağından mı yoksa, bu kıymetli eserlere hak ettiği değerin yeterince verilemeyebileceği kaygısından mıdır bilinmez, bu taleplere olumlu cevap vermemiştir.

Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi kuruluş çalışmaları devam ederken Mehmed Şevket Eygi ile görüşmeler yapılmış ve Eygi, Sayın Cumhurbaşkanımıza olan güveni dolayısıyla koleksiyonunu, milletin kütüphanesi olan "Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi"ne gelecek nesillere miras olarak bağışlamıştır. Eygi'nin de katkıları ile en ince ayrıntılar dahi düşünülerek kapsamlı bir bağış protokolü hazırlanarak, 26.12.2015 tarihinde Mehmed Şevket Eygi ve dönemin Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Sayın Fahri Kasırga tarafından imzalanmıştır.

Bahsi geçen protokoldeki bazı hususlar:

- Koleksiyondaki tüm eserler aynı yerde bulundurulacak,
- Eserler 2.500 adetlik partiler hâlinde evden alınacak, bir ay içinde bibliyografik künyeleri hazırlanacak,
- Nadir eserler, kitap dışı materyaller, yazma eserler sayısallaştırılacak,
- İlk partinin işlemi bitmeden ikinci parti teslim edilmeyecek,
- Kütüphane tarafından tüm işlemler bitirildikten sonra koleksiyonun bir kataloğu hazırlanıp basılacak,

Protokolün imzalanmasından sonra Mehmed Şevket Eygi'nin de önerileri doğrultusunda İstanbul'da koleksiyon ile ilgili işlemleri takip etmek için bir ekip kurulmuş ve Yıldız Teknik Üniversite Yerleşkesi içerisinde Cumhurbaşkanlığına ait bir bina tahsis edilmiştir. Koleksiyonun teslim alınması, listelenmesi, bibliyografik künyelerinin hazırlanması ve nadir eserlerin, yazma eserlerin, fotoğrafların, kartpostalların sayısallaştırılma işlemleri yapılmaya başlanmıştır. Yazma eserlerden yıpranmış, dağılmış, hasar görmüş olanlarının restorasyon ve konservasyon işlemlerinde Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Kitap Şifahanesinden destek alınmıştır.

Kitaplar ve süreli yayınların kataloglama işlemlerinde Kaynak Tanımlama ve Erişim (RDA), sınıflama numarası ve konu başlıkları verme işlemlerinde ise Kongre Kütüphanesi (LC) standartları uygulanmış olup tüm eserlerin kapak, içindekiler ve kaynakça sayfaları sayısallaştırılmıştır.

Mehmed Şevket Eygi'nin kitap ve süreli yayınlarının konu dağılımı çeşitlilik arz etmektedir. Koleksiyonda; tarih, sanat, siyaset bilimi, edebiyat ve dini ilimler konularında 1588-2017 yılları arasında yayımlanmış Türkçe, Almanca, Arapça, Arnavutça, Boşnakça, Farsça, Fransızca, İngilizce, Osmanlı Türkçesi ve Rusça 45.544 kitap ile 1.761 basılı dergiye ait 16.295 sayı mevcuttur. Eserlerden yaklaşık 1.200 adedi yazma eser olup, 15.000 adedi nadir eserdir. Ayrıca resim, kartpostal, belge, evrak, mektup gibi kitap dışı materyaller de bulunmaktadır. Koleksiyon incelendiğinde bilgi kaynaklarının tür, konu ve dil çeşitliliği Eygi'nin ne kadar iyi yetişmiş bir kültür adamı olduğunu göstermektedir. Günümüz koşullarında eserlere erişim, teknolojik ve lojistik gelişmelerle birlikte bu kadar kolay bir hale gelmişken, Eygi'nin bu koşullar olmaksızın koleksiyonunu nitelik ve nicelik açısından böylesine titizlikle oluşturması çok büyük bir emek ürünüdür.

Kitapların dillere göre dağılımı:

- Türkçe: 20.462
- Osmanlı Türkçesi: 8.058
- Arapça: 1.219
- Farsça: 94
- İngilizce: 2.931
- Almanca: 2.440
- Fransızca: 9.667
- Diğer: 673

Kitapların konulara göre dağılımı:

- Felsefe, Psikoloji, Din: 14.250
- Dil ve edebiyat: 10.221
- Tarih: 8.950
- Sosyal bilimler: 2.482
- Güzel sanatlar: 1.741
- Bilim, Teknoloji ve Mühendislik: 1.539
- Hukuk:1.211
- Siyaset bilimi: 931
- Tıp: 687
- Coğrafya: 586
- Diğer: 2.946

Yazma eserler: Yazma eserlerin bibliyografik künyelerinin hazırlanması, sayısallaştırılması ve restorasyon işlemleri devam etmektedir. Eserler ağırlıklı olarak tasavvuf konusuna aittir. Yanı sıra dîvanlar, cönkler, fıkıh kitapları, Kur'an-ı Kerim ve dua kitapları da bulunmaktadır. Yazma eserlerden Şeyhzâde Muhyî el-Manavgadî'nin H.997-M.1588 tarihinde istinsah edilen *Mevlidü'n-Nebi* adlı eseri koleksiyonun en eski tarihli eseridir.

Nadir eserler: Koleksiyondaki 15.000 nadir eserden 8.058'i Osmanlı Türkçesi'ne aittir.

Sâmî (Mustafa Sami)'nin 1783 tarihinde basılan *Tarih-i Sami ve Şakir ve Subhi* adlı eser koleksiyondaki Osmanlı Türkçesindeki en eski eserdir.

Eser adı: Tarih-i Sami ve Şakir ve Subhi
Yazar adı: Sâmî, (Mustafa Sami)
Yıl bilgisi: 1783

Ferîdüddîn Attar'ın *Pend-i Attâr* adlı, 1846 yılında Kahire'de Bulak Matbaasında basılan eser Fars dilinde koleksiyonun en eski kitabıdır.

Eser adı: Pend-i Attâr
Yazar adı: Ferîdüddîn Attar
Yıl bilgisi: 1846

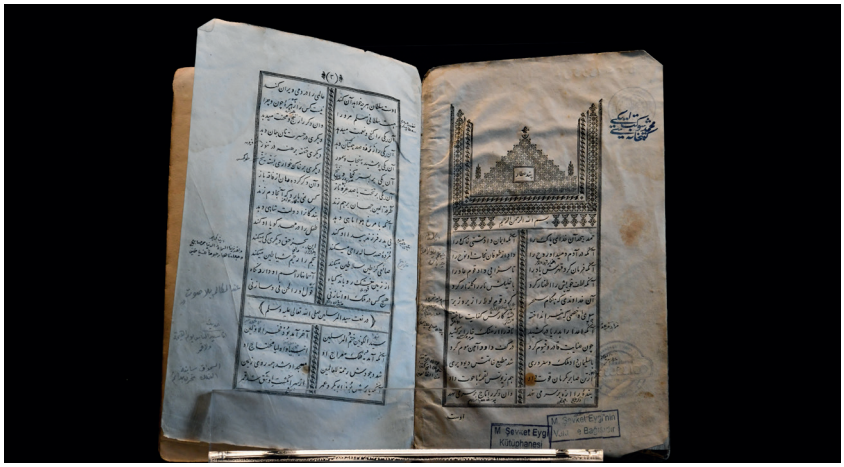

Bu kitabı Sadi-i Şirazi'nin 1864 yılında Kahire'de Bulak Matbaasında basılan *Gülistan-ı Sadî* adlı eser takib eder.

Eser adı: Gülistan-ı Sadî
Yazar adı: Sadî-i Şirazî
Yıl bilgisi: 1864

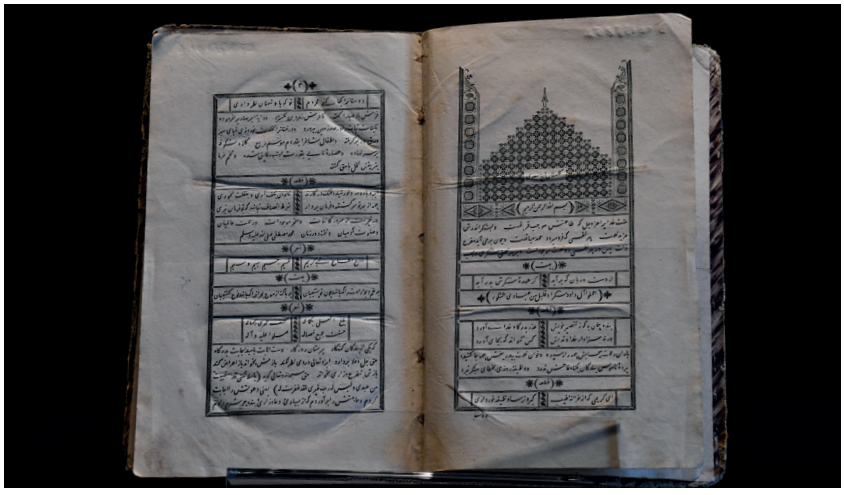

Koleksiyonun, Osmanlı Türkçesi ile basılan en eski kitabı Muhammed Sadık Erzincani'nin 1778 tarihli *Risâle-i Mergūbe* adlı eseridir.

Eser adı: Risâle-i Mergūbe
Yazar adı: Muhammed Sadık Erzincani
Yıl bilgisi: 1778

Arapça bir diğer eser ise Tunuslu Hayreddin Paşa'nın 1867 yılında Tunus'da basılan *Akvemü'l-mesalik fi marifeti ahvali'l-memalik* adlı eseridir.

Eser adı: Akvemü'l-mesalik fi marifeti ahvali'l-memalik
Yazar adı: Tunuslu Hayreddin Paşa
Yıl bilgisi: 1867

Koleksiyonda Osmanlı Türkçesi, Farsça ve Arapça'nın dışında batı dillerinde basılmış eserler de yer almaktadır.

İngiliz dilinde, Washington Irvig'in 1831 yılında New York'da basılan *History of the life and voyages of Christopher Columbus*,

Eser adı: History of the life and voyages of Christopher Columbus
Yazar adı: Washington Irvig
Yıl bilgisi: 1831

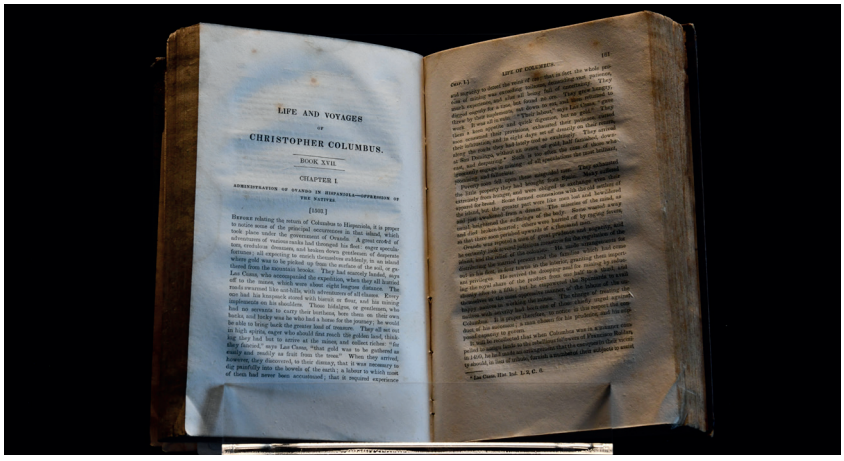

Fransız dilinde, Jean-François Josse'nin 1735 yılında basılan *Mémoires du Comte de Commin Ville,*

Eser adı: Mémoires du Comte de Commin Ville
Yazar adı: Jean-François Josse
Yıl bilgisi: 1735

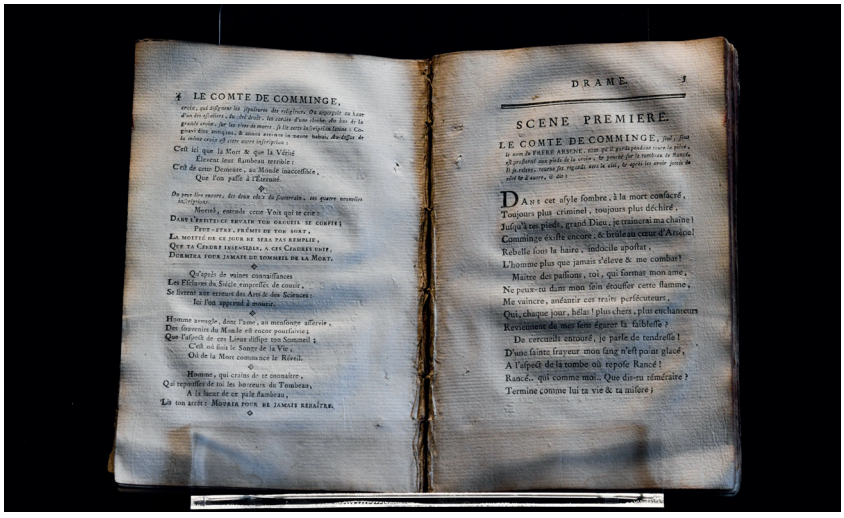

Alman nükte ve mizahı konusunda 1589 tarihinde Hamburg'da basılan *Tünnes un Schäl: witz aus Köln,*

Eser adı: Tünnes un Schäl : witz aus Köln
Yıl bilgisi: 1589

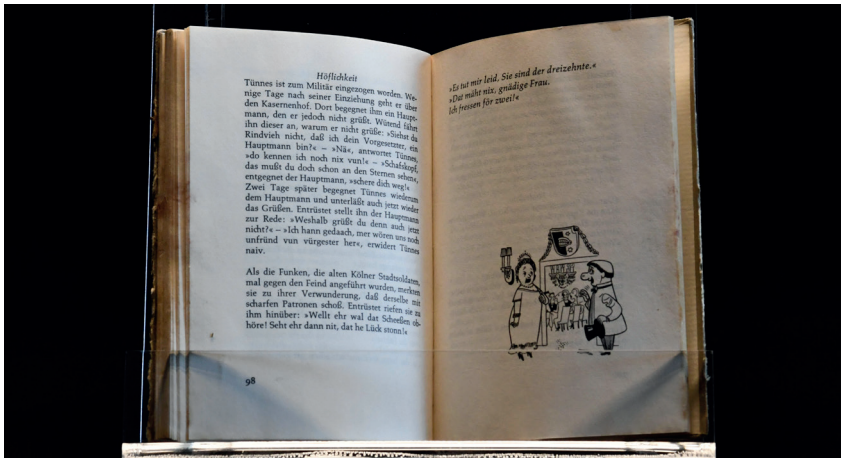

İtalyanca 1776 yılında basılan Yeni Ahit tefsiri olan *I numeri : giusta la vulgata in lingua Latina e volgare, colla spiegazione, del senso litterale e del senso spirituale, tratta dai Santi Padri e dagli autori ecclesiastici* adlı eserler örneklerden bazılarıdır.

Eser adı: I numeri : giusta la vulgata in lingua Latina e volgare, colla spiegazione, del senso litterale e del senso spirituale, tratta dai Santi Padri e dagli autori ecclesiastici

Yıl bilgisi: 1776

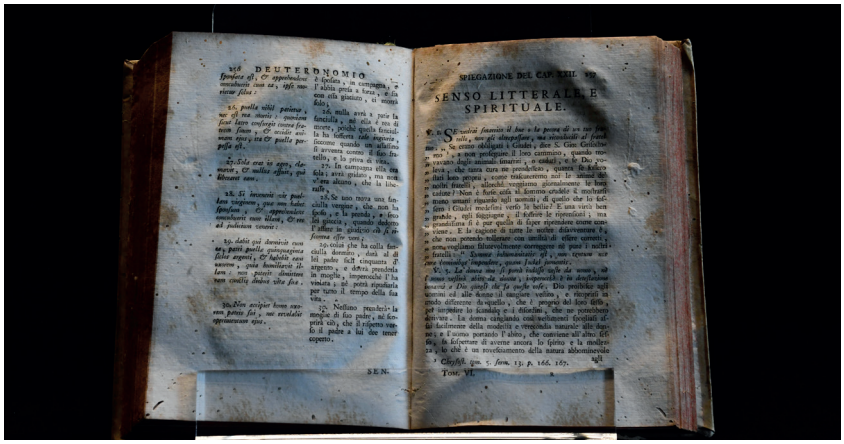

Mehmed Şevket Eygi koleksiyonu hizmete açıldığı 20 Şubat 2020 tarihinden itibaren Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesinde okuyucuların kullanımına sunulmuştur.

MEHMET
ŞEVKET EYGİ
KOLEKSİYONU

NICOLAS II

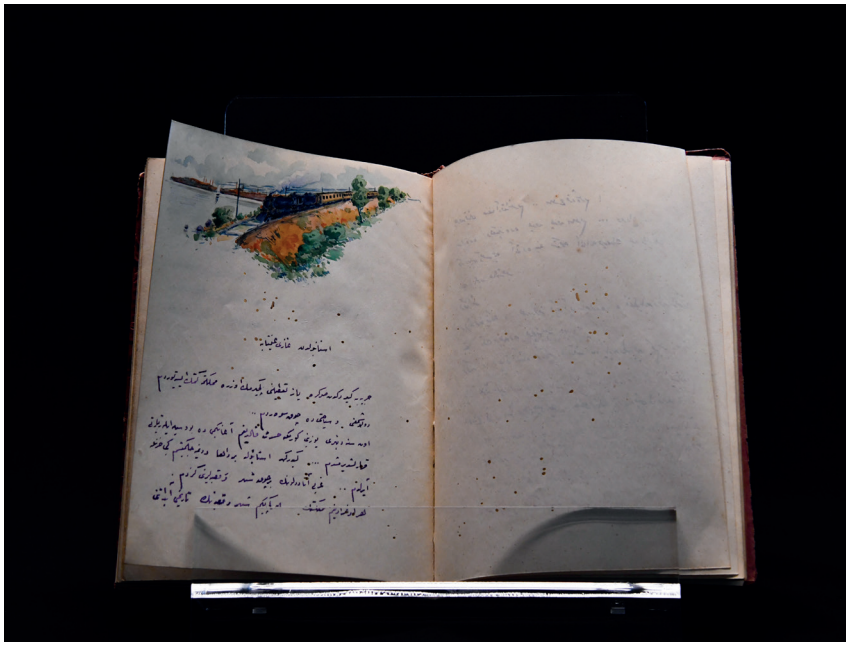

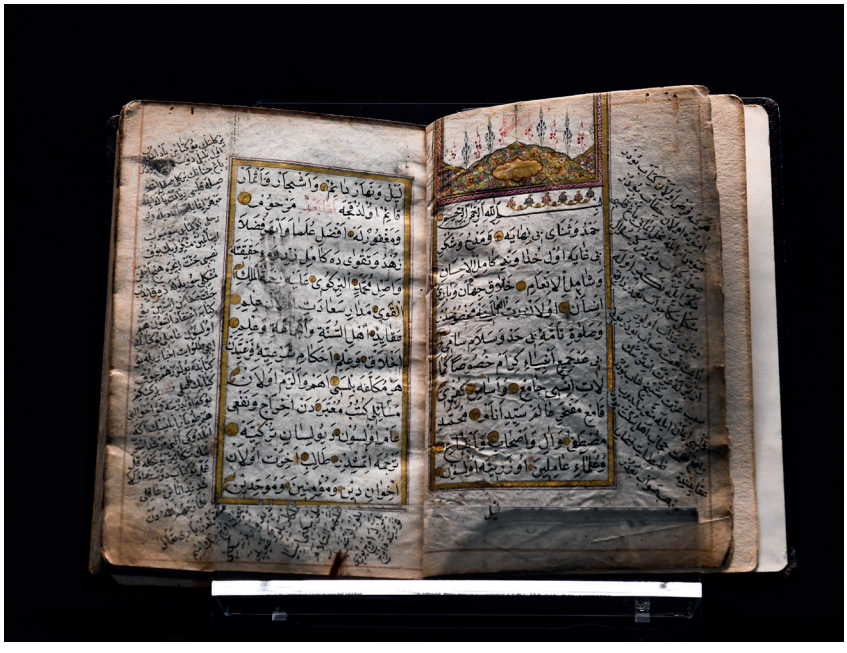

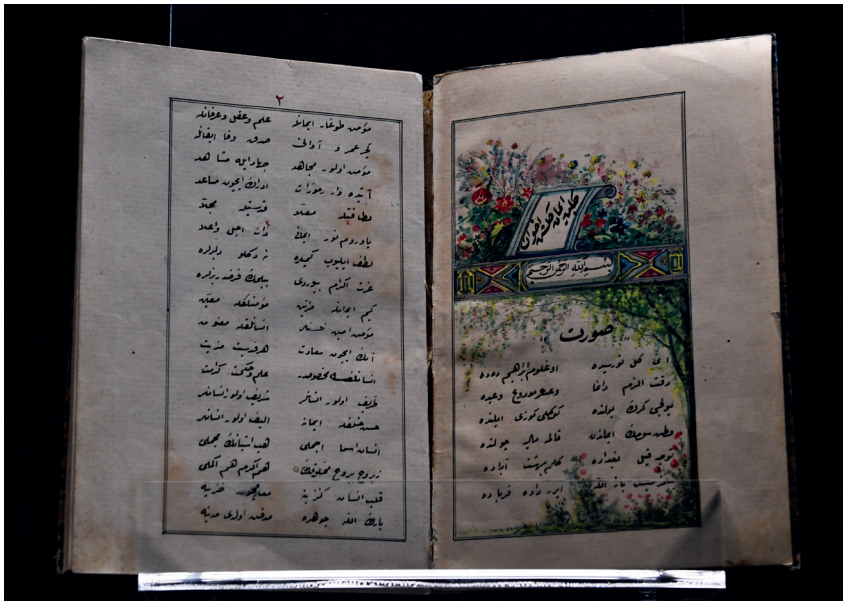

BİR GİZLİ HAZİNE: MEHMED ŞEVKET EYGİ YAZMALARI

Ensar Karagöz
Yazma Eser Uzmanı, Türkiye Yazma Eserler Kurumu

Âlimin kenzi kütübdür ilminin sermâyesi
Tuhfe eyledi o kenzi millete hem ümmete
Dergehinde makbûl olsun hizmeti hem gâyesi
"Ey Alîm Allâh kerem kıl dü cihânda Şevket'e"

1436

Yazılarından tanıdığım merhum Mehmed Şevket Eygi Beyefendi ile tanışmam bu gördüğünüz kıta vesilesiyle olmuştu. Kütüphanesini Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi'ne bağışladığını duyunca çok sevinmiş geçmişte herhangi bir yere vakfedilmeyen kütüphane ve koleksiyonların başına gelen kaçınılmaz

sonun Hoca'nın koleksiyonunun başına da gelmeyecek olmasının verdiği neşeyle bu tarihi düşürmüştüm.

Hoca'nın kütüphanesi gerçekten de "gizli bir hazine" idi. Bunu 2017 yazında Kutlugün Sokak'ta olan müze-evinde yaptığım katalog çalışmasında iyiden iyiye anlamıştım. Yazma eser uzmanı unvanını almadan çok önceleri talebelik yıllarımda İstanbul'un "gizli" kütüphanelerinin peşine düşmüş, bir kısmının tozlu rafları arasında dolaşma imkânı bulmuştum. Merhum Şevket Hoca'nın kütüphanesinin namını ve şöhretini işin erbabı olan hocalar ve üstatlardan çokça işitmiş lakin bir fırsatını bulup görme imkânı bulamamıştım. Hocanın ehibbanından olan dostum Ömer Faruk Demirkan yanlış hatırlamıyorsam 2017 Mayıs ayında beni arayıp Hoca'nın yazmalarının tasnif edileceğini ve bu işi de benim yapmamı rica ettiğini söyledi. Tabii uzun zamandır zihnimin bir köşesini işgal eden ve merakımı mahmuzlayan bu kütüphanenin yazmalarını tasnif edecek olmak büyük bir lütuf ve azim bir nimetti.

Cumhurbaşkanlığı'nın tensibi ve çalıştığım kurumun izni ile 17 Ağustos 2017 günü hocanın Kutlugün Sokak'ta bulunan evinde yazmaların tespit ve tasnifiyle görevlendirildim. Hoca'nın kütüphanesinde bulunan yazmaları ilk önce tespit edecek sonra belli bir usul çerçevesinde tasnifleyip "Mehmed Şevket Eygi Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu" adında neşredecek daha sonra diğer eserler gibi bunlar da Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi'ne devredilecekti. Hoca'nın bizden istediği buydu ve bunu olabilecek en kısa sürede istiyordu. Tahmini olarak bana söylediği yazma adedi 300 civarındaydı. Bu sayı doğrultusunda kataloğun tamamlanabileceği süreyi merhum Hoca'ya arz ettim ve çalışmalar başladı. Mesaimin haricinde haftanın üç günü hocanın evine gidiyor ve bana tahsis edilen odada yazmaları tasnif ediyordum.

Sakın bu tasnif işinin alelade bir katalog çalışması olduğunu sanmayın. Dedim ya hocanın evi bir müze-ev idi; hat levhaları, resimler, objeler çeşitli dönem ve bölgelerden antika eşyaların bulunduğu bir müze. Bundan dolayı Hoca'nın evinde bulunduğum yaklaşık bir seneyi aşkın zamanda yaptığım iş için "Yazma arkeolojisi" demeyi uygun görüyorum. Zira tasnif edeceğim yazmalar evin bana tahsis edilen odasında belli bir düzende olmayıp Hoca'nın kendine has muhafaza yöntemine göre korunmaktaydı. Bu oda öyle bir alandı ki elime aldığım bir yazmanın yanında nadir Selçuklu dönemi sikkelerini görebilir, paha biçilemez siyah astragan bir kürkün altında Nev'izâde Ataî'nin *Şakâ'ik Zeyli*'ne rast gelebilirdiniz. Bu durum sebebini hocanın talebesi olan arkadaşlardan sonradan öğrendiğime göre, validesi ebedi aleme intikal ettikten sonra hocanın o odaya pek nadir girmiş olmasıydı.

İşte bu odada çalışıyor, öğlen yemeklerini hocayla beraber yiyor ve o sırada

gâh eski İstanbul adetleriyle ilgili bir hatırası gâh güncel meseleler hakkındaki yorumlarıyla ve bunun gibi nice bilgiyle lezzetyâb oluyordum.

"Yazma arkeolojisi" devam ederken şunu fark ettim ki kütüphanede hocanın bana söylediği yazma adedinden çok daha fazla yazma var ve sayılar gün geçtikçe artıyor. Ayrıca koleksiyonun büyüklüğü ve Hoca'nın mücerredliğinden dolayı yazmaların bir kısmında çeşitli tahribatlar oluşmuş ve gün geçtikçe bu tahribatın boyu artıyordu. Hoca yazmaların bir an evvel tespit edilip kataloğun basılmasını istiyor ben ise katalogdan ziyade eserlerin durumun düzeltilmesini, restorasyonu gerekenlerinin bir an evvel koruma altına alınmasını istiyordum. Bir gün bu durumu Hoca'ya arz ettiğimde kudemanın çoğunda görülen o hâl Hoca'da da zuhur etti ve kendimi "Bana bak" hitabıyla başlayan azar cümlelerine muhatap buldum. Hoca isteğime karşı çıktı. Bir süre devam eden gerilim eserlerin evden çıkarılmaması ve katalog çalışmasının iptali raddesine kadar geldi. İşte tam böyle bir vaziyette Hoca çalışma masasının arkasında bulunan kitaplıktan bir eseri eline aldı: "*Bunu biliyor musun sen, al bunu da ekle.*" diyerek bana uzattı. Hoca'nın verdiği eser Hazret-i Şârih olarak bilinen meşhur Mevlevî şeyhi İsmail Rusuhî-i Ankaravî'nin kendi el yazısıyla olan mecmuası idi. Bu durum kataloğun devam edeceği manasına gelmekle birlikte Hocanın kütüphanesinin ne denli sürprizlere açık bir hazine olduğunu tekrardan anlamamı sağlamıştı. Hoca merhum -kabri nur dolsun- bizi kırmayıp eserlerin kataloglarından evvel restorasyonun yapılmasını kabul etti ve eserler nakledildi.

Dedim ya kütüphane çok ilginç eserlerin bir arada bulunduğu bir deryaydı. Bestekarının el yazısıyla nota mecmualarından tek nüsha hatıratlara, gün yüzü görmemiş divanlardan en eski nüshalara -ki yanılmıyorsam Nâbî'nin meşhur *Hayriyye*'sinin en eski nüshası Hoca'nın koleksiyonunda bulunmaktadır- değişik evsaf ve türde eseri bir arada barındıran bir kütüphane.

Hocanın evinde çalıştığım dönemde 300 kitabın tespit ve tasnifi bendenize nasip oldu. Tespit ettiğim bazı yazmaların yayına hazırlanması noktasında kendisinden müsaade istediğimde bunu reddetmedi. Eserlerin dijitallerini almama izin verdi. Bazılarına takriz yazma istirhamımı dahi konuların hâkimi olmadığından bahisle istemeyerek de olsa yazmayı kabul etti. Hatta İstanbul mahalleleri, sokakları, devlet daireleri vs. birçok önemli bilginin yer aldığı *İstanbul Rehberi* isimli önemli bir eseri dostum Ömer Faruk Demirkan'la birlikte neşretmeyi teklif ettiğimizde eserin telif gelirinden bir payın kendisine verilmesi ve bunu düşündüğü bazı hayır işlerinde kullanacağını, onun haricinde herhangi bir beklenti olmaksızın eserler üzerinde çalışma yapabileceğimizi söylemişti. Lakin ömrü vefa etmedi. İnşallah bağışladığı eserlerin hüsn-i şehadetiyle yapmak istediği hayırlar kendisinden kabul olunmuştur.

2015 Nisan, Sultanahmet
(Fotoğraf: Nurullah Özdem)

MEHMED ŞEVKET EYGİ KOLEKSİYONUNDAKİ HÜSN-İ HAT ESERLERİ

Nurullah Özdem

İnsan, duyularına hitap eden nesnelerin biçimi ve karakteri ölçüsünde tavır alır ve kendisine akseden bu cereyan ile etrafındaki maddeyi şekillendirir. Devredip duran bu hareket, temel estetik fikrini, ifade vasıtalarını ve buna bağlı kültürel çeşitliliği sunar. Her milletin kültür tarihinde yer eden, zenginleşip çoğalan mefhumlar ve değerler, onunla münasebet kuran insanlar için sahiplenilen esaslar hâline gelmektedir. Tarihî ve kültürel taraflarıyla sabit karakter bulmuş her mefhum, yaşayış tarzı ile birlikte insanların şahsiyetlerini biçimlendiren bir unsura dönüşür. Bu sahipleniş ve yaşayış tarzı, bütünlüğüyle değer arzeden eserleri muhafaza etmeyi te'min etmektedir.

Bu noktada, Merhum Mehmed Şevket Eygi'yi, *"Bir mahalden bir mahalle nakl eden mesrûr olur"* mısraının telmihi ile anabiliriz. Kendi ifadesiyle; *"Hangi eserin neye, nerede hizmet edeceği bilinmez."* Bir eser, sanat derinliği, tezyinî husûsiyeti yahut folklorik vasfı ile muhatabı için; estetik bir zevki, muhtevasından doğan mâlûmâtı, kültürel işaretleri veya bir hâtırayı çağrıştırarak sunabilir. Şevket Bey'in koleksiyonunu yaptığı eserlerle gayesi, herbirinin ait olduğu dünya ile bir râbıta kurabilmek ve açılan hatlardan iz sürebilmekti. O sebeple, elindeki parçaların maddî kıymeti ile ilgilenmemiş, her birini kendi evsafınca bir basit estetik motif olarak görüp, anlatmıştı. Sohbetlerinde ve verdiği röportajlarda sanat düşüncesinin gerekliliği, hayatın işleyişine ve yaşayış tarzına katkılarını sıklıkla, İslam sanatları çerçevesinde harmanlayarak ifade etmekteydi. Türlü vesilelilerle etrafındaki insanları ve bilhassa gençleri buna dair işaretlerle teşvik etmiş, ilgili meslek sahibi kimselere ve bilhassa din hiz-

metinde bulunanlara, bir sanatla ilgilenmelerini söylemiş, referans olup yönlendirmiştir. Yakınında bulunan kabiliyetli gördüğü genç talebeleri yönlendirmiş, meşk almalarını sağlamış ve takip etmiştir.

Gazete ve mecmua yazılarında her vesile ile hat sanatına değinmiş, bulunduğu dönem içinde, belirli meseleleri ve buna bağlı tesbit ettiği eksiklikleri ve ihtiyaç arzden konuları tenkid ve tavsiyelerle bahsedip yazmıştır. Fakat burada şunu ifade etmek gerekir ki; yazdığı diğer konularda olduğu gibi, hat sanatı için de, hâlis niyet ile yıllarca kaleme aldığı tavsiyeler, tenkid ettiği zihniyet elinde zâyi edilmiş ve edilmektedir. Hilye-i şerife levhalarının bir kampanya gibi yayılması buna bir örnektir. Buna mukabil, her alandaki kültürel yozlaşmaya yazılarında dikkat çekmiş ve bunun tadilinin de, ciddi mekteplerin ihdası ve verilecek sanat eğitimi ile mümkün olabileceğini söylemiştir. Ayrıca, resmî kurumlar, akademik faaliyetler ve şahsî gayretler için yönelttiği istek ve tavsiyeler de bu istikamettedir. Diğer bir taraftan, devamlı surette çizdiği müslüman profilini sanat ile boyaması, câmi mimarîsi ve tezyinatı, şahsî yahut resmî mekânların dekoru için önerileri, değerini yitirmemektedir. Yazılarından birinde söylediği: *"Sanat konusunda şifahî bedevî kültürden, yazılı medenî kültüre topyekûn geçiş yapılmalıdır"* cümlesi ile mühim noktayı işaret etmektedir. *"Millî ve islamî sanatlarımız"* diye tarif ettiği ve derûnunu doldurduğu her bir tâbir, tamamiyle şehirlilik üzerinedir. Sanat ile hayâtın beraber işlemesi ve bunun mekânlarda şekillenen, muhitlerde oluşan şehir kültürü ile lisanı, edebiyatı, mûsikîsi, mimarisi ve sanat eserleriyle topyekün bir kültür tarihini tanzim edeceğine dair tesbiti herzaman için geçerlidir ve umutsuzluğa çâredir.

Bir mertebede; bu nevi anlayışta olan insanların varlığı ile, kültür tarihini şekillendiren eserlerin varlığı aynı yerde kavuşmaktadır. Nitekim kendisi bunu; "insanlar da sanat eserleri gibidir" sözü ile ifade etmişti. Talebeliğinden başlamak üzere, eski İstanbul'un son demlerinde tanıyıp görüştüğü insanlardan aldığı te'sirle onda yer eden bu kanaat, bu zevâttan doğru istifade ile hayâtiyet kazanmış ve mahsûl vermiştir. Bunun kaynaklığında, 70'li yıllarda daha yakın ilgilenmeye başladığı kültür-sanat konuları, Hattat Hâmid Aytaç ile tanışmasıyla ayrı bir safha bulmuştu. O da bu büyük sanatkârı ve eserlerini, kuytuda sadece parıltısı ile göze çarpan bir elmas gibi ilkin ifadesiz ve şaşkın karşılamış, sonra kristalini fark etmiştir.

Hâmid Aytaç ile irtibatı neticesinde ve nefis yazılarını temini ile başlayan koleksiyonu, tanıştığı ve dostluk kurduğu hattatlardan aldığı eserlerle zenginleşmeye devam etmiştir. Talep ettiği eserler ve yazılması için verdiği ibareler sâyesinde yeni eserlerin doğmasına vesile olmuştur. Davut Bektaş'a yazılmak üzere beyitler ve kısa ibareler vermiş, o zamanlar gençlik devresinde olan sa-

natkârın ilk eserlerinin güzel örneklerini toplamış, Fuat Başar'dan meşhur celî sülüs kelime-i tevhid istifini talep etmiş, onun ustaca ve kalıpsız olarak büyük ebatta yazdığı bu hattı, dağıtmak üzere neşr etmiş, Ali Toy'dan yine gençlik çağında ilk örneklerini denediği yenilikçi eserlerinden parçalar alarak koleksiyonunu çeşitlendirmiştir. Yine o yıllarda aldığı, Hasan Çelebi'nin güzel istifli uzun ibareli levhaları, Efdalüddin Kılıç'ın ince kalemle ve güzel bir sülüs-nesihle yazdığı küçük ebadlı hilyesi hatırlanmalıdır. 90'lı senelerde alınmış, bugünün usta hattatlarının ilk dönem yazıları, bu koleksiyon içinde ayrı kıymettedir. Bu halkaya otuz yıl sonra, bir eser-i nâçiz ile dahil oldum. Kendisinin, yazmam için verdiği "*Ve'l-Kur'ani'l-hakîm*" âyetinin celî sülüs istifi, bu koleksiyon içindeki en yakın tarihli levhayı teşkil etmektedir.

Yıllar yılı neşretmiş olduğu kıymetli kitaplar silsilsesine, hat eserlerinden de, az sayıda seçme örneği dâhil etmiştir. Bunların başında Hattat Hâmid'e ait, yazılmasını teşvik ettiği mushaf-ı şerif gelmektedir. Hasan Rızâ Efendi'nin Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki mushafından takliden yazılan, bu mushafını 1986 senesinde neşr etmiştir. Aynı kütüphanede bulunan büyük ebadlı meşhur Hasan Rızâ hilyesini de dağıtmak üzere bastırmıştır. Bununla birlikte, neşr ettiği ilmî kitapların içinde geçen arapça ibareleri düzgün hatlarla yazdırmıştır.

Esasında, Şevket Bey'in koleksiyonundaki hüsn-i hat eserleri, kâmilen bir hat koleksiyonu oluşturacak yekünde ve keyfiyette değildir. Değerli kütüphanesi ve içerdiği nadide yazma eser koleksiyonundan bağımsız müstakil güzel eserlerden mürekkeptir. Bunu, bir kolesiyoner mantığında ve müstakil koleksiyon oluşturmak maksadıyla yapmamış, bir devrin kültürünün ve medeniyet dairesinin bir bütünü olarak görüp zevke tâbi oluşturmuştur. Bu eserler, itina ile seçtiği bir takım obje, antika parça, dokuma halı-kilim ve eşya ile beraber, Sultanahmed'deki evinin herbir köşesine yayılmış halde asılı bulunmaktaydı.

Merhum Mehmed Şevket Eygi ile, ilk olarak on yıl önce bir dostum vesilesi ile ziyaret edip tanışmış, sonraki yıllarda aralıklı zamanlarda görüşmüştüm. Vefatından iki yıl önce, isteği üzerine levha koleksiyonunun bir listesini hazırlamıştım. Son ziyaretimiz Mimar İbrahim Hakkı Yiğit'le beraber olmuştu. Bu yazı onun isteği ve teşvikiyle; koleksiyonundaki levhaların tesbiti ve kayd edilmesi maksadıyla, hat sanatına hizmetlerini ve bu bağlamdaki düşüncelerini bütünlük içinde sunmak üzere yazıldı.

Vefatından önce, kütüphanesini, içindeki değerli yazma eserler ile birlikte Cumhurbaşkanlığı Kütüphanesi'ne vakfetmiştir. Hat koleksiyonunu herhangi bir yere bağışlamamış, vârisinin tasarrufuna emanet etmiştir. Koleksiyon, Mehmed Şevket Eygi ismine ihdas olunması düşünülen bir kurumda değerlendirilecektir.

Mehmed Şevket Eygi Koleksiyonundaki levhaların listesi

Sultân Abdülmecîd - Celî sülüs istif, *Cum'a sûresi 4. âyet*, zerendûd levha

Mustafa İzzet, Kazasker - Celî sülüs istif, *Mümin sûresi 44. âyet*, zerendûd levha, 1273H

Mehmed Tahir - Celî sülüs istif, *Nahl sûresi 18. âyet*, levha

Mehmed Tahir - Celî sülüs istif, *Tahir Ağa Cami mihrab yazı kalıblarından parça* (Ketebesiz)

Mehmed Şefîk - Celî ta'lîk levha, *şiir*, üstübec yazı kalıbı, 1295H

Mehmed Şefîk - Celî sülüs istif, *Allah ganî* ibareli levha, 1295H (Kalıptan kopyadır)

Mehmed Şefîk - Celî sülüs istif, 1291 (Bozuk kopya)

Abdullah Zühdî - Celî sülüs âyet istifi, zerendûd levha

Mahmud Celaleddin - Celî sülüs istif, *Dörthalife ve Hilye levhası* (Kalıptan kopyadır. 2016'de çalınmış olup şu an mevcut değildir)

Es'ad Yesârî - Celî sülüs istif, *ve mâ tevfîkî illa billâh*, zerendûd levha

Yesârîzâde Mustafa İzzet - Celî ta'lîk İstif, *hâza min fadli Rabbî*, zerendûd levha

Vehbî - Sülüs kıt'a, *Mâ raâhü'l-mü'minûne hasenen fe-hüve indallâhi hasen*, levha, 1237H

Ali Vasfî - Sülüs Karalama, 1253H

Ketebesiz - Sülüs mail kıt'a, *Mahmud ez-Zemahşerî'ye aid şiir*

Sâmî Efendi - Celî ta'lîk istif, *Ve men yetevekkel alœllâhi fe-hüve hasbühü* hadisi, zerendûd levha 1308H

Sâmî Efendi - Celî ta'lîk istif, *ve kefâ billâhi şehîdan Muhammedün resûlullah*, zerendûd levha, 1282H

Yusuf Sabrî - Celî sülüs istif, *amân yâ Muhammed aleyhisselâm*, levha, 1329H

Hulûsî Yazgan - Celî ta'lîk levha, *manzûm târih*, iğneli yazı kalıbı üzerine yapılmış zerendüd levha (Ketebesiz)

İsmail Hakkı Altunbezer - Sülüs meşk, Karalama, beyaz mürekkepli kısımlar uçmuş vaziyette.

Ömer Vasfî - Celî ta'lîk istif, *Şefâat yâ Nebiyyallâh*, 1329H (mevcut mürekkebi solmuş, yazı sonradan doldurulmuştur)

Mehmed Râşid Bursevî - Celî sülüs istif, *el-Hilmü seyyidü'l-ahlâk*, levha, 1309H

Emîn - Celî sülüs istif, *Allahu latîfün bi'ibâdihi*, levha, 1309H

Ebü'l-Hıfzî - Celî sülüs istif, *kuli'l-hayr ve illâ fesküt* hadisi, 1308H

Mehmed Rüşdî - Celî sülüs istif, *Zümer sûresi 53. âyet*, levha, 1317H

Mehmed Rüşdî - Celî sülüs istif, *fa'lem ennehu lâ ilâhe illallâh, muhammedün resûlullah*, levha, 1283H

Ahmed Ra'fet - Celî sülüs istif, *Enfal sûresi 10. âyet*, levha, 1317H

Mustafa Râkım Unan - Celî sülüs istif, *besmele*, zerendüd levha

Mustafa Râkım Unan - Celî sülüs istif, *besmele*, levha

Mehmed Nazîf - Hatt-ı icâze tertib, *Diyârbekirli Said Paşa'nın Ahlak şiiri*, levha (Taşbaskı)

Mehmed Nazîf - Celî sülüs istif, *ism-i nebî-lafzatullah tertib ve beyit*, levha (Taşbaskı)

Ketebesiz - Sülüs, nesih meşk kıt'ası

Şeref Akdik - Celî sülüs istif, *Bakara sûresi 149. âyet*, mihrap için hazırlanmış zırnık yazı kalıbı

Nûrî - Resim-yazı, ağaç tasviri ile *Enbiya sûresi 107. âyet*, levha

Mehmed Râsim - Celî sülüs istif, yâ mahbûb el-ârifin, levha (Bozuk kopya)

Ketebesiz - Tuğra, *Sultan Reşâd* (Kopya)

Ketebesiz - Celî sülüs istif, *lâ ilâhe illallâh*, levha

Şâkir-Râsim - Sülüs, nesih icâzetnâme, 1166H (Belirsiz)

Mustafa Halîm Özyazıcı - Celî sülüs, sülüs tertib, *İsm-i Nebî ve Mevlid-i şeriften mısra*, 1351H

Hâmid Aytaç - Sülüs *Fâtiha sûresi*

Hâmid Aytaç - Sülüs *Âyet el-kürsî*

Hâmid Aytaç - Celî sülüs İstif, *Fetih sûresi 1. âyet*, levha, 1357H

Hâmid Aytaç - Celî sülüs İstif, *Allahu veliyyü't-tevfîk*, levha, 1383H

Hâmid Aytaç - Celî sülüs İstif, Nur sûresi 37. âyet, levha, 1386H

Hâmid Aytaç - Celî sülüs İstif, *Besmele*, levha

Hâmid Aytaç - Celî ta'lîk İstif, *Şuâra sûre, 8. âyet*, levha

Hâmid Aytaç - Celî ta'lîk beyit, levha

Hâmid Aytaç - Celî ta'lîk istif, *el-Adlü esâsü'l-mülk*, h*adisi*, levha

Hâmid Aytaç - Celî ta'lîk istif, *el-Cennetü tahte akdâmi'l-ümmehât* Hadisi, levha

Emin Barın - Celîdîvânî müsenna istif, *Yâ Allâh*, levha

Hasan Çelebi - Sülüs istif, *İstanbul'un fethi için söylenmiş hadis*, levha (Çalınmış olup şu an mevcut değildir)

Hasan Çelebi - Sülüs kıt'a, Eûzubillahi mine'ş-şeytân es-siyâse, 1394H

Hasan Çelebi - Celî ta'lîk, *Ravza-i mutahhara ile ilgili beyit*, 1395H

Hasan Çelebi - Celî sülüs istif, *el-Cennetü tahte akdâmi'l-ümmehât* Hadisi, levha 1403H,

Hasan Çelebi - Celî sülüs istif, *Bismillâhillezi lâ lâ-yedurru* hadisi, 1402H

Yusuf - Celî sülüs istif, *Büruc sûresi 21. âyet*, levha

Sâim Özel - Celî sülüs istif, *hiç*, levha, 1403H

Davut Bektaş - Sülüs kıt'a, *Bâyezîd-i Bistâmî'ye atfedilen beyit*

Davut Bektaş - Sülüs kıt'a, *Ziya Paşa'ya aid beyit*, 1407H

Davut Bektaş - Celî sülüs istif, *Abdün müznibün ve Rabbün Gafûrun*, kıt'a

Davut Bektaş - Celî sülüs istif, *kahbe dünya ibareli levha*, 1407H

Davut Bektaş - Celî sülüs istif, *edeb yâ hû*, levha, 1406H

Davut Bektaş - Celî sülüs istif, *yâ bâkî*, levha, 1405H

Davut Bektaş - Celî sülüs müsenna istif, *hiç* ibaresi, levha (Çalınmış olup şu an mevcut değildir)

Ali Toy - Celî ta'lîk satır, *Yâ mâlike'l-mülk*, levha, 1406H

Ali Toy - Celî ta'lîk istif, Hûd sûresi 112. âyet, 1999M

Ali Toy - Celî ta'lîk istif, *maşaallâh*, levha, 1419H

Ali Toy - Celî ta'lîk istif, *kelime-i tevhid*, levha

Talip Mert - Celî sülüs istif, *İnneme'l-'a'mâlü bi'n-niyyât* hadisi, levha, 1407H,

Efdalüddin Kılıç - Sülüs, nesih *hilye-i şerife*, küçük ebadlı levha

Nurullah Özdem - Celî sülüs istif, *Yâsin sûresi 2. âyet*, 1437H

Hırkaişerif, 20 Haziran 2021

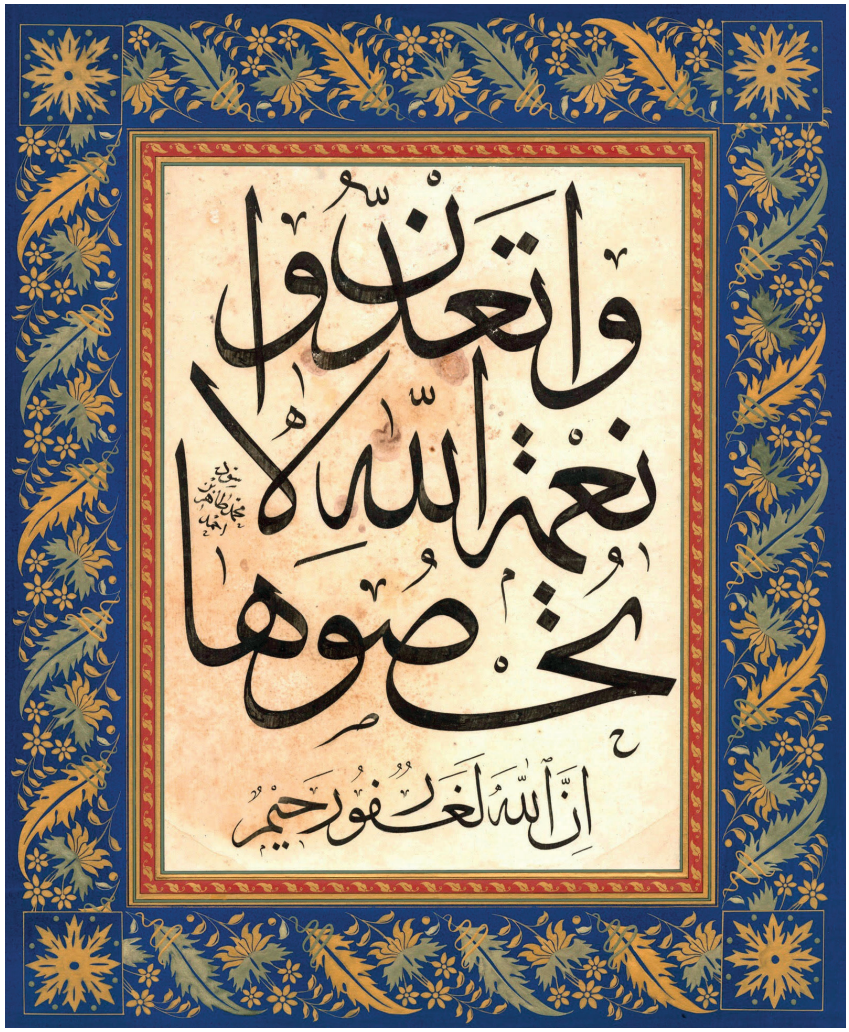

Mehmed Tahir - Celî Sülüs istif,
Nahl sûresi 18. âyet, **levha**

Vehbî - **Sülüs kıt'a,**
Mâ raâhü'l-mü'minûne hasenen fe-hüve indallâhi hasen, **levha, 1237H**

Mehmed Râşid Bursevî - Celî sülüs istif,
el-Hilmü seyyidü'l-ahlâk, levha, 1309H

Mustafa Halîm Özyazıcı – Celî sülüs, sülüs tertib,
İsm-i Nebî ve Mevlid-i şeriften mısra, 1351H

Sâmî Efendi - Celî ta´lîk istif,
Ve men yetevekkel alœllâhi fe-hüve hasbühü
hadisi, **zerendûd levha 1308H**

Hâmid Aytaç - Celî sülüs İstif,
Allahu veliyyü´t-tevfîk, levha, 1383H

Hâmid Aytaç - Celî sülüs İstif,
Nur sûresi 37. âyet, levha, 1386H

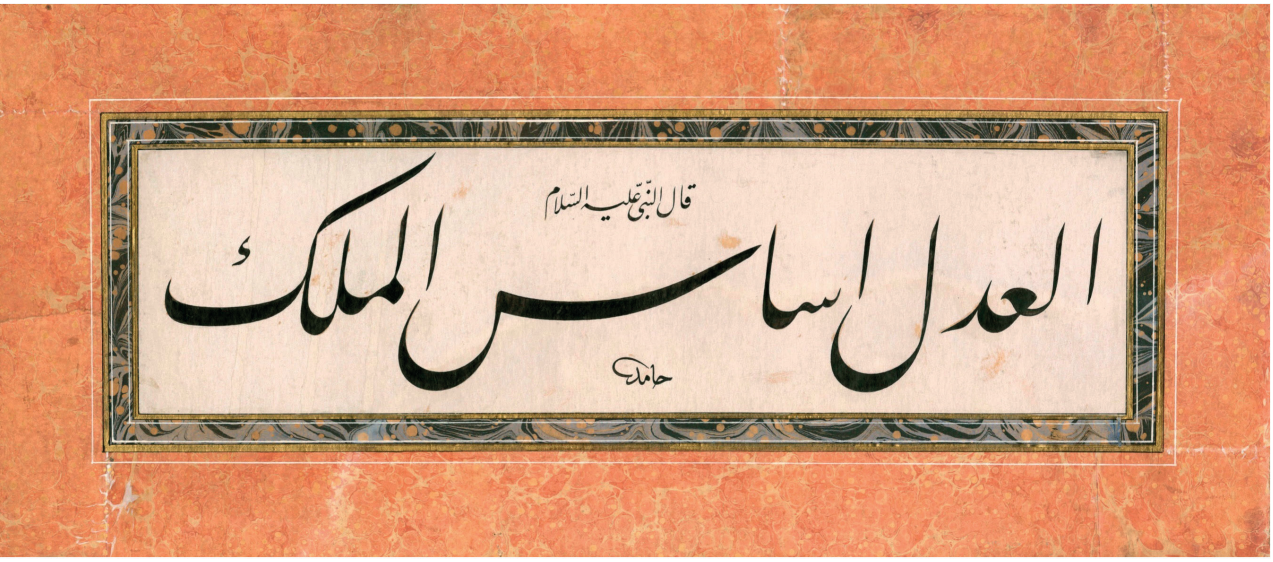

Hâmid Aytaç - Celî ta´lîk istif
el-Adlü esâsü´l-mülk, hadisi, **levha**

Davut Bektaş - Celî sülüs istif,
Abdün müznibün ve Rabbün Gafûrun, **kıt'a**

Davut Bektaş - Sülüs kıt´a,
Beyit, 1407

Hasan Çelebi - Celî Ta'lîk
Beyit, 1395

Mustafa İzzet Kazasker - Celî sülüs istif,
Zerendûd levha, 1273

Sultan Abdülmecîd - Celî sülüs istif,
Zerendûd levha

Mustafa Râkım Unan - Celî Sülüs Besmele

Ali Toy - **Celî ta´lîk istif**, *kelime-i tevhid*, **levha**

MEHMED ŞEVKET EYGİ HATIRASINA

Mehmed Safiyüddin Erhan

Cenâb-ı Hakk'ın bu kâinatı ve insanlığı yaratmasındaki murad-ı sübhânîsinden behrever olanlar, Hak namına yaşamak sırrına varanlar, vücut şâibesinden vazgeçenler, varlık davası olmayanlar, hubb-ı gayrı şiar edinenler... Cemiyetimiz ve inanç menşeli kültürümüz içerisinden Mehmed Şevket Eygi ve emsali şahsiyetleri tanımamıza kendilerini rehber edinip takip etmemize, istifademizi bize lütfeden Cenâb-ı Hakk'a hamd u senâlar olsun. Ziraat erbabının en olgun meyveyi istihsal arzusundaki gibi, Hâlik-i Â'zam abidânın içerisinden fazilet timsali enbiyayı süzerek halketmiştir. Bu nebevî ahlâkın rehberleri ve mümessilleri şahsiyetlere de ne kadar ihtiyacımız olduğunu vücûden aramızdan ayrıldıklarında daha çok hissetmekteyiz.

Türk Yenileşme Tarihi çerçevesinde fennî ve müspet keşif ve buluşların tesiri hayat tasavvurumuzda, dünyevî istikbal ve ahiret hassasiyetimizde değişikliklere, zaafiyetlere sebep olmuştur. Merhum Şevket Eygi Bey'i, asrın getirdiklerinin heyecan ve hevesiyle şaşkınlığa uğramış cemiyetlerde inanç sisteminin zayıflayıp, hafife alındığı bir zeminde, pek az emsalindeki gibi Allah'sız yaşanamayacağı şuurunu iklim-i vücûdunda tatbikle, muhitine ve muakkiblerine örnek olarak âriyet hayatını idrak eden mühim şahsiyetlerden biri olarak tanımıştık.

Kur'an-ı Kerim'in "*Levm edenlerin levminden çekinmeyen...*" (Mâide Sûresi, 54) ayetinde ve hayatlarını rehber edindiğimiz Ashab-ı kiramın fazilet ve kararlılıklarında olduğu gibi inancına hizmet eden şahsiyetlerde bulunması gereken "Bana ne derler? Ne yaparlar? Ne olurum? Akıbetim nereye sürüklenir?" endişesine kapılmaksızın sabit-kadem olmaklığı hayatlarına şiar edinmişlerdir.

Evvelce yazı ve neşriyatından istifade ettiğimiz gibi 1979'da bir matbaanın üst katındaki mütevazi mekânında refikimle birlikte ziyaretleri ve sohbetleriyle müşerref olmuştuk. Müteakip yıllarda Bursa'da bazı toplulukların kendilerini davetlerinde hitabetlerine katılmıştım. Bu toplantılarda herkes tarafından kabul edilen beğenilen kendisine ihtiyaç duyulan ilim-irfan melekesinden istifade edebilecek nesillerin yetiştirilebilmesi ve inanç dünyamızın yüzaklığı olabilecek örneklere ihtiyaç olduğundan bahisle, memleketimizde ve dışarıdaki tanınmış üniversitelerde istidatlı gençlerimizin iyi yetiştirilmesi hususunu ısrarla tekrar ederdi. Ayrıca çok yüksek vasıflı sanat, edebiyat ve kültüre dair her muhitçe kabul görebilecek neşriyatın yapılabilmesine dikkat çekerdi.

Seyahat ve ziyaretlerinde mazimizin seviyeli ve zevkli hayatımızın mahsulü olan zarif eserleri uğradıkları antikacı dükkanlarından, sergilerden seçip bazısını tedarik ederek zevk-i selime, sanata, estetiğe, nispetler ahenginin insan hâlet-i ruhiyesi ve anlayışına tesir etmesi arzusuyla muhitini de davet etmiş oldurdu. Bu kabil sanatların inkişafına ve emek verenlerin emeğini teşvik bâbında sergi ziyaretlerini tabii ve nazik bir düsturu olan ücretiyle satın almayı hizmet olarak addedirdi. Yine böyle bir Bursa'daki bir alışverişinden kalan eşyanın tamiri için müessesede bırakıldıktan sonra kendileri hususi bir sebepten gelemedikleri için tarafımızdan alınıp muhafazasını bizden istemişlerdi.

Bedir Yayınevi'ni kurarak inanç dünyamıza ve kültür hayatımıza faydalı olacağı klasik eserleri ve zamanımızın kıymetli çalışmalarını tab' ederek fikir dünyamıza sunması mühim hizmetlerinden biriydi. Çeşitli gazete neşriyatında bulunduğu gibi, bazılarını da makaleleriyle bir ömür devam ettirmiştir. Bu makalelerinden birinde ismimizi anarak daha faal olmamızı arzulamaları bâbında, yeni yetişen gençlere zevk-i selime hitap eden sanatların talimi, tatbiki, neşvi hususunda müesseseler kurulmasını teşvik mahiyetindeki temennilerini bildirmişlerdi.

Pek çok kere yere seyahatlerinde olduğu gibi Bursamıza teşriflerinde de kendilerini ağırlamak imkânını bulmuş idik. Nihai teşriflerinde talebeleriyle birlikte gelip kalarak Bursa'daki Mirâciye icrasına iştirak etmişlerdi. Ekte sunduğumuz fotoğraf bu meclistendir.

Hemen temennimiz bize bir şahsiyet, aidiyet hissi veren vasıflarımızı ihyâ eden kültürümüz unsurlarına rehberlik edecek ve sahip çıkabilecek nesillerin kendilerini örnek alarak günümüzde de yetişmeleri ve bu hizmetleri aynı hassasiyetle devam ettirebilmeleri en samimi arzumuzdur.

***

Sayın Aydın Gülan Bey,

Yukarıdaki yazı bahsettiğiniz kitap için hazırlandı. Geçen sene 26.05.2020'deki mükalememizde kabir taşı için kaleme alıp kaydettiğim yakın tarihte bulduğum yazıyı size ayrıca gönderiyoruz.

Mücâhid-i asr-ı ahlâk-ı İslâmî
Nâşir-i zevk-i selim ve'l-küttabî
Hâmi-i talibân-ı ilm-i nâfi'
Sahib-i kalem ve'l-matbuat-ı ilmî

Muteriz-i zulm ve'l-istibdad
Müstazim-i ilm u hakikat
Rehnümâ-yı ahlâk u fazilet
Bende-i ulûm u rüsûm.

29 Mayıs 2020, Cuma
Çatalfırın, Bursa

MEHMED ŞEVKET EYGİ

(1933 ŞUBAT 7 ZONGULDAK EREĞLİ - 2019 TEMMUZ 12 İSTANBUL)

Mustafa S. Kaçalin

Mehmed Şevket Eygi adını 1965'te sekiz yaşımda iken evimize gelen *Yeni İstiklâl* gazetesiyle tanıdım. Sonra kandillerde misk kokan *Bugün* gazetesi ile. Sonra sabah namazlarının cemaatle kıldıran *Bugün* gazetesi ile. Ayaktopu maçlarının küfürlü satırlı bıçaklı kalabalığına köprü olmayan bir gazete olarak. *Babıalide Sabah* gazetesi ile sonra *Büyük Gazete* ile tanıdım. Sonra Bedir yayınevini deruhte eden bir yayınevi sahibi olarak gördüm. Sonra Enderun kitabevinde kitap dostu ilim âşığı hâzâ efendi olarak gördüm ve tenıdım. Kendisini nasıl tanıdım. Cağaloğlu yokuşu dediğimiz kitap severlerin yayın takip edenlerin severek, dinlenerek, selamlaşarak, bakarak bakışarak çıktığı yokuşun adı Ankara Caddesi. Semih Lütfi, Millî Eğitim Bakanlığı, İnkılâp ve Aka, Dergâh, Atlas, Anda, Ötüken, Yeni Şark Maarif Kitaphanesi ve daha niceleri. Yokuşun sonunda sağ kolda eski hattat mektebinin yanında Bedir Yayınevi. İlkin orada bilmeden tanımadan bir müşteriymiş gibi gördüm. Belki 1974. Sonra sahhaflarda Muzaffer Ozak [1916-1985]'ın Ergin Kitabevinde, Arslan Kaynardağ [1923-2008]'ın Elif Kitabevinde, İsmail Akçay'ın, Enderun Kitabevinde İsmail İsmet Özdoğan [1932-1012]'ın, Necati Alpas'ın, İbrahim Manav'ın, Adnan Türkmenoğlu'nun Eser Kitabevi Alaaddin Eser'in ve daha nicelerinin tezgâhlarında. Ve Beyazsaray'da Enderun'da. Önce kitap dostu sonra dükkân müşterisi sonra ayaklı kütüphane sonra mütercim, sonra naşir, sonra gazeteci, sonra matbaacı olarak tanıdım. Hangisi önce bilemem. Hepsi bir başka cephe hepsi bir başka veçhe idi. Birbirimizin yüzünü tanır müşteri olmaktan öte kitap dost-

luğunda sabit-kadem olduğumuz yönümüz tanışmamıza başlangıç oldu. Belki fakülte birinci sınıf öğrencisiydim. Her karşılaştığımda yetiştirici ikazlarından çok faydalandım. Bir gün üstadınız kimdir diye merak ettiğimde "Ben rahmetli Kadircan Kaflı [1903-1969] ve Eşref Edib Fergan [1882-1971]'in yanında yetiştim." der hayırla yad ederdi. Hattat Emin Barın [1913-1987]'ın atölyesi, Hıfzı Şevket Rado [1913-1988]'nun kütüphanesi, müzayedeler, sergiler, eskiciler, antikacılar sık ziyaret ettiği yerlerdi. Kitap ve eski eser için girip çıkmadığı yer yoktu. Zevk-i selîm-i insanî münasebetleri adam tartmayı insan tanımayı adam olmayı çok şeyi kendisinden talim ettim. Kendisinden bir şeyler öğreneceğimi umarak yanına vardığım ve öğrendiğim hocalarımdan sahhafda sık gördüğüm iki isim hafızamda rahmetli Ömer Faruk Akün [1926-2016] ve F. Mehmed Çavuşoğlu [1935-1987]'na ilaveten gönlümde iz bırakan bir de Mehmed Şevket Eygi vardı. Her kitap dostu gibi kedisi, kedi sevgisi onda da öne çıkmıştı. Nedendir bilmem, böyle işte. Kitabı tanır, hazırlatır, tercüme ettirtir, Türk irfanına kazandır veya yeniden tanıştırdıktan sonra taklitlerinin çoğalmasından yaptığının isabetli olduğunu anlardınız. Ahmet Midhat Efendi [1844-1912] gibi Ahmet Süheyl Ünver [1898-1986] gibi hep kaydeder günü gündemi gündeliği takip ederdi. Matbaa hakkında bilgiyi bir matbaanın nasıl çalıştığını dizginin dizgicinin musahhihin kim olduğunu onun yanında gördüm. Yemek nasıl yenilir, büyükle nasıl konuşulur, büyük nasıl ziyaret edilir, insan nasıl tartılır, insan nasıl yetiştirilir onun yanında gördüm, duydum, öğrendim. Bir gün Galatasaray Lisesinde Türkçe muallimlerinin Necmi Seren olduğunu duyunca şaşırmıştım. Millî Eğitim Bakanlığı Macar Klasiklerinden tercümeleri olan bu zât da onun hocasıymış. Bir gün hoca derse girdiğinde bir öğrenci parmak çıtlatmış. Hoca ben derse girdiğimi sanıyordum. Tulumbacıların arasındaymışım demiş ve dersi terk etmiş. Rahmetli Mehmet Sait Mutlu [1913-1987]'nun ve M. Kemal Kuşçu [1902-1968]'nun ehliyetli ve dirayetli mütercimler olduğunu kendisinden duyduktan sonra tercümelerini daha bir güvenle okudum. Edebiyat hocasının kütüphaneden derse Feridun Bey [ö. 1583] Münşeatını getirmesini söyleyini duymuştum. Şimdi üniversitenin ilgili bölümleri bile ha deyince bu kitabı okumak ve okutmak bakmak ilgilenmek çizgisinden uzak vaziyetteler. Pdf'ler, bilgisayar programları vesaireler kitap elimin altında veya her an ulaşabilirim duygusu kitabı biliyorum duygusuna evriliyor ve böylece kitapla tanışıklık kurmayan bir nesil oluşuyor. Teknik dallarda yazarı hayatta olan yeni neşriyatı takip ediyorsunuz. Son bilgilerle yarışıyorsunuz. Manevi ve sosyal bilimlerin bir kısmında yazarı hayatta olmayan bir kitaba ulaşmağa mecbur kalıyorsunuz. Tam tersi bir durum. Ve sizi değerlendiren ölçütler de teknik dalların ölçütleri olunca manevi bilimlerde *Feridun Bey Münşeatı* ilgiden, gözden ve değerden düşüyor. Ve başka değerler ister istemez öne çıkıyor. Bir yan-

dan *Millî Gazete*'de yazı yazması bir yandan Haber Türk'te programa çıkması derinliği, genişliği ve çizgisi olmasıyla izah edilebilir. Gazeteci dili kullanandır. Dilin kökü havuç gibi incelerek derine inmez. Çınar kökü gibi hem derine hem enine gider. Yazılı olmak kaydıyla tarih ve tarihî komşuluklar dilin köküdür, din dili dilin köküdür, ilimdeki ve hukuktaki kanunlar dilin köküdür, her türlü kayda geçen yazı dilin köküdür yani hafızası. Bir de dilin ağzı var veya penceresi dışa açılan dışa bakan yüzü. Kanunlar dilin penceresidir, haberler hatıralar seyahat kayıtları dilin penceresidir, devlet başkanının dili dilin penceresidir, resmî yazışmaların dili dilin penceresidir, ibadethanelerin dili yani vaazlar, hutbeler, ilmihâller, dualar dilin penceresidir, halkın dili yani mezar taşları, mektuplar, reçeteler ve yemek tarifleri dilin penceresidir. (Şöyle bir ekleme araya girsin: Kitap yılların mahsulü, dergi ayların mahsulü, haftalık dergi haftaların mahsulü, gazete günün mahsulü. Gazete her gün canlılığı yaşatmalı.) Kitap neşreden bir naşir olarak, haftalık ve gündelik çıkan gazetenin sahibi olarak, her gün yazan biri olarak Türkçe onun kaleminde yaşıyor onun penceresinden dışarı açılıyordu. Dil onun kaleminden akıyordu. Meram onun kaleminde anlaşılıyordu. Bilgi ve tecrübe yüklü cümleler mecellenin küllî kaideleri gibi kısa idi. Üslup endişesi taşımıyor ve böylece bir üslup oluşturuyordu. Türk'ün anlayacağı dili kullanırdı. Atalarının dilini anlamayanın atalarının diliyle konuşamayanın münevver olma tartışmasının dışında mütalaa edildiğinin bir dünya kıstası olduğun hatırlatırdı. Bir Türk münevverinin Fuzulî *Dîvân*'ını zevkle, keyifle okuduktan sonra ârifaneye dâhil olabileceğini söylerdi. Osmanlı harfleri ise tartışmasız bilinecekti. İlim ve irfan cehalet üzerine bina edilemezdi. Hem bilmeyeceksin hem bilimi temsil edeceksin. İzahsız ve imkânsız bir hayal. Avram Galanti Bodrumlu [1873-1961]'nun *Arabî harfleri terakkimize mâni değildir* kitabını ibretle tavsiye ederdi. Bu kitap çizginin dışında kalmıştı. Bu zât dilci değildi, bu zât Müslüman değildi, bu zât Türk değildi. Bu zât siyasete de girmişti. Dolayısıyla bilgisi ve dikkati "Rahmetli hoca derdi ki" ile başlayan bir nakil zincirinin dışında kalmmağa mahkûmdu. Bu zâtın Osmanlı duruşu da bir nakil zincirinin dışında kalmasını gerektiriyordu. Kendisinden 2018'in 11'inci ayının 10'unda kaydettiğim bir bilgi: İktisatçı Ernst Friedrich Schumacher [1911-1977]'in "Küçük Güzeldir" (*Small is beautiful*, 1973) isimli calib-i dikkat bir kitabı var. Bunun arkasından küçük kitaplar büyük iz bırakmıştır demiş ve değer olan değerli olan kitapları öylesine sıralamıştı: Platon (Eflatun), *Devlet*, Sokrat, *Müdafaalar*, İmam-ı A'zam, *el-Fıkhu 'l-Ekber* [En büyük İslam hukuku], Gazâlî'yi *el-Munkizu mine 'd-Dalâl* [Dalaletten Kurtuluş] ve aklınıza ne gelirse. Benim de aklıma Konfüçyüs, *Lun-yü* [Konuşmalar] ile Annemarie von Gabain, *Alttürkische Grammatik* [Eski Türkçenin Grameri] gelmişti. Gazâlî [1058-1111]'yi *Ey Oğul*'uyla ve *İhyâ*sıyla Ebû 'l-Leys-i Semer-

kandî [944-983]'nin *Tenbîhü 'l-Gâfilîn ve Bostânu 'l-Ârifîn*'i onun vasıtasıyla tanıdım. Kitapçık (risale ~ broşür)ın ehemmiyetini onun vasıtasıyla tanıdım. Hafızamda bir de namazı kılmak değil namazı camide kılmak düsturunu onda gördüm, tanıştığıyla ilk tavsiyesi ilmihâl bilginizi tamamlayınız namazını camide kılınız olurdu. Yanlış hatırlamıyorsam 1985 yılından sonraydı her hâlde matbuat suçundan bir buçuk yıl hüküm giymiş Gerede zindanında cazasını çekiyordu. Kadîm âlim dostum Ahmet Atilla Şentürk'tün kadir bilip başı çekmesi ile tabip arkadaşımız Bozkurt beyle soğuk bir kış günü ziyaretine gitmiş hatta ihtiyaç duyar diye battaniye bile götürmüştük. Alaattin Kuruca'yı ve birçok Galatasaraylı arkadaşı Ahmet Halûk Dursun [1957-2019]'u, Aydın Gülan'ı, Haldun Lengerlioğlu'nu, Tevfik Sulu'yu, Vahdettin Engin'i onun yanında tanıdım. Şimdi Merkez Efendi kabristanında yine kitap ilim ve kedi dostlarıyla İsmail Saib Sencer [1873-1940]'in ve Tahirü 'l-Mevlevî adıyla maruf Mehmet Tahir Olgun [1877-1951]'un yanında ebedî istirahatgâhındadır. Mekânı nur makamı firdevs olsun.

22 Kasım 2020, İstanbul

HERKESİN ŞEVKET ABİSİ

İsmail Güleç

Ben Şevket Abi'yi ilk defa Enderun'da gördüm. Kılık kıyateti ve konuşması ile herkesin dikkatini çeken Şevket Abi, diğerlerine benzemiyordu. Belki bir başkasının üstünde olsa sıradan bulacağımız pahalı ve lüks olmayan kıyafeti sanki bir moda tasarımcının elinden çıkmış gibi uyumlu idi. Yelek giymeyi severdi. Son zamanlarında serpuşsuz dışarı çıkmazdı. Bu ikisi adetâ Şevket abi ile özdeşleşmişti. Ben Şevket Abinin bu tarzını "gösterişli sadelik" olarak tarif ederdim.

Bulunduğu meclislerin sadrında olurdu. Onun meclisi ariflerin meclisi gibi idi, boş lakırdı edilmesine izin vermezdi. Faydalı ve önemli bir konu olup da söylememesi vâki değildi. Mutlaka bir şeyler söylerdi. Ama boş konuşmazdı. Zengin bir muktesebatı vardı. Eskilerin deyimi ile mütebahhir idi.

İlk görüşte çektiği dikkat sohbete başlaması ile unutulur, bu sefer sohbetiyle insanın aklını başından alır, kendine hayran bırakırdı. Kelimeleri tane tane, hatta hece hece harf harf telaffuzu, yumuşak ses tonu ile birleşince dinlememek, kulak vermemek mümkün değildi. Üniversite öğrencisi bir gencin Şevket Abiye hayranlığı da böyle başladı. Kendisinin müsaadesi ile de himayesi altına girmek nasip oldu.

Şevket Abiyi arkadaşlarıma anlattığımda sordukları şey ne iş yaptığı idi. "Mesleği nedir?" sorusuna hemen cevap vermek mümkün değildi. Ne mezun olduğu okullara ne de yaptığı işlere bakarak onun mesleğini söyleyebilirdiniz. Bir gazetesi var ama gazete sahibi patronlara benzemez. Gazeteci ama diğer gazeteciler gibi haber peşinde koşmaz. Yayıncı ama çok satan kitap basma derdinde değildi. Yaptığı her şeyi, inancı ve ilkeleri için yapardı ve hayatı inandığı dava

uğrunda say u gayret ile, inancının gereği neyi gerektiriyorsa onu yapmakla geçti.

Bugün gazetesini kurdu, uzun yıllar çıkardı. Kapatıldığında tirajı 70 bindi. Gazete, borç harç alınan kağıt ile çıkarılırdı. Almanya'ya gitmek zorunda kaldığında da gazeteyi güvendiği insanlara teslim etmişti ve gazete örfi idare süresiz kapatana kadar da yayınlanmaya devam etti. Gazete sıradan gazetelerden değildi. Sabah namazında Sultanahmet'te binlerce kişiyi toplayacak kadar tesiri var idi.

Şevket Abi para kazanmak ve zengin olmak için iş yapanlardan değildi. Maddiyata önem vermez, istikbalini düşünmezdi. Sultanahmet'teki evini de eşinin dostunun baskısı ve yardımı ile almıştı.

Kendisine, gençleri, zeki öğrencileri, atalarına layık bir şekilde yetiştirmeyi görev bilmiş idi. Gördüğü kabileyetli ve zeki gençlerin iyi yetişmesi için elinden gelen her şeyi yapardı. Alanlarına göre birtakım işlere yönlendirir, okuması için kitaplar verirdi. Gençlere önce mutlaka Osmanlıca öğrenmelerini tavsiye eder, iyi öğrenmeleri için de öğrencinin eline hemen Osmanlıca bir risale tutuşturur, bunu Latin harflerine aktar, basacağım derdi. Benim de böyle küçük bir eserim oldu sayesinde.

Ebru ve hat konusundaki tutumunu çevresindeki herkes bilirdi. Şevket abiye göre Müslümanım diyen herkes ebru, tezhip ve hattan anlamalı idi ve evlerin duvarlarını bunlar süslemeliydi. Kendi evinin duvarlarında yer olmadığı için birbirinden değerli hatlar birbirine yaslanmış hâlde asılma sırasını beklerdi.

Beni ve birkaç arkadaşımı cilt kursuna göndermişti. Deri cildin nasıl yapıldığını öğrenmiş, hatta bir kitabı da ciltlemiştim. Ciltlediğim kitap Refik Halid Karay'ın bir kitabı idi ve güzel bir hatıra olarak saklıyorum. Bu güzel mesleği hobiye dönüştüremediğim aklıma geldikçe hayıflanırım.

Gençleri yönlendirdiği bir diğer konu yabancı dil öğrenmeleri idi. Ucuz bir kurs bulun, çok çalışın yine öğrenin derdi. Hatta birden fazla dil öğrenilmesini, İngilizce dışında Çince, Rusça, Hindçe gibi çok konuşulan dillerden birinin yanısıra çalışılan alan ilgili tarihî bir dili daha öğrenmemizi isterdi.

Bitpazarında, sahaflarda, Beyazıt Meydanında açılan sergileri dolaşmak oralarda değerli bir eşya ve kitap bulup onu ucuza almak onun küçük mutlulukları idi. Enderun'a geldiğinde yaptığı ilk iş, ucuza aldığı bir kitap veya eşyayı heybesinden çıkarıp göstermek ve ne kadar ucuza aldığını ballandıra ballandıra anlatmak olurdu. O kadar samimi ve inandırıcı anlatırdı ki dinleyenler Şevket abinin elinde tuttuğu eski gümüş bir şamdanın sanki Hz. İsa'nın son akşam yemeğinde kullandığı şamdan kadar değerli ve önemli olduğunu düşünürdü.

Hele bir de fiyatını söylediğinde kendini kaybedip bayılanlar, bayılacak kadar üzülmediyse ellerini dizlerine vurarak hayıflananların sayısı bir-iki kişi ile sınırlı olmazdı. Arada kurnazlar da çıkar, "Bu kadar değerli bir şey nasıl bu kadar ucuza alınır, gidip ben de alayım" düşüncesiyle Beyazıt Meydanına koşarlardı. Ama onların aldıkları üç paralık eski bir şamdan olurdu.

Şevket Abinin Sultanahmet'teki evi bir müze idi. Kitaplar ve levhalardan adım atacak yer bulunmaz, bir odadan diğerine hoplayıp zıplayarak geçilirdi. Evin duvarlarında boş bir yer olmadığı gibi zemin üst üste konulmuş kitap yığınları ile doluydu. Eve ilk defa giren gözünü gördüklerinden alamaz, duvarları, eşyaları, kitapları ve mobilyaları iyice tetkik etmeden konuşamaz veya konuşmalara katılamazdı.

Tam bir bibliyoman idi. Aynı zamanda bibliyograf idi. Osmanlıca basılı en ufak bir risaleyi bile bilirdi. *Özege Kataloğu*'nda yer almayan risaleleri bulup çıkarmak onun keyifle anlattığı mutluluğu idi. Değerli bir yazma eser koleksiyonu vardı. Yüksek lisans tezimde çalıştığım yazma eser onun kütüphanesindendi. Fransızca literatürü de takip ederdi. Çok şükür, bu koleksiyon dağılmadı. Vefatından önce Cumhurbaşkanlığı Külliyesi Kütüphanesi'ne bağışladı.

Onun için önemli konulardan biri de zamana karşı olan hassasiyeti idi. Üç denildiyse kapı üçte çalınacaktı. Erken giderseniz üçe kadar bekleyecek, tam üçte zili basacaksınız. Aynı şekilde zile iki defa basılmazdı. Bir defa basıp bekleyeceksiniz. Beş dakika geçtikten sonra bir kez daha basacaksınız. Belki içeride tuvalettedir, namaz kılıyordur, eli bir iştedir, üstü başı müsait değildir, ev müsait değildir toplamak için zamana ihtiyaç vardır, bilemeyiz ne olduğunu ama beklemek gerekir. Bu konuda azar işitmişliğim vakidir.

Şevket Abi telefon konuşmasına da çok dikkat ederdi. Kendisini ilk kez aradığımda bir güzel fırça yemiştim. Bana ne diyeceğimi ve nasıl konuşacağımı teker teker anlatmıştı. Başlangıçta biraz garip gelmişti ama alışınca diğer insanlardan da beklemeye başlamıştım.

Şevket Abi adab ve erkan konusunda çok titizdi. Çünkü Sünbülzade Vehbî'nin;

Sebeb-i rif'at olur ilm ü edeb

sözünün hakikatini çok iyi bilirdi. Kaba saba insanlardan hoşlanmazdı. Bir keresinde kendisine, Şevket Abi nasılsınız, diyecek oldum bana yarım saat büyüklere nasılsınız diye sorulmayacağını, hatta hiç soru sorulmayacağını anlattı. Üniversitede öğrencilerimizin beni görüp uzaktan hocam size çay ısmarlayayım, dediğini işitse sanırım sekte-i kalpten giderdi.

Sevmediği bir diğer insan tipi cimri ve görgüsüz Müslüman zenginlerdi. Hayatı

boyunca böyleleri ile mücadele etti, onlara biraz sanat zevki bulaştırmak için çırpındı, durdu. Ona göre bir müslüman zengin iki konuda sorumlu idi. İlki, mutlaka zeki ve kabiliyetli bir çocuğu desteklemeli, onun iyi bir hoca olması için her türlü maddi-manevi desteği vermeli idi. İkinci istediği şey ise kültür konusunda çevrelerine öncülük etmeleri, geleneksel sanatlarımızı icra eden sanatçıları desteklemesi idi. Evlerinin bir Müslüman-Türk evi olmasını, mutlaka ebru, hat ve kütüphane olması gerektiğini söylerdi. Onun gözünde kitap olmayan evin ahırdan farkı yoktu.

Çorba konusundaki titizliği de meşhurdu. Yalnız yemek yemezdi, yanında mutlaka birkaç öğrenci olurdu. Tam bir lezzet avcısı idi ama ehl-i şikem değildi. Semt veya esnaf lokantalarının en iyilerini bilir, yemeğin lezzetlisini bulurdu. Zengin bir yemek kültürü vardı. Mevsimleri biz Şevket Abi'nin yediği yemeklerden takip ederdik. Enginar çıktığında en iyisini nerede bulacağımızı ondan öğrenirdik. En iyi kirazın nerede yetiştiğini de o bilirdi. Kötü bir şey yemezdi ve yedirmezdi.

Şevket Abi için yaşamak demek sünnete riayet etmek demekti. Misafirine bir şey ikram etmeden asla bırakmazdı. Kedileri çok severdi ve birçok kedisi vardı. Hz. Peygamber'in kedi sevgisini ballandırarak anlatırdı.

Yanında mutlaka takke taşırdı. İki kişi olunca mutlaka cemaat olurdu, takkesi olanı mihraba geçirirdi. Takke taşımayanları kibarca uyarır, ilahiyatçı ise uyarmakla kalmaz, azıcık takılırdı. Kibarca takkesiz dolaşılmayacağını hatırlatırdı.

Şevket Abi Cumhuriyet devrinde yetişen Osmanlı münevverlerindendi. Onun gibi biri özel bir insan bir daha yetişir mi bilmem.

Mekânı cennet olsun.

MEHMED ŞEVKET EYGİ

Haldun Lengerlioğlu

Şevket Ağabey'le ilk defa Enderun da karşılaştık. Deve tüyü paltosu ve astragan görünümlü kalpağı ve hüzünlü gülümsemesi ile aklımda yer etmiş. Ama tanıştığımızda her zaman olduğu gibi kendisine yakışan bir ceket, yelek ve başında Faslıların giydiği usül güzel bir başlık vardı. Hiçbir zaman kendisini başı açık görmedim. Halbuki gayet bakımlı ve uzun saçları da vardı. Bir de tabii ki dikkatimi çeken Türkçe'yi fasih bir İstanbul lehçesi ile konuşması idi. Herhâlde Enderun'a gelenler arasında Türkçe'yi latif fasih ve kibar bir ifade ile konuşan tek insandı. Bir de Edebiyat Fakültesinden Nejat Göyünç Hocam vardı tabii ama o Enderun da pek sohbetlere katılmazdı.

Galatasaray Lisesi'nde okurken rahmetli Haluk Dursun'la cumartesi günleri gittiğimiz Enderun kitabevinde tanıştık Şevket Ağabey'le. Galatasaray'lı olmanın getirdiği "ocaklılık" aramızdaki sıcaklığı artırıvermişti. O gün Şevket Ağabey bizi bir tarttıktan sonra Sultanahmet'te ki altı matbaa üstü ofis olan işyerine götürmüştü. Ara katta ise daha sonra vilayetin çaprazına taşınmış olan Bedir yayınevi vardı. Ofise kesinlikle ayakkabılarla girilmiyordu ve içerideki zihin açan egzotik parfüm kokusu, raflardaki kitapların kokusuna karışmış durumdaydı. Raflarda ki kadar etrafa yayılmış, masa, sehpa ve hatta yerlere kadar gelişigüzel dizilmiş kah ciltli kah ciltsiz, hafif tozlu Almanca, Arapça, Fransızca ve Türkçe kitaplar, albümler, dergiler bambaşka bir dünyaya geldiğimizi gösteriyordu. Çalışma masasının üstü de kitaplarla dolu idi ve Şevket Ağabey masasına oturduğunda kitapların arasından ancak yüzü görünürdü. Yerebatan Sarnıcının çaprazında kalan bu bina oldukça eski bir binaydı hatırladığım. Yüksek tavanlı, kapıları eski tip çift kanatlı ahşaptı. İçeride ısınmak için kul-

HAKK'IN ve HAKLILARIN HİZMETİNDE

BÜYÜK GAZETE

Sayı: 52 (2,5 lira) Sahibi: Mehmed Şevket Eygi 27 Nisan 1977

CHP İktidar Olursa Acaba Yağmur Duası Yasaklanacak mı?

İslâm'da Hizip Taassubu Yoktur

Hakk'ın Kardeş Yaptığı Mü'minleri Birbirlerine Düşman Etmeyiniz

MÜSLÜMANLAR KARDEŞTİR

Görüş ve Fikir Ayrılıkları Kardeşçe Müzakerelerle Halledilmeli Ehl-i İslâm Arasına Kin, Düşmanlık ve Nifak Sokulmamalıdır

MC ESERİ

Gazetemiz 1'ci Yılını Doldurdu

İslâm'ın Hizmetindeyiz

landığı rezistanslı küçük bir sobası vardı. Kış günleri gittiğimizde üşümeyelim diye onu yakardı.

En alt katta ise iki emektarın çalıştığı, kurşundan harfler ve kelimeler döken, lineotip küçük bir matbaa vardı. Erimiş kurşundan harflerin dökülmesini ilgiyle izlemiştim. Fotoğraflar ise ayrı bir teknikle klişeciden klişe yaptırılarak basılırdı. Basılacak sayfa matrisinin alınması için bağlandığında tersten olarak yapılmış dizgi ve resimleri incelemek nedense çok hoşuma giderdi. Ofset, renk ayrımı gibi baskı teknikleri yeni yeni piyasaya giriyordu ve kullanımı çok yaygın değildi. Ben işin ekonomik tarafından habersiz, bu biraz demode baskı işini Şevket Ağabey'in eskiye olan rağbetine bağlardım haksız olarak. Matbaada en enteresanı da tipo ustalarının birbirleriyle hem işlerini yapıp hem de siyasi tartışmalara girmeleri idi ki bu bilenler arasında pek meşhur ve görülmeye değerdi. En son matrisler Şevket Ağabey'e gelir , onayı alındıktan sonra gazete veya kitap baskıya girerdi. Büyük Gazete işte bu matbaada hazırlanan kurşun kalıpların matrise dökülmesi ile basılırdı.

Bir konu daha var ki değinmeden geçemeyeceğim. Şevket ağabey tuvalet konusunda çok titizdi. Yabancıların kendi katındaki tuvaleti kullanmasını pek sevmezdi. Ben de o tuvalet çok temiz olduğundan inatla onu kullanırdım. Birkaç sefer ima etmesine rağmen duymazlıktan geldim ve biliyorum ve bu yüzden çok puanımı kırdığını düşünüyorum. Gençlere örnek olsun, yabancı bir yere gidiyorsanız, tuvaletinizi dışarıda hallediniz.

Şevket Ağabey daimi yatılı olduğumuzdan bize bir araya geldiğimiz her seferinde uygun ve temiz bir yerde güzel bir yemek ısmarlamayı ihmal etmezdi. En çok da Çemberlitaş da Çemberlitaş Turşucusunun yanında faaliyet gösteren Çemberlitaş Köftecisine giderdik. Şevket Ağabey'i tanıyan mütedeyyin ve temiz bir adamdı köfteci. Köfte ve piyazları çok güzeldi. Kemalpaşa'sı da güzeldi. Hatırladığım köftecinin kızdığı zaman kızdığına en büyük küfürü "inek!" idi. Çok fazla kızarsa "inek arabası!" diye bahsederdi. Bizim gibi Beyoğlu kaldırımı çiğnemiş çocuklara bu küfürler çok sempatik gelir gülerdik. Bu kaliteli ve

uygun fiyatlı temiz esnaf lokantalarını arayıp bulmak Şevket Ağabey'in önemli hususiyetlerinden biri idi. Nerede kaliteli ve uygun fiyatlı esnaf lokantası varsa hepsini bilirdi.

HAKK'IN ve HAKLILARIN HİZMETİNDE

BÜYÜK GAZETE

Yüce Peygamber Buyuruyor

Asla Rızamız Yoktur

Müslümanların CHP ile Koalisyonuna Hayır!

İENİN

Dini ve Kültürel İslâmî Faaliyetler Seferberliği

GÖĞÜRLÜK

Nedense Enderun'da (hatta kendilerini sağ görüşlü olarak tanımlayan insanlar arasında) ve oraya gelen insanlarda Galatasaray Lisesi ile ilgili olarak Galatasaray'dan vatanını ve milletini seven insanların çıkmayacağı şeklinde bir düşünce hakimdi. Hatta o zamanlar Şevket Ağabey de bizlere başta biraz ihtiyatla yaklaşmıştı diye hatırlıyorum. Geçen zaman içinde birbirimizi tanıdıkça karşılıklı saygımız ve sevgimiz arttı. Bir kere bizim için Galatasaray Lisesi'nden böyle bir Ağabey'imiz olması bize her zaman gurur ve kıvanç verdi. Bize her zaman örnek olmaya çalışırdı. Paramızı nasıl harcamamız gerektiğinden, dini hayatımızı nasıl tanzim edeceğimize kadar her türlü konuda kendisini örnek almışımdır. Özellikle ev idaresi hususunda öğütlerinden çok faydalanmışımdır.

Şevket Ağabey'le bir çok hatıramız var. Şevket Ağabey bizim mektepte ve Beyoğlu'nda neler yaptığımızı çok merak eder, bir türlü ağzımızdan bir laf alamazdı. Bir gün ziyaretine gittiğimde odasında yalnızdı. Sandal ağacı ve tütsüden yayılan amber kokusu, kitapların o hafif tozlu ve yanık mürekkep kokularına karışmaktaydı. Şevket Ağabey, evinde veya ofisinde ziyaret edenler bilir, çok iyi bir çay gurmesi idi ve o gün yine Hindistan Assam, ve muhtelif Seylan çaylarından yapmış olduğu harmanla güzel bir çay demlemişti. Çayın kaynayan suyla demlenmesini doğru bulmaz, su kaynama noktasına gelmeden 80 dereceler civarında demlenmeli derdi. Tabii yanında masasından eksik olmayan kurabiye ve bisküvilerle her zamanki gibi misafirine yani bana ikramda bulundu. O gün belli kararlıydı ağzımdan hakkımızdaki her türlü bilgiyi alacaktı şüphesiz. Tabii şunu da söyleyeyim. Şevket Ağabey çok zeki bir insandı ve bizim bir şeyler karıştırdığımızın hep farkında idi. "*Musibetler ! Gene ne muzırlıklar peşindesiniz?*" deyip ağzımızdan laf almak istediği çok olmuştur ki, musibetler kelimesi onun bize meşhur muzip hitaplarından biriydi. Cinsilatifler hakkındaki genellemesi de hepsini Şaziye'ler şeklinde ifade ederdi. Bize

zaman zaman hareket ve sesleri taklid ile canlandırmalı teyatral ibretli ama mizahi hikayeler anlatırdı. Tabii bu fıkralarda cinsi latiflerin adı her zaman Şaziye idi erkeklerin de Tercan. Çocuklara düzgün ve doğru isimler konulmasını telkin eder, kötü isimlerle de işte böyle fıkralar da Tercan, Mercan gibi isimler uydurarak istihza ederdi. Cengiz ismine çok kızar Cengiz Han'ın Müslümanlara çok eziyet ettiğinden dem vurarak ismi Cengiz olanların isimlerini mahkeme kararıyla değiştirtecek kadar ağır konuşurdu. Onun gözünden bir fıkrada bir kadının güzelliğinden bahsedilecekse, o kadın her zaman "Türkan Şoray" gibi güzel olurdu. İşte efendim, o hanımefendi bizim okul arkadaşımız falan diyecek olsak, ne arkadaşı musibet? Türkan Şoray gibi kızı almışsınız karşınıza der, bize takılarak utandırmayı ve kızdırmayı severdi.

Evet, nerede kalmıştık? Tamam, odada sandal kokusu, uzak doğudan gelme amber tütsüsüne karışmış, tozlu kitapların kokusu yanık mürekkep kokuları ile harman olmakta ve Assam , Seylan ve Çin çaylarından harman edilmiş çay demlikte demlenmekteydi. Ama herhâlde karşısındakinin de Galatasaraylı olduğunu unutmuş olacaktı ki havadan sudan muhabbetin bir yerinde kıvama geldiğimi düşünüp bana merhum Ahmet Haluk Dursun'u Dolmabahçe'de taksiden inerken gördüklerinden dem vurdu. Ben tabii ki anladım durumu ama bir yandan muhteşem çayımı yudumluyorum bir yandan bisküvileri götürürken bir gözümle de kurabiye tabağındaki kurabiyeleri garantiye almaktayım. (Ki, bu ifadeler Şevket Ağabey'in fıkralarından bire bir apartılmıştır.) Şevket Ağabey'in merakının tecessümü zirveye varmadan, meramını anladığım için hemen sazı elime alıp Dolmabahçe'de görülen merhum canım kardeşim Haluk'u aldım, Dolmabahçe Sarayına soktum, Ortaköy de gezdirdim, yemekler tatlılar yedirdim, Ortaköy de Galatasaray Lisesi'ne soktum çıkardım. Araya üçbeş Şaziye de sıkıştırdım. Ballandıra ballandıra güzel bir hikaye yazdım. Üç beş gün sonra Haluk geldi, "*Oğlum ben ne zaman Dolmabahçe'ye gittim, okula ne zaman uğradım, Ortaköy çarşısında ne zaman gezdim? Bu Şaziye'ler kim? Neden benim haberim yok?*" deyince karşılıklı uzun uzun gülmüştük. Şevket Ağabey Haluk'a "*Yahu, bu senin arkadaşının ağzında bakla ıslanmıyor, senin hakkında ki herşeyi ağzından birer birer aldım. Çok boşboğaz aman dikkat et!*" demiş meğerse.

İkincisi ise meşhur 12 Eylül günü yaşadıklarımızdır. 12 Eylül günü Darbeyi erken saatlerde Atilla Şentürk'ten öğrenir öğrenmez gerekli tedbirleri evde alıp, ne yapabiliriz derken, ilk aklımıza Şevket Ağabey'in tutuklanıp sıkıntı çekebileceği geldi. Biz Fatih Koyunbaba Babnaibi Sokak'ta oturuyorduk. Haluk Dursun'la güzelce lacivert takımlarımızı giyip, ayakkabılarımızı boyayıp, ense traşımızı düzeltip yola düştük. Yolda camdan cama dedikodu yapanlara fırça-

lar atarak, köşebaşlarında askerlerden tekmil (!) alarak Vatan Caddesini boydan boya geçtik ve Şevket Ağabey'in oturduğu apartmana vardık. Apartmanın üst katlarında oturuyordu. Muhterem validesi o zamanlar sağdı. Kapıyı o açtı. Şevket Ağabey'i sorduk. İhtiyaten en alt kattaki bir komşuya gitti dediler. O zaman da hatırlıyorum Haluk Dursun'la Şevket Ağabey'in naifliğine üst kattan alt kattaki yakın bir komşusuna saklanmasına çok gülmüştük. Şevket Ağabey'i ikna ettik. İlk defa bu kadar telaşlı, endişeli ve ciddi görüyordum kendisini. Daha önceden böyle bir Darbe beklediğini biliyorduk, bize de söylemiş idi ama Darbenin gerçekliğini ve ciddiyetini biz o zaman gençlik ateşi ile pek anlayamamıştık doğrusu. Kendisini evden aldık. Ben yolda bir şey olur da yakalanırlarsa diye, en azından başkalarına haber verebilmek üzere arkada kaldım, onlar iki – üç yüz metre önümde, geldiğimiz yolu, Vatan Caddesini boydan boya aynı minval herkese fırçalar atarak, bağırıp çağırıp talimatlar yağdırarak evimize döndük ve Şevket Ağabey'i Fatih'te bir evde kaybettik.

Şevket Ağabey Haluk'un da benim de kendisini tanıyana kadar hiç sahip olmadığımız bir ağabeyimizdi. Her zaman çok düşünceli ve kibar bir insandı. Hayat ve din hakkındaki öğütlerinden çok yararlandım. Yanında kendimizi güvende hissettiğimiz nadir insanlardandı.

Tanımış olmaktan her zaman gurur duydum hatta çok zaman da öğündüm. Kendisini tabii ki çok özlüyorum. O yüzden Sultanahmet'e hiç gidesim yok. Umarım S.A.V. e komşu olur. Kabri bir cennet bahçesidir. Bilmem Allah ahirette de görüşmeyi nasip eder mi? İnşallah. Amin!

Rahmetullahi aleyh, inna lillah ve inna ileyhi raciun...

ŞEHİR, TABİAT, SANAT, KEDİ ve SON BEYEFENDİ

Fatih Özcan

İftar ziyafetinin sonlarına doğruydu.

Yakın dostlarının ve ziyaretçilerinin çok iyi bildiği o çalışma odası içinde ev sahibinin kültürel meraklarının ve aile yadigârlarının birikimi olan eşya kalabalığından dolayı iftar davetlilerini bir masa etrafında toplamak mümkün değildi. İkramları harikulade bir hamaratlık ile sunan görevli arkadaş; duvarlarda asılacak yer bulunamadığından yerde duran birbirinden harika çerçeveli hüsnühat levhaları, hilye-i şerifeler, haritalar, ciltli eski kitaplar arasında adeta jonglör hüneri ile tabakları önlerimizdeki minik sehpalara servis ediyordu. Gecenin davetlisi olan ben dahil üç konuk kendimizi sığdırdığımız koltuklarda önümüzdeki küçük sehpalardaki güzel yemekler ile iftar yapıyorduk.

Tevazu ve tasarrufu hayat felsefesi, ihlal edilemez kırmızı çizgiler olarak kabul etmiş davet sahibimiz misafirini ağırlama konusunda her zamanki gibi cömert ve farklılık ortaya koyan bir ziyafet sunuyordu .

Fazla kilolarımızın nedenleri hususunda öğretici ve biraz da sitem yüklü eleştirilere maruz kalmış olsak da ev sahibimizin ikram edilenlerin reddedilmesine karşı tutumunu çok eski yıllardan beri bilirdim. Bu nedenle de ziyafetin kapanışını oluşturan güllaç faslına da hak ettiği ihtimamı göstermiştim.

Yaz gecesinin bunaltıcı etkisi ve biraz da yemeğin ağırlığı ile konukların üzerlerine hafiften bir ağırlık çökmeye başlamıştı. İçeriye biraz temiz hava girmesini sağlamak fevkalade faydalı olacaktı. O esnada muhtemelen yemek sonrası çay ve tatlı ikramı ile alakadar olmak isteyen Şevket Ağabey odadan çıkmış,

balkon kapısının zinhar açılmaması gerekliliğini misafirlerine tembihlemek aklına gelmemişti.

Gecenin benim gibi davetlisi olan Aydın Ağabey odanın balkona açılan kapısını biraz aralamıştı ki Şevket Ağabey'in yaramaz kedisi; misafirlerin sıhhat ve selameti için muvakkaten konuk edildiği balkondan odanın içine doğru pek de nazik olmayan bir şekilde giriş yapıverdi. Şevket Ağabey gibi Aydın Ağabey ve hatta bendenizin de kedilere olan muhabbeti bu sevimli yaramaza karşı asgari hoşgörüyü gösterecek seviyede idi lakin özlemini çektiği odaya; balkona bir kez daha hapsedilecek olmanın verdiği telaşla, bir an evvel girmek isteyen mırnav hazretleri üçüncü konuğu bir hayli tedirgin etmişti. Kedi biraz patırtılı bir şekilde içeri girince misafirimiz yaşından beklenenin ötesinde bir çeviklikle; kendini biraz da zor sığdırdığı koltuğa, zıplayıvermişti. Demek ki insan refleksleri zor durumlarda atletik yetenekleri anlık olarak bir hayli üst seviyeye çıkartabiliyordu. Misafirin bu ani tepkisi zaten telaşlı olan pisiciği biraz daha ürkütmüştü. Servis sehpaları üzerindeki ikramlar, çay bardakları, tatlılar ve tabi ki pisiciğin istemeden çarpıp devrilmesine neden olduğu birkaç hassas antika, el yapımı bakır işleri bir hayli gürültü çıkartmıştı. Güllaç kâsesini elimde tutarak güvenceye almış ve de çayımı da afiyetle bitirmiş olduğumdan benim açımdan pek sıkıntı yoktu.

Kopan küçük çaplı patırtı sonrası odanın kapısında gözüken Şevket Ağabey sınıfta olmadığı sırada derste disiplinsizlik yaratmış olan talebelere çıkışırcasına biraz şaşkınlık biraz da tatlı bir kızgınlıkla:

-Ne oldu öyle? Kim içeri aldı kediyi? Aydın! Sen mi aldın!

Aydın Ağabey açık balkon kapısının önünde kalakalmıştı. Kedi birkaç saniye içinde yapacaklarını yapmış, balkondaki zoraki ikametinin öcünü ziyadesi ile almıştı. Hergé'nin meşhur çizgi romanı Tintin'de sıkça resimlediği kedi köpek kovalamaca sahnesinin benzerini yaşamıştık adeta. Olaylar sırasında güllacın en lezzetli yerinde olduğumdan istifimi bozmamış ve "kapıyı kim açtı?" sorusunda tereddütsüz bir şekilde parmağımla Aydın Ağabey'i işaret etmiştim. Aydın Ağabey ise savunma faslındaydı:

-Hayır Şevket Ağabey! Ben sadece balkondan biraz temiz hava...

O esnada kedi sakinleşmiş, velinimetinin kollarına kendisini atmış, patilerini yalıyordu. Diğer misafir ise yanlış hatırlamıyorsam koltuğun üstünde olmasa bile en azından ayakta dikilir durumdaydı ve kedinin olası yeni bir hamlesine karşı da gardını almıştı.

Şevket Ağabey misafirinin kedilere karşı hassasiyetini anlamıştı. Bir yandan kucağında mırıldayan yaşlı yoldaşını okşarken sordu:

-Kedileri sevmez misin?

-Şey efendim! Pek değil!

-Kedileri seveceksin!

-...

Kendine has bir ton üst perdeden söylediği sözlerde azarlamak değil, her zamanki tatlı bir ikaz, sempatik bir hatırlatma vardı.

Belki de bu ses tonuna ve maksadına aşina olmanın verdiği bir rahatlıktı benimki. Bu öyle bir tondu ki tüm güzel, estetik ve hayata değer katan kavram ve değerler listesinin farkındalığına geç kalınmış olmanın ikazıydı adeta.

Kedileri sevmek bu listenin baş kurallarından biriydi. Kediler ile birlikte çiçekleri, tabiatı, kitapları, müziği, sanatı, tarihi, estetik güzellikleri ortaya koyan neredeyse tüm sanat kollarını, bakıra şekil veren çekiç seslerini, güzel desenli bir kilime ilmik atan maharetli elleri, kitapların muhtevasına değer katan mücellitleri, bilgi denilen zirvesine ulaşılamayacak ama ulaşmak için hayat boyu tırmanılacak o yüce dağa tırmanan seyahat notlarının yazılacağı güzel kağıtlı defterleri, dile saygının gereği kalemin ucundan çıkacak güzel yazıyı, İstanbul'u ve hayata anlam katacak birçok güzel olguya dair bir farkındalıklar listesi idi bu.

O iftar akşamında "kediler sevilecek" talimatı ne kadar karşılık gördü bilemiyorum ama benzer bir soruya otuz yıl kadar evvel aynı odada henüz bir üniversite talebesi iken muhatap olmuştum. Türlü mazeretler ile çok defalar kendimi erkenden fakülteden dışarı atar farklı meşgaleler peşinde koşardım. Mertçe ifade etmem gerekirse tembelliğimi kamufle edecek mazeretlere sığınırdım çokçası. Randevusu bir gün evvelinden alınmış ama saatine mutlak riayet edilmesi gereken bir görüşme için Şevket Ağabey'in Sultanahmet'teki evine doğru hızlı adımlarla yürüyordum. Kolumun altında bana sipariş etmiş olduğu, bir kitap kapağı olarak kullanmak istediği bir desen vardı. Birkaç günlük çalışma ile desen çalışmasını tamamlamıştım. Çalışmayı teslim etmek için gittiğim ziyaret ufkuma çekili duvarlardan birkaç tuğlanın yer değiştirmesini sağlayacaktı mutlaka. Bu nedenle eşsiz irfan ve bilgi kaynağının; genç ve geleceğe dair istikametini belirleme gayretindeki üniversite talebesine ayırmış olduğu vaktin anlamını idrak edebiliyordum. Bu önemli fırsatı randevu saatine gecikerek zedelememek elimden gelenin o gün için en iyisiydi.

Çalışma ofisi olarak kullandığı evinin meşhur salonuna geçmeden evvel sekreteryasını yürüten ben yaşlarda genç ve güler yüzlü bir arkadaş kapıda beni karşılamıştı. Çekingen bir şekilde iliştiğim koltukta Şevket Ağabey'in bitirdi-

ğim çalışmayı incelemesini seyrediyordum. O sıralarda evin müdavimi birden fazla kedi ayaklarıma sürtünüyordu. Kedilere ancak sokakta rastladığım için onları sevip sevmediğimi hiç düşünmemiştim. Benden ilgi bekleyen kedilere ne bir şefkat göstermiş ne de onları rencide edecek bir davranışta bulunmuştum. Bekledikleri ilgiyi benden görememiş olan kediler bu defa can dostlarına aynı sevecenlikle yaklaştılar. Bir tanesi doğrudan kucağına ötekisi ise hemen yanındaki sedire kendini atmıştı. Her ikisini de sevip okşarken sedirde kendine yer arayan tekiri tatlı tatlı ikaz ediyordu:

- Bak! Eğer Kuran-ı Kerim'in üzerine patilerini koyarsan cidden bozuşuruz!

Kedi bir insanı anlar mıydı? Anlar gibi bakıyordu. Kedi ile konuşulur muydu? Şevket Ağabey konuşuyordu. Yirmilerin başlarında bu sahneye eğlenceli bir an gözü ile bakıp üzerinde durmamış olsam da elli yaşıma bir kala bu sorunun cevabına kesin bir dille yanıt verebiliyorum. Evet! Kediler insanları anlar. Bizler ise onları anlamak için gayret gösteririz. Evet! Kedilerle pekala konuşulur!

Kedisi ile böyle içten bir şekilde hasbihal eden Şevket Ağabey o güne kadar nezdimde oluşturduğu; biraz da beni rahatsız eden ölçüde; ciddi ve hatta somurtkan halinden bir anda sıyrılmıştı. Mütebessim hâlini hiç kaybetmeden bana dönerek:

-Kedilerden hoşlanmaz mısın?

Ne yanıt verdiğimi hatırlamıyorum. Belki omuzlarımı "Bilmem ki!" manasında yukarı bile kaldırmış olabilirim. Hiç düşünmemiştim kedileri sevip sevmediğimi. Hayata dair telaşlarım içinde kediler pek rol almamışlardı henüz. O yıllarda yaşadığımız giriş kattaki evimize pencereden girmeye kalkan birkaç kedi de temizlik konusunda titiz olan validem tarafından gerisin geriye gönderildiğinden evde de hiç kedi beslememiştik. Aradan geçen neredeyse otuz yılın sonunda sokaktan gelip fakirhaneyi sahiplenen tekirimiz başımızın tacı, ailemizin evladı oldu. Kediler konusundaki farkındalığımın ve sempatimin iki mimarından biri değerli eşim, diğeri ise Şevket Ağabey'in bilgeliğidir.

Sevgili oğlumuz Paşa'nın sırtını ve gıdısını her okşayışımda karşılık olarak aldığım teşekkür mırıltıları Şevket Ağabey'in kedilerle ilgili sözlerini hatırlatır daima:

-Lütfen bilgisayarınızda internete giriniz ve "cat therapy" yazarak çıkan makaleleri okuyunuz efendim!

Balkondan içeri giren limonata gibi bir rüzgârın, Şevket Ağabey'in standartları ile hazırlanmış tadına doyulmaz çayın, biraz önce yaptığı yaramazlıklardan sonra bir salon beyefendisine dönen kedinin tatlı mırıltıları eşliğinde Şevket

Ağabey'in bizlere bize sunduğu bir bilgelik resitali yaşanıyordu yine o gece. Bir önceki davetinde menüdeki enfes yemekleri bizzat kendisi hazırlamış olmasına karşılık bu defa kalitesine ve misafirlerine kendisini mahçup etmeyeceğine inandığı yerlerden bir miktar tedarik desteği almıştı. İlerleyen yaşına ve sağlık sorunlarına karşılık böylesine bir davet vermiş olması bile başlı başına zaten bir özveri idi ve uzun yıllar öncesine dayanan ikram geleneği gereği evvela misafirlerini ziyadesi ile doyurur akabinde de bu ziyafetin müteakip gününde başlanması gereken perhiz konusunda mufassal izahatte bulunurdu.

Son yıllarda sağlık nedenleri ile davetlere icabet etmek veya davet vermek hususunda biraz daha seçici olmak zorundaydı. Kendisini sevenler olarak bu karara saygı göstermemiz gerekiyordu. Ziyaret taleplerimizi nezaketinden ötürü reddetmeyeceğini bildiğimden iletişimi mümkün olduğu kadar elektronik posta üzerinden sürdürmeye gayret ediyordum. İlgi duyduğuna inandığım konularda hazırladığım kısa yazıları, gezi notları ve fotoğraflarımı yirmili yaşlarımın başındaki heyecan ile kendisine gönderiyor ve yanıt almayı bekliyordum.

Nadiren de olsa bazı küçük ziyaretlerde bulunuyordum. Kimi zaman Aydın Ağabey'in yemek davetleri de kendisini birkaç aylık aralardan sonra görebilme bahtiyarlığını bahşediyordu. Gezi notlarımdan derlediğim kısa özetlerin tesiri ve biraz da Şevket Ağabey'in şehrin dışındaki yakın yerlere kısa süreli seyahatlere olan özlemi sonucu tertip ettiğimiz iki günlük Trakya seyahatimize dair tuttuğum notlar başlı başına bir yazı konusu olabilir.

Yakın yörelere yapılacak kısa süreli bir seyahate uygun olduğunu belirttiği bir yaz gününde Aydın Ağabey ile kendisini iki günlük bir geziye çıkartmıştık. İlk olarak Istranca Dağlarında birkaç köyü ziyaret etmiş, İğneada Limanköy'deki Fransız fenerini, longoz ormanlarını görmüştük. Bir sınır köyündeki ziyaretçi merkezinde köyün yalnızlığına ortak olmuş, Aydın Ağabey'in tabiri ile karşılıklı susarak konuşan insanların lisanına ortak olmuştuk. Şevket Ağabey, köyde canlandırılmaya çalışılan ekolojik turizme destek olmak amacıyla ticaretlerine katkıda bulunmuş; doğadan toplanıp satışa sunulmuş şifalı ot ve ballar hakkında köylüler dahil hepimize detaylı bilgiler vermişti. Istrancalardan Edirne'ye doğru yol alırken önceden hazırladığımız çalma listesinden Şevket Ağabey'in müzik parçalarını; Abdülkadir Meragi, Dede Efendi, Itri, Mozart eserlerini dinlemiştik. Her musiki eserinde mutlaka anlatacağı bir öykü vardı. Mahya Dağı'ndan Poyralı istikametine inerken yola birkaç güzel dokunaklı parçada Safiye Ayla bize eşlik etmişti..

İçinden gelip geçtiğimiz küçük kasabalar, terk edilmeye yüz tutmuş köyler ve değerlendirilmeyen muhteşem verimli topraklar ardımızda kalırken arabanın camından dışarı bakan gözlerinde düşünceli sorgulamalar okunuyordu.

-Kitaplarım, dizlerimde mırıltılarını dinleyeceğim kedim, avlusunda bana zamanı hatırlatacak bir çilli horozum, hâimi hatırımı soracak birkaç can dostumun uzakta olmayacağı bir köy evi...

Çok ama çok sevdiği İstanbul'unun bu hâline tahammül edemediği ve anılarındaki halini bir daha yaşayamayacağını bildiğinden hayalini kurduğu o köy evine taşınmaya dair bir ümidi ve planı vardı.

-Bu şehrin topografyası ancak birkaç milyon nüfusu kaldırabilecek iken ortaya çıkartılan bu mega canavar...

Artık geri dönülmesi çok güç bir yol idi dünyanın en güzel şehrini hiç olmazsa kırk elli yıl geriye kadar götürebilmek. Öyleyse gitmek ve şehri anılarındaki gibi yaşamak en güzeliydi belki ama salonunun penceresinden yine de hiç olmazsa şehrin eski sahil surlarından ötesine uzanan bir marmara maviliği ve Sultanahmet Meydanından yükselen ezanlar vardı insanı her defasında bu şehre bağlayan.

-Bu şehri bu hâle kim getirdi Şevket Ağabey?

Cevap son derece doğruydu. Kimliği ve fikriyatı fark etmeksizin iyiler ve kötüler vardı. Kötülük her güzel şeyin düşmanıydı.

Trakya gezimizde tabiat ağırlıklı birinci safhayı tamamladıktan sonra vardığımız Edirne'de konakladığımız otelin tarihi dokusunun ve hemen yanıbaşındaki Selimiye'den yükselen sabah ezanı ile uyanmanın kendisine mutluluk verdiğini umuyorum. Otellerin abartılı menü ve açık büfelerine olan reddiyesini de bildiğimden mütevazı ama yerel lezzetleri de barındıran kahvaltısı da umarım ki geçer not almıştı. Henüz kahvaltı sürerken otelin restorasyonu için görevli olan mimar kendisi ile eski yıllardan tanıdık çıkmış, il kültür müdürlüğünden kendisini ziyarete gelen bir yetkili ve tarih araştırmacısı olan otel müdürünün de katılımı ile Şevket Ağabey'in çevresinde minik bir seminer ortamı oluşmuştu.

-Toprak mimarisi, zamanımızda büsbütün terk edilmiş değildir. Lütfen Mısırlı ünlü mimar Hasan Fethi'yi inceleyiniz.

Zannedersem otelin restorasyon sorumlusu kıdemli mimar dahil ekibindeki üç genç mimarın Şevket Ağabey'in mimari ile ilgili olarak bahsettiği konulara dair pek bilgileri yoktu. Bilgisayarlar açıldı. Arama motorlarından Şevket Ağabey'in verdiği örnekler araştırıldı. Şevket Ağabey'in dinlemekte olan mimarların yüzlerindeki hayranlık ifadeleri görülmeye değerdi.

-Mimar Raimondo D'Aranco'nun projesini çizdiği, Sultan Abdülhamid'in inşa ettirdiği Karaköy'deki arnuvo (L'art nouveau) stili camii yeniden yapılamadı.

Süratle betonlaşan fikirlerin; yitip giden değerler ile yok olmuş anıları, çeş-

meleri, konakları ayağa kaldırma konusunda istekli olacakları ümidini hiç taşımıyordum. Sohbetlerimizde tüm bu yok olan güzellikler karşısında elem duyan yorgun bir kalbi ümitsiz düşüncelerim ile daha da üzmeyi hiç istememiş; zamana ve geleceğe dair ümitvar olmayan fikirlerimi ekseriyetle kendime saklamıştım. Bu nedenle itirazlarım var ise hep suskunluğuma gizlerdim.

-Her gün on yeni kelime ve terim öğrenelim. Bu niyete, bunun iradesine, azmine, cehdine, hırsına sahip olalım. İhmal edersek cahil kalırız. Örnek olarak şunları veriyorum: Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti... Mutasarrıf... Meclis-i Meşâyih... Şûra-yı Devlet... Hariciye Nezareti... Selamlık Resm-i Âlisi... Kazasker... Kethüda... Paris Sefir-i Kebiri Münir Paşa'nın Halilesi... Hisbe teşkilatı... Fütüvvet ahlakı... Yaver-i Hazret-i Şehriyarî... Şe'niyet... Mâder... Duhter... Kerime... Tıfl... Herzegû... Yâvegû... Hezarfen... (Üç yıl boyunca her gün on yeni kelime ve terim öğrenirseniz, bunları ileride unutmamak şartıyla, zengin Türkçeye merdiven dayamış olursunuz. Lütfen zihin tembeli olmayalım, öğrenelim, terakki edelim...)

Toplumda cahil sayılmayacak kişilerin dahi erişmesi zor hedefler idi belki de entellektüel gelişim konusundaki beklentileri. Belki zor bir hedef; belki de ütopyaydı ama güncel olarak tükettiğimiz onlarca yenilik; çok uzun yıllar evvel konulmuş hedeflere yol alırken gerçekleşen icatlar değil miydi? Önemli olan; hedefler belirlemek ve sıkılmadan, usanmadan yürüyebilmekti. Şevket Ağabey usanmadan tekrar etti her ortamda her fırsatta.

-İnternetten yararlanabilseler, gençler çok geniş kültüre sahip olabilirler. Her gün on yeni faydalı bilgi edinseler, yılda üç bin küsur eder. Birkaç senede on bin kültür referansına sahip olurlar. Edebiyat, tarih, beşerî coğrafya, güzel sanatlar, tatbikî sanatlar, arkeoloji, biyoloji... Onlarca önemli konu... Meraklı resimler, belgeler... Benim dediğimi yapan biri var mı acaba?..

Yıllar evvel geleceğe dair hedefimi sormuş, bilişim ağırlıklı çalışmalarda bulunmak istediğimi söylemiştim. Internet henüz hayatımızda mevcut değildi. Aradan geçen bir iki sene sonunda internet teknolojisinin hayatımıza neler katabileceğine dair onlarca yönetici, iş insanı ve öğrenciye seminer ve dersler vermiştim. Zannedersem bu teknolojinin hayatımıza katacakları karşısında gözlerinde en fazla heyecan gördüğüm kişi kendisi olmuştu. Vefatından iki yıl kadar evvel internet ortamında sanat eserlerinin kolaylıkla bulunabilmesine dair bir teknolojiden bahsetmiş bir sonraki ziyaretimde bu teknolojiyi benden daha iyi kullandığına şahit olmuştum.

-Süleymaniye'de Ayşe Kadın Sokağında konağı olan Hacı Nazif Çelebi nice hayırlı iş için bir ömür boyu koşturup durmuştu. Vefatından sonra unutuldu.

Hatırıma geldi, o ve diğer unutulmuşlar için rahmet diliyorum.

-Üsküdar Sultantepesi'nde doktorluk yapan Sıbgatullah Bey de gerçek idealist örnek bir doktormuş. Muayeneye gittiği fakir hastalardan ücret almazmış. O gittikten sonra, dürüp büküp hastanın yastığının altına koymuş olduğu reçetenin içinden ilaç parası çıkarmış. Merhum Profesör Ahmet Yüksel Özemre'nin, "Hasretini Çektiğim Üsküdar" kitabını okuyunuz.

Şehre dair bunca anı ve belgeye dayanan birikim, çok istese de çok sevdiği şehirden koparamıyordu kendisini. Çok kısa bir mesafeye yardımcısı ile gittiği gezintilerden trafik nedeni ile saatler sonra evine dönebilmenin korkunç manzarası her daim geri dönülemez şehirleşememe hataları konusundaki serzenişlerini oluşturuyordu. Trafiğe ve diğer şehir curcunasına tahammül edebilirse o çok özlemini çektiği kup griye (cup grillet) yemek için şehrin öte yakasına Baylan pastanesine gitmeyi planlıyordu. Zannedersem sevdiği şeyleri özlemeyi, sevdiği diğer şeylerin yok edilmesini görmemeye tercih etmişti.

-Kitaplarımın elli bin küsurunu gönderdim. Evde hâlen kitap var. Geçen gün ünlü Reader's Digest dergisinin Fransa edisyonu Selection'un Temmuz 1948 sayısını buldum. Aradan 70 yıl geçmiş olmasına rağmen içinde hayli okunacak, okunabilecek faydalı, eğlendirici, dinlendirici yazı vardı. Bunları eskiden okumuşumdur, tekrar okudum. Çeşitli dillerde aylık yekûn tirajı 27 milyon olan bu derginin başarısı, eskimeyen canlı yazılar yayınlamasıdır. Selection kitap boyundadır, saklaması kolaydır. Yazık ki, Türkiye'de, tirajı en az bir milyon olacak böyle bir dergi yayınlanamıyor. Sermaye, hürriyet, imkân, fırsat her şey var. Sadece kültür yeterli değil.

Estetik üzerine sohbetlerimizde muhteşem bir okul binası, ideal bir idareci ofisi, ibadethane mimarisi, şehir planı veya çok güzel bir mecmua tasarımı üzerine istişare ederken konu; estetiği ortaya çıkaracak kültürel birikime gelirdi. Neredeyse otuz yıl kadar evvel kendisini ziyaret ettiğimde ülkemizde ilk sayısı yayınlanmış bir coğrafi kültür dergisini edinmiş, okumuş, incelemiş ve eksiklerinin listesini çıkartarak biraz da sert bir eleştiri hazırlamıştı. Kendisinin o günkü düşüncelerini hatırlattığımda bugün eksikleri ile o dergiyi dahi bulamamaktan haklı olarak şikayet etmişti.

-Galatasaray'da okuduğum yıllarda, arkadaşlarımızdan biri Marcel Proust'un "A la recherche du temps perdu" adlı dokuz kitaplık felsefî romanını okumuştu. Acaba şimdi böyle liseliler var mıdır?

Başımı mahçup bir şekilde önüme eğmiştim. Galatasaray'da okuduğum yıllarda bu kitabın sadece isminden hasbelkader haberdar olmuş ve yıllar boyu okuma listelerime almamıştım. Kısacası, haberim bile yoktu desem yeridir.

O iftar akşamının sonu her akşam gibi gelip çatmıştı. Ev sahibimizden müsade isteyerek evden ayrıldık. Evin en yeni köşesi dahi 1950'lerden kalan bir zerafete, gösterişli yönlerinde bile o eski yaşanmış zamanlara dair bir tevazuya sahipti. Kendimizi sokak kapısından dışarı bıraktığımızda ise bu güzel iftar yemeği sürecinde geçici olarak uzaklaştığımız bugüne; biten bir rüyadan şimdiki zaman gerçekliğine düşmüş olduk.

Şevket Ağabey ile olan dostluğumuzun özetini kendimle değerlendirdiğimde bir yönü ile kayıp zamanın izini sürmekti benim yolculuğum. Kaybolmuş ve geri gelmesine pek de imkan vermediğim o zamanların...

Marcel Proust'un dokuz ciltlik roman serisi kitaplığımda tam karşımda sıralanmış durumdalar. Okunmayı bekliyorlar. İlk cildin ortalarına gelmiştim. Sonrasında klasik bir tembelliğe yenik düştüler.

Hayata dair kaliteli ama asla müsrif ve züppece olmayan, her bütçenin kaynak ayırabileceği meraklar edinilmesini salık verir ve bu konuda tavsiyelerde bulunurdu. Becerebildiğimiz kadar alışkanlarımız hâline getirmeye çalıştık. İşte o tavsiye edilmiş alışkanlıklardan becerebildiğim kadarı ile yapmaya çalıştıklarımın özeti:

- Notlarımı biraz dağınık da olsa kullanışlı ama pahalı olmayan defterlere alıyorum. Aradığımı da bir şekilde buluyorum.
- Elyazım konusunda geçer bir not almıştım diye hatırlıyorum. "Biraz daha geliştirebilirseniz daha güzel olacaktır. Geliştirmek bir yana mevcut elyazımın bilgisayar klavyesinin kuru tıkırtılarına veya akıllı telefon ve tabletlerin dokunmatik soğukluğuna yenik düşmemesi için bazı sabahlar ofisimde bir A4 sayfası dolusu karalamalar yaparken bulurum kendimi.
- Dolmakalemim pek gösterişli değil ama mürekkebini içinde kurutmamaya özen gösteriyorum. Yazarken ucundan çıkan mürekkep ıslaklığının kontrolüm dışında oluşturduğu renk tonu geçişlerinden keyif alıyorum.
- Karikatür ve resme eski ilgiyi gösteremiyorum. Günlük koşuşturmalar bir hayli vaktimi aldığı için belki ben de emekliliğimde Şevket Ağabey gibi özlemini kurduğum bir köy evinde çok sevdiğim bu hobime biraz gecikerek de olsa vakit ayırabilirim.

Yıllar evvel odasından yok ettiği televizyon gibi insanların üretkenlik ve ruh sağlığına menfi etkileri tartışmasız olan bir cihazı hayatımızdan çıkartabilme becerisine sahip olabildik mi acaba Şevket Ağabey'in gibi? Günde kaç sayfa kitap karıştırabiliyor, kaç dakika nitelikli müzik dinleyebiliyor, kaç zengin içerikli mecmuayı takip edebiliyoruz? Kaç resim sergisi gezebiliyor, kaç müzenin

kapısından giriyoruz? Ne kadarını becerebilirsek o kadar kaliteli bir hayat süreceğimize şüphe yok.

Hiç beklemediğimiz, ummadığımız o andan bir hafta kadar evvel yakın dostları ile o çok sevdiği kır pikniklerinden birini düzenlenmişti. Eski İstanbul insanlarının alışkanlıklarından yola çıkarak maddeler halinde yazılı standartlarını oluşturduğu bir piknikti bu. Maalesef günümüzde haftasonlarında şehri mangal dumanı altında bırakan tüketim alışkanlıklarının sahipleri bu standartlar listesinin içeriğini tatbik etmekten hayli uzaklar. İşte o özlediği pikniklerden maalesef sonuncusu iş yerime hayli yakın bir mesire yerindeydi.. Özlemini gazetedeki köşesinde arada dile getirdiği şekilde börekler, soğuk köfteler, mevsim meyveleri ve hususi demlenmiş çay eşliğinde bir dost meclisi tertip edilmişti. Bir toplantı için şehrin karşı yakasına geçecektim ve kısa süreli bir ziyaret için ben de bu güzel topluluğa katıldım.

-Kişisel bir web sitesi oluşturmak istiyorum. Neler yapmalıyız?

Entellektüel birikimlerini yıllardan beri herhangi bir ücret almamak şartı ile hergün istisnasız şekilde bir günlük gazete için kaleme alıyordu. Bunların bir websitesi altında bir araya getirilmesini ve bu siteye daha farklı konularda da içerikler katmak istediğinden bahsetti. İleri yaşına rağmen bu üretkenlik arzusu hayranlık uyandırıcıydı.

Bu güzel kır toplantısına katılmamdan birkaç dakika önce ciddi bir sağlık sorunu yaşamış ve orada bulunan sağlıkçı bir dostu tarafından kendisine tıbbi müdahalede bulunulmuştu. Birkaç hafta evvelinde de hastane gözetiminde olmasını gerektiren bir sağlık sıkıntısı yaşamış, kendisine hastanede eşlik eden Aydın Ağabey'in de tavsiyesi ile ziyaretine çok sevdiği kuş fotoğraflarımdan iki tanesinin çerçevelenmiş halini götürmüştüm. Hasta yatağında dahi bizlere anlatacağı o kadar çok şey bulmuştu ki.

Bu beyefendi... demişti etrafındakilere. *"Her haftasonu fotoğraf makinesini boynuna asıp dağ tepe dolaşır!*

Sanki az evvel o ciddi rahatsızlığı yaşayan kendisi değilmiş gibi anlatacağı, aktaracağı çok şey vardı.

-Lütfen o börekten de alınız! Fatih Bey'e köfte ikram ettiniz mi?

Bahsettiği konular hakkında birkaç öneride bulanacağım sırada:

-Yalnız siz toplantınıza yetişemeyeceksiniz. Bence yola çıkın.

Toplantılar ve zamanlanan işlerin dakikliği konusundaki hassasiyetini iyi bildiğimden kalkıp yola koyulmuştum. O gün orada benden daha fazla zaman geçirmiş olanlar benden çok daha şanslıydılar.

Bir gece geç saatte telefonuma gelen mesaj ile öğrendim kötü haberi. Önden kendini belli edercesine küçük uyarılar veren bu ebedi yolculuğa belki de kendisi dışında hiç kimse manen hazır değildi. En azından ben, hayata her zaman bir şeyler üretme azmi ile sarılan pırıl pırıl bir beynin terk-i dünyasına hazır değildim.

Cenaze merasimi layık olduğu ihtimam ile gerçekleşti. Fatih Camii'nden ebedi istirahatgahı Merkez Efendi'ye kadar süren son dünyevi seyahatinde trafiğin bu defa kendisine eziyet etmediğini umuyorum. Merkez Efendi kabristanı bir güzel insanı daha ve belki de son İstanbul beyefendisini sinesine aldı. Bizler de kendisini sevenler olarak kimimiz birkaç senemizin kimimiz ise ömrümüzün çok uzun bir zaman diliminin yaşanmışlıklarının tanığını defnettik toprağa.

-Vefatımda kedim sağ olursa, dostlarımdan biri ona sahip çıksın, evine götürsün, ölünceye kadar baksın. Öldüğünde cesedini beyaz bir beze sarıp temiz bir yere gömsün. Mütevazı bir hayvandır. Az yer, çok sevgi ister. Gördüğü sevginin on katını verir. Bakan sevap kazanır. Bu iyiliği yapacak olana şimdiden dua ediyorum, teşekkür ediyorum

Kedisinin ismini sormuştum bir defasında:

-Kedi! Ben hiç isim takmadım kendisine. Hep kedi dedim!

Beslediği kediye bile belki kendisine taktığı isimden memnun olmaz, arzusu dışında bir eylemde bulunup hakkını yemiş olabilirim düşüncesi ile bir isim takmadığını düşünüyorum açıkçası. Çünkü hiçbir zaman, hiç kimseye, hiçbir şeyi arzusu dışında dikte etmemişti.

Kedi an itibarı ile yeni evinde. Geçici de olsa bir ismi var. Emanet!

Emanet emin ellerde.

Umarım bizler de emanet aldığımız değerleri layıkı ile korur ve teslim edecek ehil eller buluruz.

Üzerimizde hakkı ve emeği olan değerli insan Şevket Ağabey'in aziz hatırası önünde en derin saygı ve minnet duygularımla bu yazıyı karalamaya gayret ettim.

Şimdi bazı kederli vakitlerinde dinlediğini bildiğim ve gazetesindeki köşesine sözlerini taşıdığı nağmeye kulak vereceğim.

Feryâd ki feryâdıma imdâd edecek yok
Efsûs ki gamdan beni azâd edecek yok.
Tesir-i muhabbetle yıkılmış güzel ama
Virâne dili bir daha âbâd edecek yok.

İSLAMA VE İNSANLIĞA ADANMIŞ ZEVK-İ SELİM SAHİBİ BİR ŞAHSİYET: MEHMED ŞEVKET EYGİ

Fatma Afyoncu

Şeyma Şahin

Bir insan ki ömrü boyuncu dinini en doğru şekilde yaşamaya çalışmış, gerçek bir Müslümanda olması gereken hasletleri insanlara bıkmadan usanmadan anlatmış, çevresindekilere de bu bilinci vermek için uğraşmış. Milletinin eski ihtişamlı günlerine dönebilmesi ve Müslümanların dünyada söz sahibi olabilmesi için yapılması gerekenleri aktarmış.

Eğitimden sanata ve estetiğe, gençlerin durumundan, Türk toplumunun sosyal ve kültürel hayatına dair söyleyecek çok sözü, verecek çok nasihati olan entelektüel bir İstanbul Beyefendisi.

Bir insanın yetişmesinde birçok kişi etkili olur. Ebeveynleri başta olmak üzere arkadaşları ve tabii ki öğretmenleri. Öğretmenlerin hepsinin illa okul ortamında tanınmasına gerek yoktur. Duruşu, konuşması, birikimi, eserleri ile bir genci etkileyen, ona ufuk açan insanlar da öğretmendir onlar için. Hatta daha etkili bir öğretmen. Biz de bu şekilde Mehmed Şevket Eygi Hocamızın öğrencisi olduk ve onun öğrencisi olabildiğimiz için kendimizi hep nasipli addettik. Onunla üniversite ikinci sınıfta iken tanışma şerefine nail olduk. Bu tanışma eğitimimizde çok önemli bir yere sahip olan kıymetli Haluk Hocamız sayesinde oldu. Onunla daha tanışmadan pek çok şey öğrendik. Çünkü Haluk Hocamız, bizi oraya gittiğimizde neler yapmamız ve yapmamamız konusunda eğitti. "*Konuşurken efendim diye hitap edeceksiniz, tam vaktinde gideceksiniz, ne erken ne de geç gitmeyeceksiniz, sürekli soru sormayacaksınız, dinle-*

yeceksiniz, not alacaksınız." Haluk Hocamızın bu tembihleri ile daha yanına gitmeden eğitilmeye başlamıştık. Eski bir İstanbul beyefendisi ile nasıl konuşulur, nasıl davranılır, nezaket hangi noktalarda, nasıl devreye girer... Bütün bunlarla, daha hiç görmediğimiz bir insan sayesinde önümüzde yeni ufuklar açılmaya başlamıştı bile.

İki yaz tatili boyunca Osmanlıca kitaplarının tasnifi için gittiğimiz Sultanahmet'teki ev ve girişin hemen karşısındaki kitaplarla dolu oda, bizim için okuldan öte bir eğitim yeri oldu. Belki dört yıllık fakülte hayatımızda asla öğrenemeyeceğimiz pek çok şey öğrendik o iki yaz döneminde. Zaten o evi sadece görmek bile bir eğitimdi. İkramlarını sunduğu tabak ve fincanlardan, duvarlarını süsleyen hatlara, odadaki örtülerden süs eşyalarına kadar her şey zevk-i selim sahibi bir Müslümanın özelliklerini anlatmaya, öğretmeye yeterdi. Her yana baktığımızda bir okul gibi beynimizi ruhumuzu dolduran birçok yeni bilgi ve görgü bizi sarmalıyordu. Her gittiğimizde, daha önceden kararlaştırdığımız gitme saatimiz belli olmasına rağmen -o zaman cep telefonları olmadığı için- ankesörlü telefondan arar "Efendim! Müsaitseniz geliyoruz" diye haber verirdik. Ve tam saatinde ve dakikasında orada olur zile basardık. Hatta erken gidip, saat dolsun tam vaktinde kapıyı çalalım diye saatimize bakıp beklerdik. Bunun da bir eğitimin ve imtihanın parçası olduğunu bilerek.

Eve ilk geldiğimizde eğer misafiri yoksa bizimle sohbet eder ve öğretmeye, fark ettirmeye başlardı. O anlatırdı biz gözlerimiz ve kulaklarımız açık dinler, not alırdık. Pek çok konudan bahsederdi. Özellikle kendimizi geliştirmemiz, daha iyi yetişmemiz için yönlendirmeler yapardı. Muhakkak okumamız gereken kitapları yazdırır, bir sanat dalıyla uğraşmamızı, yabancı dil öğrenmemizi, imkânımız varsa bir enstrüman çalmayı öğrenmemizi tavsiye ederdi. Sadece tavsiye etmekle kalmaz bize katkı sağlayacak yerlere gönderir, bize yeni şeyler öğretecek insanlarla tanışmamıza vesile olurdu. Onun yanında bulunmuş, öğrencisi olmuş herkes için bu durum aynıydı eminiz. Onun yönlendirmesiyle Hasan Çelebi Hoca'dan hat dersleri almaya başladık ve ebru sanatını öğrenmek için kursa yazıldık. Çok sabır ve emek gerektiren hat sanatı konusunda Hasan Hocamızdan çok şey öğrendik ve böyle önemli bir insanla tanışarak hayatımızda yeni bir pencere daha açtık.

O her hâli ile bize öğreten, düzelten, ufuk açan, yön veren bir şahsiyetti. Onda fark ettiğimiz ilk özellik; olduğu gibi görünen, inandığı gibi yaşayan, Müslümanlık vasıflarını üstünde taşıyan bir kişiliği olmasıydı. Vakur, inancıyla gurur duyan, Müslümanların kültürlü, gelişmiş, dosdoğru bir insan olması için çabalayan ve her çevreden saygı görmeyi başaran bir kişiydi.

Gençlere özel önem veriyordu. Gençlerin yetişmesinin bu milletin geleceği için çok önemli olduğunu biliyordu. Türkiye'deki eğitimin durumu konusunda da endişeleri ve düşünceleri vardı. Özellikle "Osmanlı Türkçesi okuyup yazamayanlara okur-yazar denmez" derdi, bu konuya ayrı bir önem verirdi. Liselerde "Sanat-Estetik, Mantık, Görgü" gibi derslerin muhakkak okutulmasının gerektiğini ve gençlerin okuldaki derslerle kanaat etmeyip kendilerini yetiştirmek için her kapıyı çalmalarının önemli olduğunu söylerdi. Lise son sınıfta, *Fuzulî Divanı*'nı okuyup anlayacak seviyede edebî Türkçe bilen, derin tarih ve sanat kültürüne sahip, İstanbul edep, görgü ve terbiyesine sahip gençler yetiştirmek gerektiğini söylerdi.

En büyük derdi günümüz Müslümanlarının durumu idi. Ona göre Müslümanın üç boyutu olmalıydı: Bilgi ve kültür boyutu, ahlak karakter ve aksiyon boyutu, güzellik, sanat, estetik boyutu. Özellikle Müslüman sanat ve estetik boyutunda diğer insanlardan üstün olmalıydı. Kıyafetlerimiz, evlerimizin dekorasyonu, insanlarla münasebetlerimiz hep güzel olmalıydı, tabii İslam'ın temel kıstaslarına uygun olarak. Müslüman ne yapıyorsa en iyisini yapmalıydı ama kendisine asla "iyi" dememeliydi, mütevazı olmalıydı. Namaz konusunda çok hassas olmalıydı, çünkü namazı yitiren bir İslam toplumu ayakta duramazdı.

Türk-İslam kültürünün tüm ayrıntılarına tüm inceliklerine hâkimdi ve Müslümanların günlük yaşantıları dâhil yaptıkları her işte kendi kültürlerinden ilham almaları gerektiğini söylerdi. Mesela ebru ve tezhip motiflerinin kullanıldığı başörtülerine dikkatimizi çeker, Müslüman hanımların kıyafetlerinin de kendi kültürlerinden izler taşımasını isterdi. Çok cafcaflı, çok renkli, dikkat çeken kıyafetler bir Müslüman hanıma yakışmaz derdi. Güzel ve sade giyinmenin öneminden bahsederdi.

Hayvan sevgisini de ondan öğrendik desek abartmış olmayız. Biz hayvan sevgisi denince uzaktan uzağa gördüğümüz sevdiğimiz ama bunun dışında herhangi bir şekilde bağlantı kurmadığımız hayvanların, onun yanında nasıl değer bulduğuna şahit olduk. Yeni doğmuş, anneleri kaçmış kedi yavrularını, sanki işi çok azmış gibi, teker teker şırınga ile besler, onları sever, evinde rahatça gezmelerine müsaade ederdi. Yaratılanı yaratandan ötürü sever bize de alıştırırdı. Canlılara başka bir gözle bakmayı öğretmişti bize. Aynı zamanda Ebu Hureyre'den bahseder, Peygamberimizin çok sevdiği bu sahabinin, Peygamberimiz tarafından Kedilerin Babası olarak isimlendirildiğini, evde kedi bakmaya cevaz verilmesinin de onun bu sevgisiyle gerçekleştiğini anlatırdı.

Vefa sahibi bir insandı. Biz onun yanına öğrenci olarak gitmiş ve çok şey öğrenmiştik. Bizim yaptığımız iş; orada öğrendiğimiz şeyler yanında okyanusta ancak bir su damlası kadardı. Ama öyle vefalı, yüce gönüllü bir insandı ki ha-

yatının sonuna kadar bizi her gördüğünde bizim tasnif ettiğimiz kitaplardan bahseder, bizi nezaketi ve zarafeti ile mahcup ederdi.

Gördüğümüz en önemli ve bizi etkileyen özelliklerinden biri de cesareti idi. Fikrini her ortamda her koşulda söylemekten asla çekinmezdi. Doğru bildiği şeyi ifade etme konusunda kimseden bir beklentisi olmaz, dürüstçe dosdoğru ifade ederdi. Bu özelliği ile hayranlık uyandırır ve örneklik teşkil eder, aynı zamanda bizlere de cesaret verirdi. Hz. Hamza için kullanılan bir tabir vardır ya "dostlara güven düşmana korku verirdi" diye. İşte Mehmed Şevket Eygi Hocamız da dostlarına güven düşmanlarına korku veren bir kaleme sahipti.

Mehmed Şevket Eygi onunla tanışan pek çok insanın hayatında olduğu gibi bizim hayatımızda da unutulmaz izler bırakan, pek çok gence yaptığı gibi bize de yeni ufuklar açan nevi şahsına münhasır, eşine az rastlanan bir öğretmendi. Hala yazılarını okuduğumuzda sanki yanındaymışız onu dinliyormuşuz gibi hissediyoruz. Bir insan herhalde ancak bu kadar olduğu gibi görünür, düşündüğü gibi yazar ve yaşardı.

Bize her konuşmamızda yeni fikirler verir, geleceğe dair yapılabilecek projelerini hem bizimle hem diğer insanlarla hiç saklamadan paylaşırdı. Her duyduğumuzda veya okuduğumuzda "bunu kesin hayata geçirmeliyiz" dediğimiz birçok projesi bulunuyordu. "Sadece güzel haberlerin olduğu bir pembe gazete çıkarmak", "Üç kap yemeğin on lira olacağı bir halk lokantası açmak", "Yeni Zelanda'daki Manuka balını Türkiye'de üretmek", "Kuş sesiyle tedavi konusunda bir merkez kurmak", "Tarıma yatırım yapmak", "İstanbul sokaklarını yaz kış yaprak dökmeyen acı narenciye ağaçları ile donatmak", "Her şehri bir sanat kolu ile ünlü kılmak" ve bunun gibi birçok projesi vardı. Şimdi onun bu projelerini hayata geçirecek bir vakıf kurulabilse; onun bütün emeğine bir vefa, düşüncelerine sahip çıkma, birikimini değerlendirip hayata geçirebilme yolunda bir adım olabilecektir kanaatindeyiz.

En son Şevket Hocamızla Haluk Hocamızın köy evinde görüşmüştük. Yine onlar anlatmış biz de hem dinlemiş hem notlar almıştık. O gün tuttuğumuz notlara baktığımızda; Doktor Emoto'nun su ile ilgili kitabından Assam Çayı'na, İsrailiyat ile ilgili en çok bilgi veren sahabe Ka'b el-Ahbar'dan, Avram Galanti'ye ve Pakradunilere kadar geniş bir yelpazede pek çok konudan bahsedildiğini görüyoruz. Hiç bıkmadıkları öğretme, fark ettirme, örnek olma görevlerine devam ediyordu hocalarımız.

İnşallah tekrar mülaki oluruz bezm-i ezelde.

KUTLUGÜN SOKAĞI'NDA BAYRAM[1]

M. Selim Özdemir

Bu yazı bir bayram günü hatırası olarak değil, kendi içinde ritüelleri olan bir gelenek olarak değerlendirilmelidir. Bu geleneğe müntesip olan bir elin parmağını geçmeyecek sayıdaki ahbaba bu vesileyle selam olsun. Geleneğin ritüellerinden ilki ile başlayalım. İlk ritüel, arefe günü Merkez Efendi Mezarlığı'nı ziyaret etmek.

Bu ritüel, merhum Mehmed Şevket Eygi Beyefendi ile iki yıl öncesine kadar arefe günlerinde vakit ve şartlar müsait olduğunda ifa edilirdi. Merkez Efendi Mezarlığı'nda validesi ve pederinin kabirleri ziyaret edilir, Yasin-i Şerif okunur ve dua edilirdi. İkinci ritüel, bayramda gelecek misafirler için çeşit çeşit ikramlıklar alınır ve hazırlık yapılırdı. Hocanın devlethanesine geldiğimizde kısa bir süre dinlenir ve temizliğe başlanırdı. Her bir köşesi -gidip görenler bilir- ayrı bir sanat koleksiyonuna sahip olan pilot bölgelerde itinalı şekilde bayram temizliği yapılırdı. Bu temizlik sürecinde en ufak bir dikkatsizlik, tatlı azarlar işitmeye sebep olabilirdi. Bu azarlar "Bana bak..." ile başlayıp, her biri ayrı bir kıymete sahip tecrübe paylaşımları ile devam ederdi. Temizlik ve sair hazırlıklarla gün tamamlanır ve ertesi sabah avdet etmek üzere müsaade istenirdi.

Ertesi gün ilk olarak bayram namazı için erken saatte kalkılır, Sultanahmet'teki devlethanesinden Şevket Bey alınır ve Küçük Ayasofya Camii'ne bayram namazına gidilirdi. Namazın edasından sonra cemaatten Hocayı tanıyanlar el öpmeye çalışır, hayır dua ister ve ayak üstü birkaç kelam edilirdi. Nasibi olan talebeler varsa Şevket Bey'in kibar bir eda ile sorduğu sorulara muhatap

1 Bu yazı, 2021 yılı Ramazan Bayramı'nın ikinci gününde kaleme alınmıştır.

olurdu. Verilen cevabın durumuna göre etraftakilerin meraklı bakışları altında sohbet devam eder, talebeye yönelik -aslında oradaki herkese- birkaç öğüt ile tamamlanır, nihayetinde cemaatten müsaade istenirdi.

Otomobil ile bayram kahvaltısı için Küçük Ayasofya civarına en yakın bölgelerden fırından ya da seyyar arabadan odun simidi, börekçiden börek (özellikle ıspanaklı olan) alınırdı. Eve vardıktan sonra iki kişilik altı bakır, üstü porselen çaydanlıkla çay suyu koyulurdu. Su kaynayınca, bizzat Şevket Bey tarafından oranları ayarlanan özellikle İngiltere ve sair yerlerden gelen çaylardan mürekkep bir karışım hazırlanır, demliğe eklenir ve 8-10-14 dakika gibi süreler tayin edilerek demlenmeye bırakılırdı. Ardından sofra hazırlanır, kahvaltılıklar çıkarılırdı. Yeter miktarda çeşit, çok leziz kahvaltılıklar, hoş ve keyifli sohbet eşliğinde ziyadesiyle bereketli bir kahvaltı yapılır, sofra kaldırılırdı. Ve bayramlaşma gerçekleşirdi. Çoğu zaman el öptürmeyen, kendisinin elini öpmek isteyenlere sağ elinin işaret parmağı ile yeri göstererek "*Eli öpülecekler toprağın altında.*" şeklinde mukabele eden Şevket Eygi, bayramlaşırken elini öptürür ve hemen mazruf şekilde masa üzerindeki geçimliğinden bayram harçlığı takdim ederdi. Bununla yetinmez, kendisini ziyaret edenler tarafından getirilmiş olan lüks ve kaliteli çikolataları işaret ederek "*Eh şundan da bir tane alıver.*" dedikten hemen sonra "Kusura bakma, ikincisini veremeyeceğim." diyerek latife eder ve keyifle gülmeye başlardı.

Bayram günü erken kalkmış olmasından dolayı Şevket Bey'in kısa bir süre istirahati gerçekleşirdi. O esnada gelecek olan misafirler için mutfakta birtakım hazırlıklar yapılırdı. İstirahat bittikten sonra Hoca, en çok mesai harcadığı köşesine, bilgisayar başına geçerdi. Önemli gördüğü birkaç e-mail ve haber başlığı okuduktan sonra günlük olarak gazeteye göndereceği yazılarından birini dikte ettirirdi. Saatlerin ilerlemesiyle birlikte ilk misafirle başlayan fasıl, gün sonuna kadar devam ederdi. Sadece bayram günlerinde randevusuz ziyaretçi kabul eden Şevket Eygi, o mübarek günlerde okurları başta olmak üzere, akademisyen, gazeteci, siyasetçi, bürokrat, sanatkâr, doktor, din görevlisi, talebe, esnaf vs. her kesimden insanı devlethanesinde ağırlar çay-limonata-kek-pasta-lokum vb. türden muhakkak bir şey ikram ederdi. Misafiri her daim bereket vesilesi kabul eder; bayramlarda özellikle yedirir, içirirdi.

Gün, nöbetçi olan arkadaş/arkadaşlar için, mutfak ve ziyaretçilerin ağırlandığı salon arasında hayli gidiş gelişle tamamlanırdı. Çay büyük demlikle demlenir ve sürekli tazelenirdi. Bulaşıklar aralıksız yıkanır, bekletildiği takdirde yetişmezdi. Mutfakla salon arasındaki gidiş gelişlerde şahit olunan muhabbetten birkaç cümle zihinlere not edilmeye gayret edilirdi. Ziyaretçilerle edilen muhabbetin ne olduğu ise ayrıca uzun bir bahis ister. O muhabbete girme-

yelim ama kısaca değinelim. Bazen Şeriat-ı Garra-yı Muhammediye'den bir meseleyi dinlersiniz, bazen yukarıda bahsettiğim pilot bölgelerden birinde yer alan *Le Petit Journal* gazetesinin Sultan II. Abdülhamid hakkındaki manşetinden başlayarak tarihte dolaşırsınız. Bazen duvarda asılı olan Sami Efendi'nin "Tevekkeltü alallah" hat meşkinden kapı aralar, hüsn-i hat sanatını, ebruyu, ciltçiliği, hakkaklığı, çömlekçiliği, estetiği, zarafeti ve mimarlıkla ilgili konuşulanlara şahit olursunuz. Ve bazen de Şam, Halep, Bağdat'ın eski zaman çarşılarında gezer, Fuzuli'nin Su Kasidesi, Ziya Paşa'nın Terci-i Bendi, Abdülkadir Geylani ve İmam Gazali'nin yazdıklarına kulak kabartırsınız. Şevket Eygi, yukarıdaki sohbetler esnasında özellikle gençleri göz ucuyla süzer ve anlattıklarını not almalarını gençlere tembihlerdi. Sohbetlerinde -özellikle de bayram sohbetlerinde- siyasetten, malayani meselelerden konuşmak hiç istemezdi. Gençlerin istifade edebileceği, merak uyandıracak meselelere dikkat çekerdi. Misafir yoğunluğu bazen o hadde varır ki içeride oturacak yer olmadığından, misafir odası boşalıncaya kadar kapıda beklettiğimiz ziyaretçiler bile olurdu.

Hızlı bir şekilde akıp giden günün içerisinde namaz ve yemek esnasında dinlenme fırsatı bulunabilirdi. Gün sonunda bulaşıklar yıkanmış, devlethane içindeki ve bina dışındaki kedilerin mamaları hazırlanmış, su pompası olan damacanaya su doldurulmuş, eğer mevsim kış ise -evde soba kullanılıyor- kovalara yeter miktarda kömür doldurulurdu. Bütün bunlardan sonra unutulan bir şey varsa günün son azarı tebessümle birlikte tatlı tatlı işitilir ve unutulan husus derhal yerine getirilmek için harekete geçilirdi. Hoca çokça teşekkür, içten bir dua ve küçük ama insanın gönlünü hoş edecek kıymetli bir hediye ile mukabele ederdi. Hocanın eli öpülür, müsaade istenirdi. Bir dönem bayramlar böyle geçerdi.

En son bayram yaklaşırken, devlethanede kim hangi gün nöbetçi olacak derken Hoca göçtü. Hep dua ettiği şekilde, elden ayaktan düşmeden, sakin ve çilesiz. O, ve onun gibi nice eli öpülesiler toprağın altında şimdi. Muhtemelen yerleri dolmayacak. Yurdu cennet bahçesi olsun. İstikamet üzere göçenlerin hepsine rahmet olsun.

Vesselam.

İKİ YOL AYRIMI: ÂDEM ve ADEM

Mücahit Bayram Işık

Kimimiz için Şevket Ağabey, kimimiz için Şevket Amca, kimimiz için de Şevket Hoca... Şevket Bey Türkiye'nin en önemli meselesini eğitim olarak görürdü ve bu meyanda sık sık lise ve üniversite talebeleri ile bir araya gelirdi. İlerleyen yaşına rağmen bir talebeye temas etmek her şeyden evvel, onun için en mühim meşgalelerin başında gelmekteydi.

O gün yine zat-ı âlileri lütfedip ve himmet buyurup iki talebe kardeşimizi devlethanelerinde ağırlama cömertliği göstermişlerdi...

Misafir olacak lise ve üniversite talebesi kardeşlerimiz dahil dört kişilik bir çay demlenmişti, porselen demlikte. Uzak Doğu; Çin, Malezya, Japon çaylarından... Her bir kişi için bir, yekûn olarak dört kaşık, bir kaşık da demlik hakkı için... Şevket Bey, misafirleri kim olursa olsun, ekseriyetle çayları bizzat kendileri demlerdi...

Kendilerine verilen randevu saatine azami ihtimam ile riayet ederek tam vaktinde gelen misafirleri kıymetli büyüğümüz karşılayıp yerlerine buyur ettikten sonra çalışma masasında yerine geçer geçmez çok sevdiği, kendi tabirleri ile; *can dostu* kedisi (şimdiki adıyla) "Emanet" bir hışımla Şevket Bey'in kucağına atılıverdi. "Can dost"un mırlamaları ne kadar mutlu olduğunu gösteriyordu. Kıymetli büyüğümüz kendilerini izleyen talebelere dönerek:

"*Buna kedi terapisi derler*" buyurdular...

Genç kardeşlerimiz "kedi terapisi" kavramını muhtemelen ilk kez duyuyorlardı.

Şevket Bey talebe kardeşlerimizin hal hatır ve tercüme-i hâllerini sordular. Genç kardeşlerimiz iyi olduklarını beyan ettikten sonra "Siz nasılsınız" diye

karşılık vermediler. Çünkü, Şevket Bey'in yazılarını okuduklarından küçüklerin büyüklere hâl ve hatır sormasının İstanbul kültürü ve adabında ayıp karşılandığını biliyorlardı...

Tabiri caizse kapıdan atsa bacadan giren kedisi "Emanet"i Şevket Bey, kucağından indirip yere bıraktığı o an, çay vaktinin geldiğine delalet etmekteydi... Emanet, en nihayetinde hocamızın kucağında olmasa bile çalışma masasının üzerinde bir patisini Şevket Bey'e temas ederek o anın keyfini çıkarırdı. Şevket Bey'in *"Benim en büyük lüksüm ekmeği kızartarak yemek ve beş çayı içmek"* ifadesindeki beş çayı vaktinde emanet, çayı döküp devirmemek şartıyla en azından masaya uzanarak tek patisi ile hocamıza değmesine müsaade edilirdi...

Çayları servis etmek üzere mutfağa yöneldiğimde tam odadan çıkarken Şevket Bey'den misafir talebeler *"Derin kültürlü, kibar, nezih, medenî Müslümanlar çay içip sohbet ederken; edebiyat, sanat, tarih, mimarlık, ahlak, fazilet konularında sohbet ederler... Şifahî kültürlü bedevîler ise politika dedikoduları yapar... Çay tek başına bir güzellikler manzumesidir. Çayın kendisi, bardağı, tabağı, kaşığı güzel olmalı. İçenler güzel içmeli. İçerken güzel konuşmalı. Siz gıybetin, kötü sözlerin en güzel bir çayı bile bozduğunu biliyor musunuz?"* İfadelerini muhtemelen ilk kez duyuyorlardı...

Çayın nasıl içildiğine ilişkin Şevket Bey'in ifadeleri anlaşılabilirdi. Ancak, gıybet ya da kötü sözün çaya nasıl sirayet edeceği hocamızdan mezkûr ifadeyi ilk kez duyan biri için pek anlaşılır değildi ve tabii içlerinden biri:

"Hocam, gıybet nasıl çaya..."

diye soru sormaya yeltenmişken Şevket Bey, *"İnanmayan Japon Doktor Masaru Emoto'nun Suyun Gizli Mesajı isimli kitabına baksın"* buyurdular. Meğer, sadece çay değil kötü söz kişinin karşısındaki insanda kötü tesir bıraktığı gibi çay, su hatta bulgur tanelerinde bile kötü etki bırakırmış...

Çaylar içildikten ve buna mukabil istifsar-ı hatırdan sonra kıymetli büyüğümüz, talebe kardeşlerimizin tahsilleri ile ilgili sorular sordular. Misafir talebe kardeşlerimizden yaşça büyük olan teknik üniversitede mühendislik fakültelerinden birinde tahsil gördüğünü söyledi ve lise talebesi kardeşimiz ise muhtelif mühendislik fakültelerinden birinde tahsil yapmak için can attığını lisan-ı hâl ve üslub-ı beyanı ile izhar etti...

Şevket Bey döküm tezgâhı ve torna makinesi gibi seri üretim yaparak salt teknokrat yetiştiren eğitim sistemine paralel olarak sosyal bilimler alanında da eğitim almalarını gençlerin harcanmamaları için elzem görürdü. Ona göre insanlığı insanlık yapan asıl değerler sosyal ilimler, din, felsefe, sosyal kültür sahasındaydı. Bunların evrensel ve değişmez oluşu su götürmez gerçekti. Felsefe derken in-

sanlığın düşünce tarihinden kastetmekteydi. Şu veya bu felsefi sistemden değil... Dolayısıyla daha önce nice gençlere ve fakire salık ettiği üzere misafir kardeşlerimize de hem tahsillerine devam etmelerini hem de insanî vasıf ve meziyetleri ön plana çıkaran alternatif bir eğitimden geçmelerini öğütlediler.

Hocamız, kıymetli büyüğümüz Şevket Bey, Türkiye'de yapılacak dört başı mamur bir eğitimle dünya birinciliğinden başka bir payenin; ikinciliğin bile kabul edilmemesi gerektiğini vurgulardı. Yine ona göre *birincilikten başka bir payeyi peşinen kabullenmek eğitim sisteminin iddiasından vazgeçmesi* demekti. Eğitimin neden bir geleneğe bağlı olması gerektiğini ve eğitim sistemindeki kopuklukların gelen genç kuşaklar üzerinde nasıl bir olumsuz etki bıraktığını ve bırakacağını açık, net ve anlaşılır bir dil ile ifade etmişlerdir. Millet hafızasının gerilemesine sebep olan eğitim sisteminden ziyade, eğitimin tarihsel süreklilik içerisinde, devam fikrine dayanan bir anlayış ile yapılmasından yana olduğunu her fırsatta dile getirdikleri gibi buna istinaden talebe kardeşlerimize ilk sorularından birini sordular:

"Okuma-yazma biliyor musunuz?"

Gençler ikisi de birbirine bakıp sonra aynı anda Şevket Bey'e dönerek başlarını salladılar ve bildiklerini ifade ettiler. Bunun üzerine Şevket Bey ikisinin ortasındaki sehpanın üzerinde duran kırmızı ciltli roman boyu Osmanlı Türkçesi ile yazılmış matbu metne işaret ederek okumalarını işaret ettiler. Gençler Osmanlı Türkçesi'ni bilmediklerinden okuyamamışlardı.

Bunun üzerine Şevket Bey *"Anadili veya kültür dili Türkçe olup da Osmanlıca bilmeyen kimsenin durumu nedir... Yüzde doksan okuma yazma bilmez, hafıza kayıplı bir kimsedir... Böyle bir Müslümanın ne yapması gerekir... Tez elden bin yıllık millî ve İslamî yazımızı ve zengin kültür lisanımızı öğrenmesi gerekir."* sözlerini sarf ettikten sonra talebelerden biri Osmanlıcayı öğrenmenin zor olduğunu ve artık latin harflerine geçilmesi dolayısıyla eski Türkçeyi öğrenmenin çok da elzem olmadığını zihninden geçirme ihtimaline karşın Şevket Bey Japonları ve Japon yazısını örnekleri ile birlikte gençlere anlattılar. Gençler Osmanlı Türkçesi'nin Japoncadan daha zor bir dil olmayacağı konusunda ittifak ettiklerini pür dikkat dinlemeleri ile ikrar etmişlerdi.

Şevket Bey, tabii ki Latin harfleri bir yana bırakılsın da İslam harflerine geçilsin diye düşünmüyordu. Osmanlı Türkçesini kültürel devamlılık için elzem görmekteydi.

Şevket Bey *"Müslüman çocuklara ve gençlere iyi, üstün, yüksek bir eğitim verilmezse Türkiye'nin geleceği karanlık"* gördüğünü her fırsatta ısrarla dile getirirdiği gibi o gün de dile getirdi. Gençlere sağlam sahih ve yeterli bilgi ve

kültürün yanında, ahlâk ve karakter terbiyesinin de verilmesinden yanaydı. Ona göre Gençlerin şu üç sahada (boyutta) iyi yetişmesi gerekirdi: İnanç-bilgi-kültür boyutu, Ahlâk-karakter boyutu, Güzellik ve estetik boyutu...

Kıymetli büyüğümüz ideal bir genci tasvir edip inanç boyutuna vurgu yaparken bu gencin, *itikadının sahih olmasını, kendisinde inançla ilgili hiçbir bid'at ve aykırılık olmamasını, icazetli ulemânın ve fukahanın telif ve tasnif etmiş olduğu akaid kitaplarındaki bilgileri öğrenmesini, Allah'a kesinlikle noksan sıfatlar izafe etmemesini, itikat konularında İmam Mâturidî'yi veya İmam Eş'arî'yi inanç önderi olarak benimsemelerini* salık vermişlerdi. Diğer taraftan da dikkat, merak ve hafızasını güçlendirmek için gençlerden mebzul miktarda kendilerine *kültür referansı* katmalarını tavsiye ederdi. Bilgi ve kültürün yanında çok güçlü bir ahlâk ve karakter terbiyesini talebelere kazandırmak mezkûr eğitimin mütemmim cüzüydü.

Kıymetli büyüğümüz bir yandan anlatırken bir yandan gençlere nazar ederek *"talebeler doğrulukta, dürüstlükte, adalet ve insafta, efendilikte, kibarlıkta, nezakette, mürüvvette, insan severlikte, yardım severlikte ve centilmenlikte dünyaya örnek olacaklardır."* ifadelerini zikrettikten sonra *"İstanbul kültürü, ahlâkı, edebi, terbiyesi, nezaketi, muaşereti (görgüsü), mürüvveti dersleri almalı, beyefendi olmalısınız"* diye eklemeyi ihmal etmemişlerdi...

Âdeta bir müzeyi andıran Hocamız Şevket Bey'in devlethaneleri eğitimin üçüncü sac ayağı olan sanat, estetik ve güzellik alanına emsal olacak nadide yerlerden biriydi. Şevket Bey, bilhassa gençlerin bir sanat ile meşgul olmalarını ısrarla ve defaatle dile getiriyordu. Bir vesile buluşup konuştuğu bir gence mutlaka bir sanat ile ilgilenmesini tavsiye ediyordu. Hat sanatı, tezhip, ebru, cilt sanatı, çömlekçilik, nakkaşlık, çinicilik, sedefkârlık bunlardan sadece bazılarıydı. Hat sanatına merak salan kardeşimiz, sadece başını kaldırması ile hat sanatının en güzide örneklerini görebilirdi: Kufi, nesih, sülüs, talik, divanî hüsn-i hat levhalarının biricik örnekleri bulundukları odanın duvarlarında asılı idi.

Pür dikkat dinleyen, son derece merakları artmış olan ve aherli kâğıt, kamış kalem, makta', mühre, hat mürekkebi, Hind abadisinin ne demek olduğunu, tezhip sanatı ve bu sanatın ekollerini, ebru: çiçekli ebru, kumlu ebru, ebru ile murakka yapımını öğrenmek isteyen gence Şevket Bey'in ilk uyarısı *"Hobi olarak yapmayacaksın"* oluyordu ve genç kardeşlerimiz için de aynı uyarıyı yaptılar... Gençlerin meraklı bakışları üzerine *"Sanat ile meşgul olmakta kıstasınız, kriteriniz, ölçünüz ürün vermek olmalı"* diye eklediler...

Kıymetli büyüğümüz Şevket Bey, çağdaş/modern eğitim sisteminin bir fabrika bandından çıkan seri üretim malları gibi pozitivist zihniyete sahip birer *Homodüzenus, zombi, ve robot* yetiştirdiğini ifade ettiler. Bu sistem, çeşitlilikten, farklılıktan, hür düşünceden hoşlanmıyordu. Dolayısıyla gençlere: *"Kendinizi harcamayınız, harcatmayınız."* buyurdular ve *"Bilgi-kültür-inanç boyutu, ahlak-karakter boyutu ve güzellik-sanat-estetik boyutunda yetişemezseniz harcanmış olursunuz."* diye eklediler.

İyi yetişme, vasıflı olma, harcanma veya harcanmama konusunda bilinçli (şuurlu), niyet sahibi, irade sahibi, iyi bir plana sahip, azimli, sebatlı, sabırlı olmalıydılar. Aksi hâlde maddeten var olsalar bile manen adem olabilirlerdi. Yani yok olabilirler harcanabilirlerdi. Halbuki, âdem ve adam olmak varken... Evet, adem ve âdem...

Saatin rakkası bir sağa bir sola; sanki adem ve âdem diye gidip geliyordu. Sağ ve sol, yukarı ve aşağı birbirinin nasıl mefhumu muhalifi ise adem ve âdem de birbirinin mefhumu muhalifiydi. İki zıt yön...

Ve Şevket Bey talebelere dönerek *"Unutmayın, insan her zaman iki yol ayrımındadır."* buyurdular...

DEVR-İ KADÎM EFENDİSİ ŞEVKET EYGİ

Ömer Faruk Demirkan

Hezar gıpta o devr-i kadîm efendisine
Ne kendi kimseye benzer ne kimse kendisine.

Her ne kadar bu beyit İbnülemin Mahmut Kemal Bey vefat edince ardından ona yazılmışsa da beyitin güzelliğinden yalnızca ona hasretmek haksızlık olabilir. Acizane Şevket Eygi'yi de bu beyitte bahsolunan kimselerden sayabileceğimiz fikrindeyim. Şevket Bey'in bir devr-i kadîm efendisi olduğu onu tanıyanlarca malum, kendisinin kimseye benzemediği de aşikâr. Böyle birini hâliyle yazmak sözü zorlamak demektir. Burada kolaya kaçıp ayırt edici özelliklerinden yalnızca birkaç tanesinden bahsetmek istiyorum.

On yıla baliğ olan tanışıklığımız özetlenecek olunsa herhalde en çok kullanılacak kelimelerin başında "faydalı bilgiler" ve "gençler" olacaktır. Her yaştan ve kimlikten insanlara yardımcı olmak onlara faydalı bilgiler vermek hayatının en yoğun faaliyetlerindendi. Ama ağırlık noktası gençlere yönelikti. Gençler ile görüşmek, buluşmak ister hatta "sürüden ve sıradan" olmayan gençler ile de dost olurdu. Yaşı kaç olursa olsun yalnızca ismi ile hitap etmez "Beyefendi" yahut "Hanımefendi'yi de eklerdi. Bu özelliğini henüz Galatasaray'da okurken, Osmanlının sabık nazırlarından olan bir öğretmeninden aldığını anlattığını hatırlıyorum. Söz ne zaman Merhûm Ali Fuat Başgil'e gelse onun da bu özelliğini anlatırdı. Tavsiye ve öğütlerinin tembelliğe alışmış bizler için yapılması çok zordu. Buna rağmen birçoklarında etkili olmasının nedeni kendisinin yapmadığı hiçbir şeyi öğütlememiş olması idi. Kendisinin yapamadıklarını tavsiye edeceği zaman da bunu belirtirdi.

Müslüman gençlere bu fani dünyada bir Müslüman için en önemli şeyin ne olduğunu sorar. Hemen sonra hüsn-i hatime olduğunu söyler ve bunun üzerine çok sık sohbet ederdi. Sohbetlerinin büyük bölümü ahiret ve ahirete hazırlanmak ile ilgiliydi. Fakat dünyalık meseleleri konuşurken kesinlikle günlük meselelerden yani siyasetten, tartışmalardan dedikodulardan konuşmak istemez, yanında durmadan hoş sohbetler yapıldığında çiçeklenen ve yanında rahatsız edici konular konuşulduğunda solan Japonya'da yapılmış bir çiçek deneyinden bahsederek, faydasız meselelerin konuşulduğu meclislerden de rahatsızlığını bildirirdi. Bir gencin hayata başlamadan evvel bir sanat öğrenmesi konusunda çok ısrarlıydı. Bir zamanlar Şevket Bey'in de ebru sanatı ile uğraştığını ve bugün bazı özel koleksiyonlarda ebrularının bulunduğunu da söylemeliyim. Birçok gencin sanat öğrenmesi için hoca bulmasında tavassutu olurdu. Bazen bizzat ziyaret eder genci sanatkâr hocasına emanet eder bazen de çok nazik bir telefon konuşması yahut mektup veya e-posta ile o genci kabul etmesinde ricacı olurdu. Gelenekli sanatlarda Müslümanların ve özellikle Müslüman gençlerin bir farkındalığı olması için çok çalışırdı. Maddi yeterliliğe erişmiş olanların iyi bir Hilye-i Şerife almasını isterdi. Durumu olmayanlar konusunda da bir çözüm bulmuştu. Hattat Hasan Rıza Efendi'nin (1849-1920) yazdığı bir Hilyeyi fotoğraflatmış ve matbaadan bastırmıştı. Bunları çerçevelettirip çok cüzi miktar karışlığında satardı. Çok defa şahit oldum ki bu miktar baskı ve çerçeve bedelini bile karşılamıyordu.

Estetik kaygısını anlamak başlı başına bir incelemenin konusudur. Fakat çalışma usulü hakkındaki bazı bilgiler Şevket Bey'i anlamakta faydalı olabilir. Ömrünün son yıllarında her Ramazan ayında çıkmak üzere faydalı bilgiler ihtiva eden kitapçıklar ve risaleler yayınlamaya niyet etmişti. Üç dört sene arka arkaya bunu gerçekleştirdi. Ziyaretine gelenlere, kitap fuarlarında veya konferansa gittiği yerlerde insanlara ücretsiz dağıtırdı. 2017 senesinde Ahmed Cevdet Paşa'nın *Malûmât-ı Nâfia*'sı ile Hacı Zihni Efendi'nin *Nimet-i İslâm*'ını transkript ettirip kısmen de sadeleştirip, aynı risale içinde yayınlamak istiyordu. Metinler transkript edildikten sonra, tasarım süreci başladı. Süleymaniye Kütüphanesi'nin koleksiyonlarındaki zevkli süslere sahip el yazmalarını uzmanlarından araştırtıp istedi. Gelen el yazmaları arasında seçim yaptı ve bir grafiker yardımıyla seçtiği yazmanın kapak ve sayfa süslerini alıp metni bu süslerin içine yerleştirtti. Bununla yetinmemişti. Devlethanesinde bulunan bir antika Çin vazosu üzerindeki süslemelerini ve hattını çok beğendiği günümüz hattatlarından birinden ısmarladığı Besmele, Hamdele ve Salvele hatlarını dijitalleştirip risalenin kapağında ve içerisinde kullandı. Risale içerisindeki Latin yazısı tipi için yüzlerce yazı tipine tek tek bakmıştı. Fakat baskı yine istediği sonucu vermemişti. Eklektik bir sanat zevkine sahipti, geleneği cömertçe kullanır hiç alışık olunmayan rengi, motifi vs. tercih etmekte de çok cesur davranırdı.

Mimariye de ilgisi büyüktü, Osmanlı mimarisi ile ilgilenirdi. İstanbul içerisinde otomobil ile yolculuk ederken güzergâh üzerindeki kimisi I. Ulusal Mimari kimisi II. Ulusal Mimari kimisi Barok kimisi Klasik üslupta yapılmış bazı yapıları gösterir aralarındaki farkları anlatır ve mimari aktörlerinden bahsederdi. Yeni restore edilmiş tarihi yapıları ilgi ile takip etmişti. Bu konularda eksik gördüğü yerlerde ise zaman zaman harekete dahi geçmiştir. Devlethanesinin bulunduğu sokaktaki tarihi Sultanahmet Tevkifhanesi restore edilirken mescidin sokağa bakan tarafında hemen mihrabın üzerindeki kıymetli hat sıva ile örtülmüştü. Bu meseleyi dert edinmiş defaatle dile getirmiş fakat ne çare... Sonuç alamamış. Yalnızca Osmanlı mimarisi üzerinde değil dünya mimarisini de merak ederdi. Söz dönüp dolaşıp cami mimarisine geldiğinde muhakkak Mısırlı Mimar Hasan Fethi'den sitâyişle bahsederdi.

Hayret edici bazı özelliklerinden bahsetmeliyim. Şevket Bey bir *polyglot* sayılabilir. Uzun yıllar Fransızca eğitim alması ve Fransızca mütercimi olarak çeşitli kurumlarda çalışmasından dolayı birinci yabancı dili Fransızca idi. Bu dile vukûfiyeti malumdur. İngilizce, Almanca, Arapça ve Farsça okuyup anlar ve kısmen de yazardı. Ciddi bir Arapça eğitimi görmemişti fakat 2012 senesinde Mısır'ın Sabık Devlet Başkanı Mursi'ye etkili Mısırlı muhalif bir gazetecisi ile İstanbul'da bir mecliste rast gelmişti. Bir süre tercüman yoluyla konuştular

daha sonra Şevket Bey sürgün yıllarında kalan Arapçası ile sohbetine devam etmişti. Fasih ve akıcı Arapçası ile hem gazeteciyi hem de mütercimi şaşırttığını hatırlıyorum. Yine 1970'li yıllarda Almanya'da sürgündeyken günlük hayatını idame ettirecek kadar Almanca öğrendiğinden fakat yurda döndükten sonra hiç kullanmadığından bahsederdi. 2017'de Almancasını kontrol amaçlı yazdığı 900 kelimelik Almanca mektupta neredeyse hiç imla hatası yoktu ve o kadar yıla rağmen kelime dağarcığı çok zengindi. Birkaç dönem İstanbul Üniversitesi'nde Fars Dili ve Edebiyatı bölümüne öğrenci olarak kaydolup derslere devam etmiş. Bu derslerden sonra bir süre daha öğrenmeye devam etmiş ve bendenizin getirdiği bir Mevlevî şeyhinin Farsça mektubunu okuyup tercüme etmişti. Ömrünün sonuna kadar hatta hastanede dahi günlük gazete yazılarını yazmayı ihmâl etmedi.

Günlük yazılarına bir ibadet titizliği ile yaklaşırdı. Polemikten uzak durur, okuyucularına "Faydalı Bilgiler" nakletmek isterdi. Gazete yazılarını ne olur ne olmaz düşüncesiyle yedekli giderdi. Gazetede her zaman Şevket Bey'in yayınlanmamış bir grup yazısı olurdu. Nitekim gazete vefatından sonra dahi bir süre yayınlanmamış yazılarını yayınladı.

Şevket Bey dostları ve yakınları için eşsiz bir konfor sağlardı. Bu konfor ki her sıkıntılı ve meşakkatli meselelerde başvurulan ve muhakkak bir çözüm yolu olandı. Yakınında bulunmuş bir kimse olarak bu konforun ne büyük nimet olduğunu ancak anlayabiliyorum.

MEHMED ŞEVKET EYGİ'NİN AZİZ HATIRASINA

Dr. Muhammed Burak Kaya

Vefatından evvel yaklaşık sekiz yıl mülâki oldum, merhum Üstadım Mehmed Şevket Bey'e. Kendisiyle tanışmam talebelik yıllarımda nasip oldu. Toy bir tıbbiyeli iken ilgilendi, yetiştirdi, ilmek ilmek işledi bendenizi, tıpkı yanındaki diğer genç talebeleriyle ilgilendiği gibi. Ehl-i hakikatin mabeynine mesafeler giremediğinden olsa gerek uzakta da yalnız bırakmaz bizleri mektupları ile sürekli bir eğitim, sürekli bir kemâlat için gayret ederdi. Onun şahsiyetini değerlendirmek fakirin haddi değildir lâkin tarihe bir not düşme gereği de zaruridir. Şevket Eygi'nin yüksek İslam ahlakını sadece biz sevenleri değil, fikri anlamda düşmanları dahi takdir ederdi. Buna pek çok defa şahit olmuşumdur. Vefatından sonra hakkında yazılan sitayiş dolu satırlar bunun bir delilidir.

O'nun hakkında ilk bahsetmek istediğim şüphesiz ki, Hazretin şeksiz şüphesiz imanıdır. O "Ehlisünnet ve Cemaat" dediğimiz ümmetin büyük çoğunluğunu oluşturan topluluğun tertemiz akidesine inanmıştı. İmanın altı şartına yakinen iman eder, birini inkâr edenin tamamını inkâr etmiş olduğunu söylerdi. Hazreti Muhammed (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ve ashabının sünnetini hafife alanlar ile ömrünün sonuna kadar mücadele etti. Geçmiş büyüklere çok hürmet eder, onlara muhabbet besler ve himmetlerinden istifade etmek isterdi. "*Himmetleri üzerimize sayeban olsun*" diye dua ederdi. Geçmiş dönemdeki büyük zatların kendi aralarındaki fikir ayrılıklarını asla mevzubahis etmez, "*Bu konular kendi aralarındadır bizim girmemiz münasip olmaz.*" derdi.

İmandan sonra en büyük nimetlerden biri kişinin kendisine fayda veren, ve başkalarının da istifade ettiği ilimdir. Merhum Mehmed Şevket Eygi tam da bu

övülmüş ilme mazhardı. Sürekli faydalı kitaplar alır ve okur bunları zaman zaman bizlere taşıtır ve okuturdu. Sağlıklı olduğu zamanlarda Sahaflar Çarşısı'na yürüyerek gittiğimiz dönemleri hoş bir rüya gibi hatırlıyorum. Yoldayken sürekli dikkat, merak hafıza testlerine tâbi tutulurdum. Uyuyanlar ikiye ayrılır derdi, birincisi yatakta uyuyanlar diğeri ise ayakta uyuyanlar. "Sakın ayakta uyuyanlardan olma!" diye ikaz ederdi. Bir gün dışarıda iken etrafıma bakmamı söyledi ve ne kadarlık bir alanı gördüğümü sordu. Sonra Beyazıt Kulesi'nden baktığımda ne kadarlık bir alanı görebileceğimi sordu? "*İşte kişinin Beyazıt Kulesi, onun ufkudur ve o ufuk okuyarak kazanılır.*" diye bir ders vermişti ki bunu hiç unutamıyorum. Merhum Hocam Arapça, İngilizce, Farsça, Fransızca bilirdi. Bilgisayarda arama motorundan Fransızca yaptığı araştırmaları bizlere gösterir, öğretirdi. Bizleri de bir tanesi doğu bir tanesi batı dillerinden olmak üzere en az iki tane yabancı dil öğrenmeye teşvik ederdi. O'na göre bir lisanı biliyor olmanın şartı o dilde yazılmış ilmi makaleleri rahatlıkla okuyup anlayacak ve makale yazacak düzeyde biliyor olmaktı. Bazen yanında not aldığımızı görünce neyi not aldığımızı sorardı. Cevap verdiğimizde "*Kuzum bilgiye ulaşmanın bu kadar kolay olduğu bir çağda nasıl böyle cahil kalabiliyorsunuz?*" diyerek gülümser, nükteleri ile ruhumuzu okşardı. Bizi kırmadan daha fazla öğrenmeye teşvik ederdi.

Mehmed Şevket Eygi'nin aksiyon boyutu da ilmi şahsiyeti kadar takdire şayandır. Bizlere tavsiye ettiği şeyleri en fazla kendisi uygulardı. Hatta tavsiye ettiklerinden çok daha fazlasını yaşardı. Zühd ve takvası bendenizi çok etkilemiştir. İnandıkları uğruna bedel ödemiş, çile çekmiş, dosdoğru başlamış dosdoğru devam etmiş, dosdoğru sonlanmış bir hayat. Şu gök kubbenin altında gölgelenen kaç insana nasip olur ki böyle bir hayat? O çileli yılları bazen sorardım. Sağmalcılar Cezaevi'ni anlatırken "Sağmalcılar Cehennemi" derdi. O çileler amel defterine takılan şeref madalyalarıydı hocamın. İnsanlar doğar, yaşar ve ölür; değişmez kuraldır bu. Lakin yaşarken böyle madalyalar almak herkese nasip olmaz. Bazen bulutlu, bazen da masmavi güneşli hayatlara şâhit olmuş biriyim. Ama hocamın hayatına uzaktan baktığımda fırtınalar içerisindeki bir Hüdayi Yolu'nu görmekteyim. Sonu sahil-i selamet olan bir yol. Ne güzel bir yol ve ne güzel bir yolcu.

Mehmed Şevket Eygi şefkatli bir öğretmendi. Bizlere rahmetli Mahir İz'in kendisini nasıl yetiştirdiğini zaman zaman anlatırdı. Talebelik yıllarımda çok sık hasta olduğum zaman bir mektup gönderdi. O mektupta hastalıklardan kurtulmak için çareler, tedbir ve bitkisel tedaviler öneriyordu. Yanındaki talebelerinin her birinin sıkıntısı ile özel ilgilenir, çözümü için tüm imkânlarını sarf ederdi.

Bir gün beraber yer sofrasında yemek yemiştik. Tabağındaki yemeği bitirdikten sonra dibini güzelce sıyırdı, eski tabirle sünnetledi. Sonra dönüp şöyle söylemişti:

"*Fransızlar yemek tabağının tamamını bitirip dibini sıyırmayı ayıp sayarlar. Bizim medeniyetimizde ise tabakta yemek bırakmak ayıplanmıştır.*"

Mehmed Şevket Bey ülkemizin sayılı münevverlerindendi. Osmanlıca'ya çok önem verir yanındaki gençlerin Osmanlıca öğrenmemesine tahammül etmezdi. Osmanlı Türkçesi okuyup yazamayanı okuma yazma bilmez bir kimse olarak kabul ederdi. Bizlerin de şahsi notlarımızı Osmanlıca tutmasından memnun olurdu.

O'na baktığınızda ömrünün son demlerindeki bir bilgeyi görürdünüz bazen. Bazen de atını Kuzey Afrika'dan Pireneler'e koşturan genç bir cihangiri seyrederdiniz. Her insanın bir alın yazısı vardır mukadder. Bu felaket ve helâket asrında nadir rastlanan bir yazıyı okurdunuz hocamın alnında:

"Hakperestim arz-ı ihlâs ettiğim dergâh bir
Bir nefes tevhîdden ayrılmadım Allâh bir"

Garîk-ı Rahmet ola...

ŞEVKET AĞABEY

Yasin Göçer

Ömrümün en verimli zamanlarını tanımlayacak olsam, Mehmed Şevket Hocamın yanında bulunduğum günleri anlatırım. İstanbul edep ve ahlakının yaşayan bir örneğiydi kendisi... Sohbet ederken her sözünde bir hikmet, aktardığı her hadisede bir ibret saklıydı. Devlethanelerine gittiğim ilk anda "*Kendin için bir hayır işle, ilk önce balkondaki çiçekleri sula, ardından kuşlara pirinç serp.*" diyerek karşılardı.

Sağlığında beraber bulunmak, talebeliğini yapmak, bendeniz için tarifi imkânsız bir tecrübedir. Beraber bulunduğumuz vakitlerde gençlik üzerine dile getirdiği teklif ve temennileri ufuk açar, heyecana vesile olurdu. İlim, irfan, hikmet, sanat kavramlarının ehemmiyetini, Zâtıâlîleri sayesinde fehmettim. Vasıflı bir Müslüman olmanın, içtimai hayatta entelektüel birikimlere sahip olmanın zaruretini muhterem Hocam sayesinde anladım. Bir demlik çaydan, bir tencere yemekten ne gibi dersler alınır, kırk yıl düşünsem aklıma gelmeyecek incelikleri, kırk dakikada özetleyişini hayranlıkla izlerdim. Zarafet, nezaket, tevazu, hilm adeta hayatının esasları olmuştu.

Birlikte sabah çok erken saatlerde evden çıkar, mutat olarak gittiği farklı börekçilerde kahvaltı yapar, ardından bit pazarlarını gezerdik. Kendisi için bir terapi mahiyetinde olduğunu söylerdi. Pazarda karşılaştığı her insanı hürmetle selamlar, yaşlılık dolayısıyla yaşadığı zorluklara rağmen vakit ayırırdı.

Bedir Yayınevi vasıtasıyla ilim dünyasına kazandırılan eserler, adeta Şevket hocamın havsalasında bir mihenk taşı oluşturmuş, Ehlisünnet itikadı noktasında sürekli telkinlerde bulunmasına vesile olmuştu.

Kendisine Allah'tan rahmet diliyor, çok sevdiği, sünnetine adım adım uyduğu Peygamberimiz Efendimiz'e komşu olmasını temenni ve niyaz ediyorum. Allah bu ümmeti böyle kandillerle aydınlatsın, karanlıkta bırakmasın. Amin.

Isparta, 2021

ŞEVKET AĞABEY

Hadi Karakaya

Mehmed Şevket Eygi Bey'in adını ilk duyduğumda dokuz-on yaşlarında idim. Sene 1967-68 yıllarıydı. O yıllarda Şevket Bey'in çıkarmış olduğu *Bugün* gazetesine ailem abone idi. Gazete sayesinde Vehip Sinan'ın çizdiği "Cin Ali"yi, "Bay İlerci"yi ve dördüncü sahifedeki meşhur pehlivanların, (Koca Yusuf, Adalı Halil, vs.) tefrikalarını zevkle, ilgiyle takip ettiğimi hatırlıyorum.

Sonraki yıllarda aklım erdikçe Şevket Eygi Bey'in siyasi yazılarını da takip etmeye başladım. Özellikle *Babıâlide Sabah* ve haftalık çıkan *Büyük Gazete*'yi sürekli alıp okuyordum. Şevket Eygi Bey benim için mutlaka tanışmam gereken önemli bir şahsiyet hatta cesur yazılarıyla Müslümanlara, inanlara cesaret veren bir kahramandı.

Kendisiyle şahsen yüz yüze tanışmam 1976 senesinde bir pazar günü oldu. Beyazıt'ta Sahaflar Çarşısında cemaatin ikindi namazını müteakip dağılmasıyla yanında altı – yedi gencin büyük bir saygı ve edeple elini öptüklerini görünce ben de yaklaşıp elini öptüm. Kendimi tanıttım.

O zaman M. Şevket Eygi Bey olduğunu öğrendim. Hep tanışmak istediğim kahraman karşımdaydı. Sonra hep beraber konuşa konuşa yürüdük. Çemberlitaş'taki bir börekçi dükkânında durduk. Oradan kendi tabiriyle "kamyon yağlı börek"lerden bir miktar aldık. Yine yürüyerek sohbet ederek Yerebatan Caddesindeki Bedir Yayınevi'nin bulunduğu eski cumbalı kâgir binaya geldik. Biz gençlere kendi elleriyle semaverde çay demleyip, o börekleri de bir güzel yedik. O böreklerin sırrını daha sonra anladık; meğer o kamyon yağlı börekleri yiyen bir daha ayrılamazmış yanından!...

Artık her pazarı iple çeker olmuştum. Doğruca yanına koşardım. Uzun yıllar o güzel uyarıcı, aydınlatıcı sohbetlerinden istifade ettim. Hep bize Osmanlıca öğrenmeyi, yabancı lisan öğrenmeyi, kaliteli ve önemli sosyal dallarda öğrenim görmemizi, çıtayı yüksek tutmamızı, vakar sahibi, edepli, mütevazı gençler olmamızı öğütlerdi. Pazar günleri yanına gittiğimizde ilk sorusu "*Bugün sabah namazını cemaatle kıldın mı?*" sorusuydu. Bazılarımız kıldığını ancak cemaatle kılmadığını söylediğinde de ayıplardı ve biz gençlerin sabah ve yatsı namazlarını mutlaka cemaatle kılmamız gerektiğini tembihlerdi.

Sohbetlerinde o zamanın meşhur filozoflarını mutlaka bilmemiz gerektiğini söyler, imtihan eder, sorarak takip ederdi.

1982 senesine geldiğimizde artık o benim Şevket Ağabeyimdi.

O yıllarda bir firmada grafiker olarak çalışıyordum. Şevket Ağabey bana Bedir Yayınevi'nin bir grafikere ihtiyacı olduğunu söyleyerek birlikte çalışma teklifinde bulundu. Hiç düşünmeden daha da az ücretle kabul ettim. 1982-86 yılları arasında tam dört yıl bilfiil beraber çalıştık. Hem grafikerlik yapıyordum, hem de telefonlarına bakıyordum. Özel kalemine de bakar oldum. Arayanları telefonlarıyla, isimleriyle kaydediyor, geldiğinde de söyleyip isteyenlere randevu veriyordum. O günlere ilişkin çok ilgi çekici anılarım var.

Kimler aramıyordu ki; Necip Fazıl sık sık arıyordu. Prof. Dr. Asım Taşer, Prof. Dr. Ayhan Songar, Enver Ören, Ömer Okçu, Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş vb. Ben resim ve tipografi eğitimi görmüştüm. Hat sanatını ve tezhip sanatını, ebru sanatını biliyordum. Lakin inceliklerini, muhteviyatlarını, keyfiyetlerini Şevket Ağabey'in yanında bizzat orijinal el işi levhaları inceleyerek görerek öğrendim. Bedir Yayınevinde artık kitap kapakları benden soruluyordu. Yalnız kapak çizimleri değil, yayınevinin bez afişlerinden klişe orijianallerine ve film montajlarına kadar her şey!...

Aynı zamanda piyasada parça başı sipariş klişe çizimleri yapıyordum. Hatta Şevket Ağabey benim için bir de ilan hazırlayıp bastırmıştı. Her türlü grafikerlik işi yapılır diye...

Yayınevinde 1983 senesine kadar yalnızca yaldızla yapılan ciltleri o yıl bol renkli çiçekli ciltler yaparak büyük bir yenilik yaptık. Bu çiçekli ciltleri ilk olarak Bedir Yayınevi gerçekleştirmişti. Daha önce cilt geleneğinde olmayan bir şeydi. Çok beğenildi, tutuldu ve kitap satışlarının artmasına vesile oldu. İlk çok renkli çiçekli yaptığımız cilt Dr. Sigrid Hunke'nin *Avrupa'nın Üzerine Doğan İslam Güneşi* adlı kitap daha sonra bunu *Marifetname*, *Envârü'l-Âşıkîn* ve benzeri takip etti.

Şevket Ağabey estetik zevki gelişmiş, titiz, dikkatle ve son derece hassas bir in-

sandı. Daha sonraları Hattat Hamid Bey'in sağlığında kendisinden aldığı hatların kenar tezhiplerini de yapmaya başladım. Tezhipler de ünlü usta müzehhibe Rikkat Kunt'un tarzını ve desenlerini kullanıyordum. O dönemde Şevket Ağabey'in değişik hattatlara yazdırdığı Hilye-i Şerifelerinin ve hat levhalarının tezhip ve murakkalarını bana yaptırıyordu.

Şevket Ağabey Müslümanların en zayıf yönlerinin estetik zerafet, kibarlık yönünden olduğunu, tahsil yapmanın yeterli olmadığını, medeni bir cesaret, estetik zerafet ve kibarlığın mutlaka bu tahsili tamamlaması gerektiğini söylerdi. Medeni kent insanı olmanın köylü zihniyetinden kurtulmakla olduğunu söylerdi. Kendisi bunun en iyi misaliydi. Giyimine, davranışına, gençlerle konuşurken bile edep ve adaba dikkat ederdi.

Şevket Ağabey 90'lı yıllarda bana "Cesaret" adında bir gazete başlığı çizdirmişti. Bu başlıkta bir günlük gazete düşünüyordu. Hatta bu yayın konusunda kendi el yazısıyla iki sahifelik soru – cevap şeklinde bir yazı kaleme almıştı. Bende duruyor.

Şevket Ağabey'le bir çizim tasarladığımızda onu zengin kütüphanesindeki ecnebi yayın örneklerinden iyice araştırır, en estetik ve güzel örneklerden istifade ederek öylece çizime karar verirdik. Hat sanatını, resim sanatını severdi. Dışarıya dolaşmaya çıktığımızda mutlaka bir hat yazısı, bir resim veya kitap almadan dönmezdik.

Bir defasında Beyazıt'ta ecnebi bir turist ressamdan bir tablo almıştı. Tablodaki insan figürleri rahatsız etmişti onu. Ben de mesele değil ağabey ben onları belli olmayacak şekilde silerim dediğimde şüphe eder gözlerle bakmıştı. Daha sonra insan figürlerini silip yerlerini belirsizce boyadığımda şaşırıp beni tebrik etmişti.

Gene bir yaz günü Bedir'de çalışırken yazıhanede sıkılmış olacak ki, bana gel biraz seninle dolaşalım dedi. Yayınevinden çıktık. Sultanahmet Meydanı'nı geçtik "Akbıyık" semtine doğru inerken bir apartmanın zemin katında birini gördük. Adam elinde saç kurutma makinası, önünde ikiye üç metre ebadında içi boyalı sıvı dolu tekne üzerinde bir şeyler yapıyordu. Yanına yaklaştık, selam verdik ne yaptığını sorduk. Adının Hikmet olduğunu ebrû yaptığını söyledi. Çarşaf gibi yeni tarz ebrûlar yapıyordu. İtalya'ya gönderiyormuş, kumaş fabrikalarına ... Evet tesadüfen tanıştığımız, sonradan ebrû üstadı olarak meşhur olan Hikmet Barutçugilmiş. Bu olaydan sonra Şevket Ağabey de yayınevinden yağlı boyalarla ve ecolin boyalarla ebrû yapımına başladı. Epeyce ebrû yaptı. O ebrûların bir kısmını levha murakkası yapımında kullandım.

1984 yılının Ağustos ayında Şevket Ağabey 1976-78 yıllarında yazdığı bir ma-

kale yüzünden 18 ay hapse mahkum oldu. Önce Sağmacılar, sonra Gerede, daha sonra da Şile Hapishanelerinde yattı. Bu zor günlerinde en yakın dostlarıyla beraber hep yanındaydık. Bu konuda çok özel hatıralarım ve hapishaneden yazdığı rubailer, şiirler içeren mektupları benden saklı bulunuyor. Sağmacılar Cezaevinde hükümlü olduğu ve Gerede Hapishanesine nakledileceği sırada zamanın Başbakanı ve aile dostu sayın Turgut Özal'a yazdığı ve benim postaya verdiğim mektubun sureti de bende saklı duruyor.

Şevket Ağabey tutukluyken özel - resmî bir takım işlerin halledilmesi için beni "vasi" tayin etmişti.

Sonradan nikâh şahidim de olmuştu.

Son söz olarak şunu söylemeliyim ki, çok dürüst, ahlaklı, samimi bir Müslümandı. İyi ki tanımışım, iyi ki hayatıma girmiş ...

Allah sana gani gani rahmet eylesin güzel insan Şevket Ağabeyimiz. İnanıyorum ki mekanı cennettir.

Baki kalan bu kubbede
Hoş bir sâdâ imiş ancak

27 Mayıs 2021 Perşembe

RAHMETLİ M. ŞEVKET EYGİ İLE YURT DIŞI GEZİLERİMİZ

Prof. Dr. Sefa Saygılı

Mehmed Şevket Eygi ile tanışıklığımız ve dostluğumuz vefat edene kadar tam kırk beş yıl sürdü. O gerçekten tam bir İstanbul beyefendisi idi. Kültür adamıydı ve bilge kişiliği vardı. Çok çeşitli konularda derin bilgi sahibi idi. Estetik ve sanat zevki vardı. Müthiş bir dikkati ve gözlem gücü mevcuttu. Nüktedan ve güler yüzlü oluşunu da hesaba katarsanız onunla dünyayı dolaşmanın ne kadar mutluluk verici ve öğretici olduğunu söylemeye gerek olmaz sanırım.

Gerçekte Şevket Ağabey ile yolculuk etmek benim için hayatımın en mutlu ve unutamadığım zamanlarıdır diyebilirim.

Onunla hangi ülkelere gittiğimize gelince: Makedonya, Kosova, Yunanistan (Batı Trakya ve Selanik, Atina ve Anabolu, Girit adası gibi üç ayrı sefer yaptık), Bulgaristan, Romanya, Azerbaycan, Kırım ve Ukrayna, Acara (Batum), Suriye, Sudan, Özbekistan, İran, Tunus, Bosna Hersek. Her birinde çok hoş hatıralarımız olan gezilerdi bunlar.

Bu gezilerde öğrendiğimiz hususlara gelince:

*Üstad gittiğimiz ülkede muhakkak milli müzeyi gezmek isterdi. Bu yüzden pek çok müzeyi âdeta onun rehberliğinde dolaştık. Ayrıca o yerin önemli tarihi ve sanat eserlerini de görmek isterdi.

*Yine oradan o yöreye ait hatıralar özellikle de antikalar almayı arzu ederdi. Denk geldiyse sahaf dükkânlarına da göz atardı.

*Gezilerde de hayvanlara karşı sevgi ve şefkatini sürdürürdü. Onlara yiyecek

verir, kedileri kucağına alırdı. Zaten kediler de ilginçtir onu görünce sevgisini anlar ve hemen yaklaşırlardı. Tunus'ta bir kedinin gözünde iltihaplı bir durum olduğunu görünce eczaneden merhem aldırdığını, hijyenik temizliğini yaptıktan sonra kedinin gözüne sürdüğünü unutamıyorum. Böylesine sever ve ilgilenirdi kedilerle.

*Bir defasında Bulgaristan ve Romanya'yı kapsayan beş-altı günlük otobüs gezisi yapmıştık. Arabanın arkasına Dr. Ali Akben ve üstad ile oturmuş, bir yandan etraftaki muhteşem ve bize değişik gelen doğal manzarayı, evleri ve yapıları seyrederken diğer yandan da yorumlarını dinlemiştik. Araç muavini de bize çay kahve ikram etmişti. Müthiş bir gezi idi ve halen duyduğum hazzı unutamam.

*Dediğim gibi Üstad Eygi'nin yorumları bizler için ufuk açıcıydı. Meselâ uçakla Bosna Hersek'e giderken Bulgaristan, Makedonya topraklarına bakmış ve şöyle demişti: *"Türk bölgesinde kuş bakışı gördüğümüz yetersiz ekilen ve kullanılan topraklarla Balkanlar'ı kıyaslarsak, içinde bulunduğumuz krizi anlamamıza yeter bile."*

*Yine Bosna'daki savaşla arşiv binasının imha edildiği öğrenince Üstad şu yorumu yapmıştı: *"Arşiv milletlerin hafızasıdır. Yıkılan binalar, evler yapılır ama hafıza kaybedildi mi yerine gelmez."*

*Selanik'te Osmanlıların fetihle birlikte camiye çevirdikleri Fetih Camii'ni dolaşmıştık. O zaman restorasyon çalışmaları yapılan ve kilise olarak kullanılan bu eser için broşür hazırladıklarını söyleyen hanım görevli, kapıdaki Osmanlıca kitabeyi okumamızı istemiş ve eklemişti: *"Şimdiye kadar burayı gezmeye gelen Türklerden bu yazıyı okumalarını rica ettim. Ancak hiç biri kendi yazılarını okuyamadı. Nasıl olur da kendi yazınızı okuyamazsınız anlayamıyorum."*

Üstad bu görevlinin haklı serzenişine hak vermiş ve kitabeyi İngilizceye de çevirerek bildirmişti.

*Yine Kiril alfabesini de rahat okuması ve dilimize çevirmesi de hayranlığımızı mucip olmuştu. Bulgaristan ve Makedonya'da Kiril alfabesine hâkim olduğu gibi Özbekistan'da da Rus alfabesi ile yazılmış afiş ve tabelaları gayet kolay okuyor ve anlamını söylüyordu.

*Yiyecekler için de bilhassa helâl olmasına dikkat ederdi. Fazla yemez, az ile iktifa ederdi. Bize de bunu tavsiye ederdi. Yine gittiğimiz yörelerdeki mahalli yemeklere öncelik verirdi. Üsküp, Saraybosna gibi şehirlerde köfte yediğimizde maşallah bol porsiyon gelir, Üstad yarısını ısmarlardı.

*Ayrıca o ülkeye has meyve ve sebzeleri özellikle tadımlık da olsa yemeyi tercih

ederdi. Bizlere, *"Bu gıda Rabbimin biz kullarına sunduğu nimettir ve inşallah bizim için şifa vesilesidir. Biz nede şifa olduğunu bilemeyiz. Belki de Rabbim bu yediğimizde bize şifa verecektir, nereden bilebiliriz"* derdi.

*Yine yemekten önce besmele çekmeye önem verir, *"Yemek az da olsa doymak isteyenler besmele ile yemeye başlasınlar, yemeğe bereket geldiğini ve doyduklarını görecekler"* derdi. Yemek bittiğinde ise dua ve şükür etmeye dikkat ederdi. Vazgeçmediği bir davranışı ise yemeği yapanlara ve sunanlara teşekkürü ihmal etmemesiydi.

*Dikkatimi çeken bir başka nokta ise gittiğimiz ülkelerdeki dilleri genelde bilmesiydi. Fransızca, Almanca, İngilizce ve Arapçayı ana dili gibi bildiğine tanıklık ettik. Ayrıca Farsça, İspanyolca gibi bazı dillere de meramını anlatacak derecede hâkimdi. Bir defasında *"İtalyancayı da öğrenmek istiyorum, böylelikle bildiğim diller 10'u bulacak"* deyişini hatırlıyorum.

*Yurt dışı gezilerde de önceliği namaz olurdu. En zor şartlarda bile namazını aksatmazdı. Yaşantısı ile yazdıkları böylesine uyumlu insan bulmak zordur. Yazdığını yaşardı, yaşadığını yazardı. Bir defasında bana, *"Altı yıllık sürgün hayatımda (ki bunun çoğu Almanya ve Fransa'da geçmişti) bir vakit namazı bile çok şükür kazaya bırakmadım"* demişti.

*Bir yere giderken çevreyi inceler, bizim göremediğimiz ayrıntıları ve ilginçlikleri görürdü. Taş duvarların arasında yeşermiş bir dalı, incecik bir binayı bize gösterirdi.

*Kesinlikle çok geniş kültürü ve vizyonu vardı. Bir dediğini tekrarlamaz ve değişik konularda müthiş bilgiler paylaşırdı. Bize ise onu hayranlıkla dinlemek düşerdi.

*Sahaflara ve eski, yeni kitaplara meraklı ve düşkündü. Gittiğimiz ülkede kitapçı veya sahaf denk gelirse uğrardık ve kitapları inceler, baskı veya cildinden yararlanmak için bazılarını seçerek alırdı. Selanik'te bir defasında sabah halsiz kalkmış, biraz yorgun olduğunu söylemişti. Ancak daha sonra yakınlarda bir sahaf olduğunu öğrendiğimizde üstadın koşar adımlarla ve enerjik bir şekilde oraya yönelişini unutamıyorum.

Yaşayışıyla, evindeki sanat eserleri veya kitaplara verdiği değerle çok önemli bir aydındı. Kendisi aydın kelimesi yerine münevver veya ziyalı kelimelerini tercih ederdi. Bir iman, fazilet, ahlak ve dürüstlük adamıydı. Kendisini her zaman örnek bir şahsiyet olarak gördüm. Allah rahmet eylesin, mekânı cennet olsun.

MERHUM ÜSTADIMIN HEKİMİ OLMAK

Dr. Ali Akben

Üstadım sağlığına özen gösterir ve mümkün olduğunca doktorlardan ilaçlardan uzak durmaya gayret ederdi. Hekimliğin sanat olduğunu bu sanattan yoksun olanlara ise diplomalı doktor derdi.

Son birkaç yılı dışında önemli bir sağlık problemi olmayan üstadım kalp ve şeker hastalığı buna bağlı kısmi beyin felci ile imtihanı başladıktan sonra tedavisi ile daha yakından ilgilenmiş ve bu arada kendisinden oldukça faydalı sağlık bilgileri alma şansı da elde etmiştim.

Hastaneleri sevmez ve sohbetinde bulunan hekimlere sizler benim dostlarımsınız dostunuz olarak kalmak hastanız olmak istemem derdi. Günümüzde sayısı giderek artan teknoloji ile donanımlı hastaneleri hiç sevmez ve "en iyi hastane içinde bulunmadığım hastane" ve "en iyi hekiminde tedavisine muhtaç olmadığım hekim" diyerek latifeler yapardı.

Sağlık sisteminin ve ilaç sektörünün endüstrileşmesinin sakıncalarından bahseder ve ortodoks batı tıbbına inanmadığını bütüncül ve tamamlayıcı tıbba yönelmemizi salık verirdi.

Can boğazdan gelir sözüne paralel olarak can boğazdan çıkar der ve yavaş yemenin gıdaları iyice çiğnemenin ve hatta yemek yapan kişinin stres ve gerilimi varsa yaptığı yemeği yiyenlere şifa olmayacağından bahsederdi.

Son yıllarda sıklaşan kalp ağrılarında cebinden çıkardığı özel yağlarını kalbinin üzerine sürer şifa ayetlerini okuyarak ovalar ve bir süre sonra geçti derdi. Birkaç kez tansiyon yüksekliğine bağlı evinde ziyaret etmiş ve tansiyonu dengelemek için tavsiye ettiğim ilaçlardan ziyadesi ile zarar görmüş ve tedavisine gıdalarını ayarlayarak devam etmişti.

Kalbinden rahatsız olduğu bir günde kardiyoloğa götürmüş ve değerlendirmeler sonrası hastaneye yatırılmasının gerekliliğinden bahsedilince *"Beni evime götürün kendime göre tedavilerim var ancak sizin hatırınız için reçete edilen ilaçlardan bir tanesini kullanırım"* demiş ve uzun yıllar da o ilacı kullanmıştı.

Bitkisel karışımlardan ve kokuların tedavi gücünden bahseder ve gerektiği durumlarda kullanır ve tavsiyede ederdi.

Lahana, zencefil, çörek otu, zeytin yaprağı, tarçın, ekinezya, ginseng, biberiye, lavanta, karabaş otu, melisa yağı gibi takviyelerin inanılmaz faydaları olduğunu söylerdi. Beyaz lahana suyu içmeyi ve lahananın dış yapraklarının diz ağrılarına ve kireçlenmeye iyi geldiğinden sık bahsederdi.

Yemeğe besmele ile başlanmasını elhamdülillah denerek bitirilmesinin önemine sık vurgu yapar ve şifa ayetlerinin ve dualaların gücünün küçümsendiğini aktararak Japon Doktor Masaru Emoto'nun pirinç ve su deneylerinin önemini ve iyi anlaşılması gerektiğini ve kulaklara küpe yapılmasını sık tekrarlardı.

Tıbbın insanlık tarihi ile başlayan bir ilim olduğunu fakat modern tıp kilisesinin günümüz insanına şifa yerine hastalık yaydığını hastanelere yürüyerek gidenlerin sedyelerle dönmesini ve rahmetli babamın hastalığı sırasında bizzat yaşadığım bazı olumsuzlukları modern tıbbın çaresizliği ve çözüm önerilerinin yetersizliğine örnek olarak verirdi.

Hastalıklarını kabullenmez el ve ayaklarının tutuğunu, zihninin berraklığını yaşlanmasına rağmen yürüdüğünü seyahate çıktığını gözlük kullanmadan görebildiğini namazlarını erkanına göre kılabilmenin şükrünü sık tekrarlardı.

En iyi tıp koruyucu tıptır. Müslümanca yaşanmamanın bedeli hastalıktır diyerek gıdalara karıştırılan katkı maddeleri hibrit ve gdo lu gıdalar hormonlu boya katkı maddeli aromalı yapay besinlerin zararlarından örnekler verirdi.

Lüks lokantaları sevmez pis boğazlığın zararlarından bahseder ve tıbbı nebeviyi ihmal etmenin hastanelerin ve hastaların sayısını hızla artmasının sebeplerinden sayardı.

Kısmi felç geçirdiğinde hastaneye yatırılması gerekliliği ısrarımız üzerine yatabileceği hastanenin modern donanımdan uzak olmasını şart koşmuştu.

Günümüz tıp hizmetlerinin aritmetik artmasına rağmen hastaların ve hastalıkların geometrik hızla artmasının sebeplerini iyi araştırmamız gerektiğini acıkmadan sofraya oturanlar ve doymadan sofradan kalkanların birçok hastalıktan korunabileceğini hastalık hastalarının ilaç bağımlılarının bu gidişle armasının mukadder olduğunu söylerdi.

Stresin hava kirliliğinin şehir hayatının ve tulu emelin sebep olduğu hastalıklardan kimse bahsetmiyor derdi.

Yoğurdu Türkler bulduğu için tüm dünyada ismi değişmez ve çok faydalıdır der hakikisini evlerinizde yapın ve tabii ekmek yiyin derdi. Kilo vermek isteyenlerin ekmeği kesmelerine de kızardı. Hakiki baldan bahseder ve günde bir kaşıktan fazlasının zararlı olabileceğini hatırlatırdı.

Soğan sarımsak ve limondan vaz geçilmemesini ancak cemaate gidenlerinde tedbirli olması gerektiği üzerinde de çok dururdu. Toprakla uğraşmanın stresi yok ettiğini ve bedensel ve ruhsal birçok hastalığın şifasına vesile olur derdi.

Şifaya vesile olacak hekimi şöyle tanımlardı.

Güler yüzlü, müşfik, güven veren ve hastası ile iletişim güçlü olmalı ve paragöz olmamalı derdi.

Yazılarak tarihe not düşülecek daha çok hatıralarım var ancak sözün de yazınında kısa olmasını verilmek istenenin bu şekilde de verilebileceğini sık tekrarladığı için onun sünnetine uyarak yazımı sonlandırıyorum

BİZİM AĞABEYİMİZDİ

Recep İncecik

Yaklaşık otuz yıldır tanıdığım ve ağabey-kardeş münasebetimiz olan Şevket Ağabey'in son günlerinde de yanında olma bahtiyarlığına eriştim. Vefatından birkaç gün önce ise çok güzel, çok bereketli ve küçük dost halkamızın yaşadıkça tatlı bir hatıra olarak söz edeceği bir orman gezisine çıktık. Kıymet verdiği ve görüşmekten mutluluk duyduğu dostlarının yanında 86 yıllık ömrün bakiyesi sohbetler etti, tavsiyelerde bulundu ve galiba bir yönüyle de farkında olmadan vedalaştı. Tanıyanlar bilirler; sohbet ederken hem size anlatır, hem de o an orada bulunmayan milyonlarca Müslümana... O güzel İstanbul gününde Şevket Ağabey, bir ömür derdini hissettiği milyonlarca Müslüman için konuşuyordu âdeta...

1960'lı yıllardan itibaren ülkemizin basın ve fikir hayatında önemli misyonlar üstlenmiş ve bir kaç neslin yetişmesinde çok etkili olmuş bir isimdi Şevket Ağabey... Benim tanışıklığım ise 90'lı yılların başında oldu. Onun köşe yazılarıyla, yayınladığı kitap ve gazetelerle büyüyen bir kuşağın fikir hayatını şekillendirdiği bir dönemdi. 1991 yılından itibaren *Milli Gazete*'de yazmaya başladı, İstanbul'da gittikçe sayıları artan dini ve milli mahfillerde sohbetler ediyordu.

Çevresindeki gençlere tavsiyelerde bulunmayı sever, gördüğü yanlışlıklarla ilgili de ikaz etmekten kaçınmazdı. Tanışıklığımızın hemen ertesinde bir sohbet sırasında o zarif üslubuyla beni de ikaz etti. Üniversite yıllarımızda Hilmi Oflaz sofrasında sıklıkla oturduğumuz için özgüvenimiz çok yüksek, iddialarımız ve ideallerimiz de büyüktü. Gençliğin verdiği heyecanla, "Türkiye nasıl kurtulur?" diye başlayıp boyumdan büyük laflar ettim yanında... Bunun üzerine "*Müsaade edersen sana bir ikazda bulunabilir miyim?*" dedi. Ben de, "Hay hay efendim." dedim.

"Başta; biraz önce yaptığın gibi; 'Bence Türkiye nasıl kurtulur' gibisinden, boyunuzdan büyük, içi boş kocaman laflar etmeyeceksiniz.

Osmanlıca bilmeniz gerekir. Okuma yazma bilmeyen bir cahil gençle işim olmaz.

Musalli olmanız ve namazları başınız takkeli olarak kılmanız şarttır.

Büyüklerden fazla konuşmayacaksınız, gevezelik ve zevzeklik etmeyeceksiniz.

Kahkaha ile gülmeyeceksiniz.

Kimseye sen demeyeceksiniz, siz diyeceksiniz. Büyüklere zat-ı âliniz diyeceksiniz. Onların buna ihtiyacı yoktur, sizin böyle demeye ihtiyacınız çoktur.

Ekmeksiz yemek yemeyeceksiniz.

Sofradaki nimetlere sanki onlar düşmanınızmış gibi saldırmayacaksınız, kibar kibar azar azar yiyeceksiniz.

Küçük çay bardağına iki şeker atmayacaksınız. İki şekerle çay reçel olur.

Kaynar çayı kısa zamanda içip bitirmeyeceksiniz, yudum yudum tadını ala ala, aheste aheste içeceksiniz.

Gıybet etmeyeceksiniz.

Hâl ve tavırlarınızla, arkanızdan 'Çok efendi, çok kibar, çok görgülü kıymetli bir gençti...' dedirteceksiniz.

Bir konuşursanız iki dinleyeceksiniz. (Hak Teala insanlara bir ağız, iki kulak vermiştir.)

Bu fakir sizin için beyefendi dersem, hemen 'Estağfirullah' diyeceksiniz.

Sofra kurulmasında, çay hizmetlerinde yardımcı olacaksınız. (Söylemeye hacet yok...)

Evime geldiğinizde 'Tuvaletinizi kullanabilir miyim?' demeyeceksiniz.

Gezerken büyüklerinizin önünde yürümeyeceksiniz. Hizmet için önden seğirtebilirsiniz.

Üzerinizde İngilizce yazılı ve resimli tişört ve giysi olmayacak.

Her hâlükârda eski İslam Osmanlı İstanbul görgü kültür ve ahlakını sergileyeceksiniz."

Anlamının ve ağırlığının bugün çok daha iyi farkına vardığım bu sözlerle irkildim ve kendisine teşekkür ettim; "*Elimden geldiğince ikazlarınıza uymaya gayret edeceğim.*" dedim. Ömrüm boyunca da bu nasihatler kulağımda küpe oldu.

Köşe yazısına da konu ettiği bu hayat dersinin ardından Şevket Ağabey ile irtibatımız her geçen gün artarak kesintisiz devam etti. Sonraki yıllarda kendisinin güven ve dostluğunu kazandım. Ne zaman görüşmek istesem hemen kabul buyururdu. Şevket Ağabey ile bu yıllarda komşu da olduk. Sultanahmet'te ikamet eden üç beş kişi arasındaydık.

17 Ağustos 1999 depremi oldu. O günlerde herkes dışarıda yatıyor. Şevket Ağabeye de Sultanahmet'teki evimizin yanındaki İskenderpaşa Türbesinin bahçesinde bir yatak hazırladık orada birkaç gün kaldı. Deprem, Marmara bölgesinde büyük çapta can ve mal kaybına neden olmuştu. Kocaeli'nin Gölcük ilçesinde bir akrabası olduğunu söyleyerek, onun ismini ve evinin adresini verdi, durumunu öğrenmemizi istedi. Depremden bir gün sonra Gölcük'e gidip adresinde durumunu araştırdık, maalesef hayatını kaybetmişti.

Çeyrek asrı aşan dostluğumuz sırasında pek çok hatıramız birikti. Gerek gazetedeki yazılarında, gerekse dost meclislerinde şahsımızla ilgili güzel sözler söyler, iltifatlar ederdi. Esnaflığımızla ve işimizle ilgili değerlendirmelerini ömrüm boyunca gururla hatırlayacağım.

Şevket Ağabey, bir yazı ve kültür adamı olmanın öncesinde insan olarak da örnek nitelikte bir şahsiyetti. İmkânsızlıklar ve yokluklar içinde çok büyük işler gerçekleştirmişti. Genç yaşında matbuat hayatına atılmış, bizim inanç ve aslî değerler sistemimizi temel alan gazeteler çıkartmıştı. O günün şartları içerisinde hiç kimsenin cesaret edemediği günlük gazete yayınlamış ve tüm engellemelere rağmen vazgeçmemişti. Kadîm kültürümüzü ve medeniyetimizi yeni nesillere anlatmak yolunda hakkını ödeyemeyeceğimiz hizmetler gerçekleştirmişti.

Hayatına dair bir pek çok ayrıntıyı bizzat kendisinden dinlediğim Şevket Ağabey bir yönüyle de çok şanslıydı. İyi eğitim için hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan bir anneye sahipti. 1933 yılında Karadeniz Ereğlisi'nde doğan oğlunun eğitimine büyük bir titizlik göstermişti. Kendisi de eğitimci olan annesi, ilkokuldan itibaren onu Galatasaray'da okutmuştu. İyi derecede Fransızca konuşan Şevket Ağabey, Galatasaray Lisesinin ardından Ankara'da Siyasal Bilgiler Fakültesinden mezun oldu. Son nefesine kadar eğitimin öneminden bahsetti ve hayalini kurduğu İslam Mektebini kuramadan bu dünyadan göç etti.

Küçük bir çocukken geldiği İstanbul'u hep sevdi, korumak ve yaşatmak için hep titizlendi. Galatasaray'ın Ortaköy'deki yatakhanesinden gördüğü şehirden hep hasretle söz ederdi, geçen yıllarla birlikte yok olan tarihe ise kahrolurdu. İstanbul'un hızlı değişimine engel olamadığı için büyük üzüntü duymakla birlikte yine de bu tarihi şehrin farkına varılmayan güzelliklerinin peşine düşerdi.

Kendine özgü bir yaşama sanatı vardı ve bu açıdan bizim için bir mektep, bir ekol idi.

Şevket Ağabey tüm estetik kaygılarının ve kültürel çabalarının yanında dini ve siyasi alanlarda tavizsiz görüşlere ve iddialara sahip bir düşünce adamıydı. O, kendisine karşı çıkan hatta çok ağır sözlerle, yazılarla hücum eden Müslümanlara mülâyim bir dille karşılık vermeye dikkat gösterir ama dini hassasiyetlerinden asla geri adım atmazdı.

Değişen dünya koşullarında bugünden bakıldığında çok farklı değerlendirmeler yapılsa da 70'li yılların gerçekleri çok farklıydı. Türkiye'nin ateş çemberinden geçtiği o yıllar, Müslümanlar için büyük bir imtihandı. Ülkede giderek yükselen Marksist-Komünist cereyanlara karşı, İstanbul'un büyük câmilerinde, ülkenin her yanından gelen on binlerin katılımıyla, 50- 60 bin kişilik sabah namazlarında veya İstanbul'daki bazı gösterilerde halkı uyardığı ve tehlikelere karşı uyanık olmaya çağırdığı için ağır suçlamalara ve hakaretlere maruz kaldı. Bazı çevrelerce ve hattâ bazı Müslümanlarca hak etmediği şekilde itham edildi. 1969'daki "Kanlı Pazar" öncesi yazdığı yazıyla kitleleri tahrik ettiği ve olayların müsebbibi olduğu ileri sürüldü. Ancak o, "Vicdanının rahat olduğunu ve o günlerde hac için Kabe'de bulunduğunu, bugün olsa tereddütsüz aynı şeyi yapacağını" pek çok defa bana da anlatmıştır.

Onun bu dünyadan irtihalini duyan bazı çevreler, daha cenazenin toprağa verilmesini bile beklemeden hakaretlere başladılar. İnsanlık onuruyla bağdaşmayacak sözlerle saldırdılar. Bu sözler insanlığa da meslek ahlakına da yakışmaz. Demek ki, Türkiye'de hâlâ kavga isteyen, eski yaraları kaşıyan, kin ve nefretten beslenenler var. Onlarla kavga edip, polemiğe girmenin hiç faydası yok.

Şevket Ağabey'in bu konudaki tavrı netti. Bu şekilde kendisine saldıranlara bir gün şöyle bir karşılık vermişti: "Bendenizi elbette tenkit edebilirsiniz. Lakin tenkit perdesi altında lütfen gıybet, iftira ve hakaret etmeyiniz. Tenkitleriniz gerekçeli ve olumlu olmalı.

Düşüncelerimi, görüşlerimi, teklif ve temennilerimi çürütebileceğinizi sanmıyorum. Demagoji, safsata, çarpıtma yaparsanız, o başka!

Kaç sene oldu, çok galiz, çok yakışıksız, çok haksız, çok seviyesiz bir üslupla saldırmıştınız. Size cevap vermemiştim. Sonra ne oldu. Siz rezil oldunuz, büyük darbeler yediniz, zarara uğradınız. Ben size bir şey yapmadım. Siz tokat ve sille yediniz.

Lütfen tenkit ederken âdil olunuz, insaflı olunuz, hakkaniyetli olunuz. Unutmayınız, benim gibi bir Müslümana düşmanlık ve zulmederseniz, '*Büyüklerimize hürmet etmeyen, küçüklerimize şefkat beslemeyen bizden değildir*' hadisi sizi çarpar, zamanı gelince tokat yiyebilirsiniz."

Üzerinden hayli zaman geçen bu sözlerin muhataplarının kimler olduğu pek çoğunuzun malumudur. Şevket Ağabey, bunları yıllarca uyardı ve çok açık ifadelerde yanlış yolda olduklarını yazdı. Üstelik de bu uyarılarını en kudretli olduklarını düşündükleri dönemlerde yaptı. Yaşananlar onu haklı çıkardı ama kaybeden maalesef Türkiye oldu.

Şevket Ağabey aynı zamanda gerçek bir "yemek düşünürü"ydü ve iyi yemek pişirirdi. Sağlık ve lezzet içerecek yemek tarifleri geliştirir ve tavsiye ederdi. Vefatından birkaç gün önce bu tarifi anlatınca hemen ertesi gün tarif ettiği şekilde hazırlamış ve sunmuştum. Çok memnun olmuştu.

Ondan yadigâr Brüksel Lahanası yemeği:

MALZEMELER

- 1 lire kadar et ve tavuk suyu
- 1 kg Brüksel lahanası
- 1 adet havuç
- 20 adet kadar arpacık soğan
- 3 adet kırmızı acı biber
- 1 Baş sarımsak
- Yarım çay bardağı zeytinyağı
- 2 çay kaşığı Tuz, 1 çay karabiber

Brüksel lahanası Yemeği Tarifi

- Brüksel lahanasını, havuç ve arpacık soğanları tencereye alın ve zeytinyağında soteleyin.
- Ardından et ve tavuk suyunu ekleyerek kaynamaya bırakın.
- Kaynamaya başladığında sarımsağı kabuğu ile beraber ve kırmızı acı biberi ekleyin.
- Tuzunu atın ve yarım saat kadar orta ateşte pişirin.
- Pişen yemeği ocaktan indirmeden 10 dakika kadar önce karabiberini ekleyin.
- Ardından yemeği ocaktan indirin ve 15-20 dakika kadar dinlendirin.

VEFATINA DÜŞÜLEN "TARİH"LER

Ehl-i dil, üstâd-ı kâmil, layık idi hürmete
Hem zarif ü hem asîl, râgıb oldu hizmete
Böyle üstâd bir gelirdi, yol bulunca rihlete
"Diyüp Allah uçdı Mehmed Şevket Eygi cennete"

İskender Pala

Vardı Mehmed Şevket Eygi menzile safvetle hem
Yâd olur dillerde dâim millete hizmetle hem
Gûş idüp fevtin bu şeb Mahvî dedim târih içün
"Göçtü vâh devr-i kadîm efendisi şevketle hem"

11 Zilkade 1440
İdris Mahfi

ZEYTİNBURNU
BELEDİYESİ

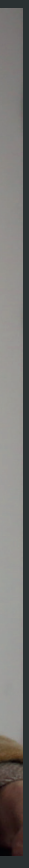

MEHMED ŞEVKET EYGİ'NİN ZEYTİNBURNU KÜLTÜR SANAT MERKEZİ'NDE YAPMIŞ OLDUĞU KONUŞMALAR

ÜLKEMİZ ve DÜNYA AHVÂLİ

Önce selâm verelim ondan sonra kelâm.

Bütün dünyada okuma oranı azalmıştır. Televizyonun icadından sonra herkes sadece seyretmek istiyor, okumak biraz da ağır geliyor.

2016 yılında 70 küsur ülkenin katıldığı uluslararası bir eğitim yarışması yapılmıştı.[1] Yarışmada lise öğrencileri imtihan edilmişti. Bu ülkeler içinde Türkiye 50. olarak çok kötü bir duruma düşmüş, âdeta dibe vurmuştur. Küçük bir Güneydoğu Asya ülkesi olan Singapur ise dünya birinciliğini elde etmiştir. Türkiye'de bu hususta birkaç yazı yazıldı, sonra unutuldu. Fakat ben hiç unutmuyorum.

Bu devirde insanların eskisine göre çok daha bilgili olmaları lazımdır. Çünkü bilgisayar gibi, internet gibi bir imkân var. Benim çocukluğumda bilgi edinmek için kütüphanelere gitmek, kitap sayfalarını karıştırmak gerekiyordu. Şimdi oturduğunuz yerden birkaç kelime yazıyorsunuz, bir tuşa basıyorsunuz; icabında Kanada'nın bir kütüphanesindeki, bir üniversitesindeki kitap karşınıza pdf olarak çıkıyor. Ne kadar kolay, ne kadar hesaplı bir imkân... İnternet doğru dürüst kullanılırsa insanlar paralel üniversite eğitimi yapabilir ve çok kültürlü olabilirler.

Bunlara örnek olmak üzere yirmi-otuz tane önemli, merak uyandırıcı, dikkate değer birtakım bilgileri derledim.[2]

1 Merhum Mehmed Şevket Eygi'nin bahsettiği yarışma OECD'nin 5 Aralık 2016'da sonuçlarını açıkladığı "Uluslararası Öğrenci Performansı Değerlendirme Testi"dir (PISA). Bu test her üç yılda bir yapılmaktadır. 2016'da açıklanan ve bir önceki yılın sonuçlarını gösteren testte 72 ülkeden 15 yaşındaki 540 bin öğrenci arasında (35'ini Avrupa Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı'nın (OECD) ülkeleri oluşturuyor) Türkiye 50. sırada yer almıştır.

2 Konuşmasının bu kısmında Eygi, "Şimdi bu bilgilerle ilgili bazı resimler göstereceğim." demiş ve ışıklar söndürülürse daha güzel görülebileceğini söyleyerek konuşmasını birtakım görseller üzerinden sürdürmüştür.

Eton Koleji ve Öğrencileri

İngiltere'nin ve dünyanın çok meşhur, çok eski kolejlerinden biri Eton Koleji'dir. Eton Koleji 1440'ta kurulmuştur. Bugüne kadar da hiç aralık vermeden eğitimine devam etmiştir. Ülkesine on dokuz adet başbakan kazandırmıştır. Dikkat ediniz, sadece bir mektepten söz ediyoruz. Mektebin öğrencileri arasında öncelikle Kraliçe'nin torunları vardır. Çocukların hepsi frak giyer. Frak, açılış veya kapanış günü kıyafeti değildir; çocuklar bütün eğitim yılı boyunca okulda bu kıyafetle gezerler. İngiltere'yi İngiltere yapan bu ve buna benzer okullardır.

Bu okullarda öğrenciye üç şey aktarılır. Birincisi bilgi ve kültür; ikincisi ahlâk ve karakter terbiyesi; üçüncüsü estetiktir; 'güzellik terbiyesi'dir. İngiltere'de öyle kolay kolay çirkin bir bina yapamazsınız. Çünkü bu okullardan yetişen mimarların çirkin bir bina yapma şansı ve imkânı yoktur.

Koleji meydana getiren binalar topluluğu içinde en büyük bina okulun kilisesidir. Bu okulda her sabah haftada beş gün derse başlanmadan önce öğrenciler kilisede toplanır ve ayine iştirak ederler. Bu ayinden muaf tutulmak için velilerinin yazılı müracaatı lazımdır. Fakat veliler buna pek cesaret edemezler.

Bu okulda üç grup vardır: Birincisi İngiltere'nin resmî dinini temsil eden Anglikan Kilisesi mensupları; ikincisi Katolikler; üçüncüsü de Yahudi öğrencilerdir. Hepsi ayrı birer grup teşkil eder. Ama 1944'ten beri -o zaman çıkan bir kanun mucibince- ayine iştirak mecburidir. İngiltere'de bu çok tabiidir. Bizdeyse bir okulda namaz kılınsa yahut sabahleyin derse başlanırken 'bismillah' denilse yer yerinden oynar. Onlar maalesef 'yobaz' insanlardır. İngiltere ise insan hakları, evrensel insan hakları, hürriyetleri ve adalet, demokrasi bakımından dünyanın birinci ülkesidir.

Eton öğrencileri uluslararası ziyaretlerde de bulunurlar. Geçen sene[3] İngiltere bakanlarından biri Moskova'ya Putin'i ziyaretine gitmişti. Yanında Eton Koleji'nden on kadar öğrenci bulunuyordu. Putin özel ofisinde Eton öğrencileriyle oturmuş ve sohbet etmiştir. Çok enteresandır; Putin kimseye göstermediği, kimseyi sokmadığı özel ofisine bu çocukları götürmüş ve onlara devlet reislerinden daha fazla ilgi göstermiştir. Çünkü İngiltere'nin bir bayrağı vardır, o nihayet renkli bir bez parçasıdır fakat İngiltere'nin esas bayrağı bu çocuklardır.

Vaktiyle Türkiye'nin böyle liseleri vardı -çok az lise- ve o liselere "sultanî" veya "idadî" deniliyordu. Mesela Galatasaray Sultanîsi... Şam'da, Sivas'ta ve Ankara'da da birer idadî vardı. Bu okullar beyefendiler yetiştiriyordu. İngiltere'de belki varoşlarda, kıyıda köşede disiplinsiz okullar olabilir fakat seçkin İngi-

3 Konferans Ocak 2018'de verilmiştir.

liz okullarında on beş yaşındaki çocuk küçük bir beyefendidir. Kız öğrenciler, -Eton'da kız öğrenci yoktur- küçük hanımefendilerdir.

Bir ülke lise çocuklarını küçük beyefendiler ve küçük hanımefendiler olarak yetiştiremiyorsa geleceğine ağlasın derim.

Kral Offa'nın Kelime-i Tevhidli Sikkesi

Çok enteresan tarihî altın sikkelerden (para) biri İngiltere'dedir. Bu paranın bir yüzünde kûfî harflerle kelime-i tevhid yazılıdır. Kimin parasıdır bu? 750 ile 800 yılları arasında yaşamış İngiltere Kralı Offa'nın parasıdır. British Museum'da sergilenmektedir. İnternet vasıtasıyla da bakılabilir. O zamanlar Avrupa'da Endülüs var. Müslümanlar medeniyet olarak, kültür olarak, eğitim olarak o kadar yüksekler ki bunun tesiriyle İngiliz Kralı belki de Müslüman olmuş yahut Müslümanlara imrenerek parasına "*Lâ ilâhe illallah Muhammedün Resûlullah*"ı yazdırmıştı...

Bu noktada istikbale ait bir hayırlı tefeülde bulunmak istiyorum: İnşallah İngiltere 25-30 seneye kadar Müslüman olacaktır. Nasıl? İngiltere'de demokrasi olduğu için nüfusu çoğalınca idare Müslümanların eline geçebilir. Meşhur İngiliz edibi, -İrlanda asıllı ama İngiliz edibi diyelim- Bernard Shaw'ın bir sözü var, Hindistan'da *Light* gazetesine söylemiş bunu: "*İngiltere'de demokrasi artık limitine geldi. Artık demokrasiyi en son şahikasına çıkardı. Bundan sonrası İslâmiyet'tir.*"

Bu bilgiyi internette de bulabilirsiniz.

Mali'deki Toprak Cami

Mimarî konusu üzerinde de duralım.

Afrika'da Mali denilen ülkenin Cenne şehrinde çamurdan, topraktan yapılmış bir cami vardır. Mimarî değeri sebebiyle UNESCO'nun koruma listesi altına alınmıştır.

Biliyorsunuz toprak insanlığın en eski malzemesidir. Eski fizikte dört element vardır: Toprak, su, ateş, hava. Caminin yapımında güneşte kurutulmuş kerpiç değil, fırında pişmiş kerpiç de değil, ezilip samanla karıştırılmış çamur kullanılmıştır.

Bugün Türkiye'de son 50 yıl içinde 50.000 yeni cami yapılmıştır. UNESCO bu 50.000 yeni camiden bir tanesini bile listesine almamıştır. Bu kadarı ibret almaya yeter. Bu durum hâlen devam ediyor.

Galatasaray Lisesi'nin Camisi

Galatasaray Lisesi'nin mihrabı ve minberi bulunan 600 kişilik bir camisi vardı.

Galatasaray Lisesi 1868'de kurulmuştur. Talimatnamesine göre Galatasaray Sultanîsinde tahsil gören bütün Müslüman öğrenciler vakit namazlarını okul caminde, okul imamının ardında cemaatle kılarlardı. Bir eksiksiz kılarlardı hem de.

Galatasaray Lisesi nasıl bir okuldu? İmparatorluğun Batı'ya açılmış penceresiydi. Osmanlı İmparatorluğu'nun en modern ve Batı'ya en yakın bir müessesesi olmasına rağmen -İmparatorluğun kerametine bakın ki- burada Müslüman öğrencilere beş vakit namaz kıldırılabiliyordu. Okul imamı devlet bütçesinden maaş alıyordu. Talebe "*Hocam, başım çok ağrıyor ben biraz sonra kendim kılarım.*" derse "*Hayır, haydi bakayım camiye.*" denilecek derecede bir disiplin mevcuttu. Şimdi biz bugün binlerce İmam-Hatip Mektebi açtık, bir tekinde bile namazı cemaatle kılmak mecburi değildir.

Bundan üç dört ay önce bir İmam-Hatip Lisesinin birinci sınıfında okuyan İbrahim adlı bir gençle tanıştım. Dedim ki, "*Okulda beş vakit namaz kılma oranı nedir?*" Düşündü taşındı, "*Yüzde iki veya üçtür.*" dedi. "*Sen namaz kılıyor musun?*" diye sorunca, "*Ben de kılmıyorum.*" dedi. Çok iyi, terbiyeli bir çocuktu, hatta onu ZKSM'deki hat kurslarına gönderdim. Şimdi din okulu olacak, İslâm'ın beş şartından ikincisi olan namaz konusunda bu durumda olacak; böyle din okulu olmaz ki... Ne yapmak lazım? İmam-Hatip Okullarında namazı mecbur kılmak lazımdır. Tabii popülist zihniyettekiler bu dediklerimi anlayamazlar.

Peki Galatasaray Sultanîsindeki caminin hâlihazırdaki vaziyeti nasıldır? Hemen söyleyelim: Kapalı spor salonu yapılmıştır. Mihrap çinidenmiş, onun da üzerini örtmüş, boyamışlar. Duvarlarda çiniden Hulefâ-i Râşidîn levhaları varmış, onlara ne olduğu ise meçhuldür. Ben o okulda okurken burası depo olarak kullanılıyordu. 1924'te Son Halife kovulduktan sonra camiyi de kapatmışlar. İlk önce izci salonu yapmışlar, sonra depo, şimdi de kapalı spor salonu... Okulun bir hanım müdürü var, annesi İtalyanmış; eski mezunları sokmuyor içeriye. Ben de gidip de Galatasaray Lisesi'nde namaz kılan öğrenci kaldı mı kalmadı mı, istihbarat bile yapamıyorum artık.

İlk Büyük Millet Meclisi Binasının Başkanlık Kürsüsü

Ankara'da ilk Büyük Millet Meclisi binasının başkanlık kürsüsü çok enteresandır. Yukarısında Kur'an-ı Kerim'deki "Şûrâ" ayeti yazılıdır. Hattatı kimdir bilmiyorum.

Bir dinleyici: "*Mehmed Hulusi Efendi'dir.*"

Mehmed Hulusi Efendi ise zamanının çok büyük hattatlarındandır.

Şimdi ilk Cumhuriyet, bir İslâm cumhuriyetiydi. Bunu ben söylüyorum diye inanmayan çıkarsa Marksist tarihçi Mete Tunçay Bey'e sorsunlar; o da aynı şeyi kabul ediyor. Meclis açıldığında Sultan Vahideddin padişahtı. Cumhuriyet ilan edildiğinde Sultan Vahideddin ülkeyi terk etmiş, Halife Abdülmecid Efendi Büyük Millet Meclisi kararıyla Dolmabahçe Sarayı'nda halife ilan edilmişti.

Kürsünün bu hâli çok ibret vericidir. Şimdi laik zihniyet demeyeyim, 'laikçi zihniyet', holigan, militan, bağnaz bir zihniyet, laikliği din düşmanlığı olarak anlıyor, öyle uyguluyor. Bu kürsü ise onların suratına inen bir tokattır.

Açe Özerk Bölgesi

Açe, Güneydoğu Asya'da özerk bir bölgedir. Bugün "Açe Dârüsselâm Özerk Bölgesi" adını taşır. Endonezya'nın en büyük adası Sumatra'nın en batı tarafında kalır. On dokuz sene boyunca bağımsız olmak için gerilla savaşı verdiler fakat başaramadılar. Sonunda Endonezya Hükümeti ile anlaşıp silahlarını bıraktılar. Endonezya Hükümeti de onlara iç işlerinde hürriyet verdi. Dünyadaki tek İslâm ülkesi burasıdır, Suudî Arabistan falan değildir. Burada İslâmiyet % 95 uygulanır. Ehlisünnet üzeredirler ve Türkleri çok severler. O bölgenin bayrağı da çok ilgi çekicidir.

Türkleri niçin severler? Çünkü 16. asır başlarında orada Açe Sultanlığı vardı. Bu Sultanlık zamanında Portekizliler donanmalarıyla gelip bölgeyi talan etmiş, yağmalamışlar. Açeliler de Osmanlı Padişahı II. Selim'den yardım istemişler. II. Selim Kızıldeniz'de bir donanma inşa ettirmiş, Açe'ye yardım göndermiş. Açe'ye giden Osmanlıların bir kısmı dönmemiş; bir kısmı da orada kalıp evlenmiş, çoluk çocuk sahibi olmuşlardır. Yani bu ülkede hâlihazırda Osmanlı asıllı insanlar vardır.

III. Selim vasıtasıyla Osmanlı onlara ne göndermişti? Beş şey göndermiştir: Gemi inşa mühendisleri, top yapım mühendisleri, barut yapmak için mühendisler, hattatlar ve tezhipçiler. Bakın gönderilen beş unsurdan ikisi sanata aittir.

Şimdi zavallı Türkiye, kültür bakımından uyuduğu için sanatla hiçbir alakamız yoktur. Artık yaşlandım, para bulup da gidemem oraya. Fakat Türklerin şu anda sırtı pek, tuzu kuru; oralara turlar tertiplemeleri lazımdır. Türkleri bu kadar seven başka bir toplum da bulunmaz. Bölgede asayiş berkemal, İslâmiyet uygulandığı için ahlâksızlık yok. Suç oranı çok düşük. Arada bir *Hürriyet* gazetesinde, *Milliyet* gazetesinde bunlar aleyhinde yayınlar görürsünüz. Az da olsa 'Efendim ahlâksızlık yapan insanlar kırbaçlanıyor, efendim böyle vahşet olur mu?' gibisinden başlıklar atarlar. İşte orası Açe Darüsselâm Özerk İslâm Bölgesidir, lütfen unutmayalım.

Açe'yi mutlaka görmeliyiz. On sene oluyor sanırım, orada dehşetli bir zelzele, zelzeleden sonra da tsunami olmuştu. Denizden korkunç, dağ gibi dalgalar gelmiş, bir şehri yamyassı etmiş fakat orada bir cami ayakta kalmıştı. Mimarileri de çok üstün ve düzgündür.

Çin'de Takkeli Müslümanlar

Çin'de bir bayram namazında çekilmiş bir resimde, Müslümanları takkeli olarak gömüştüm. Bir de cuma namazlarında Türkiye camilerine bakalım: Başına takke geçiren Müslümanların oranı % 5'e düşmüştür bizde. Hâlbuki Dört Mezhebin fıkhında takke giymek namazın sünnet ve âdabındandır ve terki caiz değildir. Cebine bir takke koyarak namaz kılmaktan daha kolay ne var? Cep telefonu gibi bir akrebe yer buluyorsunuz da namaz takkesine mi yer yok? Ama Diyanet nedense takke üzerinde hiç durmaz.

Üç sene öncede Şile'de mahalle arasında bir camiye gitmiştim. Kocaman bir afiş yapmışlar, namaz kılan bir adamı gösteriyor, başı açıktı; rezalet. Evet efendim -haddim olmayarak tavsiye ediyorum-, namaz kılan kardeşlerimiz mutlaka takkelerini taksınlar. Ehlisünnetin şiarındandır, sembollerindendir.

Güneydoğu Asya'da Teras Ziraati

Güneydoğu Asya ülkelerinden bazılarında teras ziraati oldukça gelişmiştir. Dağları, tepeleri, yamaçları ziraate uygun bir hâle getirmek için teraslar yapmışlar. Şimdi biz Üsküdar'dan yola çıkalım; Ümraniye'yi geçip Şile'ye doğru gidelim. Şile'den Kandıra'ya, oradan da İzmit'e doğru giderken dikkat edelim; toprakların ekilmediğini göreceğiz. Tarlalar, bahçeler terk edilmiştir. Artık buğdayımızı dışarıdan satın alıyoruz. Topraklarımızı ekmediğimiz için Fransa'dan, Ukrayna'dan, Romanya'dan, Arjantin'den ve Şili'den buğday satın alıyoruz.

Bu ülkelerdeki teras manzaralarına bakıp utanmamız lazımdır. Bu ülkelerde teras yapabilmek için taşlardan duvarlar örüyor, ovalardan sırtlarıyla toprak getirip arasını dolduruyorlar; biz helva gibi topraklarımızı ekip biçmiyoruz...

Topraklarını ekmeyen, biçmeyen ve ekmeklik buğdayını, imkân olduğu hâlde üretmeyen bir ülkenin geleceği nasıl olur? Çok mu aydın olur? Hayır, karanlık olur.

Küçük Çin Kâseleri

Küçük bir Çin kâsesi, eskiden kalma bir kâse... Bu kâsenin fiyatı, 36 milyon dolar. Evet, 36 milyon dolar. Tabii her kâse böyle pahalı değildir ama dünyada sanat denilen bir vâkıa var, sanata verilen değer var... Çin bugün iktisatta, endüstride, dış ticarette, finansta dünya birinciliğine doğru koşuyor ama sanatta da aynen öyledir. Biz modern Türkiye'de Müslümanlar olarak sanata gereken önemi vermiyoruz.

İşte o kâsenin sahibi adam, yuvarlak hesap 100 milyon liradan fazla değeri olan bu kâseyle çay içiyor. Benim öyle bir eşyam olsa onu çıkarıp elime almaktan korkardım.

Acayip Bir Tren Yolu ve Eski Zaman Gemileri

Dünyanın en acayip tren yolu Güneydoğu Asya'da bir şehirdedir. Pazarın içinden geçiyor, raylarla sergiler arasındaki mesafe birbirine çok yakındır. Yani tren geçerken insanlar nereye saklanıyorlar bilmiyorum.

Benim çocukluğumda Mudanya'dan Bursa'ya tren vardı. 1880'lerde yapılmıştı, 1948'de kaldırıldı. O tren dar hatlıydı; normal trenlere göre daha küçük bir hattı vardı. Mudanya'dan şimdi Bursa'ya 15 dakikada otomobille gidiliyor. Hâlbuki bu bizim tren iki saatte gider, yokuşları çıkamazmış. Yokuşlarda ahali iner, çiçek toplar, su içer, biraz dolaşır tekrar trene yetişirlermiş. Kalsaydı hiç olmazsa nostaljik bir eğlence olurdu. İnsanlar, turistler o trene binmek için oraya giderlerdi.

Avrupa'da bilhassa İsviçre göllerinde, Ren nehrinde, Tuna nehrinde eski zaman gemileri vardır. Pervaneli gemiler değil, çarkları görülebilen, yandan çarklı gemiler... Eski gemilerde 'gemi mimarisi' çok daha estetiktir. Ben çocukluğumda yetiştim, bizde de bir tane Bağdat, bir tane Basra, bir de Sahilbend adlı üç araba vapuru vardı. İsviçre gölünde oluyor, Tuna nehrinde oluyor, Ren nehrinde oluyor da, niçin Boğaziçi'nde olmasın? Fakat biz o kadar aptalca bir yenilik meraklısıyız ki eskinin bu çok güzel, turistik, nostaljik, insanları eğlendiren, mutlu eden eski gemilerini, eski trenlerini; hepsini yok ettik.

Singapur ve Ay Yıldızlı Bayrağı

Singapur bayrağı ay yıldızlı bir bayraktır. Singapur, Güneydoğu Asya'da Malezya ile Endonezya arasında 600 küsur km^2'lik bir mini site devlettir. Nüfusu fazladır; 4 milyondur. Bu küçücük devlet, iktisat bakımından; finans bakımından bir devdir. İyi idare edilme bakımından da dünyanın on devleti içindedir.

Singapur'u bu hâle Li isminde bir Çinli getirmiştir. Bu Çinli, Cambridge Üniversitesi mezunu, deha çapında bir adamdır ve İngiliz kültürüne sahiptir.

Singapur çoğulcu bir ülkedir. Eskiden orada bir İslâm sultanı varmış ve o İslâm Sultanlığının da bayrağı ay yıldızlıymış. Şimdi Singapur'da Müslümanların sayısı % 12'dir ama çoğulcu bir ülke oldukları için bu bayrağa dokunmamışlardır.

Ülkede Çinliler çoğunluktadır. Hintliler, Mecusîler, Müslümanlar, Avrupalılar vardır. Çok geniş bir demokrasi yoktur ama çoğulculuk sonuna kadar mevcuttur. Singapur uluslararası temizlik ve şeffaflık anketinde dünyanın ilk on ülkesi içinde yer almaktadır. Bu sahada Türkiye'nin notu ise 2016'da 100 üzerinden 41'di. Şimdi yükseldi mi, alçaldı mı bilmiyorum ama biz 5 bile alamamışız.

Singapur'da lokantada yemek yer, sonra elinizde kürdanla sokağa çıkar, dişinizi karıştırıp kürdanı yere atarsanız, polis sizi anında yakalar, hiç kaçırmaz. Ondan sonra 750 Singapur doları ceza verdi mi, sokağa bir kürdan bile atmaya bir daha ölünceye kadar tövbe edersiniz. Singapur'da trafik kurallarının ihlalini kimse düşünemez. Çünkü uymayanın işi bitiktir. Kimse kimseye karışmaz. Hatta sosyal barışı korumak için bir binaya sadece Müslümanları, sadece Hinduları doldurtmuyorlarmış; bir dairede bir Hintli Hindu, bir dairede bir Müslüman, bir dairede bir Çinli yaşıyormuş. Singapur'da bir ihaleye fesat karıştırırsınız, yok ederler adamı. Sokakta birine bir tokat atarsanız, bitiktir o tokadı atanın hâli. Orada adalet o kadar sağlamdır ki, asayişi bozmak, suç işlemek isteyen insanlar küçük bir düşünceden sonra, 'Bu suçu işlemektense ölürüm daha iyi.' derler. Böyle acayip bir ülkedir.

Benim bir teklifim, tezim var: Türkiye aydınlarına ve idarecilerine -çok ciddiyim- Singapur dersleri vermek lazımdır. Bu küçük cumhuriyet nasıl oldu da dünyanın sayılı temiz ülkelerinden biri olabildi? Bunun üzerinde düşünülmelidir.

Mudurnu'dan Bir Manzara

Türkiye'den güzel bir manzara: Bolu'ya bağlı Mudurnu ilçemizde her cuma günü cuma namazına bir saat kala esnaf dükkânlarından sokaklara çıkar ve müftülüğün vazifelendirdiği hoca belediye hoparlöründen cuma duası yapar.

Bu iyi bir şeydir. Yani gördüğünüz gibi Türkiye'den de olumlu örnekler veriyorum.

"Siyonizm, Musevîlik ve Yahudiliğe Karşıdır"

Yahudi din adamları (hahamlar) her yıl Fransızca pankartlarla siyonizm karşıtı bir gösteri yürüyüşü yaparlar. Pankartlarında "*Siyonizm Yahudiliğe, Musevîliğe karşıdır.*" yazar. Bunlar antisiyonist Yahudilerdir ve İsrail karşıtıdırlar. İnternette "Neturei Karta" yahut "Yeşurun" diye ararsanız, bunların siteleri karşınıza çıkar.

Tezleri şudur: "Siyonizm küfürdür." Neye göre küfürdür? Yahudi şeriatine göre... Bu şeraite göre "Tevrat'a inanan Yahudilerin İsrail Devletine itaat etmemeleri lazım gelir." Hatta en son Kudüs'ün İsrail'in başkenti olması dolayısıyla çok ağır beyanlarda bulundular: "*Lübnan'daki Nasrullah Hareketi ile İsrail arasında bir savaş çıkarsa biz İsrail'e karşı Nasrullah'ın yanında çarpışacağız.*" dediler.

Şimdi Türkiye'deki Müslüman kamuoyu bilhassa Müslüman medya, bunlardan yararlanmıyor. Hahamların öyle beyanları var ki bazen okuduğum vakit takkem başımdan uçuyor. Çünkü ben Yahudi düşmanı değilim, anti-semit değilim ama anti-siyonistim. Haham anti-siyonist oluyor da ben mi olmayacağım yani? Bugün siyonistler, siyonizm aleyhtarlığı ile Yahudi aleyhtarlığını özdeş hâle getiriyorlar; bu tamamen çarpıtmadır. Buna da dikkatinizi çekerim.

İngilizce, Fransızca, Almanca bilenler "Neturei Karta" diye internette arasınlar yahut "Jews against ziyonism and Israel" diye arasınlar, dökülecektir bilgiler... "*Ben bunlarla uğraşamıyorum.*" diyen varsa ben de ona "*Ne hâlin varsa gör.*" derim.

Cevri Kalfa Mektebi

Sultanahmet tramvay yolundaki Cevri Kalfa Mektebi'ni Sultan Mahmud yaptırmıştır. Üzerinde bir kitabe vardır fakat bu kitabenin tuğrası ve üstteki beyitler silinmiştir. Maalesef Cumhuriyet'in ilk yıllarında, -1926'da- eski eserlerin tuğraları, kitabeleri kazınmıştır. Neden? Orada Sultan Mahmud övülüyormuş... Bu bir vandallıktır. Bunu İstanbul'u işgal ettiklerinde İtalyanlar yapmadı, Fransızlar yapmadı, İngilizler yapmadı; biz yaptık... Utanç verici bir şeydir.

Bina restore edilirken Cemal Bey'e söyledim; "*Yahu şunu bulalım, yeniden yazdıralım; oraya usulüne uygun bir şekilde ilave edelim.*" dedim, çekindiler. Keşke yapılabilmiş olsaydı. Yakın tarihimizde on binden fazla cami, mescit, tekke binası, taş mektep binası, medrese ve hayrat vakfı binası vandalca, vahşice yıkılmış veya tahrip edilmiştir. Bunu unutmayalım. Cevri Kalfa'nın sadece tuğrasını kazımışlar. Ne diyeyim, elleri kırılsın.

Avrupa'da 200, 300, 400, 500 hatta 600 senelik binalar çok dikkat ve titizlikle korunmaktadır. Almanya'nın Nürnberg şehrinde 1100'lerden kalma bir birahane vardır; II. Dünya Harbi'nde yıkılan binanın rölöve planları bulunarak aynısı yapılmıştır.

İstanbul'da Son Üç Türk Evi

Avrupa medeniyeti eskiyi korur. İstanbul'da ise -mesela- üzerinde 'tepe penceresi' olan bir tek tarihî ev korunmamıştır. Sadece Boyacıköy'de Refik Bey'in Refikabad[4] diye kendisi için yeni yaptığı bina, Bağlarbaşı'nda rahmetli Asım Ülker'in yaptırdığı bir Türk evi, bir de Küçük Çamlıca'da belediye tesisleri vardır.

Biz eskiyi korumadan yenileşmek istedik. Bu çok yanlış bir şeydir. Mazi temeldir, maziyi korumazsanız hâli ve istikbali de inşa edemezsiniz. Bugün İstanbul'da 100 senelik, 150 senelik çok az sayıda ev bıraktılar; onlarda da hiç kimse oturmak istemiyor. Avrupalılar eski evlerinde otururlar. Eski binaları pırıl pırıl görünür. İçleri de öyledir.

Eski zaman binalarının çatıları çok yüksektir. Çünkü kışın çok kar yağdığından biraz yassı olursa o kar damı çökertiyordu.

Kazan'da Türk Müteahhitlerce Yapılan Bir Cami

Tataristan Cumhuriyeti'nin başkenti Kazan'da Çar Korkunç İvan'ın yıktırdığı caminin yerine Türk müteahhitlerce yeniden yapılan bir cami vardır. Tataristan da Çeçenya gibi Sovyetler Birliği yıkıldıktan sonra bağımsız olmak istemiş fakat Ruslar buna müsaade etmemişlerdir. Yine de Tatarlar yıkılmış camilerini yapacak kadar olsun hürriyet bulmuşlardır. O hürriyet şu anda her gün daha biraz azalmaktadır.

İsviçre'de Bir Lisenin Kütüphanesi

İsviçre'de bir lisenin kütüphanesine geçmeden önce bir hatıramı anlatayım: Okumaya, kitaba çok meraklı olduğum için liseye geçtiğim zaman Galatasaray Lisesi'nin müzesinin, antika kütüphanesinin anahtarını bana verdiler. Anahtar, kütüphane müdüründe, edebiyat öğretmeni Orhan Şaik Gökyay Bey'de ve bir de bende vardı.

Bir gün edebiyat hocamız Gökyay Bey, "Şevket, *koş, kütüphaneden Feridun*

4 Mimar Refik Gökhan'ın evi.

Bey Münşeâtı'nı getir." dedi. Ben o sıralar -çok mükemmel olmasa bile- kitapların isimlerini okuyacak kadar Osmanlıca öğrenmiştim. Hemen koştum gittim, kitap dolabından -kocaman bir kitaptır- *Feridun Bey Münşeâtı*'nı alıp getirdim. Hocamız sayfalarını karıştırdı. Kanunî Sultan Süleyman'ın Fransa Kralı I. François'ya yazığı nâme-i hümâyûnu okudu.

Bakın şimdi, bir lise kütüphanesinde nadir bulunan -basılıdır ama nadirdir- *Feridun Bey* Münşeâtı mevcut... O lisede bu *Münşeât* kitabından bir metin okuyacak güçte ve vasıfta bir edebiyat hocası da var... Öğrenciler içinde de o kitabın adını okuyup, kütüphaneden alıp getirecek bir tane öğrenci bulunuyordu. Bugün zannediyorum Galatasaray'da -inşallah duruyordur; bir ara kitaplarını sattılar hırsızlar, inşallah duruyordur ama- bir kütüphane var. Fakat o öğretmenler kalmadı. Galatarasay Lisesi'nde Osmanlıca bilen bir çocuk kaldı mı, onu da bilmiyorum...

İsviçre'de olduğunu söylediğim lise kütüphanesi sanki Vatikan Kütüphanesinin küçük bir örneği gibidir...

Liselerin en önemli kısmı kütüphaneleridir. Bizde yeni üniversitelerin bile çoğunun ipe sapa gelir, doğru dürüst kütüphaneleri yoktur. Bir lise kütüphanesinde çocuklar rahatlıkla kitap okuyabilmedirler...

Fransa'da Bir Katolik Kilisesi

Fransa'da -herhâlde 50'li yıllarda- bir Katolik lisesi... Öğretmen kürsüsünde de çarşaflı, tesettürlü bir rahibe... Duvarda bir haç asılı... Bu, Fransa için sıradan bir manzaradır.

Fransa laik bir ülkedir ama Katolik liselerine izin vermiştir. Devlet, bütçesinden onlara yardım eder ve her sene hazırlanan başarı anketlerinde de Katolik liseleri, -her 10 liseden 7'si Katolik lisesidir- başarılı olur.

Bu da böyle bir şey. Geçelim.

Japonya'yı Japonya Yapan Hususlar

Japonya okullarında temizlikçi, hademe vs. yoktur. Okulların her yeri ve bilhassa tuvaletleri, öğretmenler ve öğrenciler tarafından elleriyle temizlenir. Türkiye'de Etiler'de bir Japon okulu vardır, orada da böyledir. Japon okullarına ayakkabıyla girilmez, ayakkabılar vestiyerde bırakılır; patik giyilir. Hâlbuki Türkiye'de bir okulda tuvaletleri çocuklara temizletmeye kalksanız veliler gelirler, -hafazanallah- müdürü döverler, camları falan kırarlar.

Japonya'yı ise Japonya yapan hasletlerden biri okullarındaki temizlik uygulamalarıdır.

Mevlevîlikte bin bir gün çilesi vardır. Mevlevî dervişi olabilmek için Mevlevî tekkesinin mutfağında 1001 gün hizmet görmek gerekir. Mevlevî hatta yatakta bile yatmaz, ne varsa üstüne sarınır, bir köşeye kıvrılır. Sabah da erkenden kalkıp külleri temizler, ocakları yakar, bulaşıkları yıkar. Sabah namazından bir saat önce de sıcak su ile gusülhaneleri hazırlar ve helaları temizler.

Bir insan, "*Yoo ben hela temizleyemem.*" derse hemen onu kuyruğundan tutup maşayla atacaksınız. Japonlar temizliyor da sen mi temizlemeyeceksin? "*Efendim ben hela temizleyecek adam değilim.*" O zaman sen adam bile değilsin; tabiricaizse burnu büyüğün birisin. Bunu unutmayın. Bu çok ibretli bir hadisedir.

Şimdi Japonya'yı Japonya yapan çok önemli bir hadiseyi anlatacağım. Japonya 1945 yılında iki atom bombası yemişti. Bu iki bombadan biri Hiroşima'ya atıldı, diğeri Nagazaki şehrine. Japonlar bu yeni silah karşısında tutunamayacaklarını anladılar ve Missouri zırhlısında icra edilen bir törenle kayıtsız şartsız teslim oldular.

Aradan 29-30 sene geçmişti. Filipinler'in küçük bir adasında balta girmemiş bir ormanda bir Japon askerinin 1945'ten beri yaşadığı öğrenildi. Peşine düştüler fakat yakalayamadılar. Orman çok yağmurlu bir bölge, her yer ağaç, bitki, sarmaşık dolu... Japon askeri bir türlü teslim olmuyor. Nihayet onun 1945'teki teğmenini buldular. Teğmen geldi, -o da yaşlanmış; aradan 30 sene geçmiş- ve eski askerine dedi ki, "*Ben senin teğmenin filancayım, teslim olmanı emrediyorum.*" Bunun üzerine asker teslim oldu. Sonra bu adama sordular, dediler ki "*Yahu sen savaş bittikten sonra nasıl 30 sene boyunca bu ormanda tek başına yaşadın ve teslim olmadın?*" Cevap basitti: "*Bana verilen son emir, 'Teslim olmak yok!' idi.*"

Bu sembolik bir hadisedir. Hakkında, filimler çekildi, kitaplar yazıldı. Dünyanın bildiği bir hadisedir.

Japonya'yı Japonya yapan 20 kadar özellik vardır. Biri bütün okullarda, helalar dâhil temizliğin öğrenciler ve öğretmenler tarafından yapılması; ikincisi, 30 sene saklanan bu Japon askerindeki ruh sağlamlığıdır. Bu asker 30 sene nasıl saklanabilmiştir? Ordudan kalan malzemeyle yaşamış. Fakat etraf yılan, çıyan, akrep dolu, örümcekler el büyüklüğünde, yiyecek yok, içecek yok, ilaç yok... Buna rağmen bu adam 30 sene dayanabilmiştir...

İşte Japonya budur. Japonya'nın -birazdan üzerinde duracağımız- bir çay seremonisi vardır ki dört senede öğrenilir. Japonya'yı Japonya yapan şeylerden biri de odur.

Emoto'nun *Suyun Gizli Mesajı* Kitabı

Şimdi geldik Japon doktoru Masaru Emoto'nun suyun kristallerini konu alan kitabına. Emoto bir ilim adamıdır, doktordur. Suyla ilgili çeşitli denemeler yapmıştır. Özel bir metotla da suyun kristallerinin fotoğraflarını çekmiştir.

Üstünde İngilizce olarak 'sevgi' yazılı su dolu bir şişe... Bu bir şişe suya, sevgiden bahsediyorlar... Suyun yanında "*Ben bu suyu çok seviyorum.*" yahut "*Sevgi güzel bir şeydir.*" gibi cümleler kuruyorlar. Diğer bir şişede ise "*Ben seni öldüreceğim.*" yazılı...

Böyle bir deneyle ilk şişeye bakıldığında sevgi kristalleri görülüyor. Diğer şişede ise kristal çıkmıyor, çamur gibi bir şey çıkıyor. Demek ki sular insanların iyi sözlerine, kötü sözlerine, dualarına tepki gösteriyor. Bir suyun yanında küfür edin, o su bozulur. Çay içerken dedikodu edin; o çay zehir olur. "*Efendim ispat et.*" İşte söz ettiğim kitap... Türkçeye de çevrilmiştir. Doktor Emoto'nun *Suyun Gizli Mesajı* adlı kitabını alın okuyun.

Bu adam en son pilav pişirerek bir deneme daha yaptı. Japonlar pilavı biraz haşlar gibi yaparlar. İki kâse pilav... Bir kâsenin yanında "*Ben bu pilavı çok seviyorum, bu pilav büyük nimet, bu pilav ne kadar lezzetli, bu pilav şöyle iyi böyle iyi*"; diğer kâsenin yanında "*Aman bu pilavı hiç sevmiyorum, bu pilav zaten güzel pişmemiş.*" şeklinde cümleler sarf ediyorlar. Birinci pilav bozulmuyor ve üç gün kadar aynen kalıyor; ikinci pilav hemen kararıyor, küfleniyor ve kokuyor.

İşte Müslümanlar da bu gibi sebeplerle sofraya oturdukları vakit besmele çekerler.

Çay pişirirken küfür edin, çayı berbat edersiniz. Şımarık, terbiyesiz bir çocuk "*Anne bu ne be, yenir mi bu yemek?!*" dediğinde aslında İslâm terbiyesine göre o çocuğa öyle bir şefkatle tokat atmak lazımdır ki bir de yer tokat atsın. Nimete böyle söylenir mi? Söylenirse, o nimet zehire dönüşür.

Japon Doktor Emoto'nun çektiği su kristallerinin güzel resimlerini *Suyun Gizli Mesajı* adlı kitabında görebilirsiniz.

Japonya'da Sokaklarda Gezen Geyikler

Bu durum da, yine Japonya'nın özelliklerinden biridir.

Japonya'nın Nara şehrinde geyikler sokaklarda geziyor. Turistlerin, yerli halkın elinden yiyecek yiyorlar. Bizde ise böyle bir şey mümkün değildir. Çünkü birtakım ahlâksız, haysiyetsiz, vicdansız herifler bunları keser, satarlar. Halka eşek eti yedirenler geyiği hiç kaçırır mı...

Geyikler insanı ne kadar mutlu eder biliyor musunuz? Nara'da gezmeye sokağa çıktınız, cebinizde birkaç bisküvi var, geyikler geliyorlar elinizden yiyorlar... Bu aslında bir terapi, bir tedavidir.

Kolekant Balığı

Gelelim Kolekant balığına... Hint Okyanusu'nda Madagaskar Adası civarında, balıkçılar acayip bir balık keşfetmişlerdi, işte bu balık odur. Orada havalar sıcak, balık hemen bozuluyor. Bu balık uzmanlara gösterilince uzmanlar gözlerine inanamaz. 250 milyon sene öncesine ait bir balıktır bu... Fosilleri biliniyordu fakat yaşadığı bilinmiyordu. İşte 250 milyon sene öncesinde yaşayan bu balık, fosilleriyle mukayese edildi; hiçbir evrim geçirmediği ayan beyan anlaşıldı... Bu sebeple Darwinizmi yıkan bir balıktır bu. Yaratılış inancına bağlı bütün Müslümanların, Allah'a inanan bütün insanların bunu bilmesi lazımdır.

Böyle milyonlarca yıl öncesinden beri hiç evrim geçirmemiş on tane, on beş tane, çoğu deniz mahluku birtakım yaratıklar tespit edilmiştir.[5]

Piramit ile Tedavi

Piramit ile tedavi olur mu? İnterneti açıp İngilizce, Almanca, Fransızca -herhâlde Türkçe de vardır- "piramitle tedavi" diye yazın; bir yığın bilgi çıkacaktır. Gözünüz hangisini tutuyorsa okuyun.

Piramitte birtakım sırlar vardır. Marketten bir tavuk eti alın, ikiye ayırın, bir parçasını piramidin içine koyun, bir parçasını ise açıkta bırakın; beş gün sonra açıkta bıraktığınız tavuk eti kokacak, yenmez hâle gelecek, piramidin altındaki ise kokmayacak, bir nevi pastırma, kurumuş et hâline gelecektir. Bu piramidin sırrıdır.

Yatağınızın altına ölçüleri belli bir piramit koyarsanız daha iyi uyursunuz, sabahleyin zinde kalkarsınız. Tabii modern tıp bunu kabul etmeyebilir. Modern tıp yakaladı mı adamı MR'a sokar, üç tüp kan alır, bir yığın analiz yapar; ondan sonra günde yedi-sekiz çeşit hap yutturur. Daha da olmazsa yürüyerek gelen hastayı sedyeye koyar ve yoğun bakım ünitesinde komaya sokar. Hiç piramitle tedaviyi kabul ederler mi?

5 Antik Çağlardan beri dünyada var olan 12 ilginç hayvan türü için bk. https://onedio.com/haber/gunumuzde-hala-var-olan-12-ilginc-hayvan-turu-376152

Amişler Cemaati

Dünyanın en mutlu insanları Amerika'nın Pennsylvania eyaletinde özerk ve özel bölgede yaşayan Amişler Cemaati'dir. Amişler Almanya'dan Amerika'ya hicret etmiş, bir bölgede mekân tutmuşlardır. Bunlar bölgelerine elektrik sokmazlar. Tabii elektrik olmayınca motorlu vasıta, elektronik ve elektrikli eşyaları da yoktur. Dünyanın en mutlu, en sakin, asayişi en düzgün cemaati bunlardır. Biz bütün modern unsurları kabul ettik fakat asayişimiz yok, huzurumuz yok, mutluluk yok. Ben böyle medeniyeti, böyle tekniği, böyle konforu ne yapayım?

Bu cemaatin yaşantısı ibretlerle doludur. Bunlar 18. asır kıyafetleri ile gezerler. Evlenen her erkek sakal bırakır. Kadınlar çamaşırı elleriyle yıkarlar ama bundan hiç de şikâyetçi değillerdir. Yine Amişler'in ziraati atlarladır hâlâ.

Mary Baker Eddy

Mary Baker Eddy Hanım, 19. asır sonları - 20. asrın başlarında Amerika'da zuhur etmiş bir sahte peygamberdir. Ortaya "Christian Science Church" diye de bir din çıkartmıştır. Mensupları dünyada galiba 8 milyon civarındadır.

Bunların acayip inançları vardır: Tıbba inanmazlar. İçlerinde bir tane doktor yoktur, bir tane eczacı yoktur, bir tane hastabakıcı yoktur. Tedaviyi kabul etmezler. "*Allah iyidir, kötülüğü yaratmaz.*" derler.

Dinleyici: "*Hastalanınca ölüme mi terk ediliyorlar?*"

Anlatacağım, dinleyin: Bunlar tıbbı, hastaneyi, doktoru, eczacıyı reddettikleri hâlde tedavi olunan toplulukların ölüm nispetiyle bunların ölüm nispeti arasında hiçbir farklılık da yoktur. Hâlbuki ölüm oranının daha yüksek olması lazım değil miydi? İstatistik denilen bir ilim var. Bu da ibretli bir hadisedir.

Bir özellikleri de şudur: Amerika'nın beş büyük gazetesinden birini bunlar çıkartır. Adı *The Christian Science Monitor*'dür. Amerikan Başkanının masasında -Trump okuyor mu bilmem- sabahleyin onların gazetesi de bulunur. Çok ciddi gazetecilik yaparlar.

Alexandra David-Neel

Parisli Alexandra David-Neel isimli kadın Tibetçe öğrenmiş, Tibet dinine girmiş bir kimseydi. Tibet'e yabancıların girmesinin yasak olduğu bir tarihte Çin hududundan Tibetli bir dilenci kadın kıyafetiyle bütün bir yıla yakın yürüyerek, bin zahmet içinde Çin hududundan Himalayalar'daki Hindistan hududuna kadar kendisini Tibetli göstererek gezmiştir. Onun Fransızca kitabını iki kere okudum ben; o kadar meraklı ve enteresan bir şey.

Neel'in kitaplarından biri Çin, Tibet ve Hint Öğretilerine Göre Ölümsüzlük ve Tekrar Doğuş adıyla Türkçeye çevrilmiştir. Şimdi bakın, Parisli bir hanım, tek başına yabancıların girmesi yasak olan bir ülkeye gidiyor sekiz ay boyunca yürüyerek, bin tehlike içinde dehşetli bir seyahat yapıyor. Bu Avrupa'nın, Batı medeniyetinin dünyevî bakımdan üstün olan taraflarındandır. Bu kadının yaptığı, dünya çapında bir cesaret, dünya çapında bir azim, dünya çapında bir sıkıntıya göğüs germektir. Okuyan çıkarsa kitabını okumasını tavsiye ederim.

Şeyh Şamil

Şimdi gelelim Şeyh Şamil'e... Şeyh Şamil 19. asırda Kafkasya'yı kolonize etmek isteyen Çarlık güçleri ile çok mukaddes bir cihat yapmış bir şahsiyettir. Özellikleri nelerdir? Şeyh Şamil Arapçayı çok sonraları öğrenmiş fakat Arapça kitap yazacak, Arapça konuşacak kadar geliştirmişti ve din âlimi icazeti vardı. İkincisi Nakşî ve Kadirî tarikatına mensuptu. O zamanın en büyük tasavvufî şahsiyeti Hâlid-i Bağdâdî Hazretleri'nden icazet ve hilafet alarak 'şeyh' olmuştu.. Ayrıca Kafkasya Müslümanlarının başına "emîrü'l-müminîn" olarak seçilmişti. Hayatıyla örnek bir İslâm şahsiyetidir.

Bir savaşta yaralanıyor... Boylu poslu, belki 1.90 boyunda bir kimseydi; bin zahmetle yaralı olarak kaçırıyor, sarp dağların üzerindeki bir Dağıstan köyüne götürüyorlar. Orada günlerce komada kalıyor. Nihayet tedavi sonunda -o zamanın şartları altında nasıl tedavi edildiyse artık- kendine geldiği vakit ilk sözü şu oluyor: "*Namaz vakti geldi mi?*"

Şeyh Şamil, dünya için çalışmamış, Allah için yaptığı hizmetlerden dolayı da asla para almamıştır. Kendi reklamını da yapmamış, mülklerini artırıp nefsi için maddî çıkar sağlamamıştır. Yüzde yüz saf bir İslâm kahramanıdır. Bütün Müslümanlara örnek olmalıdır Şeyh Şamil.

Bazıları diyorlar ki "*Tasavvuf uyuşturur, tasavvufta cihat yoktur.*" Yâhû Şeyh Şamil'den daha büyük mücahit mi bulacaksın sen yakın dönem İslâm tarihinde? "*Tasavvuf, Müslümanları pasifleştirir.*" sözü bir hezeyandan, yalandan ve iftiradan ibarettir. Asıl bu gibi zatların ahlâkı ile ahlâklı olmamız lazımdır.

Rus Çarı onu esir aldıktan sonra kendi oğullarından birini general rütbesiyle Şeyh Şamil'e yaver olarak atamış, onu bir köşkte, bir sarayda misafir etmişti. Nihayet yaşlanmış ve Çar'a "*Artık beni serbest bırak.*" demişti.

Serbest kalınca İstanbul'a gelmiş, Osmanlı Padişahı da kendisine iltifatlarda bulunmuştu. Sonra hacca gitti. İslâm dünyası Şeyh Şamil'e o kadar hayrandı ki hacıların görmesi için Kâbe'nin damına çıkarttılar. Şimdi bu zâtın kısa bir

biyografisini, menkıbelerini mutlaka bilmemiz lâzımdır. Resûlullah Efendimiz'in, bulunduğu çağdaki vekili, halifesi ve vârisidir bu zât.

Eski Sultanahmet Cezaevi

Bu bina İstanbul'un göbeğinde eski Sultanahmet Cezaevi'dir. Kapısının üzerinde Osmanlıca bir mermer kitabe vardır; üstünde "Dersaadet Cinayet Tevkifhanesi" diye yazar. Yani "İstanbul Ağır Ceza Tutukevi". Bendeniz gençliğimde tutuklandığım vakit burada kalmıştım.

Bakın şimdi şu kapısına: Böyle bir binaya o mermerler, o süslemeler ne için yapılmış acaba? Sonuçta bu bir hapishane binasıdır. Osmanlı Devleti'nin son kamu hizmeti binasıdır. Osmanlı İmparatorluğu ölürken bile bir hapishane binasında böyle üstün bir mimari ile sanat icra edebilmiştir. Bugün Müslümanlar İmam-Hatip binası, yurt binası yapıyor, özel okul yapıyor ama şöyle bir bina yapamıyor... Bundan ibret almamamız lazımdır.

Bu hapishane binasının kitabesini basarak yaymalıyız. Kitabeyi yazan son devrin büyük hattatlarından Tuğrakeş İsmail Hakkı Altunbezer'dir. Hapishanenin bir de camii vardır. Hayatin-i Hâssa Cami-i Şerifi denilen bu camiin de böyle bir kitabesi vardı; tamir / restore edilirken onu sıvamışlardı. İnşallah açtıracağız.

Benim imkânım olsa insanları buraya götürür, seminerler düzenlerim.

Mimar Mısırlı Hasan Fethi

20. asrın on beş büyük mimarından biri de Mısırlı Hasan Fethi'dir. Avrupa'da, Amerika'da Hasan Fethi hakkında -bizim prestij kitap dediğimiz türden- koca koca kitaplar çıkartılmıştır.

Mimar Hasan Fethi'nin özelliği şudur: 3-4 bin yıl önceki Firavunlar Devri mimarisini 20. asra taşımıştır. Güneşte pişmiş kerpiçlerle harika binalar; oteller, camiler, İslâm merkezleri, meskenler, siteler yapmış; dünyanın beğendiği eserler ortaya koymuştur. Hasan Fethi'nin Firavunlar zamanının malzemesi ile Meksika'da, çölde yaptığı İslâm merkezini mutlaka görmek gerektir.

Türkiye'de mimarlık tahsil eden Müslüman gençlere soruyorum, zavallılar Hasan Fethi diye bir mimarı hiç duymamışlar... Avrupalı, Amerikalı ise bu mimarı takdir ediyor. Bizim gökdelenlerin hiçbir özelliği yoktur; gökdelen binası eskiyince hemen yıkım kararı alırlar. Ama İstanbul'daki Sultanahmet Hapishanesini kime yıkamaz. Zaten şimdi beş yıldızlı bir oteldir dünya çapında...

Çay Kültürü

"Çay kültürü" diye bir şey var değil mi? Bizde çay nasıl hazırlanıyor? Madeni bir kapta fokur fokur su kaynatılır, yine madeni bir demliğin içine bir avuç çay atılır, demliğin içine kaynayan su faşş diye dökülür, on dakika sonra bulaşık suyunuz hazırdır; afiyetle içebilirsiniz. Japonya'da ise çay pişirme, icazetli çay üstatları tarafından dört senede öğretilir.

Paris'te Çaylar Sarayı ismindeki dükkânın çaylarını da tatmak lazımdır. Orada çay setleri vardır. Bu dükkânda bazı mevsim ve yıllarda dört yüz elli çeşit çay satılır. Hem içebilirsiniz, hem satın alabilirsiniz. Gidersiniz, masaya otursunuz, katalogu getirirler size, "*378 numaralı Madagaskar çayından bir fincan rica ediyorum*." dersiniz, beş dakika sonra çayınız gelir. Beş dakika içinde ondan 50 gr, 100 gr içersiniz. Bu dükkânın şubeleri de vardır.

Bizde bu tür kültür öğeleri bitti. Kahve kültürümüz bitti, çay kültürümüz bitti, ekmek kültürü bile bitti. Sadece müstehcen resimlerle dolu gazetelerde işte filan kebap nerede yenir vs. okuyabilirsiniz. Bunlar akılları işkembelerinde kültürsüz insanların, "gurme" denilen birtakım adamların hezeyanları ve hikâyeleridir.

Japonya'yı Japonya yapan, yaklaşık 25 öğeden biri de Japon çay seremonisidir. Hiç şakası yoktur; çay hazırlanırken Japonlar biz Müslümanların namazda durdukları gibi sükûnet içinde beklerler. Hiçbir yılışıklık göremezsiniz, tebessüm dışında "hahaha" diye güldünüz mü o çay seremonisi bitmiştir. Zaten çay hazırlanırken "hahaha" diye gülen bir herifi kuyruğundan tutup sokağa atarlar. Kimonolarını giyer ve çayı öyle içerler. Bütün bunlar internetten "çay seremonisi" diye arayıp bulabilirsiniz.

Bakın, Japonya'da çay seremonisi gösterisi (Video oynuyor). Kimonolu Japonlar; 450 senelik şeceresi ve icazeti olan bir çay üstadı.... Ellerinde çok sanatlı çay fincanları var. Alüminyumdan bir demlikte Japon çayı düşünülemez. Bu, orada mantığın kabul edemeyeceği bir şeydir. Olursa zaten Japonya bitmiş demektir. Olağanüstü dikkatlerini de gördünüz. Bu bir çay seremonisidir.

Fazla uzatmayalım isterseniz. Başka resim / görüntü kaldı mı? İşte Japonya'yı Japonya yapan "bonsai" cüce ağaçlardan biri. Ufacık ağaçlar.

***

Kaç dakika oldu? (Cevap: Bir buçuk saat). Çok vaktinizi almışım. Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim. Faydam dokunduysa ne mutlu; dokunmadıysa ne fena...

Ocak 2018

KISA KISA

Sizin için seçtiğim bazı konuları çok kısa olarak arz edeceğim. Buraya bir de boş şişe getirdim, bu boş şişe hakkında da üç veya beş dakikalık bir konuşma yapacağım.

Çörek Otu Yağı

Çörek otu ölümden başka her derdin devasıdır. Müslümanın buna mutlaka inanması lazımdır. Çünkü bunu Peygamber Efendimiz söylemiştir. Müslüman olmayanlara gelince Almanya'da bir profesör, ömrünü çörekotu tetkiklerine harcamıştır. Yani mevzuu bizden daha iyi biliyor. Önümüzde böyle bir sağlık hazinesi varken halkımızın bunu bilmemesi, kullanmaması ne büyük bir eksikliktir... Çünkü sokaktaki on vatandaştan yedisi modern tıbbî tedavi ve sağlık koruma sisteminin bozukluğu yüzünden hastaneliktir.

Dünyanın En Büyük Dergisi: *National Geographic*

Size dünyanın en büyük dergisini tanıtmak istiyorum. Amerika'da çıkan *National Geographic* dergisi, kitap gibidir; roman boyundadır. Onun için okuduktan sonra saklamadığınız diğer dergiler gibi okuyup da atmak istemezsiniz. Kütüphane raflarına kolayca sığar. Büyük boy dergileri ise saklayabilmek zordur.

Ekim 1888'den beri çıkan bu dergi 17 lisan ve lehçede aylık olarak neşredilir. Yekûn tirajı 28 milyondur. Başucu kütüphanemde 1957 tarihli bir nüshasını buldum. İster inanın, ister inanmayın, içindeki yazıların yarısı bugün hâlâ geçerli ve faydalı yazılardır. Onları günlerce okuyarak eğleniyor ve yararlanıyorum. İngilizce nüshaları; Amerika, İngiltere, Kanada, İrlanda, Güney Afrika, Pasifik nüshaları olmak üzere yedi tanedir. Fransızca olarak Fransa ve Kanada Fransızcası ve -galiba şimdi artık çıkmayan- Belçika Fransızcası nüshaları vardır. Eskiden Kadıköy vapurunda bunlar gün boyu satılırdı; şimdi gelmiyor

Türkiye'ye. Dolayısıyla ben de okuyamıyorum, Zaten fiyatı da çok pahalandı.

Türkiye'de yazık ki böyle bir dergi çıkartamıyoruz. 17 lisan ve lehçede çıkıyor demiştim. Aslında bu derginin Türkçe nüshası da olabilirdi. Fakat bütün dünya az okuyor ama Türkiye şu anda hemen hiç okumayan bir ülkedir. Bu bir felakettir... Okumanın yerini televizyon aldı; cep telefonu aldı; cahillik aldı.

Benim hayalimde hep böyle bir dergi çıkartmak olmuştur. İslâmî - dinî bir dergi değil, İslâmiyet'e aykırı içerik olmamak şartıyla bir sanat, kültür dergisi...

Bahsettiğim dergiyi okurken rastlamıştım: Bir karı-koca yelkenliyle Havai Adası'ndan çıkıyorlar, birlikte denizde gezintiye başlıyorlar. Fakat o sırada motorları ve telsizleri bozuluyor. Akıntıya kapılıp 21 gün gidiyorlar.. Bunu anlatıyor mesela. İnanır mısınız, çok meraklı bir üslupla anlattığı için yazıyı bırakamıyor, sonuna kadar okuyorum ve ibret de alıyorum.

Maliyeci ve Maarifçi Raşid Erer, Öğretmen Enver Tekand

Raşid Erer Bey, benim ortaokulda tarih öğretmenlerimden ve eski nazırlardandır (nazır: bakan). Üç ayrı sahada nazırlık yapmıştır: 1919-1922 arasında iaşe nazırlığı, maliye nazırlığı, maarif-i umumiye nazırlığı yani milli eğitim bakanlığı... Bu kadar önemli bir şahsın bir ortaokulda tarih öğretmenliği yapması da şaşılacak bir şeydir aslında...

Raşid Bey anadili gibi Fransızca bilirdi. Türkçesi harika bir Türkçeydi. Meşhur *Kāmûsu'l-A'lâm* müellifi Şemseddin Sâmî'nin de damadı idi. Böyle bir öğretmen... Pedagojik formasyonunun yüksekliğine dair bir örnek anlatmak isterim.

1947 yılında bir gün kürsüde harikulade ders anlatıyor. Bizler 13-14 yaşlarında ortaokul çocuklarıyız. Sınıfta sinek uçsa duyulur, öyle sessiz bir biçimde öğretmenimizi dinliyoruz. Dersin ortasında birden kalktı, basamaklardan indi. Meşhur şapkasını başına geçirip şemsiyesini aldı; gidiyor... Biz çocuklar "*Hocam ne oldu, nereye gidiyorsunuz dersin ortasında?*" diye bağırmaya başladık. Bize doğru döndü, parmağını uzattı; "*Ben buraya Galatarasay efendilerine ders vermeye geliyorum, tulumbacılarla işim yok!*" dedi. "Tulumbacılar" tabiri "sokak serserisi" manasına geliyor. Bu sefer biz daha fazla meraklandık. "*Hocam ne oldu, ne yaptık?*" diye merak içinde soruyoruz ama nafile...

Bize sonradan söyledi: Meğer arka sırada oturan, şehir kültürüne yeterince sahip olmayan, taşra kültürlü bir arkadaşımız derste parmaklarını çıtlatmış! Hoca bu sebeple kızıp sinirlenmiş ve sınıfı terk etmiş... Ben o zaman on dört yaşındaydım. Topluluk içinde parmak çıtlatmanın eski Osmanlı ve İstanbul terbiyesine göre çok ayıp bir şey olduğunu o zaman öğrendim. Bir de Allah'a

şükürler olsun ben mafsallarımı çatır çatır çatlatamıyorum, bazı vücut yapıları buna müsait değil. Fakat bazen böyle okumuş efendiler ziyarete geliyor; "çat çat çat"... Bir şey de söyleyemiyorum; ben Raşid Bey değilim, o adam da on dört yaşında ortaokul çocuğu değil... Döver beni bir şey söylesem (gülüşmeler).

Raşid Bey'in anonim şirketler hakkında da Fransızca bir kitabı vardır. Yakın tarihimizi çok iyi bilen bir kimseydi.

Lise 1'de bir başka tarih öğretmenimiz daha vardı; adı Enver Tekand'dı. Ben ön sırada otururdum; bir gün derste Millî Mücadele tarihini anlatıyordu. Dedi ki "*Çocuklar, ben ilk Büyük Millet Meclisinde Aydın milletvekiliydim. Bazı aylar maaşımızı çil çil Rus altınıyla alırdık.*"

Görüleceği üzere bu öğretmenimiz yakın tarihi yaşamış bir kimseydi; hem de nasıl yaşamış...

Şimdi 1 milyon 200 bin öğretmenimiz var; hepsine hürmet ederim, saygıya layık insanlardır. Fakat öğretmenlik mesleğine, eğitim mesleğine değer vermediğimiz için onların bir kısmını iyi yetiştiremedik.

"Musevîlik ve Yahudilik Siyonizmi Reddeder"

Bir Yahudi hahamını sokakta pankart açmış "*Musevîlik ve Yahudilik siyonizmi reddeder*"; yani siyonist devlet İsrail'e hayır derken gördünüz mü? Bir Filistinli değil, bir Yahudi hahamı söylüyor bunu... İsrail'e ve siyonizme son derece muhalif olan birkaç Yahudi cemaati vardır: Biri "Yeşurun", diğeri "Neturei Karta".

Bu Yahudiler İsrail'i tanımıyor, İsrail Devletine vergi vermeyi reddediyor, orada askerliği de kabul etmiyorlar. Türkiye'deki İslâmî, millî medyanın bunları nasıl görmediğini, bunlardan nasıl yararlanmadığını da havsalam almıyor. Çünkü bunu söyleyenler Yahudidir. Kendi mahallelerinde çok dindardırlar; hanımları için otobüsleri bile ayrıdır. Şimdi bunlar en son İsrail'in Kudüs'ü 'ebedî başkent' ilan etmesini de büyük protestoyla karşıladılar. Bir gazetecinin "İsrail devleti ne olacak şimdi?" şeklindeki sorusuna "*Yıkılsın.*" diye karşılık veriyorlar. "*Filistin, Filistin halkınındır.*" diyorlar. "*Peki burada bu kadar Yahudi var, onlar ne olacaklar?*" denince de Hahamın cevabı şu oluyor: "*Filistinliler ne kadarına isterlerse izin verir tutarlar, diğerlerini sürsünler.*"

Burada iki ibretlik hadise vardır. Yahudilerin içinde birtakım hahamların siyonizme ve İsrail'e muhalif olmaları birinci ibretlik hadisedir. İkincisi ise çok üzücüdür ki Müslümanların bunlardan yararlanamamasıdır. Bunlar İsrail aleyhinde oldukları için İran'a çok sık giderler. Ama Müslüman kamuoyu bunlarla çok ilgilenmez.

Busbeck ve *Türk Mektupları*

16. asırda yani 1500'lü yılların ikinci yarısında Avusturya İmparatoru Ferdinand İstanbul'a Fransız asıllı Busbeck adlı bir elçi gönderiyor. *Türk Mektupları* diye de bir kitabı vardır. Bu adam İstanbul'dan lâle soğanları alıyor. O zaman Avrupa lâleyi tanımıyordu; Avrupa'ya ilk defa o götürüyor.

Şu an soğanları Türkiye'den gelen lâlelerle Hollanda her yıl bizim bütçemiz kadar para kazanıyor. Biz ise lâleciliği bırakmışız. Çünkü bizim için önemli olan cep telefonları, Batı'ya ait saçma sapan bazı şeyler... Bize ait olan şeyleri yitirmişiz.

Busbeck'in mektuplarından size bir pasaj aktarmak istiyorum. Bu zât İstanbul'a o zamanın şartlarında atlarla, çok zor bir yolculuk sonunda ulaşıyor. Fakat Padişah'ı Dersaadet'te bulamıyor. Doğu seferine çıktığını öğrenince Anadolu'ya geçiyor ve Padişahı Amasya'da buluyor. Padişah otağ-ı hümayunda (saray gibi bir çadır) kendisini karşılıyor. Busbeck bu hadiseyi şöyle tasvir etmiştir: Padişahın sağında ümerası, solunda ulema var (büyük din adamları, büyük bürokratlar, büyük kumandanlar). Hepsi heykel gibi sessizlik içinde... "*Düşündüm ki bu karşımdaki dünyanın en büyük devletinin bürokratları ve âlimleridir. İçlerinde, bulunduğu makama kendi ehliyet ve liyakatiyle gelmemiş bir tek kimse yoktu.*" diyor. Sonra kendi sistemlerine (Avusturya) sözü getiriyor: "*Bizde asilzadeler, kıymetleri olsun olmasın, yükselirler.*"

Necmeddin Okyay

Necmeddin Okyay, 20. asırda bir İstanbul camiinde imamdı. Bu cami imamı eski tabirle "hezarfen", yani "bin sanattan anlayan" bir din adamıydı. Hem cami imamı, hem çağının en büyük talik hattı üstadı, hem de ebru sanatında çığır açmış bir kimseydi. Ayrıca "Okyay" soyadından da bellidir ki okçulukla uğraşırdı ama uzmanlık sahası bu değildi. Toygartepe'deki ahşap evinin büyük bahçesinde 400 çeşit gül yetiştirirdi. Güllerin Latince isimlerini bilen bir kimseydi.

Bu bir cami imamıydı. Aslında imamlar namaz kıldırma memurları değildir. Müslüman toplumda imamlar namaz kıldırma memuru derecesine düştü mü o toplum bitmiştir, batmıştır. "İmamlar geçimlerini temin etmek için maaş alabilir." fetvası verilmiştir ama "imam" kelimesi Arapçada "önder" demektir.

Önderlik yapacak zat Necmeddin Okyay gibi olmalıdır. Zamanın en ünlü üstatları bile onu ziyaret ederdi. Kendisi onlara denkti ve bazen de onlardan daha yüksekte bir insandı.

Ürineterapi

Geçenlerde televizyonlarda -maalesef işin içine şarlatanlık, soytarılık karıştı- Yıldız Teknik Üniversitesi profesörlerinden biri bir şişeye deve idrarı koymuş -ben görmedim anlattılar- çıkmış, "*Hadi için bunu!*" demiş... Maksadı Resûlullah'ın Sünnetini inkâr etmek...

Altı Sahih Hadis Kitabı'ndan Tirmizî'de şöyle bir hadis vardır: Resûlullah Efendimiz bir hastalığın tedavisinde, çok temiz bir çöl bölgesinde otlayan dişi develerin idrarını ilaç olarak gösteriyor. İşte bu prefesör, aklınca bunu kötü göstermek istiyordu. Hâlbuki bu tedavi usulü bütün dünyada "ürineterapi" diye biliniyor. Kanser gibi hastalıklara bile insanın kendi idrarı ilaç olabiliyormuş. Bir Müslüman, Resûlullah Efendimiz bir şey söylüyorsa; o da sahih bir rivayet olarak bize ulaşmışsa, onu kesinlikle inkâr etmez.

Doğan Yayıncılık bundan 20-25 sene önce yabancı dilden bir kitap tercüme etmişti. Bu kitap vesilesiyle bütün Türkiye ürineterapiden bahsetmişti. Hâlbuki bizim modern tıpçılarımız bunu kabul etmiyor. Yan tesiri faydasından daha fazla olan saçma sapan ilaçlar yuttururlar da bunu görmezden gelirler... Türkçeyle de yeterli bilgi var ama merak edenlerden İngilizcesi olanlar, "urine therapi" = "idrarla tedavi" diye bakıp çıkan metinleri okuyabilirler.

Efendim, bu terapiyi sakın kendi kendinize uygulamayın; muhakkak uzmanını bulmalısınız. Bardağa idrarını koyup içmek yok; öyle tedavi olmaz. Ben on gün önce, iki gece üst üste uyuyamadım. Biraz düşününce fark ettim ki ön cebime ametist tespih koymuştum; işte o uyutmadı, kalbime vurdu. Ben iki gün cebimde unutmuşum. Oysa doktor söylese "Onu beş dakika koyacaksın cebine." diye...

İdrar tedavisiyle ilgili -bu tedavinin mucizeleri hakkında diyelim- birkaç kitap da vardır.

Son Devrin Şeyhlerinden Muzaffer Ozak Efendi

Yakın çağın şeyhlerinden Muzaffer Efendi aynı zamanda "Sahaflar Şeyhi"ydi. Muzaffer Hoca "*Oku anla; anlamakla kalma âmil ol; yap ama yapmakla da kalma, ihlas ile yap.*" derdi.

Muzaffer Hoca'nın Sahaflar Çarsısı'ndaki dükkânına ben çok giderdim. Ayrıca Karagümrük'te de Cerrahî Tekkesi şeyhiydi. Cuma günleri Kapalı Çarşı Camili Han diye bir camide cuma hutbesi okurdu. Diyanet camii değil de özel bir camii olduğu için burada hutbe okuyabiliyordu. Yoksa diyanet izin vermezdi. Onun kadar güzel cuma hutbesi okuyan çok az kimse gördüm. Liseli, üni-

versiteli birçok talebe götürürdüm oraya. Camiden çıktıktan sonra ilk sözleri, "*Ağabey, aman haftaya tekrar gelelim. Ne güzel hutbe okudu Muzaffer Hocaefendi.*" şeklinde olurdu.

Bu zâtın çok hizmeti olmuştur. Dünya çapında bir tarihçi olan Halil İnancık İngilizce bir kitapta; "*Chicago Üniversitesinde 13.5 sene tarih hocalığı yaptım. Bu 13.5 sene içindeki en önemli hadise Şeyh Muzaffer Hoca'nın gelip Üniversite kilisesinde zikrullah yapması oldu.*" diyor. Çok gayrimüslimin de hidayetine vesile olmuştur, Allah rahmet eylesin.

Şimdi bu devirde de birtakım şeyhler var. İsim vererek saygısızlık etmek istemem ama Muzaffer Efendi gibisi az bulunur. Onun özelliklerinden biri de müritlerinden para toplamamasıydı. Çok olmasa bile bir serveti vardı ve tekkenin masraflarını da bizzat karşılardı.

50'li Yıllardan Günümüze Güney Kore

Bir dere kenarı, yıkık bir köprünün ayakları duruyor... Etraftaki evler tam bir rezalet, sefalet manzarası arz ediyor. 50'li yıllarda Güney Kore'nin başkenti Seul'den bir manzara... Ama şimdi gidin tanıyamazsınız; korkunç bir bayındırlık var.

Kore 1950'lerden bu yana dehşetli bir kalkınma sergilemiştir. Otomobil sanayiinde, elektronik konusunda Samsung ile dünya devleriyle rekabet edebiliyor. "Kalkınma"ya örnek olarak gençlerimizin bu tür Güney Kore manzaralarını karşılaştırmalı olarak görmelerini tavsiye ederim.

Ingvar Kamprad

Son on gün içinde dünyanın 100 büyük zengini listesinde ismi geçen İsveç "İkea" firmasının sahibi Ingvar Kamprad 91 yaşında vefat etti. Bu zât doların milyarlarıyla zengin biriydi. İşte bu adamın iki menkıbesini anlatacağım size.

Beş yaşında bir çocukken ve daha okula falan gitmiyor, paytak paytak yürüyorken sokaklarda kibrit satmaya başlamış ve bu zenginliğe erişmiştir.

İkinci menkıbesi şudur (bunu çok yazdım): Bundan 15 sene kadar önce bir toplantıda bir gazeteci kendisine soruyor: "*Beyefendi otomobiliniz eski değil mi?*" "*Hayır*" diyor "*Benim otomobilim 16 senelik bir Volvo'dur, niçin eski olsun?*"

Hakiki zengin budur. Zengin olunca kuduran, yok efendim klozetini altın kaplatan, jet uçağıyla birtakım maskaralıklar yapan, bir milyonluk Porsche'siyle hız denerken kaza yapan adamlar hakiki zengin değildir.

Ingvar Kamprad'ın bu iki menkıbesini unutmayın. Beş yaşındayken kibrit satmış ve bugün dünyanın 100 zengini listesinde... Otomobili 16 senelik ikinci el bir Volvo... Zenginlik gururla, kibirle şımarıklıkla, soytarılıkla olacak bir şey değildir. Zengin, servetiyle kültüre, insanlığa hizmet edecek, örnek bir insan olmalıdır.

Ikea'nın sahibinin bizde bile iki tane mağazası var biliyorsunuz: Biri bu yakada, diğeri Ümraniye'de. Devlet ve belediye ihaleleriyle zengin olmuş biri değildir. Alnının teriyle zengin olmuştur.

Cep Telefonu ve Kalem

Cep telefonlarının son çıkan modelleri 6 bin liradır. Kaliteli bir dolma kalem ise 2800 lira... Cebinde 6 bin liralık telefon var, ön cebinde hiç kalem yok veyahut 2 liralık kalem var. Böyle saçmalık olamaz.

Medenî, kültürlü insanın ciğerinin kaç para ettiği cebindeki kalemden anlaşılır, telefondan değil.

Son Halife Abdülmecid Efendi

Türkiye'de Müslümanlar Son Halifeyi genellikle tanımazlar. Müslümanların son halifesi Abdülmecid Efendi'ydi. 1922'de Ankara'daki Büyük Millet Meclisi tarafından halife seçilmişti. Sadece dinî bakımdan liderdi. 1924'de de insan haklarına aykırı olarak ülke dışına sürülmüştür.

Abdülmecid Efendi büyük bir zattır, sanaktkârdır. Tabloları, besteleri vardır. 1944'te Paris'te bir sokaktaki konağında vefat etmiştir. Türk Hükümeti cenazesini kabul etmediği için senelerce Paris'te bir camide bekletilmişti. Nihayet Türk Hükümeti cevap vermeyince Medine'ye götürülmüş, Resûlullah'a komşu bir şekilde defnedilmiştir.

İstanbul Erkek Lisesi Talimatnamesi

Eskiden adı "Numune-i Terakki" olan lise, şimdi İstanbul Erkek Lisesidir. Bu lisenin talimatnamesinin 4. Maddesi şöyleydi: "*Talebenin salavât-ı mefrûze-yi edâ etmeleri mecburî*dir." Yani "Bütün talebelerin farz namazları kılmaları mecburidir."

Osmanlı Devleti liselerde bile talebeye beş vakit namazı kıldırıyordu. Biz bugün imamların mektebinde bile bunu yapamıyoruz. İbret almamız lazımdır.

Geçen yaz 15 yaşında İmam-Hatipte okuyan bir çocukla tanıştım (ZKSM'ye

geliyor, sarışın, ismi İbrahim). Ona "*Okulda namaz kılanlar kaç kişidir?*" dedim; "*Yüzde ikiyi, üçü geçmez.*" dedi. "*Sen kılıyor musun?*" dedim; "*Ben de kılmıyorum.*" dedi...

Mahir İz Beyefendi

Mahir İz Beyefendi -Allah rahmet eylesin- edebiyat öğretmeni idi. Ben ondan okumadım, kendisiyle liseyi bitirdikten sonra tanıştım.

1968'de Türkiye'yi terk etmiş ve bir daha altı sene dönememiştim Türkiye'ye. Bundan sonraki on yedi sene boyunca Mahir İz Bey'e gidip geldim. Bu zâtın babası Medine'de kadılık yapmış, çocukken kendisi de orada bulunmuş. Bu zâtın yirmi beş kadar keramet ve menkıbesi var. Ben iki tanesini anlatacağım.

On yedi sene boyunca bana çok yakınlık göstermişti. Ankara'dayken bana bir sürü mektup yazdı, mektuplaştık kendisiyle. Fakat bu on yedi sene zarfında şu özelliğinden hiç bahsetmemişti: Meğerse hem anne, hem baba tarafından "seyyid" imiş. Hakiki seyyid olduğu için bir kere bile söylemeye gerek duymamıştır.

Bu zât kirada oturur, sadece maaşıyla geçinirdi. O zaman öğretmen maaşı da bugüne nispetle daha azdı. Maaşını alır almaz kırkta birini kimse görmeden yakınlarından birine verir, sadaka olarak dağıttırırmış. Kimse bilmezdi; ben de çok sonra öğrendim.

Genç bir öğretmen, Türkçesi çok kuvvetli, yazısı da kuvvetli olduğu için Millet Meclisi'nde zabıt kâtipliği işine yerleştirmişler. Gizli celseleri, her şeyi bizzat görmüş, yaşamış bir kimseydi.

Dayılarından biri şeyhülislâmlık yapmıştır. Etrafımızda Türkçeyi onun gibi kullanabilen, Türk edebiyatına vâkıf böyle bir adam zor bulunurdu. Çok adam yetiştirmiştir, Allah rahmet eylesin. Maalesef Sahrayıcedit Kabristanındaki mezar taşını siyah boyayla boyarken berbat etmişler.

Bulursanız hatıralarını okuyun; *Yılların İzi*.

İskilipli Atıf Efendi

İskilipli Atıf Efendi, -maalesef avukatı olmayan, Yargıtay'a müracaat hakkı olmayan biri olarak- İstiklal Mahkemelerince idamına hükmedilmiş ve bir iki gün sonra da paldır küldür asılmış bir şahsiyettir.

İskilip Belediyesi çok hayırlı bir hizmet yaptı. Hoca'nın mezarı kaybolmuştu ama son şahitler kabrini buldular. Allah bilir, cenazesini yıkamamışlar, na-

mazını da kılmamışlar ve bir çukur kazıp atmışlardır. İşte Belediye sayesinde merhum İskilipli Atıf Efendi'nin kabrini Ankara'da bulunup İskilip'e nakledilmiştir. Üzerine güzel de bir külliye yapılmıştır.

Arthur Wagner

"*İslâmlaşmayı durdurun diyorlar.*" cümlesi bir zamanlar Almanya'da ünlü bir seçim afişiydi. Bunu hazırlayıp kullanan da Arthur Wagner isimli İslâm düşmanı bir politikacıydı. İşe bakın ki bu adam Müslüman oldu. "*Arthur Wagner İslâm'ı kabul etti*" haberlerini internetten de bulabilirsiniz.

Wagner anti-İslâm politikacısıydı. Bir İslâm düşmanı politikacı da Hollandalı Arnoud van Doorn'dur. Wagner afiş yaptırmış, Van Doorn film çevirmiştir İslâm aleyhinde. Fakat o da oğluyla birlikte Müslüman oldu. "*Ben İslâm'a girdim ve İslâm'ı seçtim.*" şeklindeki beyanatı basında yer almıştır.

Erbilli Esad Efendi

Meşhur Nakşibendî Şeyhi Erbilli Esad Efendi, zavallı adam Erenköy'de oturur, hiçbir şeye karışmazdı. Jandarmalarla aldılar, Menemen'e götürdüler. Orada öldü. Maalesef cenaze namazını da kıldırtmamışlar. Oğlu da şeyhti; fakat onu astılar.

Köprübaşı'nda yürürken çekilmiş bir fotoğrafı vardır. Carl Vett adlı bir Danimarkalı, Esad Efendi'nin yanında birkaç sene kalmış ve hatıralarını yazmıştır. Eski şeyhler, edebiyatta, kültürde çok yüksek insanlardı. Esad Efendi'nin meşhur bir gazeli vardır. Bekir Sıtkı Sezgin o gazeli bestelenmiş şekliyle okumuştur. Bendeniz de çok sevdiğim için o gazeli bir hattata yazdırmıştım ama tezhibini yaptıramadım.

"Gel Keyfim Gel"

Necmeddin Okyay Efendi, ebrularından birinin içine "*Gel keyfim gel.*" cümlesini yazmıştır. Böyle bir levhayı bulup, çerçeveletip duvarınıza asarsanız eviniz keyiflenir. Yazıdan anlayan biri onun hatlarına baktığı vakit âdeta baygınlık geçirir; "*Beni tutun.*" der. Ama Türkiye'de tarihî ve kültürel kopukluklar dolayısıyla o zevk, o kültür nadiren istisnai insanlarda kalmıştır.

Süheyl Ünver

Burada tıpta okuyan kimse var mı? Yok. Ben tıplı bir öğrenci gördüğüm vakit ona çok acıyorum ve *"Sen tıbba gitmekle harcandın. Bir tek kurtuluş yolun kaldı; eğer Süheyl Ünver gibi bir doktor olabilirsen paçayı kurtardın."* diyorum.

Süheyl Ünver de Necmeddin Okyay gibi hezarfen bir insandır. Tıp doktorudur, üç çeşit hattan icazeti vardır. Araştırmacıdır, tıp tarihçisidir. Tasavvuf tarafı da olan bir kimsedir. Bürosu bir müze gibiydi.

Hakkında Profesör Dr. Ahmed Güner Sayar bir kitap yazdı: *A. Süheyl Ünver (Hayatı-Şahsiyeti ve Eserleri) 1898-1986*... Ötüken Yayınlarından. Kitap biraz pahalı ama gençlerin mutlaka okumasını tavsiye ediyorum. Ben bir ara birkaç nüsha aldım ve bazı gençlere hediye ettim. Urfa'da doktor olan Burak Bey'e de bir tane verip okuttum. Kitap aynı zamanda yakın tarihimizin kültürüne dair bir hazinedir.

Avram Galanti ve Arap Harfleri

Galanti, İstanbullu Yahudi bir profesördür. Bu zât hakkında bir makale yazdığım için iyi hatırlıyorum; Eski İbranice, Aramî lisanı, eski Ermenice gibi on küsur lisanı biliyordu. Bu adam Musevî bir vatandaşımızdır. 1926'da bir kitap yayınlamıştı: *Arabî Harfleri Terakkimize Mani Değildir*. Yayınlandığında daha henüz alfabe devrimi yapılmamıştı. Kitapta bu konuya değinmiş, önden karşı çıkmıştı. Ben o kitabı Latince harflerle bastırdım fakat hâlâ bitiremedim. Satılmıyor... Çünkü Müslümanların böyle bilgilere ihtiyacı yok...

Bu zât Türkiye'nin en büyük bilinmeyenleri olan Pakraduniler hakkında da Fransızca bir kitap yazmıştır. Bütün İstanbul kütüphanelerinde Galanti'nin o kitabını aradık, bulamadık. Berlin'de Cüneyt Bey var -hukuk talebesi- Prusya Devlet Kütüphanesindeki nüshasının fotokopilerini gönderdi. Sonra Ankara'da Genelkurmay Kütüphanesinde bulduk. Tekrar ediyorum; Türkiye'nin en büyük, en gizli bilinmeyenleri Pakradunilerdir.

Pakraduniler üç kimlikli gizli bir cemaattir. Dışta Müslüman görünüyor; altında Ermeni; en altında da Yahudi kisvesi var.

Cezayirli Emir Abdülkadir Hazretleri

Emir Abdulkadir Hazretleri 19. asırda Cezayir'de Fransızlarla 18 sene mücadele etmiştir. Bu zâtın üç özelliği vardır:

1. Din ulemasındandır. Yani medreselerde din ilimi tahsil etmiş, fakih olmuştur.
2. Tarikat ehlidir.

3. Fransızlar Cezayir'i istilaya başlayınca kabileler kendisini emirü'l-mü'minîn olarak seçmişlerdir.

18 sene mücadele etmişti. En son Fas Kralı kendisinden korktu ve ona cephe aldı. Sonunda Fransızlar Emir Abdülkadir'i esir aldılar. Fransa'da bir şatoda ailesiyle birlikte hapsedildi. Sonra Fransa İmparatoru II. Napolyon Türkiye'ye gitmesine izin verdi. Padişah önce kendisine Bursa'da çiftlik verdi ve fakat Bursa iklimi bünyesine uymayınca Şam'a gitti.

Emir Abdülkadir'in Arapça çok kitabı vardır. Bir kısmı Fransızcaya da çevrilmiştir. Örnek bir Müslümandır. Din için ihlâsla ve sadece Allah rızası için çalışmıştır. Bazı ukala tipler "*Tarikatlar ve cemaatler Müslümanları pasifize eder; onlar cihat yapamaz.*" gibi hezeyanlarda bulunuyorlar. Bu sözlerin yalan olduğunu gösteren şahitlerden biri de Emir Abdulkadir'dir.

19. asırda İslâm bayrağını şerefle dalgalandıran iki büyük zat vardır: Biri Kafkasya'da Şeyh Şamil, diğeri Cezayir'de Emir Abdulkadir. İkisi de şeyhtir.

Ekmek

Geldik ekmeğe... Ekmek Allah'ın çok ulu bir nimetidir efendim. Eskiden -bundan 100 küsur sene önce- okumuş, kültürlü Osmanlılar "ekmek" demezlerdi; "nân-ı aziz" derlerdi. "Nân" Farsçada ekmek demektir. "Nân-ı aziz" ise "aziz ekmek"...

Bir sofra düşünün... Öyle dayalı döşeli bir sofra ki ortaya tepsi içinde fırından yeni çıkma kızarmış bir kuzu konulsun; içi de iç pilavıyla dolu olsun... Ondan sonra o nefis tereyağlı böreklerle dolu, akıl almaz zenginlikte bir sofra... Şimdi o sofrada en kıymetli şey nedir? Kuzu dolması değildir efendim, -o da Allah Teâlâ'nın bir nimetidir, şükre layıktır- ama o sofrada en ulu nimet ekmektir. Tabii beyaz ekmek olmamak şartıyla.... Çünkü ekmeğin yanında birkaç zeytin, biraz peynir, yarım domates, yarım elmayla tam bir beslenme sağlanır. Kuzu dolması ise lükstür, herkes yiyemez.

Bugün Türkiye'de 4-5 milyon ekmek çöpe atılıyor. Böylece bu aziz nimete büyük küfranda bulunulmuş oluyor. "*Bundan ne çıkar efendim?*" diyebilirsiniz... Hiç belli olmaz; günün birinde bir sille, bir tokat gelir, tepetaklak olur cemiyet... Ekmeğe mutlaka hürmet edilmelidir.

Küçükken nüfus cüzdanlarımızda bir yığın damga vardı; "*1943 Şubat ekmek karnesi verildi.*" gibi... 1945'e kadar ekmek, karneyle veriliyordu. Bir dilimi bırak, bir lokma ekmeği ziyan edemezdik. Şimdi hemen "*Bu ekmek bayatlamış, at çöpe!*" diyorlar. Bu Allah'ın ulu nimetine karşı büyük bir saygısızlıktır,

büyük bir nankörlüktür. Allah'ın nimetlerine şükretmeyenler, israf edenler o nimetlerden mahrum kalırlar.

Benim tavsiyem, beyaz ekmek yemeyin. En ucuz sağlıklı ekmek Belediyenin kepekli ekmeğidir. Çok kaliteli ekmekler de var; küçücük bir ekmek 20 TL, fakat onu herkes alamaz. Belediyenin ekmeği ise hem kaliteli hem ucuzdur.

Şeyhülislâm Mustafa Sabri Efendi

20. asırda Türkiye İmam Gazâlî ayarında zirvede iki büyük din âlimi yetiştirmiştir. Bunlardan biri Şeyhülislâm Tokatlı Mustafa Sabri Efendi'dir. İkincisi Şeyhülislâmlıkta ders vekili, yani medreselerde yardımcı hoca Düzceli Muhammed Zâhid el-Kevserî'dir. İkisi de -Lozan Anlaşmasında Türkiye'den sürgüne gönderilecek olanlar 150 adetle sınırlandığı için- "Yüz Ellilikler" şeklinde tabir edilen bir kanun maddesince Türkiye'den sürülenlerdendir. Bu iki zat Türkiye'ye bir daha dönemediler. Af çıktığı hâlde yine de dönmediler. Türkiye'ye döneriz de bize zorla şapka giydirirler endişesiyle dönenemediler. Bunlar masonik yenileşmeye karşı çıkmışlardı.

Gurbette bin sıkıntı içinde, doğru düzgün kimliği, pasaportu dahi olmamasına, geçim kaynakları son derece zayıf olmasına rağmen koca koca eserler yazarak hizmet ettiler. Onlara Allah rahmet eylesin. Herkes de bunları bilsin.

Eski ulemamızın kudretine bakın ki bunlardan Mustafa Sabri Efendi, Mısır gibi Arap edebiyat ve kültürünün çok yüksek olduğu bir ülkede fasih Arapçayla dört ciltlik bir kitap kaleme almıştır: *Mevkıfu'l-Akl ve'l-İlm ve'l-Âlem* adındaki bu eser karşısında Arap edipleri bile gık diyememişlerdir.

Senegal

Efendim Afrika'nın batı sahillerinde Senegal isimli bir ülke var. Halkının yüzde 90'dan fazlası Müslümandır. Senegal'in şöyle bir özelliği daha var: Bir tarikat devletidir. Burada iki ayrı tarikat vardır: "Ticanîlik" ve "Müridizm"...

Müridizm tarikatinin merkezi Tuba şehridir. Orada büyük camileri vardır; mensupları senede bir oraya ziyarete giderler. Cumhurbaşkanı, başbakan, bakanlar, valiler, genelkurmay başkanı, üniversite rektörleri ya Müridizm tarikatinden veya Ticanîlik tarikatindendir.

Aslında bu durumu incelemek lazımdır... Bu asırda tarikat esasıyla bir İslâm ülkesi yönetilebilir mi? Ülkede anarşi filan da yok; o kadar istikrarlı bir bölge. Arzu eden varsa ve yabancı dili de yeterliyse internetten bakabilir.

Yahova Şahitleri ve *Gözcü Kulesi*

"Yahova Şahitleri" denilen din, 19. asırda Amerika'da Charles Russel isimli kumaş tacirinin ortaya çıkardığı bir dindir. *Gözcü Kulesi* (*Zion's Watch Tower and Herald of Christ's Presence*) adlı, bu dinin nâşir-i efkârı yani resmî dergisi olan bir yayınları da vardır.

Yahova Şahitleri bizim ülkemizde de bulunuyor. Dünyanın 160 küsur ülkesinde dinlerinin propagandasını yapabiliyorlar. Dünyadaki nüfusları 10 milyonu geçmiyor.

Gözcü Kulesi her ay 113 lisanda çıkar. Derginin Türkçe nüshası da vardır. Yekûn tirajı 100 milyon adettir. Biz Müslümanlara göre bâtıl bir dindir ama bakın onlar kendi bâtıl dinleri için nasıl çalışıyorlar... 1,5 milyar İslâm âlemi ise keyfine bakıyor.

Bugün Türkiye'de İslâmî kesim tarafından irili ufaklı belki bin tane dergi yayınlanıyor. İmam-Hatipler bile kendi dergilerini çıkartıyorlar. Ama Yahova Şahitleri, 113 lisanda her ay 100 milyon adet dergi basıyorlar. Biz Müslümanlar ise kendi hak dinimize, bunların bâtıl dinlerine yaptıkları hizmetlere nispetle onların binde biri kadar bile hizmet etmiyoruz.

Düşünün, Yahova Şahitleri bir huzurevine bile gidip propaganda yaparlar: "*Seni hakka, ebedi saadete çağırıyorum.*" deyip Yahova Şahitliğine davet ederler.

Bir katılımcı: "*Bundan birkaç sene önce bir amcayla tanışmıştık. Bana bu dergileri gösterdi. Sizin bahsettiğiniz gibi Yahova Şahitleri'nin çalışmalar yaptığından bahsetti, ben çok etkilenmiştim.*"

Bu da ibretlik bir hadisedir.

Camilerimiz ve Altın Oran

İstanbul'un en küçük camii Edirnekapı'dadır. Alıp alacağı cemaat sayısı da on üç kişidir. Mimar Sinan camilerinin gözle görülmeyen çok acayip denklemleri, geometrileri vardır. Bunu ancak çok yüksek kültür ve keşfe sahip insanlar fark edebiliyor. Maalesef biz Türklerin işi değil bu...

Japonlar Süleymaniye Camiinin altın oranlarını çıkartmış ve sonra memleketlerine gidip tatbik etmişlerdir. Gençler bilhassa altın oran nedir, öğrensinler. Maalesef laik mimarîyle altın oran hassasiyetini yitirdik, teneke oran seviyesine düştük. Bir İsveçli bundan kırk sene önce Selimiye'nin denklemini buldu. Biz aval aval bakıyoruz. Bir görerek bakmak var, bir de aval aval bakmak var.

Singapur'da Yapılan Bir Çin İlacı ve Aspirin

Son bir asırda farmakoloji yani eczacılık sahasında, üzerinde ittifak edilen iki üç ilaç kaldı. On binlerce ilaç çıkarttılar; hepsi ticarete alet edildikten sonra yürürlükten kalktı. Şimdi kalan ilaçlardan biri Singapur'da yapılan bir Çin ilacıdır. İçinde okaliptüs, nane filan vardır. Evrensel bir ilaçtır. Masamın üzerinde durur. Sonra, Almanya'da üretilen bir Çin yağı vardır, o da birinci ilaca benzer.

Dünyanın en evrensel ilacı aspirindir. İlaçtan bile sayılmaz, reçetesiz satılır. Fakat bu aspirin şifa ve deva olma konusunda tahtından hiç indirilemiyor. Bütün ilaçlar çöpe gitti, aspirin kaldı. Tek formüllüktür; içinde karışık bir şey yoktur ama 70 derde devadır.

İstanbul'da Son Üç Türk Evi

Şu koskoca İstanbul'da Cumhuriyet Devri'nde sadece üç tane Türk Evi yapılmıştır. Bunlardan biri Mimar merhum Refik Bey'in Boğaziçi'nde kendisi için yaptığı "Refikabad" isimli Türk Evidir.

Giderseniz Küçükçamlıca Belediyesi Sosyal Tesislerine gidin. Büyükçamlıca değil, yanılmayın. Mimar Hilmi Bey oraya Türk salonları yaptı. Onları içten, dıştan mutlaka görün.

Soru-Cevap Faslı

Saat kaç oldu? Saat sekizi on geçiyor. Sorusu olan varsa sorsun. Soru perdesi altında küçük konuşma yapılmasın. Sorusu olan varsa buyursun.

Çörek otuyla ilgili soruya cevap: Çörek otunu başlangıçta anlattım. Saçma sapan tedavileri, saçma ilaçları bırakacağız. Resûlullah Efendimiz bize kesin haber veriyor. "*Habbetü's-sevda*" *çörekotu yağı, ölümden başka her derdin devasıdır.*" diyor. En az bin hastalığa devadır. Kalbiniz mi sıkıştı? Avucunuza döküp masaj yapın, sıkıntı geçer. "*Aman efendim, bir yağla bunlar geçiyor mu?*" diyorsanız kendinizi denize atın. Peygamber bir şeyin haberini verir de o doğru olmaz mı? Kaç liradır bilmiyorum ama cep telefonuna 1500 TL veren biri buna 30-40 TL veremez mi? Gayet basit... Çok kullanmayın yalnız. Çorba kaşığıyla içerseniz hasta olursunuz; çay kaşığıyla, haftada üç gün, birer çay kaşığı içmelisiniz. Ağzınızda tutarsanız tadı ağır gelir. Ağızdan alınınca üç, dört dakikada kana karışır.

Müslüman için problem yok; Peygamber söylemişse ve sahih rivayetler arasındaysa uygularız. Gayrimüslimse, inanmıyorsa bilemem. Ama bir Alman

profesörü çörekotunu incelemiş ve şifa hazinesi olduğunu bulmuştur. Bugün Türkiye'deki sağlık siyaseti -aman duymasınlar- biraz ilaç fabrikaları ve hastanelerin doğrultusunda gider.

Hürriyet gazetesi son on beş gün içinde birkaç kez yayın yaptı: Halk hastanelerine gitmişler; acil servislerde iki saat bekleniyormuş. Doktor, hastabakıcı, hasta perişan imiş...

Sağlam ekmek yerseniz, boyalı, kimyalı gıdalar yemezseniz, hibrit buğday tüketmezseniz, Allah'ın izniyle sağlığınızı koruyabilirsiniz. Fakat İstanbul'da yaşamak çok tehlikelidir. Çünkü İstanbul'da insan için zaruri olan temiz hava yoktur. Kanser ve diyabet dörtnala koşuyor; yazıktır, günahtır. "İslâm tıbbı" diye bir tıp vardır; kodamanlar niçin bu konuda çalışmıyorlar?

Recep Tayyip Efendi 15 senedir Türkiye'ye dehşetli bir hürriyet getirmiştir. Müslümanların bu on beş senelik hürriyetten faydalanarak şimdiye kadar İslâm tıp merkezleri ve İslâm tıp fakülteleri kurmaları gerekirdi. Bunlar 28 Şubat'ta yapılamazdı ama şimdi hürriyet var ve bu biz bu hürriyeti "iğtinam" (ganimet olarak alıp kullanmak) edemiyoruz.

***

Efendim beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum, eğer küçücük bir faydam dokunduysa buraya geldiğime değdi demektir. Eğer vaktinizi aldıysam hakkınızı helal ediniz.

Şubat 2018

MEMLEKET ve TARİH MESELELERİ

Bu devirde insanlar okumuyor. Kitap basılıyor ama kitabın basılması okunduğuna delalet etmez. Mesela faydalı bir kitaptan 1500 tane basılsa ve 1000 tanesi satılsa, bunların okunduğu ve içindeki fikirlerin anlaşıldığı manasına gelmez. Bir kitabı on kişi hakkıyla okusa öper başıma koyarım. Tüm dünyada böyledir fakat Türkiye'de daha çok böyledir.

Kitapları anlamak için edebî Türkçe bilmek, çağdaş lise kültürüne sahip olmak lazımdır ki o da bizde çok zayıftır. Konuşmalarımı neden resimler eşliğinde yapıyorum? Çünkü resimler olduğu için biraz sabit televizyona benziyor. Böylece belki bazı şeyleri anlatmak mümkün olur, daha kolay olur ve karşılıklı bir anlatma - anlama ihtimali doğar diye düşünüyorum.

Kanunî Sultan Süleyman

Son bir hafta - on gün içinde çok üzücü bir hadise oldu. Bir üniversitede profesör olan çok ünlü bir zat, büyük sultan, Müslümanların halifesi Kanunî Sultan Süleyman Hazretleri'ne çok büyük bir vatandaş kitlesi tarafından takip edilen bir televizyon programında, "salak" dedi. Bu tabii çok üzücü bir hadisedir. Ama daha da üzücü olanı, bu memleketin çoğunluğunu oluşturan Müslümanların, Kanunî'yi gereği kadar savunamamalarıdır. Yüz puanlık yüz savunma yapılabilecek idiyse de ancak üç savunma oldu.

Kanunî Sultan Süleyman kimdir? Dünyanın yirmi büyük kanun koyucusundan biridir. Kanunî o kadar büyük ve bu millete ve insanlığa o kadar çok hizmet etmiş bir kimsedir ki Avrupalılar, Batılılar "Muhteşem Süleyman" diyorlar. Biz "Kanunî" diyoruz. Amerika'da Capitol binasında Kanunî Sultan Süleyman'ın kabartma resmi bulunmaktadır.

Bu Padişah zamanında yaşayan Avrupalılardan birinin gravür şeklinde yaptığı Kanunî resimleri de bulunuyor. Bunlardan birinde Sultan Süleyman Han, mektuplarından / fermanlarından birinin başında gösterilmiştir. Yine o zama-

nın ressamlarından birinin gravüründe Kanunî Sultan Süleyman Eski İstanbul'da bir fille resmedilmiştir.

Tabiidir ki Kanunî Sultan Süleyman'ın siyasî saltanatı artık bitmiştir. Bugün hızlıca koşarsanız küt diye Kapıkule Gümrüğünün duvarına çarparsınız. Kanunî Sultan Süleyman zamanında koştuğunuz vakit Viyana yakınlarına kadar varabiliyordunuz. Şimdi Bulgar hududu yolunuzu keser... Çünkü Türkiye Edirne'de bitiyor. Aslında Kanunî maneviyat âleminde biz torunlarına pek de iyi şeyler söylemiyordur. Ancak hâl diliyle *"Benim size bıraktığım şu mirası ne hâle getirdiniz?"* diyordur.

1566'da Osmanlı İmparatorluğu haritası en geniş sınırlarına ulaşmıştı. Üç kıtada muazzam bir İmparatorluk... Mirasından bugün irili ufaklı kırk devlet ve ülke çıkmıştır. Bir sömürge imparatorluğu değildi; bir milletler ve cemaatler birliğinden ibaretti.

Kanunî Türkiye'sini gösteren çeşitli haritalar vardır. Bunlarda Kanunî Türkiye'sinin kuzeyde Tuna, güneyde Nil olmak üzere nehirlerden oluşan iki sınırı olduğunu görüyoruz.

Ne Fatih'in, ne Kanunî'nin, ne de diğer büyük padişahların hâtıralarını gereği gibi yaşatabiliyoruz. Bazen bakıyorsunuz heyecanlı milliyetçi, muhafazakâr Müslüman, İslâmcı gençler *"Biz Fatih'in torunlarıyız!"* diye slogan atıyorlar. Yâhû aynaya bir baksana... Sen kim, Fatih'in torunu olmak kim? Birtakım şartlar lazım Fatih'in torunu olabilmek için. Mesela Fatih zamanında Hristiyanlara din hürriyeti, kimlik, kültür hürriyeti verilmişti. Ama o zamanlar Müslümanlar, tam da Müslüman insanlardı. Bütün Ehlisünnet Müslümanları -başta Padişah olmak üzere- beş vakit namazı kılardı.

Tarih kaynaklarında Topkapı Sarayı'nda sabah namazını anlatan bazı sahifeler vardır. Enderun Mektebi'nde nasıl sabah namaz kılınıyordu biliyor muyuz? Topkapı Sarayı'nın içinde bulunan birkaç camide ezan okununca herkesi uyandırıyorlar, hep birlikte namaza hazırlanıyorlar. Padişah da geliyor namaza. İlber Ortaylı'ya bunu sormuştum; *"Padişah seferde olmadığı, hazerde olduğu vakit mutlaka katılır."* demişti.

İstanbul'un Üç Büyük Evliyası

İstanbul'un üç büyük evliyası vardır. İstanbul 29 sahabî kabri veya makamı ve ayrıca çok büyük evliyalar şehridir. Üç büyük kabul edilen evliyadan biri Mehmed Emîn-i Tokadî Hazretleri'dir. Kabri Zeyrek Camiinin alt tarafındadır. Diğeri Eyüp/Nişanca'da "Münzevî" lakaplı büyük bir zattır (Murâd-ı Münzevî). Bir diğeri ise Üsküdar'da Abdülfettah-ı Akrî Hazretleri'dir.

Biz Müslümanlar yardımı Allah'tan isteriz; Allah'ı bırakıp doğrudan doğruya evliyadan istemeyiz. Evliya bizim için güzel ve çok büyük bir örnektir. Çünkü İslâmiyet'i en güzel onlar yaşamıştır. Ehlisünnet itikadına aykırı bir şey yapmamak şartıyla evliyanın kabirlerini ziyaret etmek, onlara Fatiha okuyup sevabını ruhlarına bağışlamak, bizi onlarla manevi bir rabıtaya geçirmiş olur. Selefîler, Vahhâbîler ise bunu kabul etmezler.

Evliyaya bağlılık bizim Müslümanlığımızı güçlendirir. Ben burada üç büyük evliyayı zikretmiş oldum. İstanbul'un bu üç büyük evliyası hakkında geniş bilgi ararsanız, internetten çıkıyor.

Dünyanın En Hür Müslümanları

Şimdi efendim, dünyanın en hür Müslümanları nerede yaşıyor? Suudî Arabistan'da mı? Hayır. İran'da mı? Hayır.. Herhangi bir İslâm ülkesinde mi? Hayır. En hür Müslümanlar İngiltere de yaşıyor. Çünkü o ülkenin yapısı buna müsaittir...

İngiliz bayrağı üzerinde "Birleşik Krallık Şeriat Mahkemeleri" diye yazılıdır. Şu anda İngiltere'de 85 şeriat mahkemesi faaliyet gösteriyor. Bu mahkemelerin yargı yetkileri çok geniş değil ama yine de Hıristiyan bir ülkede şeriat mahkemesi vardır. Türkiye'de var mıdır? Yoktur.

Yine İngiltere'de "Şeriat Konseyi" binası mevcuttur. Orada Müslümanlar sokaklarda "*Britanya için şeriat*" yazan pankartlar açabilirler: Siz Türkiye'de böyle bir pankartla sokağa çıkabilir misiniz? Çıkamazsınız. Yine İngiltere'de Müslümanlar "*Tek çözüm şeriattır.*" diyorlar ve İngilizler buna karışmıyorlar. Ama Fransa'da bunu yapamazsınız.

İngiltere'nin çok büyük gazetelerinden biri "İngiltere*'de 85 şeriat mahkemesi var.*" şeklinde dev bir manşet atmıştı. Şimdi burası çok önemlidir. Londra'da ve İngiltere'nin diğer bazı şehirlerinde -Müslümanların çoğunlukta olduğu mahallelerde- şeriat kontrolü altında bir hayat sürülmektedir. Şeriat tarafından kontrol edilen bölgeye giriyorsunuz; en başta içki yok, onun yanında kumar-oyun makineleri yok, onun altında dans, bar, pavyon yok. Şeriata ve ahlâka aykırı eğlenceler yok. Fuhuş ve fahişelik yok. En son olarak da sigara ve uyuşturucu yok. Hâlbuki Türkiye'de bunu yapamazsınız.

İngiltere'nin çok acayip bir sistemi vardır. "Hyde Park" diye bir parkları var; oraya gidip istediğinizi söyleyebiliyorsunuz. Çünkü orada her istediğinizi söylemeniz serbesttir. Herifin biri çıkar "*Yıkılsın İngiltere, krallık sistemi! Kraliçe baş aşağı!*" der de kimse ona dokunamaz. İşte burası Hyde Park'tır.

Bunlar Müslümanların İngiltere'de ne derecede hürriyete sahip olduğunu gösteriyor. Peki, Müslümanlar bu hürriyetten gerektiği gibi yararlanabiliyorlar mı? Ben bu hürriyetten İngiltere Müslümanlarının ancak % 10 oranında yaralandığını düşünüyorum; % 90'ı boşa gidiyor. Çünkü bundan yararlanmak için kültürlü olmak gereklidir.

Burada İngiltere reklamı mı yapıyorum? Hâşâ. Neden reklamını yapayım? İngiltere'nin 19-20. asırlarda sömürgecilik bakımından çok büyük hataları, zulümleri olmuştur. Bunun cezası olarak da inşallah İngiltere 25 sene içerisinde Müslüman bir ülke olacaktır.

İstikbale dair bir İngiliz karikatüründe iki öğrenci konuşuyorlar. Önlerinde bir kitap var ve içinde İngiltere bayrağı bulunuyor. Birinci kız soruyor: "*Bu kitap nedir?*" Diğeri; "*İngiltere Müslüman olmadan önceki İngiltere bayrağıdır.*" diyor.

İşte bu karikatür 500 sayfalık kitabın söyleyeceğini özet olarak söylemektedir aslında. Bu karikatürü Müslümanlar yapmamıştır, bizzat İngilizler yapmıştır. Dillere destan bir karikatürdür.

Uruguay'ın Eski Devlet Başkanı José Mujica

Şu an devlet başkanı olmayan bir devlet adamını anlatacağım: Uruguay'ın eski devlet başkanı José Mujica.. (Türk telaffuzuna göre okursam Yosef Mozika). Sekiz sene - iki devre boyunca başkan oldu. Daha da olurdu fakat anayasa diyor ki "*Bir kimse iki devreden sonra üçüncü kez başkan olamaz.*"

Mujica'nın internette çeşitli fotoğraflarını bulabilirsiniz: Beyaz Saray'da Başkan Obama ile oval ofiste konuşurken çekilmiş bir fotoğrafı vardır. Yine uluslararası bir konferansta çekilmiş fotoğrafı, Putin ile çekilmiş resmi de var. Bu fotoğraflara bakınca hâlini ayağında sandaletler, yaka bir tarafta, paça bir tarafta görürsünüz.

Bu zâtın özelliklerinden biri şudur: Devlet sarayında ikamet etmemiştir. Karısıyla birlikte kendi şahsî mülkleri olan bir fidanlıkları vardı ve orada iki göz odalı bir kulübeleri bulunuyordu. İşte orada Cumhurbaşkanı sıfatıyla oturmuştur. Devletin lüks otomobillerini kullanmamıştır. Kendi mülkü olan 1987 model bir Volkswagen'e binerdi. İnternette Mujica'yı o fidanlıkta gösteren bir resim de var...

13.5 sene korkunç şartlar altında hapiste kalmıştır bu adam. Buna rağmen oturduğu yer bir kulübeydi; 'Cumhurbaşkanlığı kulübesi'...

Mujika'nın bir özelliği de şudur: Çek hâlinde Cumhurbaşkanlığı maaşı gelince maaşının onda dokuzunu otomatik olarak her ay fakirler fonuna yatırır, kendisine 2 bin lira bırakırdı.

Katolik Papazı Monseigneur Ignace

1920'lerde Avusturya - Macaristan İmparatorluğu I. Dünya Savaşı sonunda yıkılmış, bugünkü sınırları içinde küçük bir cumhuriyet kurulmuştu. Bu ülkede Katolik Kilisesine mensup bir papaz, Monseigneur Ignace iki kere başbakan olmuştur. Bu Papazı da anlatmak istiyorum.

Monseigneur Ignace Viyana civarında bir manastırda kalıyordu. Sabah 6:00'da kalkar, manastırın kilisesindeki ayine iştirak eder, sonra oradaki dervişlere, papazlara mahsus mütevazı kahvaltısını yapardı. Sonra çantasını alır, Başbakanlığa giden istikametteki ilk tramvay durağına varır, boş yer varsa oturur, yer yoksa elinde çantası, 'Başbakan Hazretleri' olarak ayakta giderdi. Başbakanlığa en yakın durakta iner, makamına varırdı. Böyle bir başbakandı.

Bu Başbakanı, Yoroslav adlı bir işsiz adam tabancayla vurmuş, kurşun akciğerlerine isabet etmişti. Kanlar içinde yere yığıldı fakat kendini kaybetmedi. Düdükler çaldı, ambulans geldi, onu sedyeye koydular. Hızla hastaneye götürdüler. O, şuuru açık bir şekilde hastaneye giderken şu talimatı veriyordu: "*Beni vuran adama sakın işkence yapmayınız.*"

Bunu niye anlatıyorum size? İki devlet başkanından bahsettim; onlarda birtakım bilgelikler vardır. Kurşunu yemiş, belki ölecek, hastaneye koşturuluyor adam ama "*Beni vurana sakın işkence etmeyin.*" diyor... Gerçi ölmemiş, kurtulmuştur.

Bu zât hakkında iki ayrı makale yazmıştım. Avusturya'da bu Papaz Başbakan ve zamanı ile ilgili doktora ve yüksek lisans hazırlayan bir Türk, okumuş "*Yâhû bu işin üzerinde çalıştığım hâlde buradaki bilgileri ben bile bilmiyordum.*" demiş. Onunla ilgili Fransızca bir kitap okumuştum, yazdıklarım oradan hatırımda kalmıştı...

Bu konuda yazdığım iki yazıdan birincisinin başlığı "Bilge Diktatör" idi. Bilge Diktatör, öğle yemeği vakti geldiği hâlde hâlâ devlet işleriyle uğraşırken hususi kalem müdürü gelir ve "*Efendim, öğle yemeğiniz hazırdır.*" der, o da bitişikteki özel yatağı ve yemek masası olan dairesine geçerdi. Makamına gelen yemek şuydu: En yakın kışlanın karavana yemeğinden Bilge Diktatör'e bir tabldot... Fırında pişmiş bir kuzu kızartması gelseydi, işte o zaman bilgelik giderdi. Kuzu kızartması bir kapıdan girerken bilgelik diğer kapıdan çıkıp gider.

Bunlar hayalî mevzular; anlatırken kimseyi tenkit etmeyi düşünmeden anlatıyorum.

Avusturya - Macaristan İmparatoru

Birinci Dünya Savaşı sırasında çok yaşlı bir adam olan Kayser I. Franz Joseph, Avusturya - Macaristan İmparatoru idi. Doğrusu şöyledir: "Avusturya İmparatoru - Macaristan Kralı" idi. I. Franz Joseph ölünce yerine I. Karl geçti.

I. Karl'ın yanında çocuğu da bulunduğu hâlde çekilmiş bir fotoğrafı vardır. Yanında bir de baştan aşağı tesettürlü, yüzü görünmeyen biri vardır ki o da Kraliçedir. Kıyafeti tesettürdür, gözleri bile görünmez.

Tesettür İslâmiyet'e mahsus bir şey değildir. Tesettür evrensel bir hadisedir. Yahudilikte, Hıristiyanlıkta da vardır. Hiç başı açık bir Hz. Meryem tasviri görebilir misiniz? Bugün dünyada hâlâ rahibeler vardır, saçlarının kılını bile göremezsiniz.

Yakup Kadri ve "Çarşafa ve Peçeye Dair"

Çarşafa ve peçeye dair en güzel yazıyı bir din hocası yazmamıştır, ünlü romancımız Yakup Kadri yazmıştır. 1915'te kaleme aldığı yazısının başlığı "Çarşafa ve Peçeye Dair"... Yakup Kadri dindar bir yazar değildi; bu yazıyı bir "estet" olarak -yani güzellik uzmanı diyelim- yazmıştır.

Yazısında ne diyor: "*Bu çirkin ortamın yegâne süsü, yegâne güzelliği sizin çarşafınız ve peçenizdir.*" Hâlbuki bugün çarşaf ve peçe çirkin addediliyor. Yâhû bakın ben söylemiyorum, bir hoca da söylemiyor; Yakup Kadri sarf ediyor yukarıdaki cümleyi. Biraz insaf etmek lazımdır.

O yazının yer aldığı Osmanlıca kitabı kütüphanelerde bulabilirsiniz.

Madam Matild Manukyan

Yakın tarihimizin çok meşhur, çok ünlü kadınlarından biri olan "Genelevler İmparatoriçesi"nin adı Madam Matild Manukyan'dır... Devlet, resmî törenlerle buna defalarca İstanbul vergi rekortmeni ödülü vermiştir. Zannediyorum Tansu Çiller iştirak etmedi o törenlerden birine; "*Ben o kadınla bulunamam törende.*" dedi. Fakat başka bir başbakan gitti onunla birlikte bulundu ödül töreninde.

Şimdi bir gazetede yayınlanmış son on beş yılın bence en büyük röportajı *Sabah* gazetesinde çıkmış bir genelev polisinin itiraflarıdır. İnternetten indirip okuyabilirsiniz. Bu röportaja göre bu kadına büyük bürokratlardan kimisi "Hanımefendi", kimisi "Ana" diyormuş. Türkiye'nin en lüks otosu bu kadına ait bir Rolls-Royce idi. İngiltere Kraliçesinin arabalarından birine eş bir araba...

Fibonacci Rakamları ve Altın Oran

Şimdi başka bir konuya geçiyoruz. Leonardo Fibonacci (1170-1250) bir İtalyan ilim adamı, matematik âlimidir. "Fibonacci rakamları"nı bulmuştur.

Tabiat âleminde ne varsa işte bu Fibonacci rakamlarına uygundur. Arıların petekleri, ayçiçeği, bir bitkinin yaprakları Fibonacci rakamlarına uygundur. Bunun uzmanı olmak ilim adamları için elzemdir ama her kültürlü ve münevver insan da bu konudan haberdar olmalıdır. Niye? Çünkü bu, Allah Teâlâ'nın varlığını gösteren bir tespittir. Efendim saksıdaki kaktüste de bu rakamlar var; denizin dibinden çıkan sedefte de, çam kozalağına da.. Gökten inen minik kar tanelerinde dahi altın oran vardır. Rönesans zamanında insan vücudunu açmış ve iki ayağı, iki eli incelemişler; orada da bu rakamlar ortaya çıkmıştır. Hepsi Fibonacci rakamlarına uygundur. Her yerde bu rakamlar karşımıza çıkabilir.

Altın oran ise binalarda, bayındırlık eserlerinde bir denklemdir. Pi sayısı gibi bir şeydir. Yazılarımdan birinde söz etmiştim: Türkiye'de kulübeden gökdelene, köprüden stadyuma, havaalanından saat kulesine kadar bütün binalarda altın oran olmalıdır.

Büyük sanat eserlerinde, klasik sanat eserlerinde ve binalarında da hesaplandığı vakit Fibonacci rakamlı altın oran karşımıza çıkıyor. Tabii matematikten anlamak lazım bunu anlamak için...

"Tekin Alp" Moiz Cohen

Yakın tarihimizin çok acayip bir şahsiyeti vardır: Kitaplarını "Tekin Alp" ismiyle imzalayan bir yazar... Buram buram Türk kokan bir isme sahip... Bu zât "Moiz Cohen" isimli bir Yahudidir. Kendine göre 'ateist milliyetçilik', 'ateist kemalistlik' geliştirmiştir. Türkiye'de laikliğin mimarı budur. *Türkün Yeni Amentüsü* diye de bir metin yazmıştır. İslâm'ın amentüsünü kaldırmış, böyle bir metin yazmıştır.

Moiz Cohen imzasını kullanmayan Tekin Alp'ın kitaplarından birinde koca bir bölüm vardır: "Kahrolsun Şeriat". Kendisi Müslüman değil hâlbuki; Müslümanların şeriatına neden karışıyor ki? *Türkün Yeni Amentüsü* ise baştan aşağı İslâmî prensiplere ve ölçütlere aykırı bir küfür beyannamesidir.

Yakın tarihimizin bu acayip hadiselerini de bilmek lazımdır. Moiz Cohen, demin anlattıklarımızı halis Oğuz Türküne ait bir isimle perdeleyerek yapmıştır.

Manastır Şehidi Şemsi Paşa

Şemsi Paşa 1908'de Manastır'da şehit edilmiş bir Osmanlı devlet adamıdır. Arnavut asıllıdır fakat bir Osmanlı kahramanıdır. Sultan Abdülhamid Rumeli'deki isyanları, terörizmi, radikal hareketleri önleme konusunda kendisine çok güveniyordu. Manastır o zaman bir Türk şehriydi; Paşa'yı Atıf [Kamçıl] isimli bir üsteğmen, işte bu şehirde şehit etmiştir. Bu hadiseden sonra Sultan Abdülhamid'in bütün ümitleri suya düşmüş, ondan sonraki günler içinde Osmanlı Devleti'nin yıkılmasına yol açacak hürriyeti ilan etmek zorunda kalmıştır.

Şemsi Paşa hakkında Boşnakça bir kitap vardır. Biz artık Şemsi Paşa gibi büyük hizmetler etmiş kahramanları maalesef tanımıyoruz. Bugün lise mezunu bir Türkiyeliye sorsalar "Şemsi Paşa kimdir?" diye; belki Üsküdar'daki Şemsipaşa Camiini hatırlar fakat bu zâtı bilmez. Bu adam vücudundan kanlar aktığı hâlde postaneye girmiş ve *"Beni vurdular."* mealindeki telgrafıyla Padişah'a bağlılığını sunmuştur. Peşinden de kelime-i şehadet getirerek ruhunu teslim etmiştir.

Trabzon Mebusu Ali Şükrü Bey

Unutturulan kahramanlarımızdan biri de Trabzon Mebusu Ali Şükrü Bey'dir. Bu zât, Topal Osman'a feci şekilde boğdurtulmuştur. I. Büyük Millet Meclisinde milletvekiliydi. Allah razı olsun, Kadir Mısıroğlu hakkında bir kitap çıkardı; hiç olmazsa o kitap sayesinde kendisini biraz da olsa tanıyanlar oluyor. Buna karşılık yukarıda bir nebze söz ettiğimiz Şemsi Paşa tamamen unutulmaya mahkûm edilmiştir. Hâlbuki Ali Şükrü Bey *"Mazi âyîne-i ibrettir; maziyi unutan istikbalde yolunu şaşırır."* diyor. Yani 'geçmiş bir ibret aynasıdır; maziyi unutan geleceğini de şaşırır' demektir.

Kapuska - Lahana

Şimdi bambaşka bir konuya geçtik. 12 yaşında bir çocuk, evde annesi kapuska pişirmiş ve o, *"Anne, bu yenir mi!?"* diyor. Bu çocuğun annesine ve babasına çok teessüf ediyorum. Bir İslâm çocuğu annesinin pişirdiği, Allah'ın böyle bir nimetine karşı bu terbiyesizliği yapamaz. Bunda birinci derecede o anne suçludur. O bakımdan çocuğa bir ceza gerekirse, annesine on ceza gerekir.

Kapuskanın yapıldığı lahana tek başına bir eczane, tek başına bir hastanedir. İnterneti açın, "lahanayla tedavi" kelimelerini farklı dillerde yazıp bakın; aklınız durur. İnternette Fransızca *"Lahana her şeyi tedavi eder."* başlıklı bir yazının kupürü de bulunmaktadır.

Lahana eskiden kışın yetişiyordu, şimdi yazın da yetişiyor. Yani her zaman ne yapıp edip lahana bulmak mümkündür. Haftada en az bir kere lahana yemek lazımdır. Suyunu meyve ve sebze suyu sıkma makinesiyle çıkarır, sabah akşam yarım bardak içerseniz kanamalı ülserlere bile iyi gelir. Kansere de faydası vardır. Artık yaşlandım ve dizlerimde kireç oluştu. Bunun için lahana yapraklarını ezip dizlerime saracağım ve Allah'ın izniyle bana iyi geleceğini zannediyorum.

Ay-Yıldızlı Bayraklar

Dünyada birçok ülkenin ay-yıldızlı bayrağı vardır. Türkiye, Tunus, Cezayir bayrakları zaten hilalliydi. En son Libya bayrağına, ondan sonra Azerbaycan, Türkmenistan ve Pakistan bayraklarına da konuldu. Mısır'ın bayrağı da benim çocukluğumda yeşil zemin üzerine hilalli bir bayraktı.

Keşke biri bunların hepsini toplayıp levha yapsa ve uygun yerlere asılsa...

Yeni Özbekistan Cumhurbaşkanı Şevket Mirzabey

Özbekistan'ın yeni Cumhurbaşkanı Şevket Mirzabey'dir. Eskisi bir felaketti (İslâm Kerimov). Ondan kurtulmak için bir gece dehşetli bir ziyafet verdiler ve Özbekistan mutfağının en ağır yemeklerini yaptılar. Masaya dünyanın en meşhur şaraplarından altı çeşit koydular. Yedi, içti; gece yarısından sonra hastaneye götürmekte geciktikleri için ruhunu teslim etti. Özbekistan'ı Stalin Dönemi'nden beter hâle getirmişti. Onun zamanında 17 yaşında bir genç camiye gidiyor diye tutuklanıyordu. 25 yaşında bir genç sakal bıraktı, namaza başladı vb. bahanelerle zindanlara tıkılabiliyordu. Binlerce kişiyi vurarak öldürdüler. Hapishanelerde binlerce Müslüman inliyordu. Rezillik...

Şevket Mirzabey iktidara geldikten sonra Özbekistan'da baskılar yumuşadı. Sürgündeki Müslümanlara "*Gelin, bir şey yapmayacağım.*" dedi. Hapishanelerden tutukluları yavaş yavaş çıkarttı. Hatta şimdi orada İslâm Kerimov zamanında düşünülemeyen Kur'an-ı Kerim basımı gerçekleşmiştir.

Bizim İslâm dünyasının bir parçası olan Türk dünyasını takip etmemiz lazımdır. Fakat Türkiye medyasında Özbekistan, Türkmenistan, Kazakistan ile ilgili pek bir şey çıkmıyor.

Lise Dergileri

Çok sevindirici bir haber vereceğim. İstanbul Erkek Lisesinden biri, birkaç ay önce lütfetti, ziyaretime geldi. Biliyorsunuz bizde millî eğitim dökülüyor. Fakat bunlar iki tane dergi çıkarmışlar; öğrenciler yazıyor bu dergilerde. Tetkik ettim, harika efendim.

O dergilerden biri ilmî bir dergiydi. Ciddi öğrenci yazılarıyla dolu ve bu çocuklar çok güzel araştırmalar yapmışlar. Bir de edebiyat ve sanat üzerine, "fasih" kelimesinin ism-i tafdîli olan *Efsah* kelimesiyle adlandırdıkları bir dergi çıkarıyorlar. Başlığın Osmanlıcasını da yazmışlar. Bu çok sevindirici bir şey. Cumhurbaşkanımıza bir takım göndermek istiyorum. Fakat kendisine bir şey göndermek çok zor şimdi... Postaya veriyorsunuz gitmiyor. Kardeşim, şu maarifimizin bugünkü krizi içinde bir lisenin çıkardığı bu dergileri Cumhurbaşkanlığımızın masasına koyabilmeliyim değil mi? Ama koyamıyorsunuz efendim; bin tane prosedür var. Bir kere ismimle göndermem gerekirse bizzat postaneye gitmem lazım; bu yaşta postaneye gidecek hâl kalmamış ki... Bu konuda yazı da yazacağım. Diğer liseler de İstanbul Erkek Lisesini örnek almalıdır.

Türkiye'de liseler son yıllarda Osmanlıca iki dergi çıkardılar. Biri Karaman Kız İmam-Hatip Lisesi; diğeri Samsun'da bir zatın ismiyle bir lise var, işte o lise... Düşünebiliyor musunuz bir lise mektebi Osmanlıca dergi çıkarıyor... Aslında bugün Osmanlıca serbest bırakıldı; Müslümanların Osmanlıca günlük gazete, aylık dergi çıkarmaları lazımdır.

Yalnız yukarıdaki isim [*Efsah*] çok çetrefilli olmuş, bir ona itirazım var. Ayrıca bir cep kitapları serisi lazım fakat Müslüman kesimin kültürü buna yetişmiyor maalesef...

Japonya'da Eğitim

Daha önceki konuşmalarımdan birinde anlatmıştım[1]: 100 küsur milyonluk Japonya dünyanın eğitim bakımından ilk beş ülkesi içindedir. Burada on binlerce okul ve belki 30 milyon öğrenci var. Fakat bir tek Japon okulunda bile bir tek hademe, temizlikçi, müstahdem yoktur.

Peki, okulun temizliğini kim yapıyor? Öğrenciler ve öğretmenler yapıyor. İşte bakın bir Japon kızı eline eldiven giymiş, tuvaletin en pis yerini temizliyor. Şimdi Türkiye'de aynı şey yapılsa muhafazakâr ve çağdaş, başı açık ve başı örtülü veliler hep birlikte büyük bir ordu hâlinde okula yürür, müdürün kafasını

1 Bk. Ocak 2018 tarihli ilk konuşma.

kırar, camları indirirler. Belki hınçlarını alamayıp müdürü üçüncü kattan atarak şehit ederler: "*Efendim, benim çocuğum hela temizler mi!?*"

Sen Japonya kadar olabildin mi peki? Olamadın. Hela temizlemek, temizlik işleri yapmak hiç ayıp bir şey değildir. "*Ben efendim pis işleri yapmam.*" ... Pis adamdır böyle konuşan...

Japonya'dan alacağımız ibretler var. Onlar Asya'nın uzak tarafında bir ada ülkesidir. Biz de Asya'nın batısında bir ülkeyiz. Onlar her sahada birinci olmuşlar, biz onların çok aşağısındayız. Onlar dünyanın en zor yazısıyla ilimde teknikte ve irfanda harikalar meydana getirmişler; biz 1928'den önce vefat etmiş atalarımızın, dedelerimizin, ninelerimizin mezar taşlarını okumayacak kadar cahil kalmışız. Niçin ibret almayacakmışız?

Bu anlattığım hadise çok önemlidir. Ben inşallah bu hususu gösteren alt yazılı birkaç resimden çerçeveli bir levha yaptıracağım. Herhâlde her şeyiyle 10 liraya mal olur. İsteyen alsın, istediği yere assın. Tabii lokantaya asılmaz. Çünkü lokanta yemek yenilen bir yer olduğu için hela resmi konulamaz. Fakat ibret almamız için bunu yapmamız lazımdır.

Daha önce de söylemiştim; Japonya'yı Japon yapan, okullarıdır. Japon öğretmeni kapıyı açıp sınıfa girdi mi bütün öğrenciler ayağa kalkar. Bütün Japonya'da böyledir.

Japonya'da trenlere binerler; kontrol memuru gelir (metrolar için söylemiyorum). Japon metroları o kadar tıklım tıklım insan dolu ki kapıların kapanması için itip kakma memurları vardır. Çünkü kapı açık iken metro hareket etmiyor. Bir Japon treninde vagon kontrol memuru geliyor, kontrolünü yapıyor çıkarken.

İslâmiyette gayrimüslimlerden de bilgelik öğrenmek vardır. Çünkü hadis-i şerifte "*Hikmet, bilgelik müminin yitiğidir; nerede bulursa alır.*" buyrulmuştur. Japonya'da uygun, güzel bir şey varsa onu alabiliriz yani... Japonya Müslüman bir ülke değildir ama onlarda İslâm ahlâkı bizimkinden çok daha fazladır.

Hollanda Hakkında

Hollanda hakkında çok az bilgi vermek istiyorum. Hollanda bizim Konya vilayetimiz kadardır. Topraklarının bir kısmını da büyük baraj duvarları yapmak suretiyle denizden kazanmışlardır. Deniz seviyesinin altında tulumbalarla suları yukarı çekmişler; yüz binlerce yıl tuzlu suların altında kalan topraklarını büyük zahmetler, korkunç masraflarla ekilebilir hâle getirmişlerdir.

Bu ülke soğanlarını Türkiye'den aldığı lâleleri satarak her yıl bizim bütçemiz

kadar para kazanıyor. Bu küçücük ülkede buğday yetiştirip hem kendileri yiyor, hem de dışarı satıyorlar. Orada bütün sebzeler yetişiyor. Çiçekleri uçaklarla gönderiyorlar dünyaya.

Ağır sanayileri de vardır. Rotterdam limanı Avrupa'nın en büyük ticaret limanıdır. İlim, irfan, kültür, sanat tarafları cabası... Elbette ahlâksızlık tarafları da var... Ben onu değil, ibret alınacak taraflarını anlatıyorum.

Bugün Türkiye'de pilav yiyoruz, pirinç ithal... Pilavın üstündeki bir kaşık fasulye ithal... Nohut ithal, mercimek ithal... Evet, dışarıdan geliyor hepsi. Yâhû lâle senin millî çiçeğin; sen de Hollanda gibi lâleden, çiçekçilikten para kazansana...

Türkiye'de Girişimci Ruh Eksikliği

Bu kadar işsiz var diyoruz... Hayır efendim, aslında hiçbiri işsiz değildir, çünkü özel girişim gerektiren işlere talip olmazlar: "*Abi, bana sigorta olacak, emeklilik olacak, sabah akşam servisi olacak, öğlen yemeği ve ikindi çayı olacak ille... Böyle bir iş istiyorum.*" Her işe razı mısın diye sorulunca, "*Evet, belediyelerin kanalizasyon müdürlüğünde kanalizasyon işçisi olmaya razıyım.*" diyorlar. Musibet! Bu adamın bu topluma ne katkısı olacak yâhû. Almanya'da bugün hiçbir Alman, kanalizasyon işi yapmıyor, yabancı işçilere yaptırıyor.

Türk eğitimi girişimci yetiştiremiyor. Girişim ruhuna bir örnek vereyim: Geçen sene Siirt'te bir hanım -Allah ona selâmet versin- artık modern firmaların kullanmadığı uyduruk, eski model bir çorap makinesi bulmuş, evinin bodrumuna kurmuş çorap örüyor. Yeni makinalar bir harika, eski makinalar demode. Buna rağmen işini büyütmüş, hatta iki tane işçi vatandaş daha çalıştırıyormuş hanım olarak... Ve çorapları kaça satıyor biliyor musunuz? 50 kuruşa.. Bu fiyata çorap satarak bu işi kurup büyütmüş.. Bu harika bir örnektir.

Kocasının getirdiği para yetmeyen Adana taraflarında bir başka kadın, "*Bir inek alalım, sütünü satalım; üç kuruş ilave olsun.*" demiş; devletin verdiği krediyle bir inek almış. İşi büyümüş, bir yığın ineği olmuş; bir yığın da adam çalıştırıyormuş şimdi... Ama tabii para kazanıp da sonra ilk kazandığı parayla 6 bin liralık bir cep telefonu alan kişi adam olamaz.

60'lı yıllarda Almanya'ya, ayağında bir tane plastik terlikle gitmiş bir işçi biliyorum: Orada beş sene çalıştı, ayakkabı almadı; peynir-ekmek, çorba, bulgur pilavıyla karnını doyurdu ve epeyce para biriktirdi. Sonunda ne oldu biliyor musunuz? Türkiye'den birtakım holdingler gitti oraya "*Herkes parasını bize versin, çok kâr edeceğiz.*" deyip herifin parasını aldılar; o para uçtu gitti. Böyle bir bela da var tabii.

Türkiye'ye 'girişim' lazım. Girişim içinse sermaye lazım ve devlet de veriyor. Devlet 20, 30, 40 bin TL veriyor. Bir ara devlet inek, besicilik, süt sanayisini geliştirmek için kredi verdi. Fakat birtakım ahlaksızlar şartnamedeki ahırları uyduruk bir biçimde yaptılar ve inekleri alıp hemen sattılar. Parasını da yüksek faizle bankaya koydular. Birtakım küçük sürüngen ve solucan bürokratlar da bunlarla ortak çalıştılar. Bu devlet ne halt etsin?

Tatar asıllılar yapabilirler bunu; girişimcidirler. Çok Tatar var Türkiye'de.. Çiğ börek piyasası mesela... Çok lezzetlidir. Evde kadın yapmış, yaşlı sakallı bir ihtiyar sırtında madeni bir çiğ börek çantası; çiğ börek satıyor. On beş sene önce Kasımpaşa'da mobilyacı Şaban Bey'in dükkânı önünde görmüştüm: Ak sakallı, 60'ını geçmiş bir adam çiğ börek satıyordu. Hem yardım olsun diye hem de evde kahvaltı olsun diye, "*Bana beş tane ver.*" dedim. Ayak üstü sordum "*Bunları kim yapıyor?*" diye. "*Hanım yapıyor, ben satıyorum.*" dedi. Çok cüzi, ucuz bir fiyatı vardı. "*Bununla mı geçiniyorsunuz?*" dedim, şükretti. Eve gittim, harikuladeydi börekler. Şişirme değildi. Şişirme börekler üç-beş gün satılır ama sonra müşteriler yaka silker, tabii o adam da işini ilerletemez.

Ronald Reagan adlı bir zat Amerika'ya başkan olmuştu. O sıralar Amerika'da ekonomide durgunluk vardı. Düşünün, dev bir ülke... Bu başkan, evlerde 120 bin iş yeri açtırttı. Evin garajını veya bir odasını atölye yaptılar. Bunun sonucunda Amerikan piyasasına bir hareketlilik gelmişti...

Bir aile ayda ek bir gelirle 700 TL kazansa, hiç de küçümsememek lazımdır. Çünkü 1600 TL emekli, 700 TL ek gelir, toplam 2300 TL oluyor. Düze çıkıyor aslında ama ancak kanaatle düze çıkılabilir. Bu hâldeyken 6 bin liralık cep telefonu alan kişi beyinsiz biridir. O 700 liralık ek gelir ancak kıtı kıtına yaşamak içindir. "*600 lira gelir olur mu!*" diye sendikalar ateş püskürüyor; "*Dilenciye gelir mi temin ediyorsun?*" diyorlar. Hayır efendim, Türkiye'de 500 bin aile, evinin bir köşesinde, kömürlükte, bodrumda böyle işler yapsalar -böyle 500 kadar iş yapılabiliyor- belli bir rahatlama sağlanır. Yalnız devlet bunlara satış imkânı temin etmelidir.

Mesela eski kumaşlar, elbiseler kesilir; "yamalı bohça" denen sanatla seccade ya da yatak örtüsü, yastık yapılabilir. Benim kütüphanemde 50'li yıllarda Ankara'da açılan Amerikan yorgan sanatı sergisinin kitabı var. Şimdi eski yorgancılık kalmadı; yorgan dükkânları kapandı; belki birkaç tane kaldı. Balat'ta tanıdığım var birkaç tane...

Hiçbir şey ihmal edilmemelidir: Hatta sahil şehirlerinde, kenarlardan yuvarlak taşlar toplanıp bunların üstüne uyduruk da olsa resim yapılabilir ve turistlere satılabilir. Bende böyle iki tane örnek var. Birini Batum'dan almıştım; üstünde

resimler var. Efendim ağaç yaprakları bile ekmek yedirir insana. Yaprakları kurutursunuz; üzerine yazı oyar, süs yaparsınız ve küçük küçük de çerçevelersiniz. Tabii bunlarla köşe dönülmez. Ancak bir miktar kârın, ek gelirin olur.

Bundan 20 sene önce Beyazıt'ta pazar günleri dillere destan bir pazar kuruluyordu. Ben kitap - mecmua kısmına gidiyor, bir de antika arıyordum. İnsanlar Türkmenistan'dan geliyorlar, Beyazıt Camiinin önünde yerlere serip Türkmen halıları satıyorlardı. Vergisi yoktu; çok ucuza alabiliyorduk. Bir gün bir Ermeni madamının sergisinin önünden geçiyordum, baktım; sergisine iğne, iplik vs. koymuş. "*Kaç lira bu?*" dedim. "*50 kuruş.*" dedi. Pazarın en ucuz şeyi buydu. Acıdım ve merak ettim, "*Madam, taa Ermenistan'dan geliyorsun, 50 kuruş nedir ki?*" dedim. Bana dedi ki, "*Abim, sen fakirliğin ne olduğunu galiba bilmiyorsun, bu 50 kuruşlarla 10 dolar yaptığım vakit dünya benim oluyor.*" "*Eee, ben biliyorum; bu memleketin fakirliğini görmüş bir insanım. Fakat tabii bugünkü Türkler mesela hela temizlemez. Gururları ve kibirleri batsın...*" dedim. Tekrar ediyorum gururları ve kibirleri batsın. Bazen belediye başkanı alır eline süpürge, temizlik yapardı; hiç hatırlayan var mı onları?

Pendik taraflarında Boşnak asıllı bir hanımefendi evinde dikdörtgen tepsiler içinde Boşnak böreği yapıp satıyormuş; işte filan hanım telefon ediyor, "*Bize Perşembe sabahı bir tepsi börek lazım.*" diyerek böyle siparişler veriyor; kadıncağız da börek yapıp geçiniyormuş. Hatta ben Pendik Belediyesinden Atilla Bey'e sordum; "*Zekât düşüyorsa, zekât fonundan verelim.*" "*Yok, durumu çok iyi. Ona zekât verilmez.*" dedi.

Arada şunu da söylüyorum: Türkiye'de Müslümanlar zekâtlarını Kur'an'a, Sünnete, şeriata, fıkha uygun şekilde vermedikleri için iki yakaları bir araya gelmiyor; verinceye kadar da bir araya gelmeyecektir. Benim bir zekât fonum var; en son bir doktor 500 TL göndermiş. Lüks telefonu olana zekât vermiyorum. 5000 TL'lik lüks telefonu var ama acından geberiyor. 5000 TL telefon almak dengesizliktir. Madem fakirsin, sat o telefonu, yerine 50 TL'lik uyduruk bilgisayarsız bir telefon al, onunla idare et; 5000 TL ile bir iş yap yahut bir şey üret. Bu pekâla mümkündür. Ama işte önce bu zihniyeti aşılamak lazımdır.

***

Saat kaç oldu şimdi? 8.25 mi? Bu kadar yeter; inşallah faydalı bir şeyler söyleyebilmişimdir. Burada gençler de var, orta yaşlar da var. Orta yaşlardakilere olan olmuş efendim. Ama gençler inşallah müteşebbis olsunlar; kanaat sahibi olsunlar. En tatlı kazanç, en bereketli kazanç, en hayırlı kazanç insanın kendi el emeği ve alın teriyle yaptığından elde edilenidir.

Sorusu olan var mı? İpe sapa gelir bir soru olsun. Yoksa izninizi alayım efendim.

Siz Oflu, ne demiştiniz? Osmanlıcaya başladınız mı? Bir sanat dalına başladınız mı? Ne zaman başlayacaksınız? Hemen hayırlı şeylere başlayın. Rahmetli Üstad Necip Fazıl faydalı, hayırlı işler için "*Bugün değilse ne zaman?*" diye sorardı. Burada hattat Süleyman Bey var, ona git başla. Yalnız hemen sülüsten başla; rik'adan başlama. İleride hattat olursun.

Hattatlığın afetleri çoktur. 100 kadar afeti vardır. Birincisi hattat oldu ya, "*Ben ucuza yazmam.*" der. Bunu söyleyen ahlâk bakımından imtihanı kaybetmiştir. Ne münasebet canım! İcabında bedava da yazarsın. Mahmut Şahin diye tarikat mensubu sakallı bir hattat varmış; icabında bedava da yazıyormuş. Aferin ona... Zenginden çok para alır, fakire yazarsa para almaz ya da cüzi bir miktar alır. Çünkü hattatlığın en büyük ticareti şudur: Hattat yaşlanır, ölür ama geriye yazdığı yazılar kalır: Âyetler, hadisler yazmıştır, bilgelikle ilgili cümleler yazmıştır; işte onlar öldükten sonra da bir sadaka-yı câriye olur ona.

Peki, selâmün aleyküm efendim. Allah cümlemizden razı olsun.

Mart 2018

MÜSLÜMAN İTİKAT, AHLÂK VE ESTETİĞİ

Reformasyon, Deformasyon

Selâmün aleyküm.

Bazı Osmanlıca kitapların başında besmeleden sonra şu ibare yazılıdır: "*Üzerimize vacip olanı (besmele) yerine getirdikten sonra hamd ve Resûlullah'a salavat ederiz.*" Yani besmeleden sonra Allah'a hamd etmek ve daha sonra Resûlullah Efendimize salatüselâm getirmek gerekir.

Bundan beş sene önce kadar bir ramazanda Topkapı Sarayı'na gitmiştim. O zamanın başbakanı Ahmet Davutoğlu bir konuşma yapmıştı: "*Bismillâhirrahmânirrahîm. Elhamdülillâhi Rabbi'l-âlemîn ve's-salâtü ve's-selâmü alâ Seyyidinâ Muhammedin.*" demişti. Böylece laik bir Türkiye'de başbakanın böyle konuştuğunu da görmek bize nasip oldu.

Cumhuriyet Dönemi yazarlarından çok ilerici, çok çağdaş bir kimsenin soğukkanlı, objektif, ilmî şöyle bir tespiti vardır:

> Türkiye'de devletin hâkim sistemi iki şeyi aradı durdu. Mümkünse İslâm'ı değiştirmek. Ona gücü yetmezse Müslümanların din anlayışını değiştirmek. Kemalizmin en önemli özelliklerinden biri dinde reformu amaçlaması idi. Bunda muvaffak olamadı çünkü İslâm'ın kitaba bağlı karakteri böyle bir reformasyona ve deformasyona izin vermiyordu. Bu, Müslümanlara da kabul ettirilemedi. Ağır baskı dönemleri yaşandı Türkiye'de ama dinde reform kabul görmedi. Ama bu program hâlâ devam ettiriliyor.

Şimdi İslâmiyet'i değiştirmek istiyorlar. Nasıl istiyorlar? Bir kere *reform* yapmak istiyorlar. İkincisi *yenilik* yapmak istiyorlar. Üçüncüsü *değişim* yapmak istiyorlar. Dördüncüsü şeriat ve fıkıh hükümleri olmayan ılımlı ve laik bir İslâm türetmek istiyorlar. Mezhepsizliği getiriyorlar; Dört Mezhebin hükümlerini karmakarışık uygulama sistemini getiriyorlar... İlle de bir şey yapmak istiyorlar...

Dinde reform, yenilik, değişiklik istemek bir bakıma -haşa- 'Allah koyduğu hükümlerde yanılmış' manasına da geliyor. Böyle bir şeyi iman edenlerin düşünmesi mümkün ve muhtemel değildir. Peki İslâm dünyasında reforma, değişime ihtiyacı olan var mı? Var, o da Müslümanlardır.

Müslümanların kültürü, ilim ve irfanı maalesef İslâmiyet'i doğru olarak anlamaya ve doğru bir şekilde hayata uygulamaya yetişmiyor. O zaman dine reform tatbik etmeyeceğiz, kendimizi ıslah etmeye çalışacağız. Burada *reform* kelimesini kullanmayalım.

Bugün dünya Müslümanlarının -bu arada bilhassa Türkiye Müslümanlarının- en büyük ihtiyacı ıslahtır. Islah, iyileşmek kelimesiyle tercüme edebileceğimiz bir mefhumdur. Müslümanlar kendilerini ilimle, irfanla, ahlâkla, faziletle terbiye edecekler, yetiştirecekler ve dünyaya örnek olacaklar.

Bu girizgâhtan sonra öteki konulara geçebiliriz.

Lüks ve Sefalet

İstanbul'da Boğaz'daki bir otelin süit dairesinden bahsetmek istiyorum. Beşiktaş'tan sonra Ortaköy'e giderken sahilde böyle bir otel var. Ana yoldan bakıldığında pek de ihtişamlı görünmez; ancak denizden bakıldığı vakit bütün ihtişamıyla görülüyor. Şimdi bu otel odasının bir günlüğü 28 bin dolardır efendim. 28 bin dolar Türk parasıyla 112 bin liradır. O dairenin mülkiyeti değil; haftalık, aylık kirası da değil; sadece bir günü...

Her şeyden bir hikmet, ibret çıkartmak mümkündür elbette. Dünyada yüz milyonlarca insan açlıktan ölme tehlikesiyle karşı karşıyadır. Mesela Yemen'de... Yemen Müslüman bir ülkedir ve onlar bizim kardeşimizdir. Ama açlıkla boğuşan Müslüman olmayan kavimler de vardır. Afrika'da sahil bölgesinde açlıktan insanlar ölüyor. Perişanlık diz boyu... Çadırın içinde anne açlıktan ölmüş; çocuklar etrafında geziniyor. Annelerini uyuyor zannediyorlar fakat anne ölmüş... Tabii ki bir müddet sonra o çocuklar da ölmüştür...

Dünya böyle tezatlar içinde. Bu 28 bin dolarlık daire, en çok Arap dünyasından gelen süper, süper, süper zenginler tarafından kiralanıyormuş... Böyle durumlar da İslâm dünyasının içinde bulunduğu facialardan biridir.

Ömer Nasuhi Bilmen ve Sıddık Sami Onar

Yakın tarihimizde Türkiye'de ilim yoluyla İslâmiyet'e çok ama çok büyük hizmetler eden zatlardan biri de Erzurumlu Ömer Nasuhi Bilmen Hazretleri'dir. Bu zât uzun yıllar İstanbul Müftülüğü yapmıştı. 1960 İhtilali'nden sonra -ben

işin içindeydim- ihtilalciler, "*Yahu Türkiye'nin en büyük din âlimi kim ise Diyanet İşleri Başkanı yapalım.*" dediler ve bu zâtın büyük bir âlim olduğunu öğrenince başkan yaptılar. Ben o sıralar Diyanet'te çalışıyordum. Bir müddet kendisinin hususi kalem müdürlüğünü yaptım. Fakat sonra, Diyanet'ten kaçmak zorunda kaldım. O da daha sonra baskılar sonunda istifa etti ve görevinden ayrıldı.

Bu zâtın *Muvazzah İlm-i Kelâm* adlı bir kitabı vardır. Kitabın Osmanlıca ilk baskısının sonunda Müellifin adı "Erzurumlu Seyyid Ömer Nasuhi" diye yazılıdır. Yani seyyidliği varmış. Bu unvanı burada bir kere kullanmış, ondan sonra kullanmamıştır. Kimse de bilmez. Demek ki faziletli bir insanmış... Bu zât, Diyanet İşleri Başkanı iken masasının en önünde şeyhülislâmların hokka takımı dururdu.

Demek ki Osmanlı Devleti'nin batış zamanında bile medreselerden böyle gerçekten çok büyük insanlar yetişmiştir. Ömer Nasuhi Efendi'nin bir Kur'an tefsiri de vardır. "*Hukukı İslâmiyye ve Istılahatı Fıkhiyye" Kamusu* adlı altı ciltlik çok önemli bir kitabı daha vardır.

Ordinaryüs Profesör Sıddık Sami'yi hatırlayan var mıdır bilmiyorum. Ömer Nasuhi Bilmen Diyanet İşleri Başkanı iken o da İstanbul Üniversitesi Rektörüydü. 27 Mayıs Darbesi ve fitnesini de ilmî bakımdan, akademik yönden bunlar kışkırtmışlardır. 60'lı yıllarda biz ona Sıddık Sami değil "Zındık Sami" derdik. Fakat şimdi anlatacağım şeyleri lütfen dikkatle dinlemek/okumak lütfunda bulunmanızı istirham ediyorum:

Yıl 1948-1949 ve CHP iktidarda... İsmet İnönü Cumhurbaşkanı ve Arapça ezan okumak bile yasak... "*Allahu Ekber*" diyerek ezan okuyan feci şekilde tutuklanıyor. İşte böyle bir hengâmda Sıssık Sami, İstanbul Müftüsü Ömer Nasuhi Bilmen'e gitti. Kendisi bir Üniversite Rektörü, Ömer Nasuhi Bilmen de İstanbul Müftüsü... "*Ooo efendim, hoş geldiniz.*" "*Hoş bulduk.*" "*Buyrun efendim.*" faslından sonra Sıddık Sami, Ömer Nasuhi Bilmen'e, "*Hocaefendi, siz bir fıkıh âlimisiniz. Siz şer'î ilimleri çok iyi bilen bir kimsesiniz. Bir güzel fıkıh kitabı yazın da üniversite olarak bunu bastıralım.*" dedi. Demek ki 1940'ların 1950'lerin çağdaş -laik diyelim- insanları bugünkülerden bin kere daha insaflıymış...

Bu istek üzerine 1949 yılında İstanbul Üniversitesi yayını olarak "*Hukukı İslâmiyye ve Istılahatı Fıkhiyye" Kamusu* basıldı.

Müellif Ömer Nasuhi Bilmen'in adının altında "İstanbul Müftüsü" unvanı yazıldır. Bu eser gerçekten muazzam, ağır bir usûl-i fıkıh kitabıdır. Dünya tarihinde bu sahada böyle bir eser yazılmamıştır. Bu eserde fıkhın sadece bir

bölümünü yazamamıştı; o da hilafet hukuku kısmıdır. Çünkü ogünün şartları buna müsait değildi. Onun dışında her şey yazılmıştır bu kitapta.

Sıddık Sami Bey'in "İstanbul Üniversitesi Rektörü" sıfatıyla o kitaba yazdığı önsözü bir okumanızı tavsiye ederim. Sıddık Sami orada diyor ki: "*Bugünün ve yarının hukukçuları orijinal mukayeseli hukuk tetkiklerine, kanun vazıları* [yani kanun koyucular] *hazırlayacakları kanunlara esas olacak bilgileri bu değerli eserde bulacaklardır.*"

İstanbul Üniversitesi'nden sonra vârislerin önsözleri baştan alıp sona koyduklarını duydum[1] ama kendim görmedim. Bu çok büyük bir felakettir. Böyle bir önsözün, kitabın en başında altın harflerle yazılı olması lazımdır.

1949 senesinde İstanbul Üniversitesi Rektörünün bu cümleyi kullanmış olması, öncelikle insaflı ve uzak görüşlü bir insan olduğunu ve aynı zamanda Ömer Nasuhi Bilmen'in de ilmî yüksekliğini anlamak için yeterlidir. İşte Ömer Nasuhi Bilmen, Sıddık Sami'ye bu cümleyi sarf ettirebilmiş bir âlimdir.

Her kültürlü Müslümanın evinde *Istılahatı Fıkhiyye Kamusu*'nun bulunmasını isterim. Birinci cildi fıkıh konusuna bir giriş mahiyetindedir. Elden geldiği kadar okunmalı ve ezberlenmelidir. "*Efendim ben aldım, kütüphaneme koydum ama okumadım..*" Hiçbir faydası olmaz ki bunun... Az da olsa, öz de olsa okumaya çalışmak lazımdır.

İşte Osmanlı medreselerinden yetişen âlimlere bir örnek... Bugün bu çapta ulemaya, fukahaya maalesef sahip değiliz.

Millî Kalkınma Partisi ve Nuri Demirağ

1945'te Amerikalıların ve İngilizlerin baskısıyla Türkiye çok partili sisteme geçti. Eskiden Tek Parti vardı ve seçimlere bir tek o parti girerdi. O zamanlar seçim sistemi şöyleydi: Birinci seçmenler ikinci seçmenlere oy verir; ikinci seçmenler de milletvekillerini seçerlerdi. Tamamen tiyatro, tamamen komediydi.

Türkiye'de CHP'den sonra ilk partiyi; Millî Kalkınma Partisi'ni Nuri Demirağ isimli zengin bir vatandaşımız kurmuştur. Bu adam Sivas'ta bir uçak fabrikası kurmuş, o zamanın imkânlarına göre iki motorlu bir yolcu uçağı da yapmıştı.

Nuri Demirağ özel teşebbüs olarak o zamanın fakir Türkiye'sinde uçak fabrikası kurmuş ve maalesef Tek Parti Rejimi bu fabrikayı iflas ettirmiştir. Burada üretilen uçakları sivil kuruluşlar alacak değildi; devletin mutlaka yardım etme-

1 Bk. "*Hukukı İslâmiyye ve Istılahatı Fıkhiyye" Kamusu*, C . VIII, Bilmen Basım ve Yayınevi, İstanbul, t.siz, s. 289-290.

si gerekiyordu. Ziraî uçakları olsun, posta uçağını olsun, buradan almalı ve özel teşebbüsü desteklemeliydi. Fakat devlet bu fabrikadan hiçbir şey satın almadı ve fabrika da iflas etti, battı.

Nuri Demirağ'ın bu teşebbüsü devam etmiş olsaydı bugün -Airbus veya Boeing gibi uçaklar üretmesi mümkün değil belki ama- Türkiye'nin pekâlâ bir uçak sanayii olacaktı. Bir vatandaşın kurduğu uçak fabrikasını iflas ettirmek aslında vatan hainliğidir. Vatan hainliği gizli belgeleri, askerî haritaları düşmana satmaktan ibaret değildir. Böyle güzel, hayırlı teşebbüslerin batırılması, iflas ettirilmesi de farklı türden bir vatan hainliğidir. Türkiye yakın tarihinde böyle birçok vatan hainliğine maruz kalmış talihsiz bir ülkedir.

Hürriyet Gazetesinin İlk Nüshası ve Türk Basını

Henüz yatılı mektepte okuyordum. 1948'de Beyoğlu sokaklarında "*Hürriyet çıkıyor*" şeklindeki afişleri hatırlıyorum. *Hürriyet* gazetesinin ilk nüshasını da hatırlıyorum. Bu gazete şimdi sahip değiştirdi.

Türkiye'de gazetenin yaptığını siyasîler yapamamıştır. *Hürriyet* gazetesi de bugünün toplumunu hamur gibi yoğurmuş, bugünkü Türkiye'yi âdeta ortaya koymuştur. Birinci nüshası hep iç ve dış siyasî haberlerle doluydu. Şimdi açın bu gazeteyi, baştan aşağıya müstehcen resimlere, ıvır zıvır haberlere rastlayacaksınız.

Son birkaç sene içerisinde gazetenin birinde bir başlık atılmıştı. Bir manken sahneye çıkmış -çok özür dileyerek söylüyorum- donu düşmüş... Bunu başlığa çıkarıyorlar... Onun donunun düşmesi de kazara olan bir şey değildir; önceden planlanmıştır. Yok efendim zaten kıyafeti de dekolteymiş de, o tuvaletin omuz tarafındaki bağı kopmuş da, tuvalet de gevşemişmiş de... Dolayısıyla mahrem yerleri zaten yarı yarıya görünüyormuş da, büsbütün görünür olmuşmuş... Türk basını ne hâle geldi...

Türkiye basınını ıslah etmeden Türkiye'yi ıslah etmek mümkün değildir. Müslümanların adam gibi gazeteler çıkarması lazımdır. Bende 60'lı yıllarda dünyanın en meşhur gazetesi *The Times*'ın bir nüshası var... En üstte *The Times* başlığı var, tarih var, gazetenin İngiliz sembolleriyle arması var... Birinci sayfasında ne var? 40 sene düşünseniz bulamazsınız efendim: Birinci sayfada küçük ilanlar var. Haberler iç sayfalarda... Gazete budur işte.

Bugün Türk basınında çok nadir istisnalar dışında Türkiye'nin içiyle veya dünyayla, insanlıkla ilgili bir tek ciddi analiz bulmak mümkün değildir. Nadir istisnalar vardır ama o istisnalar kuralı bozmuyor biliyorsunuz. Diyelim eskiden

dünyanın altı sayılı tahıl ambarından biri olan ülkemiz şimdi ekmeklik buğdayının bir kısmını dışarıdan ithal etmek zorunda kalmış... Bununla ilgili bir ziraatçı çok güzel bir yazı yazmalı değil midir? Yahut Fransa'dan et ithal ediyoruz da biz niçin yemeklik etimizi kendimiz üretemiyoruz? Yahut Güney Kore dünya çapında millî, yerli otomobil sanayiine sahip oldu da biz Türkler niçin sahip olamadık? Küçücük Finlandiya Nokia telefonlarını yapıyor da biz niçin yapamıyoruz? Basınımızdan böyle yüzlerce konuda ciddi analiz istiyorum ama bulamıyorum. Mankenler, şarkıcılar, türkücüler, -affedersiniz- zenperest futbolcular, travestiler...

Toplum böyle bir basın, böyle bir medya tarafından tamamen zehirlenmiş, zombileştirilmiş durumdadır. Bu arada "zombi" canlı cenaze demektir.

Yabani Hayvanların Korunması

Şimdi beni çok ama çok üzen bir hadiseden söz edeceğim. Benim çocukluğumda Türkiye nüfusu çok azdı, ancak 15-18 milyon idi. Kırsal kesim her şeyiyle çok canlıydı. Anadolu'da Anadolu parsı ve panteri bile yaşıyordu. Her yerde rengârenk kuşlar... Şimdi insanlar doğayı bozdular, hayvanları öldürdüler. Basından okudum: Sanırım Niğde'de zavallı bir dağ koyunu yahut keçisini vurmuşlar; bir de utanmadan, sırıtarak poz veriyorlar. Devletimiz kanunlar, tüzükler çıkarmış, "*Bin dolar yatıran yabancı avcı bir yaban keçisi vurabilir.*" Zavallı Türkiye demekten başka bir şey söyleyemiyorum.

Bu hayvanların korunması, vurulmaması lazımdır. Çünkü nesilleri tükeniyor artık. Zaten İslâmiyet'te öldürmek ve zevk için avcılık çok kötü görülür. Tarikat mensuplarından, rahmetli Muzaffer Ozak Efendi'den birkaç kere dinlemişimdir; tarikat mensuplarının oltayla balık tutmaları bile hoş görülmezmiş. Çünkü oltayla balık tutmakta iki sakınca vardır. Birincisi, oltanın ucuna solucan veya başka bir yem takarak balığı aldatmak var. Bir derviş bunu yapamaz. İkincisi, çok acı çektirmek var. Zevk için de balık tutulmaz. Ama karnın aç, çoluk çocuğuna yemek götüreceksin, ancak o zaman avcılığa izin veriliyor. Ama öldürmekten haz ve zevk almak, bir tür ruh hastalığıdır.

Dağ keçilerinin vb. hayvanların yalçın dağlarda, uçurumların kenarlarında korunması lazımdır. Bahçemde otlayan. bana çok alışmış ve elimden yem yiyen bir kuzum olsa... Düşünün, benim peşimden geliyor... Ben onu yatırıp da kesemem ki... Canım et istiyorsa gider kasaptan alırım da o kuzuyu kesemem. Ne zaman kesebilirim? O kuzu büyür; dişiyse yavrular yapar, yaşlanır, hayatını yaşadıktan sonra belki... Yine de kesemem ama hiç olmazsa kesilmek üzere bir yere satabilirim.

Sadist, hasta insanların dağlara çıkıp -inşallah ayakları kayar-, yabani hayvanları çılgınlar gibi, deliler gibi vurmalarını kabul etmiyorum. Ben kendimi beğenen bir insan değilim; merhametli de diyemeyeceğim kendime ama bu hayvanları vuracak kadar da merhametsiz, gaddar ve zalim değilim.

Ankara Kalesi ve Millî Mimarî

Ankara Kalesi'ndeki evleri bilirsiniz... Orada birçok Türk evi ve otomobilin geçemeyeceği sokaklar vardır. Bendeniz Ankara'ya 1952'de okumaya gittim, 1960'ta Diyanet'teki memuriyetimden istifa edip İstanbul'a döndüm. Demek ki orada sekiz sene yaşamışım.

Ankara'nın bir Müslüman için yaşanabilecek yeri, Samanpazarı'ndan yukarıdaki Ankara Kalesi'ydi. Niçin? Çünkü orada Türk - Müslüman mimarîsi; Türk - Müslüman evleri vardır. Diğer yerler Falih Rıfkı'nın bir makalesinde "*Biz tarihte ilk defa mabetsiz bir şehir inşa ettik.*" diye övülüyor. İşte o, modern Ankara'dır.

O zamanlar öyleymiş... Şimdi çocuklarımıza, gençlerimize ve halkımıza millî mimarîmizi, millî şehirciliğimizi, millî peyzaj mimarîmizi mutlaka öğretmek ve sevdirmekle mükellef durumdayız. Bahsettiğim bu binaları sevemeyenler, İslâm kültür ve medeniyetine yabancı düşmüş olurlar. Avrupalılar bugün artık -tamir ettikten sonra- eski evlerinde oturuyorlar. Türkler ise günümüzde kesinlikle ahşap bir evde oturmazlar. 20 sene önce ahşap bir evi bulunan camide görevli birine rastlamıştım; orada oturmak istemiyor, "*Abi fare vardır orada.*" diyordu. Pek zavallı bir düşüncedir bu...

Türkiye Titanic Yolcu Gemisi

"Titanic" adlı yolcu gemisi 1912'de yapılmış fennin harikası bir gemiydi. O zaman uçak yok, insanlar Avrupa ile Amerika arasında *transatlantik* denen yolcu gemileriyle seyahat ediyorlar...

Bu gemi ilk seferine İngiltere'den 1912'de çıkmıştı. Birinci sınıf kamaraları, saray gibi süitleri vardı. Yatak odaları, çalışma odaları, oturma odaları, her türlü zevküsefa düşünülmüştü... O şampanyalar, o yemekler, o kumar masaları... Ama daha ilk seferinde battı bu gemi...

Öyle bir facia ki, 1000'den fazla insan öldü. Fakat heyhat, "*Bu gemi batmaz!*" demişler ve yeterli kurtarma sandalı koymamışlar... Niçin battı? Çünkü bu gemi yapıldığı vakit küstah herifin biri bir söz sarf etmiş; haşa, "*Bu gemiyi Allah bile batıramaz.*" demişti. İlk seferinde denizin dibine indirildi bin kişiyle birlikte...

Şimdi efendim, "Titanic 1912'de batmış; bizimle ne alakası var?" diyebilirsiniz. Fakat aslında biz insanlar mecazî manada şöyle böyle bir Titanic'in üzerinde yolculuk yapıyoruz...

Paran çok, en lüks dairesini kiraladığın otellerde sabah kahvaltıları bir âlem, öğlen yemekleri başka bir âlem... Orkestra bir değil, birkaç tane... Kadınlar tuvaletlerini giymiş, erkekler merasim elbiselerini giymişler, vur patlasın çal oynasın bir hayat... Ama gemi battığı vakit üçüncü sınıf mevkide yolculuk eden fakir yolcuyla birinci sınıf mevkide giden yolcu arasında bir ayrım ve tercih söz konusu değildir; hepsi cümbür cemaat giderler.

Şimdi biz Türkiye isimli çok muazzam bir gemide tarihî bir yolculuk yapıyoruz. Kimimizin tuzu kuru; bir eli yağda, bir eli balda... O lüks dairelere, o efendim üç katlı, 600 m2'lik villalara sahip insanlar... O yazlıklar, o otomobiller, o özel uçaklar...

Geçenlerde bir özel uçağımız düştü; İran'dan, eğlenceden dönüyorlardı. Kimse tuzum kuru demesin. Titanic batarsa hepimiz denizin dibine... Allah'tan gemiyi batırmamasını isteriz tabii... Allah'ın bir kaderi, takdiri vardır ve İslâm hikmetinin, bilgeliğinin de şöyle bir kuralı vardır: "*Azan toplumlar tokat yer.*" Dört kelimeden ibaret...

Türkiye İslâm'ın kriterlerine göre azmış mı, azmamış mı? Kur'an, Sünnet, şeriat, İslâm ahlâkı ve İslâm hikmeti kriterlerine göre Türkiye şu anda çok azmış bir toplumdur efendim. İnsanlar bu azgınlığı önlemek için çalışmazlarsa kuvvetli bir tokat, bir sille gelmesinden çok korkulur.

Bir Sanat ve Zanaat Seferberliği

Geçenlerde bir yazı yazdım ve Türkiye'de bir sanat ve zanaat seferberliği başlatılmasını istedim.

Yıldız Parkı'ndaki Yıldız Porselen Fabrikası gibi en az 100 fabrika açılmasını istiyorum. Sultan Abdülhamid Han'ın Yıldız Parkı'nda yaptırdığı porselen fabrikasının eserleri ve ürünleriyle ilgili bir kitap yayınlandı. O fabrikada yapılmış fincanların resimleri var. O fabrikanın ürünü böyle daha çok şey vardır.

Müslümanlıkta üç boyut vardır. Birincisi ilim, irfan ve inanç boyutudur; kültürü de ilave edelim buna. İkincisi aksiyon ve ahlâkla ilgili boyuttur. Üçüncüsü sanat, güzellik ve estetik boyutudur.

Müslümanlar ilimde, ahlâkta İslâm'ın çok altındalar ama az buçuk ilim ve ahlâk var. Fakat sanat bakımından sıfırlardayız. Yüz milyonlarca dolarlık servete sahip birinin evine gidiyoruz; yerde kök boyalı el dokuması halısı bile yok fu-

karanın. Müslüman bir zengine gidiyoruz; özel uçağıyla umreye gitmiş, namaz da kılıyor fakat evinde hüsnühat eseri yok; adam sanat, estetik bakımından Büyük Sahra gibi... Hiçbir şey yok efendim. Şimdi Sayın Cumhurbaşkanımız çok büyük fazilet göstererek millî eğitim ve kültür - sanat konularında yapılması gerekenlerin yapılmadığını itiraf etti. Bu çok büyük fazilettir. İslâmî kesim sanat, estetik, güzellik konusunda mutlaka toparlanmalı ve bir şeyler yapmalıdır.

Şimdi Türkiye'de buram buram sanat kokan şehirler vardır. Kütahya'ya gidin, otobüs terminalinden itibaren çinicilik başlıyor. Bütün Kütahya çini demektir efendim. İznik'e gittiğiniz vakit İznik çiniciliği var. Bu sanat, sadece buralara mahsus kalmamalıdır. En az 100 şehrimizi sanat merkezi hâline getirmemiz lazımdır. Zonguldak Devrek ilçesinde baston sanatı çok ilerlemiştir. Yeterli mi? Değil ama bazı şehirlere gidiyorsunuz; affedersiniz kabak gibi efendim. 150 bin nüfuslu büyük sayılabilecek bir şehir ama sanat yok.

Sanat ve estetik zenginliğimizi Kültür Bakanlığı sağlayamıyor madem, o zaman milyarlarca dolarla oynayan bazı Müslümanlar, birtakım sivil toplum kuruluşları yapacak bu işi... Nasıl yapacaklar? Mesela Kâğıthane'de eskiden kâğıt yapılıyormuş.[2] Hindistan'dan ya da Çin'den ustalar getirmek suretiyle büyük bir kâğıt atölyesi kurulacak, üretilen kâğıtlar hem iç piyasaya verilecek, hem de ihraç edilecek. Hindistan'da Müslüman bir ailenin böyle büyük bir fabrikası var; 100 çeşit kâğıt ihraç ediyor. Hatta bir kâğıdın hamurunun içine çiçek yaprakları koymuşlar, merdaneden geçince çiçek yapraklı kâğıt oluyor. Bu da mesela düğün davetiyelerinde işe yarıyor.

Bir şey satılabiliyorsa ve haram da değilse onu mutlaka üretmek lazımdır. İslâm fıkhında şöyle bir hüküm var: "*Müslümanlar iktisadî güç kazanmak için -sadece diyar-ı küfre ihraç etmek şartıyla- domuz bile yetiştirebilir.*" Yalnız içerideki zimmî gayrimüslimlere veremiyorlar. Bakın dinimiz Müslümanların zengin olması için domuz gibi necis bir hayvanın yetiştirilip diyar-ı küfre satılmasına izin veriyor.

Bugün bizim 300 çeşit sanatımız var. Otuzu dışında 270'i can çekişmiş ve ölmüş. 300 tane de dışarıdan getirilecek; olacak 600 tane. Bunları canlandırmalıyız. Evlerde küçük atölyeler kurmalıyız. Buralarda ne yapacağız? Mesela takı, tesbih yapabiliriz... Takı, evrensel bir hadisedir. Bütün kadınlar ille bir şeyler takmak isterler boyunlarına, bileklerine. Bizim sanatımız değil ama En-

2 Zeytinburnu Belediyesi Kazlıçeşme Sanat Merkezi'nde de mutevazı ölçülerde kâğıt üretimi yapılmaktadır. Bilgi için bk. "Zeytinburnu Asitane Sanat Eserleri Konservasyon Merkezi - Geleneksel Kâğıt Üretim Atölyesi", *Z Kültür/Sanat/Şehir: Tematik Dergi* (Kütüphane sayısı), 2021, S. 5, s. 39.

donezya'dan ustalar getirelim "batik sanatı" yapalım. El yapımı kâğıt üretelim efendim. Taş işleri yapalım, sedef kakalım. Kâğıt ebru sanatı maşallah çok ilerledi fakat kolay bir şey olmasa da el dokuması ham ipekli ebrular da yapalım. İpekli, kıymetli bir kumaşı tekneye çarpık koydun mu elden gider ama mutlaka ustalarını getirtip bu sanatı geliştirmeliyiz. Bütün bunlardan doğrudan veya dolaylı olarak bir milyon vatandaşımıza ek gelir ve iş çıkar ümidindeyim.

Sanat konusunda bazı heveslilerin tavrı şu yoldadır: Hemen bir sanat öğrenecek, sonra tokatlayacak, ondan sonra köşeyi dönüp zengin olacak!... Hiçbir sanat böyle icra edilemez efendim.

Bahsettiğim türden küçük sanatlar, aylık geliri 1500 olan fakir bir ailenin, 750 lira daha kazanıp bütçesini 2250 liraya çıkarmasını sağlayabilir ancak. O parayla da lüfer balığı yiyemezler belki; en ucuzundan hamsi yiyecekler. Bir adam evinde bir sanat eseri üretip de eline birkaç para geçti mi, hemen gidip 3, 5 bin liraya telefon alırsa, o, adam olmaz zaten. Fukaralığa mahkûmdur, beyinsizdir. 60'lı yıllarda bir adam Almanya'ya ayağında plastik terlikle gitmiş, kazandığı tüm paraları biriktirmiş, o terlik kopmuş; onu dikip aynı terlikle yürümeye devam etmişti... Sonra ne oldu biliyor musunuz? Bu adamın altı senelik birikimini birtakım eşkıya "*Yeşil holding kurduk, paranı bize ver; fabrika yapalım, sen de kârını alırsın.*" diye tokatlardılar. Altı sene terlikle gezen herif tekrar sıfıra dönmüş oldu.

Pierre Loti'nin Türkleri

Osmanlı Türklerini, Osmanlıların kendilerini sevdiklerinden daha fazla seven Pierre Loti'nin Fransa'daki evinin resmini hiç gördünüz mü? Esas ismi Julien Viaud'dur. Deniz subayıydı. Fesli modern Osmanlı kıyafetiyle çekilmiş resmi ünlüdür.

Türkiye'de 40-50'li yıllarda Pierre Loti'yi yeniden hatırladılar. Adına bir cemiyet kurulmuştu. Böyle insanlar ölünce yeni nesiller onların ne kitaplarını okurlar, ne isimlerini bilirler... Türkleri Türklerden çok, Osmanlıyı Osmanlıdan çok seven birinin isminin unutulması ayıp ve kayıptır. Onun için vakti olanlar varsa internet hazinesine girip biraz bilgi edinsinler. Dahası Pierre Loti'nin bir kitabını okusunlar.

Pierre Loti bir kitabında bundan 120 sene öncesinin Bursa'sında Yeşil Cami'yi anlatmıştır. O, eski Türklere hayrandır. Onun anlattığı Bursa'da caminin avlusunda hocalar, sarıklılar oturuyor. Bir bakarsınız bir sayfada Müslümanlar cenaze namazı kılıyorlar. Sonra Bursa Ovasının uç tarafında beyaz bir duman görülüyor: Mudanya treni geliyor. "İşte Bursa'yı bitirecek tren geliyor." diyor

kitabında Pierre Loti. Dedikleri çıktı; şimdi rantçılar o Bursa Ovasını binayla doldurarak katlettiler.

Son Halife Abdülmecid Hazretleri

Son Halife Abdülmecid Hazretleri'nin eski kıyafetiyle çektirdiği bir fotoğrafı vardır. Yine cuma namazına giderken at üzerinde çekilmiş fotoğrafı da bilinir.

Bu zât büyük bir sanatkârdı: Ressamdı, bestekârdı; sanattan, kültürden, ilimden, irfandan çok iyi anlıyordu. Fakat politika bakımından entrikacı değildi. 1924 Mart'ında sabah namazını kıldıktan sonra otomobile bindirdiler; Çatalca'ya götürüp oradan yurt dışına sürdüler. Düşünün, Hz. Ebubekir İslâm'ın birinci halifesi, bu zât ise sonuncu halife... Muhammed Hamidullah hesaplamış; 101. halife... 101 rakamında da bir esrar olduğunu tahmin edersiniz...

Ziyad Ebüzziya'nın Kızı Alev Hanım

Ziyad Ebuzziya Bey gazeteci ve politikacıdır. Kızı Alev Hanım, seramik sanatında dünya çapında bir sanatkârdır. Biz onun seramiklerine baktığımız zaman basit bir eser görüyoruz. Fakat seramik sanatından anlayan insanlar onun eserlerini gördükleri vakit bayılıyorlar. Biz anlamıyoruz diye her şey manasız değildir. Onun hakkında okuduğum bir yazıda bir Amerikalı, Alev Hanım'ı methederken göklere çıkarıyordu. Ama Türkiye bu hanımı değerlendiremedi.

Alev Hanım, bir Kopenhag'da, bir de Paris'te iki atölye açmıştı. Kendisi hâlâ sağdır; elimde imkân olsa bir güzel sanatlar lisesi, bir de üniversitesi açar ve bu hanımı da porselen, çömlek, seramik bölümüne ya başkan ya da profesör yaparım.

Bunun gibi daha ne zenginliklerimiz var..

Tarihî Bir Resim

1908'de açılan Meclis-i Mebûsân'ı gösteren bir fotoğraf vardır. Bu fotoğrafta gerideki locada Sultan Abdülhamid görünür. Milletvekillerine dikkat buyrulursa Rumlar, Ermeniler, diğer gayrimüslimler, sarıklı Araplar var. Tabii şimdiki gibi önüne gelen ulema sarığı saramıyordu o zamanlar. Bazıları şeyh, bazıları fakih insanlar. Ankara'da açılan ilk Büyük Millet Meclisinde de 60-70 kadar sarıklı mebus vardı. Bugün Türkiye'de sadece Diyanet İşleri Başkanı sarıkla gezebiliyor, ötekiler gezemiyor.

Bu tarihî bir resimdir. Keşke böyle resimler sergilense ve Türkiye'de binlerce yerde böyle resimler görülebilse.

Hayvanlarla Ünsiyet

Biraz da biyolojiye dalalım. Canlılar âlemi müthiş bir çeşitliliğe sahiptir. Tabiatta mesela çok güzel renkli ördekler vardır. Çeşit çeşit kuşlar vardır. Tukan kuşunun resimlerini görmüşsünüzdür. Bu kuş sıcak ülkelerde yaşar, gagası kendisinden daha büyük, acayip bir kuştur.

Bendeniz beş sene Avrupa'da yaşadım; Avrupa demek biraz da park, bahçe demektir. Yaşlı insanlar avuçlarına biraz yem koyarlar; kuşlar gelir, avuçlarına konar ve yem yerler. Türkiye'de bu mümkün değildir. Burada kuşlar insanlara güvenemiyor (Gülüşmeler).

Öyle bir İstanbul istiyorum ki ikindi çayını içmek için çok büyük bir bahçeye gideyim ve bahçede böyle ördekler göreyim; siyah beyaz kuğular göreyim; yaşlı insanların ellerine konup tane yiyen munis kuşlar (munis, ünsiyetten geliyor) göreyim.

Almanya'da Doktor Hayrettin Bey adlı bir doktorla bir parkta oturuyorduk ve sincaplar da etrafımızda cirit atıyordu. İstanbul'da sincap bulana aşk olsun efendim. Bulanlar da hemen öldürüyorlar. Bir akvaryum açılmış iki sene önce, yanıma birini alıp gideyim dedim; adam başı 50 TL imiş; bu da çok yani.. O akvaryum duruyor mu?

Dinleyici: "*Evet.*"

-Zam oldu mu?"

"*70 olmuş*".

Tabiatı tanımalıyız. Şair diyor ki, "*Beni hakka bir örümcek götürür.*" Şairinin bakış açısından olduğu kadar bizim bakış açımızdan da bu söz doğrudur. Şimdi o mücevher kadar güzel olan ördekleri gören insan, beyninde bir arıza yoksa o ördekten Hakk'a gidebilir. Çünkü o ördeğin -akılsızların dediği gibi- kendi kendine olması mümkün değildir.

Parfümlü Çiçekler, Şifalı Bitkiler

Mor papatya ekinezyayı bilirsiniz. Mor papatya Allah Teâlâ'nın insanlara çok acayip bir nimetidir. Soğuk algınlığı, zindelik için bu dehşetli bir ilaçtır. Bulgaristan bu bitkiyi tarlalarda yetiştiriyor. Biz maalesef Bulgarlar gibi yapmıyoruz. Be kardeşim Bulgarlar, tarihinde Osmanlı İmparatorluğu gibi bir imparatorluk kurmuş bir kavim değil... O yapıyor da ben niye yapamıyorum?

Fransa'nın güneyinde Gras bölgesi vardır; parfümlü çiçekler ve şifalı bitkiler merkezidir. Mesela kekiğin yağı çıkartılır orada. Bulgaristan kadar olamasak

da bizde de gül yağı çıkartılır. Ama bizim bitki kültürümüz zayıftır. Şimdi Güneydoğu tarafında kırsal kesimde çok para eden yabani bir bitki keşfedilmiş köylüler çılgın gibi yürüyerek oraya gidiyorlarmış. Hâlbuki yerleşim yerlerinden kilometrelerce uzakta... Gelecek sene o bitkiden bir çöp kalmayacaktır. Medenî insanlar bir yabani bitkinin hasadını yaparken gelecek seneyi de düşünür. Medeniyetsiz, bedevi insanlar bunu düşünemez. Ama kabahat köydekilerde değil, devletimizdedir. "*Aman bu bitkilerin kökünü kurutmayın.*" şuuruyla insan yetiştirmemiştir.

Öyle bitkilerimiz vardır ki camlatıp duvara assak başlı başına bir güzellik kaynağıdır.

Kudüs Haçlı Krallığı ve İsrail

1099'da I. Haçlı Seferi'nden sonra Haçlılar Kudüs'ü almış ve 70 bin Müslümanı öldürmüşlerdi. O esnada Kubbetü's-Sahra'nın avlusundaki Haçlı atlarının ayakları kıpkızıl vıcık vıcık kan içinde kalmıştı. Orada Yahudileri de öldürmüşlerdi. Sonra Kudüs'te bir Latin, Katolik, Frank Krallığı kuruldu. Ayrıca Urfa Haçlı Kontluğu, sahilde Hıristiyanların elinde olan yerler ve Kıbrıs Adası vardı.

1187'de Salâhaddîn-i Eyyûbî Kudüs'ü Haçlıların elinden aldı. Kudüs Haçlı Krallığı 88 sene ayakta kalmıştır. Kudüs'ün fethinden sonra da büsbütün batmamış, sahilde vb. yerlerde birkaç kaleleri Haçlıların ellerinde kalmıştı. Sonuçta Kudüs 88 sene Haçlıların elinde kalmıştır.

Kudüs'teki Haçlı Frank, Latin, Katolik Krallığı *tarihi bir arıza* idi. "Tarihi arıza" tabirini lütfen kaydediniz. Arızalar ne olur? Bir müddet sonra tamir edilir ve eskiye döner. İsrail 1948'de kurulmuştu. Aradan kaç sene geçmiş? 70 sene geçmiş. İsrail bir arıza olduğu için ebediyen devam edemez: mutlaka aslına rücu edecektir. Tabii siyonistler duysalar beni boğarlar ama Yahudilerin içinde İsrail'e ve siyonizme son derece karşı olan Tevrat Yahudileri de vardır. Onlar benim bu sözlerimi duysalar kocaman bir aferin verirler bana.

Nasıl olacak bu iş? İnternette İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca ararsanız "İsrail devleti batacak mı?", "İsrail'in varlığı tehlikede mi?" cümleleriyle ararsanız, bu hususta -hepsi olmasa bile bir kısmı- çok ciddi, çok sağlam yazılmış makaleler bulacaksınız.

İsrail'in devam etmesi mümkün değildir. Neturei Karta Hahamları İsrail'e çok karşıdırlar. Şöyle diyorlar "*Filistin, Filistinlilerindir. İsrail devleti ve siyonizm mutlaka ortadan kalkmalıdır. Allah bizi cezalandırdı ve dünyanın her yerine çil yavrusu gibi dağıttı. Kurtarıcı Mesih gelinceye kadar bizim, bulunduğumuz*

ülkelerde yaşamamız ve o ülkenin kanunlarına da riayet etmemiz gerekir." Hatta bu hahamlardan birine de soruyorlar: "*Peki günün birinde Filistin tekrar Arapların eline geçince ne olacak?*" Cevap şudur: "*Bu sorunun cevabını Araplar bilir, isterlerse istedikleri kadar Yahudinin kalmasına izin verirler, yoksa sürerler hepsini.*"

Bunlar ben söylemiyorum, hahamlar söylüyor. İnternetten üç kelimelik "Jews Against Sionism" ifadesini yazıp ararsanız çok ama çok bilgi ve referans elde edersiniz. Benim şahsî tahminim İsrail'in son kullanım tarihi 2022'dir.

Vehbi Cem Aşkun ve Eseri

Vehbi Cem Aşkun, 1943'te hem de Sivas'ta basılmış iki ciltlik *Sivas Folkloru* adlı bir kitabın yazarıdır. Bir ortaokul öğretmeniydi. Bu eseri, sahafları da heyecanlandıran bir kitaptır. Hem kitapçılık bakımından sahafiye ve hem de folklor ve sosyoloji bakımından çok değerli bir kitaptır.

Bir ortaokul öğretmeni maaşların çok düşük olduğu, matbaacılığın yaygın olmadığı o tarihlerde böyle iki ciltlik kalıcı bir kitap yazabiliyordu. Belki kâğıt yoktu, dünyada savaş vardı, fotoğraf çekmek ise çok zordu. Bugün maalesef muazzam bütçeler var, imkânlar var ama nice üniversite profesörleri bile bu ayarda bir kitap yazamıyor.

Vehbi Cem solcu bir insandı ve ben onun solculuğunu beğenmem ama böyle bir eser ortaya koyabilmiş olmasını takdir ederim. Öğretmenlerimizin hiç olmazsa bir kısmının böyle eserler üretebilen birer öğretmen olması lazımdır.

Durham ve İstanbul Kıyaslaması

İngiltere'nin kuzeyinde İskoçya bölgesinde Durham diye bir şehir vardır. Durham'da manzara çok güzeldir. İçinden bir ırmak geçer. Durham'ı gezen bir Türk gazetecisi, *Milliyet* gazetesinde yazmıştı; Gazeteci, "*Durham şehrini görünce ölesiye hayran kaldım. Sonra İstanbul'u düşününce ölesiye kahroldum.*" diyordu. Durham'ı işte ondan sonra merak ettim ve inceledim.

Sadece iki cümle: "Durham'a baktım ölesiye hayran kaldım, İstanbul'a baktım ölesiye kahroldum."

Bundan 20-25 sene önce İngiltere Prens-veliahdı Charles İstanbul'a gelmişti. Fakat İstanbul'u görünce kendisini karşılayanlara karşı çok ağır konuşmuştu: "Şu canım İstanbul'u ne hâle getirmişsiniz!" O tarihten bu yana pek de bir şey değişmedi ne yazık ki... Hâlâ İstanbul'u mahvetmek konusunda da tam seferber vaziyetteyiz.

Sabahleyin Istranca Dağlarına gitmek üzere bir araca binsem, iki saatte varırım. Ama akşam dönemiyorum; trafik var... Her tarafı karınca yuvası gibi doldurdular zaten, bitirdiler. Ben Durham gibi yeşillik istiyorum, parklar istiyorum. Bizde Durham ırmağı gibi bir ırmak olsa, hemen rantçılar etrafına çirkin kafeler, çayhaneler, sosyal tesisler yaparak ırmağın da canına okurlar. Rantçılara beddua ediyorum; tepesi üstü düşsünler diye. İstanbul'u çirkinleştirenleri affetmeyeceğim. Fakat unutmayalım ki, onlara bela gelirken genele de geliyor. Musibetler hepimizin tepesine yıldırım gibi düşebilir.

Boğaziçi'nde Yalılara Çarpan Gemiler

Hekimbaşı Salih Efendi Yalısı'na 225 metre boyundaki alamet bir gemi çarptı ve yalıda büyük hasar oluşturdu (2018). Bendeniz son on beş sene içinde bu hususta defalarca yazdım. Bu bir şey değil efendim; bir yalıyla bu kazayı atlattık. Allah muhafaza Boğaz'da patlayıcı madde, petrol, amonyak dolu iki gemi çarpıştığı vakit İstanbul'u yok bilin...

50 Bin Yeni Cami

Türkiyemizde son 50 sene içerisinde 50 bin yeni cami yapılmıştır. Bu camilerin 50 tanesi güzel olduysa 49950 tanesi çirkin oldu. Bu da bir rekordur aslında.

Türkiye Müslümanları bu kadar çirkin camiyi nasıl yapabildiler? Hâlbuki tarihte bir medeniyet, imparatorluk kurmuş ülke olmasa da Yemen'de, Kazakistan'da yeni yapılmış bir camilere estetik bir değer katabiliyorlar.

UNESCO çok güzel binaları koruma altına alıyor. Bizdeki 50 bin camiden bir tanesini bile koruma altına almamıştır. Bu da bizim için düşündürücüdür. Çok ağır bir sıfat geliyor aklıma ama kullanmak istemiyorum. 50 bin cami yapalım da bir tanesi dahi koruma altına alınmasın; olacak iş değildir.

Her zaman söz ettiğim gibi bu vesileyle de söylemek isterim: Maalesef biz günümüzde sanat, güzellik ve estetik bakımından geri kalmışız; yeni camilerimize estetik bir özellik katamamışız. Hâlbuki merhum Mimar Sinan bu devirde yaşasaydı eski camilerin taklitlerini yapmaz, bambaşka camiler yapardı.

Devlet Adamlarının Ofisleri

Fransa'da Cumhurbaşkanının ofisi eski bir saraydır. Yerde çok kıymetli bir halı vardır. Çalışma masası de eski ve değerlidir. Fransızlar Krallık idaresini kaldırdılar ama kralların saraylarını, bürolarını ve mobilyalarını kaldırmadılar.

Bütün dünyada olduğu gibi bizde de devlet erkânının, hükümet büyüklerinin, valilerin, büyük üniversitelerin rektörlerinin ofisleri müze gibi olmalıdır. Ama bunu başaramıyoruz. Hâlbuki bir bakanımızın odasına giren bir sanat profesörünün hayranlıktan dili tutulmalıdır. Bu da ancak uzmanlarla gerçekleştirilebilir.

Bende New York'taki çok zengin, üst tabakadan bir antikacının ofisinin resmi var. Keşke onu getireydim. Görseniz aklınız durur efendim. Tabii nihayetinde zengin esnaftan birinin ofisidir. Türkiye'de de sanattan anlayan varlıklı insanlar bulunuyor. Mesela bir Çelik Gülersoy vardı. Koç ailesi böyledir. Hürriyeti satın alan Demirören çok büyük tehlike atlattı ama yine de bir yalıda oturuyor. Benim Florya'da oturan ve toptan gıda ticareti yapan Ercüment Bey diye bir dostum var; evinin salonuna girdiğimiz vakit içimiz açılıyor. Duvarlarda en iyi hattatlara yazdırılmış, en iyi tezhipçilere tezhiplettirilmiş levhalar asılı. Fakat Türkiye umumî manada nerededir? Şüphe yok ki sanat bakımında feci bir çukura düşmüş vaziyettedir.

"Köy sanatı" da vardır ama devlet köy sanatıyla yürümez. Devletin mutlaka şehir sanatını benimsemiş olması gerekir.

Türkiye'de de güzel örnekler var. Büyük bir devlet adamının ofisini görmüştüm. Muazzam bir ofisti. Duvarlar en güzel görsel malzemeyle süslü; tavanlar da, tavan göbekleri de, yerlerdeki halılar da ışık saçıyor; âdeta 'Güzelliğime bakın!' diye bağırıyordu.

Halı dili insan diline benzemez; halılar öyle ciyak ciyak bağırmaz. Halı dilini ancak kültürlü insanlar anlayabilir, herkes anlayamaz. Dünyanın beş dekoratör üstadı ve uzmanı bahsettiğim ofise gelmiş ve onlara çaylar, kahveler, pastalar ikram edilmiş; bu mekânı incelemişler... Oturup bir rapor yazmışlar: "*Türkiye'de filan devlet büyüğünün ofisini gezdik, tetkik ettik, üzerinde düşündük. Bu mekâna 100 üzerinden 92 veriyoruz.*" Bunlar yeminli uzmanlardır. 100 üzerinden 30-40 verselerdi, Türkiye için iyi bir şey olmazdı elbette.

Ülkemizde çoğu zaman estetik değer denen vâkıaya dikkat edilmiyor. Osmanlı Devleti'nin estetik anlayışı ise çok yüksekti. O dönemde halkın bile estetiği çok yüksekti.

İsmail Hakkı Altunbezer'in Yağmalanan Eserleri

Üsküdar Selimiye taraflarında Çiçekçi diye bir semt vardır. Merhum İsmail Hakkı Altunbezer'in kızının evi de oradadır. Geçenlerde oraya gittim. Birtakım açıkgözler benden önce gitmişler ve tanesi 100 bin edecek hatları 10'ar liradan almışlar. Ben ne kaldıysa bakayım diye gitmiştim. Önce beni almak istemediler içeriye, sonra buyur ettiler. Döküntüleri, kalanları aldım.

Osmanlı Dilencisi: "Gedâ-yı Muhteşem"

Yağlı boya büyük bir dilenci portresi vardır, bilenler bilir. Bu portredeki dilencinin üstü başı berbattır, başında bir abani sarığı ve karmakarışık sakalları vardır. Fakat inanır mısınız, bundan 100 sene önceki o dilenci, bugünün imparatorlarından daha haşmetli görünür. Çünkü o bir Osmanlı dilencisidir efendim.

Benim bu sözüm çok ağırdır, bu bapta daha fazla konuşulmaz... Zülfüyare dokunmak istemem.

"Müslümanlar Yaşlandıkça Güzelleşirler"

Kütüphanemde 1930'lu yıllara ait bir *National Geopraphic Magazine* nüshası var. (Kitaplarım Ankara'ya gitmiştir; onları vakfettim). O zamanların şartlarında Afganistan'a bir heyet göndermiş ve çok geniş bir Afgan röportajı yapmışlar. Bu sayıdaki çeşitli resimlerin içinde 60 yaşlarında, bilemedin 65 yaşlarında yaşlı bir Afgan'ın resmi var. Millî Afgan kıyafetleriyle; başında sarığı, sakallı bir insan. Altında şu mealde bir cümle yazıyordu: "*Müslümanlar yaşlandıkça güzelleşirler.*" Bu, İslâm medeniyetinin nail kıldığı bir rüçhaniyettir: Müslüman yaşlandıkça güzelleşir. Son Halife Hazretleri de yaşlandıkça güzelleşen bir insanmış...

Gençliğin verdiği taravet yüzeyseldir. 20-25 yaşında çok güzel, yakışıklı bir delikanlı veya hanım, 35-45-55-65-75'e gelince o gençliğin yüzeysel güzelliği biter. Ne kalır? Nobel armağanı kazanmış, Fransız Aleksis Carrel'in *Bilinmeyen İnsan* adlı kitabında anlattığı şu şey kalır: "İçindeki güzellik dışa akseder, dışındaki güzellik zaten taşlaşmıştır."

Benim çocukluğumda -1940 yılında ilkokul talebesiyim- 80 yaşında başörtülü nineler vardı; aman ya Rabbi, nur fışkırırdı simalarından... Yine 80 yaşında yani 1860 doğumlu, beyaz sakallı ihtiyarlar vardı; içlerindeki nur dışarıya akseder; maneviyat gözü biraz açık olanlar onlara baktığı vakit nuranî bir hâle görürlerdi. Bu, İslâmiyet'in kazandırdığı bir hassadır. Ben Avrupa'da yedi sene okudum ve çok madamlar gördüm; yaşlandıkça güzellikleri yitiyordu. İslâmiyet'i yaşayan insanlar ise fiziki bakımdan çok ayrı bir plandan, yaşlandıkça güzelleşirler.

Bu, bizim elimizde olan bir şeydir biraz da. Güzelleşebilmek için yalan söylemeyeceksin, gıybet, dedikodu yok, onun bunun namusuna dil uzatmayacaksın, komşularına kurt gibi hırlamayacaksın, merhametli olacaksın, cömert olacaksın; ondan sonra sağlam olmak şartıyla az da olsa bilgin olacak ama o bilginin yanında irfan sahibi olacaksın, biraz hikmet sahibi olacaksın, mürüvvetli bir insan olacaksın. Şimdi mürüvvetin manasını bilen bile yok. Üniversite ve lise gençliği mürüvvet hakkında 150 - 200 kelimelik bir kompozisyon bile yazamazlar. Mürüvvet nedir? Bir adam size çok eziyet ediyor, komşunuz size dünyayı zindan ediyor, üst katta çocukları tepiniyor, her fırsatta kavga gürültü çıkartıyor ve perişan ediyor sizi... Siz ise sabrediyorsunuz. Günün birinde o adamın başına bir felaket geliyor; yardımına ilk koşan, kendisini teselli eden ilk insan siz oluyorsunuz... Mürüvvet budur işte... "*Oh! Bana çok çektirdi; şimdi belasını bulsun.*" derseniz mürüvvet uçar gider efendim.

Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum inşallah faydam dokunmuştur.

Nisan 2018

DİN BÜYÜKLERİ ve CEMİYET YAPIMIZ

Mustafa Sabri Efendi ve Muhammed Zâhid el-Kevserî

Şeyhülislâm Tokatlı Mustafa Sabri Efendi, Yirminci asırda Türkiye'nin yetiştirdiği çok büyük bir din âlimidir. Konunun siyaset boyutuna girmeyeceğim ama şu kadarını söyleyeyim: 1922'den sonra Türkiye'den ayrıldı. Önce Gümülcine'de kaldı, orada *Yarın* diye bir gazete falan çıkardı. Sonra Mısır'a yerleşti.

Şeyhülislâm için Yirminci asrın Gazâlî'si deniliyor. Fakat memleketimizde fazla tanınmıyor. Birçok eseri vardır ve eserlerinin çoğunu Mısır'da Arapça yazmıştır. *Mevkıfu'l-Akl ve'l-*İlm adlı eseri dört cilttir. Hakkında derinlemesine konuşacak değilim. Fakat Müslümanlar bu âlimi bilmelidir. Bir de kendisinin siyasî tarafı da var fakat ben o tarafını gündeme getirmek istemiyorum.

Tokatlı Şeyhülislâm Mustafa Sabri din âlimi olarak Ehlisünneti savunmuştur. Bu kadar ezberlense yeter. Sultan Vahideddin'in şeyhülislâmıydı. Osmanlıca kitaplarından biri *Yarın* gazetesinin yayınıdır. Bu gazetenin koleksiyonunu bulmak da çok zordur. Çünkü Cumhuriyet'in ilk on - on beş yılında böyle yayınları bulunduranlar can-mal güvenliğine sahip değildiler. En çok belki bir iki nüshası hariç, Türkiye'ye girmemiştir.

Tokatlılar kendi şehirlerinde yaşayan bu zâtın ismini İmam Hatip Mektebine vermişlerdi. Fakat birileri bir yığın gürültü patırtı çıkartıp bu levhayı kaldırttılar. Hâlbuki bir ara Nâzım Hikmet de aforoz edilmişti fakat şimdi gözde oldu. Şeyhülislâm Mustafa Sabri'ye de aynı toleransı göstermek gerekir diyorum. Ama isminin yazılı olduğu levha okuldan kaldırılmıştır.

Yirminci asırda her ikisi de Mısır'a göç eden ve orada vefat eden iki büyük şahsiyetten birincisi Mustafa Sabri Efendi iken, diğeri Düzceli Muhammed Zâhid el-Kevserî'dir. İlki şeyhülislâm iken ikincisi "ders vekili"ydi. Yani şeyhülislâm vekili; şeyhülislâmın medreselerle, dini eğitimle ilgilenen yardımcısı demektir.

el-Kevserî, Çerkez asıllıdır. O da Mısır'da Ehlisünneti savunan çok ama çok

önemli kitaplar yazmıştır. Onlardan biri Arapça *Makalât* adlı eseriydi. Eser Ebubekir Sifil tarafından Türkçeye tercüme edildi ve basıldı. Merak eden, arzu eden alabilir. Eserde ağır dinî meselelere yer verilmiştir. Anlamak için biraz din kültürü sahibi olmak lazımdır.

Uzun lafın kısası Yirminci asırda Türkiye'den çıkma, Türkiye medreselerinden yetişme, İmam Gazâlî çapında iki büyük âlim vardır. Biri Şeyhülislâm Tokatlı Mustafa Sabri Efendi, diğeri de Düzceli Muhammed Zâhid el-Kevserî'dir. Bu iki zat, Mısır'da ve İslâm dünyasının başka yerlerinde İslâm'ı içinden yıkmaya yönelik reform hareketlerini tenkit etmiş ve frenlemişlerdir.

Şimdi bugün Türkiye'de de tartışılan bazı dinî meseleler var ki ahir zamanda Mehdî zuhur ettiği vakit İsa Aleyhisselâm'ın gökten ineceği meselesi bunlardan biridir. Reformcular bunu kabul etmezler. Ehlisünnet bu konuda yüzde yüz ittifak hâlinde şunu söylüyor: İsa Aleyhisselâm gökten Şam'a fiilen inecektir. Bu meseleyi el-Kevserî de zikrettiğimiz kitabında tartışmıştır. Eser Arapçadan Türkçeye tercüme edildiği için oradan okunabilir fakat biraz ilmî bir eserdir. Tam anlayabilmek için tefsirden, hadisten anlamak lazımdır. Yani biraz derin din kültürüne sahip olmak gerektir. Fakat unutulmasın ki Mehdi'nin zuhur edeceği, İsa Aleyhisselâm'ın nüzul edeceği konusunda Ehlisünnet ittifak hâlindedir. Hatta el-Kevserî *Makalât*'ın bir yerinde diyor ki; *"Burada icma vardır. Yani bütün ümmet, ulema, fukaha bu konuda birleşmişlerdir. Bu icmayı reddetmek dini bakımdan çok sıkıntı getirir."*

Erbilli Esad Efendi

Erbilli Esad Efendi Köprübaşı'nda Kelâmî Dergâhı şeyhi idi. Erenköyü'nde oturuyordu. Menemen Vakası esnasında çok yaşlı olmasına rağmen tutuklandı ve jandarmaların arasında perişan bir vaziyette Menemen'e götürüldü. Zaten hastaydı ve zor yürüyordu. Orada çok ağırlaşınca hastaneye yerleştirdiler. Hastanede esrarengiz bir şekilde öldü. Zehirlendiği iddia ediliyor. Cesedini yıkamadılar, kefenlemediler, namazını kıldırmadılar ve metruk bir mezarlığa attılar.

Mezarı, 50'li yıllarda halifesi yani tarikatını devam ettiren Adanalı Mahmud Sami Efendi'ye malûm oldu ve bulunarak üstüne bir cami yapıldı. Esad Efendi kültür bakımından çok yüksek bir insandı. Rahmetli Üstad Necip Fazıl, -herkesi kolay kolay beğenmez biliyorsunuz- bu zâtın "âteş" redifli gazelinin edebî bakımından, Şeyh Gālib'in aynı redifli gazelinden daha üstün olduğunu söylemiştir. Bu gazel bestelenmiştir de. "Şeyh Esad Erbilî, âteş redifli gazel" diye ararsanız internetten, Bekir Sıtkı Sezgin'in sesinden bestelenmişini de dinleyebilirsiniz.

Esad Efendi'nin jandarmalarca Erenköyü'ndeki evinden alınıp Menemen'e götürülürken çekilmiş resmi meşhurdur. Hiçbir kabahati yoktu; siyasete karışmazdı; evine çekilmişti. Zikrullahla meşgul oluyor, insanlara nasihat ediyordu. Böyle bir zat ölünce bari cenazesini yıkasaydılar... Kefenle, cenaze namazını kıldır, ondan sonra defnet değil mi? Başına da bir mezar taş koyabilirlerdi. Onu bile yapmadılar.

Mezarı bulunduktan sonra oraya yapılan caminin projesi Mimar Ömer Kirazoğlu Bey'e aittir. Kabri de içindedir. Ben de bilmiyordum, son birkaç ay içinde öğrendim.

İskilipli Atıf Efendi

Gençlerin hepsi Erbilli Esad Efendi'yi bilmezler ama daha meşhur olan İskilipli Atıf Efendi'yi duymuşlardır. Bu zâtı da Şapka Kanunu çıkmazdan önce yazdığı bir risale yüzünden Ankara'da astılar. Cenazesini yıkamak yok, kefen yok... Biliyorsunuz ölenlerin de hakları var bizim üzerimizde. Ölmüş, tamam asmışsın, bari meyyiti gasledilsin, kefenlensin, birkaç kişilik bir cemaat de gelsin, ayakta cenaze namazını kılsınlar. Fakat bunların hiçbirisi yapılmamıştır. Sonra bin zahmetle defnedildiği Ankara'da bir mezarlıkta kabrinden kalan bir tümseği buldular...

Bu zât için İskilip'te bir külliye yaptılar. Eksik olmasınlar. İskilipli Atıf Efendi'ye Allah rahmet eylesin. Şehiden vefat etmiştir.

Tacikistan Ahvali

Bir tarafında Çin, yukarısında Kazakistan, aşağısında Özbekistan'la çevrili Tacikistan diye bir İslâm ülkesi var. Çin'e yakın bir Orta Asya ülkesidir. Diğer Orta Asya Cumhuriyetlerinde -biz tam anlamıyor isek de- Türkçe kullanılıyor. Bir Özbek bir şey söylediği vakit maalesef tam anlayamıyoruz ama yine Türkçedir. Tacikler ise Farsça konuşurlar.

Bu ülkede İslâm'a öyle düşman bir rejim var ki Stalin'e rahmet okutur. On sekiz yaşından küçük, on yedi buçuk yaşında bir üniversiteli veya liseli genç camiye giremez; girerse tutuklanır. Hacca gitmek, sakal bırakmak yasaktır. 40 yaşını geçtikten sonra bırakmak lafta serbestse de bırakanlar hemen damgalanır. Diyelim ki Müslüman bir adam 39 yaşında sakal bırakmış; hemen kesecek... Bu Müslüman ülkenin devleti en son cami imamlarından para topladı ve bu paralarla kolu kırılmış Lenin'in heykelini tamir edip yaldızladılar.

Ülkede yeni yapılmış camiler de var. Hem İslâmiyet'e korkunç bir baskı yapıyorlar, hem de gösteriş için cami yapıyorlar... Bu rejimlerin yaptırdığı bu tür

camileri görünce ister istemez İslâm tarihindeki Mescid-i Dırar hatıra geliyor. Efendimiz zamanında münafıklar bir mescit yapmışlardı. Allah Teâlâ ayet gönderdi, yıkılmasına hükmetti. Böylece yıkıldı o mescit. Ama o Mescid-i Dırar topraktan, taştan yapılmış basit bir mescitti. Öyle bir tezat ki bir yandan camiye Müslümanları sokmuyor; İslâm'a bir yığın köstek getiriyor, sonra da cami yapıyor. Yine de yeni camilerin mimarisinin güzel olduğunu da itiraf etmek gerekiyor.

İmamlardan ve cemaatten para toplanarak altın yaldızla yaldızlanan Lenin heykeli son bir aylık vakadır. Her camiden yüz dolar toplamışlar. Orada yüz dolar çok büyük bir paradır.

Bizim, İslâm dünyasında neler olup bittiğini, neler döndüğünü çok derinlemesine olmasa bile ana hatlarıyla bilmemiz lazımdır. Maalesef halk bunları bilmiyor. Zaten Türkiye'deki Müslümanların durumu hakkında da sağlam, sağlıklı bilgiye sahip değiliz.

Şimdi çok basit: Tacikistan diye bir ülke var; orada bizim din kardeşlerimiz var ve onlara çok zulüm yapılıyor. Vazifemizin en azı bunları bilmektir. "*Ben Tacikistan'ı bilmem, oradaki Müslümanlardan bana ne!*" diyen birinin Müslümanlığından şüphe ederim. Çünkü hadis-i şerifte buyruluyor ki: "*Doğu'da bir Müslümanın ayağına bir diken batsa Batı'daki bir Müslüman onun acısını yüreğinde hissetmelidir.*"

Orada çok sıkıntı çekiyorlar. Kumkapı'da Ruhengiz adlı Tacikistanlı bir hanımın lokantası vardı; kocasını buradan kaçırmış, Tacikistan'a götürmüşler. Adam işkencede aklını kaçırmış; onra tekrar geri göndermişler. Kadın dedi ki: "İki aileden birinin bir ferdi hapishanede*dir orada.*" Tabii dinî kanaatlerinden dolayı hapistedir. Yok namaz kılıyor, yok çocuğuna Kur'an okutuyor... bahane çok. Eğer onlarla ilgilenmezsek, onların bu hâline üzülmezsek; günahkâr oluruz. Gidip de orada bir şey yapacak hâlimiz yok. Ama üzülecek hâlimiz var.

Neturei Karta ve Filistin

Medyaya yansıyor; her yıl bir gösteri yürüyüşünde birtakım acayip sakallı adamlar "*Hür Filistin*" yazan Filistin bayraklı afişler taşırlar. Bunlar bir kısım Yahudi hahamlarıdır. İnternette "Neturei Karta Hahamları" diye ararsanız çıkıyor. Bu hahamlar, "İsrail devleti batsın." diyorlar. "*Siyonizm küfürdür.*" diyorlar. Yine "*Filistin denilen ülke, Filistin halkınındır. Yahudilerin buraya gitmesi de Tevrat'a göre büyük bir günahtır.*" diyorlar.

Türkiye Müslümanları olarak yaptıklarından dolayı İsrail'e kızıyoruz fakat

böyle hadiselerden de hiç haberimiz yok. Bu hahamların gösterilerindeki pankartlardan birinde "İsrail dünya Yahudiliğini temsil etmez." yazıyor. Yanlış anlaşılmasın, bu afişleri taşıyanlar Müslümanlar değil; bunların hepsi Yahudi ve hahamdır.

İran İsrail'le mücadele ettiği için bu hahamlar İran'la gayet dost vaziyetteler. Oraya sık sık giderler. Gösterilerinde Şiî hocalarla birlikte resim çektirirler.

Bu hahamlar yine "*Hitler'in Yahudileri kırıma ve kıyıma uğratması İsrail'in Filistinlilere zulmetmesine bir sebep teşkil etmez.*" diyorlar. Zaten bunlar "İsrail Devleti meşru değildir, o devlete vergi ödenmez, o devletin ordusunda askerlik yapılmaz." şeklinde bir inanışa sahiptirler.

Şimdi Türkiye Müslümanlarının elinde böyle bir kozlar var; İsrail'e ucuz tarafından sövüp sayıyoruz fakat bunları bir türlü değerlendiremiyoruz. Birkaç ay önce Ankara'ya bu hahamlardan bir heyet çağırdılar fakat gereken yankıyı uyandırmadı. Üç ayda bir bunları çağırmak, konferanslar verdirmek lazımdır. Milyonlarca Türkiyeli de bu gerçeği öğrenmelidir. Bunlar Yahudilerin içinde de azınlık teşkil ediyor, çoğunluk bunlar gibi düşünmüyor ama düşünceleri önemlidir. Haham diyor ki, "İsrail Devleti'nin *siyonizm ideolojisi Tevrat'a ve gerçek Musevîlik dinine aykırıdır ve küfürdür.*"

Onlarla yapılan röportajları okuyorum; o hahamlar "İsrail batsın! Filistin Filistinlilere iade edilsin." diyorlar. Soruyor biri; "*Peki orada bu kadar Yahudi var, şimdi onlar ne olacak?*" Haham, "*Filistinliler kendi devletlerini kurunca istedikleri kadarını bıraksınlar, diğerini sürsünler.*" diyor.

Buları birtakım hahamlar söylüyor; ben söylesem bana anti-semit diyeceklerdi. Bu cümleleri sarf eden kişi yüzde yüz Yahudi bir adamdır. "İsrail Devleti ve *siyonizm ideolojisi Tevrat'a aykırıdır. Allah bizi cezalandırdı; dünyaya böyle çil yavrusu gibi dağıttı.*" diyorlar. Onların bekledikleri bir Mesihleri vardır; "*O gelinceye kadar bulunduğumuz ülkede yaşamakla yükümlüyüz.*" diyorlar.

Pankartlarında görürsünüz: "*Yahudilik, siyonist devleti reddeder ve onun yaptığı vahşeti de kınar.*" Bir gösteride hahamın biri göğsüne kocaman bir afiş asmıştı: "İslâm *barış demektir.*" Bu da bize dokunan bir şeydir. Çünkü şu anda Müslüman dünyasında da birtakım teröristler var. Üzerlerine patlayıcı maddeyi koyuyor, bir markete giriyor, bir havaalanına gidiyor; hem kendisi intihar ediyor, orada hiçbir şeyden haberi olmayan bir yığın, zavallı insanları da öldürüyorlar. İslâmiyet'te Allah yolunda ihlâsla yapılan cihad vardır ama terör yoktur. Yazık ki birtakım Vahhabîler ve Selefî âlimler "istişhad fetvası" verdiler; bunlar terörü caiz görüyorlar.

Avram Galanti

İstanbul Üniversitesi profesörlerinden Avram Galanti yakın tarihimizde Sultan Hamid Devri'nden başlayarak 1944'lere kadar çeşitli dillerde yazmış, eserler vermiş çok kültürlü bir Yahudidir. Yahudice ismi Abraham Galanti'dir. Hakkında bir makale yazmış olduğum için net söyleyebiliyorum, on üç lisan biliyordu. Fransızca vb. diller, bildiği eski diller yanında çok basit kalır: Eski İbranîce, Aramî dili, eski Ermenice gibi dilleri biliyordu.

Bu zât öleli kaç sene olmuş fakat hizmeti hâlâ sürüyor. Ne yazık ki Müslüman kesim onun hizmetlerinden yararlanamıyor. Sabataycılar hakkında Fransızca iki büyük cilt kitap; Pakraduniler hakkında küçük bir eser yazmıştır.

Kitaplarından 1926'da İstanbul'da basılmış, *Arabî Harfleri Terakkimize Mâni Değildir* adlı olanı çok dikkat çekicidir. Osmanlıca yazının bizim ilerlememize mâni olmadığını 1926'da savunmuştur. O sırada daha henüz alfabe devrimi yapılmamıştı. Ben bu kitabı bastırttım, bir ara iki liraya üç liraya verdik; daha sonra enflasyon dolayısıyla belki beş liraya satıldı.. Fakat on beş senedir bitiremedim. Sadece 1500 nüsha basmıştım.

Müslümanlar kitap okumazlar, bu sebeple düşünceleri de biraz dumura uğramış vaziyettedir. Kütleyi kastediyorum. Böyle bir kitap 50'li yıllarda çıkmış olsaydı 10.000, 10.000 bir yığın baskı yapılmış olurdu. Çünkü o zamanki insanlar Osmanlıcanın önemini algılıyorlar ve idrak ediyorlardı.

Geoffrey Lewis isminde bir İngiliz araştırmacı bundan on sene kadar önce İngilizce çok acayip bir kitap yazmıştı. Kitabın başlığı Türkçe olarak *Trajik Başarı: Türk Dil Reformu* idi. Türkçeye tercüme edilmesine rağmen tabii yine alan ve okuyan olmadı...

Bugün, toplumumuzda yaygın olan vaka dedikodudur. Kültürle ilgili okumalar artık istisnanın istisnası hâline gelmiştir.

Profesör Galanti, Müslümanların yapamadığını yapmıştır. Dil devrimi hazırlıkları sürerken, bu adam cesaretle *Arabî Harfleri Terakkimize [*İlerlememize*] Mâni Değildir* diye kitap çıkartmıştır. Sonra bir İngiliz Yahudisi (ismi Lewis olduğuna göre o da Yahudi), *Trajik Başarı: Türk Dil Reformu* adıyla bir kitap yazdı. O da Türkçeye çevrildi, yine pek ilgilenen olmadı. Çünkü Müslüman kesimin okur yazarları nadir istisnalar dışında artık kitap okumuyorlar. Bizde şifahî kültür denilen bir antik kültür hâkim durumdadır.

Pakraduniler

Demin Pakradunilerden bahsetmiştim. Pakraduniler Türkiye'nin çok önemli bir realitesidir. Türkiyemizde birkaç çeşit kripto halk vardır. Kripto demek iki kimlikli ve kendisini gizleyen demektir. İşte Sabataycıları herkes biliyor. İsimleri diyelim ki Naim, Vedat gibi Müslüman ismidir. Öldüğü vakit genellikle Şişli'deki Teşvikiye Camii'ne getirirler. Serveti müsaitse Zeytinburnu Mezarlığı'na gömerler ama Müslüman değildirler. Harry Ojalvo isimli yaşlı bir Yahudi *Aksiyon* dergisinde bunların nüfusunun 1.5 milyon olduğunu söylemişti. Uzman adam.

Pakraduniler'e gelince; bunlar sır içinde sırdır. Katmerli esrar... Üç kimliklidir bunlar. Birinci kimlikleri Müslümanlıktır. Oruç tutarlar, cuma namazına giderler, çocuklarını Kur'an kursuna gönderirler. İkinci kimlikleri Ermeniliktir. En alt kimlikleri ise Yahudiliktir.

Profesör Abraham Galanti'nin Pakraduniler hakkında yazdığı kitap küçücük Fransızca bir broşürdür. Bütün İstanbul kütüphanelerinde arattım bulamadım. Nihayet Ankara'da Genelkurmay Kütüphanesi'nde bir nüsha bulabildik. Bir de Berlin'de Prusya Kütüphanesi'nde de bir nüshası var; oradan da bir öğrenci, bana filmini çekip göndermişti.

Şimdi bu kadar akademisyen var, bu kadar asistanlarımız, doçentlerimiz, profesörlerimiz, yazar çizerlerimiz var; bir tanesi, iki tanesi otursun bu konuda bir araştırma yapsın fakat yok efendim. Ben bu ufuksuzluktan şikâyetçiyim doğrusu. İsim vermediğim için de çok rahat konuşabiliyorum. Ali Bey bunu yapmıyor, Veli Bey bunu yapmıyor, Ahmet Bey yapmıyor dediğim vakit kavga çıkar. Ama anonim konuşuyorum.

Abdullah Öcalan'ın asıl ismi Artin'dir. PKK'nın arkasında Yahudiler ve gizli Ermeniler vardır. Bu da gündeme getirilmiyor, yüksek sesle konuşulmuyor. 1984'ten, 85'ten bu yana her gün "PKK'nın sonunu getirdik, inlerine girdik, efendim PKK'yı bitireceğiz" deniliyor. Hâlbuki 1984, 94, 2004, 2014, 2018 olmuş, hiç bitmiyorlar bunlar. Çünkü biz içimizdeki düşmanı tanımıyoruz. Pakraduniler hakkında fazla konuşursanız başınıza kiremit düşebilir. Onu da haber vereyim size.

Haklarında bir şeyler yazmışlar fakat ilmî araştırma yoktur. Ortada biraz malumat var; onları derleyip toparlayıp magazin şeklinde yazıp köpürtüyorlar. Hâlbuki Pakradunileri araştırmak için İbranice bileceksiniz, Ermenice bileceksiniz, Fransızca, Almanca bileceksiniz, sonra da dünya arşivlerini, kütüphanelerini karıştıracaksınız. Polonya'da bile küçük bir cemaat hâlinde Pakraduniler varmış... Fakat Türkiye'dekiler, -sır çok basit kalır-, sır içinde sırdır.

Şunu da belirteyim ki bunları düşmanlık edilsin diye söylemiyorum. Fakat bu kadar esrarengiz, bu kadar güçlü bir cemaat iseler, bunları tanımamız lazımdır.

Bizimkiler Ağlama Duvarı'nda

Türkiye'den birtakım orgeneraller, çok önemli adamlar arada bir İsrail'e gidiyorlar ve başlarında Yahudi takkesi olduğu hâlde Yahudilerin kutsal Ağlama Duvarı'nın önünde dua ediyorlar. Onların resimlerini, görüntülerini internette görebiliyoruz. Siyonist hahamlar arasında bizim orgenerallerden birini bu görsellerde görebilirsiniz.

Osmanlı Kudüs'ü

Osmanlılar zamanında Kudüs'ü gösteren görsellere internet vasıtasıyla daha kolay ulaşılabilir. Osmanlı ne kadar zayıf olursa olsun yine bir kalkan, bir şemsiyeydi. Osmanlı gidince Orta Doğu ve Balkanlar ne hâle geldi... Osmanlı belki eski hâlinde kalmayabilirdi, belki bir federasyon olabilirdi... Bugün Amerika Birleşik Devletleri var, Avrupa Birliği var... İslâm ülkeleri de kendi aralarında bir çeşit birleşme gerçekleştirebilirlerdi. Bunu yapamadılar.

Osmanlılar zamanında Halep, Şam, Bağdat, Basra, Beyrut, Kudüs, Cidde, Mekke, Medine, Sana, Hudeyde, Trablus şehirlerine pasaportsuz gidiliyordu. Meşrutiyet zamanında da Osmanlı Parlamentosunda bu bölgelerin milletvekilleri vardı. Milliyetçilik, ırkçılık akımlarını -Osmanlılar buna kavmiyetçilik diyordu- çıkardılar, işte ondan sonra bir çukura düştüler. Bütün bu işler daha çok Mısır'la Türkiye'de ortaya çıktı.

Endülüs - İspanya

İspanya biliyorsunuz yedi asır boyunca Müslüman bir ülkeydi. 1492'de son Gırnata Sultanı 30.000 altın alarak ülkesini Hıristiyanlara verdi ve ağlaya ağlaya hicret etti. Anası Valide Sultan o zaman, "*Erkek gibi cihad edip çarpışmazsan*, böyle ağlaya *ağlaya gidersin*." demiş...

Günümüzde burada çok enteresan gelişmeler oluyor. Bilhassa eski Endülüs / Gırnata bölgesindeki İspanyolların bir kısmı "*Biz İspanyol ve Hıristiyan kökenli değiliz, Müslüman asıllıyız, Arap kökenliyiz.*" diye İslâmiyet'e geçiyorlar. Şu gelişmeye bakın: İspanya'daki yeni Müslümanlar Gırnata'daki Ulu Cami'yi geri istemişler fakat İspanyol Hükümeti ve Katolik Kilisesi vermemiştir. Fakat Türk basınında bu konuda da doyurucu ve yeterli bir malumat bulamıyoruz. Bizim gazetecilerimiz, yüzlerce köşe yazarımız var, yıllardır hep aynı şeyleri

terennüm ediyorlar. Bir gazetemiz de İspanya'ya eli kalem tutan bir muhabir göndersin de doğru dürüst bir röportaj yapsın; yok....

Fransız gazetelerinde eskiden beri "... .... ihtida etti yani Müslüman oldu." şeklinde manşetlere rastlarım. Avrupa'da akıllara durgunluk verecek bir İslâmlaşma başlamıştır. Fakat gazetelerimiz, dergilerimiz, televizyonlarımız, sivil toplum kuruluşlarımız bunlarla yeteri kadar ilgilenmiyor ve halkı bilgilendirmiyorlar. Bugün öyle sivil toplum kuruluşlarımız var ki her sene hizmet için milyarla para topluyorlar, bunun için de biraz da kültür faaliyetleri, gazetecilik faaliyetleri, röportajlar vs. gerçekleştirmeleri lazımdır.

Bizde bir ara gündemde olan bir tesettür meselesi var biliyorsunuz. Oysa dış basında Avrupalı bir hanımın Müslüman olunca nasıl örtündüğüne dair haberler okuyabilirsiniz. Hıristiyan, Musevî veya ateistler arasında çokça Müslüman olan var. Bunların çoğu da meşhur hanımlardır. Kitapları vardır, kimisi tanınmış düşünürlerdendir...

Başı açık bir rahibe bulamazsınız Katoliklik âleminde. Tesettür Musevîlikte de, Hıristiyanlıkta da vardır. Hatta Yahudi kadınlar başlarını örtmemek için perukla geziyorlar. İnternette ararsanız resimlerini bulabilirsiniz. İspanyol Müslümanların bir afişinde -biraz radikal Müslüman mıdır bilemeyeceğim- "İspanya, geri dönüyoruz." diyor. İslâm'da cihad vardır elbette; cihadı inkâr eden küfre düşer -çünkü zarûriyyât-ı İslâmiyyedendir- ama İslâmda terör yoktur...

Mühtedî Hollandalı Avukat Van Doorn

Bunu tekrar getiriyorum gündeme: Hollanda'da İslâm düşmanları çoktur. En önde gideni aşırı bir partinin başkanı idi, ikincisi de Hollandalı politikacılardan Avukat Van Doorn idi. Sonra Allah ona hidayet nasip etti ve Müslüman oldu.

Bununla ilgili bir yazı yazmıştım. Keşke Türk hükümeti onu Türkiye'ye çağırsa... Oğluyla birlikte hacca gitmişti; Kâbe'de çekilmiş fotoğrafını internette bulabilirsiniz. Hâlbuki İslâmiyet aleyhinde film çevirmiş bir adamdır.

İşte bu Van Doorn Müslüman oldu. Ülkemize davet edilirse Türkiye'de henüz ihtida etmemiş Van Doorn'lara bir mesaj verilmiş olacaktır. Türkiye'de bunu devlet yapabilir. Büyük bir belediye yapabilir. Zengin sivil toplum kuruluşları da yapabilir. Ama çok dikkatli hareket edilmelidir. Yani parmağımızı Hollanda'daki İslâm düşmanlarının kör gözüne sokmamalıyız. 'Büyük ve azılı bir İslâm düşmanıydı. Allah ona hidayet nasip etti. Şimdi Müslüman oldu ve beş vakit namaz kılıyor.' deyip noktalamalıyız.

The Times ve Bizim Gazeteler

Dünyanın en ünlü, en ciddi, en oturaklı gazetesi İngiltere'de yayınlanan *The Times* gazetesidir. Birinci sayfada ne çıkıyordu biliyor musunuz? Başlığın altında küçük ilanlar... Çok ibretli bir durumdur. II. Dünya Savaşı patladığı vakit iç sayfalarda, dış haberler kısmı üç sütuna varmıştı.

Bizde şimdi gazeteler baştan aşağı yaygara; baştan aşağıya ciddiyetsizlik. Bir yanda dünya yıkılıyor; bizim yanda saçma sapan müstehcen resimler, maydanozun faydaları, sarımsağın faydaları, ondan sonra şarkı söyleyen kedi...

Eğitimde Singapur, Finlandiya, Türkiye Farkı

Şu haber hepimize ibret olsun: "*Eğitimde dünya birincisi*". Dünyada eğitimde ikisi de birinci olan iki ülke var efendim. Biri Asya'da Singapur, diğeri Avrupa'da Finlandiya. Ben bir Türkiyeli olarak ülkemin eğitimde dünya birincisi olmasını istiyorum. Bu mümkün müdür, tabii ki mümkündür: Muhal bir şey değildir...

Finlandiya'nın nüfusu, yüzölçümü bizden az. Tarihte Finlandiyalılar hiçbir vakit bizim gibi bir imparatorluk kuramamışlardır. Onların yaptığını biz hayli hayli yapabiliriz ama önce istemek lazımdır.

Bugün Türk eğitimi tam manasıyla çamura saplanmıştır, bunu herkes itiraf ediyor. Sağcısı - solcusu itiraf ediyor. Hiç kimse eğitim ahvalini beğenmiyor. Zaten mal da ortadadır. Cahillik diz boyudur.

Finlandiya'da öğretmenlerle öğrenciler tam bir uyum ve diyalog içindedirler. Finlandiya'da liselerde öğretmen olmak isteyenlerin ancak yüzde onunun isteği kabul edilebiliyor. Bizde herkes doktor mühendis, hukukçu, işletmeci, siyasal mensubu olmak istiyor; ancak bunları kazanamayanlar öğretmen oluyor. Finlandiya'da ve Singapur'da ise herkes öğretmen olmak istiyor; öğretmen olamayanlar ancak doktor, mühendis oluyor.

Öncelikle kafayı değiştirmeliyiz. Bu konunun maaşla ilgisi yoktur. Bugün öğretmenlerin maaşını ikiye katlasanız eğitim yine de çamurdan çıkamaz. Bu, kumaş meselesidir; tahta meselesidir. Kavak tahtasından öğretmen yaparsanız o eğitim iflas eder, çöker. Patiska veya kaput bezi dediğimiz kalitesiz kumaştan elbise dikilmez. Öğretmen olacak çocuklar meşe, gürgen, kestane, pelit ağacı, ceviz ağacı olacak... Çam ağacı bile olmaz efendim.

Anneler babalar sürekli '*Aman Metin teknik üniversiteye gitsin!*', '*Aman kızımız Sevgi eczacılığa gitsin.*' istiyorlar. Öğretmenlik istemiyorlar. Bir milyon üç yüz bin öğretmen var şimdi. Sırada ağlaya ağlaya bekleyen yani kadrosuz

400.000 öğretmen daha varmış. Duymasınlar beni parçalarlar ama ben onları çaycı olarak bile kullanmam.

Öğretmenlik çok çok muazzam bir meslek ve hizmet sahasıdır. Öğretmenleri kaliteli olmayan bir ülke intihar etmiştir. Örnek olarak Türkiye'ye bakınız efendim.

Şunu da söyleyeyim ki, Finlandiya okullarının kantinlerinde üç dört kalem zaruri şey bulunur: Küçük ekmekler, süt, bir kâse yoğurt gibi şeyler... Bizim bazı zengin okullarımızın kantinleri maşallah süper market gibidir; on yaşındaki çocuk da abur cubur yemekten obez olur.

Eski İstanbul Manzaraları

Eski İstanbul'dan çeşitli manzaralar sunalım.

Sultanahmet Camii ve Surlar... Denize iniyor; yol yoktu bir zamanlar. O yolun yapıldığını ben hatırlıyorum. 50'li yıllarda Adnan Menderes yaptırmıştı...

Marmara Denizi'nden üç yüz küsur çeşit balık çıkıyordu. Bu hususta bir Ermeni'nin hem Fransızca hem Osmanlıca bir kitabı vardır. Beş sene Ortaköy'de yatılı okudum; oradan görürdüm: Balıkçılar kayıklarla gelir, ağlarını atarlar ve on balıkçı zorlanarak ağları çekerdi; ağların içi balık dolu olurdu. O kadar çeşitli balık vardı ki balıkçılar onlar ayıklarlar, sevmedikleri, para etmeyen balıkları da tekrar denize atarlardı. Şimdi on çeşit balık kalmamıştır.

Marmara Denizi uzaktan temiz ve mavi görünür fakat dünyanın en büyük lağımı hâline gelmiştir. Balıkları daha denizdeyken kuruttuk.

Surların önünde ahşap binalar vardı; direkleri denize çakılmış eski zaman gazinoları, lokantaları vesaire. Bir de güzel bir bina varmış, onu da yıkmışlar.

Rahmetli annem anlatırdı: Osmanlı'nın son zamanları; I. Dünya Savaşı yıllarında İstanbul'da develer varmış... Hatta Fatih Camii'nin avlusuna yatmış geviş getirirlerken çekilmiş bir fotoğrafları da vardır. Kemerburgaz taraflarında da kalitesiz linyit kömürü madenleri varmış, şehre kömürü bu develer taşırmış.

İstanbul tabii çok değişti. Bunlara dair resimler bile nostaljik bir değer taşıyor...

Eğitim Yolunda Ankara'ya...

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Anadolu'da yollar ve otobüsler bile nadirattandı. Ben okumak için ilk defa 1952'de Ankara'ya külüstür bir otobüsle gitmiştim. İstanbul-Ankara arası yollar köy yolu gibiydi.. Şimdi yollarımız, barajlarımız, limanlarımız, havaalanlarımız var ama eğitimimiz güçlü ve vasıflı olmadığı, yeterlik sahibi kadrolar yetiştirmediğimiz için bir Güney Kore dahi olamıyoruz.

Her Türkiyelinin kafasındaki çengellerden birinde şu cümle asılı olmalıdır: "*Yüz ölçümü bizden küçük, nüfusu bizden az, imkânları bizden düşük olan Güney Kore bu kadar ilerledi de Türkiye niçin ilerleyemedi?*". "*Efendim ben ister sorarım, ister sormam bu soruyu.*" diyemezsiniz; öyle yağma yok. Eğer vicdanlı bir Türkiyeliysen bu soruyu hem kendine soracaksın, hem de başkalarına soracaksın ve cevabını arayacaksın.

Çalışmak İstemiyor Kimse...

Şimdi efendim benim çocukluğumda Türkiye bambaşkaydı... Köylü çocuklarının kıyafetleri dökülür, bazılarının ayakkabısı bile olmazdı. Şimdi köylerimize müthiş refah geldi ve hiç kimse çalışmak istemiyor.

Fatih Altaylı'nın son bir ay içinde çıkan bir yazısında anlatılıyor: Kültür Bakanı gazetecileri Güneydoğu vilayetlerimize beraberinde götürmüş, Urfa'da bir iş adamı ile görüşmüşler... İş adamı "*Suriyeliler olmasa hiçbir şey yapamayız.*" diyormuş. Hatta "*Suriyeliler olmasa tarladaki ekinlerimizi bile biçecek kimse bulamayız.*" demiş.

Türk halkı çalışmıyor... Kasımpaşa'da bir ara sokakta Marla Pastanesi var; çok başarılı, küçük bir müessesedir. Dükkân dar olduğu için sahibi bitişiğinden bir yer aldı iki senede adam etti, ama hâlâ açamadı. İsmi Hür'dür, Aksekili Hür Bey. Ona sordum: "*Niye hâlâ açmadın?*" "*Hocam, hiç kimse çalışmak istemiyor.*" dedi. Hiç kimse.... Bu tavır çok yaygındır artık.

Türkiye'de çok işsiz var, bir milyon işsiz var. Ama bunlar iş bilmedikleri için işsiz kalmaya mahkûm insanlar, hiçbir iş bilmiyorlar.

Sarıklı Hocalar, Hakimler

Cumhuriyet'in başlarında köy okullarında, sarıklı hocalara öğretmen olarak rastlanırdı. Osmanlı zamanının ağır ceza mahkemelerini biliyorsunuz... Ağır cezada üç tane hâkim vardır. Biri reistir, bir de savcı vardır. O zamanlar hâkim ve mahkeme reisi sarıklı ulemadan idi. Savcı da sarıklıydı. Refi Cevat Ulunay bir romanında, sarıklı, ulemadan bir savcıyı atla giderken tasvir etmiştir.

Toplum İçinde Görgü Kuralları

Japonya'da en yaygın yemek suşidir. Ekmek diliminin üzerine balık koyar, eliyle salçaya batırır, ağzına götürür. Bu esnada ağzının eğimi de mutlaka 45 derece olacaktır. Japonya bir kurallar ülkesidir. Suşi dükkânında bile kaç kere Japon selâmı verilir, Japon reveransı yapılır.

Mehmet Âkif'in *Safahat*'ında o zamanki Japonları anlatan şiirinde, "Bunlarda İslâm ahlâkı var; bir kelime-i şahadet getirmeleri kalmış" mealinde şöyle diyor:

Müslümanlıktaki erkânı sıyânette ferîd;

Müslüman denmek için eksiği ancak tevhid.

Bizde maalesef Japonlarda olduğu kadar ahlâk ve fazilet kalmamıştır. Japonya'da özür dilemenin, selâmlaşmanın, kavga etmenin bile kuralları vardır. Orada bir turizmci dostumuz bir Japonya turu düzenlemişti, döndüğünde bu hususları anlata anlata bitiremiyordu.

Tokyo'da filan bir trene mi bindiniz; otururusunuz; bir istasyonda kapı açılır, kontrol memuru gelip kapıyı açar ve yolculara meşhur Japon reveransını yaptıktan sonra biletleri kontrol eder. Ondan sonra o vagonu terk ederken de bunu tekrarlar. Bizde ise toplum içinde nezaket falan hiçbir şey kalmamıştır. "*Nasıl böyle konuşuyorsun?*" diyebilirsiniz. Eh, yaşım ilerlediği için ben yine 40'lı, 50'li, 60'lı, 70'li, 80'li yılları hatırlıyorum da konuşuyorum...

Her geçen gün kabalık aldı yürüdü.

Bir vaka anlatacağım: Son on beş gün içinde Bakırköy'de çok müessif, üzücü bir hadise oldu. 21 yaşındaki bir genç, otomobilini yaya kaldırımındaki insanların üzerine sürdü ve altı kişiyi yaraladı. Ölen de olabilirdi. 21 yaşındaki delikanlının annesi hakimmiş, babası savcıymış. Artık başka bir şey söylemek istemiyorum. Böyle rezaletler de görülüyor ya... Meğer otomobil kullanan 21 yaşındaki bu delikanlının yanında bir kız veya kadın varmış, onu dövmeye başlamış. Halk bunu görünce tepki göstermişler; o da halka kızıp aracı üzerlerine sürmüş...

Başka bir şey anlatmaya lüzum yok artık...

***

Efendim başınızı ağrıttık, bir faydamız dokunduysa ne mutlu. Belki ibretli bir şeyler anlatabilmişizdir ve dinleyenler, seyredenler yararlanmıştır. Teşekkür ediyorum.

Ekim 2018

GENÇLERLE SOHBET

Osmanlıca ve Klasik Sanatlarımız

-Şu an burada üniversite öğrencisi var mı?

Bir dinleyici: "*Evet.*"

-Şimdi siz üniversite mensubu olduğunuz için size bazı sorular yöneltmeme izin verir misiniz?

"*Estağfurullah*".

-Osmanlıca biliyor musunuz?

(Cevap duyulmuyor.)

-Osmanlıcanızın çok iyi olması lazım. Hatta Latin Türkçesinden daha ileri olması lazım. Bu sizin için mümkün bir şeydir. Artık konuşanı kalmamış bulunan Eti lisanını bile birçok kimsenin öğrenebildikleri bir devirde yaşıyoruz. Siz de Osmanlıcayı çok güzel öğrenebilirsiniz.

Bana gelen hukuk öğrencilerine sıkı sıkı tembih ediyorum, *Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye*'nin başındaki "Kavâid-i Külliye"nin hiç olmazsa 25-30 kuralını ezberleyin. Size de tavsiye ediyorum. Prof. Dr. Ekrem Buğra Ekinci'nin Osmanlı hukukuna dair kitabını alırsanız bu 99 kuralı orada bulabilirsiniz. En az 25 kuralı öğrenmelisiniz.

İstanbul'da tarih boyunca iki büyük kanun yapılmıştır: Biri Roma-Bizans zamanında "Justinianus Digest"ler, diğeri de 19. asırda "Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye".

Ahmed Cevdet Paşa "*Bu iki kanundan ikincisi iftihar ederiz ki birincisinden mükemmel oldu.*" diyor. İşte bu Mecelle'nin başındaki 99 genel kuralı sadece hukukçular değil, bütün okumuş aydın Müslümanların çok dikkatle, gerekiyorsa bir hoca nezaretinde okumaları gerekir. 50'li yılların sonunda -ehliyetim, liyakatim var mı bilmiyorum- onun bir şerhini yapmıştım. Sonra müsved-

deleri kayboldu. Ama piyasada bu hususta başka çalışmalar var. En son Ahmet Akgündüz Mecelle ile ilgili çok ama çok önemli bir kitap çıkarttı; ondan da almanızı tavsiye ediyorum.

-Yine asistan beyle devam edelim:

-İsminizi rica edebilir miyim?

-"*Alper.*"

-Sizin yaşınız genç olduğuna göre fırsat geçmemiş, geleneksel millî ve İslâmî sanatlarımızdan birini mutlaka öğrenmenizi tavsiye ediyorum.

'Mutlaka' kelimesine dikkat buyurun. Şimdi sizin yaşınız bu anlattığım şeyin önemini bütünüyle anlamaya müsait değil... Bir sanat dalını öğrenirseniz, on sene, yirmi sene sonra bana dua edeceksiniz. Öğrenmezseniz çok pişman olacaksınız. Mutlaka bir sanat öğrenin. Hemen hatırınıza hat sanatı gelmesin ama hat, sanatların birincisidir. Tezhip, ebru, sedefkârlık, çömlek sanatı...

Çömlek sanatı evrensel bir sanattır ama bir de Türkiye'nin çömlek sanatı vardır. En az on beş medeniyetin çömlek sanatı dikkat çekicidir. Hitit çömlekleri, Frigya çömlekleri, Lidya çömlekleri, Bizans çömlekleri, Osmanlı çömlekleri...

Kâğıt yapmayı bile öğrenebilirsiniz, el yapımı kâğıt... Kâğıthane Belediyesi'nin bir atölyesi var, Hasbahçe diye bir mesire yeri var onun içinde, oraya gidersiniz; orada el yapımı kâğıt üretiliyor.

Yine Hasbahçe'de sedefkârlık atölyesi vardır. Böyle üç yüz kadar sanat var. Allah size resim yapma kabiliyeti verdiyse, resim dersleri alarak onu da ilerletebilirsiniz.

Merak, Dikkat, Hafıza

Üç sihirli kelimeden bahsetmek istiyorum:

1. Merak,
2. Dikkat,
3. Hafıza.

Bir gençte, bir çocukta bu üç değer yoksa vah ona, yazık ona! İnsan, iyi, güzel, doğru, faydalı, lüzumlu ve zaruri şeyleri çok merak etmelidir. Şehrimizin manevi fatihi kimdir? Ebu Eyyüb el-Ensârî Hazretleri... Bu zât Resûlullah Efendimiz'in vefatından sonra bir hadis-i şerifin kaynağını araştırmak üzere, Medine'den kalkmış, o zamanın şartlarına göre korkunç bir yolculuk yaparak Mısır'a gitmiş, hadis-i şerifi incelemiş ve dönmüştür efendim. Şu meraka bakın siz...

Şu anda bilgisayar, internet ortamı her şeyi ayağımıza getiriyor. Diyelim ki Kanada'nın Toronto şehrindeki meşhur üniversitenin kütüphanesinde Osmanlıca el yazması bir kitap var, onu internetten arıyorsunuz ve hemen indirebiliyorsunuz. İş bu kadar kolaylaşmış ama merak diye bir şey kalmamış.

"Dikkat"e gelince: Lise, üniversite gençliğinde dikkat, -çok mu az not veriyorum bilmiyorum- sıfıra yakındır. Hiçbir şeye dikkat edemiyorlar. Hiçbir şeyi hatırlarında tutamıyorlar. Genç birini markete gönderiyorsunuz; 'Kepekli ekmek, yumurta, süt, mandalina ve tavuk eti al." diyorsunuz. Normal bir insanın bunu hemen hatırına alması, ezberlemesi, bu beş şeyi alıp getirebilmesi lazım... O kişi 'tamam' diyor; koşuyor gidiyor, "*Hani tavuk eti?*", "*Ah unutmuşum.*" diyor. Bu insan zavallı bir insandır. Çok iyi biri olabilir, çok sevimli bir insan olabilir, sempatik insan olabilir ama dikkatsizlik de bir insanı öldürebilir.

Askere gidenler bilir; el bombası vardır, onun pimi vardır, pimi yerinde olduğu müddetçe o güvenliktedir. Pimini çektikten sonra birkaç saniye içinde fırlatmazsan, elinde patlar, seni öldürür. Yahut fırlatırken yere düşürürsen, yine yandın; havaya uçarsın...

"Hafıza"ya gelince: Son on gün içindeydi; üniversiteyi yeni bitirmiş bir gençle konuşuyoruz.. "*Batı Roma İmparatorluğu 476'da battı.*" dedim. O "*426'da.*" dedi. Ben bunu 70 sene önce öğrenmişim, belki hafızamda bir kayıp vardır diye sesimi çıkarmadım. Sonra internete baktım ki ben doğru söylüyormuşum. O beni düzelteyim derken yanlış yapmış. Tabii kendisine biraz söylendim.

Eski insanlar çok daha dikkatli, çok daha meraklı, çok daha hafızalıydı. Fatih'te kütüphanesi bulunan Ali Emîrî Efendi, on bin kadar beyit, mısra ve kıtayı ezbere bilirmiş efendim. Adam şimdi üniversite bitirmiş, Fuzûlî'den bir tek mısra okuyamıyor. Bu bir eksikliktir efendim. Kişi noksanını bilmek gibi irfan olamaz. 'Ben tekstil mühendisiyim, Fuzûlî bana lazım değil, Osmanlıca kültür bana lazım değil.' diyen birinin bu sözü, onun bitik bir insan olduğunu gösterir. Üniversite bitirmiş hiçbir İngiliz, 'Yahu ben inşat yahut makine mühendisiyim, petrol mühendisiyim, Shakespeare'den bana ne.' demez. Okumuş bir Alman, doktor da olsa 'Goethe'den bana ne.' demez. Bir Fransız 'Ben efendim tekstil mühendisiyim, Montesquieu ile ne ilgim var?' dedi mi o herif zaten okumuş olmaktan istifa etmiş sayılır, feragat etmiş olur.

Galatasaray'da okuduğum yıllarda iki tane edebiyat şubesi, bir tane fen şubesi vardı. Dün bir çocuk geldi, lisede fen bölümünde okuyormuş; edebiyat şubesi diye bir şey kalmamış artık, herkes fen okuyor. Fenle bir ülkenin bazı bayındırlık işleri halledilir ama edebiyatsız, tarihsiz, felsefesiz kültür olmaz.

Saat kaç oldu bakayım; daha on beş dakika böyle sohbet edeceğiz.

Daldan Dala

-Siz en baştaki muhterem zat ne iş yaparsınız?

"*Ben çalışmıyorum, öğrenciyim.*"

-Bir okula, üniversiteye gidiyor musun?

"*Hazırlanıyorum.*"

-Allah kolaylık versin. Siz nerelisiniz?

"*Kazakistan.*"

-Kazaklar bizden çok daha çalışkandır. Benim evime yakın Kumkapı var; Özbek, Kırgız, Türkmen, Kazak, Gürcü, Moldovyalı dolu... Ne okuyacaksınız burada?

"Şu an belli değil..."

-Ama bir isteğiniz, emeliniz, hayaliniz yok mu?

"*Sınava gireceğim.*"

-Ama yine de insanın gönlünde bir emel yatması lazım. Allah'tan size hayırlı başarılar diliyorum. Siz Ahmed Yesevî Hazretleri'nin ülkesinden geliyorsunuz.

Ahmed Yesevî, Kazakistan'ın manevi valisidir. Bizim de tabii velinimetimizdir. Ahmed Yesevî'nin yolundan hiç ayrılmayın. Ahmed Yesevî büyük ve gerçek bir Müslümandı. Anadolu'ya, Türkiye'ye gelmedi; buraya vekillerini, halifelerini gönderdi. Kars'taki Harakanî Hazretleri gibi. Ama bugün Türkiye Müslümanlığında, Türkiye'nin Müslümanlaşmasında çok büyük rolü ve hizmeti olmuştur.

-Arkadaşlarınız nereli?

(Cevap anlaşılmıyor.)

-Kazakistan çok büyük bir ülke, çok zengin bir ülke. Yüzde kaç Rus kaldı şimdi?

"*Yarı yarıya, %50.*"

-Bereket, Rusların adam olacak hâli yok; o kadar çok içki içiyorlar ki sarhoşlukları ayıklıklarından fazladır. Bir ara Kazakistan'ın Cumhurbaşkanı Müslüman, Başbakanı Rus'tu. Ama yüzde elli yine...

Kazakistan'da mimarlık bakımından çok güzel, yeni camiler yapılıyor. Şimdi hanımlar üzerine almasınlar, bir Türk, hanımıyla kavga etmiş, ayrılmışlar. '*Bundan sonra Kazakistan'a gideceğim, oradan bir Kazak hanımıyla evleneceğim.*' diyordu. Hatırımda kalmış.. Geçen gün bir Kazakla tanıştım; inşaatlarda ustalık yapıyordu. Hayatımda onun kadar becerikli insan görmemiştim.

Çocuk Yetiştirmek

Çocuğu olanlara hatırlatıyorum: Çocuklarınız ya ebedî saadetinize vesile olur yahut ebedî felaketinize sebep olur. Müslümanlıkta çocuk yetiştirmek çok ama çok önemli bir vazifedir. Anne baba yaşlanır ölürler, çocukları hayırlı insan, hayırlı Müslüman ise o anne babanın sevap defterleri hiç kapanmaz efendim. Çocuklarının yaptığı bütün iyilikleri, bütün hayırlı, salih amelleri melekler yaza yaza bitiremezler.

Yalnız, madalyonun arkasında şu da var: Çocuklarını iyi yetiştiremeyen anne baba da ölür ve tabii yine defterleri kapanmaz. Bu sefer durmadan günah yazılır... Şimdi çok yanlış bir felsefe var; "*Oğlum Metin doktor olsun, kızım Sevgi eczacı olsun...*" E kardeşim doktorluktan, eczacılıktan önce bir kere iyi insan olmak var.

İyi insan eşittir iyi Müslüman. İyi insan olmayan bir kimse Müslüman olabilir ama hiçbir zaman iyi Müslüman olamaz.

Din Kültürü Dersleri ve Diyanet

Okullardaki din kültürü dersleri bir aldatmacadan ibarettir. Liselerde okutulan din kültürü ile namaza başlamış bir tek lise çocuğu görmedim efendim. Bir ara Galatasaray Lisesi'nde yetmişli yılların sonunda bir din dersleri hocası vardı. Galatasaray Lisesi gibi bir lisede cuma namazına 250 çocuk götürüyordu efendim. O istisnadır ve mantıkta, kültürde şöyle bir kural vardır: istisnalar kuralları bozmaz.

Diyanet'in de büyük vebali vardır. Diyanet'in maşallah yüz binden fazla personeli var; elli bini kadın... Bir bütçesi var akıllar durur, küçük bir devletin bütçesi kadardır. Ama her nedense siyasal İslâm ilerlerken İslâm dini, İslâmî uygulama geriliyor.

Bir gün Diyanet İşleri Başkanı telefon etti bana, bir kahvaltıya çağırdı. Doğrusu hayret ettim. Çünkü Diyanet'e biraz ağır tenkitler yöneltiyorum. Konuşma esnasında, "*Ben bazen Diyanet'i tenkit ediyorum, kusuruma bakmayın.* Çok dikenli yazılar yazıyorum, çok kesici tenkitler..." dedim. Büyüklük gösterdi, "*Estağfurullah. Biz onları okuyoruz ve faydalanmaya çalışıyoruz.*" dedi. Ama Diyanet İşleri Başkanı'nın bu kibarlığı, bu anlayışlılığı; sorumluluğu ortadan kaldırmaz.

Sabah namazlarında camilere gidin bomboş. İnanır mısınız vakit namazlarında, -cuma demiyorum, vakit namazlarında- bilhassa sabah namazlarında camilerde bir tane lise çağı çocuğu görmemişimdir; bir tane üniversiteli çocuk görmemişimdir.

Bundan beş, altı sene önce Cerrahpaşa Camii'ne gitmiştim. Bir şoför buldum, "*Sabah namazına oraya gidelim, sonra bir yerlerde de kahvaltı ederiz.*" dedim. Biz iki miydik, üç müydük; on beş kişi olduk. Ben cemaate alıcı gözle baktım, bir tane üniversiteli çocuğa benzeyen biri vardı sadece. Namazdan sonra imam efendi beni tanıdı, el sıkıştık. Cemaat zaten hepimiz on beş kişiyiz, musafaha yaptık. O gence, "*Siz üniversitede mi okuyorsunuz?*" diye sordum; "*Evet İktisat Fakültesinde okuyorum.*" dedi. "*Nerelisiniz?*" dedim. "*Ben Özbek'im.*" dedi. Türkiye'den değildi yani...

Şimdi sabah namazlarında camilerin boş olması çok korkunç bir felakettir efendim. Çünkü hadis-i şerifte buyruluyor ki: "*Sabah ve yatsı namazları o kadar önemlidir ki münafıklar bunu bilselerdi sürünerek bile olsa gelirlerdi.*"

Bu hadis çok kısa fakat çok ibretli bir hadistir.

İslâmcılar İslâm edebiyatı yaparlar ama karnımız toktur buna. Sen Müslümansan bir camiye git. "*Efendim imamlar beni kurtarmıyor.*" Onun da cevabı var: "*Bulunmaz Hint kumaşı değilsin, senin gibi cemaate bu imam çok bile. Yahut biraz bir araştırma yap, sağlam bir imam bul onun arkasında namaz kıl.*"

Beş sene önce bir imam keşfettim, beni ona götüren üniversiteli çocuk anlattı: O imamın aileden rantı varmış; kiralar, çeşitli gelirler. Sakallı, ilim sahibi bir imamdı. Her ay maaşını aldığı vakit o maaşı yemiyor, sadaka olarak dağıtıyormuş. Çünkü binalardan kiralar geliyor, gelirler geliyor, ticareti var ailenin. Bu imamın arkasında pekâlâ namaz kılınır yani. Ama haftada bir gün, tatil gününde namaz kılmayan imamın arkasında da namaz kılmam. Olmaz olsun...

İki dakika sonra üç dakikalık bir video izleyeceğiz: Rus Başpapaz Dmitriy'in bir konuşması...

İnternet ve Alternatif Üniversite Özelliği

Bilhassa gençlere söylüyorum, meraklı, dikkatli olursanız internet ortamı size bir değil birkaç üniversite tahsilini paralel ve alternatif olarak yaptırır.

Ben yaşlandım artık, bazen kitap okurken yazılar küçükse gözlük de yetişmiyor, büyüteçle okuyorum. Fakat internetin başına geçip de birtakım kelimelerle mevzuları aradığım vakit hayretler içerisinde bırakan çok enteresan bilgilere ulaşıyorum. Eskiden bu mümkün değildi; kütüphaneye gidiyorduk, ansiklopediye bakıyorduk. Şimdi bir kelimenin manasını arıyorsunuz, internetteki sözlüklerden hemen çıkartıyorsunuz. Fransızca, İngilizce, Almanca bir kelimenin nasıl yazıldığını ve manasını anında öğreniyorsunuz.

Avrupa'da kitaplar çok pahalıdır. Müslümanlar için küçük bir broşür yazacak-

tım; "Müslümanlar İçin Mantık". Amazon'dan buna yardımcı olacak 144 sayfalık karton kapaklı, küçücük bir kitap almaya kalktım, aradım 99 euro efendim. Küçücük bir cep kitabına 600 lira nasıl vereceğim; tabii ki alamadım.

Ben yayıncıyım; *54 Farz* adlı ciltli, kocaman bir kitap yayınladım Ramazan'da; 20 lira yani 3 euro. Belçika vatandaşı bir dostuma sordum, "*Böyle bir kitap Belçika'da kaça satılır?*" "*Bizim paramızla 400 liradan aza satılmaz.*" dedi.

Türkiye'de yayıncılık son krizden sonra çok büyük darbe yedi ama yine de çok ucuz kitaplarımız var. Halk kitap almıyor, alsa bile okumuyor, okusa bile manasını anlamıyor, manasını anlasa bile içindeki güzel bilgileri hayata uygulamıyor.

Rus Başpapaz Dmitriy'in Video Konuşması

Papaz Efendinin konuşmasına başlayabiliriz. Papaz Rusça konuşuyor fakat altındaki yazıları dikkatle okumanızı tavsiye ediyorum.

(Video oynuyor.)

Papaz Dmitriy, sıradan bir papaz değildir. Başpapaz... Kendisine kilise cemaatinden doksan yaşında bir kadın anlatmış: Kadın pazar günü gelip ayine katılacak, otostop çekiyor; araç sahibi bir Müslüman alırsa onu, para mara istemiyor kadından... Aksine "*Seni markete götüreyim, yükün varsa kapına kadar taşıyayım.*" diyor. O, "*Para almayacak mısın?*" diye sorduğu vakit, "*Bir çocuk, annesini ibadete götürürken ondan hiç para alır mı?*" diyor. Bu tabii Rusya Müslümanlarının tavrıdır; sadece Rusya için geçerlidir. Bunun Türkiye'de geçerli olduğunu zannedecek kadar saflık etmeyelim.

Papaz bu olayı anlattıktan sonra, "Şimdi onlar bu iyilikleriyle İsa Mesih'e bizden daha yakınlar." diyor ve "İşte bu sebeple Allah bu ülkeyi onlara verecek, onlar ekip biçecekler." diye de ekliyor.

Bu çok önemli bir şahitliktir. Çünkü Papaza bunu Allah söyletmiştir. Rastgele biri söylemiş olsaydı bir şey demeyecektim. Üzerinde sırmalı elbiseler, etrafında Ortodoks kilisesinin ikonaları ve Papaz böyle söylüyor...

Papaz videoda diyor ki; "*Kilisede kaç Ortodoks erkek görüyorsunuz? Bir de onların cuma ve bayram namazlarına bakın. Geçtiğimiz Kurban Bayramında Moskova'da yeni bir cami açıldı. Bir rivayete göre 250.000, bir rivayete göre 160.000, -benim okuduğum en küçük rakam- 130.000 kişi o caminin etrafında meydanları, ana yolları, ara sokakları kapatacak şekilde ibadet etti.*" diyor.

Rusya'da İslâmiyet demografik olarak yani insan kellesi itibarıyla çok ilerliyor. Putin'in bile gizlice Müslüman olduğunu söyleyenler var ama doğrusunu Allah Teâlâ bilir.

Papaz Dmitriy'in söylediklerinde bizim için de çok ibretli şeyler var. İbret almalıyız. Orada yaşlı Rus kadınını kiliseye ücretsiz götürüveren otomobil sahibi Müslümandan da ibret almalıyız.

Şimdi Papaz Efendinin bahsettiği o Moskova Camii'nin açılışındaki namazla ilgili resimleri internetten bulup bakarsanız bir insan seli, bir insan deryası görürsünüz...

Eton Koleji'nin Kilisesi

İngiltere'deki Eton Koleji'ne ait külliyenin içindeki en büyük bina bu kilisedir. Haftada beş gün okul açıkken, derslere başlanmadan önce bu kilisede ayin ve ibadet yapılır. İngiltere'nin resmî dini olan Anglikanizm cemaati mensupları var. Katolikler var, bir de Yahudi grup var. Hepsi karışık olarak değil. Ama o ibadete katılmak 1944'den beri mecburidir. Hıristiyanlık, zamanımızda bir folklor hâline gelmiştir. Burada ilahi okuyorlar, konser gibi bir şey. Eton Koleji Kilisesinde ilahiden sonra bir Müslümanın gelip ezan okuduğunu da internetten bulup izleyebilirsiniz.

İngiltere, Bernard Shaw ve İslâmiyet

Benim çocukluğumda, gençlik yıllarımda, -elli yıl oluyordur herhâlde- vefat eden Bernard Shaw diye İrlanda asıllı bir İngiliz edibi ve düşünürü vardı. Bu zât Nobel kazanmış çok önemli bir kimsedir. Shaw'ın Hindistan'da *The Light* isimli gazeteye verdiği bir beyanat var. Gerçi bu beyanat tartışmalıdır ama internetten okuyabilir arzu edenler.

Shaw, beyanatında, "İngiltere'de demokrasi son sınırına geldi. *Bundan sonrası* İslâmiyet*'tir*." diyor.

Bugün dünyada din bakımından en hür Müslümanlar İngiltere'de yaşayan Müslümanlardır. Zaten sadece benim tahminim değil, çok kimsenin tahminidir ki, 25 - 30 - 40 seneye kalmaz, İngiltere Müslümanlaşır. Çok zulmettiler sömürgelerde; hilafetin yıkılmasına sebep oldular ama Allah Teâlâ da o ülkeyi Müslümanlara verecektir.

Geçen seneki konuşmalarımda İngiltere'nin Müslüman mahallelerinin girişlerinde yer alan bir levhadan söz etmiştim: "*Dikkat şeriat bölgesine giriyorsunuz*." Burada altı maddenin üzerini çizmişlerdir: İçki, kumar makineleri resmedilmiş, üstüne bir çarpı işareti konulmuştur. Fahişelik yasak... Sigara,

uyuşturucu yasak... Bar, pavyon, eğlence, gürültü patırtı yok. Bu yasakları bu şekilde değme bir İslâm ülkesinde uygulayamazsınız.

İngiltere'de Müslümanların 'İslâm komünleri' kurmasına bile izin veriliyor. Bir Rus video filmi seyretmiştim, -bunlar internette de bulunabilir- 'Londra' demiyor 'Londonistan' diyordu. Orada Müslümanların İslâmî tedrisat yapan kolejleri vardır. Mesela şarkıcı Cat Stevens yani Allah'ın hidayeti ile Müslüman olan Yusuf İslâm -Süleymaniye Kütüphanesi'nin ardında da bir eski zaman evi almış- İngiltere'de böyle bir okulun sahibidir. Prens Charles o okulu ziyaret etti, çocuklarla konuştu...

Batı'daki İslâmî gelişmeyi biz Türkler takip edemiyoruz. Çok gazetelerimiz, dergilerimiz, televizyon kanallarımız var, çakılmış kalmışlar küçük bir gündeme, onun dışına çıkamıyorlar. Hâlbuki arama kelimeleriyle internetten akılları durduracak hususlar bulunabiliyor.

Doktor Aidin Salih Hanım ve İslâm Tıbbı

Bu hanım aslen Ukraynalıdır. Doktor Aidin Salih Hanım Özbekistan siyasî liderlerinden Salih Bey'in hanımıydı. Vefat etti Allah rahmet eylesin. Kendisi çok enteresan bir hanımdır. Zamanımızda İslâm tıbbını uygulamak suretiyle akıl almaz tedavi ve şifalara vesile olmuş bir kadındır.

Bildiğimiz tıbbın temsilcileri ilaç yuttura yuttura bir hastayı bitirmişler; sonra da "*15 gün daha yaşamaz bu adam*" demişler... İşte o hastayı bu Hanıma getirmişler. Aidin Hanım, "*Hayatım boyunca bana gelen en berbat durumdaki hasta o idi. Kısa bir süre sonra hasta iyi oldu,* yürüyerek gitti." diyor.

Şimdi bu hanımı vesile ederek İslâm tıbbı üzerinde durmak istiyorum. Bizim sağlığımızın sorumluluğu doktorların, eczacıların, hastanelerin üzerinde değildir. Bizim sağlık problemlerimiz, bizim sorumluluğumuz altındadır.

İslâm tıbbı nedir, Türkiye'de keşke hiç olmazsa bunu Müslümanlara öğretselerdi. İslâm tıbbı çok kolay ve basit bir tıptır. İslâm tıbbında bir insanın sağlıklı da olsa mesela makul miktarda çörekotu tüketmesi lazımdır. Ama makul miktarda, fazla değil. Çörekotunu bulursunuz fakat bulabilirseniz bal da tüketmeniz lazımdır. Sonra doğal gıdalar yemek lazımdır.

İslâm tıbbının olmazsa olmaz temel kuralları vardır. Resûlullah Efendimiz'in en büyük sünnetlerinden biri açlık, perhiz, az yemek, nafile oruç tutmaktır. Aidin Hanım da oruçla tedavi ediyor ve bir de şunu söylüyordu: "İnsanlar hastalıkları tedavi edemez, hastalığı veren de Allah *Teâlâ'dır, şifasını veren de yine O'dur, biz vesileleriz...*"

Şimdi İslâmî kesimde sefalet içinde olan insanların dışında parası olan herkes haddinden fazla yemek yiyor. Bana, haftada iki üç gün gelsin, bir ücret mukabilinde sana hizmet etsin diye hiç görmediğim bir öğrenciyi tavsiye etmişlerdi. Kilosunu sordum, 1.84 boyu varmış, 100 kiloymuş. Kabul etmedim efendim. Yirmi yaşındaki bir çocuğun on altı kilo fazla olması akla da, mantığa da, sağlığa da, İslâm tıbbına da aykırı bir şeydir. "*Az ye.*" diyorsun, çok yiyor efendim.

Bugün birtakım sofular var, cemaatler, tarikatler var. Otobüste, herkesin arasında misvakını çıkartıp hart hurt dişlerini temizlemeye çalışıyor... Peki "*Efendimiz'in* sünnetidir; sofra başında bu kadar tıkınmamalısın." deyince, neden hiç işine gelmiyor?

Türkiye'de her on kişiden yedisi hastaymış. Bu felaket bir şeydir. Böyle giderse, böyle yemeye devam edersek, yediklerimiz de hiç sağlıklı şeyler olmadığı için kimyevî maddeler, boyalar, aromalar bizi çürütecek. Hâlbuki Müslümanlık Allah'ın bize "Üsvetü'l-Hasene" olarak göndermiş olduğu Resûlullah Efendimiz'e uymaktır. Onun sağlıkla, yeme içmeyle ilgili tavsiye ve uygulamalarına uyuyor muyuz?

İslâm tıbbında en önemli şey yeme içme kontrolüyle tedavidir. Resûlullah Efendimiz "*Yâ Ebâ Zer, yemeğe biraz daha fazla su koy.*" diyor, belki biri daha gelir de, o da yer diye. İslâmiyet'te en kötü kap, dolu midedir; bu hususta da hadis-i şerif vardır.

Kim öğretecek bunları bu halka? Bir kere Diyanet'in vazifesidir. İkincisi İslâmî sivil toplum kuruluşları var; cemaatler, tarikatler, dernekler, vakıflar var. Bir İlim Yayma Cemiyeti var mesela milyarlarla oynayan; müthiş bir kuruluş. İsmi de "İlim Yayma" zaten. Mecburlar halkı aydınlatmaya.

Ben artık fazla misafir kabul etmiyorum. Gençlerden gelenler olursa ekmek yemeyenleri bir daha çağırmıyorum. Kepekli ekmek yiyecek... Çünkü sağlığını korumanın temel şartlarından biri, fazla aşırı gitmemek şartıyla, -aşırı olan her şey zararlıdır- kepekli ekmek yemektir. Ama Türkiye Müslümanı "*Nasılsa doktor beni iyi eder.*" deyip ha bire yiyor. Doktor seni iyi etmez. Gazetelerde yazan, üç günde bir televizyon kanallarında gözüken bir kadıncağız var, yok şu şöyleymiş, yok bu böyleymiş diye konuşup duruyor. Bunlar müşteri toplamak içindir.

Başka bir şeye hacet yok; İslâm tıbbı dünyanın en kolay, en ucuz tıbbıdır.

Barnaba İncili

Zamanında sayfaları simsiyah olmuş bir Barnaba İncili veyahut eski bir İncil bulunmuştu. Allah rahmet eylesin, Muhsin Yazıcıoğlu, onu cep telefonuna kaydetti diye öldürüldü diyorlar.

1985'te Türkiye'de çok acayip bir buluş ortaya çıktı. Hakkâri'de çok eski, kadim bir binanın duvarı veya bir mağara, kaçakçılar yıkınca arkasından sayfaları zamanla simsiyah olmuş bir kitap çıkıyor. Bunu Avrupa'ya kaçırmak istiyorlar. Hafızam beni yanıltmıyorsa Mersin'de polis bunları yakalıyor.

Birtakım Müslümanlar bu işle de ilgilendiler. Birinci sayfasını biri koparttı, yapılan tetkikat sonunda bunun Aziz Barnaba tarafından bizzat hatt-ı destiyle yani el yazısıyla Aramî dilinde yazılmış bir İncil olduğu çıktı.

Ben rivayetleri anlatıyorum; tabii kitabı görmedim. Bu birinci sayfa üzerinde karbon 14 testi yapıldı, 2000 senelik olduğu anlaşıldı. Bu İncil biliniyordu fakat Hazret-i İsa Efendimiz'in zamanına ait bir nüshası yoktu. Böylece bu nüsha bulunmuş oldu. Sonra ne oldu? Döndü dolaştı Genelkurmay Başkanlığı Harp Dairesi'nde bir kasaya kondu. Şimdi yok ortalarda...

Bu Barnaba İncili öyle bir keşiftir ki, Amerika'nın Kristof Kolomb tarafından keşfinden milyon kere önemli bir şeydir. Tevhit inancı ile teslis inancı arasındaki nizayı ortadan kaldırıyor bu kitap. Şimdi bu kadar önemli bir buluş iken, artık hiç kimse bundan bahsetmiyor, bitti. Bu İncil ne oldu ondan da haberimiz yok.

Bir ara Türkiye 28 Şubat süreci, kozmik oda vs. çok buhranlar geçirdi. Benim hatırıma gelen senaryoya göre, o sıralarda ya bir cemaat -meşhur bir cemaat- bunu aldı, nakde çevirdi yahut o demin bahsettiğim büyük devlet kurumu içinde yok oldu. Bizim yüzümüze bakan yok. "*Yâhû ne önemi var Barnaba* İncili'nin.." tavrıyla karşılaştık. Şeyh hazretlerinin kaşığı bulundu denince yeri göğü birbirine katan adamlar Barnaba İncili üzerinde durmadılar. Hâlbuki Barnaba İncili birçok Hristiyan'ın hidayetine vesile olacaktı ama ortalarda yok şimdi.

Batı dünyası 1947'de Filistin'de Kumran mağaralarında bulunan -bazıları paramparça, unufak olmuş- Esseniler Tarikatı rulolarının bütününü, birbirine ekleyip tamamlayarak beş on sene önce bir külliyat hâlinde yayınladılar. Hâlbuki biz şimdi Barnaba İncili'nin nerede olduğunu bile bilmiyoruz.

Müslüman kesimi ilmî bakımdan doğrusu çok kınıyorum. Bu kınamak düşmanca ve olumsuz bir biçimde kınama değildir. Biz bazı hususlarda Ehlisünnet Müslümanları olarak İbn-i Teymiye'ye kızıyoruz fakat İbn-i Teymiye'nin

Hıristiyanlığı reddeden muazzam bir eseri vardır. İbn-i Teymiye ilmi aklından daha fazla olan çok büyük bir âlimdi. Eski Müslümanlar Hıristiyanlığa karşı çok reddiyeler yazmışlardır.

Biz Barnaba İncili nerede, hâlen bilmiyoruz. Cumhurbaşkanlığı'nda çok yüksek bir bürokrata yazılı olarak başvurdum; "Siz şimdi çok önemli bir makamdasınız, Cumhurbaşkanlığı'nı hiç kimse kıramaz... Recep Tayyip Beyefendi bir yazı yazsa Genelkurmay Başkanlığı'na "*Ne oldu bu Barnaba İncili*?" diye sorsa.." dedim. Fakat laf anlatamadım efendim.

Barnaba İncili papirüs üzerine yazılmıştır. İlk başında Aziz Barnaba, "*Bu, İsa Mesih Hazretleri'ne indirilen Barnaba İncilidir; benim el yazımla yazdığım 13. nüshadır.*" demiş. O koparılan birinci sayfa da kimin elinde kaldı bilmiyorum.

Japon Eğitim Sistemi

Japonya'da okullarda erkekler de, kızlar da parlak madeni düğmeli üniforma giyerler. Türkiye'nin Japonya eğitiminden alacağı muazzam dersler vardır ama hiçbir şey almıyoruz. Japon okulları o kadar temizdir ki yere bal dökülse yalanır. Bir kere ayakkabı ile girmezler ve çocuklar dizleriyle çökerek yerleri, elleriyle paspas ederler.

Türkiye İçin İsteklerim

Ben bir Türkiye vatandaşıyım. Türkiye benim ülkem. Türkiye Devleti benim devletim. Türkiye halkı da, beğensem de beğenmesem de benim vatandaşlarım.

Ben Türkiye için birtakım şeyler istiyorum. Bu isteklerim iki sıfatla sıfatlandırılabilir: Biri; hepsi "mümkün"dür, diğeri hepsi de "meşru" şeylerdir. Türkiye'nin yüzölçümü bir milyon kilometre kare olsun diye istesem, bu "mâlâ-yutak" bir teklif olur. Uzamaz efendim Türkiye, büyümez. 766.000 küsur km2'dir. Türkiye'nin nüfusu 300 milyon olsun, bu da yürümez. Yanlış bir istek olur ama benim isteklerimin hepsi olabilecek, mümkün şeylerdir. Muhal ve mümteni değildir. Şimdi onları kısaca okuyayım (Bu daha önce yayınlanmamış bir metindir):

1. Birinci isteğim şudur: Uluslararası anketlere göre Türkiye'nin adalet bakımından dünyanın bir numaralı ülkesi olmasını istiyorum. Mümkün mü? Mümkün tabii. Ama o notu biz vermeyeceğiz. Dünyanın en büyük hukuk otoriteleri diyecekler ki; "Şu Türkiye var ya, adalette bir numaralıdır."

Böyle bir şeyi istemek siyasî muhalefet yapmak değildir. Hangi Türk, hangi Türkiyeli, Türkiye'nin adalet konusunda dünya birincisi olmasını istemez? Ben

bunu istiyorum, bunu istemek benim vazifemdir. İstemeyeni de kınarım. Teorik olarak mümkündür, pratikte ne kadar mümkündür, o ayrı mesele.

2. İkincisi; ülkemde adil hukuk olmasını istiyorum. Kanunlar var ama hepsi adil değil. Koskoca bir ceza kanunumuz var; zina suç olmaktan çıkartılmış... Ben bir Müslüman olarak Allah'ın kötü gördüğü, Resûlullah'ın kötü gördüğü, 14 asırdır bütün imamların, müçtehitlerin, müceddıtlerin, ulemanın, fukahanın kötü gördüğü bir şeyin serbest bırakılmasını elbette istemem.

3. Kanun devleti değil hukuk devleti istiyorum. Bunu biraz anlamak için hukuk kültürüne sahip olmak lazımdır.

4. Dördüncü madde: Halkımın dünyanın en mesut, bahtiyar, mutlu halkı olmasını istiyorum. Anketlere göre şu anda dünyanın en mutlu halkı Finlandiya halkıdır. Beş buçuk milyonluk bir ülke... Maddî problem yok. Herkes iyi bir şekilde yaşıyor, geçiniyor. Göreceli olarak, izafi olarak dünyanın en mutlu halkı orada...

Bense Türkiye'nin en mutlu halkı olan ülke olmasını istiyorum. Niye istiyorsun? Yahu bu istekten daha tabii, daha normal, daha makul bir şey olamaz ki... İstiyorum ve ülkemin ikinci olmasını bile kabul etmiyorum efendim. Olur mu, o ayrı hikâye; onu konuşuruz fakat ben teorik olarak istiyorum.

5. Beşinci madde; Türkiyemin dünyanın en temiz, en şeffaf, en faziletli, en ahlâklı ülkesi olmasını istiyorum. Birleşmiş Milletler'in her yıl yaptırdığı bir anket var: "Dünya Şeffaflık ve Temizlik Anketi". Sıfır ile yüz arasında not veriliyor. Birinci sırada Danimarka, 9 virgül küsur. Yeni Zelanda ile aynı notu aldıkları için iki tane birinci var. Sonra İsveç, Norveç, Finlandiya gibi ülkeler geliyor. Türkiye'nin notu yüz üzerinden, -bir veya iki sene önceki rakamdır- % 4,1 efendim. Yani geçerli bir not değil...

Ben bu sahada da ülkemin birinci olmasını istiyorum. Yeni Zelanda nasıl birinci oluyor da Türkiye olamazmış? Böyle bir şeyi benim vicdanım kabul etmiyor. Ama lafla olmaz ki bu. Kesinlikle lafla olmaz.

6. Türkiye eğitiminin dünyada birinci sırada olmasını istiyorum. Şimdi eğitimde maalesef nal topluyoruz. 1928'den önce ölmüş büyük dedesinin mezar taşını bile okuyamıyor lise mezunumuz... Böyle kara cahillik tarihte çok az görülmüştür. Gençlerimiz edebî Türkçe bilmiyor, tarih kültürü yok, felsefe kültürü yok, mantık kültürü yok, sanat kültürü yok. Sonra efendim milyonlarca milyonlarca milyonlarca öğrencimiz var ipe sapa gelir iş yaptıramıyorsunuz. Diyelim lise son sınıfta bir genç, biraz da harçlığa ihtiyacı var, haftada üç gün gelecek part-time çalışacak, hiçbir işe yaramıyor. Seneler önce telefonla birine bir cümle yazdırdım; "*Payidar olamaz.*" Ertesi gün gazetede çıktı; "*Fayidar*

olamaz" diye yazmış. Yâhû üniversite bitirmiş bir gazeteci ömründe payidar kelimesini duymamış.

Üç yüz kelimelik sokak Türkçesi ile köy olmaz, kasaba olmaz. İngiltere'de, Amerika'da 60-70 bin kelime ile eğitim yapılıyor, bizde 7-8 bin kelime ile eğitim yapılıyor, onun da % 90'ı terimdir efendim.

15 sene olmuştur, anlatıyorum, bir ilçeden bahsederken eski ismini kullandım, "Eğin kazası" dedim. Trafik kazası olarak anladı karşımdaki üniversiteli genç... Bitmiş efendim... Bir başkasına olmuş şeyleri söylüyorum, ben konuşuyorum o da öyle başını sallıyor. Dedim ki, "*Demin seviye kelimesini kullandım, manasını biliyor musun?*", "*Yok. Ben seviye hakkında hiçbir şey bilmiyorum.*" dedi. Niye başını sallıyorsun o zaman anlarmış gibi?

Eğitimde birinci olacağız. Hükümet iki senedir İngiltere'deki Eton Koleji'ne benzer bir kolej açmak için müzakereler, toplantılar, raporlar yapıyor. 81 veya 82 milyonluk Türkiye'de, Türkiye Eton'unda müdürlük yapacak bir adamı ben tanımıyorum efendim. Vardır belki ama ben tanımıyorum. Lafla olmaz ki... Binayla da olmaz...

7. Bir isteğim de, dünya birincisi bu eğitimin millî kimliğe, millî kültüre bağlı olması ve hizmet etmesidir. Bir ideolojiye hizmet etmeyecek.

8. Sekizinci isteğim; Türkiye'nin tarımda dünya birincisi olmasını istiyorum. Nasıl olur efendim? Öyle bir olur ki...

Hollanda bizim Konya vilayetimiz kadar; tarımda dünya üçüncüsü efendim. Şu salon kadar küçük bir tarla bile boş değil orada. Hollandalılar tarlalarına mısır ekmiyorlar efendim. Seraları var, harika sebzeler yetiştiriyorlar, meyveler yetiştiriyorlar. Hele bahar gelince bütün Hollanda bir lâle bahçesine dönüyor. Vaktiyle soğanını bizden satın almış oldukları lâlelerle muazzam bir kazanç temin ediyorlar.

Ben Türkiye'nin de öyle olmasını istiyorum. Suç mu benim bu isteğim? Efendim olamazmış, olmazsa olmasın, ben istiyorum ve istemeye devam edeceğim.

9. Ülkemin dünyanın en güvenli ve huzurlu ülkesi olmasını istiyorum.

Dünya şehirleri içinde, -kaç anket yapıldı-; güvenlilik sahasında Viyana hep birinci oluyor efendim. İstanbul'da kaza kurşunları vızır vızır. Her gün ölen ölene. Trafik güvenliği diye bir şey var mı, yok. Yollarımız mezbahaya döndü.

Ben her konuda güvenlik istiyorum. İzmit'te mi nerede, tek başına yaşayan bir kadın dördüncü kattan çarşafla inerken düştü ve öldü. Yâhû bu da acayip bir şeydir. Yangın yok, zelzele yok, bir şey yok; nasıl oluyor da bu kadın balkona çarşaf bağlayıp oradan alt katlara inerken ölüyor?

Yine yeni haberlerden biri: Üniversiteli bir kız, bir erkekle buluşmak üzere bir otel odasına gitmiş, sonrası facia... Yâhû üniversiteli bir kızın gece vakti yabancı bir erkeğin oteldeki odasına girmesi felaketin felaketidir. Efendim kadınlar resim çektirmişler, cerbezeli kadınlar, bir partinin amblemi ve bez pankart üzerinde affedersiniz "*Sevişiriz, cenabet gezeriz, Tayyip'e ne?*" diyorlar. Bunu hepiniz gördünüz. Bu memleket tımarhaneye dönmüş. Bu olacak şey midir? Müslüman bir memlekette 'cenabet gezeriz, sana ne' diyor. Daha ayıp şeyler var da onları söyleyemeyeceğim.

10. Halkımın dünyanın en eğitimli, en çalışkan, en faziletli, sayısız meziyetlere sahip halkı olmasını istiyorum. Bu da ihtiyarî yani tercihe bağlı bir istek değil, herkesin istemesi gereken bir şey bu.

11. Türkiye'nin kadın ve kızlara en fazla değer veren, kadınlarının en haysiyetli ve iffetli ülke olmasını istiyorum.

12. Otomotiv sanayinde ülkemin Güney Kore'nin önünde olmasını, %100 yerli ve milli otomobiller üretmesini, bunların bütün dünyada satılmasını istiyorum.

13. Madde; zengin ve güçlü devlet, zengin ülke, orta hâlli halk istiyorum. Japonya devlet olarak, ülke olarak çok zengin, çok güçlü, halkı orta hâlli efendim.

Bir dinleyici: "*Orada bilinçli bir orta sınıf var.*"

-Ben bilinçli olduğunu kabul etmem tabii.

14. Türkiye'nin dünyanın en girişimci ülkesi olmasını istiyorum. Girişim diye bir şey kalmamış efendim.

Geçenlerde CNN sitesinde gördüm: İzmir taraflarında otuz tane köylü kadını bir kooperatif kurmuşlar, şimdiye kadar tüketilmeyen kavak ağaçlarında yetişen istiridye mantarını yetiştiriyorlarmış. Tutunmuş, ihraç da ediyorlarmış ve yavaş yavaş da para kazanıyorlarmış...

Bu tür örneklerin milyonla olmasını istiyorum efendim. Hatta bir makale yazmıştım: "*Girişim liseleri açılacak, bunların diplomasında şu cümle yazacak...*"

Bu benimki bir kurgu hayal: "*Girişim Lisesi mezunu bu genç memurluk yapmayacak, kendi işini kendisi kuracaktır.*" Bu yok şimdi; herkes memur olmak istiyor.

Gençlerimizin hiçbirinin bir şeye aklı ermiyor. Bazen bana bir genç geliyor, çay ikram ediyorum, bir tabakta da tatlı, kurabiye ikram ediyorum. Çayını içiyor, tatlısını yiyor, bulaşıkları bırakıp gidiyor. Fakat eskiden bir genç geldiği vakit giderken derdi ki -20 sene kadar önce efendim- "Çay bardağını, tabakları yıkayım da gideyim." Şimdi o da yok efendim. Hâlbuki ben yaşlı bir insan olduğum için nezaketen teklif etmesi gerekirdi. Bunlar bitmiş. Kimse de

öğretmiyor: Devlet öğretmiyor, eğitim öğretmiyor, Diyanet öğretmiyor, aile öğretmiyor, toplum öğretmiyor. Tutturmuşlar "*Oğlum mühendis olsun, oğlum efendim doktor olsun, oğlum hukukçu olsun, oğlum eczacı olsun.*" Peki nasıl adam olacak; o gündemde yazılı değil.

15. On beşinci madde biraz tehlikeli bir madde: Resmî ideoloji istemiyorum. Dünyanın hiçbir demokratik ve medenî ülkesinde sonu izm'le biten resmî bir ideoloji yoktur efendim. Ben şimdi Türkiye'de böyle bir şey istemiyorum. Resmî ideolojiyi özelleştirsinler: İnanan inansın, beğenen beğensin ama baskı yapmasınlar.

16. Hepsini belki okuyamayacağım ama bir madde daha okuyayım. Bu çok önemli bir madde bence: Siyasî, kültürel, sosyal bütün arızalara ve kopukluklara karşıyım; bunların tamirini istiyorum.

Bunları 28 Şubat zamanında söyleyemezdik, Belediye zaten çağırmazdı; çağırmış olsa 28 Şubat rejimi vb. de belediyeyi kapatırdı efendim.

17. En az İngiltere'deki din, inanç, ibadet, inandığı gibi yaşamak, dinî eğitimi yapabilmek hürriyeti istiyorum.

Eton Koleji'nin kilisesinde nasıl ezan okunduğunu biliyorsunuz. Çok da saygıyla dinlediler, kimseden tıs çıkmadı.

18. Madde: Laik Fransa'da Katolik Liseleri olduğu gibi bizde de İslâm mektepleri istiyorum.

Fransa'da Katolik Kilisesi'nin idare ettiği liseler var ve en başarılı liseler bunlardır. Müslümanlara da bu hürriyeti verdiler, 50 kadar İslâm mektebi açıldı; İbn Rüşd Koleji açıldı. Bu lise bu yazdan önce yani mayıs-haziran ayında yapılan bir ankette Fransa'nın orta bölgesinin birinci lisesi oldu; Fransa genelenin dördüncü lisesi oldu bir ankete göre.

Bugün Türkiye Müslümanlarının böyle bir hakka sahip olduklarını göremiyoruz. Daha da kötüsü bu hak verilse bile Müslümanların böyle bir kolej açacak kültürleri ve pedagojik birikimleri yoktur. Var evet, bizim birçok kolejimiz var... Dün İrfan Koleji'nden, Üsküdar'da bir çocuk geldi. "*Kaç kişi namaz kılıyor?*" dedim; okulun yarısı namaz kılıyormuş. Mevcut duruma göre iyi ama beni kurtarmaz. Ben vaktiyle Galatasaray Lisesi'nde olduğu gibi bütün Müslüman talebelerin beş vakit namaz kılmalarının mecburi olmasını istiyorum.

19. İslâm medreseleri ve tasavvuf tekkeleri üzerindeki demokrasiye, evrensel insan haklarına aykırı bütün yasakların kalkmasını istiyorum.

Şimdi medreseler var ama bugünkü rejim müsamaha ettiği için var, resmen medrese yok. Medreselere giden çocuklar dışarıdan İmam-Hatip, dışarıdan İlahiyat Fakültesi derslerine çalışıp da diploma almak zorunda. İslâm med-

resesi olacak ve efendim din görevlisi olmak için o medresenin icazeti yeterli olacak, ben onu istiyorum. Tekkeleri kapattılar, hiçbir kontrol yok; tasavvuf hayatı çok büyük bir kirliliğe uğradı efendim. Ortalıkta 'şeyh'ten geçilmiyor.

20. Okullarda sağlam ve doğru bilgi ve kültürün yanında, ahlâk ve karakter terbiyesi verilmesini ve okuyanlara sanat, güzellik, estetik boyutu kazandırılmasını istiyorum.

Üniversite bitirmiş, bir işe girmiş genç, evine gidiyoruz, normal, orta hâlli bir ev efendim, salona giriyoruz ki, kabak gibi döşenmiş. Ben bunu kabul etmem efendim. Japonya'da Japon evi olduğu gibi Türkiye'de de Türk evi olacak. Müslümanların da evi olacak. Bu, parayla olacak bir şey değil efendim. İnsan kaba inşaat tahtasından sedirler yaptırır, örtülerle örter, minderler, yastıklar, bir harika olur efendim. Ama adam yüz bin liralık otomobil almış, beş bin liralık cep telefonu almış, saçma sapan mobilyalar, elektrikli - elektronik cihazlar almış ama evinin duvarında matbaa baskısı olsun bir Hilye-i Şerifesi yok.

Bu ne biçim Müslümandır yahu? "*Efendim canım isterse alırım canım isterse almam.*" Bir Müslüman böyle konuşamaz; böyle konuşan bir Müslümana "Nah!" cevabını veririm.

Zaten Müslümana benzer hâlimiz kalmadı. Fakirin başında yine kırmızı bir fesi var, camiye gidiyorum namaz takkesi bile yok millette. Bazen efendim İslâm ülkeleri konferansları falan düzenleniyor; sahneye çıkıyorlar, hepsi bir dirhem iki çekirdek Frenk kıyafetine bürünmüşler... Yahu başına bir kalpak geçir... Başına efendim güzel bir fes geçir, o da yok...

Geçen gün Malezyalıları gördüm, lokanta açmışlar İstanbul'da; bak onlar harika, Malezya kıyafetleri vardı, başlarında da harika Malezya takkeleri vardı. Fakat o takkeler Çin'de üretilirmiş. Zaten bizim namaz takkelerimiz de Çin'den geliyor.

Efendim çok vaktinizi almayayım; arzu ederseniz burada bitireyim. Ben bu maddeler hâlindeki yazıyı daha sonra *Millî Gazete*'de basarım.

Osmanlıca Öğrenin

Şimdi burada liseli çocuklar geldi mi sonradan? Var mı içinizde liseli?

-Siz gözlüklü, nerede okuyorsunuz?
"İbn *Haldun Üniversitesi'nde.*"
-Ne okuyorsunuz?
"İstanbul üniversitesi hukuk mezunuyum, İbn *Haldun'da yüksek lisans yapıyorum.*"

-Sizin durumunuz çok enteresan. O zaman size kulağınıza birkaç küpe takmama izin veriyor musunuz? Osmanlıcanız nasıl?

"İyi değil."

-O zaman şöyle: Yere bir şilte sererek birinci kattan kendinizi atmanızı tavsiye ediyorum. Yahut ikinci şık: Yazıcı Nurcuların Hayrat Vakfı var; onlardan birini bulun, onlar çok güzel öğretiyorlar. Nurcu olmanız şart değil; siz Müslüman bir kimse olarak başka bir cemaatten de yardım isteyebilirsiniz. Osmanlıca eski hukuk kitaplarını mutlaka okuyun. Ahmet Akgündüz'ün Mecelle hakkında yazdığı son eseri biliyor musunuz? Ondan da bir tane edinin.

Evet. Osmanlıca bilmeyen bir kişi benden çaycılık istese kabul etmem efendim. Çünkü Osmanlıca bilmeyen doğru dürüst çay da pişiremez. Bunun esrarı da vardır; onun sırlarını da anlamaya çalış.

Soru-Cevap Faslı

"*Eton Koleji'nin sıhhati açısından ne düşünüyorsunuz?*"

-Efendim, şimdi bugün dünyada eğitimi birinci olan iki ülke var Singapur ve Finlandiya. Harika bir eğitimleri var. Bizim için ibrettir. Yoksa Türkiye'ye kesinlikle Singapur eğitimi ve Finlandiya eğitimi verilsin demiyorum. Tıpatıp aynısı Türkiye'nin sosyal kültürel yapısına uymaz.

Biz sadece şunu istiyoruz: Onlar nasıl başarmışlarsa biz de yüzde yüz millî bir Türkiye eğitimi kuralım, dünya birincisi olalım. Bir de şu: Ben bir okul açtım diyelim, param var ve okul açtım... Müdür Bey'e iyi para vereceğim ama bir anlaşma yapacağım: Kur'an-ı Kerim'i koyacağız, yanına bir de tabanca koyacağız. "*Abdest al gel.*" diyeceğiz. Onunla imzalayacağımız anlaşmanın metni okunacak. İmza etmeden önce Kur'an-ı Kerim üzerine yemin edilecek: "*Ben canımı dişime, tırnağıma takarak bu kolejin dünya birincisi olması için çalışacağım. Bu hususta da ehliyetim olduğuna inanıyorum. Başaramazsam bu tabanca hakem olsun.*" diyecek.

Sen bizim paralarımızı ziyan et, vaktimizi ziyan et, okulu batır; ondan sonra Allah'a ısmarladık de. Şimdi fazla konuşmak istemiyorum ama, öyle bir hainin leşini yere sermek gerekir. İttihatçılar Sultan Abdülhamid'i böyle devirdiler efendim. Ya tabanca üzerine, ya hançer üzerine yemin ettiriyorlardı.

Söyleyeceklerim bitti. Teşekkürler.

Kasım 2018

GÜNDELİK HAYAT ve İSLÂM

Arapça Ezan Yasağı

1932 veya 33'te bir İstanbul gazetesi "*19 yobaz hapis cezasına mahkûm edildiler*" başlıklı bir haber yayınlamıştı. Arapça hakiki ezan okumak yasak edilince Bursa'da Ulu Cami imamı ve birkaç vatandaş Vakıflar Genel Müdürlüğüne gitmişler -camiler o zaman Vakıflar'a bağlıydı- demişler ki, "*Biz Türkçe ezan istemiyoruz, Arapça ezan okunmasını istiyoruz.*" Tabii hemen tutuklanmışlar. Belki halk da katılır diye mahkemeleri Bursa'da yapılmamıştı... Cami imamı da aralarında olmak üzere Çorum'a nakledildiler. İmam iki buçuk sene ağır hapse; diğerleri bir buçuk sene hapse mahkûm oldular. Hapis cezasından sonra da sürgün cezası almışlardı.

Bu hadise Otuzlu yıllarda Türkiye'deki din hürriyetinin, fikir hürriyetinin, çok barışçıl yollarla bazı şeyleri protesto etmenin cezasının ne olduğunu gösteriyor.

Ben o zaman lisede okuyordum. Ankara'da Meclis binasına iki tane Müslüman gitmiş ve hakiki ezan-ı Muhammedîyi okumuşlar. Tabii Arapça ezan okumak yasak... Artık "*Tanrı uludur, Tanrı uludur*" diye okunuyor... Bu hadisede, bu zavallı vatandaşlar gazetelerde "meczup" sıfatıyla lanse edildiler. Arapça ezanın yasaklandığı günlerde Ayasofya Camii henüz ibadete açıktı. Sözde, 'Millet Arapça ezan istemiyor, Türkçe ezan istiyormuş' diyerek Halkevlerinden 40.000 kişiyi toplayıp bu camiye topladıklarını da hatırlıyorum.

1950'de Demokrat Parti iktidara geçince Arapça ezan üzerindeki yasak kaldırıldı ama 'Türkçe okunmaz' diye de bir madde getirilmedi. Yine de o kanun çıktıktan sonra Türkiye'nin bütün camilerinde Arapça ezan-ı Muhammedî okunmuştur. Halkın neyi isteyip neyi istemediği de böylece anlaşılmış oluyordu. Sadece Kıbrıs Türkleri çok devrimci, çok Kemalist oldukları için -Kıbrıs o zaman İngiliz idaresindeydi- İngiliz Hükümetine müracaat etmiş ve *"Biz Türkçe ezan okumaya devam edeceğiz.*" demişlerdi.

1933 tarihli bir gazetedeki manşet aynen şöyleydi: "*Bursa'da ezan olayı: Bir grup gericinin Ezanın Türkçe okunmasına tepki göstermesi ortaya çıkmıştır.*"

"Tepki göstermek" diyor efendim. Hür bir ülkede, demokrat bir ülkede, hele anayasasında "*Egemenlik kayıtsız ve şartsız ulusundur.*" yazan bir memlekette vatandaşların "*Efendim biz bu Türkçe dayatmasını istemiyoruz, Arapça istiyoruz.*" demeleri suç sayılabilir mi? Mademki laik bir rejimsin, ne karışıyorsun Müslümanın ezanına, sarığına, cübbesine...

Bir de sanırım cuma namazında sarıksız, cübbesiz, fraklı ilk Türkçe hutbe Sultan Ahmed Camii'nde okunmuştu. Sadettin Kaynak okumuştu fakat o da sonra pişman oldu. Sultan Ahmed Camii'ne kadrolu imam oldu, bunlardan tövbe etti. İnşallah Allah Teâlâ Tevvâb'dır; tövbeleri kabul eder...

Bunlar ibretlik hadiselerdir. Maalesef halk ve yeni nesil bunları bilmiyor.

Japonya ve Balıkçılık

Japonya'da yol kenarlarındaki su arklarında koca koca balıklar bulunur. Japonya balıkçılıkta zaten son derece ileri bir ülkedir. Yolların kenarlarına su arkları yapmışlar, oralarda da balık yetiştiriyorlar. Şimdi Türkiye'de böyle bir şey olsa sabaha bir tek balık bulamazsınız.

Japon Liselerinde Arkadaşlık

Japonya liselerinde karma eğitim vardır. Fakat Japonya'da bir kız öğrenci ile bir erkek öğrencinin birbirlerine tutulmaları, âşık olmaları gibi bir şey düşünülemez. Çünkü lise bilgi öğrenme yeridir. Böyle işler olduğu vakit çocuk tahsilini bitiremez ve Japonya'da başarılı olamamak ölümden daha beterdir. Bir Japon ölürse kurtulur ama okuldan diploma alamazsa yanmıştır.

Kızlarla oğlanlar koridorda arkadaş olarak dolaşırlar, derslerden bahsederler. Fakat bir kızın, bir oğlanın bir kenara çekilip de âşıkdaşlık yapmaları Japonya'da kabul edilemez bir hafiflik olarak görülür.

Moskova Metrosu ve Sanat

Moskova metrosunun koridor duvarlarında sanat eserleri, freskler, mozaikler vardır... Temsilî tarihî resimler de bulunur. Moskova metrosu dünyanın en sanatlı metrosudur. Saraylardan daha sanatlıdır.

Bizde de yerin altında metrolar yapıldı. Gönül isterdi ki bunları yaparken "*Moskova metrosu da neymiş, bizim metromuz dünya birincisi olacak sanatta.*" denilsin...

Mimarlığın piri Romalı Vitruvius, "*Bir binada üç temel şart vardır. Birincisi sağlam olacak. Çürük, çökecek bir binaysa o olmaz. İkincisi fonksiyonel olacak. Ne iş için yapıldıysa o işe uygun olacak. Üçüncüsü güzel olacak.*" diyor. Bizim metrolarımızda Moskova metrosundaki bu sanat, bu ihtişam maalesef yoktur. Hâlbuki estetik şarttır.

Hattat Emin Barın ve Latin Yazısı

Emin Barın... Emin Barın, -Allah rahmet eylesin- üniversite profesörüydü. Hem bizim İslâmî hat sanatımızda hem Latin yazısında büyük sanatkârdı. Onun en meşhur eserlerinden biri kûfî yazıya benzeterek yaptığı Latin harfli bir istiftir. Bu harflere bir sanat ruhu üfürmüştür.

İstanbul Boğaziçi'ndeki Fatih Sultan Mehmed, -şimdi On Beş Temmuz Şehitleri- Köprüsünün girişinde de Emin Barın'ın bir "Maşaallah" kitabesi vardır. Bilmiyorum geçerken dikkat ediyor musunuz? İstanbul'da Latin harfleriyle 25-30 tane güzel kitabe ve yazı vardır. Onların bir kısmı Emin Barın Hoca'nın, bir kısmı da Hattat Hamid Bey'indir.

İslâm hattatları Latin yazısıyla da şaheserler yazabilmişlerdir. Latin yazısıyla dünyanın başka yerlerinde de başka güzel yazı örnekleri vardır. Vietnamlı bir kaligrafın Latin harfleriyle yazdığı bir küçük şiir güzel bir örnektir. Bu yazıdaki estetik oldukça dikkat çekicidir. Vietnamlı "Çayınızı içiniz." yazısında T harfinin bir tarafından da bir daire çizerek oldukça güzel bir örnek ortaya koymuştur.

Biz maalesef liselerimizde genç nesillere, Türkiyelilere güzel yazı öğretemiyoruz. Hangi güzel yazıyı? Latin güzel yazısını... Osmanlı İmparatorluğu'nda lise ayarında sultanîler ve idadîler vardı ve oralarda rik'a dersleri mecburi olarak okutuluyordu. Bu sebeple lise bitirmiş bütün Osmanlı okur-yazar ve aydınlarının el yazıları harikulade idi. Birinci sınıf, ikinci sınıf, üçüncü sınıf ama hepsi harikuladedir. Bugün adam üniversite bitirmiş, kargacık burgacık, eciş bücüş, bakkal - oduncu - balıkçı - hamal yazısı yazıyor. Rezalet... Şimdi gönül arzu eder ki üniversite ve lise mezunlarımız cahil, kaba saba insanlar gibi yazmasınlar; okumuş insanlar gibi yazsınlar. Bugünkü Türkiye'de bu maalesef yoktur.

Fransızca yazılmış şöyle bir cümle görmüştüm; "*Her an hayatın bir hediyesidir.*" İşte böyle Türkçe bir yazı olsa; ben bunu ebrulatsam, -murakkaya gerdirmek deniyor-, camlatsam evime assam, o da sanat eseri olurdu. Fakat İstanbul'da bir milyon levha varsa otuz tanesi sanatlıdır, dokuz bin bilmem ne kadar küsuru ise sanatsızdır. Bu da bir felakettir.

İstanbul'un En Ucuz Lokantası

İstanbul'un en ucuz lokantasında enflasyondan önceki fiyatlarla kuru fasulye 1 liraydı. Şimdi 2 liradır. Pilav da 2 lira... Bir kuru fasulye bir pilav yiyorsunuz, bir şişe de su içerseniz 5 liraya karnınızı doyuruyorsunuz. Çok büyük ve temiz bir lokantadır. Self servistir. Bu fiyatlarla garson tutacak hâlleri yok tabii adamların.

Şimdi sonradan görme, türedi bir herifi oraya getirirseniz, yemeği yer sonra küt oraya yığılır. Bu kadar ucuz bir yerden yemek yemiş olmaktan dolayı fücceten gidebilir. Ben gidemiyorum korkudan; bana diyecekler ki "*Utanmıyor musun be adam, bu kadar ucuz yerde yemek yenir mi?*"

On Üç Şifalı Yiyecek

Kur'an-ı Kerim'de ve Sünnet-i seniyyede geçen on üç mübarek, şifalı yiyecek nelerdir?

1. Çörekotu: Çörekotu hakkında hadis-i şerif vardır. "Ölümden başka her derde devadır." deniliyor. Bir Müslüman bunu inkâr ederse kâfir olur. Çünkü Resûlullah Efendimiz muhbir-i sâdıktır. Sofrada bulunmalıdır efendim. Şimdi hapları falan da çıktı. Bana Almanya'dan bir şişe geldi, masamın üzerinde duruyor yağı. "*Masamın üzerinde bir eczahane-i kübra var, bir hastane-i kübra var.*" dediğim vakit hadis-i şerife göre hiç mübalağa etmemiş oluyorum.

2. İncir.

3. *Bal*: Bal, Kur'an-ı Kerim'de zikredilen Allah'ın şifalı besin maddelerindendir. Hakiki balı kaşık kaşık yerseniz hemen hastanelik olursunuz. Çay kaşığı ile sabah-akşam... Fakat Türkiye'de hakiki bal bulmak, Kuzey Kutbu'nda deve ve hurma ağacı bulmak kadar zordur. Ama ben bal konusunda çok talihli bir vatandaşım. En son bir profesör dostuma Zimbabve ülkesinden 250 gr. bal gelmiş; o da bana hediye etti. Masamın üzerinde Zimbabve balı var. Ondan sonra yerde Rusya Federasyonu'nun Altaylar bölgesinden gelmiş yonca balı var mesela.

Çok pahalı ilaçlar var zamanımızda. Onların yerine hakiki bal çeşitlerinden 250 gr. alırsanız, çay kaşığıyla yiyin, sakın çorba kaşığıyla yemeye kalkmayın. Yoğun bakıma kaldırırlar sizi. Kurtaramazlar belki de. Bal öyle bir şeydir. Ama marketlerdeki kilosu 8 liralık, 12 liralık ballardan kepçeyle yiyin, biraz şekeriniz depreşir, başka bir şey olmaz.

4. *Süt*: İstanbul'da hakiki süt bulana aşk olsun.

4. *Karpuz.*

5. *Zeytin*: "*Ve't-tîni ve'z-zeytûni.*" âyetini bilirsiniz.

6. *Et*: Bu yiyecek hakkında şunu söyleyeceğim: Müslümanlıkta et yemek var fakat fazla et yemek yoktur. Ashâb'dan biri çarşıdan et almış -herhâlde bir parça-; bir hamala yüklemiş. Hazret-i Ömer görmüş onu; "*Bu ne?*" diye sormuş. "*Et aldım. Bir dirhemlik gümüş parayla bir dirhemlik et aldım, eve gönderiyorum.*" deyince "*Fazla et yeme.*" diye onu azarlamıştır.

Hadis-i şerifte buyruluyor ki, "*Benim ve râşid halifelerimin sünnetine tâbi olunuz.*" Hazret-i Ömer'in İslâm'ı ve Peygamber'i çok iyi tanıyan biri olarak et konusunda da öğütlerini, uyarılarını dinlemekle mükellefiz. Her gün haddinden fazla et tüketenler sonunda hastalıklarla pençeleşmeye ve sürünmeye mahkûmdurlar. Ama arada bir et yiyebilirsiniz.

7. *Kekik*: Kekiğe benzer bir yığın baharat vardır. Mesela bizim memleketimizde *biberiye* fazla kullanılmaz, Avrupa'da çok meşhurdur. Biberiye de kekik cinsindendir. Sultanahmet Parkı'nda vardı eskiden.

Bunlardan başka sirke, ayva, acur, lapa veya paluze var.

İslâm Tıbbı ve Halk Sağlığı

İslâm tıbbıyla tedavi olamayan hastaların işi çok zordur. Yalnız Müslümanlıkta Resûlullah Efendimiz'in temel on sünneti içinde açlık ve perhiz vardır. Tıkınarak yemek yiyen, ayda beş bin lira doktor ve ilaç parası verse yine iflah olmaz.

İnsanların kiloları -gençler için söylüyorum- boyunun son iki rakamından fazla olamayacak. Boyu 1.74 kilosu 74'ü geçemez efendim. Ama 70 olursa daha iyidir. Geçenlerde yakın dostlarımdan birine sordum; 120 kilo imiş. Onun en az otuz beş kilo fazlası var efendim. Kalp hiç durmadan çalışan bir şeydir. 35 kiloya fazla enerji sarf ederek, kan gönderirken tabii ki yıpranıyor.

Benim çocukluğumda Türkiye halkının çoğunluğu kırsal kesimde yalın ayak geziyordu. Ham deriden yapılmış böyle bir çarık bulan çok mutlu oluyordu. Ereğli'de çarıkçı dükkânları vardı mesela. II. Dünya Savaşı'ndan sonra lastikten yapılmış "Gislaved" marka ayakkabılar çıktı. Bugünün parasıyla beş on liralık şeyler. Artık onu da giymiyor kimse; herkes pahalı şeyler giyiyor... Çocukluk yıllarımdan hatırlıyorum; halk çok fakirdi. Hâlbuki bugün bir gence sorsanız "*Yav çarık da neymiş?*" diyecektir.

Beyazıt Pazarı ve Diğer Bitpazarları

Beyazıt'ta on sene öncesine kadar her pazar günü muazzam bir bitpazarı kuruluyordu. Yeni şeyler de satılıyordu, eski şeyler de.. Kitaplar, Avrupa dergileri... Türkmenistan'dan halılar geliyordu. Azerbaycan'dan, Özbekistan'dan, Ermenistan'dan bavul ticareti yapılıyordu. Bitpazarıydı.

Avrupa'nın en büyük bitpazarı Lille şehrindedir. Şehrin nüfusu 200.000. Senede bir kere kuruluyor bu pazar ve 3 milyon insan geliyor. Oradaki sergilerde kitapçılar da oluyor.

Bizim bazı belediyelerimiz bitpazarını, eskici pazarını medeniyete aykırı bir şey zannediyor. Hayır efendim. Ben yaşlandım artık, her hafta gidemiyorum ama bugün beşte üçü giden Dolapdere bitpazarına, Feriköy antikacılar açık pazarına giderdim.

Kafamdaki fes bir kadın şapkasıydı, bir tanıdığımın kız kardeşi kesti biçti, bana fes oldu. Beş liraya almıştım. %100 yündür bu.. Beş liraya bunu hiçbir yerden alamazsınız. Mudo markadır. Oradan bazen borsalino şapka alırsınız, bunun gibi kenarını kesip Müslüman edersiniz, sonra da başınıza geçirirsiniz. Şu paltom Güney Amerika'da yaşayan lama hayvanının tüyünden yapılmıştır. Avrupa'da 20.000 liradır, belki Türkiye'de 5.000 lira. Ben vaktiyle 50 liraya almıştım. Hadi enflasyon hesabını koyalım 150 lira olsun. 5.000 liralık bir paltoyu 150 liraya almak bir marifet değil midir yani?

Andres Manuel Lopez Obrador

Meksika'nın yeni devlet başkanı, tutturdu özel uçağı satacağım diye... Bir seferinde normal tarifeli uçaktan bilet aldırmıştı kendine; uçak tehir edince de üç saat havaalanında beklemişti.

Bunu fazla uzatmayacağım, biraz netameli bir konudur. Ama bu da ibret olmalıdır.

Latin Harflerinin Geometrisi

Savaş Bey'in uzmanlığına karışmış gibi olmayalım ama harflere biraz bakalım.

L harfi ne kolay; bir çizgi çekersin, alttan biraz sağa doğru uzatırsın L olur. Yok efendim bu çok basit bir açıklama olur. Daha bunun çok kompleks hesapları, kitapları, geometrisi var. L harfinin hesaplarını, armonisini, dengelerini internetten de bulabilirsiniz.

Batı iki bin küsur senedir bu yazıyı kullanıyor. Artık Latin yazısı Batı dün-

yasının kromozomlarına işlemiştir. Biz 1928'de aldık ve kesinlikle bu yazıya sahip çıkamadık. Sahip çıkabilen Emin Barın, Savaş Bey üstadımız ve birkaç kişi kaldılar. Demin söylemiştim. İstanbul'daki bir milyon levhadan otuz tanesi dışında hepsi berbattır.

Eski kitaplarda harflerin geometrisine dair bilgi vardır. Sadece bir A harfinin açılarını, geometrisini, gizli denklemlerini gördüğünüz vakit aklınız başınızdan gidiyor.

Üsküdar'da Kedili Cami

Üsküdar'da Aziz Mahmud Hüdai Hazretleri Camisi çok sevimli bir mekândır. Tekkeler kapatılınca cami olmuştu. Fakat buranın -hâlâ duruyor mu bilmiyorum-, muhterem imamı kedileri ve hayvanları çok seviyor. Bakın camide cemaat namaz kılarken kediler saflarda dolaşır. Orada hiç kimse kedilere kesinlikle "*Hişşt, git pis hayvan!*" demez.

Kediler insanlardan bin kere temizdir zaten. Bir kedi iki lokma yemek yer, yirmi defa yalanır, temizlenir.

Yahya Efendi Camii'nde Kediler

Camideki kedilere devam edelim. Yahya Efendi Camii'ne giderseniz orada şöyle manzaralarla karşılaşabilirsiniz: Cemaatten birinin avuçlarında bir kedi yavrusu... Kedinin biri namaz kılan birinin üzerine çıkmış... Bir diğeri başını adamın başına sürtüyor... Bunlar kedilerin sevgi gösterisidir. Bu mekân çok mübarek bir yerdir. Oranın da kedileri boldur.

Yahya Efendi Camii'nde İmam Efendi kedileri seviyor ve besliyor. Keşke bütün imamlarımızın böyle tarafları, hasletleri de olsa.. Hattat bir imam... Mozaik sanatından anlayan bir imam... El yapımı kâğıt üreten bir imam... Kedi sevsin efendim, köpek sevsin... Yalnız imam efendi, Hanefi mezhebinden ise köpekleri bahçesinde beslemelidir. Fakat Dört Mezhepte de köpekleri öyle eve sokmak yoktur. BBC'de son bir haftalık bir haberler arasında rastladım: Belçikalı doktor köpek salyasının ölümcül olabileceğine dair ilmî çalışmalarını açıklamış.

Aidin Hanım ve Doktor Emoto

Geçenki konuşmamda da bahsetmiştim; muhterem Aidin Hanım (Aydın değil) Ukraynalıdır. Özbekistan mücahitlerinden Salih Bey'in eşiydi, vefat etti. İslâm doktoruydu, modern tıbbı kabul etmezdi. Hatta modern tıbbın fazla ilaç

yutturmaktan perişan ettiği ve doktorların on beş günden fazla yaşamaz dediği hastaları iyileştirmişti. İslâm tıbbının mucizesi... Bu kadın dindarlıkta 'veliyye' derecesinde bir insandı.

Su ile de tedavi ederdi. Su deyip geçmeyelim. Şimdi diyelim ki burada bir şişe su var, bu sözde memba suyu... Bunlar kaynağından alınıp şişeleniyor ve kolilerle kamyonlara yükleniyor. Bunları yükleyenin kafası kızsa, arkadaşına öfkelense, "*Allah seni kahretsin be herif*" dese, bu su hemen bozulur efendim. Hemen bozulur. Bunu anlayabilmek için Doktor Emoto'nun "suyun kristalleri"nden söz eden *Suyun Gizli Mesajı* adlı kitabını okuyun. Bu suya 21 defa Bismillahirrahmanirrahim derseniz, su iyileşir ve kaliteli olur efendim. Gerekçesi Doktor Emoto'nun kitabında.

Papazlar, Hahamlar ve Müslümanlık

Bir Katolik Papazı Müslüman oldu. Fakat öncesinde on yedi ay komada kaldı. Kendini bilmiyor, bitkisel olarak yaşıyordu. Bir seneden fazladır şuuru açık değildi. On yedi ay sonra ayıldı, kendine geldi ve Müslüman oldu. Artık ne gördü, kendisine neler gösterildi, onu ben araştırmadım. Fakat internette "*On yedi ay komada kalan papaz Müslüman oldu*" diye Türkçe, İngilizce, Fransızca yazarsanız çıkıyor.

Bilhassa gençler için söylüyorum, internet bir büyük okyanus hâlini aldı. Çıkalı da fazla olmadı. Bu okyanus içinde çok kötü şeyler de var; yalan, dolan, müstehcen yayınlar, küfür, sapıklık... Ama çok zor bir şey değil, seçmesini bilen insanlar için internet bir değil, iki değil, üç değil, beş, en az beş üniversite tahsili yapmaya yarayan bir araçtır. Bunun için anahtar kelimeleri bulmak lazım. Mesela ben bazen gece açıyorum, "meşhur mühtediler" diyorum. Allahım, dehşetli bilgiler çıkıyor. Okuyorum. Adam Amerika'da ateist bir matematik profesörü imiş, Müslüman olmuş. Yahut deminki Papaz Müslüman olmadan önce Katolik Papazıymış...

"İslâmiyet'i öven papaz" diye yazıyorum, Rusya Ortodoks kilisesi başrahibi Dmitriy Smirnov çıkıyor. Vaazında özetle şöyle söylüyor: "Benim cemaatim bana bazen sorular soruyor. Bazı sorular çok zor oluyor ve cevaplandırmakta da zorluk çekiyorum. Geçenlerde 90 yaşında bir kadın dedi ki, "*Papaz Efendi, ben pazar günü kiliseye gelmek için otostop yapıyorum, Müslüman bir şoför beni alırsa benden para kabul etmiyor. Hristiyan Rus alırsa benden para istiyor.*" Hatta Müslüman şoförlerden biri, kadın para teklif edince ona; "*Hiç bir çocuk, duaya giden annesinden para alır mı?*" demiş..."

Kiliseye gidiyor kadın... Ama Müslümanlıkta şu da var: Bir Müslümanın annesi

Hristiyan olsa, kötürüm olsa, onu kiliseye sırtında taşıyacaktır.

Papaz Smirnov, "*Müslümanlar yardım etmeyi sevdikleri için, daha insancıl oldukları için, İsa Mesih'e bizden daha fazla yakındırlar.*" diyor ve ekliyor: "İşte bu sebeple Allah bu ülkeyi Müslümanlara verecektir." diyor.

Yalnız bu Başpapazın anlattığı Müslümanlar Rusya'dadır. Maalesef Türkiye Müslümanları Hristiyan bir kadını paralı veya parasız kiliseye götürmezler. Ama Rusya'daki Müslümanlar bu iyiliksever hâlleriyle bir papazın ağzından "*İsa Mesih Efendimize bizden daha yakındırlar.*" şeklinde övülüyorlar. Bunu bir Başpapaz söylüyor...

Bunları ben internetten öğreniyorum efendim. Bu Papazın bu sözleri dillere destan olmuştur. Fakat başka bir örnek daha vereyim: Fransızca -internette daha yaygın bir dil- "İslâmiyet'i öven haham" diye yazdım; sakallı, şakağından zülüfleri sarkan, kafasında haham şapkası olan bir adam çıktı karşıma internette. Adam "*Allah bu dünyayı Müslümanlara verecektir.* Çünkü biz haftada bir, *doğru dürüst ibadet etmiyoruz. Ben havaalanında ibadet etmek için bir köşe aradım; orada Müslümanlar gazete kâğıdı* sermişler namaz kılıyorlardı. *Hem de günde beş kez.*" diyor.

İnternet Nimeti

İnternette aklınızın köşesinden geçen her şeye bir ton belge ve bilgi sunuluyor. Açıyorsun Endonezya'nın en batı bölgesinde Sumatra Adası'nda Açe Özerk Bölgesi var. Şeriatın % 95 uygulandığı bir ülke, onu öğreniyorsun.

Geçen gün İzlanda'yı açtım. "İzlanda ve İslâm" yazdım, orada da İslâm yayılıyormuş. Kuru bir arazide İzlandalı biri namaz kılıyor pabucu ile birlikte... İslâmiyet'te pabuçla birlikte namaz kılmak vardır. Seyahatlerim esnasında, o şekilde ayakkabıyla girilerek, namaz kılınan camilerde namaz kılmışımdır.

İzlanda'dan sonra başka bir tarafı açıyorum, İspanya Müslümanlarına bakıyorum. Yahut yüzölçümü ancak bizim Konya vilayetimiz kadar olan bir ülke var: Hollanda... Hollanda dünya ziraatında üçüncü ülke imiş... Nasıl oluyor bu?

Biz tarım konusunda nal topluyoruz; dibe düşmüş vaziyetteyiz. Çarşı pazarlara gidin en güzel hurmalar Kudüs hurması diye satılan İsrail hurmalarıdır. İsrail hurması demek işine gelmiyor esnafın, Kudüs hurması diye yazıyor. Hurmanın bile en göze güzel görünenini İsrail üretiyor. Onlar ilimle yapıyor.

İnternetten "İngiltere'de koyunculuk" diye açın bakın... Bütün İngiltere güneyinden kuzeyine, doğusundan batısına bir koyun çiftliği hâlinde. Et sıkıntıları diye hiçbir şey yok. Tren bileti alıyorsunuz Edinburgh şehrine kadar, -İskoç-

ya'nın başşehridir- giderken bitmez tükenmez koyun sürüleri görüyorsunuz. Hele Japonya hakkında neler var.. Avrupa'da örnek alınacak şeyler var.

Bundan sonra seyahat edecek hâlim yok; sağlığım müsait değil ama akşam çayımı yapıyorum, bilgisayarımın başına geçiyorum; internetten her gün yeniden üniversite tahsili görüyorum. Genç arkadaşlar anahtar kelimeleri bulmak ve kullanmak şartıyla bu fırsattan istifade etsinler de cahil kalmasınlar efendim.

Soru-Cevap Faslı

Şimdi sorusu olan varsa, bir şartla sorabilir: Sorunun ipe sapa gelir bir soru olması lazım. Çok yüksek sesle konuşun; kulaklarımda zaaf var.

"*Efendim Aydın Başar. Sizin evinizde çay içme şerefine kavuşmuştum. Çay kültürü ile ilgili, bu içtiğimiz çay ile ilgili bilgi verebilir misiniz?*"

Japonya'da çay seremonisi denilen çay kültürü icazetli üstadı tarafından dört senede okutuluyor. Türkiye'de çay bir sene tahsilden sonra yapılabilir. Ketılda suyu kaynatıp alüminyum demliğin içine bir avuç Rize çayı koyar, kaynar suyu üzerine faşş diye boca edersiniz, on dakika sonra bulaşık suyunuz hazırdır. Öyle çay olmaz efendim. Limonata yapmanın bile bir kültürü vardır...

Bugün Türkiye eğitim ve üniversiteler sayesinde cahillik havalarında uçmaktadır. Çay yapmanın bir teorisi vardır, bir de uygulaması vardır. Her sudan doğru dürüst çay olmaz. İstanbul'un musluk suyundan çay yapıyorsanız vah vah. İyi su olacak. İstanbul'da iyi su var mı? Market suyuyla çay olmaz efendim. Kanlıca ile Paşabahçe arasında, neydi o semtin adı?

Bir dinleyici: "*Küçüksu.*"

-Yok canım Küçüksu orada mı? Coğrafyadan sıfır veririm sonra. Çubuklu denilen bir semt var efendim. Burada İstanbul'un tarihî, eski bir suyu var, bulursanız ondan yapın.

Bakır çaydanlıkta kaynayan suyla yapılan çay başka olur, emaye ile başka olur, nikel veya krom kaplı çaydanlıkla başka olur. Sular da değişir. Hamidiye ile de yapabilirsiniz. Üzerindeki demlik ya porselen olacak, ya seramik olacak, ya toprak olacak veyahut Uzak Doğu'da imal edilmiş çok ağır dökme çaydanlık olacak. Ondan sonra, sırf Rize çayıyla olmaz; içine biraz Seylan çayı falan karıştıracaksınız. Sonra gevezeliğe dalar, çaydanlıkta suyu fazla kaynatırsanız o çay olmaz. Çünkü suyun içindeki oksijen uçar gider, oksijensiz kalır su.

Besmelesiz çayla besmeleli çay arasında çok fark vardır. Hatta biri çay yaparken kedisi ayağının altında dolaşsa da ona, "*Pis kedi, Allah kahretsin seni!*" dediği anda o çay bitmiştir efendim. Düşmanınıza içirin onu. Kediye küfür edeceğine

"Bismillah" desene be adam... Şu suya nefesi kuvvetli bir adam "Bismillahirrahmanirrahim" diye okusa, üflese başka olur. O esnada kapağı açık olacak. İşte bu suyla yapılan çay ilaç, şifa ve deva olur. Efendim bana inanmıyorlarmış, umurumda bile değil. Çünkü Bismillahirrahmanirrahim hakkında Bursalı İsmail Hakkı Hazretleri'nin ya *Mesnevî Şerhi*'nde veya *Rûhu'l-Beyan*'da yirmi sayfalık bir açıklaması var. Besmelenin başındaki be harfinin noktasındaki sırları bile çözemez insan kafası, bunu kabul edeceksin. Besmele, ekmek pişirene de faydası olan, hastaya da faydası olan bir şeydir.

İnternetten "Japon çay seremonisi" maddesini açın bakalım, neler yazıyor? Yazık ki Wikipedia şimdi yasak, sansürlü; oradaki bilgiler çıkmıyor. Böyle bilgiler en çok Wikipedia'da vardı

Bir dinleyici: "*Hocam Wikipedia'nın önüne sıfır yazarsanız açılıyor.*"

-Onu bana bir kâğıda yaz, unutmayayım. Bak erken gidenler bu bilgiyi kaçırdılar.

Eski bir yazımın fotokopisini yaptırdım: "Bir Müslümanın cebinde veya çantasında neler olmalıdır?" Bundan da herkese bir tane verin. Yalnız okumayacaklara vermeyin. Bir sayfalık yazıyı okuyamayacaksa tabii ki vermemelidir.

Başka sorusu olan?

"*Selâmün Aleyküm Hocam, ben Şeyma. İstanbul'a eşimle birlikte iki ay önce taşındık. Kısaca İstanbul'da bir Müslüman hanım ve eşi nereye gidebilir İstanbul'u tanımak için, bilgi verir misiniz?*"

-Müslüman bir hanım ve eşinin elinde imkân ve fırsat varsa hemen İstanbul'u terk etmesi gerekir efendim. Bu imkâna sahip değilseniz, elinizde böyle bir fırsat yoksa o zaman Resûlullah Efendimiz'in bir mucizevî bir hadis-i şerifi var: "*Ahir zamanda benim sünnetime uymak,* İslâm *şeriatının hükümlerine uymak avucunun içinde kor tutmak kadar zor olacaktır.*" diyor. Siz nerede oturuyorsunuz?

"*Küçükçekmece'de, Cennet Mahallesinde.*"

-Tabii herkes gibi bir apartman dairesinde oturuyorsunuz. Bir Müslüman evi vardır. Müslüman evinin de şartları vardır efendim. Birinci şartı şudur: Evi Müslümanın malı olmaktan önce yuvasıdır. Tabii ki ev bir maldır; zaruret hâsıl olursa satılabilir, ölürse başkasına miras kalabilir. Fakat ev Müslüman için her şeyden önce yuvadır efendim. Mümkün olduğu kadar satılmamalıdır. Müslüman evinin küçük de olsa bahçesi olmalıdır. Yani ev, bağımsız ev olmalıdır.

Şimdi bu sizin sorduğunuz şeyi iki saatte bile anlatamam ama çok kısa bazı başlıklar vereyim.

"*Siz yazın, gazetede biz okuyoruz sürekli.*"

-Efendim Florya Belediye Tesislerinde yemek yiyorsanız ben sizin notunuzu kırarım. Duymasınlar beni. Müslüman, yemekleri hem lezzetli hem ucuz olan orta hâlli bir lokantaya gider efendim. Efendim görmemiş, Mösyö Görmemiş ve hanımı Madam Görmemiş anlatıyorlar: Dün efendim filan semtte Altın Kemik Lokantası'na gittik. Ben *böfstrogonof* yedim, hanım beyaz şarapla yapılmış lüfer balığı yedi. Beyaz şarabı yazmazlar, mayonezli derler, onun içine şaraplarını da koyarlar.

Böyle yemek olmaz. İstanbul'da insan çok zengin olsa da pahalı yemek yiyemez efendim. Niye, çünkü şeriat israfı men ediyor, Resûlullah Efendimiz de hayatı boyunca hiç israf etmemiştir.

Ben hiç de iyi bir Müslüman değilim fakat benim ölçülerime de inemezsiniz. Ben on beş lirayı geçirmem yemek konusunda. Siz on beş liraya doyamazsınız. Geçenlerde Malta Çarşısı'nda Suriye Lokantası'na gittik. İki çorba içtik, çok da güzeldi. Ama hakikaten çok güzeldi. Zahter denilen Suriye'ye mahsus, bizim güneyde de olan bir baharatla yapmışlar, tereyağlı çorbaydı. İki tane de tavuk döner... On dokuz lira tuttu. İki kişiyi on dokuz liraya doyurdum efendim. Hadi biraz zam yapalım 20, 30... Hadi biraz daha zam yapalım 40... Ama bundan fazlasını yapamam doğrusu. "*E param var.*" Para var ama o zaman paran çoksa iki kişi bul, fakir iki tane öğrenci bul, onlarla git lokantaya.

İstanbul'u tanımak lazımdır efendim. Hâlbuki bizim Türkler hiç tanımıyorlar. Bir Suriye lokantasına gidin. Kumkapı'da Nişancı Camii'nin çok yakınında Özbek Mihman Lokantası var, oraya gidin. On beş liraya yarım porsiyon havuçlu pilav veriyorlar. Ama bizim yine iki porsiyon pilavımız kadar, üzerinde de kuzu tandır parçaları var. Çok değil tabii.. Esas olan pilavdır ama o kuzu eti, ağzınızı tatlandırmaya yetiyor. Yahut Şehremini Odabaşı Camii'nin arka tarafında çiğ börek dükkânı var. Tanesi üç buçuk lira.. Ben iki tanesiyle doyuyorum yaşlı bir insan olarak. Biri üç tane yer, on buçuk lira. Çok güzel bir ayranı var, hakiki ayran; iki buçuk lira da o tutar. Ne oldu; on beş liradan aşağıya geldi.

Tatlıcılar mesela... Malta Çarşı'nda bir Suriye tatlıcısından içinde süt olan, üzeri peynirli hamur gibi bir şeyle kaplı, kilosu on beş liraya bir kilo tatlı almıştım; yiye yiye bitmiyor. Ama gidip de kilosu yüz liraya en lüks tatlıcıdan şöbiyet alırsanız o bir kere israfa girer; ikincisi bereket gider efendim. İsraf olunca, bereket israfla beraber durmaz.

Bunun için ben yazılarımda bunları bazen ufak tefek yazıyorum. Bilmiyorum benim yazdıklarımı yazan var mıdır? Şimdi gazetelerde gurmelerin yazıları var. En son ucuz kuru fasulyeleri yazdılar. Enteresandır mesela. Neredeydi o

kuru fasulye? Evvelki pazar, Kemerburgaz'da Kardeşler Lokantası'na gittim. Çok güzel lokantaydı, bravo yani. Turşu aldım oradan, yiye yiye bitiremiyorum, çok da ucuzdu.

Bütün bunlar, zamanla öğrenilecek şeyler ama sakın pahalı yerlere gitmeyin; harama girmiş olursunuz. Şimdi birtakım kaba sofular, yüzeysel dindarlar dişlerini misvakla temizlemek hususunda edebiyatları çok yüksektir ama defterlerinde yemekte kanaat, yemek yerken israf etmemek yoktur. Bunlara dindar sofu demenin imkânı yok efendim.

Evet başka sorusu olan yoksa? Buyurun...

"*Millî Gazete*'deki yazılarınızı nasıl hazırlıyorsunuz?"

-Allah herkese bir kabiliyet vermiş, bilgisayarın başına geçiyorum, bir saatte 700-800 kelimelik bir yazı yazıyorum. Hemen fikirler akarak geliyor. Sonra onları gözden geçirmek, yanlışsız hâle getirmek yarım saat.. Bu iş toplamda bir buçuk saatimi alıyor.

Kara kara düşünerek, affedersiniz ıkınarak yazı yazılmaz. İçinize doğar, onu yazarsınız. Mesela geçenlerde bir cümle birdenbire kafamda bir şimşek gibi çaktı; o cümleyi hemen oraya yazdım. "*Dini ve mukaddesatı merdiven yapanlar yükseldikçe alçalır.*" Cenap Şehabeddin *Tiryaki Sözleri* adlı kitabında diyor ki: "*Yüksek tepelerde hem kartala hem yılana rastlanır. Biri uçarak diğeri sürünerek yükselmiştir.*" Böyle içime doğuyor, yazıyorum.

Ben amatör bir gazeteciyim; sarı basın kartım bile yok. Vaktiyle günlük gazeteler falan çıkarmıştım ama sonra 1969'da hükümet sarı basın kartımı iptal etti; ben de sarı kartları başlarına çarpılsın dedim. İstemeye bile tenezzül etmiyorum. Zaten yaşım da ilerledi, ihtiyacım yok. Binde bir lazım olan bir şey...

Başka bir soru daha vardı. Buyurun...

"*Selâmün aleyküm efendim. İsmim Mustafa Zembil, Allahtan hayırlı sağlıklı uzun ömürler diliyorum size...*"

-Kendinizi biraz tanıtın.

"İlahiyat okuyorum; aynı zamanda özel sektörde çalışıyorum, kuyumculuk."

-Güzel, bak bir zanaat ve sanattır kuyumculuk.

"*Teşekkür ederim efendim. Efendim, Benî İsrail'in kendilerine gönderilen pek çok peygamberden bir kısmını katlettiklerini biliyoruz. Fakat Nasara'nın buna teşebbüsüyle İsa Aleyhisselâm semaya ref edildi. Acaba yaşadığımız çağa baktığımızda Nasraniyyunun acaba gelecek zamanlara tasallutlarının İslâm âlemine olmasına mukabil ref edilip edilmeyeceği ve bunun asrımızda*

veya gelecek asırda işte kıyametin büyük alameti olarak nüzul-i İsa'nın bu şekilde mi..."

-Yok efendim, Ehlisünnet, İsa Aleyhisselâm'ın nüzulü konusunda gerçekten şahıs olarak Şam'daki minarenin civarına semadan nüzul edeceğine inanır. Ehlisünnetin, bir hükmî şahıs, bir manevî şahıs şeklinde nüzul olacağına dair herhangi bir yorumu yoktur. Onu reformcular falan yapıyorlar. Hatta Düzceli Muhammed Zâhid el-Kevserî nüzul-i İsa Aleyhisselâm ile ilgili kitabında, -Türkçeye çevrilmiştir- bu hususun kesin bir icmayla sabit olduğunu söylüyor ve "*Bunu inkâr etmek insanı dinden çıkartabilir.*" diyor. Ehlisünnet uleması bir konuda icma ve ittifak etmişlerse onu aynen kabul etmek lazımdır.

Diyanet, soyadı Yeprem olan bir hocanın yazdığı bir kitap çıkarmıştı.. Orada "*Bir şahs-ı manevî olarak gelecektir.*" diyor. Ehlisünnet olarak biz bunu kabul etmeyiz. Yalnız şu var: Zaten İsa Aleyhisselâm nüzul edince bütün Hıristiyanlar Müslüman olacaktır. Çünkü artık gökten nüzul etmiş ve Mehdî'nin ardında namaz kılıyor olacaktır. Mehdî, İsa Aleyhisselâm'ı görünce imamet vazifesini ona vermek isteyecek fakat o kabul etmeyecek ve o da Mehdî'nin arkasında İslâm şeriatına göre namaz kılacaktır.

Bunlar tartışılan konulardır. Aslında bir sayfalık kâğıtta bunun özeti yapılır efendim. Müslümanlar bunu yapmıyorlar, benim de vazifem değildir. Ben haddinden fazla dinî yazı yazıyorum fakat fetva hususları ulemanın, fukahanın vazifesidir. Kimse yazmadığı için mecburen yazmak zorunda kalıyorum.

Evet başka? Yalnız çok geciktiysek bırakalım.

"*Selâmün aleyküm Hocam. Günümüz kültüründe akrabalık ve komşuluk bağları çok zayıfladı, küslük olayı da çok yüksek boyutlarda. Bunun asıl sebebi nedir hocam? Çok aşırı derecede küslük oluyor. Bir on beş yıl oluyor, bir insanla tanışıyorsun on beş seneden sonra bir dargınlık olabiliyor. Bir de ikinci husus hocam mektup kültürü biraz yaygınlaşsa toplumumuzda daha güzel olmaz mı? Teşekkür ettim Hocam.*"

-Gergedanların derileri çok kalındır efendim. Saçma atan bir tüfekle onları ancak kaşındırabilirsiniz. Bugünün Müslümanları da sosyolojik Müslümandır; kimisi namaz kılar, kimisi sadece cumaya gider, kimisi oruç tutar ama İslâm'ı inkâr etmezler. Sosyolojik Müslümandırlar, hakiki Müslümanla sosyolojik Müslüman arasında büyük fark vardır.

İslâmiyet'te komşuluk çok önemlidir. Resûlullah Efendimiz "*Kardeşim Cebrail bana komşular hakkında o kadar nasihat etti ki komşuların birbirlerine vâris olacaklarını sandım.*" buyuruyor. Bugün Müslümanlar komşularına karşı melek değil, kurt olmuş vaziyetteler. En son bugünkü gazetede okudum: Kom-

şular arasında gürültü konusunda kavga çıkmış ve birini öldürmüşler efendim. Yazık olmuş, Allah rahmet eylesin. Bunlar, genel bozukluğun neticelerinden biridir. Topyekûn bir ıslah hareketi olmazsa bu durumlar düzelmez efendim.

Müslümana ders verilecek, o bu dersi anlayacak ve uygulamalı olarak imtihanda iyi not alacak. O da pratikle olur. Sadece nazariyeyle, *"Komşunu sev, komşuna yardımcı ol."* gibi tavsiyelerle değil.. İcabında kandil günü on eve yetecek irmik helvası yapacak; tabaklara doldurulup komşulara dağıtılacak. Yalnız onun da acı tarafını hatırlatayım:

Adam demin dediğim şeyi yapmış; helvaları tabaklara koymuş, üzerlerine kâğıt peçeteler örtmüş ve kızına, "*Bunları birer birer komşulara ver.*" demiş.. Diyelim alt ve üst kattaki komşulardan biri kapıyı açmış, "*Kızım nedir bu?*" demiş. "*Efendim, annem helva yaptı, size de gönderdi.*" demiş. Komşu ise "*Biz istemiyoruz.*" deyip çaaat kapatmış kapıyı efendim.

İş bu raddelere gelmiş vaziyettedir. Ama bugün Türkiye Müslümanları yan gelip yatıyorlar, vazifelerini yapmıyorlar. Ulemanın, fukahanın ve hakiki şeyhlerin Müslümanlara mutlaka nasihat etmesi gerekir. Din nasihat üzeredir. 100 Müslümana nasihat ettiniz de dokuz tanesi tuttu... Ne büyük bir fütuhattır bu yüzde dokuz. Bu kadar dahi yapılmıyor efendim. Müslümanlar yan yana gelip oturdukları vakit gevezelik, zevzeklik edip, aktüel magazin konularından bahsediyorlar. Hâlbuki faydalı dinî konulardan bahsetmek, bir de uygulamaya geçmek lazımdır.

Son keşiflerimden biri Haliç sahillerindeki Küçük Mustafa Paşa semtinde Deliler Kahvesi diye bir yerdir. Yılmazlar Laz Lokantası'nın karşısındadır. Kapısına baktım Allah Allah bu ne biçim yerdir; 'Deliler Kahvesi'... Girdim içeriye. Eskiden pilotluk yapmış, yüksek lisans çalışması yapmış Ali Bey diye biri işletiyor. Meşrep olarak da biraz Rufaî... Bütün sosyetik adamlar orada... O kahvehanede yemek veriliyor, çay-kahve içiliyor. Bir çay, biraz büyük bardak dört liradır. Çalışanlar para almıyor. Dört liralık bir çay içerseniz bir fakire yemek yedirmiş oluyorsunuz. Dört liralık da yemek yiyebilirsiniz. Bu kendini akıllı sanan adamlarla dolu İstanbul'da, bu Deliler Kahvehanesi gerçekten çok enteresan bir yerdi. Daha sonradan gittim yemek de yedim, çay da içtim.

İmâm-ı Rabbânî Hazretleri'ne sormuşlar, "*Ashâb-ı Kirâm nasıl insanlardı?*".. Cevaben buyuruyor ki: "*Siz Ashâb'ı* göreydiniz onlara deli derdiniz. *Onlar sizi görseydiler size Müslüman demezdi.*"

Şimdi bugün delilik yaygın hâle gelmiştir. Ama biz vazifemizi yapmakla mükellefiz. O vazife yapılmıyor. Bugün milyarlarla oynayan büyük dinî cemaatler var, her biri bir telden çalıyor.

En basitinden Türkiye'de her meşrepten bütün Müslümanların temel bilgileri gönül rahatlığıyla güvenerek öğrenebileceği ortak, bir minik, özet bir ilmihâl yoktur. Bütün Ehlisünnet Müslümanlarının, ortak bir ilmihâl yayınladıklarını, bu ilmihâlin her sene bir milyon adet basıldığını ve çay, kahve, peynir, ekmek gibi satıldığına şahit olamıyoruz. Hâlbuki bu bir ihtiyaçtır. Kimse yapmıyor. Şimdiye kadar belki yirmi kere yazdım; Müslümanlar bir araya gelsinler ve böyle bir Ehlisünnet ilmihali çıkarsınlar diye.. Böyle bir tartışma bile yok.

Peki bunu kim yapacak? Ben bunu yapmak isterim, yazdırıp böyle bir şey hazırlamak isterim ama benim de param yok. Ben basabilsem iki üç-bin tane basabilirim. Yalnızca iki-üç bin tane... Marmara Denizi'ne bir kilo şeker attın, tatlanır mı? Marmara Denizi'ne yüz ton şeker atacaksın ki o sahilde tuzla karışık bir tat meydana gelsin...

Evet tatil edebilir miyiz efendim? Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum. İnşallah küçük de olsa bir faydam dokunmuştur.

Aralık 2018

OKUNACAK KİTAPLAR LİSTESİ

Girizgâh

Yıllardan beri hep talep ediyorlar, "*Efendim, bir kitap listesi yapsanız da okunacak kitapları okusak.*" Bunu isteyenler tabii ki iyi niyetli fakat sadece heveskâr insanlardır. Fakat sadece hevesle olmuyor ki... Her şeye rağmen en önemlilerinden seçerek, iddiası olmayan bir kitap listesi hazırladım artık. Bugün onlardan bahsedeceğim. Bunları okumak isteyenler, defterlerine kaydedebilirler. Eğer cebinde defteri ve kalemi yoksa vah vah...

Türkiye'nin olumlu tarafları yanında olumsuz tarafları da vardır. Bu olumsuz taraflardan biri Türkiye halkının, Türkiye okumuşlarının -yani lise ve üniversite bitirmişlerinin- faydalı kültür ve düşünce kitapları okumamalarıdır. Bu çok büyük bir olumsuzluktur. Türkiye'nin büyük sıkıntılara girmesine hatta sarsılmasına yol açabilir.

Kitap nasıl okunur? Kitabı okumak için öncelikle Türkçe bilmek lazımdır. Tabii Türkçe kitaplardan söz ediyoruz. Hangi Türkçeyi bilmek lazımdır? İki tane Türkçe vardır efendim. Birincisi 300 kelimeden ibaret çarşı - pazar, alışveriş, günlük hayat, iletişim Türkçesidir. Fakat bu 300 kelimelik fakir Türkçe ile kültür ve düşünce kitabı okumak mümkün değildir. İkinci Türkçe; zengin edebî, yazılı kültür Türkçesidir. Bu en az 30 bin kelime, kavram ve terim bilmek demektir.

Türkçe nerede öğrenilir? Sokak Türkçesi evde, sokakta, çarşıda - pazarda öğrenilir. Benim çocukluğumda okuma yazma bilmeyenlerin oranı, okuma yazma bilenlerden daha fazlaydı ama herkes iyi Türkçe konuşuyor ve meramını da gayet başarılı bir biçimde anlatabiliyordu.

İkinci türden Türkçe mutlaka, mutlaka ama mutlaka liselerde öğrenilir. Türkiye eğitimi ise çocuklarına, gençlerine, yeni kuşaklara zengin edebî kültür Türkçesini öğretemiyor. Çok tane tane konuşuyorum; her cümlemin altına imzamı bin kere atarım efendim...

Üniversiteye giden çok temiz, efendi bir genç -20 yaşında diyelim- pırlanta gibi bir çocuk; iyi niyetli, ahlâklı, faziletli fakat bir bakıyorsunuz kültürü çok zayıf, Türkçesi çok yetersiz... Böyle bir genç yırtılsa, parçalansa, "*Ben kültür kitabı okuyacağım, kültürümü ilerleteceğim.*" dese de başaralı olamaz efendim. Önce iyi Türkçe bilecek. Bu Türkçe nasıl öğrenilir? Bu hafta seminer yapılsa o sorunun cevabını bulamayız ama ben şimdi sizin zihninizde konuyu ve soruyu gündeme getirmiş oluyorum.

Birinci türden Türkçe, şifahî Türkçedir; konuşma dilidir. İkinci türden Türkçe ise konuşulmayan ama yazılan Türkçedir. Tarihî Türkçe de diyebiliriz. Birinci Türkçe bedevî, cahil Türkçesidir. İkinci Türkçe medenî Türkçedir.

Son yüzyıllık tarihimizde başımıza gelen büyük bir afet ve felaket, Türkçeyi yitirmiş olmamızdır. Listede var; İngiliz Geoffrey Lewis bu felaketi görmüş ve *Trajik Başarı: Türk Dil Reformu* adıyla Türkçeye çevrilen bir kitap yazmıştır. Fakat bizim meseleden haberimiz yoktur. Türkçenin zayıflatılması, yoz hâle getirilmesi, temel taşlarının yerlerinden oynatılması çok büyük bir felaket olmuştur; hatta telafisi mümkün değildir.

En güzel Türkçe 1920'lerin Türkçesidir efendim, derine dalmaya gerek yok... En sade şekli Ömer Seyfettin'in hikâyelerinin Türkçesidir. Romancı Hüseyin Rahmi'nin Türkçesi, Yakup Kadri'nin Türkçesi, Yahya Kemal'in Türkçesi.... Türkçe 30'lu yıllarda bozulmuş, devlet eliyle, süngü zoruyla Türkçe reforme edilmek istenmiş ve bu durum sonunda demin söz ettiğim İngiliz'in kitabına başlık olmuştur: Dil devrimi için "Katastrofik bir başarı" diyor. Türkçeye tercüme edenler de "trajik başarı" diye tercüme etmişler.

Bu girizgâhtan sonra kitaplara girelim:

Kültür Değişmeleri, Prof. Mümtaz Turhan.

Bu kitap 60'lı yıllarda çok meşhurdu ve herkes bundan bahsediyordu. Kültürlü olmak isteyenler, o hevese sahip olanlar mutlaka alıyorlardı; bir kısmı da okuyordu. Bu kitapta kültür meselelerini anlatıyor.

Kültür ikiye ayrılır: Birincisi bilgi manasına gelen kültür; ikincisi hayat tarzı manasındaki kültürdür. Turhan, kültürü hayat tarzı olarak ele almıştır.

Bu kitapta şöyle bir şey var: Biliyorsunuz 1924'te Lozan Antlaşmasının "Mübadiller" maddesi uyarınca Türkiye'deki Rumlar Yunanistan'a; Yunanistan'daki Türkler de Türkiye'ye gönderilmişti. Türkiye'deki Rumların çoğunun kültür ve medeniyet seviyesi yüksekti. Marmara bölgesinde, Trakya'da, Ege bölgesinde onlara ait bağlar, bahçeler, evler, çiftlikler Yunanistan'ın bilhassa Epir böl-

gesinden gelen Türklere verildi. Onların kültürü ise yüksek değildi efendim. Şimdi diyelim ki Trakya'da Erdek civarından bir Rum'u aldılar, Yunanistan'a kovdular; oradan kovulan bir Türk'ü de aldılar, Rum'un mülkünü ona verdiler. Rum'un köşk şeklinde, villa şeklinde bir evi vardı; fennî arıcılık, fennî tavukçuluk yapıyordu; üzüm bağları vardı ve fennî üzümcülük yapıyordu. Fakat gelen Türklerde bu kültür olmadığı için kısa zamanda var olan yapıyı çökerttiler efendim. Hatta bu villaların bir odasında keçi beslemeye başlayanlar oldu. Sonunda bu evler, bağlar, bahçeler çöktü.

Benim okunmasını tavsiye ettiğim kitaplardan biri *Kültür Değişmeleri*'dir. Okuyan okusun. Mümtaz Turhan eğitim ve tarım meselelerine de eğilmiş bir kimsedir. 27 Mayıs 1960 Darbesinde Askerî İhtilal Konseyi onu millî eğitim bakanı yapmak istemişti. İhtilalin lideri Orgeneral Cemal Gürsel kendisini çağırmış, "*Hoca, biz seni takdir ediyoruz ve seni millî* eğitim bakanımız yapmak istiyoruz. Ne*ler yapmayı* düşünü*yorsun?*" demiş. O da "*Paşam tevehhümünüze çok teşekkür ediyorum; benim ilk işim, kalitesiz liseleri kapatmak olacaktır.*" deyince, "*Sen bize yaramazsın!*" demiş. Böyle kaliteli bir adamdı.

Ben kendisini şahsen tanıyorum. İki de küçük kitabını basmıştım. Biri tarıma ait, biri de millî eğitim meselemize ait idi.

***Suyun Gizli Mesajı,* Doktor Masaru Emoto.**

Her kültürlü insan bu kitabı almalı ve tetkik etmelidir. Niye? Bu kitap dolaylı bir şekilde de olsa materyalizmi, pozitivizmi, ateizmi yıkan bir kitaptır.

Bir Japon doktoru şimdiye kadar yapılmamış çok acayip bir deneme yapmıştı. İki şişe su alıp birine güzel şeyler söyledi: "*Ben bu suyu çok seviyorum. Çok beğeniyorum. Ne mübarek su.. Maşallah... Ben hayatımda böyle güzel su görmedim.*" Ayrıca yanında ilahiler okundu, dualar edildi; hep güzel şeyler söylendi. Bir kenara koydular bunu... İkinci şişeye; "*Aa, bu suyu hiç sevmiyorum! Bu ne biçim su!*" gibi laflar ettiler. Küfrettiler, "*Allah belanı, cezanı versin!*" vs. dediler. Sonra Doktor Emoto'nun özel metotlarıyla bu sular dondurudu ve özel fotoğraf makineleriyle sudaki kristaller fotoğraflandı. Güzel sözler söylenen, dua edilen suyun kristalleri harikulade idi.

Kitapta bu kristaller gösteriliyor. Bu sulardan, yanında olumlu sözler söylenenin de bu kristaller, kar taneleri var ya bin bir şekilli; onlara benziyordu. Yanında olumsuz cümleler sarf edilen öteki suyun ise kristali falan çıkmamıştı; çamur gibi görünüyordu.

Fazla uzatmayayım; yıllarca önce okuduğum için belki kitabın detaylarını

unutmuşumdur. Müslüman olmayan bir rahip -bir Budist rahibi- küçük bir gölün yanında dört saat dua ediyor. Bu gölün etrafı ağaçlarla kaplı; orman içinde ve suyu çok bulanık... İçine yapraklar düşmüş, tozlar dolmuş... O rahip dua ettikten dört saat sonra gölün suları kristal gibi olmuş...

Bu kitabı pozitivistler ve ateistler bin tane yalan ve iftira ile çürütmek istiyorlar. Ama kitap ortada; resimler de ortada... Bu Japon doktorunun söyledikleri, İslâmiyet'in öğretilerine de çok uygun düşüyor. Şimdi İslâmiyet'te, İslâm tıbbında "rukye" denilen bir şey vardır: Dua ile tedavi. Rahmet-i Rahmân'a kavuşmuş bazı muhterem şeyh efendiler vardı: Hastası olanlar onlara gelir, onlar da bir su getirtip kapağını açar, bir şeyler okurlardı. Böylece o suyun şifalı olacağına dair bir hüsnüzan, bir ümit oluşurdu.

Dağlar Kralı Balçıklı Ethem, Refi Cevad Ulunay.

Bu üçüncü kitabı ben iki kere okudum. Şimdi başucumda bir nüshası daha olsa üçüncü defa okurum. "Yâhû ben bunu önceden iki defa okumuştum, ne lüzumu var üç kere okumaya!" demem. Bunu yazan zat Mevlevî-meşrep idi ama pek dindar bir Mevlevî de sayılmazdı. Babası Sultan Abdülhamid zamanında Trabzon mutasarrıfıymış...

Galatasaray Lisesi mezunu idi. Osmanlıcayı çok iyi bilen, Farsçayı çok iyi bilen, Arapça, Fransızca bilen gerçekten enteresan bir şahsiyetti. Türkçesi de çok mu çok güzel bir Türkçeydi. Gazetecilik yapardı. Lozan Antlaşmasında Türk Hükümetine "150 kişiyi sürgüne gönderme" yetkisi veren bir madde yer alıyordu; İşte Refi Cevad da bu vesileyle sürgüne gönderilen 150 kişiden biridir; "Yüz Ellilikler"dendir. *Bu Gözler Neler Gördü* adlı kitabında anlattığına göre, Sultan Vahideddin'le birlikte San Remo'da bulunmuş, Padişahın vefat ettiği tarihî günlerde orada olmuş bir kimseydi.

Ulunay, *Dağlar Kralı Balçıklı Ethem*'de Sultan Abdülhamid zamanında Kocaeli Yarımadasında Gebze'yle Şile arasındaki bir eşkıya çetesini anlatıyor. Önsözünde, "*Bu kitap roman tarzıyla yazılmıştır fakat içindeki bütün vakalar doğrudur.*" diyor.

Şimdi efendim, bunca hengâme, hayhuy içinde eşkıya romanı okunur mu? Okunur. O romandan size bir pasaj aktaracağım. Bunlar kanlı bıçaklı adamlar, Osmanlı zaptiyesi yani güvenlik güçleri bunlarla başa çıkamıyor. Silahları da performansı yüksek silahlar... Bu sebeple zaptiyelerin martini tüfekleri bunlarla başa çıkamıyor.

Gebze'den sonra Balçık Köyü vardır; bu çetenin reisi Balçıklı Mehmet işte o

köye mensuptur. O zaman yol yok, bir şey yok. Sadece atların, arabaların geçtiği köy yolları var. Çete bir gün Balçıklı Köyü civarındaki Merkepli Köyüne -hatta affedersiniz kabaca Eşekli Köyü de derlermiş- konuyor. Tabii o zamanın jandarmaları olan zaptiyeler de peşlerinde... Köylüler bunları karşılıyorlar: "*Hoş geldiniz ağam; buyur ağam, buyur paşam...*"

Çete reisi Balçıklı Ethem'in bir de çete mensubu yeğeni vardır. Yeğenini küçük kardeşi yahut öz oğlu gibi seviyormuş. Balçıklı Ethem Eşekli Köyünde kendisini perişan eden bir haber duyuyor: Yeğeni evli bir kadınla münasebet kurmuş... Hemen ateş kesiliyor ve "*Getirin onu!*" diyor. Getiriyorlar. İşte tam burada sarf ettiği şu cümle, bu kitabı on kere okutturacak bir cümledir: "*Yavrum! Biz eşkıyayız ama ırz düşmanı değiliz!*"

Evet, "*Yavrum! Biz eşkıyayız ama ırz düşmanı değiliz! Git abdest al iki rekât namaz kıl.*" diyor ve sonra da adamlarına o çok sevdiği yeğenini kurşuna dizmelerini emrediyor.

Bu kitabı on kere okunmaya şayan kılacak fıkra, hadise budur. Dünün eşkıyasına bakın; bir de bugünün kravatlı eşkıyasına... O eşkıya haydutluğu kabul ediyor ama namussuzluğu reddediyor. Onların haydutluklarının da bir 'racon'u, kuralları vardı. Eski eşkıya bir köye gittikleri vakit yetim bir kız var mesela, çeyizi yok, bir şeyi yok parası yok, ona da birkaç altın vererek "Çeyizini düzün *ve everin onu.*" diyebiliyorlardı. Çakırcalı Mehmet Efendi adlı başka bir eşkıya, ancak namaz kılarken zaptiye tarafından öldürülebilmişti. Hâlbuki Çakırcalı ele avuca sığmıyordu.

Bu anlattığım fıkrayı unutmayın: Adam, "*Yavrum! Biz eşkıyayız ama ırz düşmanı değiliz!*" demiş ve evladı yerine koyduğu yeğenini kurşuna dizdirtmekten çekinmemiştir.

Şimdi gözlerim bozuldu, yazıları küçük olan kitapları büyüteçle okuyabiliyorum ama kitap dükkânıma haber verip bana bir Balçıklı romanı gönderin de okuyayım diyeceğim.

***Kitlelerin Psikolojisi,* Gustave Le Bon.**

Bu kitap 1890 küsurlarda yazılmıştır. Ben 1969'da tercüme ettirip yayınlamıştım. Fransa'da en son yeni bir baskısı daha çıktı; ilanlarını görüyorum.

Gustave Le Bon acayip bir adamdır. İslâmiyet'e pek sempati duymuyor ama *Arapların Medeniyeti* diye harikulade bir kitap daha yazmıştır. İçindeki resimleri görseniz aklınız başınızda gider.

Kitlelerin Psikolojisi yüz küsur sene sonra dahi Fransa'da hâlâ yeni baskıları

yapılan bir kitaptır. Kültür meraklıları, düşünce meraklıları, kültürlü olmak isteyen heveskârlar bu kitabı ve buna benzer kitapları okusunlar.

Arada şunu da söyleyeceğim: Diyelim ki bir öğrencinin babası fakir; oğlunu zar zor okutuyor. Bu sebeple kitap okumasını tavsiye ettiğiniz zaman "*Muhterem ağabey, muhterem hocam, benim bütçem müsait değil; benim kitap alacak param yok*" diyor. İşte o zaman ona "*Telefonunuzu çıkartır mısınız?*" diyorum. Cebinden 3 bin liralık bir telefon çıkartıyor. Beni bağışlayın ama ona verilecek cevap şudur: "*Ulan hergele! Şu telefona 3 bin lira veriyorsun, sonra bir kitaba 20 lira bulamıyorsun... Yıkıl git buradan, yıkıl!*" Haklı değil miyim?

Batı dünyasında Gustave Le Bon'un *Kitlelerin Psikolojisi* gibi binlerce kitap var efendim. Ben burada sadece bir tanesini söylemiş oluyorum.

Milliyetçilik, Mehmet Ali Aynî.

Bu zâtın hayli enteresan kitapları vardır. *Milliyetçilik* adlı eseri 1943'te basılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nda milliyetçiliğin yayılışını ve bilhassa Arnavut milliyetçiliğini anlatıyor.

Bu kitabı okuyacak kimselere şunu hemen tavsiye edeyim: Başlarında bir takke, şapka, bere ile okuyacaklarsa sıkıca çenelerinin altına bağlasınlar. Çünkü bu kitabı okurken takke başlarından uçabilir hayretten. Böyle acayip bir kitaptır.

Osmanlı İmparatorluğu'nda Türklerden çok Arnavutların nüfuzu ve tesiri olmuştur ve bu da ibretli bir hadisedir. Ben bunu tarihî bir realite olarak söylüyorum.

Yol Ayrımı, Kemal Tahir.

Cumhuriyet'in ilk yıllarını, Mustafa Kemal devrini anlatan bir romandır. Tabii o zamanlar çok ağır baskılar var. Bugün Mustafa Kemal Paşa hakaret edilmemek şartıyla tenkit edilebiliyor. O zamanlar tenkit de hakaret sayılıyor, insanlar tutuklanıyordu. Ama Kemal Tahir büyük bir edebiyatçı ve romancı olduğu için o zamanlar yazılamayacak şeyleri, yazılabileceğinden daha öteye yazmış vaziyettedir. Roman okumayı seven insanlar için çok memnuniyet, mutluluk, hoşnutluk getiren kıraatlerdendir. Bunu da roman olarak okumanızı tavsiye ediyorum.

***Türkiye'de Şark Garp Amerika Tesirleri,* Halide Edib-Adıvar.**

Halide Edib çok enteresan bir hanımdır. Babası Edip Bey Yahudilikten İslâmiyet'e geçmiş ve Sultan Abdülhamid'in özel, şahsî bütçesiyle ilgilenen bir bürokrattı. Sultan Abdülhamid zamanında genç bir kız iken Üsküdar Amerikan Kız Koleji'ne devam etmişti. Sultan Abdülhamid zamanında, buluğ yaşını geçmiş çok genç kızlar bile çarşaf ve peçeye bürünmek zorundaydılar, dolayısıyla Halide Edib'in ilk fotoğrafları da çarşaflıdır.

Halide, deha sahibi bir kız olduğu için Kolej'de çok mükemmel bir İngilizce öğrenmişti. "Halide Onbaşı" olarak Millî Mücadele'ye katıldığı devirde de yine tesettürle at üzerinde çekilmiş resimleri vardır. Daha sonra Mustafa Kemal Paşa'ya muhalif olmuş ve kocası Adnan Adıvar'la beraber yurtdışına çıkmıştır.

Meşhur *Sinekli Bakkal* romanını ilk defa İngiltere'de İngilizce yazmıştır. Türkçesi onun tercümesi değildir ama aynı romanın Türkçe versiyonudur. İngiltere'de, Amerika'da İngilizce kitaplar yazdı, Hindistan'da konferanslar ve üniversitelerde dersler verdi. Yani çok enteresan, çok güçlü bir kadındır efendim.

Türkiye'de Şark Garp Amerika Tesirleri her nedense 60'lı yıllardan beri yeni baskısı yapılmayan bir kitaptır. Bence çok önemli kitaptır. Oradaki cümlelerden birini kelime kelime aktaramasam da 30 sene önceki bir okumadan hafızamda kaldığı kadarıyla aktarayım: "*Türkiye'de din ve tarihe müdahale Hitler Almanya'sından ve Stalin Rusya'sında daha şiddetli oldu.*" diyor. Sadece bu cümle bile bu kitabı vitrine koymaya yeter. Yalnız kitabın olumsuz bir tarafı vardır: Halide Edib, Sultan Abdülhamid'e ateş püskürüyor ve onu "müstebit" diye anıyor.

***Trajik Başarı: Türk Dil Reformu,* Geoffrey Lewis.**

Daha önce söylemiştim; yazarın soyadı bir Yahudi ismidir. Bu kitap, Müslüman Türklerin üzerinde durmadığımız ve haberdar olmadığımız, Türkiye'de edebî Türkçenin bitişi konusunu ele alan bir kitaptır. Böyle kitapları almamız lazımdır.

Bu kitap İngiltere'de 30 bin sattıysa Türkiye'de 1 milyon satması lazımdı. Bu kadar cemaat var, tarikat var, vakıf var, dernek var, Müslüman sivil toplum kuruluşu var; hiç umurlarında bile değil efendim. Bizim kültür seviyemiz -şu anda biraz mizahi konuşacağım-, "*Efendim mübarek ramazan yaklaşıyor şadırvanlar şar* şar mı aksın, şırıl şırıl mı aksın? Ramazan pideleri susamlı mı olsun yahut çörekotlu mu olsun?" seviyesindedir. İşte bizim asıl problemlerimiz budur efendim.

Kültürünü arttırmak ve düşünmek isteyenler bu kitabı ve buna benzer kitapları mutlaka tetkik etmelidir. "*Efendim benim param yok..*" Bu mazeretin cevabını daha önce vermiştim: 3 bin liraya telefon almak için paran var da bunlar için mi yok?

***Peter Prensibi,* Laurence Peter.**

Yıllar önce tercüme ettirdiğim ve bastırdığım bir kitaptır. Fakat on yıllar boyunca satıp da bitiremedim. Efendim bu kitabın tezi şudur: "Her insanın kapasitesinin, başarısının bir limiti vardır. O limite kadar çok başarılı olur. O limitten sonra bocalar ve çok zarar verir."

Küçük bir misal vereyim: Bir büyük şirkette genç bir muhasebeci alınmış ve işe başlamış olsun. Patronlar, müdürler de bu genç elemanın çalışkanlığına, başarısına hayran kalmış durumdalar. Onu kısa bir zamanda şef yaparlar. Şefften sonra muhasebe müdür yardımcısı olur. Müdür emekli olunca yerine onu geçirirler, "Bundan iyisini mi bulacağız?" diye sorarlar. Bu genç adam küçük memurluk, şeflik, müdür yardımcılığı, müdürlük işlerini fevkalade yürütür. Bundan sonra idare kurulu onu bir basamak daha yükseltir. İşte orada çuvallar ve şirketi batırır. Niçin? Çünkü 'kompetans'ı muhasebe müdürlüğüne kadardı; ondan sonra kompetansı bitmişti. Bizde bu kavram yoktur.

Şimdi tarihe vurduğumuz vakit Napolyon insanlık tarihinin gördüğü en büyük cihangirlerden biridir. Hangi işe giriştiyse başarılı olmuştur. Fakat 1813'te çılgınca bir harekete girişip Rusya'ya yürümüştü. 600 bin kişilik bir orduyla gitti ve oradan başarısız olarak 60 bin kişiyle dönebildi. Napolyon Rusya seferinde kompetans sınırları dışına çıkmıştı.

Hitler, 1933'te iktidara geçmişti. Ne yapsa korkunç bir başarı elde ediyordu! O silahlar, o otomobiller o sanayi akıl almaz bir şeydi. Nereye kadar sürdü bu? 1939'da Polonya'ya saldırıp da kompetans sınırlarını aşmasıyla birlikte her şey bitti.

Bizim tarihimizde de var böyle bazı vakalar. Netameli konulara girmek istemiyorum.

Peter Prensibi gibi kitaplar insanların ufuklarını açar. Kitabın içinde yazılı olan her şey doğrudur demek istemiyorum fakat çok da ibretli hususlar vardır.

Kitlelerin İsyanı, Jose Ortega Y Gasset.

Bu da benim bastırdığım bir kitaptır. Şimdi mevcudu kalmadı. Sakın 'adam kendi bastığı kitabın reklamını yapıyor.' diye aklınıza gelmesin. Başka yayınevlerinin tercümeleri de var; okumak isteyen onları da alabilir.

Gasset de 20. asrın büyük İspanyol filozoflarından, düşünürlerindendir. Dünya demokratlaştıkça halk yığınlarının etkisi artıyor. Bu da her şeyin bayağılaşmasına ve adileşmesine sebebiyet veriyor. Özetle bu fikri işleyen *Kitlelerin* İsyanı da bir kültür kitabı olarak okunmaya değer kitaplardandır.

Beyaz Zambaklar Ülkesinde, Grigoriy Petrov.

Bu kitabın Türkiye'de bir efsanesi vardır. 30'lu yıllarda Mareşal Fevzi Çakmak Genelkurmay Başkanıyken böyle bir kitap tercümesi çıkmış ve orduya bunu tavsiye etmiş...

Birkaç nesil bu kitabı okuyarak yetişti... Biz 60'lı yıllarda bazı kimselerle "Bütün kültürü *Beyaz Zambaklar Ülkesinde* Finlandiya kültüründen ibarettir." diye biraz alay ederdik. Fakat klasik bir kitaptır. 1917'ye kadar Rus Çarlığının bir parçası olan Finlandiya'nın, o tarihte bağımsızlığını elde ettikten sonra nasıl kalkındığını anlatıyor. Mesela Finlandiya ordusuna cahil, kaba saba Finlandiya gençleri geliyor; ordu onları bir tasavvuf tarikatı titizliğiyle, tekkedeki dervişler gibi yetiştiriyor, adam ediyor.

Birçok tercümesi vardır. En eskisi Ali Haydar tercümesidir. Onda eksik yerler varmış ama okumak isteyen diğer tercümelerini de okuyabilirler.

Doğu ve Batı, René Guénon.

Guénon, 20. asrın çok büyük bir düşünürüdür. "Gelenekçilik" adlı ekolün de kurucusudur. Ona *filozof* demek doğru değildir ama çok büyük düşünürdür diyebiliriz. Mısır'a gitmiş ve birçok maceradan sonra Mısır'da Müslüman olmuştur. Abdülvahid Yahya adını alarak Şazelî tarikatına intisap etmiş ve bir daha Fransa'ya dönmemiştir. 1952'de Kahire'de vefat etmişti. Hanımının ailesine ait bir kabristanda yatmaktadır.

Bu adam çok yüksek bir Müslümandır ama Muhyiddin-i Arabî'ye benzeyen bir şahsiyet olduğu için biz dinimizi böyle kimselerden öğrenmeyiz. Fakat bu adam kitaplarıyla Batı medeniyetini yıkan bir insandır. *Doğu ve Batı*'yı okuyunca nerede ve nasıl yıktığını anlayabilirsiniz... E kardeşim medeniyetler kürekle, kazmayla yıkılmaz ki.. Bu adam fikirle, felsefeyle yıkmıştır.

Bu zâtın her kitabı okunamaz. Mesela *Ahir Zaman Alametleri* diye çok büyük bir kitabı vardır. Ben birkaç kere okumak istedim; çok ama çok zorlayıcı bir kitaptı.

70'li yıllarda Beyazıt Beyazsaray Kitapçılar Çarşısı'nda Müslüman olmuş çok kültürlü bir Fransız'la tanışmıştım. Arapça, İngilizce, İspanyolca, İtalyanca, Yunanca... biliyordu. Dehşet bir adamdı. Onunla sohbet ederken bana o an hangi kitabı okuduğumu sordu. "Guénon'un *Ahir Zaman Alametleri* kitabını okuyorum." deyince "*Ben de onu okuyorum.*" dedi ve sonra "*Bir kere okudum, bir şey anlamadım; ikinci defa başladım.*" diye ilave etti.

Şimdi birtakım hevesli adamlar Muhyiddin-i Arabî'nin *Fusûsu'l-Hikem*'ini almış koltuğunda gezdiriyor; "Efendim ben *Fusûsu'l-Hikem* okuyorum." diyor. Tabii ona yekten bir şey söylenmez. Fakat ben içimden diyorum ki "*Sen ondan ne anlayacaksın! Senin ne birikimin var ki?*" Ama Muhyiddin-i Arabî'nin okunmayacak kitabı da yok değildir. *Âdâbü'l-Mürîd* adlı küçük bir risalesi vardır ki harikuladedir. *Fütûhât-ı Mekkiyye*'nin ilk cildi "Vesâyâ" yani öğütler cildi de okunabilir. Öteki ciltleri hocasız okunamaz. Hatta hoca olsa bile muhatap kaldıramayacaksa yine okunamaz. Ama René Guénon'un *Doğu ve Batı* adlı eseri herkesçe, avamın biraz kültürlü olanları tarafından da tarafından okunabilir.

Mustafa Kemal, Harold C. Armstrong.

Armstrong bu kitabı sanırım 1936'da Mustafa Kemal'in vefatından iki sene önce Londra'da yayınlattı. Ben İngilizce asıl metnini tavsiye ederim. Kitabın tam bir Türkçe tercümesi yoktur. Çünkü tercüme edilemez. Ederlerse mütercimini ve yayıncısını mahkemeye verirler. Biraz sert tenkit ediyor.

Mustafa Kemal hakkında yazılmış yüzlerce kitap içinde okunmaya şayandır. Müellif, Ankara'da İngiliz Büyükelçiliği askeri ataşesi olarak da görev yapmıştır. Türkiye'de olup bitenleri de bizzat görmüş bir kimsedir. Mustafa Kemal hakkında kitap okumak isteyenler, yabancı dilleri varsa bu eserin İngilizcesini okuyabilirler.

Tibet'te Parisli Bir Kadın, Alexandra David-Neel.

Bu hanım 20. asrın çok ama çok enteresan kadınlarından biridir. Babası İrlanda kökenli olduğu için ismi biraz İngiliz ismine benziyor. Aslında Parisli bir hanımdır. Çok kültürlüdür. Sanskritçe, Yunanca, Latince, İngilizce biliyordu. Fransızca anadilidir. Çok enteresan kitapları vardır.

Alexandra Hanım, Tibet'e yabancıların girmesinin yasak olduğu yıllarda Çin hududundan Tibetli bir dilenci kadın kılığında girerek, Türkiye'den kaç kat büyük Tibet'i sekiz ayda yürüyerek geçmiş ve Himalayalar'dan Hindistan'a gitmiştir. Tavsiye ettiğim kitabında bu maceralarını anlatıyor.

Şimdi düşünün, bir kere kadın... Tibet'e girmek yasak o zamanlar... Tibet bağımsız bir devlet. O, bu yasağı çiğniyor ama bin bir zahmete de katlanıyor. Vücudu çok beyaz olduğu için fark edilmemek amacıyla vücuduna boya sürüyor. Sınırı geçerken elbette Avrupalı kıyafeti giyecek değildi. Derilerden yapılmış kaba bir elbise giymiştir. Çektiği sıkıntıların sonunda bir para mükâfatı filan da yoktu. Belki sonradan, kitaplarından telif ücreti kazanmıştır. Bu seyahati sırf merak saikiyle yapıyor. Tibet dinine girmiş ve hatta Tibetli bir Budist rahibini de evlatlık edinmişti. 100 yaşına yaklaşmış bir şekilde Fransa'nın güneyinde vefat ettiğini biliyorum.

Tibet'te Parisli Bir Kadın adlı bu kitabın insana kazandıracağı şeyleri şöyle açıklayabilirim: Tek başına bir kadın, sekiz ay boyunca Tibet'in, bir Avrupalının yaşamasına müsait olmayan havasında ve sosyal ortamında bin tehlike, bin güçlük ile bir seyahat yapması ve sonra koca bir kitap yazması örnek bir vakadır.

Bu kitabı alırsanız TÜBİTAK tercümesini ve baskısını almalısınız. Çünkü TÜBİTAK ciddi bir müessesedir. Zannediyorum güzel bir tercüme yaptırmıştır.

Hayatımda iki defa okuduğum kitaplardan biri de budur efendim. Bu kitaptan öğrendiğim iki vakayı anlatmak isterim:

Tibet Budist rahipleri trans hâline geçtikten sonra hızlı yürüyüşle yürürlermiş. Trans hâli yani bizim tasavvuftaki cezbe hâli gibi bir şey... Bir insan normal olarak saatte dört kilometreyle yürüyebiliyor: trans hâline gelen bir kimse ise saatte 10 km'yi geçebiliyor. Fakat aniden durdurulursa fenalık geçiriyormuş.

Öğrendim diğer şey de şudur: Tibet'te korkunç bir soğukta bir dereden geçiyor. Derede çok su var; dolayısıyla iyice ıslanıyor. Karşı tarafa geçtiği vakit soğuktan ölecek gibidir. Fakat bu kadın Tibet Budizm'ini bilen birisi olarak o Budizm'in öğrettiği bir prensipten faydalanıyor: Kendini bir konuda yoğunlaştırıyor ve bunun sonucunda elbiseleri, üstünden sıcak ütü geçmiş gibi daha üzerindeyken cazır cazır kuruyor; vücudu da ısınıyor...

Baştan aşağı ibret dolu bir kitaptır. Ama "Çabalama kaptan, ben gidemem." diyen eski gemiler vardı; artık miadları dolduğu için yürüyemezlerdi. Bu misal, okuyamayacak kimselere de bir şey söyleyemiyorum.

TDK İmla Kılavuzu (En son baskısı)

Efendim, okuryazar; bilhassa öğrenci olan herkese TDK'nin İmla Kılavuzu'nun en son baskısını muhakkak almasını ve masasının üzerinde bulundurmasını tavsiye ediyorum. İmla Kılavuzu iki bölümden oluşuyor:

Birinci bölüm imla kurallarıdır. Diyelim ki "mütevazı" kelimesi nasıl yazılır? "Istırap" kelimesi nasıl yazılır? Böyle herkesin farklı yazdığı kelimelere bu bölümden bakabilirsiniz. Ayrıca Arapça isim tamlamaları, sıfat tamlamaları -mesela "hane-i peder"; "mabeyn-i hümayun" gibi- nasıl yazıldığını buradan görebilirsiniz.

Bu *Kılavuz*, okuryazar, kültürlü insanların el kitabıdır. "*Efendim, benim bütçem dar; alamayacağım.*" diyen olursa yine telefon sorusunu yönelteceğiz kendisine: 3 bin lira telefona para buluyor, çok lüzumlu faydalı kitaba bulamıyorsa onun adam olacağı yoktur. İstediği kadar heves etsin; o adam olmaz. Telefonunu sat, yerine kitap al efendim...

Geçen sene ramazanda üniversiteli bir çocuk "*Bir yazınızı okudum, telefonumu sattım ve faydalı bir şey aldım.*" dedi. Bir tane o çıktı bu tavsiyeye kulak asan... Türkiye'de 18 milyon öğrenci var, işte o, 18 milyonda birdir.

Klasik Mantık Unsurları (Fransızca)

Bu kitap kocaman bir kitaptır. Herkes için mantık kitabı okumak da biraz lazımdır. Fakat bu eser Fransızcadır. Mantık ve muhakeme etmek üzerinde durur. Bir dostum -Allah razı olsun- Fransa'dan getiriverdi benim için.

Artık Fransa'da da kültür gittikçe zayıflıyor ama Türkiye gibi değil tabii. Fransa'da hâlâ mantık kitapları çıkıyor ve bunlar mantık öğretmenleri veyahut üniversitede mantık okuyanlar için herkesin aldığı mantık kitaplarıdır. Maşallah biz Türkiye'de mutfağımıza mikrodalga tavuk ısıtma cihazını alırız, jakuzimiz olur, saçma sapan her şeyi alırız fakat bütçemizde bir kitaba yer yoktur. Ben öyle adamlar tanıyorum ki ailesinin aylık bütçesi 25 bin lira efendim; Allah vermiş... Bu adam ayda 20 liralık bir kitap bile almıyor. Bu durumda aslında çok fakir, çok sürüngen bir insandır efendim. Bir de efendim kültürlü geçinir... Senin gibi aylık bütçesi 25 bin lira olup da 20 liralık bir kültür kitabı almayan adamdan kültürlü adam olur mu? Sen cahilsin, sürüngenin tekisin...

Malatyalılar Vakfı'nın kurucularından, üyelerinden, otomobil ticareti yapan bir dostum var. Bunlar para topluyorlar zenginlerden, her ay çocuklara burs veriyorlar. Bir ay "*Yâhû çocuklara para veriyoruz; şu ay da paranın yanında bir kitap hediye edelim.*" demişler. Böylece faydalı kitaplar almışlar. Çocuklara

bursları verilirken "*Bu kitap da vakfımızın size hediyesidir.*" demişler. Fakat o kitapları, akşamleyin vakıf binasının önündeki çöp sepetlerinde bulmuşlar efendim. Hepsi için söylemeyelim tabii ama atan olmuş... Ben böyle mürüvvetsiz bir çocuğa değil burs vermek, zırnık dahi vermem. İnsan utanır yâhû... "*Vakıf bana kitap hediye ediyor; bari evime götüreyim, yurda götüreyim de yanımda bulunsun.*" dememişler.

***

Hadis-i şerifle bitireceğim: Resûlullah Efendimiz bir hadis-i şerifinde şöyle söylüyor: "*Okutulmaması gereken şerir bir insana ilim öğretmek, bir domuzun boynuna kıymetli bir gerdanlık asmak gibidir.*"

Okuma konusunda dünyanın hiçbir medenî ülkesinde eşitlik yoktur efendim. Almanya'da okuyamayacak çocuklar liseye gönderilmez. Japonya'da gönderilmez. Sekiz dersten bütünlemeye kalmış olsa bile herkesi ite kaka ille de sınıf geçirten bir sistem sadece bizde geçerlidir. Hâlbuki efendim bu sistem Türkiye'yi batırıyor.

Efendim dinlemek sabrını gösterdiğiniz için size teşekkür ediyorum ve tekrar selâm ve hürmetlerimi sunuyorum.

Şubat 2019

DÜNYA, ÜLKEMİZ ve İSTANBUL

Sırf nazariyattan hiç hoşlanmıyorum. Önemli olan birtakım faydalı bilgileri hayata uygulamaktır. İslâmiyet de sadece nazariyattan ibaret değildir. Yapılacak işler nedir, öğrenilmeli, ondan sonra da hayata uygulanmalıdır. Diğer bütün faydalı şeylerde de böyledir.

İktisat İşleri

Bugün Türkiye'nin iktisadî, ticarî, malî birtakım sıkıntıları vardır. Herkes kafasından işte bunun sebebi şudur diyor. Sebep ile neticeleri birbirinden ayırt edebilecek bir kültüre sahipse ne âlâ... Bu bakımdan "Allah Cezanızı Versin" başlıklı yazımı lütfen okuyun, ama çok iyi okuyun... Bugünkü sıkıntıların ana sebebi bu birkaç paragraflık yazıdadır.

1923'te Cumhuriyet kurulduğunda Ankara 40 bin nüfuslu bir taşra şehriydi. Yunan istilası dolayısıyla zaten Batı Anadolu bitmiş durumdaydı. Fakirlik diz boyuydu. Yol yok, para yok, imkân yok, nüfus kırılmış... Ankara'da doğru dürüst bir devlet binası da yoktu. Fakat meşhur tren istasyonu binası vardı.

İki Paşa tren istasyonunda oturmuşlar, konuşuyorlar. Biri Kâzım Karabekir Paşa'dır. O zaman daha gözden düşmemişti. Daha sonra biliyorsunuz Erenköyü'ndeki konağına hapsedildi; dışarı bile çıkamıyordu. Diğer Paşa diyor ki, "*Dindar, namuslu, doğru ve dürüst insanlarla iktisadî, ticarî kalkınma olmaz. Yok şu haramdır, yok şu şudur.. Bunlar yapamazlar.*"

Günümüzde, bu cümlelerdeki düşüncenin neticeleri alınmıştır. Ben yıllar önce bununla ilgili "Allah Cezanızı Versin" başlıklı bir yazı yazmıştım. Övünmek için söylemiyorum, okunma ve tıklanma rekorları kırdı. Sağcısı - solcusu milyonlarca insan okudu. Yazıda somut olarak, hedef göstererek kimseye çatmıyorum. Bizim işimiz şahıslardan ziyade zihniyetledir. *Fikriyet* isimli bir internet dergisinde onlar yazıma şerh yapmışlar; isteyen bu başlıkla aratıp okuyabilir.[1]

1 http://www.fikriyet.com/anasayfa/haber_detay.asp?haberID=749

Şimdi efendim, bu cümleyi nereden keşfettik? Bu cümle acayip bir suikaste kurban giden, otomobile binerken havaya uçan meşhur gazeteci Uğur Mumcu'nun *Kazım Karabekir Anlatıyor* adlı bir kitabında yer alıyor. Bu zât Atatürkçü, laik, Kemalist bir insan ama güçlü bir gazeteciydi. Bir de şu var: Kendi kafasına, zihniyetine göre de bazı odakları tehdit etmekten çekinmeyen bir kimseydi. PKK ile savaş esnasındaki uyuşturucu, silah, cephane kaçakçılığını araştırmıştı. Belki yıllarca bilgi topladı, artık son merhalesine gelmişken, onu havaya uçurdular ve ilk iş olarak evine girip bilgisayarından bu bilgileri alıp götürdüler.

Şimdi ben bir Müslüman olarak söylüyorum: İslâmiyet'te en büyük keramet yani en büyük fazilet, istikamettir. İstikamet Arapça bir kelime; Osmanlılar bunu almışlar kullanmışlar... Bugün artık bu kelimeyi kullanan kalmadı. Doğruluk ve dürüstlük demektir efendim. Eskiden görünür yerlere "Edeb yâ Hû", " Âh mürüvvet" levhaları asılırdı. Şimdi biz üzerinde Arapçası, altında da Latin harfleriyle "Âh istikamet" levhaları hazırlatıp gözümüzün önünde bulundurmalıyız.

Norveç

Avrupa'nın en kuzeyinde Norveç diye bir ülke var. Bu ülkenin nüfusu 5 milyon küsur, yüzölçümü 300 bin km2'dir. Kuzey tarafları tarıma müsait değildir ancak bu ülkenin güneyinde denizden petrol çıkartıyorlar. "Platform" denilen deniz üzerinde yüzen ama acayip mi acayip tesislerde petrol çıkartıyorlar. Son zamanlarda petrolün tazyiki azalmış.. Norveç idarecileri diyorlar ki "*Eyvah petrol azalıyor.*" Norveç, petrol gelirleri sayesinde dünyanın fert başına düşen millî gelir payı itibariyle birinci ülkesidir efendim. "*Petrol kesilirse sıkıntı olur, krize düşeriz.*" diye bir fon kurdular, bankalara para koydular. Ben 800 milyar dolar zannediyordum; meğerse çoğalmış; en son rakam 1 trilyon dolar para imiş... Bir de kanun çıkartmışlar; "*Siyasî iktidarlar bu paranın ancak faizini kullanabilir, anaparaya dokunamazlar.*" diye.

Norveç meddahı değilim. Venezuela'da da petrol çıkıyor; Hispanik kültür dolayısıyla orada petrol baş belasıdır. Ama Norveç'te Kuzey Avrupa kültürü hâkimdir. Norveç'in en önemli özeliklerinden biri, her yıl yapılan dünya şeffaflık ve temizlik anketinde ilk beş içerisinde yer almasıdır. Ya 10 üzerinden 9 alıyor yahut 8.5 alıyor. Orada kirlilik çok azdır, istisnaî bir durumdur. Şimdi bazıları diyor ki "*Ah Türkiye'de de petrol bulunsa..*" Türkiye'de Norveç'teki gibi petrol bulunursa sokağa çıkamayız.

Norveç haritasına bakınız; alt tarafları biraz işe yarar, -bir Arap dostum anlatmıştı- yukarılarında Hammerfest diye bir şehir var; senenin bazı zamanlarında 11 gün gece, 11 gün gündüz oluyormuş... Böyle bir coğrafyada bir şey yapılamaz. Ama güney kısmında çok çabuk başaklanan buğday bile yetiştiriyorlar. Tabii petrol krizine karşı 1 trilyon dolar koyan insanlar, ülkenin buğdayını da ziraatini de iyi düşünen, iyi planlayan insanlardır. Norveç'in Atlantik Okyanusu'ndaki platformlarından bazıları, deniz derin değilse beton üzerinedir, bazıları da yüzer adacıklar hâlindedir.

Norveç bir krallıktır efendim. Fakat oradaki demokrasi, insan hakları, adalet, din hürriyeti görülmemiş bir seviyededir. 1.5 milyarlık İslâm âleminde Müslümanlara İngiltere'de olduğu kadar hürriyet veren bir İslâm ülkesi yoktur; bu bakımdan birincilik İngiltere'dedir. Norveç de o listededir. Bayrağında haç var ama eğer doğruysa Norveç halkının yüzde 39'u ateist, yüzde 34'ü Hıristiyan imiş. Hıristiyanlar da artık inançlı insan mı, sosyolojik açıdan mı inanç sahibi, kesin bir şey söylenemez. Peki, Norveçliler neden Müslüman olmuyorlar? İslâm dünyasının hâline bakıyorlar, Müslüman olacaklarsa da vazgeçiyorlar herhâlde... Ama Müslümanları görmeden, Kitab'ı okuyarak İslâmiyet'i kabul edenler de var tabii.

Batıda Müslümanlık

İsveç'te bir papazın geçen sene internet âlemindeki bir e-maili en çok okunan ve tıklanan e-mail olmuştu. Papaz diyor ki, "*Müslüman komşum bana yumurta hediye etti. Otomobilimi tamire vermiştim, Müslüman bir komşum geldi ve "Papaz Efendi, şimdi tamirde olduğu için arabanızı kullanamıyorsunuz, bir hizmet varsa ben otomobilimle onu yapayım." dedi.*" Bunu yazdıktan sonra da diyor ki, "*Bir İsveçli kesinlikle size yumurta hediye etmez ve böyle bir teklifte bulunmaz. Müslümanlar teknik bakımdan belki çok ileri gidemediler ama hâlâ* İslâm *ahlâk*ının parıltıları ve yankıları bazı Müslümanlarda devam ediyor."

Zaman zaman Avrupalıların, Amerikalıların niçin Müslüman olduklarına dair internetteki yazıları okuyorum. En çok, Müslümanların misafirperverliğine, dostluğuna, ahlâkına hayran kalıyorlar. Bu yapı Türkiye'de ne kadar kaldı, bilmiyorum tabii.

Daha önceki sohbetlerde de bahsetmiştim fakat konu o kadar önemli ki tekrar hatırlatacağım: Rus Ortodoks Kilisesinin yüksek rütbeli papazlarından Dmitriy Smirnov'u hatırlarsınız. Bu adam çok acayip bir papazdır efendim. "*Avrupa 30, Rusya 50 yıl sonra Müslüman olacak.*" diyor. Hatta şöyle de ilave ediyor:

"*Bugün Müslümanlar İsa Mesih Efendimize biz Hıristiyanlardan daha yakındır.*" Ama bu yakınlık Rusya Müslümanları için söz konusudur. Bu Papazın en meşhur vaazını da lütfen internetten bulun -Türkçe altyazılıdır- ve okuyun.

Şöyle anlatıyor: Cemaatinden bir kadın, "*Papaz Efendi, size bir şey sormak istiyorum.*" demiş. "*Buyurun efendim*" demiş. Kadın "Pazar günü kiliseye gitmek için otostop çekiyorum -arabam da yok, araba da kullanamıyorum- şoför Müslüman olursa, benden para almıyor, kilisenin önüne kadar götürüyor. Ona söylüyorum; "*Oğlum, benzin parasına katkıda bulunayım, ücretini takdim edeyim.*" Fakat Müslüman şoför "*Aaa, insan annesini dua etmeye götürdüğü için hiç para alır mı?! Senin taşınacak bir yükün varsa evine kadar götüreyim.*" diyor. Bu işe ne dersiniz?" deyince Başpapaz, "*Allah bu Rusya'yı, Avrupa'yı Müslümanlara verecek.*" diyor. Tabii bu Rusya içindir. Bizim Türkiye'de de bir Müslüman iklimi var güya -Bütün taksicileri suçlamak istemem amataksicilerimiz burada özellikle turistleri ve şehrin yabancısı olanları dolaştırıyorlar, kaz gibi yoluyorlar. Mesela müşteri yakın bir yere gitmek istiyor ama çapraşık yollardan götürüyor, yolu uzatıyor... Daha neler neler...

Geçen sene bir turist, taksiciye 100 lira vermiş fakat yüz karası şoför paranın üstünü vermeden 100 TL'yi alıp kaçmış. Bunu bütün gazeteler yazdı; internetten bulabilirsiniz.

Bu Papazın Türkçe altyazılı gayet ibretli birçok videosu var. Mesela "*Müslümanlar çocuk yapıyor, biz yapmıyoruz.*" diyor. "Çeçenistan'da yetimhane yok, yetimleri akrabaları alıp yetiştiriyor." diyor. Bunlar o Papazın camlatılıp duvara asılacak cümleleridir.

Profesör Norman Borlaug ve Tarım

Amerikalı bir ziraat (tarım) profesörü olan Norman Borlaug, 1970'lerde Nobel kazanmıştı. Japon buğdayı üzerinde laboratuar çalışmaları yapmış ve o buğdayı üç misli daha verimli hâle getirmişti. O günlerde Hindistan, Meksika, Pakistan açlık tehlikesiyle karşı karşıyaydı. Bu adam oralara gitti; bu buğday türüyle onları açlık felaketine düşmekten kurtardı. Ama tabii buğdayların genetiğini değiştirmişti. Genetiği değiştirilmiş buğday sağlıklı mıdır, o ayrı meseledir. Fakat o adam Nobel ödülü aldı.

Profesör Norman Borlaug'ı Amerika'daki büyük bir vakıf Meksika tarımını kalkındırmak vazifesiyle Meksika'ya göndermişti. İşe başladığında Meksikalı yardımcıları olan profesörler, doçentler, ziraat mühendisleri gelmişler... Onlara demiş ki "*Bu kıyafetiniz nedir?*" Birbirlerine bakınmışlar: Meksikalı tarımcıların hepsi artist gibi takım elbiseli, fevkalade gömlekler giymişler, ayak-

kabılarının cilaları ayna gibi parlıyormuş... Norman ise işçi tulumuyla gelmiş. "*Beyler, siz ülkenizin tarımını yükseltmek istiyorsanız lütfen iş elbiseleriyle, tulumlarla gelin.*" demiş. Artistlikle tarımcılık bir arada yürümez efendim.

Profesörün ürettiği buğdayların başakları oldukça büyüktür. Bu durum bizi de çok yakından ilgilendiriyor. Çünkü yakın zamanlara kadar dünyanın altı tahıl ambarından biri olan Türkiye, şu anda ekmeklik buğdayını, pirincini, fasulyesini, mercimeğini hatta soğanını dışarıdan almak zorundadır. Bizim Prof. Norman'dan alacağımız bir ders vardır. İnşallah burada tarımcı yoktur efendim; çünkü tenkitlerimden çok üzülebilir ve hatta beni dövmeye kalkışabilir...

Strazburg ve Atina'da İki Yeni Camii

Fransa'nın Strazburg şehrinde yaşayan Türklerin yaptırmak istedikleri ve mahallî Belediyenin izin verdiği Eyüp Sultan Camiini görmelisiniz. Yanında kırmızı kiremitli Türk evleri de bulunuyor... Fakat bir de Nisan ayında Atina'da yeni yapılan bir cami var; ibadete açılacak. Resmini görseniz cami demezsiniz. Minare yok, bir mimarî tarzı yok... Büfe veya depo binası gibi bir şey yapmışlar. Ama Fransızlar mimarîsi güzel bir camiye izin vermişler. Elbette tebrik etmek lazımdır. Üstelik o caminin yanındaki binalar da Türk stilinde olacakmış.

Boğaziçi'nin Balıkları

1939'la 45 yılları arasında şimdi Galatasaray Üniversitesi'ne ait olan Ferahiye Sarayında Galatasaray'ın ilkokul kısmını yatılı öğrenci olarak okudum. O zamanlar gördüğüm manzaraları hatırlıyorum da, Boğaziçi, Marmara, Batı Karadeniz sahilleri nasıl balık kaynardı... En iyi kalkan balıkları Beykoz koyunda yetişirdi. Ağları denize atarlar, bir yığın balıkçı çekmekte zorlanırlardı. Şimdi efendim, ağı da atsanız, olta da sallandırsanız neye yarar; balık kalmadı ki... Geçenlerde bizim bir balıkçı teknemiz Romanya karasularına girdiği için sahil muhafaza botları onları kurşunladı, düşünün artık...

Ziraatimiz parlak değil, hayvancılığımız parlak değil, balıkçılığımız da parlak değil efendim. Balıkçılık kadar da bedava bir şey yoktur; yem, su istemezler. Yalnız onun da bir ilmi vardır, uzmanlığı vardır ve ona riayet etmek lazımdır.

Dünyada balıkçılık konusunda en ileri ülke Japonya'dır. Vaktinde Almanya'dayken -40 sene oldu- bir belgesel seyretmiştim: Japonların fabrika şeklinde gemileri var. Okyanusa çıkıyorlar; Japonya'dan 10 bin kilometre ötede balıkları avlıyorlar, sonra da gemilerin içindeki fabrikalarda konserve yapıyorlar. Hangi ülkeye ihraç edilecekse o dilde yazı yazıyorlar üzerine ve oraya götürüp teslim ediyorlar. Böyle bir balıkçılık düşünün yani...

Hâlâ hatırlıyorum: Balıkçı kayıkları vardı, iki ucu sivri, böyle ay şeklindeydi. Ben taşradan gelmiş bir çocuktum. Çok oyun oynamayı sevmezdim; hep denizi seyrederdim. Kaç sene oldu, hâlâ gözümün önündedir; 40'lı yılların başında o kadar çok balık çıkardı ki Marmara'dan, güçlü kuvvetli balıkçılar ağları kayıklarının içine çekmekte zorlanırlardı. Bu Allah'ın bir nimetiydi ama her nimetin devamının şartları vardır. Bugün Türkiye her gün milyonlarca ekmeği çöpe atıyor. Buna Osmanlıcayla "küfrân-ı nimet" denir efendim. Nimete şükretmeyen, nimete hakaret eden, saygı göstermeyen toplumların cezası o nimetin elinden alınmasıdır. Bunu ateiste anlatmak mümkün değildir ama Müslüman da bunu anlamıyorsa çekin kuyruğundan, tutup denize atın.

Boğaziçi'ndeki yalıların güzelliğine de doyamazdık; birkaç tanesi dışında bunları da yok ettik...

Avrupa'da Satılık Kiliseler

Son yıllarda Avrupa'da çok acayip bir gelişme oluyor: Binlerce kilise cemaatsiz kaldığı için satışa çıkarılmış vaziyettedir. Hatta bir İngiliz gazetesinin manşetini görmüştüm: "*500 kilise satılık, 436 yeni camii yapıldı.*" Müslümanlar da tutturabilirlerse bu satılık kiliseleri alıp cami yapıyorlar. Tabii birtakım fanatik, militan, bağnaz milliyetçiler "*Kiliselerimiz cami oluyor.*" şeklinde feryat ediyorlar.

Bu durum karşısında Avrupa'da bir şehrin piskoposu olan bir Katolik Papazının bir açıklaması var internette: "*Bar, pavyon, batakhane olacağına eski bir kilisenin cami yapılmasından memnun kalırım.*" diyor. Bu adam haklıdır. Çünkü o bina cami olunca da içinde Allah'a ibadet ediliyor. Orada verilen vaazlarda yine İsa Aleyhiselâm'a ve bakire validesi Meryem Annemize hürmet ediliyor. O mekânda yine insanlar ahlâka, fazilete çağrılıyor. Ama Avrupa'nın o kadar mutaassıp milliyetçileri var ki "*Hayır! Bar olsun, batakhane olsun, pavyon olsun da cami olmasın!*" diyorlar. Bu, aklı başında bir Hıristiyana yakışmaz.

Cumhuriyet Tarihi Çalışmaları

23 Nisan 1920 tarihinde Ankara'da bir cuma günü Hacı Bayram Camii'nde cuma namazı kılındıktan sonra kurbanlar kesilerek, dualar edilerek Millet Meclisi açılmıştı. Bir hafta sonra da aynı Büyük Millet Meclisi İstanbul'daki Sultan Vahideddin'e bir sadakat mektubu göndermişti. Bu husus bütün kitaplarda vardır; Meclis Arşivinde de vardır. Lütfen okuyun efendim.

Maalesef yakın tarihimiz doğru dürüst yazılmıyor. Yakın tarihimizi duygusal

şekilde yahut ideolojik çarpıtmalarla anlatmak bu memlekete kötülük etmektir. Neyse odur efendim. Bugün Türkiye'de iki tarih var: Biri gerçek tarihtir, diğeri yalan söyleyen tarih... Bundan 30 sene önce böyle bir konuşma yapıp bunu yayınlasaydım tutuklayabilirlerdi beni. Şimdi biraz fikir hürriyeti, din hürriyeti geldi de anlatabiliyorum.

İşte Meclis, Vahideddin'e böyle bir mektup göndermiştir. O sırada Meclis Başkanı da Mustafa Kemal Paşa'ydı. Böyle binlerce, on binlerce belge uyutuluyor; derin dondurucudadır. Hatta İngiltere arşivlerindeki bizim Millî Mücadelemiz ve Cumhuriyetin ilk yallarına denk gelen belgeler 50 sene sonra 75 sene sonra açılacak iken, Türk Hükümetinin müracaatıyla açılma süresi de uzatılmıştır ve derin dondurucuda bekletilmektedir.

Peki, Müslüman kesimde bir yığın cemaat, dernek, vakıf var; bunlar tarihçilik de yapsalar olmaz mı? Müslümanlık sadece şadırvandan su akıtmak, minarelerden avaz avaz hoparlörü bağırtmak değil ki efendim... Müslümanlık bir medeniyettir. Ama ben bir Müslüman olarak yalan bilgi istemem. Tarih istiyorum... Hatta yorum da istemiyorum. Sadece belgeleri koysunlar ortaya...

İşte bahsettiğimiz belge-mektup da bir şeyler ifade ediyor: "İlk sözümüz, tahtınızın etrafında birlik olarak sadakat, son sözümüz de bu olacaktır efendim."

Peki neler olmuş yıllardan beri Türkiye'de? Bunları net olarak ortaya koyabilmek için bazı kurumların kurulmasını teklif ediyorum: Birincisi "Millî Mücadele Tarihi Enstitüsü" ve ikincisi "Mustafa Kemal Araştırmaları Enstitüsü".

Bu kurumların araştırmalarında yalana yer olmamalı, karalama olmamalıdır. Tarihçi hakaret etmeye gerek duymaz. Aylardan beri çok büyük bir Bizans tarihi okuyorum; müellifi taraf tutuyor ve Türkleri vahşi gösterip Bizanslıları kayırıyor. Ama yine de söylediği tüm iddiaların kaynağını gösteriyor efendim. Bizde bu kadarı da yoktur.

Sultan Vahideddin'in yurt dışına çıktıktan sonra İslâm dünyasına hitaben yayınladığı bir beyanname vardır. Bunu da kimse bilmez. Vahideddin sürekli yargısız infazlara konu edilir durur. Hâlbuki Fransa'da son 30-40 yıl içinde çok acayip bir mahkeme yapıldı: 1789 Büyük Fransız İhtilali'nden birkaç sene sonra Fransa Kralı ailesiyle yurt dışına kaçarken Varennes şehrinde yakalanmış ve muhakeme edilmişti. Sonuçta Kralın ve Kraliçenin başını kesmişlerdi. Fakat bu ihtilal mahkemesi adil değildi. Bu sebeple bugün Fransızlar XVI. Louis ve Kraliçe Marie Antoinette'i yeniden muhakeme etmişlerdir.

Başka bir örnek daha verelim:

70'li yıllarda Amerika Vietnam'da savaşmış, 600 bin kişilik bir ordusuna rağ-

men başarılı olamamıştı. Fakat Vietnam halkına da büyük acılar yaşatmıştı. Büyük İngiliz filozofu Bertrand Russell de o zaman sağdı. Onu sevmem; dinsizdir, ateisttir ama çok vicdanlı bir adamdır. "Vietnam Mahkemesi" diye bir mahkeme kurdu ve Amerikalıları bu mahkemede muhakeme etti. Elbette bu sembolik bir harekettir. İşte bizim de Sultan Vahideddin'i tarih muhakemesinde böyle muhakeme etmemiz lazımdır. Hep denildiği gibi, bir hain midir, vatana hıyanet etmiş midir, yoksa başına gelenlerin aslı faslı nedir? Ama Türkiye'de bu kafa yapısına sahip vicdanlı kimse bulamazsın.

Daha bunun gibi mesela İskilipli Atıf Efendi'nin Şapka Meselesinden dolayı idamı vb. birçok hadise vardır. Zavallının cenazesini yıkamadılar, kefenlemediler, namazını kıldırmadılar ve Ankara'da bir mezarlığa attılar. Bereket versin, o günü yaşayan şahitler sağdı da, onların yardımlarıyla mezarı bulundu ve kemikleri İskilip'e götürülüp İskilipli Atıf Efendi Külliyesinde toprağa verildi. İşte bunun gibi, İskilipli Atıf Efendi'nin asıldığı gün Trakya ilçelerinden birinin müftüsü de idam edilmişti.

İnceleyelim; bu adamlar, idamı hak eden kimselerse o ortaya çıksın; yoksa o günün fırtınaları, tozu - dumanı içinde güme gitmiş adamlarsa kendilerini temize çıkartalım.

Sovyetler Birliği yıkıldıktan sonra komünist kesimin astırdığı, kestirdiği çoğu insan temize çıkartılmıştır Sovyet Dönemi'nde meşhur bir Galiyev vardır. O da komünist idi fakat Stalin'in hışmından kurtulamadı ve onu da idam ettiler. Bugün, Rusya onu temize çıkarmıştır. 1918'de Ekaterinburg şehrinde Çar, Çariçe, veliaht ve en küçük çocukları olan üç kızları vahşi şekilde katledildiler. Sonra bunların cesetleri bir kuyuya atıldı. Şimdi gittiler, o cesetlerin kemiklerini bulup tabutlara koydular ve Petersburg'da bir kiliseye büyük bir merasimle gömdüler. İnternetten bunlara bakabilirsiniz.

Ben Sultan Vahideddin avukatlığı yapmıyorum. Ama hiç suçu yokken hain ilan edilmişse, bu adamın muhakemesi yapılsın. Biliyorsunuz Katolik Kilisesinde azizler vardır, ve orada hâlâ da devam eder aziz ilan etmeler. Diyelim 1781'de bir papaz Çin'e gitmiş, misyonerlik yaparken Çinliler bunu linç etmiş... Onu aziz ilan etmek için tarihçiler, uzmanlar tarafından muazzam bir dosya hazırlanır. Hemen aziz ilan etmezler "şeytanın avukatı" denilen birine verirler o dosyayı, "Çürütebiliyorsan bunu, çürüt." derler ve ancak o çürütemezse aziz ilan ederler. Bakın bu da kendine göre bir adalettir.

Bahsettiğim beyannameyi tarih meraklıları sonra okusunlar. İnternette var efendim. İnternet bu bakımdan bir hazinedir. Çok kötü şeyler de var; yalan dolan, pornografi, bin türlü ahlâksızlık... fakat milyarlarca da belge var.

"Mekteplilere Hâtıra-yı Hilafet"

Benim koleksiyonumda "Mekteplilere Hâtıra-yı Hilafet" yani "Okul çocuklarına Halife-i Müslimîn Abdülmecid Hazretleri" yazan bir fotoğraf bulunuyor.

Biliyorsunuz 3 Mart 1924 günü sabahleyin memurlar saraya gitmiş ve Halife sabah namazını kılmış Kur'an okuyorken sürgün kararını bildirmişlerdi. Halifeye niye kızıyorlardı? Bir keresinde Fatih Sultan Mehmed kıyafetinde, bir keresinde de III. Selim kıyafetinde cuma selâmlığına gitmişti; bundan dolayıdır. Kendisi sanatkâr bir adamdı; bestekârdı, ressamdı. Edebiyata ve ilmî araştırmalara çok düşkündü.

İşte o zaman çoğaltılmış "Mekteplilere Hâtıra-yı Hilafet" kartpostalında Abdülmecid Hazretleri Sultan Selim kıyafetindedir. Bu hatıra fotoğrafını çoğaltan müessese de "Necati ve Memduh Biraderler Resim Atölyesi ve Matbaası"dır. Bahri adlı bir ressama hazırlatmışlar.

Bu resmi Yetmişli yıllarda bir adamcağız bir depoda mı ne bulmuş, kaldırımda satıyordu; oradan satın almıştım. Bunlardan kalmadı tabii. Halife kovulduktan sonra bunları ellerinde bulunduranlar da yakmak zorunda kaldılar. Çünkü yakalandıktan sonra "Vay efendim, sen halife taraftarısın." der, adamı ipe çekerlerdi.

Suriçi İstanbul'u Projem

Efendim benim çok uzun yıllardan beri bir projem vardır: "Suriçi İstanbul'u projesi". Suriçi İstanbul'u mahvolmuştur efendim. Çürük çarık, çirkin, münasebetsiz beton binalarla doldurulmuştur. Bunları yıkıp da park-bahçe, yeşillik, çiçekli alanlar yapma imkânı pratikte kalmamıştır ama teoride olabilir.

Sultanahmet'te Amiral Tafdil isimli bir ara sokakta bir küçük butik otel vardır. Burada Tunus'ta, Cezayir'de, Libya'da, bizim güney sahillerimizde ve Yunanistan'da yetişen Akdeniz bitkilerinden çok meşhur, şiir gibi tırmanan bir sarmaşık bulunuyor. Fransızca ismi "begonvilli"; Türkçesi de ona benziyor efendim...

Belediye başkanı adaylarından Ergun Bey bir ay kadar evvel ziyaretime gelmişti. Ona dedim ki "İlgileniyorsanız size bir rapor vereyim." "İlgilenirim." deyince ben de şunu anlattım: "İstanbul'u dikey olarak yeşillendirmek ve güzellendirmek." Begonvilli bir yerde çıktıysa bin yerde de çıkabilir, yetişebilir. Artık İstanbul'un iklimi turunçgil yetiştirmeye dahi müsait hâle geldi. Bir de en son gelişmelerden biri olarak zikredeyim; Fransa'da dona ve soğuğa dayanıklı portakal mı diyeyim, turunçgil mi diyeyim, ağaçlar yetiştirildi. Fransa'ya gitmiş ve bütün şehirlerin zeytin ağaçlarıyla dolu olduğunu bizzat görmüştüm. Ben

de şehrimizde böyle çiçekler istiyorum; gözüm gönlüm açılsın. Çünkü böyle manzaralar insanları mutlu eder, streslerini giderir.

Oturduğum mahallede küçük bir otel var: İmparatoriçe Zoe Oteli... Bahçesinde mor salkım denilen bitkiden bulunuyor. Bu mor salkımlar açtığı vakit cana can katan bir manzara oluşuyor. Çirkin, mahkeme duvarı gibi bir bina duvarı olacağına böyle güzel çiçeklerle süslü olsa, güzel olmaz mı?

Yalnız şehri çiçeklendirelim eyvallah, bu işin teorisidir fakat pratikte bu işi uzmanı yapmazsa, tırmanan bitkilere âşık olan çiçek ve orman mühendisleri yapmazsa, bu iş de yürümez. Birtakım müteahhitler fide satar, para kazanırlar, sonra da bunların hepsi kurur. Böyle şeyler aşk ve şevk ile yürür efendim.

İstanbul çok güzel şehir diyorlar efendim; ben artık sonuna yetiştiğim için bu duaya âmin diyemiyorum. Deniz kenarında Eyüp'teki yalılar nerede? Var mı bunlar şimdi? Hepsini yok etmişiz. İstanbul'a gerçekten hizmet etmeyi mümkün kılacak bir belediyecilik anlayışı lazımdır. Çocukluk yıllarımın Boğaz'ı mahvedildi. Ya Çamlıca Tepesi? İnşaata kapalı yerlerini bile kümes gibi, arı kovanı gibi iğrenç villalarla doldurdular. Rant, rant, rant! Rant yiyenler zıkkım yesinler tabii. Yine tertemiz bir Haliç istiyoruz.

Bunlar yapılamayacak şeyler mi? Yahu havaalanı yapıyoruz, gökdelen dikiyoruz, büyük siteler kuruyoruz, AVM yapıyoruz da bunları niçin yapamayalım ki?

Merak, Dikkat ve Hafıza Medeniyeti

Efendim medeniyet üç kelime üzerine kurulmuştur. Birincisi "merak"tır. Merakı anlatmak için 1400 küsur sene önceki bir örneği göstereceğim. Peygamberimiz'i evinde misafir eden Ebu Eyyüb el-Ensârî, bir hadis-i şerifin râvîlerini, senetlerini, kaynaklarını öğrenmek için deve kervanına katılarak Medine'den Mısır'a gitmiş ve o hadisi bilen kimseyle görüşmüş ve sonra dönmüştür. Sadece bir hadis-i şerifi öğrenmek için üç dört ay süren bir yolculuğa çıkmak... Merak budur efendim.

İlme, irfana, kültüre, faydalı şeylere karşı merakınızdan çatlamanız lazımdır. Hatta "*Bu adam faydalı filan şeyi o kadar merak etti ki merakından öldü.*" demeleri lazımdır. Eskiden bu varmış ama şimdi yok.

İkincisi kelime "dikkat"tir. Bugünkü gençlik ve yeni nesiller dikkatsizlik çukurlarına düşürülmüştür. İstisnalar vardır elbette, kimseyi itham etmek de istemem.

Üçüncüsü "hafıza" kelimesidir. Hafıza bitmiş artık. Son on gün içinde birine çok basit bir toplama yaptırmak istedim; kâğıt kalemle yapamadı. Hâlbuki çok

basit bir şeydi. Aklından yapamadı, bilgisayardan da yapamadı efendim. Üniversiteye gidiyor... Ben genç bir Müslümanı, bir vatandaşımı tabii ki bağrıma basarım ama tutup da çay bile demletmem böylesine... Çünkü bu kadar beceriksiz birinin demleyecek çayında da hayır olmaz efendim.

Başka ülkelerde -mesela Fransa'da- liseyi bitirdikten sonra "bakalorya" imtihanları yapılıyor. Felsefe, tarih, edebiyat sorularını görseniz aklınız durur. Mesela Fransız lisesinde şöyle bir felsefe sorusuyla karşılaşılabilir:

"Voltaire 1700'lerde Jean Jack Rousseau'nun Fransa'da kilise tarafından bastırılmayan, bu yüzden Hollanda'da Amsterdam'da bastırılan *Terbiyeye Dair* isimli kitabını okumuş, çok heyecanlanmıştır. Bunu varsayımdan yola çıkarak Voltaire'nin ağzından Rousseau'nun kitabı hakkında bir mektup yazınız."

Parantez içinde şunu söylüyorum; bu iki kişinin felsefeleri paralel felsefeler değildir. Ama Fransa'da bu konu, lise bitirmiş çocuklara sorulabilir ve onlar da bunu yazabilirler. Fransa'da bakalorya imtihanını kazanamayanlar, % 95 oranında üniversiteye gidemiyor. Biz maşallah herkesi okutacağız derken millî eğitimin ve maarifin canına okuduk.

Medya ve İletişim

-Siz nerede okuyorsunuz?

"İstanbul Kültür Üniversitesi Yeni Medya ve İletişim Bölümünde."

-Medya oturmuş, insan haklarına saygılı, yazılı kültüre sahip demokrat ülkelerde dördüncü kuvvettir. Türkiye'de birinci kuvvet oldu ve içi boşaltıldı. En büyük gazetemiz şu anda *Sözcü*'dür. Orada iki gündür: "Hindistan'la Pakistan savaşacak." "Rusya nükleer anlaşmadan çekildi" gibi haberler deveran ediyor. Fakat böyle önemli hadiseleri konu alan haberlerin peşinden "Kot pantolonunuza çiklet yapışırsa nasıl temizleyeceksiniz?" türünden yazılar geliyor... Bitmiş yani...

Biz Türkler dinin içini boşalttık, millî eğitimin içini boşattık, hukukun içini boşalttık, tasavvufun içini boşalttık.

Kanunlar Çöplüğü Türkiye

Türkiye'de 1926'da hukuk bakımından çok büyük hata yapılmıştır. Ülkemizde Avrupa ülkelerinde okumuş çok büyük hukukçularımız varken gittiler İsviçre Medenî Kanunu'nu, bir de tercüme yanlışları yaparak paldır kültür kabul ettiler. Tutmayınca yeni bir kanun yaptılar; o kanun milletin canına okudu zaten.

Mesela ben fazla boylu poslu bir insan değilim; bana 1.90 cm boyunda cüsseli bir adamın elbisesini giydirirseniz ne olurum ben? Palyaçoya dönerim. Tercüme kanunlar da böyle palyaço kanunlardır.

Basında süregelen sonuçlarını okuyoruz hâlen.. En son, Adana'da boşanmak istemeyen bir adamın karısı boşanma davası açıyor ve adamı eve sokmuyor. Çünkü mahkemeden karar çıkarmış. Zavallı adam da alıyor silahını, kendi evine giriyor ve kaynanasını öldürüyor; karısını öldürüyor; bir kişiyi daha öldürüp en son tabancayı kendi beynine sıkarak intihar ediyor. Böyle sonuçlar doğuran kanun olur mu? Bir kanun -iki sıfat kullanıyorum- "adil" ve "uygun" olmak şartıyla, ne kadar eskiyse o kadar faydalı ve makbuldür.

Türkiye bir kanunlar çöplüğüdür. Bendeniz Siyasal Bilimler Fakültesinde okudum ama çok da önem vermedim tabii. Çünkü Anayasa haricinde tüm kanunlar değiştirildi, çöpe atıldı ve yenileri yapıldı. Yenileri de zaman içerisinde iki kere değişti. Ama mesela İngiltere'nin sistemi içinde böyle bir rezalete yer yoktur.

Hukukta devrim olmaz, evrim olur. Keşke Türkiye Batı'ya açılırken ihtilalci, devrimci Fransa'yı taklit edeceğine muhafazakâr İngiltere'yi taklit etmiş olsaydı.

Soru - Cevap Faslı

-Efendim beni dinlediğiniz için teşekkürümü edeyim, soru varsa alayım.

"Sizden bir çay tarifi alsak, nasıl olur efendim?"

Efendim, Japonya'da çay dört senede icazetli üstadı tarafından öğretilmektedir. Buna dair kitaplar da vardır: *Japonya'da Çay Seremonisi.* Onların çayı bizimkine benzemez. Türkiye'de su fokur fokur 10 dakika kaynatılır. Çaydanlığın üzerinde madeni bir demlik vardır. Demliğin içine bir avuç çay atar, üzerine o suyu dökersiniz. 10 dakika sonra bulaşık suyunuz hazırdır.

Çay demleme işi beş-on dakikada anlatılamaz; ben de uzmanı değilim. Ama iyi çay içmeye çalışan bir kimseyim. Her şeyin bir kültürü vardır efendim; çay kültürü, kahve kültürü... Adama çay yapıp getiriyorsunuz; misafirlere kaynar kaynar dağıtıp yerinize oturuyorsunuz. Ama bir bakıyorsunuz ki herif o kaynar çayı hemen bitirivermiş... Bu adam intihar ediyor; yemek borusundan sürekli kaynar şeyler geçirmek kansere yol açar çünkü.

Diyelim ki siz Hindistan'ın "Assam" çayından veyahut Çin'in "Yunnan" çayından güzel bir çay demlediniz... Üniversite bitirmiş beş kişi bu çayı içiyorsunuz... İçinizden biri çay içerken gıybet ederse, çirkin bir söz söylerse, bir ba-

yağılık yaparsa o çay biter efendim. Söyleye söyleye dilimde tüy bitti; Japon Doktor Emoto'nun "suyun kristalleri" hakkındaki kitabını lütfen ama lütfen okuyunuz. Liseli bir çocuk olsaydı burada, o kitaptan ona bir tane hediye ederdim. Üniversiteliler kendi paralarıyla alsınlar. Kitap almaya paranız var mı?

"*Vardır üstadım.*"

-Hah, Japon Emoto'nun *Suyun Mucizesi* adlı kitabını okuyun; hayretten hayrete düşün. Her sayfasında 'Bir yaşıma daha girdim.' diyeceksiniz.

-Siz nerelisiniz?

"*Bursalıyım efendim.*"

-İçinden mi dışından mı?

"İçinden efendim; Kemalpaşa."

-Kemalpaşa içinden değil ki, ilçesi. Bursa'nın içinden değilsin. Bursa zaten elden gitti.

Tarih, edebiyat okuyan var mı?

"*Yok.*"

-Tabii tarihte, edebiyatta para olmadığı için kimse okumuyor.

Başka sorusu olan varsa çok çabuk sorun efendim.

"*Eğitim sorunları arasında şöyle bir gerçek var: Gençlerimiz maalesef oradaki imkânlar daha iyi diye beyin göçüyle Avrupa'ya, Amerika'ya gidiyorlar. Kalan gençlerimize nasıl sahip çıkabiliriz?*"

-Türkiye'de dinin içi boşaltılmıştır. Cahiller tarafından tasavvufun içi boşaltılmıştır. Milliyetin içi zaten bomboş hâle gelmiştir efendim. Bu eğitim meselesini halletmedikçe, Japonya gibi olmadıkça Türkiye'nin geleceği maalesef karanlıktır. Avrupa'ya gitmelerine falan bir şey demem ama bugün dünyada hiçbir medenî ülkenin lise çocuğu 1928'den önce basılmış ve yazılmış kitaplarını ve evrakını okuyamaz durumda değildir. Liseli ve üniversiteli gençlerimize 1927'de basılmış bir Çalıkuşu romanı nüshası verin, okuyamıyorlar efendim; "*Bu eski yazı.*" diyorlar.

Yazının eskisi, yenisi olmaz efendim. Siz benim çocuğum olsanız Osmanlıcayı mükemmel hâle getirmek için size dört ay mühlet verir; bu zaman zarfında mükemmel hâle getiremezseniz, mahkemeye müracaat ederek nesebimden tardederim, anladınız mı? Yazıcı Nurculara bul -bu işte en fazla onlar şey eğiliyor- özel notlarını Osmanlıca tutacak şekilde mükemmel Osmanlıca öğren. Onlar bu işi yapıyorlar.

İşte Tıp Fakültesinde talebeydi Burak Bey -şimdi doktor oldu- beş altı sene önce bana gelmişti. Baktım ben bir şey anlatırken defterine not tutuyor: Yazıcı Nurcu olduğu için hem de Osmanlıca tutuyordu notlarını.

Türkiye'yi az İngilizce bilenlerle az Türkçe bilenler mahvetmiştir. Türkçe bilmek 30 bin kelime demektir. En iyi, en güzel Türkçe 1920'lerin Türkçesidir. Adnan Menderes bu Türkçeye dönmüştü. 27 Mayıs hain darbecileri, tekrar uyduruk Türkçeye döndüler ve dilimizi batırdılar.

İngiliz Geoffrey Lewis diye bir araştırmacı var. Onu anlatayım hemen kalkacağım; buradaki muhterem yardımcıları da daha fazla tutmayayım. Daha önceki konferanslara gelenler hatırlar; Geoffrey Lewis bir kitap yazdı: *Trajik Başarı: Türk Dil Reformu* adıyla Türkçeye çevrildi fakat hiç kimse okumuyor. Dil giderse; zengin edebî kültür Türkçesi giderse Türkiye gider efendim. "Efendim gökdelenler var, işte efendim Avrasya tüneli var." Ahmak! Bir ülke tünelle, gökdelenle, barajla ayakta durmaz.

"*Hocam son bir şey söyleyebilir miyim?*"

-Çok çabuk, çünkü bekleyenler var efendim.

"*Dünkü yazınızda çok güzel bir şeye değinişsiniz efendim: Yakup Kadri'nin çarşaf üzerine yazdığı yazı...*"

-Onu bile okumuyorlar efendim... Sen okudun mu?

"*Okuyacağım efendim.*"

-Sizin dinî durumunuzla ilgili bir şey sorabilir miyim? Namaz kılıyor musunuz?

"*Kılıyorum efendim.*"

-Namaz takkeniz nerde? Bana bakın, Ehlisünnet Müslümanıysanız namazlarınızı takkeli kılacaksınız...

***

Burada kaç tane üniversiteli varsa onların e-mailini alın; yemeğe çağırayım onları. Her birine çok çabuk yazdır. Öğrenci olmayanları çağıramayacağım efendim.

Ben kalkıyorum efendim. Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum. Faydalı bir şey söyleyemediysem vakit boşa geçmiştir, vah vah.

Mart 2019

SOSYOLOJİDE DOMİNANT UNSUR ve GENÇLERİMİZ

Hastayım; haber vermiştim durumumu. Daha henüz nekahet devresini atlatmadım ama geldim.

"*Geçmiş olsun, Allah şifa versin.*"

-Âmin efendim. Saat tam 7.30 oldu mu? Tamam. Hasta olmasaydım resimli konular bulacaktım ama bugün resimli, projeksiyonlu konuşamayacağım.

Askerlik, Öğretmenlik Meslekleri

Türkiye biliyorsunuz Müslüman bir ülkedir. Halkının büyük bir kısmı Müslümandır. Buna sosyolojide "dominant unsur" yani hâkim unsur diyorlar. Fakat Müslümanlar bu ülkede lafta çoğunluktur, etkinlikte tesirleri yoktur. Bunun sebepleri üzerinde düşünmemiz lazımdır.

1960'lı yıllarda Suriye'de çok büyük bir çeşitlilik, serbestlik, hürriyet vardı. Gittiğim için biliyorum. Hatta hükümet bir koalisyondu. O koalisyonda Müslüman Kardeşler de vardı... Maruf Devâlibî diye bir başbakanları vardı. Sonra bir darbe oldu, her şey tepetaklak... Netice için bugünkü duruma bakın...

Peki, bu niye böyle oldu? Suriye Müslümanları en zeki, en kabiliyetli, en ehliyetli en liyakatli çocuklarının yeterli bir kısmını subay olarak yetiştirmediği için öyle oldu. Müslümanlar çocuklarını doktor yaptılar, mühendis yaptılar, para kazandıracak parlak mesleklere yönlendirdiler ve fakat orduyu sildiler. Bu esnada Suriye'de % 12 olan Nusayrî azınlığı, sessiz sedasız çocuklarını subay yapmak suretiyle bir darbede Suriye'yi ele geçirdi.

Türkiye Müslümanları da -50'li yıllardan beri biliyorum yani- çocuklarını hep en gözde meslekler olan mühendislik, doktorluk, hukukçuluk, iktisat, işletme, şimdi bilgisayar vb. mesleklere yönlendirdiler. Bunlar hem parlak meslekler, hem de iyi para kazandırıyor. Bugün başarılı bir doktor bazen ayda 100 bin liraya para demiyor efendim. Hastaneden alıyor, her ameliyattan alıyor. Vizitesi 10.000 TL olan doktorlar var. Her doktor için söylemiyorum ama en küçük

doktor bile 10 bin TL alıyor efendim. Subaylar da bugün iyi para alıyorlar. Zannediyorum ki bir yarbay 8-10 bin TL alıyor.

Suriye'de olduğu gibi Türkiye'de de Müslümanlar orduya çocuklarını vermediler. O zaman orantı bozuldu. % 75'i Müslüman bir ülkede subayların da yüzde 75'inin Sünnî Müslüman olması lazımdı. Bu orantı bozulunca başımıza 27 Mayıs İhtilali, 12 Mart 1971 İhtilali, 12 Eylül 1980 İhtilali, 28 Şubat Darbesi geldi. Beyrut'ta da Sünnîler, Şiîler, Marunî Hristiyanlar, Ermeniler ve Dürzîler vardır.

Sünnîlik terimini dinî manada kullanmıyorum, sosyolojik bir realite olarak kullanıyorum. Bazen bir adam cuma namazına bile gitmez ama Sünnî kökenliyse o Sünnî kökenini basit bir renk gibi bırakamaz. İnsan nasıl kendi rengini değiştiremiyorsa bunu da değiştiremez.

Müslümanlar orduya hiç önem vermediler. Aslında bu eskiden mümkün olan bir işti ve şimdi de mümkündür. Ama anne ve babalar çocuklarının subay olmasını istemiyorlar. 28 Şubat Döneminde bu mümkün değildi ama bugün mümkündür efendim. Buna rağmen askerlik mesleğini seçmiyorlar, istemiyorlar. Sünnîler çocuklarını nüfusa oranla subay olarak yetiştirirse, subayların en az % 75-80'i Sünnî olur; dindar olur; İslâmiyet'e bağlı olur. İşte Türkiye'de 1960'tan beri kaç ihtilal olduysa bu oranın bozuk oluşu sebebiyledir. Her ihtilal Türkiye'yi on, belki yirmi sene geri bırakıyor. Sonuçta Türkiye tüm imkânlarına rağmen ilerleyemiyor, huzur bulamıyor ve iç barışa kavuşamıyor.

Daha sonra Müslüman bir subay nasıl olmalı konusunu da işleyeceğim.

İkinci önemli meslek öğretmenliktir. Türkiye'de nasıl öğretmen olunur? Bir genç Tıbbı, Hukuk Fakültesini, Siyasal Bilgileri kazanamaz ve bilgisayarcı olamazsa en sonunda bari öğretmen olayım diye düşünür. Ama tabii bu kafayla da iyi öğretmen yetişmez.

Finlandiya dünyada eğitimde birincidir. Daha lise sıralarında öğretmen olmayı hayal eden yüz gençten ancak onunu öğretmen yapıyorlar. En parlaklarını, en zekilerini, en işe yarar çocukları öğretmen olarak yetiştiriyorlar. Orada öğretmenlik teknik üniversiteden daha yüksek bir meslek ve branştır. Müslümanlar bu konuda gerekeni yapmadılar efendim. Bir de tabii bu devirde kaliteli Müslüman bir öğretmen nasıl olur? O da ayrıca tartışılmalıdır.

Üçüncüsü din görevliliğidir. Bugün Türkiye'de belki 150 bin tane din görevlisi var, camilerimizin sayısı 100 bine yaklaşmış fakat biz yine çocuklarımızı hep Tıp, hep Mühendislik, hep Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu yapmak istiyoruz. Dinî sahada ise derslerinde en birinci, en hırslı -en olumlusundan olmak şartıyla hırslı-, en kabiliyetli, çalışmaya en yatkın çocuklarımızı din görevlisi de

yapmıyoruz. Ben Ellili, Altmışlı yıllardan biliyorum; çok zengin Hacı Bey, kendi çocuğunu tıp fakültesine gönderiyor, hizmetçisinin çocuğunu da İmam-Hatip'e gönderiyor ve böylece bir hayır yaptığını zannediyordu.

Üç branş saydım: Öğretmenlik, subaylık ve din görevliliği. Dördüncüsü yöneticiliktir. Beşincisi de Hukuk Fakültesi eğitimi... Müslümanlar bunlara hiç itibar etmediler. Bu sahalarda hiç Müslüman yetişmedi demiyorum ama planlı programlı ve yeterli miktarda gerçekleşmedi. Burada *yeterli* kelimesi çok önemlidir. Sonra da darbeler oldu. Eğer ordunun % 75-80'i dindar, aklı başında -yine sosyolojik manada kullanıyorum- Sünnî Müslüman olsaydı bu darbeleri yapmazlardı; yaptırtamazlardı da.

28 Şubat'a giden süreçte askerî okullardaki dindar talebelere düşman gözüyle bakıyorlardı. Kuleli Askerî Lisesinde dindar bir çocuk, küçük tuvaleti için kapalı helaya giriyor diye tespit edip atmışlardı; bunu kaynağından duydum. Niye? Çünkü o çocuk İslâm'ın "istibra" denen fıkhını biliyor ve uyguluyordu. Bu bile işlerine gelmiyordu. Dahası sürekli namaz kılanların dizlerinde nasırlar olur diye "Soyunun" komutuyla dizlerinde namaz kılmaktan ileri gelen izler arıyor, tespit ettikleri öğrencileri de askerî okullardan atıyorlardı. Çılgınlık daha da ileri gitmiş ve babası hacı, annesinin başı kapalı, çocuğun ismi -diyelim ki- Abdüsselâm diye bile öğrenci atmışlardı. Bu dahi işlerine gelmiyordu; isimler ille de Olgaç, Tolgaç olacak... Şimdi bu durumlar düzeldi fakat Müslümanlar bilinçlenip de en akıllı, en çalışkan, en başarılı, en yatkın çocuklarını hâlâ bu beş mesleğe yönlendirmiyorlar.

Bir yazı yazdım, birkaç gün sonra çıkacak. Müslüman kurmay subayda bulunması gereken özellikleri, sıfatları, hasletleri anlatıyorum. 'Haslet' kelimesini şimdi kimse kullanmıyor; 'güzel huy' gibi bir şeydir. Diyelim ki ben çok zengin bir vatandaşım... Paradan yana sıkıntım yok, bol bol var. Torunumu subay yapmak istiyorum. Eğer torunumda subay olma cevheri yoksa bu işe yatkın başka bir akraba çocuğunu veyahut halkın çocuklarının içinden ama tahtası çok sağlam bir çocuğu subay yapmak için uğraşmalıyım. 'Tahtası çok sağlam' ne demektir biliyor musunuz? Kavak ağacından çam ağacından olmaz; kestaneden, gürgenden, meşeden başlar; eğer subaylığının ötesinde kurmay olacaksa ceviz ağacı olması lazımdır. Bunu yaptım diyelim... Şimdi ne yapacağım? Askerî liseye gitti... Arkasından Harp Okuluna gidecek. Nasılsa bende para çok... Bu çocuk Türk ordusunda subaylık yapacaktır.

Kurmay olacak öğrencinin Türkçeyi çok iyi bilmesi lazımdır. Efendim sokakta 300 kelimelik bir Türkçeyle tüm ihtiyacımızı görebiliyoruz. Ama o Türkçeyle subay olunmaz ki... En az 30 bin kelimelik edebî Türkçeyi bilecek o asker adayı. Bunlar okullarda okutulmuyor ne yazık ki... Parayı bastırıp Türkiye'nin en

iyi edebiyat hocasını tutacak ve hocaya diyeceksin ki 'Bu çocuğa *Fuzûlî Divanı*'nı okuyacak ve anlayacak seviyede Türkçe öğretirsen sana bir milyon lira.' Hatta bunun için noterden de anlaşma yapmalıdır. Nasıl ölçülecek bu? Bir imtihan heyetinden geçecek...

Bir askerî öğrenci İngilizceyi de böyle öğrenmelidir. Bir milyonu bastıracaksın, iyi bir hoca tutacaksın; öyle bir İngilizce öğrenecek ki kurmaylık imtihanını tereyağından kıl çeker gibi kazanacak...

Daha bitmedi: Geniş tarih kültürü, geniş sanat kültürüne sahip olacak...

***

Şimdi burada üniversiteye giden var mı? Altın oran nedir biliyor musunuz?

"*Evet.*"

-Söyleyin yüksek sesle.

"Şey, tamamen bilmiyorum ama her şeyin çok orantılı olmasıdır."

-Peki siz söyleyin.

"*Hocam dairenin çevresinin yarıçapına bölümüdür.*"

Altın oranı mimarların çok iyi bilmesi lazımdır ama mimar olmayanın da altın oranı duyması ve bu konuda azıcık da olsa bilgi ve kültür sahibi olması lazımdır. Altın oran binalarda karşımıza çıkıyor: Mısırlıların eski tapınaklarında, Romalıların, Eski Yunanlıların meşhur binalarında, tapınaklarında, Ayasofya'da var. Sultanahmet gibi, Selimiye gibi bizim medeniyetimizin binalarında veyahut başka medeniyetlerin bazı çok yüksek değerdeki binalarında var olan bir şeydir bu... Birtakım denklemler yapıyorlar, birtakım oranlara başvuruyorlar; pi sayısı gibi bir şey çıkıyor. Bütün binalarda çıkıyor. Altın oranı olmayan bir bina anıtsal olarak iyi bir bina sayılmıyor.

Şimdi benim kurmay subay olacak torunum, gencim bütün bunları bilecek efendim. Mantık okumuş olacak. Bugün liselerde mantık okutulmuyor. Bugün Türkiye mantıksızlık diyarı hâline gelmiştir. Mantık olmayınca da hiçbir şey doğru dürüst olmaz. Ne kadar genel kültür dalı varsa ben bunları çocuğuma liseler veremediği için para gücüm doğrultusunda alternatif bir eğitimle vermeliyim.

Çocuğum okulu bitirdi, genç bir subay teğmen oldu diyelim... Mükemmel bir şekilde İngilizce okuyor yazıyor; İngilizce fikir kitaplarını, sanat edebiyat kitaplarını okuyabiliyor. "Aksanı Türk aksanıymış"; bunun hiç önemi yok. Londralı biriyle Edinburglu İskoç'un aksanı bir değildir. İngilizcede bu hiç önemli değildir. Önemli olan İngilizceye hâkim olmaktır. Tabii Türkçeye edebî bakım-

dan hâkim olmak için biraz Arapça ve Farsça bilmek de lazımdır. Büsbütün bilmek gerekmese de biraz olsun bilmelidir.

Şimdi öğretmenliğe geçelim. Benim öğretmenim de böyle yetişmelidir. Bir ay kadar önce Küçük Ayasofya Camii'nde dört Müslüman öğretmenle tanıştım. Biri coğrafya öğretmeniydi, -izin almadan tabii ayıp olacağından-, "*Size bazı coğrafya soruları sormama izin verir misiniz?*" dedim. "*Evet efendim, tabii*" dedi şaşırarak. "*Siz coğrafya öğretmenisiniz. Norveç'in başkentini söyleyin.*" dedim, söyleyemedi efendim. Norveç'in (veya başka bir ülkenin) başkentini bir coğrafya öğretmeninin söyleyememesi, ülkesi için bir felakettir. Okumuş bir insan da Norveç'in başkentini bilmelidir...

Norveç bizim için çok acayip ama çok acayip bir ülkedir. Yüzölçümü 330 binlerde.. Yani Türkiye'nin yarısından da küçük. Kuzey tarafı da çok soğuk olduğu için orada çok az insan yaşıyor. Nüfusu 5 milyon küsur. Bu ülkenin özelliklerini aydın kişi bunu bilecek... Benim ileride kurmay subay olacak çocuğum, torunum, yeğenim Norveç hakkında genel kültürüyle çok ciddi bir kompozisyon yazabilmelidir.

Norveç'in özelliklerine devam edeyim: Fert başına düşen gelir itibariyle dünyanın birinci ülkesidir. Bir başka özelliği Avrupa Birliği üyesi değildir. İki kere referandum yaptılar, Norveç halkı kabul etmedi. Orada hâlen Norveç kronu denen kendi paraları geçiyor. Avrupa Euro'su geçmiyor. Norveç'in en acayip özelliği şudur: Norveç kendine ait deniz sularında petrol çıkartıyor. Bu petrol azaldığı için ileride gelir azlığından doğacak herhangi bir krizden korunmak amacıyla bir fon kurdular. Bu fona 1 trilyon dolar "ihtiyat akçesi" koydular. Düşünebiliyor musunuz, 5 milyon nüfuslu küçücük ülke ve devlet 1 trilyon doları bir kenara koyuyor ki ileride petrol gelirlerimiz azalırsa bir darbe olmasın... Türkiye'nin Norveç'ten alacağı dersler vardır.

Benim kurmay subayım felsefe, edebiyat, coğrafya, iktisat gibi yüzlerce sahada çok başarılı kompozisyon yazabilecek bir birikime ve zekâya sahip olmalıdır. Şimdi denebilir ki "*Yâhû sen ne konuşuyorsun, böyle adam bulunur mu?*"

Benim bu söylediklerimi mükemmelen bilmek niçin mümkün olmasın? Mümkün olmayan şeylere "muhal" veya "mümteni" denir. Hayır efendim, bu anlattığım şeyler olabilecek şeylerdir ve pekâla mümkündür. Üstelik ben hayalini kuruyor ve parasını da hesaplıyorum. Yalnız bu parayı doğru dürüst harcamazsanız boşa gider. Çocuk İngilizce vb. öğrenemez.

Nasıl subaylığın kurmaylığı varsa, her branşın; öğretmenlik, hukukçuluk gibi mesleklerin de mecazî manada kurmaylıkları vardır. Türkiye'de her branşta böyle yeterli miktarda kurmaylarımız olmalıdır.

Kime öğreteceğiz? Herkes bunları öğrenemez. Bugün öyle üniversite öğrencileri biliyorum ki üç sene önce "*Osmanlıca öğren.*" demişim; bugün geliyor hâlâ cascavlak; iki kelime Osmanlıca okuyamıyor. İşte böylelerine yatırım yapılmaz; o gitsin, ne istiyorsa onu yapsın. Ben istidadı olan yani yatkınlığı olan kimselerin, yatkın oldukları sahalarda yetiştirilmesini istiyorum. Ne kadar? Ülkeye yetecek miktarda... İşte o zaman benim böyle yetiştirdiğim çocuklar; dindar kesimin çocukları kurmaylık imtihanına girdiği vakit kazanacaktır.

Kurmay olarak yetiştireceğim genç askerî okul, harbiye talebesinde bir de şu haslet olacak: Beş vakit namaz kılacak derecede dindar olmak... Şimdi ordumuzda namaz serbesttir. Ama tarikat, hizip, fırka militanlığından, holiganlığından ve bağnazlığından uzak durulmalıdır. Hatta ben şart koşuyorum; bir tarikata girmişse bile bunu kendine saklamalı, tarikat propagandası yapmamalıdır. Bun kurala uymayanları yetiştirmek için boşuna uğraşılmamalı, hemen atılmalıdır.

Tarikat, cemaat hem tercih, hem nasip meselesidir. Eğer bir insan bir tarikata girecekse meşrebine göre Allah birine Kadirîlik, diğerine Nakşîlik nasip eder. Bu doğrultuda bir baskı ve propaganda çok ayıptır. Dört dörtlük Müslüman olmalıdır. Hatta benim subaylar için bir teklifim daha var: Benim subayım özel dersler almak suretiyle emsaline imamlık yapacak kadar da akait, kıraat ve fıkıh bilmelidir. Osmanlıda böyle subaylar yetişiyordu. Valilerimiz ve kaymakamlarımız için de aynı hassasiyeti göstermeliyiz. Mesela Aydın valisinin, -ismini unuttum-, hattat olduğunu öğrenince çok sevinmiştim.

Gençlerle Muhavere

Şimdi soralım sizlere...

-Siz nerede okuyorsunuz?

"İstinye Ü*niversitesi'nde.*"

-Ben branşı soruyorum.

"*Beslenme ve diyetetik.*"

-Güzel, benim çok ihtiyacım var beslenme uzmanlarına. Çünkü şekerim yüksek olduğu için tam perhize girmiş vaziyetteyim. Siz nerede okuyorsunuz?

"*Tıbbiye.*"

-Size bir şey söylememe izin verir misiniz?

"*Tabii buyrun üstadım.*"

-Siz tıbbiyeye gitmekle hata etmişsiniz. Kaçıncı sınıftasınız?

"İkinci sınıftayım."

-Bırakamazsınız o zaman. Size kurtulmak için bir şey tavsiye ediyorum. Önce Ahmed Güner Sayar'ın Ötüken Neşriyat'tan çıkan Prof. Süheyl Ünver'in hayatını ve eserlerini anlatan kitabını ve sonra da bizzat Ünver'in kendi kitaplarını okumalısınız. Onun gibi olabilirseniz paçayı kurtarırsınız.

-Siz nerelisiniz?

"*Vanlıyım.*"

-Bizim çocukluğumuzda bir Vanlıya sorduğumuzda "*Ben Vanlıyam.*" derdi. Bir sanatla meşgul oluyor musunuz?

"*Ney'le uğraşıyorum hocam.*"

-Kalıcı bir sanatla uğraşmanızı öneriyorum. Neyi üflersiniz havaya, bir yığın nota çıkar, sonra uçar gider. Ama hat gibi bir sanat öğrenirseniz, siz ölseniz de sanatınız baki kalır.

"*Hocam inşallah minyatüre başlayacağım.*"

-Güzel, hoca buldunuz mu?

"*Evet hocam, İstanbul Güzel Sanatlar'dan.*"

-Çok özel bir soru: Anadiliniz Türkçe mi, Kürtçe mi?

"*Türkçe.*"

-Ben hiçbir art niyeti olmadan sordum. Arz ederseniz çıkarken yanıma gelin; belki bazı konularda size yardımcı olurum.

Belediye Seçimleri ve Diğer Meseleler

Türkiye şimdi, aylardan beri belediye seçimlerine odaklandı. Seçim bitti fakat seçim kavgasından, gürültüsünden, tartışmasından bir türlü kurtulamadık. Bu sefer de oylar sayılıyor...

Seçimler Türkiye'nin ana maddesi değildir efendim. Türkiye'nin gündeminde çok önemli ana maddeler vardır. Rastgele sayıyorum:

1. Bizim ülkemizde bir tarım meselesi vardır. Şu koskoca ülkede ekmeklik buğdayımızı, mercimeğimizi, fasulyemizi yetiştiremiyoruz. Son iki ay içerisinde Mısır'dan, İran'dan soğan satın almak gibi bir yüzkarası bize yapışmış vaziyette...

2. Hayvancılık dökülüyor.

3. Eğitim dökülüyor. Bir Japonya'ya bakın, bir de bize bakın. Bir Türkiye üniversitesi bir Nobel almamıştır... Lafta üniversitedir efendim.

4. Bizim bir hukuk krizimiz var. Bugün toplumda bir suç patlaması var. Bu durum Medenî Kanundan, Ceza Kanunundan, hukuk sistemimizden ileri geliyor.

5. Türkiye'de bir kadın meselesi var. Benim gözümde kadınlar erkeklerden üstündür; ben eşit olduklarını bile kabul etmiyorum. Ama erkeklerin de kadınlardan üstün olduğu taraflar vardır. Türk kadınına hürriyet vereceğiz diyerek aslında Türk kadınına yakışmayan birtakım işler de yapılmamalıdır. Yakın zamanlara kadar başörtüsü konusunda bir bardak suda korkunç fırtınalar koparttılar. Çok şükür, şimdi düzeldi ama kültür seviyemiz yeterli olmadığı için tesettüre bile hakkıyla riayet edemiyoruz.

Gençlerimizin Yetişmesi

Siz istidatlı bir gençseniz, ciddi bir gençseniz ve yetişmek istiyorsanız toplumun Müslüman kesiminin size sahip çıkması ve sizi yetiştirmesi gereklidir. Siz kendi başınıza kitapçıya gidebilirsiniz, kitap fuarını ziyaret edebilirsiniz; bir iki tane ismi cazip kitap alıp ya okursunuz ya okumazsınız... Ama böyle yetişmeniz mümkün değildir.

Müslüman, muhafazakâr, millî kimlik ve kültüre taraftar bir gencin özel notlarını Osmanlıca tutması lazımdır. Bu mümkün müdür? Mümkündür tabii. Türkiye'de yüzlerce dinî fraksiyon var. Tarikat, cemaat, Nurculuk, şu bu. Şu 50 parçaya ayrılmış Nurcuların "Yazıcılar" fraksiyonu Osmanlıca konusunda harikulade çalışıyor; 10 üzerinden 10 veriyorum onlara.

Kaç sene önceydi, hatırlamıyorum; bana Isparta'dan Yazıcı Nurcu bir genç geldi öğrenciyken.. Konuşurken defterini çıkardı, not almaya başladı. Baktım Osmanlıca not alıyor. Demek ki bu olabilecek bir şeydir.

Seni de ikna edip Osmanlıca kursuna göndersek bir sene sonra sen de notlarını Osmanlıca yazabilirsin. Ney üfüreceğine biraz da hiç olmazsa rik'a öğren. Bunu duydun mu hiç?

"*Duymadım hocam.*"

-Rik'a hattı öğrenmeni istiyorum. Biz öğrenemedik, hiç olmazsa sizin öğrenmenize vesile olalım. Nerede kalıyorsunuz?

"*Yurtta, Fındıkzade'de.*"

-Yurt hem iyidir, hem de bazı sakıncalı tarafları vardır. Ben 12 sene boyunca ilk, orta ve liseyi yatılı okulda okudum. Dört sene de fakültede yurtta kaldım.

16 sene benim yatakhane ve yurt hatıralarım vardır. Neyse sizinle sonra görüşeceğiz. Bir yerden fon bulabilirsem size Süheyl Ünver'in kitabını da hediye edeceğim ama kitapları yemin ettirerek veriyorum. Benim bazı prensiplerim var. Okumayana niye vereyim kitabı?

Demin bahsettiğim öğrenci şimdi doktor oldu. Ona postayla bir kitap göndermiştim; on beş günde altını da çizerek okudu bitirdi.

Başka kim var öğrenci burada? Siz nerede okuyorsunuz?

"*Lisede okuyorum.*"

-Ooo, burada lisede okuyan bir gençle tanışmak ne kadar iyi. Lise kaç?

"*Lise 3 hocam.*"

-Dört yıl mı şimdi liseler?

"*Evet.*"

-İleride ne olmak istiyorsunuz?

"*Birçok hedefim var ama durum belirsiz hocam.*"

-Üç tanesini sayın.

"*Mesela öğretmenlik olabilir hocam.*"

-Ooo, sizi tebrik ediyorum. Öğretmenlik çileli bir meslektir ama hakka çok hizmeti olan bir meslektir. Ne kadar hayırlı öğrenci yetiştirirseniz, siz hayatınızı bitirdikten sonra o çocukların yaptığı hayırlar sizin defterinize de yazılacaktır efendim. Size de ben e-mailimi vereyim. Bana birkaç cümle yazıp gönderirseniz, ben de size cevap veririm; göndermezseniz ben sizi hiç aramam.

"*Hocam aslında gazetecilik de düşünüyorum.*"

-O da iyi bir meslek.. Ama gazetecilik çok iyi kültür ister efendim. En iyisi gazeteciliğe röportaj yaparak başlamaktır. Röportaj için birine gittiniz; ilk sorunuz "*Efendim bize kendinizi tanıtır mısınız?*" olmamalıdır. Öyle olursa ben o gazeteciyi işten atarım. Kabak gibi sorularla başlanmaz. O yüzden fikir dergilerini çok okumak lazımdır.

-Başka öğrencimiz?

"*Ben ortaokul 8'deyim.*"

-Aaa daha ortaokulda mı? Allah hayırlı başarılar versin. Herkes kendisine hizmet edecek elbette, çünkü geçim için para kazanacak, işi gücü olacak ama memlekete, millete, ondan sonra mensubu bulunmakla şeref duyduğumuz İslâmiyet'e de hizmet etmekle yükümlüyüz. İslâmî hizmetler para karşılığı

olmaz. Onların ödülü, ücreti Allah Teâlâ'dandır. Dünyada istenmez, Allah'tan istenir.

-Evet, siz başörtülü hanım?

"İlahiyat uzaktan öğretim."

-Dikkat edin ilahiyatlarda reformcular vardır; onların tuzaklarına düşmeyin. Ehlisünnet dairesinde olun. Belki imtihanı vermek için biraz yuvarlak hareket edebilirsiniz ama Ehlisünnet kurtuluş fırkasıdır, ondan ödün vermeyin.

Burada öğrenci sadece dört kişi mi? Haa, 5 kişi. Siz ne okuyorsunuz?

"*Tarih sahasında doktora öğrencisiyim.*"

-Haa doktora, siz yüksek seviyedesiniz. Hangi konuda doktora yapıyorsunuz?

"Şu an ders dönemindeyim ama şehir tarihi üzerinde çalışacağım."

-Efendim İslâmiyet bir şehir ve medeniyet dinidir. Peki, İslâm'da göçebeler, kırsal kesim halkı, bedeviler yok mudur? Vardır da onlar İslâm'ı temsil etmezler. Müslüman olabilirler elbette. Biz Türkler medeniyet konusunda çok kaybettik. Medeniyet ve şehir aynı köktendir. Çok güzel bir konu. İslâm şehri aslında nasıl olmalıdır? İslâm şehrinde olmayacak bir şey gökdelendir mesela. Müslümanlar apartman dairelerinde kalmazlar, bahçeli evlerde otururlar.

Soru-Cevap Faslı

Şimdi ipe sapa gelir, çok ciddi, faydalı sorusu olan o soruyu sorsun efendim. Ama -ben sizi tenzih ediyorum-, dam üstünde saksağan, vur beline kazmayı cinsinden saçma sorular sorulmasın.

"*Hocam; Osmanlı üstünde çok duruyorsunuz. Ama bakıldığında bunun üstünde duran yok niçin?*"

-Efendim biz Türkler son asırda büyük felaketlere ve kazalara uğradık. Bunlardan biri de edebî dilimizi yitirmiş olmamızdır. Türklerle ilgili, Türkiye'yle ilgili çok acayip biri bir kitap yazdı. İsmi Geoffrey Lewis... Türkçeye çevrilen kitabının ismiyse *Trajik Başarı: Türk Dil Reformu*. Kitabın ismi zaten konuyu, mahiyetini açıklamış oluyor. Bu kitabın İngilizcesinde "trajik" yerine "katastrofik" diyor. Daha çok Batılıların kullandığı bir kelimedir.qwe

Türkçenin zayıflaması, kasıtlı olarak zayıflatılması büyük bir facia olmuştur. Kültür faciasıdır ve dehşetli bir kültür kopukluğuna yol açmıştır. Dünyanın hiçbir medenî ülkesinde genç bir adam mezarlığa gidip de dedesinin kabrini ziyaret etmek istediğinde onun mezar taşını okuyamamak gibi sakil bir duru-

ma düşmez. Bir İngiliz, dedesi 1876'larda ölmüş diyelim; gidiyor, mezar taşını okuyabiliyor. Bizim genç kuşaklarımız 1928'den önce vefat etmiş atalarının, dedelerinin, büyük ninelerinin kabir taşlarını okuyamayacak kadar kör ve cahil bırakıldı. Bu sebeple ben bu kopukluğun tamiri için Osmanlıca öğrenilmesini istiyorum.

Emin Bey, siz şimdi imtihan ediliyorsunuz. İki şık var elinizde. Biri, benim sizin için çok faydalı öğüdümü tutacak ve Osmanlıca öğreneceksiniz. İkincisi şeytanî bahaneler çıkartıp "*Ben tıpta okuyorum, bana ne lazım bu? Ben edebiyatçı mıyım, tarihçi miyim?*" diyeceksiniz.. Böyle derseniz işte o zaman manevî intiharı seçmiş olursunuz.

"*Hocam, arkadaşlarım hep ikinci şıkkı seçiyor.*"

-Efendim senin yaşındaki hiçbir genç kendi kendini yetiştirmek için bir program yapamaz. Türkiye'de beş kişi çıkmaz böyle. Senin mükemmel okuryazar, aydın / münevver / ziyalı bir Müslüman olman için çok uygun bir program plan lazımdır. Bunu sen yapamayacağına göre başkası yapacak. Benim "Adam Olmak İsteyen Genç" başlıklı yazımı okudun mu?

"*Yok, hocam.*"

-Telefonun yanında mı?

"*Evet, hocam.*"

-Fiyatı ne kadar?

"*200 TL hocam. Akıllı telefonların eski modellerinden.*"

-Efendim bir insanın akıllı telefonu ne kadar pahalı, ne kadar yeniyse aklı o kadar eksilir. Bunlar yüzünden basit toplama çıkartma çarpma yapamayanı gördüm; kâğıt üzerinde bile yapamıyordu. Benim çocukluğumda biz iki rakamı çarpıyorduk; şimdi kâğıt üzerinde bile yapamıyor gençler. Akıl durmuş bir kere... Bak şimdi benim o yazımı hemen bul, gece oku. Müslüman bir genç nasıl adam olabilirmiş bir bak...

Kızım sana söylüyorum, gelinim sen dinle... Diğer öğrencilere; adam olmak isteyen gençlere de söylüyorum. Bu sizi ürkütebilir en başta... Tabii adam olmak o kadar kolay değildir efendim. Armut piş ağzıma düş, böyle hiç adam olunmaz efendim.

Nelson Mandela Güney Afrika'da zenci bir lider. 28 sene bir adada hapis yattı efendim. Genç bir avukat olarak girmişti hapse... 28 sene... Söylemesi çok kolay, akıl etmesi, hayal etmesi çok zor bir şey. Karısıyla senede iki defa 15 dk. görüşmesine izin veriyorlarmış. Böyle merhametsiz kimselerin eline düşmüştü. Ondan sonra bu adam dünya çapında bir lider oldu.

Bütün büyük adamlar büyük çileler çekmişlerdir. Ama kimisi fikir çilesi, kimisi hapis çilesi çekmiştir. Hindistan'ın ilk başbakanı Nehru İngiliz hapishanelerinde korkunç şartlar altında on beş sene yatmıştır. Tarikatlarda "çille" diye bir mefhum vardır. Pişmemişi adam etmek içindir o. Çilesiz adam yetişmez. Uykusuz kalacaksın efendim. Bir yandan saçma sapan dersler, diğer yandan genel kültür elde etmek için göstereceğin çaba... Sende istidat varsa, -belki para bulur ve seni bir edebiyat öğretmenine gönderebiliriz- aruz öğreneceksin. "*Efendim ben doktorum, bana aruz gerekmez..*" Zaten böyle söyleyeni hemen dövmek lazım. Aruz herkese lazımdır, özellikle aydın bir kimseyse... "*Efendim ben şiir yazmak istemiyorum..*" Zaten yazman gerekmez ki, sadece öğren.

Mimar aruz bilirse binayı daha güzel yapar; hat bilirse daha da güzel bina yapar. Genel kültür yoksa sadece yüksek mimar olmakla güzel bina yapılamaz.

Başka sorusu olan? Çok açık seçik bir soru istiyorum.

"*Antik Yunan filozoflarının başlatmış olduğu felsefe akımına mukabil* İslâm *kelâm âlimlerinin vermiş olduğu cevaplara istinaden bu alanın ortaya atılan tezlere mukabil cevap verilerek sürdürülebilir olması ne kadar doğru? Yani döndürülen bir çarkı durdurmaya çalışmak, o çarkın dişlilerinde ezilmek olmuyor mu?*"

-Dünyada tek medeniyet yoktur, onlarca medeniyet vardır. Sizin dediğiniz Antik Yunan filozofları en az 2000 bin sene hatta daha da ötesine dayanan bir vâkıadır. Bugün onlar felsefe tarihinde var fakat fikirleri dünyada medeniyet olarak geçerli değildir. Batı medeniyetini onların felsefeleri oluşturmuştur ama biz İslâm medeniyeti mensubuyuz. Biz, Müslümanların, o filozofların fikirlerine kapılarak bozulmasını da önlemekle mükellefiz. O yüzden İmam Gazâlî felsefeye karşı *Tehâfütü'l-Felâsife*'sini yazarak onların birçok iddialarını, tezlerini çürütmüştür. Ama İslâm dünyasında filozof yok değildir; İbn-i Sînâ bir filozoftur; Fârâbî bir filozoftur; İbn-i Rüşd bir filozoftur. Fatih Sultan Mehmed iki büyük âlime "İmam Gazâlî mi haklıydı, yoksa onu tenkit eden İbn-i Rüşd mü haklıydı?" diye düşünüp iki eser yazmalarını istemiş, İmam Gazâlî'yi savunan âlim galip gelmişti.

Biz felsefe yapılmasın demiyoruz ama dünyada şu ana kadar çıkmış felsefî sistemlerin hiçbiri mutlak gerçeğe ulaşamamıştır efendim. Mutlak gerçek sadece İslâm'da vardır; ondan da cahil ve kültürsüz Müslümanların haberi yoktur. Yoksa Müslümanlar da felsefe öğrensinler elbette. İran'da medreselerde çok geniş felsefe okutulur. Müslümanlar felsefe kültürüne karşı değildirler. Fakat filozofların hem doğru, hem yanlış olabilecek felsefî sistemlerinin benimsenmesine karşıdırlar.

"*Hocam, 1920'lerin Türkçesiyle birkaç şaheser tavsiye eder misiniz?*"

-Birkaç değil bir yığın var ama hastaneden yeni çıktığım için kafam biraz karışık. Birazdan söylerim.

"*Osmanlı Dönemi'nde yüz ve el çizgilerine bakılarak çocuğun istidadı öğrenilip o alana yönlendiriliyordu. Dediğiniz sistem bunlara bakılarak daha rahat kurulabilir mi? Vesselâm.*"

-Efendim bu el ve yüz hatlarının muhakkak birtakım herkesin bilmediği gizli manaları vardır. Fakat çocuklarımızın, gençlerimizin ehliyetlerini, liyakatlerini, yatkınlıklarını öğrenmek ve ölçmek için bugün çok daha modern ölçütler var. Birincisi IQ testi yaptırmak. Bir genç, pırlanta gibi bir çocuk, zekâsı IQ olarak 85... Onu kurmay subay olarak yetiştiremeyiz efendim. İkincisi, sadece rakamla kalmıyoruz..

Zekânın türleri var: "Mühendis kafası" ve bir de "filozofik, sosyal, edebî bir kafa"... İkisine birden sahip olanlar da var tarihte. Çok az çıkmış ama hiç sahip olmayanlar da var. Üçüncüsü insanların kaç kan gurubu var? dört Rh ile sekiz adet oluyor. Bunun gibi insanların sekiz çeşit karakteri vardır. Bunlar psikoloji laboratuarlarında testlerle anlaşılır. Biz çocuğumuzu askeriyeye verip kurmay subay olarak yetiştirmek istiyorsak her karakterin bu meslek için uygun olmadığını bilmeliyiz. Bir tane amorf bir tip vardır; muhallebi çocuğudur; ondan cevval bir kurmay subay yetişmez.

Kurmay subay olacak kişinin biraz hırslı bir karakter olması lazımdır. Ondan sonra manevî hususlardan en mühimi insan yetiştirme hususunda uyanık olmaktır: Askerî liseye giden bir çocuğa ben yardım etmeliyim ki ileride kurmay subay olsun; dindar bir subay olarak da İslâmiyet'e, vatana, millete hizmet işlesin. İstişare yapmalıyım, en son istihare yapmalıyım. Bana malum oluyorsa istihareye ben yatmalıyım; yoksa yatıp rüya gören bir kimseye bu işi havale etmeliyim. Onun rüyasında belki yeşil sarıklı muhterem bir zat çıkacak, 'Bu çocuk sağlamdır; buna yatırım yap'; ya da 'Bunun kumaşı çürüktür, bırak gitsin.' diyecektir.

Tibetlilerin hem dinî, hem de idarî başkanlarına "Dalay Lama" denir. Onlar ileride "Dalay Lama" olacak çocuğu daha iki, üç yaşlarında bir çocuk iken Tibet hattında arayarak bulurlar. Bundan da ibret almak lazımdır. Bir de şu var: Çocuk çok zeki fakat ahlâkı, karakteri sağlam değil; ona yatırım yapmak felaket olur efendim. Peygamberimiz (s.a.v) "Şerir bir kimseye, yani kötü bir kimseye ilim öğretmek; bir domuzun boynuna kıymetli bir gerdan takmak gibidir." buyruyor.

Bu memleket çok sıkıntı çekecek. Çünkü şu anda herkesi zorla ite kalka oku-

tup diplomalı yapıyorlar. Almanya böyle yapmış olsaydı çoktan batmış olurdu. Onlar gibi bizim de mecburi ilköğretimden sonra çok sıkı sınavlar yaparak çocukları seçmemiz lazımdır.

Evet, bir soruya daha cevap vereyim.

"*Muhterem, "güneşin batıdan doğması"nı* günümüzde bizatihi zahirî anlamıyla anlamak mümkün müdür? Zatıâlinizin geçmiş sohbetlerinde İngiltere'de ezanın okunması vs. anlatmıştınız."

-Efendim kıyametin büyük alametlerinden biri güneşin doğudan değil batıdan doğmasıdır. Ben din âlimi olmadığım için yorum yapamam ama bu iki manaya alınabilir. Bugün Amerika'da ve bazı Batı ülkelerinde İslâmiyet'e hararetle katılım görülmektedir. Allahu a'lem 15-20 sene sonra İngiltere, Fransa, Almanya gibi ülkeler Müslüman olacak ve İslâm güneşi batıdan doğmuş olacaktır. Bu mecazî manasıdır.

Dünyaya büyük bir göktaşı çarpabilir ve dünya tepetaklak olabilir. Güneş fiziki olarak batıdan doğuyor gözükebilir. Belki hayat biter veyahut % 1 filan kalabilir. Ama bu hususta yorum yapacak, tafsilat verecek bilgiye sahip değilim. Zaten büyük fakihler bile bu konuda benim bu söylediğimden başka bir şey söyleyemiyorlar.

"*Banker Kastelli nasıl zengin oldu?*"

-Bu konumuzun çok dışarısında bir şey... Efendim Banker Kastelli, Çiftlik Bank diye bir şey var; onun gibi zengin oldu. Ama akıbeti ne oldu biliyor musunuz? Tabancayı dayadı ağzına ve intihar etti.

***

Efendim beni dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum Allah herkese sıhhat, afiyet, selâmet nasip etsin. Öğrencilere de hayırlı başarılar diliyorum. Sizin ileride ne yiyeceğiniz benim için hiç önemli değil. Sen İslâmiyet'e hizmet et, Allah'ın hidayetini kazan da akşam tarhana çorbasına ekmek doğra, ye... Hiç önemli değil.

Nisan 2019

BELGE VE FOTOĞRAFLAR

Muhterem babası Mehmet Sait beyefendiyle

Eygi'nin gençlik yılları

Devlethânesinden bir köşe

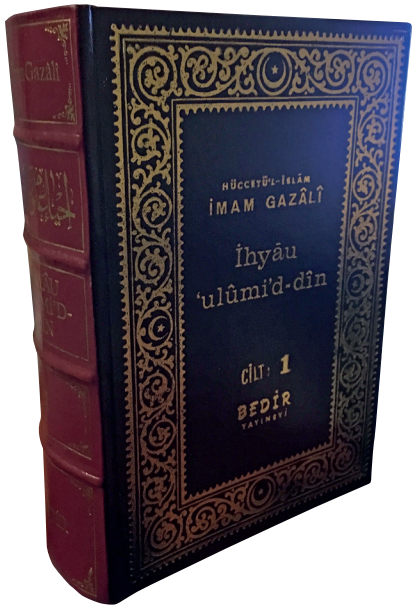

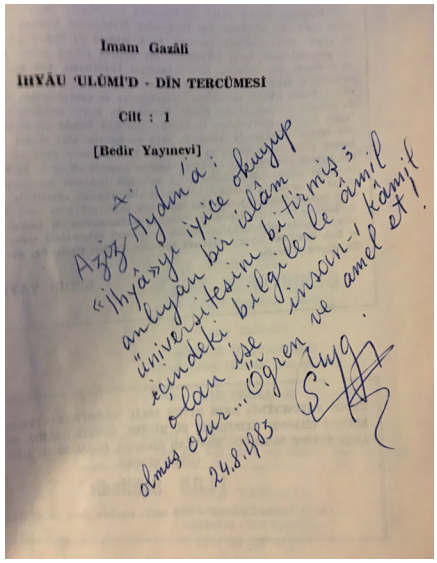
İmam Gazâlî

İHYÂU 'ULÛMİ'D - DÎN TERCÜMESİ

Cilt : 1

[Bedir Yayınevi]

Aziz Aydın'a:
«İhyâ»yı iyice okuyup
anlıyan bir islâm
üniversitesini bitirmiş;
içindeki bilgilerle âmil
olan işe insan-ı kâmil
olmuş olur... Öğren ve amel et!
24.8.1983

Yayınladığı İhyau Ulumi'd Din kitabının önemine işaret eden bir derkenar

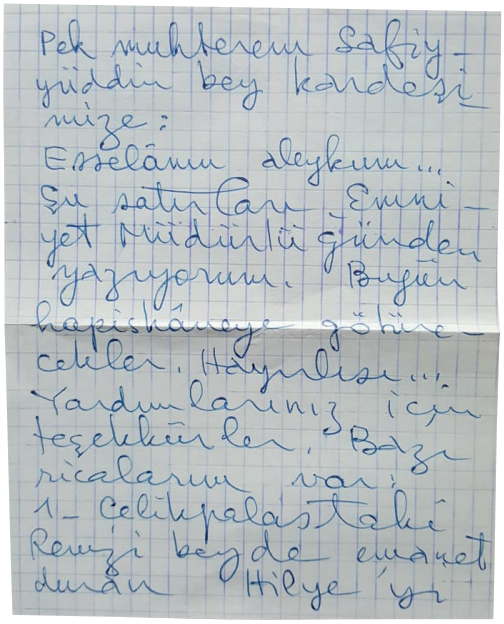

Pek muhterem Safiyyüddin bey kardeşimize:
Esselâmın aleykum...
Şu satırları Emniyet Müdürlüğünden yazıyorum. Bugün hapishâneye götürecekler. Hayırlısı...
Yardımlarınız için teşekkürler. Bazı ricalarım var:
1- Çelikpalastaki Remzi beyde emanet durân Hilye'yi

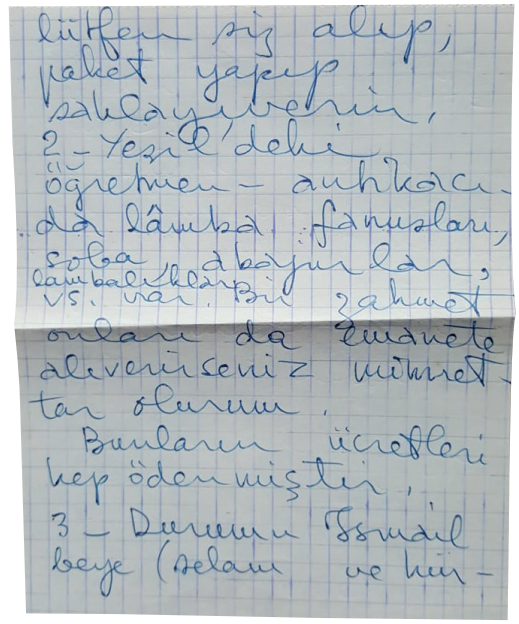

lütfen siz alıp, paket yapıp saklayıverin,
2- Yeşil'deki öğretmen- antikacıda lâmba fanusları, soba abajurlar, lambalıklar vs. var. Bu zahmet onları da emanete alıverirseniz minnettar olurum.
Bunların ücretleri hep ödenmiştir.
3- Durumu İsmail beye (selam ve hürmetlerimle bildirebilir misiniz?
Ebrûları mahfuzumdur. Ofset baskı için filimleri alınıyor, bilahere elden yollanacaktır.
Uzun yazamıyorum. Tekrar teşekkürler, selâmlar, hürmetler.
M.Ş.Eygi
9.8.484

Sayın
Safiyyüddin
Eşrefoğlu beye
Çatalfurun Tekke
Çıkmazı no.5
Bursa

Hapis cezasının infazı için cezaevine gönderilmek üzere alıkonulduğu emniyet müdürlüğünden yazdığı mektup

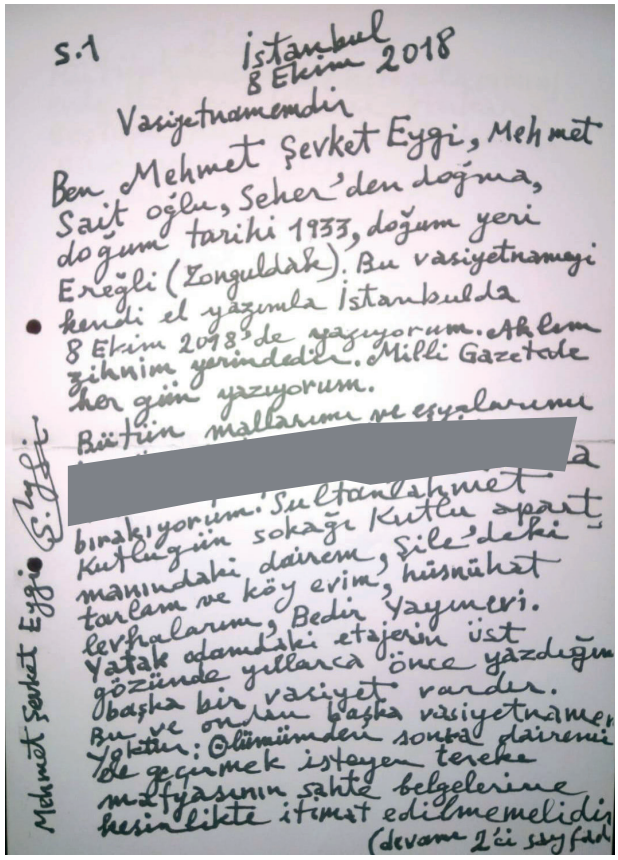

S.1

İstanbul
8 Ekim 2018

Vasiyetnamemdir

Ben Mehmet Şevket Eygi, Mehmet Sait oğlu, Seher'den doğma, doğum tarihi 1933, doğum yeri Ereğli (Zonguldak). Bu vasiyetnameyi kendi el yazımla İstanbulda 8 Ekim 2018'de yazıyorum. Aklım zihnim yerindedir. Milli Gazetede her gün yazıyorum.

Bütün mallarımı ve eşyalarımı [redacted] a bırakıyorum. Sultanlahmet Kutlugün sokağı Kutlu apartmanındaki dairem, Şile'deki tarlam ve köy evim, hüsnühat levhalarım, Bedir Yayınevi. Yatak odamdaki etajerin üst gözünde yıllarca önce yazdığım başka bir vasiyet vardır. Bu ve ondan başka vasiyetnamem yoktur: Ölümümden sonra dairemi ele geçirmek isteyen tereke mafyasının sahte belgelerine kesinlikte itimat edilmemelidir

(devam 2'ci sayfad

Mehmet Şevket Eygi

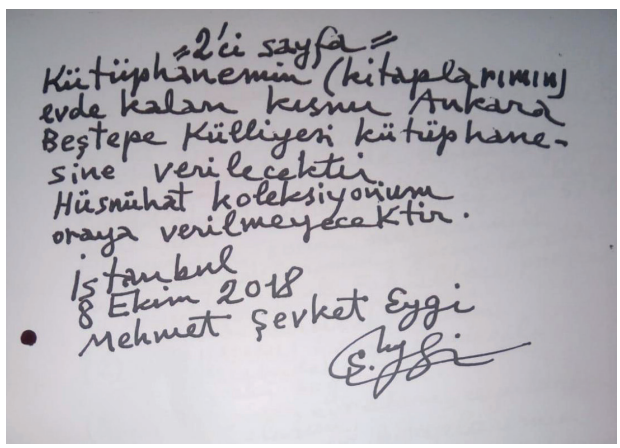

=2'ci sayfa=

Kütüphanemin (kitaplarımın) evde kalan kısmı Ankara Beştepe Külliyesi kütüphanesine verilecektir. Hüsnühat koleksiyonum oraya verilmeyecektir.

İstanbul
8 Ekim 2018
Mehmet Şevket Eygi

Vasiyeti

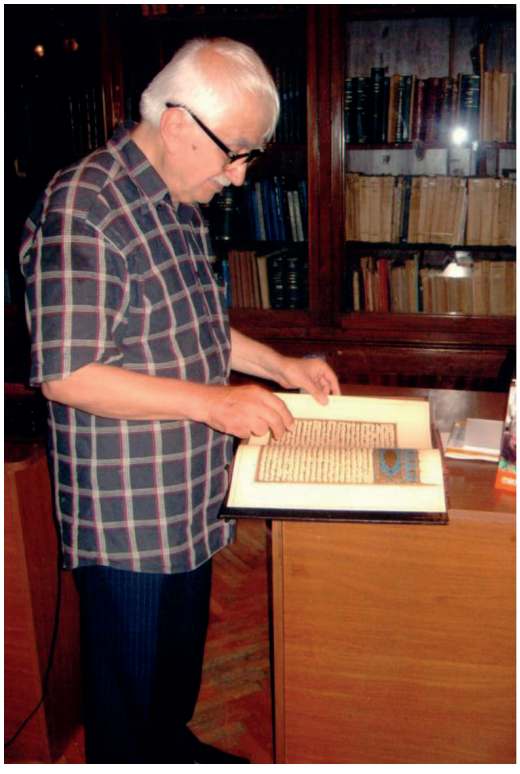

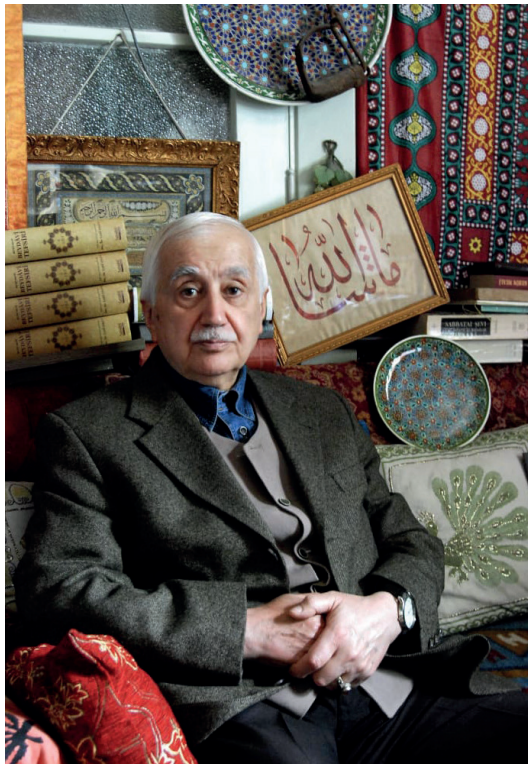
مَاشَاءَ اللّٰه

M. Şevket Eygi, A. Haluk Dursun, İ. Aydın Yüksel ve M. Uğur Derman Topkapı Sarayı'nda bir programda

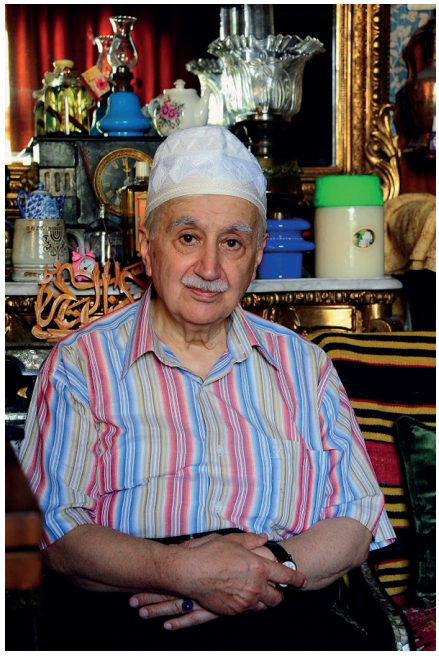

Haziran 2016, Fatih-Nişanca (Fotoğraf: Nurullah Özdem)

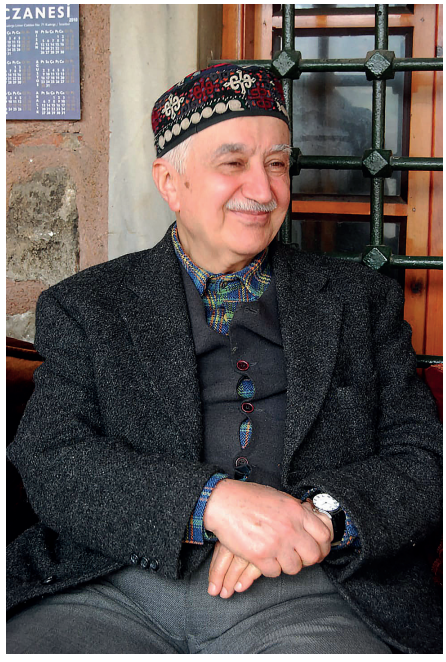

Nezih Uzel'in 50. sanat yılında iki Galatasaray'lı
M. Şevket Eygi ve Nezih Uzel (bastonlu)

Cumhurbaşkanlığı Kütüphanesi'nde görevlilerle

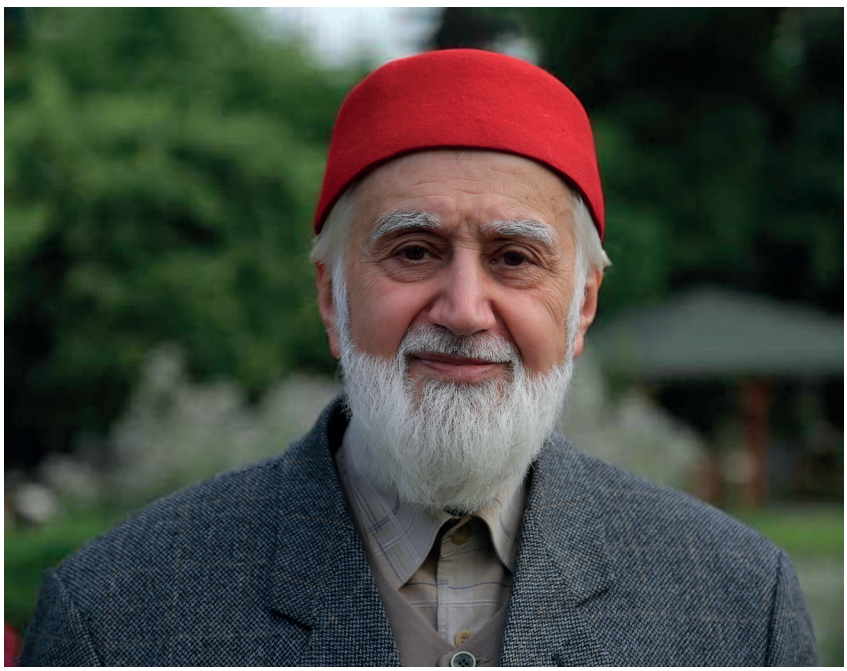

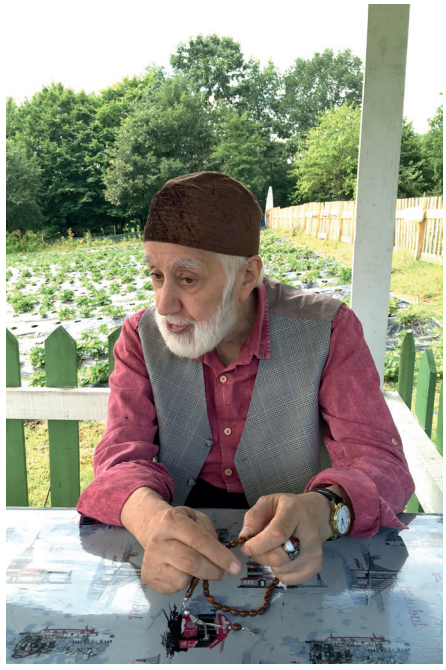

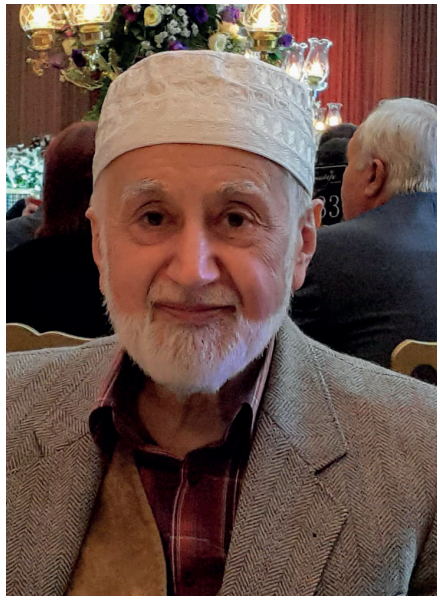

Çok sevdiği "Kedi'si"

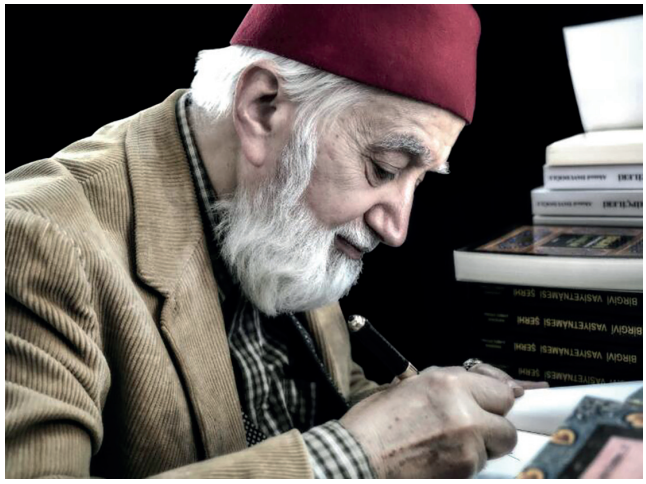

Mevlevî ve Halvetî meşâyihinden Yakub Efendi ile birlikte

Fatih Camii'nde cenaze namazı, 13 Temmuz 2019

Merkez Efendi'de sırlanıyor

DİZİN

A

ABD 62, 63
Abduh 113
Abdullah Aksak 99
Abdullah Efendi Lokantası 35
Abdullah Öcalan 62, 323
Abdullah Öztemiz 71, 109
Abdullah Yıldız 67, 76, 77, 78, 95, 98
Abdullah Zühdî 154
Abdurrahman Dilipak 61
Abdurrahman Şeref Laç 25, 86, 89
Abdülfettah-ı Akrî 284
Abdülhak Kemal Yörük 75
Abdülkadir Akçiçek 107, 109
Abdülkadir Geylani 107, 209
Abdülkadir Meragi 41, 195
Abdülkadir Selvi 112
Abdülmecid Belli 108
Abdülmecid Efendi 253, 273
Abdülvahid Yahya 373
Açe 253, 254, 357
Açe Dârüsselâm Özerk Bölgesi 253
Açe Sultanlığı 253
Âdâbü'l-Mürîd 374
Adalet Partisi 74
Adalı Halil 227
Adana 294, 390
Adanalı Şeyh Sami Efendi 21, 120
Adnan Adıvar 371
Adnan Menderes 23, 38, 72, 121, 327, 392
Adnan Türkmenoğlu 177
Afacan 17
A. Faruk Meydani 109
Afganistan 64, 315
af kanunu 89
Afrika 223, 251, 267, 278, 300, 403
Ağa Camii 35
Ağlama Duvarı 324
Ahir Zaman Alametleri 374
Ahmed Ateş 74
Ahmed Cevdet Paşa 108, 219, 331
Ahmed Davutoğlu 56
Ahmed Güner Sayar 276, 399
Ahmed Ra'fet 155
Ahmed Schmiede 110
Ahmed Subhi Furat 110
Ahmed Yesevî 334
Ahmet Akgündüz 332, 348
Ahmet Altan 59
Ahmet Atilla Şentürk 180
Ahmet Cevdet Paşa 43
Ahmet Davutoğlu 299
Ahmet Emin Yalman 20, 81
Ahmet Güner Elgin 99, 101
Ahmet Haluk Dursun 188
Ahmet İyioldu 99
Ahmet Kabaklı 86
Ahmet Kutlay 97
Ahmet Kutsi Tecer 33, 94
Ahmet Midhat Efendi 178
Ahmet Refik Altınay 112
Ahmet Salih Korur 38
Ahmet Serdaroğlu 109
Ahmet Süheyl Ünver 178
Ahmet Yücel 71
Ahmet Yüksel Özemre 198
Aidin Salih 339
Akbıyık 229
Akdeniz 387
Âkif 75, 87, 120, 329
Aksaray 23, 79, 80
Aksekili Hür Bey 328
akvaryum 310
Alaaddin Eser 177
Alaattin Kuruca 180
alafranga İstanbul 32
Aleksis Carrel 315
Alev Hanım 309
Aleviler 62
Alexandra David-Neel 263, 374
alfabe devrimi 276, 322
Ali Akben 232, 235
Ali Emîrî Efendi 333
Ali Fikri Yavuz 109
Ali Fuat Başgil 32, 44, 45, 75
Ali İhsan Yurd 109
Ali İhsan Yurt 102
Ali Nar 114
Ali Nihat Tarlan 75
Ali Şafak 111
Ali Şükrü Bey 290
Ali Taner 112
Ali Toy 153, 156, 171
Ali Vasfî 154
Almanca 101, 110, 133, 134, 185, 219, 220, 233, 257, 262, 311, 323, 336
Alman markı 25
Alman nükte ve mizahı 138
Almanya 25, 47, 78, 90, 110, 182, 220, 233, 258, 263, 267, 275, 280, 294, 308, 310, 352, 371, 377, 383, 406
Altaylar 352
altın oran 279, 289
Altı Sahih Hadis Kitabı 271
Amerika 28, 263, 265, 267, 279, 283, 295, 305, 324, 341, 344, 354, 356, 371, 382, 385, 391, 406
Amerika Birleşik Devletleri 28, 324
Amiral Tafdil 387
Amişler Cemaati 263
Amman 25
Amsterdam 389
Anabolu 231
Anadolu 23, 24, 30, 75, 76, 78, 84, 126, 270, 304, 327, 334, 379
Anadolu Ajansı 76
Anadolu Feneri 30
Anadolu parsı 304
anarşi 278
anarşistler 26, 79
Anayasanın dili 74
Anda 177
Andres Manuel Lopez Obrador 354
Anglikan Kilisesi 250
Ankara 20, 21, 22, 27, 28, 33, 37, 44, 46, 59, 68, 70, 71, 79, 80, 81, 86, 88, 95, 97, 111, 115, 120, 121, 130, 131, 177, 241, 250, 252, 273, 274, 275, 276, 295,

305, 309, 315, 319, 321, 323, 327, 349, 374, 379, 384, 386
Ankara Caddesi 21, 46, 68, 111, 177
Ankara Kalesi 305
Annemarie von Gabain 179
Antalya 88
Antik Yunan filozofları 404
Arabî Harfleri Terakkimize Mani Değildir 276
Arabistan 25, 83, 89, 90, 253, 285
Aramî 276, 322, 341
Aramî dili 322
Aramî lisanı 276
Arapça 67, 101, 109, 133, 134, 137, 185, 219, 222, 264, 277, 301, 317, 318, 349, 350, 368, 374, 376, 380, 397
Arapça ezan 301, 349
Arap dünyası 63
Araplar 309, 312
Arif Nihat Asya 86
Arjantin 254
Arnavutça 133
Arnoud van Doorn 275
Arslan Kaynardağ 177
Arthur Wagner 275
Artin 323
aruz 404
Asala terörü 62
Ashâb 353, 363
Asım Köksal 21
Asım Taşer 228
Asım Ülker 258
Askerî İhtilal Konseyi 367
aspirin 280
Assam 187, 188, 206, 390
Asya ülkeleri 63
aşr-ı şerif 24
Atatürk 83, 86
ateist kızıl anarşistler 79
ateistler 35, 83, 325, 368
ateist milliyetçilik 289
âteş redifli gazel 318
Atilla Bey 296
Atilla Yayla 59
Atina 25, 89, 231, 383
Atlantik 23, 381
Atlantik Okyanusu 381
Avni Özgürel 62
Avram Galanti 113, 179, 206, 276, 322
Avrasya tüneli 392
Avrupa 28, 36, 90, 101, 228, 249, 251, 255, 258, 264, 265, 270, 294, 305, 310, 315, 324, 325, 326, 336, 341, 353, 354, 358, 380, 381, 382, 384, 389, 391, 397
Avrupa Birliği 28, 324, 397
Avrupa Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı 249
Avrupalılar 256, 258, 283, 305
Avusturya 270, 287, 288
Avusturya İmparatoru Ferdinand 270
Avusturya - Macaristan İmparatorluğu 287
Ayasofya 75, 83, 87, 207, 208, 349, 396, 397
Aydın Başar 358
Aydın Gülan 2, 117, 175, 180
Ayhan Songar 87, 228
Ayhan Tuğlu 129
Azerbaycan 231, 291, 354
Aziz Barnaba 341, 342
Aziz Mahmud Hüdai 355

B

Babıali 76, 78, 82, 86, 87, 88, 89, 99, 102, 120
Babıali'de Sabah 78, 82, 86, 87, 88, 89, 99, 102
Bab-ı Ali'de Sabah 122
Bağdat 209, 255, 324
BAĞKUR 28
Bağlarbaşı 258
bakalorya 33, 389
Bakırköy 329
Balçık Köyü 368
Balçıklı Ethem 368, 369
balıkçılar 34, 262, 327, 384
balıkçılık 383
Balıkesir Sanat Tiyatrosu 85
Balık Pazarı 36
Balkanlar 232, 324
Balkan Türkleri 83
Banker Kastelli 406
Barbaros Bulvarı 48
Barış İnce 131
Barnaba İncili 341, 342
Basın Affı Kanun Tasarısı 25
Basra 36, 255, 324
baston sanatı 307
Başkent Tiyatrosu 88
Başpapaz Dmitriy 336, 337
Batı Almanya 110
Batı Anadolu 379
Batı Karadeniz 117, 383
Batılılar 283
Batı Trakya 83, 231
Batı ülkeleri 63
batik sanatı 308
Batum 231, 295
bayram namazı 207
BBC 355
bedeviler 402
Bedir Yayınevi 22, 26, 28, 71, 90, 102, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 112, 114, 122, 174, 177, 225, 227, 228
Bediüzzaman 24
begonvilli 387
Behzat Butak 35
Bekir Sıtkı Sezgin 275, 318
Bektaş, Ekrem 109, 115
Belçika 267, 337
Belçika Fransızcası 267
Belediye Kütüphanesi 100
Benî İsrail 361
Benito Mussolini 108
Berber Villi 36
Berlin 31, 276, 323
Bernard Shaw 251, 338
Bertrand Russell 386
Besmele 155, 170, 219, 359
Beşiktaş 43, 48, 300
Beşir Ayvazoğlu 29, 120
Beyazıt 23, 45, 79, 81, 100, 131, 182, 183, 222, 227, 229, 296, 354, 374
Beyazıt Camii 23, 45
Beyazıt Devlet Kütüphanesi 100
Beyazıt Kulesi 81, 222
Beyazıt Meydanı 131
Beyazlar 90
Beyazsaray 177, 374

Beyaz Saray 77, 100, 102, 286
Beyazsaray Kitapçılar Çarşısı 374
Beyaz Saray Kitapçılar Çarşısı 100
Beyaz Zambaklar Ülkesinde 373
Beykoz 30, 36, 37, 46, 383
Beyoğlu 18, 19, 31, 34, 35, 36, 93, 130, 186, 187, 303
Beyrut 25, 89, 90, 324, 394
Bilecik 109
Bilge Diktatör 287
Birgivi Vasiyetnamesi 107
Birinci Milletlerarası Tiyatro Festivali 88
Birinci Ordu 71
Birinci Şube 39
Birleşik Krallık Şeriat Mahkemeleri 285
Birleşmiş Milletler 343
Birol Biçer 51
bitpazarı 354
Bizans 331, 332, 385
Bizim Radyo 74
Boğaz 23, 30, 31, 35, 36, 79, 300, 313, 388
Boğaziçi 30, 36, 37, 82, 255, 280, 313, 351, 383, 384
Boğaz Köprüsü 23, 79
Bolivya Orta Elçiliği 37
Bolşevilik 108
bonsai 266
borsalino şapka 354
Bosna Hersek 231, 232
Bostan-Gülistan 107
Boşnak böreği 296
Boyacıköy 258
Bremen 110
Britanya 285
British Museum 251
Budizm 375
Bugün 23, 24, 26, 32, 34, 40, 44, 55, 56, 57, 62, 63, 64, 68, 72, 73, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 83, 84, 85, 86, 89, 90, 98, 99, 100, 101, 102, 109, 110, 122, 177, 182, 227, 228, 251, 253, 257, 258, 259, 265, 277, 279, 281, 284, 288, 290, 294, 297, 300, 302, 303, 307, 309, 312, 322, 324, 325, 326, 338, 340, 346, 351, 358, 362, 363, 365, 370, 379, 380, 382, 384, 385, 386, 393, 394, 396, 398, 400, 404, 406
Bulgar hududu 284
Bulgaristan 231, 232, 310
Bulgarlar 310
Bulgar muhallebici 36
Burak Bey 276, 392
Bursa 78, 85, 88, 174, 175, 255, 277, 308, 309, 349, 350, 391
Bursalı İsmail Hakkı 359
Busbeck 270
Butak Pastahanesi 35
butik oteller 49
Bülent Şeren 99
Büyük Doğu 80, 96
Büyük Fransız İhtilali 58, 385
Büyük Gazete 26, 67, 68, 70, 80, 89, 90, 91, 102, 122, 177, 186
Büyük Millet Meclisi 21, 252, 253, 273, 384
Büyük Postane 76
Büyük Sahra 307

C

Cağaloğlu 18, 33, 34, 39, 40, 41, 71, 74, 76, 80, 86, 96, 100, 110, 177
Cağaloğlu Yokuşu 41
Cambridge Üniversitesi 256
Canlı Tarihler 47
Capitol 283
Carl Vett 275
Cat Stevens 339
cat therapy 194
Cebrail 362
Celal Bey 43, 94
Celal Ökten 46
Celil Kahvecioğlu 97
cemaatler 66, 103, 277, 284, 340, 363
Cemal A. Kalyoncu 82
Cemaleddin Afgani 113
Cemal Gürsel 367
Cemal Oğuz Öcal 75, 99
Cemil Meriç 102
Cem Sökmen 93
Cenap Şehabeddin 361
cenaze namazı 308
cep telefonu 25, 43, 268, 294, 295, 347
Cerrahi Tekkesi 43
Cerrahî Tekkesi 271
Cerrahpaşa Camii 336
Cevat Rıfat Atilhan 46
Cevdet Sunay 79
Cevri Kalfa Mektebi 257
Cezayir 276, 277, 291, 387
Cezayirli Emir Abdülkadir 276
Charles 279, 312, 339
Charles Russel 279
CHP 67, 74, 80, 87, 301, 302
Christ Church College 28
Christian Science Church 263
Cidde 25, 324
ciğerciler 34
Cihangir 30
Cin Ali 227
CNN 345
cönkler 134
cuma namazı 384
Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi 129, 131, 132, 147, 148
Cumhuriyet 44, 60, 78, 119, 123, 126, 184, 253, 257, 280, 299, 317, 327, 328, 370, 379, 384
Curzio Malaparte 108
Cüneyt Bey 276
Cyrano de Bergerac 36

Ç

Çakıl Taşları 88
Çakırcalı Mehmet Efendi 369
Çalıkuşu 391
Çapa Eğitim Enstitüsü 88
çarıkçı dükkânları 353
Çarlık 264
Çarşafa ve Peçeye Dair 288
Çarşıkapı 46
Çatalca 309
Çatalfırın 175
çay 36, 41, 61, 73, 129, 130, 183, 187, 188, 191, 192, 200, 208, 211, 212, 227, 232, 240, 243, 255, 260, 261, 266, 280, 345, 348, 352, 358, 359, 363, 364,

389, 390, 391
çaycılık 348
çay kültürü 358, 390
Çaylar Sarayı 266
çay seremonisi 260, 266, 358, 359
Çeçenistan 382
Çeçenya 258
Çelik Gülersoy 49, 314
Çemberlitaş 34, 40, 41, 65, 87, 186, 227
Çemberlitaş Sineması 40
Çetin Altan 88
çevirmenlik 21, 22, 95
Çiçekçi 315
Çiftlik Bank 406
çiğ börek 295, 360
çille 404
Çince 182
çinicilik 214, 307
Çinliler 256, 386
Çin yağı 280
Çocuk 17, 34, 94, 118, 335, 397, 405
Çorum 349
çömlek sanatı 332
çörek otu 236
Çubuklu 46, 358

D

Dalay Lama 405
Damdaki Kemancı 86
Danimarka 343
danişmentler 56
darbeciler 38
Dârülfünun İlahiyat Fakültesi 55
Darülmuallimat 30
Davut Bektaş 152, 156, 165, 166
Dede Efendi 195
Deliler Kahvesi 363
Demirel 83
Demirören 314
demokrasi 65, 250, 251, 256, 338, 381
Demokrat Parti 37, 48, 120, 349
Deniz Gezmiş 83
dergicilik 39, 98, 100
dernekler 20, 340
Dersaadet 49, 72, 265, 270
Dersaadet Cinayet Tevkifhanesi 49, 72, 265
Devlet Demir Yolları 21
Devlet Dini 59
Devrek 17, 18, 29, 117, 130, 307
Devrimci Öğrenci Birliği 26
Dışişleri Bakanlığı 21, 37, 121
diktatörlük 26, 62
Dilaver Argun 38
dil devrimi 85
din âlimi 55, 56, 264, 278, 301, 317, 406
dindarlar 39, 59, 65, 361
dinde reform 55, 299
din düşmanları 57
din görevliliği 395
din hürriyeti 284, 381, 385
din kültürü dersleri 335
Dinler arası diyalog 63
din sömürücüleri 57
Divanyolu 24, 34
Divanyolu Caddesi 24
Diyanet 21, 22, 38, 39, 49, 55, 56, 68, 71, 74, 80, 87, 95, 97, 99, 108, 109, 121, 254, 271, 301, 305, 309, 335, 340, 346, 362
Diyanet İşleri Başkanlığı 21, 22, 95, 121
Dizdariye 41
Dmitriy Smirnov 356, 381
Doğan Yayıncılık 271
Doğu 62, 63, 80, 81, 96, 106, 211, 270, 320, 324, 358, 373, 374
Doksan Beşe Doğru 75
Doktor Hayrettin Bey 310
Doktor İsmet Bey 40
Doktor Zeynelabidin 25
Dolmabahçe Camii 78, 80, 82, 87
Dolmabahçe Sarayı 48, 253
dolmakalem 43
dominant unsur 53, 393
Dönmelik 24
DP 67, 68, 121
dua kitapları 134
Durham 312, 313
Dursun Aksoy 21, 95, 120
Dürzîler 394
düşünce tefrikaları 84
Düzceli Muhammed Zâhid el-Kevserî 278, 317, 318, 362

E

ebru 111, 114, 182, 184, 204, 205, 214, 218, 228, 270, 308, 332
Ebubekir Sifil 318
Ebu Eyyüb el-Ensârî 332, 388
Ebu Hanife 56
Ebu Hureyre 205
eczacılık 280
Edebiyat Fakültesi 74, 87, 117
Edinburgh 357
Edip Bey 371
Edirne 195, 196, 284
Edirnekapı 279
Efdalüddin Kılıç 153, 156
Efsah 292
Egesel 89
Eğin kazası 344
Ehl-i Kitap 63
Ehlisünnet 28, 81, 113, 225, 253, 284, 285, 318, 341, 362, 364, 392, 402
Ehlisünnet ilmihali 364
Ekaterinburg 386
ekinezya 236
Ekrem Buğra Ekinci 331
Elazığ 65
elbiseciler 36
Elif Şafak 61
Elif Tiyatrosu 85, 88
el yapımı kâğıt 332
Embros gazetesi 36
Emin Barın 156, 178, 351, 355
Emine Işınsu 86, 99
Emin Hacıeminoğlu 87
Eminönü 37, 73
Emir Abdülkadir 276
Emoto 206, 212, 236, 261, 355, 356, 367, 391
Enderun Kitabevi 102, 110, 131
Endonezya 253, 255, 307, 357
Endülüs 251, 324
Ensar Karagöz 147
Enver Ören 228
Enver Tekand 268, 269

Erbakan 27
Erbilli Esad Efendi 275, 318, 319
Ercüment Bey 314
Ercüment Ekrem Talu 94
Erdek 367
Ereğli 17, 18, 29, 30, 93, 241, 353
Erenköy 275
Erenköyü 318, 319, 379
Ergun Bey 387
Ergun Göze 86, 99
Ermeniler 309, 323, 394
Ermenistan 296, 354
Ernest Mamboury 33, 94
Ernst Friedrich Schumacher 179
Erzurum 22, 24, 88, 95, 121
Erzurum Hikmet Sahnesi 88
Erzurumlu İbrahim Hakkı 107
Erzurumlu Şerafeddin Efendi 79
Erzurumlu Şerafettin Efendi 24
Esad Efendi 275, 318, 319
Es'ad Yesârî 154
Eser Kitabevi 177
Eser Postallı 68
eski Ermenice 276, 322
Eski İbranice 276
Eski İbranîce 322
Eski İstanbul 48, 200, 284, 327
Eskişehir 88, 109
esnaf lokantaları 42
esnaf ve halk lokantaları 41
Esseniler Tarikatı 341
estetik 15, 16, 45, 51, 53, 61, 130, 151, 193, 205, 214, 215, 228, 229, 242, 306, 307, 313, 314, 347, 351
Eşekli Köyü 369
Eşref Edib 21, 68, 84, 120, 178
Eşref Edip 68, 95, 96
Etiler 259
Eton 28, 250, 251, 338, 344, 346, 348
Eton Koleji 250, 338, 344, 346, 348
Evliyaya bağlılık 285
Ey Oğul 107, 179
Eyüp 45, 48, 112, 284, 383, 388
Eyüp/Nişanca 284
Eyüp Sabri Paşa 112
Eyüp Sultan 45, 383
ezan-ı Muhammedî 349
ezanlar 196
Ezher 21

F

Fahire Fersan 35, 41
Fahri Atabey 85
Fahri Kasırga 132
Fakir Baykurt 85
Falih Rıfkı 305
Fârâbî 404
farmakoloji 280
Faruk Kadri Timurtaş 75, 87, 96
Fas Kralı 277
Faşizm 108
Fatiha-i Şerife 16
Fatih Altaylı 328
Fatih Camii 80, 91, 201, 327
Fatih Özcan 191
Fatih Sultan Mehmed 351, 387, 404
Fatma Afyoncu 203
Fatma Sultan Camii 40
Fedakârân-ı Millet Cemiyeti 46
Fehmi Koru 27
Fen Fakültesi 71
fennî arıcılık 367
fennî tavukçuluk 367
fennî üzümcülük 367
Feridun Bey Münşeatı 33, 94, 178
Ferruhzad Turaç 19
Fetih Camii 232
fetret devri 63
Fevzi Çakmak 67, 373
fıkıh kitapları 134
Fındıklı 48, 80
Fındıkzade 400
Fırka-ı Naciye 28
Fibonacci rakamları 289
Fikir Tiyatrosu 88
Filipinler 260
Filistin 269, 311, 312, 320, 321, 341
Filistinliler 269, 321
Finlandiya 304, 326, 327, 343, 348, 373, 394
Florya 314, 360
F. Mehmed Çavuşoğlu 178
folklor 312, 338
fotoroman 84
Frank Krallığı 311
Fransa 19, 20, 32, 33, 58, 65, 94, 198, 233, 254, 259, 267, 277, 285, 304, 308, 310, 314, 346, 369, 373, 375, 376, 383, 385, 387, 389, 390, 406
Fransa Kralı François 94
Fransızca 19, 20, 21, 22, 31, 38, 43, 58, 101, 119, 131, 133, 134, 183, 185, 219, 222, 233, 241, 257, 262, 263, 267, 268, 269, 276, 287, 290, 311, 322, 323, 327, 336, 351, 356, 357, 368, 374, 376, 387
Fransız İhtilali 58, 385
Fransız Kültür Merkezi 21, 95
freskler 350
Frigya çömlekleri 332
Fuad Günel 112
Fuat Başar 153
Fusûsu'l-Hikem 374
Fuzuli 209
Fuzûlî 333, 396
Fuzûlî Divanı 396
Fütûhât-ı Mekkiyye 374
Fütüvvet 197

G

Galatasaray Lisesi 20, 22, 30, 33, 34, 57, 58, 67, 68, 93, 94, 95, 97, 100, 101, 185, 187, 188, 252, 258, 335, 346, 368
Galatasaray Mektebi 18, 30, 32, 80, 118
Galatasaray Sultanisi 34
Galip Arcan 86
Galip Erdem 86, 99
Galiyev 386
gayrimüslimler 84, 309
Gazali 209
Gazâlî 107, 179, 278, 317, 318, 404
gazetecilik 26, 45, 81, 84, 95, 96, 98, 100, 117, 118, 121, 122, 263, 325, 401
Gebze 368

Gelenekçilik 373
Gençlik Tiyatrosu 88
Genelevler İmparatoriçesi 288
Genelkurmay Başkanlığı Harp Dairesi 341
Genelkurmay Kütüphanesi 323
Geoffrey Lewis 322, 366, 371, 392, 402
George Orwel 61
George Orwell 108
Gerede 27, 180, 230
Gırnata 324
Girit adası 231
Giritli Ali Bey 39
Gislaved 353
Goethe 333
göçebeler 402
gömlekçiler 36
Gönenli Mehmed Efendi 79
Gözcü Kulesi 279
Gras bölgesi 310
Grenoble Üniversitesi 19
Grigoriy Petrov 373
Gustave Le Bon 108, 369, 370
Güllüoğlu, Abdullah 110, 115
Gümülcine 317
Gümüşhaneli Hazretleri 40
Gümüşhanevi Dergâhı 40
Günaydın gazetesi 26
Güney Afrika 267, 403
Güneydoğu Asya 249, 253, 254, 255
Güney Doğu meselesi 62
Güney Kore 58, 63, 272, 304, 327, 328, 345
günlük gazete 45, 74, 80, 90, 98, 200, 220, 229, 241, 292
Güven Polat 51
güzel sanatlar lisesi 309

H

Haber Türk 179
Habip Bey 35
hacca gitmek 82
Hacı Abdullah 35
Hacı Bayram 80, 384
Hacı Bayram Camii 384
Hacı Beyler 39
Hacı Nafiz Çelebi 23, 76
Hacı Salih 35
Hacı Zihni Efendi 219
Haçlılar 311
Hadi Karakaya 227
hadisler 297
Hafız Ahmet Bey 19
Hafız Nureddin Bey 31
Hafız Nuri Bey 18, 94
Hafız Osman 130
Hafız Şevket Efendi 67
Hafize Hanım 30
hahamlar 257, 312, 320, 321, 324
Hakim Semerkandi 111
Hakkâri 341
Hakkı Devrim 70, 97
Haldun Lengerlioğlu 180, 185
Haldun Simavi 26, 91
Haleb 45
Halep 36, 209, 324
Haliç 48, 363, 388
Halide Edib-Adıvar 371
Halide Edip 91
Halide Nusret Zorlutuna 86
Halide Onbaşı 371
Hâlid-i Bağdâdî 264
Halife-i Müslimîn Abdülmecid 387
Halil İnancık 272
Haluk Dursun 102, 112, 185, 188, 189
Hamburg 138
Hamdele 219
Hamdune Hanım 18, 32
Hamidiye 358
Hammerfest 381
Hanife Gökduman 129
Hannover 25
Harakanî Hazretleri 334
Hariciye Vekaleti 97
Hariciye Vekâleti 21, 37
Harold C. Armstrong 374
Harry Ojalvo 323
Hasan Basri Çantay 75, 96
Hasan Çelebi 153, 156, 167, 204
Hasan Fethi 196, 219, 265
Hasan Hüsnü Erdem 21
Hasan Nail Canat 86
Hasan Rıza Efendi 218
Hasbahçe 332
Haşet Kitabevi 36
Hatice Babacan 84, 87
Hattat Hamid 229, 351
Hattat Necmüddin Hoca 91
Havai Adası 268
Hayat Ansiklopedisi 74
Hayatin-i Hâssa Cami-i Şerifi 265
Haydarpaşa Lisesi 96
Hayrat Vakfı 348
Hayrettin Bulut 99
Hayrettin Karaman 54
Hayriyye 149
Hayvan Çiftliği 108
Hazret-i Ali 46
Hazret-i İsa 341
Hazret-i Muaviye 46
Hazret-i Ömer 353
Hazret-i Süleyman 69
Hekimbaşı Salih Efendi Yalısı 313
Hekimoğlu İsmail 91, 102
hepatit 74
Hıfzı Şevket Rado 178
Hıristiyanlar 362, 381
hilafet 264, 302
Hilmi Karabel 78, 99
Hilton bölümü 72
Hilton Oteli 25
Hilye 152, 154, 218, 229, 347
Himalayalar 263, 375
Hindistan 56, 65, 187, 251, 263, 307, 338, 371, 375, 382, 389, 390, 404
Hindistan Assam 187
Hintliler 256
Hint Okyanusu 262
Hiroşima 260
Hisar Camii 24
Hisbe teşkilatı 197
Hispanik kültür 380
Hitit çömlekleri 332
Hitler 321, 371, 372
Hizbullah 63
hokka kültürü 43
holdingler 294
Hollanda 65, 270, 293, 294, 325, 344, 357, 389
Hopa 30

Hrant Dink 61
Hristiyanlar 394
Hudeyde 324
Hukuk Fakültesi 395
Hukukı İslâmiyye ve Istılahatı Fıkhiyye 301, 302
Hulefâ-i Râşidîn levhaları 252
Hulusi Bey 100
Hulusi Efendi 21, 252
Hulûsî Yazgan 154
Humeyniciler 113
Huzur Sokağı 85
Hüdayi Yolu 222
Hürriyet gazetesi 281, 303
Hüseyin Avni Alpay 86
Hüseyin Baykara Sokağı 77
Hüseyin İkram Han 112
Hüseyin Rahmi 366
Hyde Park 285
Hz. Ebubekir 309
Hz. Hamza 206
Hz. İsa 63, 182
Hz. Meryem 63, 288
Hz. Muhammed 63
Hz. Peygamber 184

I

Ilıca Şeker Fabrikası 24
ılımlı İslam 28
Ingvar Kamprad 272, 273
ırkçılık 324
Istılahatı Fıkhiyye Kamusu 302
Itri 195

İ

İbn-i Rüşd 404
İbn-i Sînâ 404
İbn-i Teymiye 341, 342
İbn Rüşd Koleji 346
İbnülemin Mahmut Kemal 217
İbrahim Arvas 81
İbrahim Elmalı 87
İbrahim Hakkı Yiğit 153
İbrahim Kafesoğlu 87
İbrahim Manav 177
icma-ı ümmet 64
İçişleri Bakanlığı 21, 121
İdris Mahfi 245
İğneada Limanköy 195
İhsan Cemil Derbent 99
ihtilalciler 301
İKEA 57
İkinci Dünya Savaşı 47, 112
ikindi çayı 294
İkitelli 102
İlahi Armağan 107
İlahiyat Fakültesi 55, 87, 346
İlayda Şükran Yorulmaz 131
İlber Ortaylı 284
İlhan Darendelioğlu 82, 89
İlhan E. Darendelioğlu 86
İlim Yayma Cemiyeti 340
İ. Lütfi Çakan 88
imalat hatası 58
İmam Ebu Yusuf 56
İmam-Hatip Okulları 55
İmam-ı A'zam 179
İmâm-ı Rabbânî 363
İmam Muhammed 56
İmam Rabbani 113
İmam Şafii 56
İmparatoriçe Zoe Oteli 388
İnbisat 36
İncil 341
İnebolu 30
İnegöl 88
İngilizce 31, 35, 58, 101, 133, 134, 182, 219, 222, 233, 240, 257, 261, 262, 267, 272, 311, 322, 336, 356, 371, 374, 392, 396, 397
İngilizler 257, 285, 286
İngiltere 28, 43, 58, 65, 208, 250, 251, 267, 285, 286, 288, 305, 312, 326, 338, 339, 344, 346, 357, 371, 381, 385, 390, 406
İngiltere Kralı Offa 251
İnönü 73, 74, 83, 84, 301
İnşirah 36
internet 197, 249, 308, 324, 333, 336, 356, 379, 381
İran 64, 114, 231, 269, 285, 306, 321, 399, 404
İran İslam Devrimi 114
İrfan Derman 101
İrfan Koleji 346
İrlanda 65, 251, 267, 338, 374
irtica 54, 57, 58, 65
İsa Aleyhisselâm 318, 361, 362
İskender Pala 245
İskenderpaşa Camii 77
İskilip 274, 275, 319, 386
İskilip Belediyesi 274
İskilipli Atıf Efendi 274, 275, 319, 386
İskoçya 312, 357
İslâm ahlâkı 293, 306, 329
İslam Ansiklopedisi 74, 99
İslam Birliği 28
İslamcılar 59
İslam dünyası 28, 102
İslam'ın Dirilişi 85
İslami kesim 53, 54, 57
İslamiyet 53, 55, 57, 63, 65
İslâm Kerimov 291
İslam Klasikleri 107, 114
İslam Kongresi 74
İslâmlaşma 325
İslâm medeniyeti 404
İslam Protestanlığı 69
İslâm tıbbı 281, 339, 340
İslâm ülkeleri 324, 347
İsmail Akçay 177
İsmail Coşkun 15, 117
İsmail Doyuk 21
İsmail Güleç 110, 181
İsmail Hakkı Altunbezer 154, 265, 315
İsmail İsmet Özdoğan 177
İsmail Oğuz 99
İsmail Özdoğan 77, 90, 110, 131
İsmail Saib Sencer 180
İspanya 324, 325, 357
İspanyolca 233, 374
İsrail 83, 84, 257, 269, 311, 312, 320, 321, 324, 357, 361
İsrailiyat 206
İstanbul Ağır Ceza Tutukevi 265
İstanbul Erkek Lisesi 34, 41, 273
İstanbul kültürü 103, 212, 214
İstanbul Muallimler Birliği 87
İstanbul Pastanesi 81
İstanbul Rehberi 149
İstanbul Ticaret Odası 42
İstanbul Üniversitesi 88, 95, 100, 117, 220, 301, 302, 322

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi 117
İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği 88
istibra 395
İstinye Üniversitesi 398
istişhad fetvası 321
İsveç 272, 343, 381
İsviçre 43, 255, 258, 259, 389
İsviçre Medenî Kanunu 389
İtalya 229
İtalyanca 139, 311, 374
İttihatçılar 40, 348
İttihat ve Terakki Fırkası 40
İzlanda 357
İzmir 24, 80, 345
İzmit 89, 254, 344
İznik 130, 307

J

Japon buğdayı 382
Japon çay seremonisi 359
Japonlar 260, 261, 266, 279
Japon okulu 259
Japon selâmı 328
Japonya 58, 63, 218, 259, 260, 261, 266, 292, 293, 328, 329, 342, 345, 347, 350, 358, 377, 383, 390, 391, 400
Jean-Marie Duchemin 113
Jews Against Sionism 312
José Mujica 286
Jose Ortega Y Gasset 373
Julien Viaud 308
Justinianus Digest 331

K

kaba Türkçe 43
Kâbe 264, 325
Ka'b el-Ahbar 206
Kadı İyaz 107
Kadıköy 20, 36, 267
Kadızade Şerhi 107
Kadircan Kaflı 178
Kadirîlik 398
Kadir Mısıroğlu 290
Kafkasya 264, 277
Kâğıthane 307, 332
Kahire 135, 136, 373
Kahramanmaraş 62
kahve kültürü 390
kalem kültürü 43
Kâmûsu'l-A'lâm 268
Kanada 249, 267, 333
Kanada Fransızcası 267
Kandıra 254
Kanlıca 46, 358
Kanlı Pazar 25, 26, 81, 82, 83, 90, 242
Kanuni Sultan Süleyman 33, 94
Kapalı Çarşı Camili Han 271
kapuska 290
Karacaahmet Mezarlığı 67
Karacabey 88
Karadeniz 17, 29, 30, 67, 93, 117, 241, 383
Karadeniz Ereğlisi 67, 117
Karagümrük 271
Karaköy 78, 196
Karaman Kız İmam-Hatip Lisesi 292
Karatay Lisesi Tiyatrosu 85
Kardeşler Lokantası 361
Kars 334
Kartezyen Fransız anlayışı 58
Kasımpaşa 295, 328
Katar 56
Katolikler 250, 338
Kavâid-i Külliye 331
kayıklar 48
Kayseri 49
Kazakistan 291, 313, 319, 334
Kazaklar 334
Kazan 258
Kazanlı Abdullah Bey 47
Kazanlı Şefik Efendi 21
Kâzım Karabekir 379
Keçiören 81
kediler 130, 193, 194, 232, 355
Kedili Cami 355
kedi terapisi 211
Kelâmî Dergâhı 318
kelime-i tevhid 153, 156, 171, 251
Kemal Edib Kürkçüoğlu 75
Kemal Erarslan 87
Kemal Tahir 370
Kemal Yavuz 87
Kemerburgaz 327, 361
Keramettin Aşmaz 99
Kerküklü Doktor Zeynelabidin 25
Kıbrıs 83, 311, 349
Kırım 231
kırk hadis derlemesi 110
Kırmızı Konak 40
Kısas-ı Enbiya 108
Kızıl Bayrak 81
Kızıldeniz 47, 253
Kızıl Minare Camii 23
Kızıl Pazar Hadisesi 81
Kızıl Sultan 74
Kızıl Tehlike 108
Kimya-i Saadet 107
Kitapçılar Çarşısı 100, 374
kitapçılık 98, 100, 312
kitapseverler 132
Kitlelerin İsyanı 373
Kitleler Psikolojisi 108
Kocamustapaşa 38
Koca Ragıp Paşa 72
Koca Yusuf 227
Koç ailesi 314
Kolağası Neşet Bey 18
Komünistler 82, 113
komünizm tehlikesi 74
Konfor Apartmanı 32
Konya Lezzet Lokantası 22, 71
Konyalı 21, 42
Konya Selçuk Üniversitesi 55
Konya Üniversitesi 100
Konya Yüksek İslam Enstitüsü Talebe Cemiyeti 88
Kopenhag 309
Korkunç İvan 258
Kosova 231
Koyunbaba Babnaibi Sokak 188
Köprübaşı 275, 318
Kristof Kolomb 341
Kudüs 45, 257, 269, 311, 324, 357
Kudüs Haçlı Krallığı 311
Kuleli Lisesi 46
Kumkapı 320, 334, 360
Kur'an 41, 47, 55, 63, 64, 69, 73, 84, 86, 134, 173, 252, 291, 296, 301, 306, 320, 323, 348, 352, 387

Kur'an-ı Kerim 41, 47, 134, 173, 252, 291, 348, 352
Kur'an tefsiri 301
Kurtarıcı Mesih 311
Kutbuddin İzniki 107
Kutlugün Sokak 102, 148
Kuva-yı Milliye Tiyatrosu 85
Kuzey Afrika 223
Kuzey Avrupa kültürü 380
Kuzey Kutbu 352
Kuzguncuk 77
Küçük Ayasofya Camii 207, 397
Küçük Çamlıca 258
Küçükçekmece 359
Küçük Mustafa Paşa 363
Küçüksu 358
Küllük Kıraathanesi 100
kültür 2
Kültür Bakanlığı 307
kültür hürriyeti 284
Kürtçe 399
Kürtler 62
Kürt meselesi 62
Kütahya 307

L

lahanayla tedavi 290
laikçi zihniyet 253
laiklik 58, 59, 65
Laikliler 59
L'art nouveau 196
Latince 270, 276, 374
Laurence Peter 372
Le Monde 20
Lenin 319, 320
Leonardo Fibonacci 289
Le Petit Journal 209
Libya 291, 387
litografya makineleri 41
Londonistan 339
Londra 31, 285, 339, 374
Löbon 35
Lübnan 257
Lütfü Doğan 107, 109

M

Maçka 35
Madagaskar Adası 262
Mahir Çayan 83
Mahir İz 22, 32, 39, 44, 45, 70, 71, 74, 79, 95, 96, 97, 120, 222, 274
Mahmud Celaleddin 154
Mahmut Bıyıklı 93, 94
Mahmut Efendi Cemaati 27
Mahmut Şahin 297
Mahya Dağı 195
Makalât 318
Makedonya 231, 232
Malatya 20
Malezya 63, 211, 255, 347
Mali 251
Malta Çarşısı 360
Mamak 22, 121
Mamboury 19, 33, 94
Manastır 290
manavlar 34
Marcel Proust 198, 199
Mareşal Fevzi Çakmak 373
Marie Antoinette 385
Marifetname 228
Marksistler 83
Marla Pastanesi 328
Marmara 100, 101, 102, 131, 241, 327, 364, 366, 383, 384
Marmara Denizi 327, 364
Marmara Kıraathanesi 100, 101, 102
Marmaratörler 101
Maruf Devâlibî 393
Marunî Hristiyanlar 394
Mary Baker Eddy 263
Masaru Emoto 212, 236, 261, 367
masonluk 74
mason tehdidi 83
matbaacılık 22, 39
matbaalar 40
Matild Manukyan 288
Matmazel Lameda 31
Maverdi 111
Mecelle 331, 332, 348
Meclis-i Mebûsân 309
Mecusîler 256
Medine 21, 45, 71, 79, 273, 274, 324, 332, 388
Medine-i Münevvere 21, 45
Medreseler 55
Medya Ekonomisi 98
Mehdî 318, 362
Mehmed Âkif 75
Mehmed E. Düzdağ 74
Mehmed Emîn-i Tokadî 284
Mehmed Hulusi Efendi 252
Mehmed Kaplan 85
Mehmed Nazîf 155
Mehmed Râsim 155
Mehmed Râşid Bursevî 154, 159
Mehmed Rüşdî 155
Mehmed Sadık Erzincani 136
Mehmed Safiyüddin Erhan 173
Mehmed Şefik 154
Mehmed Şevket Eygi Koleksiyonu 129
Mehmed Tahir 154, 157
Mehmed Zihni Efendi 74
Mehmet Âkif 120, 329
Mehmet Ali Aynî 370
Mehmet Ali Laga 48
Mehmet Çavuşoğlu 87
Mehmet Emin Alpkan 99
Mehmet Emre 109
Mehmet Kaplan 75
Mehmet Köşker 70
Mehmet Nuri Yardım 100, 125
Mehmet Said Bey 18
Mehmet Sait Mutlu 178
Mehmet Şevket Eygi Matbaası 111
Mehmet Tahir Olgun 180
Mehmet Zahit Kotku 23, 76
Mekke 45, 47, 79, 324
Meksika 265, 354, 382
Mekteplilere Hâtıra-yı Hilafet 387
mektuplar 44, 179
Menemen 275, 318, 319
Menemen Vakası 318
Merkezefendi 91
Merkez Efendi 91, 180, 201, 207
Merve Safa 74
Mescid-i Aksa 84
Mescid-i Dırar 320
Meserret Kıraathanesi 41
Mesnevi-i Şerif 46
Mesnevî Şerhi 359
Meşrutiyet 46, 119, 120, 324
Mete Tunçay 253
Mevkıfu'l-Akl ve'l-İlm 278, 317

Mısır 56, 219, 278, 291, 317, 318, 324, 332, 373, 388, 399
Mısırlı Hasan Fethi 265
Mısırlı Mimar Hasan Fethi 219
Michael Kuyucu 98
mihrabiye 79
Mihrimah Sultan Camii 47
Millet Meclisi 21, 83, 252, 253, 273, 274, 384
Milli Eğitim 21
Milli Gazete 59, 60, 102, 103, 110, 122, 239
Millî Kalkınma Partisi 302
Milli Mücadele 21
Millî Mücadele 120, 269, 371, 385
Millî Mücadele Tarihi Enstitüsü 385
Milliyetçiler Derneği 87
milliyetçilik 75, 289
Milliyetçilik Hareketleri 86
Mimar Hilmi Bey 280
Mithat Sertoğlu 87
mizah yazıları 84
Mizancı Murad 75
M. Kemal Kuşçu 178
M. Necmettin Deliorman 83
Moiz Cohen 289
Molla Cami 107
Molla Hamid 24
mollalar 56
Monseigneur Ignace 287
Montesquieu 333
Moskova 250, 337, 338, 350, 351
Moskova metrosu 350
mozaikler 350
Mozart 195
M. Selim Özdemir 207
MTTB 85, 86, 87
Muallimler Birliği 87
Mudanya 255, 308
Muhabere Okulu 22
muhafazakârlık 48
muhafazakâr yayıncılık 96
Muhammed Burak Kaya 221
Muhammed Hamidullah 309
Muhammed Safi 112
Muhammed Zâhid el-Kevserî 278, 317, 318, 362
Muharrem Coşkun 82
Muhsin Yazıcıoğlu 341
Muhyiddin-i Arabî 373, 374
mukayyet müçtehitler 56
Murâd-ı Münzevî 284
Mursi 219
Musa Carullah Bigiyef 114
musalla Müslümanlığı 64
Mustafa Doğan 22, 71
Mustafa Halîm Özyazıcı 155, 160
Mustafa Kemal Araştırmaları Enstitüsü 385
Mustafa Kemal Paşa 370, 371, 385
Mustafa Miyasoğlu 88
Mustafa Necati Sepetçioğlu 88
Mustafa Râkım Unan 155, 170
Mustafa Runyun 21
Mustafa Sabri Efendi 278, 317, 318
Mustafa S. Kaçalin 177
Mustafa Zembil 361
Muvaffak Benderli 33, 94
Muvazzah İlm-i Kelâm 301
Muzaffer Ozak Efendi 100, 271, 304
Mübadiller 366
Mücahit Bayram Işık 211
müçtehitler 56
müftüler 56
Mükrimin Halil Yinanç 100
Mülkiye 37, 57, 68, 95, 120, 121
Mümtaz Turhan 87, 106, 366, 367
Münevver Ayaşlı 86, 91, 102
mürekkep kültürü 43
Müridizm 278
Müslüman arrivist 57
Müslüman aydın 52
Müslüman Kardeşler 393
Müslümanlar 24, 53, 57, 64, 68, 73, 76, 79, 82, 84, 108, 113, 212, 242, 251, 254, 255, 256, 261, 265, 273, 279, 284, 285, 286, 296, 300, 306, 307, 308, 315, 317, 321, 322, 324, 336, 337, 338, 341, 342, 357, 362, 363, 364, 381, 382, 384, 393, 394, 395, 402, 404
Müslümanlar Uyanın 108, 113
Müslüman oryantalist 55
Müslüman-Türk evi 184
Müslüman Türkiye 79
müstehcen yayınlar 356
müteahhitler 388
mütefekkirler 47
mütercimlik 21, 38, 68, 97
müzik kültürü 41

N

nafile namaz 63
Nagazaki 260
Nakşîlik 398
Namık Kemal 75
Nasara 361
Nasraniyyunun 361
Nasrullah Hareketi 257
National Geographic 267
NATO 81
Nâzım Hikmet 74, 85, 86, 87, 89, 91, 317
Nazif Çelebi 98, 197
Nea Agora 36
Necati Alpas 177
Necati ve Memduh Biraderler 387
Necip Fazıl 20, 72, 75, 80, 81, 84, 85, 86, 87, 88, 96, 99, 100, 102, 106, 109, 120, 122, 228, 297, 318
Necmeddin Okyay 270, 275, 276
Necmettin Erbakan 27
Necmi Seren 178
Nefs-i İstanbul 34
Nehru 404
Nejat Göyünç 185
Nejat Uygur 86
Nelson Mandela 403
Neşet Çağatay 87
Neturei Karta 257, 269, 311, 320
Neveser 36
Nevzat Yalçıntaş 228
New York 137, 314
Nezih Uzel 86, 91, 102
N. Güven Kurtul 74

Niğde 304
Nihad Sami Banarlı 33, 75, 94
Nihat Erim 26, 78
Nişantaşı 18, 32
Nizamettin Nazif Tepedenlioğlu 85
Nobel 315, 338, 382, 400
Nokia 304
Norman Borlaug 382
Norveç 343, 380, 381, 397
nota 149, 399
Numune-i Terakki 273
Nurettin Bey 40, 41, 80
Nurettin Topçu 45, 75, 96
Nuri Demirağ 302, 303
Nuri Kayahöyüklü 100
Nuri Pakdil 97
Nurşafak Arvas 131
Nurullah Özdem 150, 151, 156, 417
Nuruosmaniye 34, 41, 76
Nusayrî azınlığı 393
nüzul-i İsa 362

O

Obama 286
Observatore Romano 60
OECD 249
Offa 251
Okur Kitaplığı 93, 94
On Beş Temmuz Şehitleri 351
Orhan Kemal 85
Orhan Pamuk 61
Orhan Şaik Gökyay 33, 94, 258
Orta Asya 319
Orta Doğu 63, 324
Ortaköy 18, 30, 31, 32, 33, 34, 80, 93, 120, 188, 241, 300, 327
Ortaköy Deresi 33
Ortodoks kilisesi 356
Osmanbey Matbaası 41
Osman Kılıç 86, 99
Osmanlı Bankası 20
Osmanlıca 33, 46, 55, 94, 109, 182, 183, 204, 213, 223, 228, 232, 240, 259, 265, 288, 292, 299, 301, 317, 322, 327, 331, 333, 347, 348, 391, 392, 398, 400, 403
Osmanlı Devleti 265, 273, 290, 301, 314
Osmanlı estetiği 67
Osmanlı İmparatorluğu 252, 265, 284, 310, 351, 370
Osmanlılar 277, 324, 380
Osmanlı Türkçesi 133, 134, 136, 137, 205, 213, 223
Osman Turan 108
Osman Yüksel Serdengeçti 96
otosansür 59
Oxford 28
Ozan Yıldırım 129
öğretmenlik 18, 30, 32, 96, 269, 394, 397, 401

Ö

Ömer Arısoy 15, 16
Ömer Derin 76, 98
Ömer Faruk Akün 178
Ömer Faruk Demirkan 17, 148, 149, 217
Ömer Faruk Ergin 21
Ömer Kirazoğlu 319
Ömer Nasuhi Bilmen 38, 56, 68, 300, 301, 302
Ömer Okçu 228
Ömer Öztürkmen 99
Ömer Seyfettin 366
Ömer Vasfî 154
Ömer Zeki Defne 94
Ömer Ziya Belviranlı 100
Ötüken Neşriyat 99, 101, 399
Özbekistan 231, 232, 291, 319, 339, 354, 355
Özbek Mihman Lokantası 360
Özege Kataloğu 183

P

Pakistan 56, 291, 382, 389
Pakraduniler 276, 322, 323
Panamerican Havayolları 25
Papa 60, 83
Papaz Dmitriy 337, 338
Parazit oyunu 88
parfümlü çiçekler 310
Paris 25, 31, 197, 266, 273, 309
Paris Sefir-i Kebiri Münir Paşa 197
Pasifik 267
Paşabahçe 358
Pendik 296
Pennsylvania 263
Perşembe Pazarı 48
Peter Bartl 112
Peter Prensibi 372
Petersburg 386
petrol 313, 333, 380, 381, 397
Peyami Safa 47, 74, 85, 87, 106, 108
Pierre Loti 308, 309
Pireneler 223
pi sayısı 396
PKK 62, 323, 380
Polatkan 84, 121
Polonya 65, 323, 372
pornografi 386
Portekizliler 253
Poyralı 195
Prens Charles 339
Prens Sabahaddin 74
Prusya Kütüphanesi 323
Putin 250, 286, 338

R

Rahmetullah Karakaya 102, 103
Raif Cilasun 75
Raif Ogan 91
Raimondo D'Aranco 196
Rakım Elkutlu 41
Rasim Özdenören 97, 108, 109
Raşid Erer 19, 32, 67, 94, 119, 268
Reader's Digest 198
Recep Tanaçar 34
Recep Tayyip Beyefendi 342
Recep Tayyip Efendi 281
Refah Partisi 27
Refi Cevad Ulunay 368
Refi Cevat Ulunay 328
Refikabad 258, 280
Refik Fersan 35, 41
Refik Halid Karay 182
Refik Özdek 78, 99, 108, 109
Refik Şevki 99
reformcular 362, 402
René Guénon 373, 374
restorasyon işlemleri 134
Resûlullah Efendimiz 265, 271, 280, 332, 339, 340, 352, 353, 359, 360, 362, 377
Reşat Ekrem Koçu 86

Rıfat Tandoğan 76, 98
Rıza Ulucak 21, 68, 95, 120
rik'a 351, 400
Risale-i Nurlar 73
Rize çayı 358
Robert Mantran 94
Rolls-Royce 288
Roma 60, 62, 331, 333
Romalı Vitruvius 351
Romanya 231, 232, 254, 383
Ronald Reagan 295
Rotterdam 294
Rousseau 389
Rönesans 289
Ruhengiz 320
Rûhu'l-Beyan 359
rukye 368
Rumca 36
Rumeli 30, 32, 83, 290
Rumeli Caddesi 32
Rumeli'den Hatıralar 83
Rumeli Feneri 30
Rumlar 36, 309, 366
Rusça 133, 182, 337
Rusluk 74
Rusya 85, 121, 337, 338, 352, 356, 357, 371, 372, 381, 382, 386, 389
Rüzgârlı Han 27

S

Sabahattin Topbaş 86
sabah ezanları 47
Sabah gazetesi 24, 26, 99, 122, 177
sabah namazı 23, 78, 79, 82
Sabah Namazları 23, 78
Sabataycılar 322
Sabatayistler 59
Sabetaycılar 28
Sabetaycılık 24
Sabri Yılmaz 90
sadaka-yı câriye 297
Sadettin Kaynak 350
Sadi Somuncuoğlu 86, 99
Sadi Şirazi 107
Safahat 329
Safiye Ayla 195
Sağmalcılar 26, 222
Sağmalcılar Cezaevi 222
sahafiye 312
Sahaflar Çarşısı 100, 131, 222
Sahaflar Şeyhi 271
Sahilbend 255
sahte Atatürkçüler 83
Said Bey 18, 93, 117, 118
Said Halim Paşa 108
Said Nursi 83, 120
Said Ramazan el-Buti 114
Sâim Özel 156
sakal bırakmak 319
Salâhaddîn-i Eyyûbî 311
Salih Bey 38, 339, 355
Salih Özcan 21, 68, 95
Salih Şeref 107, 109, 111
Salvele 219
Samanpazarı 305
Sami Efendi 21, 120, 209, 318
Sâmî Efendi 154, 161
Samsun 44, 292
San'a 48
Sana 75, 324
San Remo 368
Sanskritçe 374
sansür 59
Saraybosna 232
Sarıyer 30, 37, 45
Savaş Bey 354, 355
SBF 37
Sebilürreşad 21, 68, 95, 96, 120
sedefkârlık 214, 332
Sefa Saygılı 231
Seher Hanım 18, 67, 93, 118
Selahattin Demirkan 108
Selami Ali Efendi 91
Selanik 231, 232, 233
Selefî âlimler 321
Selefîler 285
Selimiye 196, 279, 315, 396
Semavi Eyice 40
Semerkandi 111
Senato 83
Senegal 278
Serdengeçti 96
Serhat Aslaner 110
Sertaç Güleç 2, 15
Seul 272
Sevim Hanım 25
Seydişehirli Hasan Fehmi Efendi 21
Seylan 187, 188, 358
Seylan çayı 358
Seyyid Ömer Nasuhi 301
Seyyid Seyfullah 91
Sezai Karakoç 75, 85, 86, 95, 96, 100, 109
Sezen, Melikşah 109, 115
Sezgin Sezer 99
Shakespeare 333
Sıddık Sami Onar 300
Sıdkı Gülle 109
Sıkıyönetim Komutanlığı 78
Sırat-ı Müstakim 96
Sıtkı Evren 71
Sigrid Hunke 228
Siirt 294
Sinan Omur 99
Sinan Paşa Camii 47
Sinan Yılmaz 114
Sineçak Yusuf Dede 91
Sinekli Bakkal 371
Singapur 249, 255, 256, 280, 326, 348
Sirkeci 31, 34, 46
Sivas 62, 250, 302, 312
Sivas Folkloru 312
Siyasal Bilgiler 20, 22, 38, 47, 59, 68, 71, 81, 97, 101, 131, 241, 394
Siyasal Bilgiler Fakültesi 20, 22, 59, 68, 71, 81, 97, 101, 394
siyonizm 257, 311, 321
sokak Türkçesi 344
Sokrat 179
Solcular 59
sol entelektüeller 87
sol örgütler 82
Son Çağrı 27, 91, 103
Son Haber 26
Son Halife 252, 273, 309, 315
Son Havadis 89
sosyal barış 62
sosyoloji 312
sosyolojik Müslüman 362
Sovyet Dönemi 386
Sovyetler 63, 258, 386
Sovyetler Birliği 258, 386
Sönmez Neşriyat 22, 74, 95, 96, 97, 106

Sönmez Şirketi 22, 39, 70, 71
Sözcü 389
Stalin 291, 319, 371, 386
Stalin Dönemi 291
St. Antuan Kilisesi 36
Strazburg 383
subaylık 395
Sudan 56, 231
Su Kasidesi 209
Sultan Abdülaziz 57, 75
Sultan Abdülhamid 34, 46, 48, 74, 88, 131, 196, 290, 306, 309, 348, 368, 371
Sultan Abdülmecid 48
Sultan Ahmed Camii 350
Sultanahmet 23, 24, 41, 49, 72, 79, 80, 102, 120, 125, 126, 150, 182, 183, 185, 189, 193, 196, 204, 207, 219, 229, 241, 257, 265, 327, 353, 387, 396
Sultanahmet Adliyesi 72
Sultanahmet Camii 23, 79, 80, 327
Sultanahmet Cezaevi 23, 265
Sultanahmet Parkı 353
Sultanhamamı 40
Sultan Hamid Devri 322
Sultan Mahmud 257
Sultantepesi 47, 198
Sultan Vahideddin 253, 317, 368, 384, 385, 386
Sumatra 253, 357
Suriçi 34, 387
Suriçi İstanbul'u 387
Suriye 56, 130, 231, 360, 393, 394
Suriyeliler 328
Suriye Lokantası 360
Surlar 327
Suudî Arabistan 25, 89, 253, 285
suyun kristalleri 356, 367, 391
Süheyl Ünver 178, 276, 399, 401
Süleyman Ateş 107, 109
Süleyman Bey 297
Süleyman Çelik 112
Süleyman Hilmi Tunahan 99, 120
Süleymaniye 23, 76, 79, 153, 197, 219, 279, 339
Süleymaniye Kütüphanesi 153, 219, 339
sülüs 72, 153, 154, 155, 156, 159, 160, 162, 163, 165, 168, 169, 214
Sünnet 24, 79, 109, 111, 112, 113, 306, 352
Sünnîler 394
Sünnîlik 394

Ş

Şam 45, 47, 209, 250, 277, 318, 324, 362
Şapka Kanunu 319
Şaziye'ler 187, 188
Şeffaflık ve Temizlik Anketi 343
Şehremini Odabaşı Camii 360
Şemseddin Sami 94
Şemseddin Sâmî 268
Şemsipaşa 31, 290
Şemsi Paşa 46, 290
Şeref Akdik 155
Şeref Efendi Sokağı 33, 39, 40, 71, 80
Şeriat-ı Garra-yı Muhammediye 209
Şevket Efendi 18, 67, 117, 118
Şevket Mirzabey 291
Şeyh Gālib 318
Şeyh Şamil 264, 277
şeyhülislâmlık 274
Şeyhülislam Mustafa Sabri 114
Şeyh Zafir 131
Şeyma Şahin 203
şifahi kültür 53
şifalı bitkiler 310
Şiîler 394
Şile 27, 230, 254, 368
Şili 254
Şişli 35, 46, 323
Şule Yüksel Şenler 84, 97
Şükufe Nihal 23, 75
Şükûfe Nihal 72, 75

T

Tabakat-ı fukaha 56
Tacikistan 319, 320
Tacikler 319
Tahsin Demiray 47
takke 184, 254, 370
Taksim 26, 35, 80, 81, 82
Talat Aydemir hadisesi 71
talebe-i ulûm 56
Talip Mert 156
Tanburi Cemil Bey 41
Tansu Çiller 288
Tanzimat 58, 113
Tarık Buğra 75, 86, 88
Tarih-i Vahhabiyan 112
tarikatler 340
tasavvuf 43, 134, 346, 347, 373
Tasvir Matbaası 40
Tataristan Cumhuriyeti 258
Tatarlar 258
TDK 85, 376
TDK İmla Kılavuzu 376
Tedbirler Kanunu 72
Tehâfütü'l-Felâsife 404
Tekin Alp 289
tekkeler 55
Teknik Üniversite 133
Tek Parti 302
Temyiz 25, 89
Tepebaşı 35
Terbiyeye Dair 389
Tercan 74, 188
Tercüman 89
tercümeler 106, 107
tesbihat 24, 79
tesettür 55, 57, 325
teslis inancı 341
Teşvikiye Camii 323
Tevfik Fikret 19, 72, 75
Tevfik İleri 21, 37, 38, 68, 120
Tevfik Sulu 180
Tevrat 257, 311, 320, 321
tezhip 182, 205, 214, 228, 229
tezhipçiler 253
The Christian Science Monitor 263
The Times 303, 326
THY 26
Tibet 263, 264, 374, 375, 405
Tibetçe 263
Ticanîlik 278
Tintin 192
Tirmizî 271
Tiryaki Sözleri 361

Titanic 305, 306
tiyatro 35, 76, 84, 85, 87, 88, 302
Tokatlılar 317
Tokatlı Mustafa Sabri Efendi 278, 317, 318
Tokyo 329
Topal Osman 290
Tophane 48, 80
toplanma hürriyeti 26
toplu sabah namazları 23
Toprak Cami 251
Toronto 333
totaliter laiklik 59
Toygartepe 270
Trablus 324
Trabzon 290, 368
Trajik Başarı: Türk Dil Reformu 322, 366, 371, 392, 402
Trakya 72, 83, 195, 196, 231, 366, 367, 386
tramvaylar 35
TRT 83, 87, 108
Trump 263
tsunami 254
Tunus 137, 231, 232, 291, 387
Tunuslu Hayreddin Paşa 137
Turan Oflazoğlu 86
Turfanda mı Yoksa Turfa mı 75
Turgut Özal 30, 230
turşucular 34
TÜBİTAK 375
Tünel 35, 36
Tünnes un Schäl 138
Türkan Şoray 188
Türk Basını 303
Türkçe 36, 43, 55, 71, 84, 107, 110, 133, 134, 178, 179, 185, 205, 213, 262, 268, 279, 283, 319, 322, 343, 349, 350, 351, 356, 365, 366, 371, 374, 382, 392, 396, 399
Türk Dilini Koruma ve Geliştirme Cemiyeti 87
Türk eğitimi 294, 326
Türk Hava Yolları 21
Türk Hükümeti 273
Türkiye 15, 16, 18, 20, 21, 24, 25, 26, 33, 36, 38, 43, 44, 45, 47, 49, 52, 53, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 64, 65, 66, 70, 72, 78, 79, 81, 82, 84, 86, 89, 90, 91, 96, 98, 99, 100, 102, 103, 105, 108, 113, 114, 115, 118, 121, 131, 133, 147, 198, 205, 206, 211, 213, 239, 240, 242, 243, 249, 250, 251, 253, 254, 255, 256, 257, 259, 265, 268, 269, 270, 271, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 281, 283, 284, 285, 288, 289, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 313, 314, 317, 318, 320, 321, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 332, 334, 336, 337, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 357, 358, 363, 364, 365, 366, 371, 373, 374, 375, 376, 377, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 399, 400, 402, 403
Türkiye Büyük Millet Meclisi 21
Türkiye Cumhuriyeti 25, 64
Türkiye Yayınevi 47
Türkler 28, 62, 237, 296, 304, 305, 339, 360, 366, 389, 402
Türk Mektupları 270
Türkmen halıları 296
Türkmenistan 291, 296, 354
Türk - Müslüman evleri 305
Türk - Müslüman mimarîsi 305
Türkoloji 87
Türk Sağı Sözlüğü 99
Türk Tarih Kurumu 62
Türk tiyatrosu 85
Türkün Yeni Amentüsü 289
Türk Yenileşme Tarihi 173
TV idaresi 66

U

Ubeydullah Küçük 91, 110, 111
Uğur Derman 75
Uğur Mumcu 380
Ukrayna 48, 231, 254
Ulu Cami 324, 349
Ulus 27, 79, 81
Ulus gazetesi 79
Uluslararası Öğrenci Performansı Değerlendirme Testi 249
Ulvi Erguner 91
UNESCO 48, 251, 313
Urfa 276, 311, 328
Urfa Haçlı Kontluğu 311
Urfalı Nabi 42
urine therapi 271
Uruguay 286
uskumru dolması 36
Uzak Doğu 211, 358

Ü

Ümmi Sinan Dergâhı 91
Ümraniye 254, 273
Ürdün 25
ürineterapi 271
Üsküdar 31, 46, 47, 67, 77, 79, 100, 198, 254, 284, 290, 315, 346, 355, 371
Üsküdar Amerikan Kız Koleji 371
Üsküdar Selimiye 315
Üsküp 232
Üsvetü'l-Hasene 340

V

Vahdettin Engin 180
Vahhabîler 321
Vahhâbîler 285
Vahideddin 253, 317, 368, 384, 385, 386
vakıflar 20, 37, 340
Vakıflar 49, 349
Valide Apartmanı 46
Van 24, 81, 275, 325
Van Doorn 275, 325
Vecihi Ünal 86
Vedat Günyol 74
Vehbî 154, 158, 183
Vehbi Cem Aşkun 312
Vehip Sinan 84, 91, 227
Veli Gün 86
Venezuela 380
Vietnam 385, 386
Vietnam Mahkemesi 386
Vitruvius 351

Viyana 284, 287, 344
Volkswagen 286
Voltaire 389

W

Washington Irvig 137
Wikipedia 359

Y

Yahova Şahitleri 279
Yahudice 322
Yahudi din adamları 257
Yahudiler 24, 269, 323
Yahudilik 269, 321
Yahudi mahallesi 33
Yahudi propagandası 86
Yahudi Türkler 28
Yahya Efendi 91, 355
Yahya Efendi Camii 355
Yahya Kemal 38, 366
yakın tarih 100
Yakup Kadri 288, 366, 392
Yakup Öztürk 67
yalılar 388
Yargıtay 25, 89, 274
Yasin Göçer 225
Yasin-i Şerif 207
Yasin Kurt 112
Yassıada 23, 72, 74, 89
Yaşar Nuri 78, 90, 114
yayıncılık 22, 23, 39, 96, 105, 122, 131, 337
Yazıcıoğlu Ahmed Bican 107
yazılı kültür 365
yazma eserler 133, 153
Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı 133
Yemen 47, 48, 300, 313
Yemiş İskelesi 48
Yeni Ahit tefsiri 139
Yenibosna 27
yeni camiler 334
Yeni Sahne 88
Yeni Şark Maarif Kitaphanesi 177
Yeni Zelanda 206, 343
Yeprem 362
Yerebatan Sarnıcı 34
Yesârîzâde Mustafa İzzet 154
Yeşilay Derneği 76
Yeşil Cami 308
Yeşurun 257, 269
Yıldız 48, 67, 76, 77, 78, 95, 98, 131, 133, 271, 306
Yıldız Parkı 306
Yıldız Porselen Fabrikası 306
Yıldız Sarayı 131
Yıldız Teknik 133, 271
Yılmazlar Laz Lokantası 363
Yirminci asrın Gazâlî'si 317
Yol Ayrımı 370
Yoroslav 287
Yosef Mozika 286
Yozgat 21
yozlaşma 47, 49, 58, 61
Yunanca 374
Yunanistan 231, 366, 367, 387
Yunan istilası 379
Yunnan 390
yunuslar 36
Yusuf Fahir Baba 91
Yusuf Halaçoğlu 62
Yusuf İslâm 339
Yusuf Sabrî 154
Yusuf Samih 113
Yusuf Zeynelabidin 90
Yücel Çakmaklı 75
Yücel Hacaloğlu 101
Yüksek İslam Enstitüleri 55
Yüksekkaldırım 35, 36
Yüz Ellilikler 278, 368

Z

Zahariyadis Mağazası 18
zanaat seferberliği 306
Zelliç Matbaası 36
Zeynelabidin 25, 90
Zeytinburnu Mezarlığı 323
Zındık Sami 301
Zihni Hızaloğlu 21, 95, 120
zikrullah 272
Zimbabve 352
Ziyad Ebuzziya 309
Ziya Nur Aksun 95, 100
Ziya Paşa 72, 156, 209
ZKSM 252, 273
Zorlu 84, 121
Zürih 88

*

10 Kasım 86
11 Eylül 56
12 Eylül 1980 İhtilali 394
12 Mart 26, 78, 84, 90, 99, 394
12 Mart 1971 İhtilali 394
12 Mart Muhtırası 90
23 Ağustos 1967 84
27 Mayıs 22, 38, 72, 73, 74, 78, 83, 90, 95, 101, 121, 230, 301, 367, 392, 394
27 Mayıs 1960 22, 367
27 Mayıs Askeri müdahalesi 121
27 Mayıs Darbesi 74, 301
27 Mayıs İhtilali 394
28 Şubat 54, 58, 281, 341, 346, 394, 395
28 Şubat Darbesi 394
30 Ağustos Zafer Bayramı 79
31 Mart denemesi 79
40 Esnaf Lokantası 42
54 Farz 337
1789 Büyük Fransız İhtilali 385
1960 İhtilali 300

**

I. Franz Joseph 288
I. Haçlı Seferi 311
I. Karl 288
I.Ulusal Mimari 219
II. Dünya Harbi 258
II. Dünya Savaşı 43, 121, 326, 353
III. Selim 253, 387
II. Meşrutiyet 46
II. Napolyon 277
II. Selim 253
II.Ulusal Mimari 219
XVI. Louis 385